

WOORDENBOEK
VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN

WALD

∪ **DE MENS EN ZIEN WARK - B**

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Woordenboek

Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse dialecten :
WALD / onder auspiciën van de WALD-commissie: J.B. Berns
... [et al.]. - Doetinchem : Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers/
Mr. H.J. Steenbergenstichting. - Ill.
De mens en zien wark - B / A.H.G. Schaars.
Met reg.
ISBN/EAN: 978-94-91913-33-4
NUGI 941
Trefw.: Gelderse dialecten ; woordenboeken.

Druk: e-book: pdf met digitaal watermerk
Grafische verzorging: W. van Keulen
Kaartjes: Th.A. Strijker
Illustraties: Peter Bresser
Omslag: Rinus Rabeling

WOORDENBOEK
VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN

WALD

∪ **DE MENS EN ZIEN WARK - B**

Dr A.H.G. Schaars

't WALD kump uut onder toezicht van de WALD-commissie;
doorin zit:
dr J.B. Berns, W. van Keulen,
G.M. Rabeling, dr A.H.G. Schaars, mw. F. Siero

Utgave:
Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers / Mr. H.J. Steenbergentichting
Doetinchem 2021

De illustraties op 't umslag bunt (van baoven naor onderen) te vinden op blz. 220, 227, 256, 286, 387, 353.

Eerder uut-ekommen:

Schaars, A.H.G. 𐌶𐌵 *De mens en zien huus*
Doetinchem - Staring Instituut - 1984

Schaars, A.H.G. 𐌶𐌵 *De mens en de wereld - A*
Doetinchem - Staring Instituut - 1987

Schaars, A.H.G. 𐌶𐌵 *De mens en de wereld - B*
Doetinchem - Staring Instituut - 1989

Schaars, A.H.G. 𐌶𐌵 *De mens - A*
Doetinchem - Staring Instituut - 1993

Schaars, A.H.G. 𐌶𐌵 *De mens - B*
Doetinchem - Staring Instituut - 1996

Schaars, A.H.G. 𐌶𐌵 *De mens - C*
Doetinchem - Staring Instituut - 2001

Schaars, A.H.G. 𐌶𐌵 *De mens - D*
Doetinchem - *Staring Instituut - 2004*

Schaars, A.H.G. 𐌶𐌵 *De mens en zien näästen - A*
Doetinchem - Staring Instituut - 2009

Schaars, A.H.G. 𐌶𐌵 *De mens en zien näästen - B*
Doetinchem - Staring Instituut - 2010

Schaars, A.H.G. 𐌶𐌵 *De mens en zien wark - A*
Doetinchem - Erfgoedcentrum Achterhoek en
Liemers / Mr. H.J. Steenbergenstichting – 2015

Schaars, A.H.G. 𐌶𐌵 *De mens en de wereld - C*
Doetinchem - Erfgoedcentrum Achterhoek en
Liemers / Mr. H.J. Steenbergenstichting – 2018

INLEIDING

Dit deel is 't tweede deel van 't hoofddeel *De mens en zien wark*; 't is 't vervolg van *De mens en zien wark-A*, wat in 2015 uut-ekommen is.

De opzet en inrichting van dit deel slut weer himmaol an bie de veurege elf delen. De uitgebreide Nederlandstalege verantwoording doorvan steet in *De mens en zien huus* (blz. VII - XVI); de uitgebreide verantwoording in streektaal steet in *De mens en de weerd-A* (blz. V - XI). Korte aanvullingen doorop bunt te vinden in *De mens en de weerd-B* (blz. V), in *De mens-A* (blz. V), *De mens-B* (blz. V), *De mens-C* (blz. V), *De mens-D* (blz. V), in *De mens en zien näästen-A* (blz. V), *De mens en zien näästen-B* (blz. V), in *De mens en zien wark-A* (blz. V) en in *De mens en de weerd-C* (blz. V).

Staat in *De mens en zien wark-A* zes hoofdstukken dee te maken hebt met wark, wat (vrogger) veural deur vrouwleu edaon wodn, in dit deel kump in de hoofdstukken 7 tut 13 de uitgebreide woordenschat an de orde dee te maken hef met beroepen en ambachten, gereedschappen, veurwarpen woorin bewaard kan worden, stoffen en waefsels, handel en geld, eigendom en vervoer. Der bunt ok weer twee registers op-enommen: 'n Alfabetisch register van Achterhoekse en Liemerse woorden (blz. 421-450) en 'n Alfabetisch register van Standaardnederlandse woorden (blz. 451-460). Dat tweede register gif de meugelekheid um uitgaonde van 'n Standaardnederlands woord wat met de in dit deel behandelde woordenschat te maken hef, de woorden te vinden dee der in onze streektaal bie aansluit. Zo steet b.v. in dat register op blz. 457 't Standaardnederlandse woord 'schatrijk', via de verwijzing achter dat woord kom ie op blz. 351 terechte bie de tien benamingen dee onze streektaal veur dit begrip kent en de 48 uitdrukkingen dee verband holdt met 'rijk zijn'.

Ok an dit deel hebt weer völle mensen met-ewarkt. Kee van Tuinen hef in samenwerking met Dirk Jan Eertink 't grootste deel van 't manuscript digitaal emaaft. Dirk Jan Eertink hef ok 't Register van Achterhoekse en Liemerse woorden samen-esteld. De tekeningen bunt weer emaaft deur Peter Bresser; in kleur staat dee tekeningen op 't omslag, naor 'n ontwarp van Rinus Rabeling. Theo Strijker hef weer alle kaartjes op de computer etekend en Wim van Keulen hef ok disse keer veur de lay-out ezorgd. 'n Woord van dank veur al dee hulpe is op zien plaatse. Dat geldt natuurlek ok weer veur de metwarkers dee vanaf 2015 vraogenliesten in-evuld hebt en woorvan de namen hiernaof volgt.

Nog net op tied he'w op 12 meert 2020, 's middags, evierd dat op 11 meert 1980 't warken an 't WALD officieel begon, want 'n dag later, 13 meert, maken de coronapandemie 't onmeugelek um nog bie-eenkomsten te holden as gevolg van 'n "intelligente lockdown". Dee was der ok de oorzaak van dat vanaf dee tied der meer as 'n joor lange gin vraogenliesten meer verstuurd bunt omdat 't beantwoorden dervan in groepen neet kon. 'n Hoogtepunt van de bie-eenkomste op 12 meert was, de aankondiging dat der in 't Schrieverspad in Miste bie Winterswiek – woor leu dee völle veur onze streektaal edaone hebt met 'n boom vereerd bunt – den laatsten boom dén der epot wordt, op-edragen wordt an alle leu dee metwarker van 't WALD bunt of ewes bunt. Ok al deur de coronapandemie hef dén boom – 'n scharlaken eik – op 17 december 2020 in anwezegheid van maor 'n paar leu 'n ereplaatse ekregen in 't Schrieverspad. Maor, belafd is dat der 'n bie-eenkomste veur de metwarkers zal kommen um disse erkenning toch nog te vieren as de coronapandemie veurbie is.

Deutekem, september 2021
A.H.G. Schaars

VANAF 2018 WARKT MET/HEBT MET-EWARKT AN 'T WOORDENBOEK VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN WALD

AALTEN Aversteeg, C.A.T. Geesink, J.W. Geesink-Wisselink, D.W. Paske-Neerhof, B.W te	Wigman, E. Wigman-Schaars, M. Winters-Meurs, E. DINXPERLO Boland, T. Jansen, mw. L. Maandag-Wensink, A.	Harbers, H.W.J. Harbers-Gunnewijk, A.W.A. Luttikhuis, B.J.A. Luttikhuis-Kotte, A.C. Stam-Bartelink, T.
ALMEN Holtslag-Harkink, W. Muileman, H.	DOESBURG Lövering-Haanappel, F. Til, W. van	GAANDEREN Oldenboom, C.
ANGERLO Dieperink-Oldenboom, M.J.	DREMP Hendriksen, G.B. Hendriksen, G.J. Hendriksen, G.J. Hendriksen-Lenselink, H.J. Hendriksen-Luimes, L. Hendriksen-van Hussel, L.	GEESTEREN Florijn-Lutke Willink, H.E. Harkink-Baan, M. Hiddink-Evenhuis, A.
BAAK Schooltink-Janssen, W.M.M. Schut, A.H.	EEFDE Ebbekink-Roeterdink, T. Heyenk, J. Klein Hulze, A. Nijenhuis-Wiltink, A. Poelert, G. Wichers, G.J.	GELSELAAR Kolkman, F.J. Kolkman-Langeler, A.
BELTRUM Bomers, J.G.M.	GENDRINGEN Schweckhorst-van Hal, M. Uum-van Hal, D. van	GORSSEL Brinks, mw. G. Hoetink-Braakhekke, A. Kleinwolt, H.
BORCULO Florijn, mw. H.G. Schaars, A.H.G.	EIBERGEN Baak, J.B.M. Baak-Elsinghorst, M.A.M. Groot Kormelink, P.	GROENLO Bulte-Severt, A. te Klein Avinck, H. Lansink, W. Nijrolder-Roerdink, L. Roerdink, J.H.
BREDEVOORT Hinkamp, H.		
DIDAM Gieling, H. Otten-Baakman, A. Tiemissen, J. Thijssen, W. Wiendels, C.		

Stammers, mw. M.B.G.

GROESSEN

Bloemberg, mw. A.

HARFSEN

Beltman, B.J.

'S-HEERENBERG

Mensing, B.

HENGELO

Geurtsen, A.

Geurtsen, E.

Luesink, W.H.

KEPPEL

Vels, G.J.

Vels-Wesselink, L.

LAREN

Overmeer-Holmer, G.

Stegink-Enneman, D.

Tuitert-Hijink, W.

Visschers, Joh.

LATHUM

Hupkes, H.W.

Hupkes-Nusselder, W.G.

Künne, H.

LICHTENVOORDE

Adema, N.

Arink, F.H.A.

Bonnes, F.

Hulshof, Ant.

Lageschaar, Fr.

Mosselaar, J. van der

Schilderink, B.

Vos-Lueb, M.

Walvaart, H. te

Wieggers, H.

LOBITH

Aalten, H. van

LOCHEM

Lueks, G.

MEGCHELEN

Bockting, H.

NEEDE

Dimmendaal, H.

Geelen-Mol, A.

Kleinburink, D.

Lammers, W.

Lindeboom, J.W.G.

Mengering, J.

Morssink, H.

Varenhorst-Haarman, J.G.

PANNERDEN

Bekker-Kummeling, T.

Bogaard, H. van den

Loef-Hendriks, R.

Roelofs-Wezendonk, I.

Willemsen, J.

Willemsen-Willems, T.

REKKEN

Boevink-Esselink, G.

Griesen, mw. T.

Kerkemeijer, mw. A.

Wantia, mw. W.

Wolfs, W.

RUURLO

Arfman, J.

Arfman-Bannink, J.

Kamperman-Hulshof, C.

SILVOLDE

Epskamp, W.

Hettema, T.

Mulder, J.

Verheijen, J.

STOKKUM

Harmsen, H.

Wijnands, R.

ULFT

Aken, J. van

Bolk, mw. E.

Brakel, mw. C. van

Broekhuizen-Stijntjes, T.

Geerts, J.

Geurtsen, G.

Keurentjes, J.

Rouwhorst, B.

Wesselink-te Grotenhuis, H.

VARSEVELD

Hofs-Wisselink, H.W.

Velthorst-Hoftiezer, W.

Vreman, G.

Westerveld, B.J.

VOORST

Lieftink, H.J.

Wieskamp, J.

VORDEN

Rossel, H.

WEHL

Giesen, F.M.B.
Giesen-Klomp, W.L.M.
Haentjes, mw. F.
Kremer, A.
Menting, H.
Schennink-Damen, L.
Smeenk, A.
Vonk-Koenders, J.

WESTENDORP

Semmelink-Leneman, G.W.

WESTERVOORT

Gogherman, B.
Kemper, J.
Koenen, T.

WICHMOND

Breunissen, K.C.
Brink, J.W. van den
Hiddink, B.H.
Hiddink-Borgman, H.
Olthof, W.H.A.
Olthof-Borgman, J.

WINTERSWIJK

Nijman, H.

ZELHEM

Regelink-Lebbink, J.H.G.

ZEVENAAR

Giezen, H.

ZUTPHEN

Bril, G.T.

*Ander wark is nog edaone
deur:*

Berns, J.B.
Bresser, P.
Eertink, D.J.
Eppinkbroek, G.J.A.
Kamperman A.
Keulen, W. van
Lammers A.
Lieftink, H.J.
Rabeling R.
Schaars-Kolk C.F.
Strijker, Th. A.
Tuinen K. van
Vloemans-Ouwens, H.

HOOFDSTUK 7

BEROEPEN EN AMBACHTEN

BEROOP

beroep

01 BEROOP: / Lich 1991 [Telge 8, 20].

Lich 1991: Van beroop was e snieder [Telge 8, 20].

● *Uut de antwoorden van de metworkers blik dat 't woord "beroep/beroop" neet gebreukt wordt. 'n Vraoge as "wat voor beroep heb jij" wordt umschreven as:*

- 01 *wat doe'j veur de kos(t):* Acht, Liem.
- 02 *wat veur wark doe'j/heb ie:* Acht, Liem.
- 03 *wat heb iej veur vak:* Vor.
- 04 *wat bu'j van ow vak:* Aal.
- 05 *wat heb i-j bi-j 't ende:* Win.
- 06 *wat doo'j veur de köttelkes:* Win.

Alm: Wat doo'j veur de kos? Wat doo'j veur wark?

Groen: Wat doot i-j veur de kos? Wat veur wark he'j?

Aal: Wat doo i-j veur de kost? Wat veur wark doo'j? Wat bu'j van ow vak?

Wesv: Wat doe gi-j veur de kos? Wat doe gi-j veur wark?

Zed: Wat doe gi-j dan veur de kos? Wat doe gi-j dan veur wark?

Nee: Wat doo'j vuur de kos? At ze wilt wetten wat der ene dut, zeit ze hier ok wal 's: wat veur gelove/geleuve hebbe iej? [GELOVE. GELEUVE].

Win: Wat veur wark doo'j/heb i-j? Wat doo'j veur de kost? Wat heb i-j bi-j 't ende? En as grepken: Wat doo'j veur de köttelkes?

WARK

dienstverband, dienstbetrekking

- 01 **WARK:** Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Aal, Win, Voo, Sil, Zel, Wehl, Hen, Did, sHe, Pan.
- 02 **DIENS(T)VERBAND:** Vor, Bel, Voo, Vars, Sil, Wesd, Gaa, Wesv, Zev, Zed, Lob.

03 **DEENSVERBAND:** Gels.

04 **DIENS:** Hen / Vars 1985 [Telge 6, 83].

05 **DEENST:** Win.

06 **DENST:** / Kot veur 1934 [Meinen 2b, 35], Win 1971 [Deunk 1, 41].

07 **BAAN:** Zut, Gen, Voo, Ulf, Kep, Lat.

08 **BANE:** Eib, Bre, Din.

09 **BETREKING:** Eib, Groen, Aal.

10 **STELLE:** / Win 1971 [Deunk 1, 227].

11 **STAE:** / Vars 1985 [Telge 6, 330].

Sil: Hi-j het zien werk opgezegd/hi-j het zien dienstbetrekking opgezeg.

Hen: Hi-j hef 't werk op-ezegd/hi-j het zien diens op-ezegd.

Vars 1985: Onze Leide hef door op den Brömmelenkamp 'n besten diens; ze mag de vrouwe aoveral met helpen, ze leert der völle [Telge 6, 83].

Kot veur 1934: Dora kon ne bezunder mooi-en ni-jen denst kriegen; helemaole an de andere kante van 't darp. Op ne zondag dat ze uutgaonsdag hadde en natuurlek an de Vaenetute was, begon ze der over. "Maor dat köwwe toch haoste neet doon", meenden vader, "wi-j könt 't Bookvank-boer toch neet loszeggen. Nee, dat geet neet an" [Meinen 2b, 35].

Win 1971: Mien zuster deent in darp; zee hef der ne gojjen denst. Hee hef ne stelle as bookholder ekreggene [Deunk 1, 41/227].

Vars 1985: Kindere uut grote, arme gezinnen wazzen vrogger bli-j as ze 'n stae hadden bi-j 'n goeien boer [Telge 6, 330].

Aal 1964: DENEN "in dienstbetrekking wizen" [Rots 1, 7; ok: / Lich 1991 (Telge 8, 30)].

Loch 1882: "Za'k oe 's wat zeggen, vader, ik gao mie verhuren in de stad". ... "Ik gao uut huus. Ik gao denen in de stad. Ik bedank mie langer in huus. 'k Verdeen der niks en dat gekogjeneer, verveelt mie [De Visser 1, 480/481]. [ZICH VERHUREN "in betrekking gaan"].

Loch 1882: De kogel is noe deur de karke en ie zunt verhuurd en ie mot gaon [De Visser 1, 481].

sHe 1982: Hi-j het zich as gewonen arbeider bi-j die hoge here met de kont der ingedraejd. Zich örges met de kont indraeje "(als werknemer) op sluwe wijze een betere positie weten te verkrijgen" Telge 3, 83].

● *Veur namen veur (aspecten van) warken en wark, kiek in: De mens-D blz. 959-973.*

BAANTJE

baantje

01 BAANTJE(N): Gor, Vor, Ruu, Eib, Groen, Din, Voo, Zel, Tol, Does, Ang, Groes, Zev, Sto.

Groes: Hi-j het 'n baantje as krantebezörger.

Vor: Hee hef 'n baantje as krantejonge.

Groen: Hee hef 'n baantjen as krantenkeerl.

● *Uut de antwoorden van de metwarkers blik dat 't woord "baantje" neet vake gebruikt wordt. 'n Zin as "hij heeft een baantje als krantenbesteller" wordt omschreven as:*

01 *hee breg* (de) krante(n) rond: Acht, Liem II Bat.

02 *hie duut* kranten rondbrengen: Zel.

03 *hee bezörgt* krante(n): Zut, Win, Kep, Hen, Wesv.

04 *hee hef* 'n krantenwiek: Eef.

05 *hie hef* 'n krantewijk: Doet.

06 *hee hef wark* met kranten rondbrengen: Lar.

07 *hee löp* met kranten: Gor.

08 *hee is* krantenjonge: Eib, Win.

09 *hee is* krantenbezörger: Aal, Bre.

VAKMAN

vakman

01 VAKMAN: Acht, Liem.

02 ROT IN 'T VAK: Gees.

03 ROTTE IN ZIEN VAK: Baa.

04 OLDVADER: / sHe 1982 [Telge 3, 106].

Eib: Nen vakman is deur-ewinterd in zien vak.

Loch: 'n Vakman is voel in zien vak.

Bor: 'n Vakman versteet zien vak.

Bel: "Dat is 't hele pannekoke etten", zae den boer an zienen knech, ton e de knepe van 't vak oet-elegd hadde.

sHe 1982: Oldvader "iemand die doorkneed is in zijn werk". A'j met 'm werk, leer ie 't vak goed want hi-j is 'n richtige oldvader [Telge 3, 106].

Eib veur 1973: Slechte timmerleu maakt de meeste krullen "iemand die zijn vak niet verstaat, heeft de meeste pretenties" [H. Odink 3, 229].

MÖLDER

molenaar

01 MÖLDER: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Lat, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan / Win 1971 [Deunk 1, 146].

02 MULDER: Harf, Zut, Nee, Eib, Groen, Zel, Does, Wesv, Zed, Pan, Lob / No Acht 1883 [Telge 4, 71], Eib 1980 [Telge 1, 53], Lich 1991 [Telge 8, 80] II Bat.

03 MÖLLER: Haa.

04 MÖLLENAER : Zut.

05 MEULENAAR: Wesv.

Lob: Mulder; met 'n u as in 't woord muts.

Aal 1972: GRUTTEMÖLDER "molenaar die graan in gepelde en gebroken vorm maalt" [ADW 8, 1, 13].

Sin: De wind is de goedkoopste knecht van de mölder.

Gor: "Ik laeve van de wind", zae de mölder.

● *'n Mölder, 'n möldersknech en 'n bakker wordt ok wel eneumd:*

01 MAELMOES: Gor, Alm, Vor, Win, Kep, Dre, Hen, Sto.

02 MAELMUUS: Wesv.

03 MAELWÖRM: Eef.

04 MAELPOETE: Aal.

MÖLDERSVROUW

molenaarsvrouw

01 MÖLDERSVROUW: Gor, Alm, Wich, Vor, Din, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Gaa, Kep, Dre, Hen, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Her.

02 MÖLDERSVROUWE: Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Zel.

- 03 MULDESVROUW: Harf, Zut, Does, Zed, Lob.
 04 MULDESVROUWE: Nee, Eib, Groen II Bat.
 05 MÖLDERSE: Eef, Voo, Sto.
 06 MÖLDERSCHE: Win.
 07 MÖLDERIN: Gen.
 08 MÖLDERSWIEF: Gees.
 09 VROUW VAN DE MÖLDER: Vor, Aal, Doet, Wehl, Dre, Hen, Tol, Ang, Lat, Zev, Zed.
 10 VROUWE VAN DE MÖLDER: Ruu, Bel, Lich, Win.
 11 VROUW VAN DE MULDER: Zel, Wesv, Zed.
 12 VROUWE VAN DE MULDER: Eib.
 13 VROUWE VAN DE MÖLLER: Haa.
 14 VROUW VAN DE MÖLLENAER: Zut.

Gels: Möldersvrouwe; maor wie zegt: möldasvrouwe. [Ok: Bel.]

Vor: De vrouw van de mölder was hier Jo van de Mölder.

Win: Dika van de Mölder en Mölders-Marie wazzen mölderskes.

MÖLDESKNECH

molenaarsknecht

- 01 MÖLDESKNECH: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Rek, Bel, Groen, Aal, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Lat, Groes, Zev, sHe, Sto, Her.
 02 MÖLDESKNECHT: Vor, Nee, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Zel, Gaa, sHe.
 03 MÖLLERSKNECHT: Lich.
 04 MÖLLEKNECH: Sto.
 05 MULDESKNECHT: Harf, Zut, Nee, Eib, Wesv.
 06 MULDESKNECH: Eib, Groen, Lob II Bat.
 07 KNECH VAN DE MÖLDER: Alm, Lar, Bel, Groen, Aal, Dre, Hen, Zed.
 08 KNECH VAN DE MULDER: Zel, Wesv, Zed.
 09 KNECHT VAN DE MÖLLER: Haa.
 10 KNECH VAN DE MÖLLENAER: Zut.
 11 KNECH: Tol, Did.

Gels: Möldersknech, maor wie zegt: möldas-knech. [Ok: Bel.]

Lich: Möllersknech; maor wi-j zegt: möllas-knech.

Eef: 'n Scheldname veur 'n möldersknech is maelwörm.

MÖLLEMAKER

molenmaker

- 01 MÖLLEMAKER: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Aal, Bre, Win, Voo, Vars, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang, Lat, Groes, Zev, sHe, Sto.
 02 MÖLLENMAKER: Gor, Vor, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen II Bat.
 03 MEULEMAKER: Wesv, Her, Lob.
 04 MÖLLENBOUWER: Gels, Aal.

Nee: Möllenmaker, maor wie zegt: mölnma-ker. [Ok: Lar, Bor, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich].

Eef: Behalve möllemakers bunt der ok möl-lenbouwers; dee hebt zich especialiseerd in 't bouwen van möllens.

MÖLLE

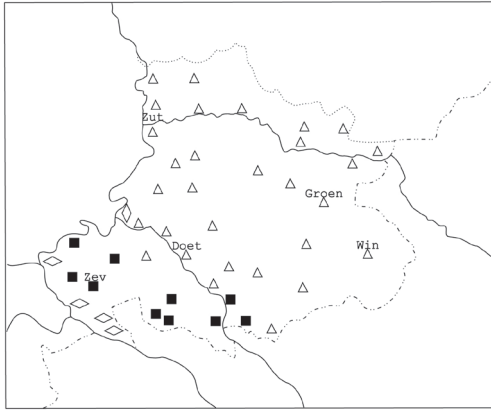
molen

- 01 MÖLLE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol / No Acht 1883 [Telge 4, 71], Aal 1964 [Rots 1, 28], Win 1971 [Deunk 1, 146], Lich 1991 [Telge 8, 80] II Bat.
 02 MÖL: Gen, Voo, Sil, Lat, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto / Wehl 1944 [Diesveld1, 6].
 03 MEULE: Wesv, Her, Pan, Lob / Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 119].
 04 MUL: Does.
 05 MAALDERI-JE: Bel, Groen, Aal, Win, Dre, Hen.
 06 MAALDERI-J: Sil, Wehl, Kep, Wesv, Groes.
 07 MÖLDERIEJE: Vor, Lar, Gaa.
 08 MOLDERI-J: Ang, sHe.
 09 MALERI-J: Ang.
 10 STOOM: Wehl.

Groes: 'n Maalderi-j is 'n elektrische möl.

Win: Ne maalderi-je is ne machinale mölle. [Ok: Sil.]

Groen: In Grolle ha'j de karkmölle, ne mölle op den Ooster-es (Lutjenhoesmölle) en ne mölle in Auste (Luttikholt). Ok was der ne watermölle.

- △ mölle 01 ■ möl 02
 ◇ meule 03 ◇ mul 04

Zoas altied 't geval is, völt de grenze tussen mölle en möl neet samen met de loop van de Olde Iessel. Bezunder is, dat veur Wehl opegeven is dat door mölle i.p.v. möl ezegd wordt, umdat in andere gevallen Wehl anslöt bie de Liemers, woor zelfstandege naamwoorden met -e (deure, putte) neet veurkomt. Bezunder is ok dat veur Doesburg meule op-eschreven is, neet allene um de andere klinker, maor ok umdat ok dat woord endegt op 'n -e. 't Gelders Eiland en

Lar 1885: "Da's wisse 'n karke?". "Nee, 'n stoommölle" [Postmeter 1, 22]. [STOOMMÖLLE "maaldery, aangedreven door een stoommachine"].

Vars 1985: De leste oliemölle het in Varsseveld woorschienlek in de Häöve estaon. De steen is door now nog te zien [Telge 6, 245]. [OLLIEMÖLLE].

Win 1971: STENDERKASTE, STENDERMÖLLE "standermolen" [Deunk 1, 228].

Vars 1985: De leste stenderkaste an den Terborgseweg was van mölder Willink. STENDERKASTE "standermolen" [Telge 6, 335].

BAKKER

bakker

01 BAKKER: Acht, Liem, Bat.

Ruu: 'n Bakker dén stoete bakt is 'n STOETE(N)BAKKER. [Ok: Gees, Eib].

Groen: In Grolle ha'j vrogger tien bakkers.

Nee: In Nee ha'j vrogger Stoeten-Mans; dén brach stoete rond vuur "de Dageraad"; dat was ne cooperatieve winkel. Hee heetten: Mans Krooshof.

● *Bezondere namen veur de man dén brood rondbreg:*

- 01 BAKKER: Eef, Zut, Vor, Ruu, Win, Gen, Kep, Hen, Tol, Ang, Lat, sHe.
 02 BROODVENTER: Gor, Eef, Wich, Vor, Rek, Bel, Lich, Aal, Kep, Sto.
 03 VENTER: Gor, Vor, Gees, Gels, Eib, Rek, Bel.

Eef: De broodventer werd ok bakker eneumd.

Kep: I-j vraagt: "Is de bakker al gewes?", en niet: "Is de broodventer al gewes?".

Gor: De broodventer kan ok de bakkersknech waenn of de bakker zelf.

● *Schertsende namen veur 'n bakker:*

- 01 KRINTENKAKKER: Loch, Lich, Voo, Dre, Hen.
 02 KRINTEKAKKER: Zut, Kep, Tol.
 03 KRENTEKAKKER: Eef, Bor.
 04 KRENTENKAKKER: Ruu.
 05 BREUDJESKAKKER: Kep.
 06 BROODBUUL: Rek.
 07 MAELMOES: Gor, Alm, Hen.

Rek: Veur de grap zaenn ze wal: de broodbuul.

Ruu: As blagen reep iej den bakker of zien knech nog wal 's achternao: bakker, krentenkakker.

Loch: Bakker, bakker, krentekakker.

● *Wat metworkers geeft an dat ok de bakkersknecht wel zo eneumd wodn.*

BAKKERIEJE

bakkerij

- 01 BAKKERIEJE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Aal, Zel, Gaa II Bat.
 02 BAKKERIEJ: Doet.
 03 BAKKERI-JE: Wich, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol.
 04 BAKKERI-J: Gen, Voo, Sil, Gaa, Wehl, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
 05 BAKKEREE: Does.

BAKKERSMANDE

bakkersmand

- 01 BAKKERSMANDE: Harf, Eef, Ruu II Bat.
02 BAKKERSKORF: Nee, Bel.
03 BAKKERSKÖRF: Zel.
04 BROODKORF: / Din 1981 [Dinxperlo 1, 129].
05 BROODMAND(E): Harf, Sto.
06 STOETENKAF: Nee.
II stoetenmande: Bat.

Ruu: De mande wooras de bakkers en slagers met rondgingen veur op den drager van de transportfietse was de mande. De mande woormet ze onder den arm lepen as ze bezorgen, wodt 'n MOEKE eneumd.

Nee: Ne bakkerskorf was ne groten, veerkanten korf met ne dekkel der op. Dén had de bakker vuur op de transportfietse en door bracht e 't brood en de stoete met naor ziene klanten. Door had e nog 'n klein ovaal körfke bie; door deer e de stoete in at e ze bie de leu naor binnen brach; dat was 't stoetenmaeneke. [STOETENMAENEKE].

Eib 1980: STOETEKORE “broodkar” [Telge 1, 81].

MELKBOER

melkboer

- 01 MELKBOER: Acht, Liem.
02 MELKVENTER: Eef, Vor, Bor, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Sil, Doet, Wehl, Ang, Wesv, Zev.
03 MELKSLIETER: Gor, Eef.

Eib: Nen melkboer/melkventer verköch melk hoes an hoes.

Groen: Vrogger ha'j völle melkboeren dee met melk langs de deuren gingen.

Gor: As e melk rondbreg, is 't 'n melkboer of melkslieter. 'n MELKRIEDER haalden de melk op bie de boeren; de melk zat in bussen die e naor de melkfabriek brach.

Lich 1991: 's Mons mossen de bussen al vrog an den diek staon, want i-j mochten den melkrieder neet laoten wachten. MELKRIEDER “melkrijder”. MELKRIT “route waarin de melkbussen voor de melkfabriek opgehaald worden” [Telge 8, 77].

KRUIDENIER

kruidenier

- 01 KRUIDENIER: Zut, Haa, Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Din, Gen, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Hen, Baa, Wesv, Groes, Zev, sHe, Her, Lob.
02 KRUIDENIER: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Loch, Voo, Tol, Ang.
03 KRUIJENIER: Eef, Vor, Voo, Gaa.
04 KRUIJENIER: Zed.
05 KREUDENIER: Does.
06 WINKELIER: Gor, Harf, Lar, Haa, Vars, Baa, Pan, Lob.
07 WINKELEERDER: Rek.
08 WINKELAARDER: Gels.
09 GRUTTER: Zut, Nee, Eib, Wesv.
10 GRUTTEKEERL: Loch.

● *Völle metworkers geeft an dat vaker aover de winkel esprokken wodn, of dat de name van de kruidenier eneumd wodn:*

Bor: Ze hadn 't nooit aover 'n kruidenier/winkelier want 't was: “Gao effen naor de winkel van Garritsen”. [WINKEL; ok: Vor, Gees, Bre, Win, Vars, Wehl, Dre, Lat].

Aal: Wi-j gaot naor de winkele. [WINKELE].

Nee: Ne grutter/kruidenier wodn ok wal gewoon bie zien name eneumd. Mien moo zae: “Too, gaot 's aeven naor Theijsen 'n pond suker halen”.

Bel: Wi-j neumen altied den naam van den winkelier.

Bre: Kruidenier wodn nooit ezegd; wi-j zeien: “Wensink, ik mot twee pekskes botter en 'n pond suker hebben”.

Kepp: Vrogger was 't: “Wi-j mot effen nao Teerink of Westhoff”. Now is 't: “Wi-j gaot nao de Spar of de Super”.

Sto: 'n Kruidenier wudt meesttied bi-j de veurnaam genuump. “Gaot efkes naor de winkel van Graadje”.

Rek: Ne winkeleerder kwam vrogger met de winkelkore. [WINKELKORE; ok: Gels, Groen, Win / Eib 1980 (Telge 1, 99), Lich 1991 (Telge 8, 146)].

Gels: 'n Winkelaarder kwam vrogger met de winkelkore. Eerst haaln e 't winkelbeuksken op voor in ston, wa'j hebben wollen. [WINKELBEUKSKEN; ok: / Eib 1980 (Telge 1, 99)].

Vars 1985: De winkelkore was 'n lange kore met 'n flink peerd der veur woorop en woorin alle denkbore winkelware epakt was en woormet winter en zommer de mensen an huus winkelware as brood, enz. ebracht wier [Telge 6, 409].

Lob: De middestand van Tolkamer die ien verhouding veul geld verdiende dur de sचेpe die daor aonleie, werd wel KWARTJES-VOLK genuump. [Ok: Pan].

SLACHTER

slager

- 01 SLAGER: Acht, Liem II Bat.
- 02 SLACHTER: Vor, Gees, Voo, Gaa, Hen, Baa, Does, sHe, Her.

Groen: In Grolle ha'j vrogger tien slagers.

Harf: Veur 't bezorgen van vleis had 'n slager 'n slagersmande of vleismande op de fietse. 't Was 'n zelfde mande as de broodbezörger had. [SLAGERSMANDE. VLEISMANDE].

Eib: As 'n dier eslacht wodn, zeien ze: "Wie doot 'm de lampe oet".

Acht 1895: SCHINNERHANNES "knecht die dieren vilt, vildersknecht" [Telge 2, 113].

HUUSSLACHTER

huisslachter

- 01 HUUSSLACHTER: Acht, Liem II Bat.
- 02 HOESSLACHTER: Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen.
- 03 SLACHTER: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Gels, Eib, Rek, Bel, Win, Din, Vars, Zel, Hen, Tol, Groes, Sto.
- 04 SLECHTER: Win.
- 05 HUUSSLAGER: Zev.

Nee: 't Hoessslachten gebuurn vrogger bi-j de boeren op de delle en bi-j de leu an de straote deenn ze dat boeten achter bi-j 't hoes.

SLACHTHUUS

slachthuis

Onderstaonde namen wordt gebruikt veur verschillende ruimtes. Met de benamingen 01-02 wordt veural an-eduud gemeenteleke gebouwen woor eslacht wordt (abatoirs). Ok de namen 06-08 bunt in gebruik veur

abatoirs maar ok veur de ruimte woorin 'n slager slacht. De namen 09-11 bunt ok in gebruik veur de ruimte woorin de slager slacht, maor ok veur de winkel woorin de producten verkocht wordt.

- 01 SLACH(T)HUUS: Zut, Ruu, Loch, Bor, Gees, Haa, Aal, Sil, Wesd, Doet, Gaa, Kep, Hen, Does, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Lob.
- 02 SLACHTHOES: Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Win.
- 03 SLACHPLAATS: Wehl, Kep, Ang.
- 04 SLACH(T)PLAATSE: Harf, Eef.
- 05 SLACHHOK: Did.
- 06 SLACHTERI-JE: Wich, Bel, Lich, Bre, Win, Din, Vars, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol.
- 07 SLACHTERIEJE: Harf, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Nee, Groen, Lich, Gaa II Bat.
- 08 SLACHTERI-J: Gen, Vor, Sil, Wehl, Ang, Lat, Wesv, Zed, Sto, Her, Pan.
- 09 SLAGERIEJE: Gor, Harf, Vor, Ruu, Gels, Eib, Lich, Aal II Bat.
- 10 SLAGERI-J: Voo, Kep, Groes, Zev, sHe, Sto.
- 11 SLAGERI-JE: Aal, Win.

Win: Ne slager hef ne slageri-je; ne abatoir heet slachteri-je of slachthoes.

Eef: De winkel van 'n slager is de slagerieje; de ruimte woorin eslacht werd, is de slachplaatse. In Zutphent was 'n abatoir; ieder-ene neumde dat 't slachthuis.

Groen: 't Slachthoes was van de gemeente.
Lich: Ne slager hef ne slagerieje/slageri-je (de winkel) en ne slachterieje/slachteri-je (woor eslacht wordt).

Nee: De slagas hadn vrogger zelf ne slachterieje, later gebuurn dat in 't slachthoes.

Voo: De plaats woor geslacht wördt of wier is de slachteri-j. Tegeswoordeg heit e ok wel slageri-j; moor dat is ook de naam van de winkel woor 't vleis verkoch wördt.

SLACHTEN

slachten

- 01 SLACHTE(N): Acht, Liem.

Gees: 'n Motte slachten mag neet meer an huus/hoes.

Bre: Ne pogge slachten mag neet meer bi-j huus.

Did: Gi-j meug gin verreke meer slachte aan huus.

Meg: Huusslachten is der niet meer bi-j. [HUUSSLACHTEN; ok: Lich, Kep].

sHe 1982: 'n Tuut koustere. KOUSTERE "slachten" [Telge 3, 85].

WAEVER

wever

01 WAEVER: Acht, Liem II Bat.

02 WEVER: Gor, Zut, Does, Lat, Zev, Did, Her, Lob.

03 STEUMER: Bor, Bre.

Bor: Waevers dee op 't febriek warken, wodn ok wel steumers eneumd. In Borklo ha'j indertied de waeverieje van Ter Weeme an de Koppeldiek; door staot noe bejoordenhuuskes.

Nee: lej hadn dreekoordwaevers en poetslappenwaevers. Ne poetslappenwaever was ne waever dén zien vak neet verston. Ne stoomwaever zaenn ze in Nee tegen ne waever dén op den Groten Stoom warken.

Bre: Umdat ne textieffabriek den stoom eneumd wordt, heet ne arbeider ne steumer.

Aal: Ne klompenmakersvrouw hef gin gebrek an späöne, ne waeversvrouw neet an träöne.

Acht 1950: Opm. weven heeft in de gehele Graafschap ae [Broekhuysen 1, 99].

Vars 1985: Bi-j 't waeven ko'j verschillende patronen maken; 'n grof patroon heitten 'gerstekorrel', zat der 'n bloemenpatroon in, dan was 't damast, had 't vierkanten dan heitten 't 'pellen', zatten der rundjes in, dan numen ze 't 'ganze-ogen' en gebruiken de waever 'n linnen ketten met 'n wollen inslag dan miek e 'tierentein' [Telge 6, 396].

Win 1976: Daor zat ne waever op 't touw; dén wist neet wat e waeven zol. Hee waeven dit, hee waeven dat; hee waeven zik 'n hemp veur 't gat. "Veel boerenhuizen hadden vroeger een weefkamer waar, vooral in de winter, vaak door een ongetrouwde 'oom' heel wat geweven werd. Vanzelf werden er spotversjes gemaakt op het eentonige leven in zo'n weefkamertje" [Aessink 4, 48].

Kot 1911: Jan-Bernd kon dook waeven. Dage, waeken lange hef e in zien tów in de waevekamer ezaetene en dan genk 't maor altied zo deur: Klek klek klek! Klek klek klek! Honderden, duzenden piepkles he'k veur 'm

spolen motten [Meinen 2, 153]. SPOLEN "spoelen".

Acht-Tw 1954: DREEDRAODS "uit drie draden geweven" [Wanink 2].

● *De ruimte woorin huuswaevers warkten, heet:*

weefschuur

01 WAEFKAMER: Eef, Wich, Vor, Loch, Lar, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Voo, Vars, Hen, Ang, Zev.

02 WAEVEKAMER: Ruu, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Wesd, Tol / Kot 1911 [Meinen 2, 153].

03 WAEVERKAMER: Gees, Haa.

04 WEEFKAMER: Gor, Gen, Kep.

05 TOUWKAMER: Lich.

Nee: Vrogger ton at der nog hoeswaevers waarn, ton deenn ze waeven in de waevekamer.

Bre: De huuswaevers zatten te waeven in de waefkamer, da's al lange hen.

Bel: 't Waefgetouw neumt ze hier ok wal 't tów; hee zit in de waefkamer achter 't tów. Vrogger wodn der in Beltrum vólle linnen ewaeven an hoes. [WAEFGETOEW; TÖW].

● *'n Fabriek woorin ewaeven wordt, heet:*

weverij

01 WAEVERIEJE: Gor, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Nee, Eib, Gaa.

02 WAEVERI-JE: Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Dre.

03 WAEVERI-J: Sil, Gaa, Wehl, Wesv.

04 WEVERI-J: Does, Did, Her, Lob.

05 WEVERIEJE: Gor, Alm, Zut.

06 STOOM: Nee, Bre / Win 1971 [Deunk 1, 229].

Bor: In Borklo ha'j de waeverieje van Ter Weeme/Ter Waeme.

Win 1971: Ne waefstoom, spinstoom. Bekende namen o.a.: dn Witstoom, dn Zwortstoom/Zwartstoom, de Meyerinksteume, dn Breistoom, de Willinksteume, de steume an 't Hilbelinkspad [Deunk 1, 229].

Win 1971: PELLENWAEVER “wever van fijn linnen” [Deunk 1, 172].

KLEERMAKER

kleermaker

- 01 KLEERMAKER: Acht, Liem II Bat.
- 02 KLIRMAKER: Her.
- 03 SNIEDER: Gor, Harf, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Zel, Kep, Dre, Hen, Zev, Sto / sHe 1901 [Telge 4, 109], Eib 1980 [Telge 1, 77], Vars 1985 [Telge 6, 322].
- 04 SNI-JER: Wesv, Groes.
- 05 SNIEJER: Zut / No Acht 1883 [Telge 4, 76].
- 06 KLEREPIK: Eef.
- 07 KLEERPIK: Wesv.
- 08 PIK: Ang.
- 09 PIKKER: Kep.
- 10 BOKSEFLIKKER: Lob.
- 11 NAEJEBREUR: Gels.

Eib: Snieder; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Aal, Voo].

Ruu: Kleermaker; 'n olderwetse name is: snieder. [Ok: Hen].

Eef: 'n Scheldname veur 'n snieder is: klerepik.

Gor: 't Woord snieder wordt nit völle meer gebruikt.

Gels: 'n Scheldname veur 'n kleermaker is: naejebreur.

Lob: 'n Scheldnaam vur 'n kleermaker is: bokseflikker.

Groen: In Grolle wazzen vrogger zeuven snieders/kleermakers.

Rek: At ze vrogger te völle hadn egetten, dan wodn der wal 's ezeg: "Snieder, o snieder, maak miej de bokse wat wieder".

Tol: Gropmoeder zong: "Kleermaker, snijer, maak mien de broek wat wijer; maak 'm ok niet al te wijd, dat e mien van de kont afglijdt".

Voo: 'n Versje was: Snieder, snieder, snip; met 'n gaetjen deur de lip.

Gor: 'n Gezegde is: "Alles met maote", zae de kleermaker en hee sloeg zien vrouw met de ellestok".

Lich: As 't raegent en de zonne schient ok, dan zeien ze: "Der kump ne kleermaker in den hemel".

Eib veur 1973: "Wat de gewoonte neet deut",

zae de snieder en too sneed hee ne lappen van zien eigen bokse "een 'zei'-spreuk waarin op spottende wijze de diefachtigheid van sommige kleermakers gehegeld wordt" [H. Odink 3, 214].

Lar 1927: Eenmaal had Potmans-Olberdine den kleermaker den helen dag sniederen [Heuvel 1, 464]. [SNIEDEREN "kieren maken/herstellen"; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 219)].

Kot 1913: Noo most i-j 's in ne kökkene moten zitten met kleermakerswark as buten de zonne helder scheen. ... In den meitied – as buten alles zo mooi greun was en vol zuneschien – dan hadde Hendrik de naolde en de parsplanke, de maoteband en 't iezer wal van zich willen smieten umme net as andere jonges van zienen laeftied te helpen land ummemaken [Meinen 2a, 119].

Kot 1913: Moder zei: "Allo, kleermakers – ze zol nooit van 'snieders' spraeken – noo schikt bi-j taofele en gebroekt wat [Meinen 2a, 122].

Harv 1967: Zo noo en dan kwam van Grolle 'n stel opschöttelinge um hier (in Lechtenvoorde) den steen op te mettene. Sniedersgewieze spande ze dan den maoteband der umme- en der aoerhen [Moespot 54, 13]. [SNIEDERSGEWIEZE "op de wijze van een kleermaker"].

● *De ruimte woorin 'n kleermaker warkt, heet:*

kleermakerij

- 01 KLEERMAKERI-J: Voo, Sil, Gaa, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
- 02 KLIRMAKERI-J: Her.
- 03 KLEERMAKERI-JE: Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Dre, Hen, Baa.
- 04 KLEERMAKERIEJE: Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Eib, Aal II Bat.
- 05 KLEERMAKERSKAMER: Bor, Bel, Aal, Wesd, Zel, Hen.
- 06 KLEERKAMER: Lar, Haa, Nee.
- 07 KLEERMAKERSHOL: Zut.
- 08 SNIEDERSKAMER: Rek, Gen, Sil.
- 09 SNIEJKAMER: Zut.
- 10 NAEJKAMER: Groen, Gen, Doet.
- 11 NAAIKAMER: Zut, Wich.
- 12 SNIEDERI-JE: Din.

- 13 WARKPLAATSE: Tol.
14 WERKPLAATS: Doet.

Bel: Kleermakerskamer; moor wi-j zegt: kleermakaskamer.

Gor: De kleermaker zat altied op taofel in de kleermakerieje.

Eef: De snieder zat altied in de kleermakerieje op taofel te naejsteren. Zo'n sniederstaofel mos zo hoge waenn dat de kleren neet op de grond kwammen, as ze van de taofel af hingen.

Vars: De snieder zoch vrogger zien klanten op en zat door soms dagelang te warken an allerlei klerage.

Win 1971: Sniederschere snit scharp, scharp snit de sniederschere "plaogespröksken, tien maal vlug achter elkaar nazeggen". SNIEDERSCHERE "kleermakersschaar" [Deunk 1, 219].

Vars 1985: PARS-IEZER "zwaar kleermakersstrijkijzer" [Telge 6, 259].

Kot 1913: De snieders hadden aardeg gereedschap. Men kon der met de hande haoste neet afblieven: effen an de machine draejen; effen 'n plöddeken met de grote schere deurknippen; effen 'n klösken laoten tulen; effen van de maoteband 'n rölleken maken. Hè, ik zat zo gaerne overval 's efkes an [Meinen 2a, 125]. [MAOTEBAND "meetlint].

Win 1971: Hier he'j 't maeteband. MAETEBAND "meetlint" [Deunk 1, 142].

NAEJSTER

naaister

- 01 NAEJSTER, NEISTER: Acht, Liem / Lich 1991 [Telge 8, 81] || Bat.
02 NAAISTER: Zut, Wich, Hen, Baa, Tol.
03 NEESTER: Rek.
04 HUUSNAEJSTER: Gor, Lich, Wehl, Dre, Sto, Lob.
05 HOESNAEJSTER: Groen.
06 NAEJDEUSKE: Gels.

Gels: Veur de gekheid zaenn ze wal 's: naejdeuske.

Lich: Ne huusnaejster kwam an huus naejen.

Groen: Naejsters gingen meestal bie de leu an hoes warken. [Ok: Bor, Win].

● *De ruimte woorin 'n naejster warkt heet:*

naaikamer

- 01 NAEJKAMER, NEIKAMER: Acht, Liem || Bat.
02 NAAIKAMER: Zut, Wich, Hen.
03 NEIERI-JE: Din.
04 ATELIER: Gor, Harf, Ruu, Groen, Doet, Baa, Tol, Wesv, sHe, Sto, Her.
05 NAEJATELIER: Zed.

Zed: Op 'n naejatelier warke meer naejsters.

Bel: Veur 50 joor was der in Beltrum 'n afdeling van de naejfebriek de Hazewind; ze zaenn altied: dat is 't vrouwleufebriek.

LEERLOOIER

leerlooi

- 01 LEERLOOIER: Acht, Liem || Bat.
02 LAERLOOIER: Her.
03 LOOIER: Eef, Vor, Ruu, Lar, Lich, Ang.
04 PIKKEBAAS: Gels.

Vor: In Vorden ha'j Albers de looi; dén had 'n leerlooierieje.

● *'t Gebouw woorin 'n leerlooier warkt, heet:*

leerlooi

- 01 LEERLOOIERIEJE: Harf, Alm, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Gaa.
02 LEERLOOIERI-JE: Wich, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Dre, Hen.
03 LEERLOOIERI-J: Gaa, Wehl, Kep, Ang, Wesd, Did, Sto, Lob.
04 LOOIERIEJE: Gor, Vor, Bor, Nee, Eib.
05 LOOIERI-JE: Rek, Lich, Aal, Din, Zel.
06 LOOIERI-J: Voo, Sil, Does, Her.
07 PIKKERIEJE: Gels.
08 WARKPLAATSE: Ruu.
09 WERKPLAOTS: Her.
10 FABRIEK: Lar, Haa.

Bor: Bie de perkamentfebriek van Elzas ha'j koemen woorin de vellen eloodid wodn. [KOEM].

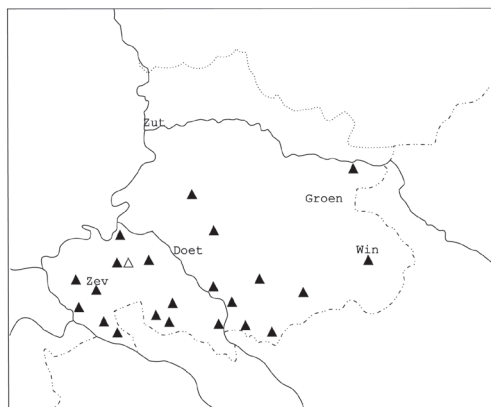
Lar 1838: Ach wekken in de mei kreeg onzen Bles, die'k veur gen honderd gulden wol afstaon, net as ik, zo'n balgpiene, da'k mie gen

raad wus en nie anders dach of de vilder zol den biehansen in ziene mach kriegen [GV-alm 181]. [VILDER].

SCHOESTER

schoenmaker

- 01 SCHOESTER: Eib, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Hen, Ang, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob / Eib 1980 [Telge 1, 72], Vars 1985 [Telge 6, 303], Pan 1988 [Telge 7, 121].
- 02 SHOES: Did.
- 03 SCHOEMAKER: Gor, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Din, Voo, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Tol, Wesv, Groes, Zev, Zed, Her II Bat.
- 04 SCHOOMAKER: Ruu, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win / Lich 1991 [Telge 8, 105].
- 05 SKOOMAKER: Bel, Groen, Bre.
- 06 SCHOENMAKER: Gor, Harf, Alm, Vor, Ruu, Gaa, Wehl, Hen, Baa, sHe.
- 07 SCHOONMAKER: Zut, Gels, Nee.
- 08 SCHOENLAPPER: Gor, Gees, Does, Lat, Zev.
- 09 SCHOONLAPPER: Zut, Lar, Nee.
- 10 SCHOENELAPPER: Dre.
- 11 SCHONELAPPER: Bel.
- 12 SHOELAPPER: Gor, Eef.
- 13 SCHOOLAPPER: Lich.
- 14 SCHOEPIK: Wich, Vor, Vars, Kep, Dre, Hen.
- 15 SCHOOPIK: Haa.
- 16 SCHOENPIK: Gor, Loch, Gees, Does, Wesv.

▲ *schoester* 01

△ *shoes* 02

De name schoester kump veural veur in de Liem en 't angrenzende deel van den Acht.

- 17 SCHOONPIK: Nee.
- 18 SCHOONENPIK: Zut.
- 19 SCHOENEPIK: Eef.
- 20 SCHOEPIKKER: Wesd.
- 21 PIK: Bor.
- 22 PIKDRAOD: Ruu, Hen.
- 23 SCHOENFLIKKER: Zev, sHe.
- 24 PINNEBAAS: Gels.
- 25 HAKKENZETTER: Eef.
- 26 VOOTBEKLEJER: Eef.
- 27 LEERLAPPER: Rek.

Ang: Schoester; met 'n oe as in 't woord boer.

Wesv: Schoenpik; met 'n oe as in 't woord boer.

Gels: Omdat de zollen vrogger met pinnen vaste-ezet wodn, neumen ze 'n schoenmaker wal: pinnebaas.

Vor: De name schoepik zal wel te maken hebben met den pikdraod wat ze vrogger gebruiken.

Pan 1988: SCHOESTERE "het vak van schoenmaker uitoefenen, schoenen herstellen" [Telge 8, 121].

SCHOENMAKERI-J

schoenmakerij

- 01 SCHOENMAKERI-J: Gaa, Wehl, Lat, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
- 02 SCHOENMAKERIEJE: Gor, Harf, Alm, Gaa.
- 03 SCHOENMAKERI-JE: Hen.
- 04 SCHOONMAKERIEJE: Zut.
- 05 SCHOENMAKERI-J: Voo, Sil, Kep, Does, Wesv, Groes, Zed, Her.
- 06 SCHOENMAKERI-JE: Wich, Did, Vars, Zel, Dre, Tol.
- 07 SCHOENMAKERIEJE: Gor, Eef, Vor, Loch, Aal II Bat.
- 08 SCHOOMAKERI-JE: Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win.
- 09 SKOOMAKERI-JE: Groen.
- 10 SCHOOMAKERIEJE: Eef, Ruu, Gels, Eib.
- 11 SCHOOKAMER: Lar, Bor, Gels.
- 12 SKOOKAMER: Bel.
- 13 SCHOEKAMER: Kep.
- 14 SCHOOMAKERSKAMER: Bel.
- 15 SCHOENLAPPERIEJE: Gaa.
- 16 SCHOENLAPPERI-J: Did.
- 17 SCHOONLAPPERIEJE: Zut.
- 18 SCHOOWARKPLAATSE: Rek.

- 19 SCHOESTERI-J: Ang, Sto / Zed 1982 [Köpp 1, 13].
 20 SCHOESTERI-JE: Din.
 21 SCHOESTERSWERKPLAATS: Gen.
 22 SCHOESKAS: Zel / Zed 1982 [Köpp 1, 13].
 23 WARKPLAATSE: Ruu, Lar, Gees, Haa, Nee, Aal, Wesd, Hen, Tol.
 24 WARKPLAATS: Voo, Wesv.
 25 WERKPLAATSE: Vor, Baa.
 26 WERKPLAATS: Zed.
 27 WERKPLAOTS: Her.

sHe: Schoenmakeri-j; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Her].

Groen: Bi-j ne skoowinkel was vrogger ok ne eigen skoomakeri-je.

Tol: Een keer was de reparatie wat duurder uut-evallen as normaal en toe ston der tusen haakjes op de rekening: slim genaaid.

Liem 1843: Baos Petersen ... sprak altied van 't geen baoven de natuur geet en van de natuurwet. 't Eerst vergeleek ie bie zien elsem die deur alles hen most; 't laatste bie den pikdraod die alles an makaor hield [GV-alm 128]. [PIKDRAOD "met pik bestreken garen of dun touw bij schoenmakers in gebruik bij het naaien van schoenen"].

Lich 1991: De zollenlappers en schomakers van Lechtenvoorde hebt in 1874 den groten keie naor de Mark eslöpt bi-j gelaegenheid van 't zilveren kroningsjubileum van Willem III. De Lechtenvoordsen wodt no nog – veural deur de Grolsen – Keienslöppers eneumd [Telge 8, 150]. [ZOLLENLAPPER].

HOEIENMAKER

hoedenmaker

- 01 HOEIENMAKER: Gor, Alm, Doet, Gaa, Kep, Ang, Sto.
 02 HOEIEMAKER: Lat, Wesv, Did, Her, Pan, Lob.
 03 HOEDENMAKER: Harf, Vor, Gen, Baa.
 04 HODENMAKER: Loch, Gels, Eib, Win II Bat.
 05 HOOIENMAKER: Zut.
 06 HUJEMAKER: Voo, Wehl, Hen, Zev, Did.
 07 HUDEMAKER: Din, Vars, Hen.
 08 HUUJMAKER: Zev, Sto.
 09 HEUMAKER: Haa, Nee, Rek, Bel, Win.
 10 HEUDEMAKER: Ruu, Eib.

- 11 HEUDENMAKER: Groen.
 12 MODISTE: Lich, Aal, Win, Sil.

Her: Hoeiemaker; met 'n oe as in 't woord boer.

Aal: Hoedenmakers wazzen der neet in Aalten; hoedenmaaksters wodn wal 's modiste eneumd.

Win: Behalve ne hodenmaker ha'j ok ne hodenmaakster of hodennaestster of modiste.

Groen: Vrogger wazzen der in Grolle meer heudemaaksters veur de vrouwleu.

Baa: Hoeden maken wier meeste tied thuus of bi-j 'n winkel gedaon. Hoeden wieren ok vervormd um opni-j edragen te worden.

Bor: In Borklo ha'j 'n pettenmaker, Kloosterman, dén maken en verkoch veural petten, maor ok wel heude. Ze neumen 'm ok de Pette.

Groen: In 't veurjoor, vlak veur Paosen en rond Allerheiligen (1 november), wodn der völle ni-je heudjes verkoch of ze leten 't olde heudje wat veranderen. Ze drogen ze 's zondags at ze naor de karke gingen. Rond Allerheiligen wodn 't wintergrei oet de kaste ehaald en de wintermantel met hood op-ezet. Ok met 't klein annemmen, 't groot annemmen en met ne broedlachte wodn der wal ni-je heudjes ekocht.

● *Veur de ruimte woorin 'n hoeiemaker warkt, bunt maor weinig namen op-egeven:*

hoedenmakerij

- 01 HOEIE(N)MAKERI-J: Ang, Wesv, Her, Lob.
 02 HOOIENMAKERIEJE: Zut.
 03 HODENMAKERIEJE: Loch.
 04 HEUMAKERI-JE: Bel, Win.
 05 HUDEMAKERI-JE: Din.
 06 ATELIER: Groen, Kep, Wesv.
 07 WERKPLAATS: Her.
 08 WARKKAMER: Bre.

Wich: Zie kochen hier gewoon 'n hoed in 'n hoeienwinkel in de stad.

MUTSENMAAKSTER

mutsenmaakster

- 01 MUTSENMAAKSTER: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Loch, Groen, Aal, Win, Din, Voo, Sil, Zel, Doet, Gaa, Kep, Hen,

- Baa, Ang.
 02 MUTSEMAAKSTER: Vor, Bor, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto, Her, Lob.
 03 MUSSENMAAKSTER: Gor, Gees, Rek.
 04 MUTSENNAEJSTER, MUSSENNEISTER: Ruu, Loch, Haa, Eib, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Dre, Hen / Eib 1980 [Telge 1, 53] || Bat.
 05 MUTSENNAAIJSTER: Lar, Hen, Tol.
 06 MUSSENNAEJSTER, MUSSENNEISTER: Gels, Nee, Eib, Bel.
 07 MUSSENNEEJSTER: Rek.
 08 MUSKENNAEJSTER: Win.

Eef: Niemand in Aefde kon vertellen of der 'n mutsenmaakster was ewes; ze kwammen allemaole andragen met de mutsenwaster of de mutsenopmaakster. Dee waarn der vrogger dus wel; elk darp had wal 'n vrouwe dee dat deed. [MUTSENWASTER; ok: Gor. MUTSENOPMAAKSTER; ok: Gor, Vor, Aal, Din, Voo, Zel, Kep. MUSSENOPMAAKSTER: Nee, Bel].

SCHAOPHERDER

scheper; schaapherder

- 01 SCHAOPHERDER: Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Din, Gen, Voo, Ulf, Sil, Kep, Dre, Hen, Lat, sHe, Lob.
 02 SCHAOPSHERDER: Wehl, Hen, Wesv, Zed.
 03 SCHAOPHERDER: Wesv.
 04 SKAOPENHERDER: Groen, Lich.
 05 SCHAAPHERDER: Zut.
 06 SCHAOPHEJER: Did.
 07 HERDER: Lar, Bre, Voo, Meg, Ulf, Zel, Baa, Lat, sHe, Sto, Lob.
 08 SCHEPER: Gor, Gees, Aal, Win, Vars, Sil, Wesd, Hen, Zev, Did / N Acht ca 1860 [Telge 4, 45], Eib 1980 [Telge 1, 71].
 09 SCHAEPER: / Vars 1985 [Telge 6, 177/296].

Vars 1985: 'n Kloetschuppe is 'n schuppe woormet de schaeper de schäöpe met kluutjes kon gooien. Onzen lesten schaeper was Wisselink-Hendrik. Zien schaopschot ston in de Bulten en met ziene schäöpe trok e deur 't Venne dat toe nog niet ontgonnen was. Hie pruimen slim. In de pette had e stopnaolden woor e zich de zökke met stoppen. Ziene hunde heitten Hektor. Vake he'w

'm tegen zienen hunde heuren roepen: "Hektor, gaot der 's ummehen!" [Telge 6, 177/296].

'n Foto van schaeper Wisselink-Hendrik in 't Venne bie Varsseveld, emaaft umstreeks 1920, steet in: De mens en de weerld-A, blz. 19, as illustratie bie herinneringen van Adolf Colenbrander an 'm.

Aal 1966: Allelie-allo! Kom hier, allo! Gaw an, allo! Allelie-allo!

Alleliejenblad. De koo is zat. De herder hef nog niks ehad. Alleliejenblad! "herderslied" [Rots 2, 33].

Aal 1935: Hallelie-allo, Kom hier allo, Gaw-an allo, Hallelie-allo "Achterhooks herdersliedje" [ADW 8 (1972), 2, 24].

GRONDWARKER

grondwerker

- 01 GRONDWARKER: Gor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Rek, Groen, Lich, Aal, Win, Gen, Voo, Dre, Hen, Baa, Wesv, Sto.
 02 GRONDWERKER: Eef, Zut, Vor, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Hen, Lat, Wesv, Did, Lob.
 03 GRONDARBEIDER: Bel, Din.
 04 GRONDARBEIER: sHe.
 05 GRONDVERZETTER: Sil.
 06 GRONDGRAVER: Bel.
 07 SCHUPPENKEERL: Voo.
 08 BATSENKEERL: Hen.
 09 POLDERKEERL: Eib, Lich / Lich 1991 [Telge 8, 92], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 163].
 10 POLDERAAR: Eib.
 11 POLDER: / Kot veur 1934 [Meinen 6, 72], Win 1971 [Deunk 1, 179].
 12 UMMEZETTER: Vars, Wesd.

Loch: 'n Grondwarker steet an de schuppe.

Lat: 'n Grondwerker steet an de schup.

Eib: Ne polderaar/polderkeerl geet hen poldern. [POLDEREN].

Hen: Toen ik begin joren '80 bi-j de WOG kwam, ha'w nog 'n helen trop grondwerkers; ok wel batsenkeerls enuud. Die gingen met 'n fitter met op karwei. Der waren der wat bi-j, die dejen alleen maor graven, maor wollen niks anders, nog gin gereedschap angeven.

Kot veur 1934: "Eigenlek mos dat hele höfken vot", zae Willem. ... Kristientjen zag wal in dat eurn man meer verstand van zukke

dinge hadde as zee. Maor doo – in 't begin van den winter – 'n paar polderjongens kwammen um de olde beume uut te roddene en haege vot te makene, genk Kristientje 't toch nog luk nao [Meinen 6, 71]. [POLDERJONGEN].

Win 1971: Met den ni-jbouw van de huze bunt ze begonnene, vanmorgen bunt der wat polders an de gange egaone

Acht-Tw 1948: POLDERN “graafwerk verichten” [Wanink 1, 163; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 179)].

Vars 1985: Wat bunt ze door an 't polderen op dat hiedstuk. Onder dén zandkop wördt zand onderhen ehaald, in de laegte wördt de oere ebrokken en 't hele stuk wördt lieke emaaft en umme-ezet [Telge 6, 271].

Win 1971: POLDERWARK “grondwerk” [Deunk 1, 179].

BOSWACHTER

boswachter

- 01 BOSWACHTER: Acht, Liem.
- 02 OPPASSER: Vor, Ruu, Bor, Gees, Voo, Dre, Hen II Bat.
- 03 BOSBAAS: Gor, Loch, Kep.
- 04 HOLTBAAS: Kep.
- 05 OPZICHTER: Did.
- 06 BOSOPZIENDER: Wesv.
- 07 BOSJAGER: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 80].
- 08 BOSJAEGER: / Win 1971 [Deunk 1, 33].
- 09 VELDWACHTER: Bel, Does.

Ruu: Boswachter en jachttopzichter wordt beide wal oppasser eneumd.

Gor: Op 'n landgoed as Joppe was vrogger 'n bosbaas.

Eef: Vrogger ha'j op de butens in de omgeving 'n jachtopzener en meestal 'n bosbaas. 'n Bosbaas was opzichter aover 't bos en hee beheerde dat veur zien baas. Hee organiseerde de holtverkopen in 't naojor en heel vrogger verkoch e 't eekholt op stam. De koper mos dan zörge dat 't holt ehouden werd en de eek der doornao af-eklopt werd. De eek en 't holt gingen naor de Holtwal an den lessel bie Gorssel. Nao 1865 werd ok holt elaaen op 't station Gorssel dat midden in de bossen van Joppe lag. De bosbaas had vake 'n aantal bosarbeiders dee in 't naojor, in de winter en in 't veurjor in 't bos warken. Vake was 'n bosbaas ok boswachter. Bij streupe-

rieje warken e dan samen met de jachtopzener en ok wal met de veldwachter.

JACHTOPZIENER

jachtopziener

- 01 JACHTOPZIENER: Gor, Harf, Zut, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Haa, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Sil, Wesd, Zel, Doet, Hen, Tol, Groes, Sto.
- 02 JACHTOPZENER: Win.
- 03 JACHTOPZIENDER: Alm, Wehl, Baa, Zev, Lob.
- 04 JACHTOPZEENDER: Groen.
- 05 JACHOPZIENER: Bel, Ang II Bat.
- 06 JACHOPZENER: Eef.
- 07 JACHOPZIENDER: Wesv.
- 08 JACHTOPZICHTER: Gor, Ruu, Loch, Nee, Bel, Lich, Aal, Vars, Gaa, Pan.
- 09 JACHOPZICHTER: Gees, Gels, Eib, Rek, Lat, Did.
- 10 OPZIENER: Vor.
- 11 OPPASSER: Ruu, Groen, Voo, Dre, Hen.
- 12 BOSWACHTER: Does, Zev, Sto.
- 13 WILDSCHUTTER: Gaa.

Sto: De boswachter is vaak ook jachtopzener.

Eef: Mien aovergrootvader was jagermeester in Hummelo bie baron van Heeckeren. Zo'n jagermeester was jachopzener, meer neet. In zien trouwakte werd hee zo eneumd.

BOSARBEIDER

bosarbeider

- 01 BOSARBEIDER: Acht, Liem.
- 02 BOSARBEIER: Eef, Gaa, Wehl, Ang, Wesv, Did, sHe, Zed, Sto.
- 03 BOSERBEIER: Does, Her, Pan.
- 04 BOSWARKER: Ruu, Rek II Bat.
- 05 BOSWERKER: Vor, Gaa.
- 06 HOLTHAKKER: Vor, Gees, Groen, Tol, sHe.
- 07 HOLTKEERL: Gels, Win.
- 08 GROVVEN ARBEIER: Sto.

Win: Holtkeerls bunt holthowwers en holtsloppers. [HOLTHOWWER. HOLTSLÖPPER].

Wich: De luu die 't holt of de beume uut de busse halen met 'n zwoor peerd ('n bels) en kettingen um de beume hen, nuumt ze: sleppers. [SLEPPER]

Zed: Keerls die naor 't bos ginge um stump uut de grond te hale, nume wi-j stump-uutmakers. 't Was row, zwoor wark wat iedereen moech doen op de woensdagmiddag of 's zaoterdays. Thuus mieke ze der brandholt van. Ze hoefde der niet veur te betale, alleen moste ze 'n bosbriefke hemme. En ze moste de rommel oprume. [STUMP-UUTMAKER].

HOLTHANDELAAR

houthandelaar

- 01 HOLTHANDELAAR: Acht, Liem II Bat.
- 02 HOLTHANDELER: Bel, Aal, Win, Vars, Wehl.
- 03 HOLTHANDLER: Din.
- 04 HOUTHANDELAAR: Lat, Wesv.
- 05 HOLTKEERL: Eef, Bor, Gels, Eib, Aal, Dre, Hen.
- 06 HOLTkoopMAN: Gor, Loch, Sil, Hen, Did.
- 07 HOLTVERKOPER: Gees, Haa, Bre, Sto.
- 08 HOLTkOPER: Eef, Rek, Kep.
- 09 HOLTKEUPER: Win.
- 10 HOLTOPKOPER: Vor.
- 11 OPKEUPER: Bel.
- 12 HOLTBOER: Lich.
- 13 HÖLT(E)NER: Win / Win 1971 [Deunk 1, 96].
- 14 BEUMEKEERL: Gels.

Bre: Ne holtverkoper dut holt verhandelen.

HOLTZAGERI-JE

houtzagerij

- 01 HOLTZAGERI-JE: Wich, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol.
- 02 HOLTZAGERI-J: Gen, Voo, Sil, Gaa, Wehl, Did, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
- 03 HOLTZAGERIEJE: Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Gels, Haa, Nee, Eib, Gaa II Bat.
- 04 HOLTZAGERIEJ: Doet.
- 05 ZAGERIEJE: Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Aal.
- 06 ZAGERI-J: Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, sHe, Sto.
- 07 ZAGERI-JE: Bre, Win, Vars, Kep, Hen.
- 08 ZAGEMÖLLE: Gor.
- 09 ZAAGMÖLLE: Ruu.
- 10 MÖLLE: Vor, Win.

Gor: De Bolwarksmölle bie Daeventer was 'n zagemölle.

Groen: In Grolle he'w nog ne stoomholtzageri-je: Naohoes.

MANDENMAKER

mandenmaker

- 01 MANDENMAKER: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Haa, Groen, Aal, Bre, Din, Doet, Kep, Ang.
- 02 MANDENMAKER: Wich, Vor, Lich, Aal, Vars, Gaa, Wehl, Hen, Does, Wesv, sHe, Zed, Sto, Her, Lob II Bat.
- 03 MAANDEMAKER: Pan.
- 04 MENDENMAKER: Eib, Rek, Bel, Groen, Win.
- 05 MENDEMAKER: Eib, Win.
- 06 MAENENMAKER: Gees, Gels.
- 07 MANDENVLECHTER: Gor, Eef, Eib, Aal, Baa.
- 08 MANDEVLECHTER: Zed.
- 09 MENDENVLECHTER: Bel.
- 10 MAENENVLECHTER: Nee.
- 11 VLECHTER: Lat.
- 12 BENNENMAKER: Ruu, Din, Gen, Voo, Sil, Wesd, Zel, Hen, Tol.
- 13 BENNEMAKER: Vor, Vars, Gaa, Wehl, Dre, Zev, Did, Her, Pan / Vars 1985 [Telge 6, 46].

Bor: Mandenmaker; maor wie zegt: mannmaker.

Gels: Maenenmaker; maor wie zegt: maennmaker.

Nee: Maenenvlechter; maor wie zegt: maennvlechter.

Hen: Mien vader (geb. 1894) numen 'm benenmaker; now heit e mandenmaker.

Eef: 'n Mandenvlechter maakt manden van twieg van wilgenholt.

Bel: Ne mende mo'j vlechten van weerdwedden: gaele wilgenwedden.

KÖRVENVLECHTER

korvenvlechter

- 01 KÖRVENVLECHTER: Gor, Eef, Wich, Eib, Gen, Doet, Gaa, Kep, Hen, Ang.
- 02 KÖRVEVLECHTER: Nee, Din, Hen, Wesv, Zev, Did, Sto, Her, Lob.
- 03 KÖRFVLECHTER: Wehl.
- 04 KÖRVERVLECHTER: Zev.
- 05 KORVENVLECHTER: Harf, Loch, Bel, Groen, Bre, Zel, Baa.

- 06 KÖRVENMAKER: Lar, Eib, Dre.
 07 KÖRVEMAKER: Her, Pan.
 08 BENNEVLECHTER: Wesv.
 09 VLECHTER: Lar, Lat.

Wehl: 'n Körfvlechter duut körven vlechten.
Eef: 'n Körvenvlechter maakt vlechtwark van stro.
Win: Ne körvenvlechter deut körven; hee is an 't tunen. [KÖRVEN. TUNEN].

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat de namen veur de mandenmaker zo as ze in de veurege paragraaf staot, ok gebruukt wordt veur de körvenvlechter: Zut, Bor, Gees, Gels, Rek, Groen, Lich, Win, Din, Sil, Tol, Lat.*

Groen: Korven wodn evlochten deur ne mandenmaker/mendenmaker; in Grolle dee de familie Post dat.

Gees: 'n Maenmaker maakt ook körfkes.

TIMMERMAN *timmerman*

- 01 TIMMERMAN: Acht, Liem.
 02 TIMMERKEERL: Bel.
 03 SCHREINER: Zev.

Rek: Oet de gekheid neumen ze ne timmerman wal ne HOLTWORM.

Pan 1988: HOLTWÖRM "scheldnaam voor timmerman" [Telge 7, 53].

● *In 'n timmerfabriek heet 'n leerjonge:*

- 01 KRULLENJONG: Kep.
 02 KRULLEJONGE: Zed.
 03 KRULLEJONGEN: Eef.

Eef: Bie 'n timmerman heet 'n jonge dee 't vak nog mot leren krullejongen.

Kep: In de timmerwerkplaats was dat de krullenjong.

Zed: In 'n timmerbedrief is Piet 'n krullejonge.

Lich 1991: Wi-j hebt de planken evekt. VEK-KEN "(planken) met een V-teken merken om ze na het uit elkaar nemen later weer goed te kunnen herplaatsen [Telge 8, 131].

IJsselstreek ca 1890: MAGONIEHOLT "mahoniehout" [Telge 4, 81].

● *Bezondere namen veur de warkplaatse van 'n timmerman bunt:*

- 01 TIMMERSCHURE: Harf, Alm, Wich, Ruu, Loch, Lar, Vars, Hen.
 02 TIMMERSCHUUR: Sto / Dre 1982 [Lucassen 1, 13].
 03 TIMMERKAMER: Nee, Rek, Lich, Aal, Win, Gen, Meg.
 04 TIMMERLOZE: Loch, Lar, Nee, Eib, Hen.
 05 TIMMERI-JE: Win.
 06 TIMMERI-J: Ulf.
 07 TIMMERPLAATSE: Bel.
 08 TIMMERHUUS: Wesv.

Nee: Ne timmerkamer is kleiner as ne timmerloze.

Hen: 'n Timmerschure was eenvoudiger as 'n timmerloze.

RADMAKER

wielmaker, radmaker

- 01 RADMAKER: Gor, Harf, Vor, Ruu, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Vars, Sil, Zel, Doet, Kep, Hen, Ang, Zev, Zed, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 281].
 02 RA-MAKER: Ruu, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Bre, Win, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 282].
 03 RADEMAKER: Gen, Wesd, Hen.
 04 RAAIENMAKER: Gaa.

Ang: 'n Radmaker mik raaien veur 'n wagen of kar.

Groen: Ne ra-maker was Kolluwee oet Meddo.
Eef: 'n Wagenmaker maakt de wielen; 'n smid maakt de hoepels. [Ok: Loch, Lar, Gels II Bat].

Wich: De timmerman maken vrogger ok wagens, karren en de wielen doorvan. [Ok: Lat, Zev, Did].

● *De warkplaatse van 'n radmaker heet:*

wielmakerij, radmakerij

- 01 RADMAKERI-J(E): Lich, Aal, Win, Hen, Sto.
 02 RADMAKERIEJE: Eib, Aal.
 03 RA-MAKERI-JE: Rek.
 04 RADHUUSKEN: Win.
 05 RA-HUUSKEN: Win.
 06 RADKAMER: Win.

● *Veur 'n beschrijving van 't wark van 'n radmaker kiek in: Telge 6, 281.*

HOEPELMAKER

hoepelmaker

- 01 HOEPELMAKER: Gor, Harf, Loch, Gels, Haa, Eib, Sil, Zel, Doet, Gaa, Hen, Does, Ang, Wesv.
02 HOEPELMAKER: Voo.
03 HOEPELSMID: Zut, Wich, Eib, Bre, Kep, Wesv.
04 BANDELMAKER: Gaa.
05 BAENEMAKER: Gels.
06 BANDENMAKER: Din.
07 BANDELSMID: Zev.

Vor: Den smid maken hoepels. [HOEPEL; ok: Eef, Ruu, Lar, Bor, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Win, Vars, Wesd, Wehl, Hen, Baa, Zev, Did, Sto, Her II Bat].

Bor: 'n Smid maken de bandels veur 'n rad. [BANDEL].

Eef: Hoepels veur de wielen wodn emaaft bij de smid; hoepels veur tonnen e.d. bij de bandenmakerieje; die könt van holt of van bandiezer waezen. De hoepels aover holten wielen mosten der heite umhen esmeed wodn; dat was 'n precies karweitjen.

No Acht 1839: BANDEL "hoepel (om een vat)" [Telge 4, 26].

Acht-Tw 1948: BAENDEL "ijzeren of houten hoepel om een ton" [Wanink 1, 72].

sHe 1982: HOEPEL "band rond vat of kuip; hoepel [Telge 3, 65].

● *Veur de namen van 'n hoepel as spölgood veur kindere, kiek in: De mens en zien näösten-B, blz 460.*

WAGENMAKER

wagenmaker

- 01 WAGE(N)MAKER: Acht, Liem.

Lar: Vrogger was Zweverink 'n wagenmaker.

Win: Ne timmerman was den wagenmaker. [Ok: Wich, Ruu, Bel, Vars, Wesd, Hen, Zev, Did].

Ruu: De boerenwagens wodn deur den timmerman emaaft; rietuugmakers ha'j in Reurle neet.

Hen: De deursnee timmerman maken ok boerenwagens en stortkarren/kruwagens; 'n ri-jtuug maken dei 'n timmerman niet.

Gor: De wagenmaker warcken nauw samen met de smid bie 't hoepels leggen.

Wesd: De karren en wagens wieren deur de timmerman emaaft; de hoepels um 't rad deur de smid.

● *De warkplaatse van 'n wagenmaker heet:*

wagenmakerij

- 01 WAGE(N)MAKERI-J(E): Aal, Bre, Win, Din, Sil, Wehl, Dre, Hen, Wesv, Sto, Lob.
02 WAGENMAKERIEJE: Zut, Vor, Loch, Gels, Eib.

Zut: SLOOF "schort, tot de Tweede Wereldoorlog gedragen door ambachtslieden als rijtuigmakers".

SMID

smid

- 01 SMID: Acht, Liem II Bat.
02 IEZERKEERL: / Din 1981 [Dinxperlo 1, 128].

Vor: Eén smid, twee smejen.

Eib: Um 'n smid te plaogen, repe wi-j wal 's: "De smid, dén steet bie 't veur en drit!". [Ok: Bel].

Hen: De smid, slöt met den hamer dat e drit!

Gor: Vrogger neumen die luu zichzelf: hoef-smid, grofsmid, kachelsmid.

Eef: Op scholen van de gemeente mosten vrogger in 't naojor de kachels ezet worden; dat dee dan de kachelsmid. 't Was dezelfde smid uut 't darp, maor ze zeien dan: "Door he'j de kachelsmid".

● *Namen veur 'n smid dén peerde beslöt, bunt:*

hoefsmid

- 01 HOEFSMID: Acht, Liem.
02 HOOFSMID: Rek, Bel.
03 PEERDESMID: Zut, Haa, Eib, Win, Gaa, Wehl, Ang, Zev, sHe, Zed, Lob.
04 PEERDENSMID: Loch.
05 PERESMID: Gels, Nee.

Sto: Hoefsmid; hoef met 'n oe as in 't woord boer.

Hen: 'n Hoefsmid is 'n smid die peerde besleet.

Did: 'n Hoefsmid duut peerd beslaon.

Vars: Alle smede besloegen peerde.

Wesd: Wi-j gingen met 't peerd nao de smid um dén te laoten beslaon in de smederi-je.

Eef: Der waren smeden met 'n hoefstal, woorin de peerden beslagen werden. Makke peerden hoefden neet in de hoefstal; dee leten zich zo wel beslaon. 't Beslaon was 'n zwoor wark. [HOEFSTAL].

● *De ruimte woorin 'n smid warkt heet:*

smidse

01 SMEDERI-JE: Wich, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesv, Zel, Gaa, Dre, Hen, Baa, Tol.

02 SMEDERIEJE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib II Bat.

03 SMEDERI-J: Gen, Voo, Sil, Doet, Wehl, Kep, Lat, Zev, Zel.

04 SMEJERI-J: Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Her, Lob.

05 SMEDDERI-JE: Win.

06 SMIDDERI-J: Kep, Pan.

07 SMIDSE: Zut, Vor, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Gaa, Does.

08 SMID: / No Acht 1839 [Telge 4, 32], Vars 1985 [Telge 6, 319].

Vars 1985: Nae, Gert is niet meer hier. Hie is al weer nao de smid egaon want hie mot veur de meddag nog 'n peerd beslaon [Telge 6, 319].

KOPPERSLAGER

kopperslager

01 KOPPERSLAGER: Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Zel, Doet, Kep, Baa, Tol.

02 KOPPERSLAEGER: Wich, Vor, Ruu, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Win, Vars, Sil, Wesd, Dre, Hen.

03 KAOPERSLAGER: Gen, Voo, Gaa, Wehl, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto.

04 KÄOPERSLAGER: Gor, Zut II Bat.

05 KÖPPERSLAGER: Gor, Harf.

06 KOPERSLAGER: Her, Lob.

07 KOPERSLAEGER: Pan.

08 POMPENSLAGER: Eef.

09 POMPENSLAEGER: Eef.

10 LOODGIETER: Vor.

11 LOODGETER: Ruu.

Wich: De kopperslaeager dei ok 't werk van de blikslager, de ketellapper en de loodgieter. [Ok: Win, Din].

Vor: De kopperslaeager en de loodgieter bunt allebeiden 't zelfde.

Ruu: De namen kopperslaeager en loodgeter wordt völle deur mekare gebruikt. Kopperslaegers maakt ok loodgeterswark: pompen anslaon, waterleidings leggen.

Hen: De kopperslaeager in Hengel was ok kettellapper, blikslager en loodgieter.

● *De benaming "blikslager" wordt deur de metwarkers völle op-egeven. Bezondere namen bunt:*

blikslager

01 BLEKSLAGER: Wesv, Did, sHe, Sto, Her.

02 BLIKSLAEGER: Bel, Win, Voo.

● *'n Kopperslager warkt in 'n:*

kopperslagerij

01 KOPPERSLAGERI-JE: Groen, Lich, Aal, Bre, Din.

02 KOPPERSLAGERIEJE: Eib.

03 KOPPERSLAEGERI-JE: Hen.

04 KAOPERSLAGERI-J: Voo, Ang, Zev, sHe, Zed.

05 KAOPERSLAGERI-JE: Gaa.

06 KOPERSLAGERI-J: Her, Lob.

● *As benamingen veur "ketellapper" bunt op-egeven:*

01 KAETELLAPPER: Gor, Eef, Zut, Aal, Bre, Win, Sil, Gaa, Does, Ang, Wesv, Zel, Did, sHe, Zed, Her, Lob.

02 KETELLAPPER: Vor, Bor, Nee, Groen, Lich, Vars, Wesd, Zel, Doet, Kep, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 207].

03 KAETELDER: Sto.

LOODGIETER

loodgieter

- 01 LOODGIETER: Gor, Wich, Vor, Lich, Aal, Bre, Din, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Lob.
- 02 LOODGETER: Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win II Bat.
- 03 LOODBRAOJER: Wesv.

Wehl: Loodgieter; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Gor, Sil, Wesd, Tol, Wesv, Did, sHe, Sto, Her].

Gor: Wiele kent allene mar de loodgieter; veur de k operslager, bliklager en kaetel-lapper mos ie naor de stad.

KLOMPENMAKER

klompenmaker

- 01 KLOMPENMAKER: Acht; Gen, Ang.
- 02 KLOMPENMAKER: Wich, Vor; Liem.
- 03 KLOMPMAKER: Tol.
- 04 KLUMPER: Rek, Aal / Win 1971 [Deunk 1, 113].
- 05 KLUMPENMAKER: Gaa.
- 06 KLOMPENHOUWER: Bel.
- 07 KLOMPENBOER: Zut.

Bor: Klompenmaker; maor wie zegt: klompmaker. [Ok: Eef, Ruu, Lar, Gees, Nee, Eib, Groen, Kep].

Groen: In Grolle ha'j vrogger Nales, Wig-gers, en Wantia as klompenmakers.

Hen: At 'n klompenmaker 'n tweeling kreeg, wodn ezeg: "Hie is gewend bi-j 't paar te war-ken".

- 'n Klompenmaker warkt in 'n:

klompenmakerij

- 01 KLOMPE(N)MAKERI-J: Sil, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan II Lob.
- 02 KLOMPENMAKERI-JE: Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Zel, Dre, Baa, Tol.
- 03 KLOMPENMAKERIEJE: Gor, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Gels, Eib II Bat.
- 04 KLOMPKAMER: Gees, Nee, Rek, Aal, Bre, Win, Voo, Vars.

- 05 KLOMPENKAMER: Bor, Gees, Haa, Bel, Gen.
- 06 KLOMPEKAMER: Bre.
- 07 KLOMPENHOK: Vor, Ruu, Lar, Bel, Hen.
- 08 KLOMPHOK: Wich, Gels, Sil, Wesd, Doet.
- 09 KLOMPEHOK: Zev, Sto.
- 10 KLOMPSCHURE: Wich, Hen.
- 11 KLOMPHUUSKEN: Win.

Win: In huus was de klompkamer; 'n apart-staond huusken was 't klomphuusken.

Ruu: De warkplaatse van 'n boer d n klom-pen maakt, heet 'n KABOF.

Win 1971: Klomp i-j nog altied? KLOMPEN "klompen maken" [Deunk 1, 112].

Hen: 'n Olde buurman vertellen: "Ik wet nog goed dat toe'k geboren bunne, ik de ogen los dee en 't eerste wa'k zag, was mien vader die bi-j de beddestae ston met 'n veurschot veur. Toen wis ik genug: door mos ewerkt wodn; vader was klompenmaker. [VEURSCHOT].

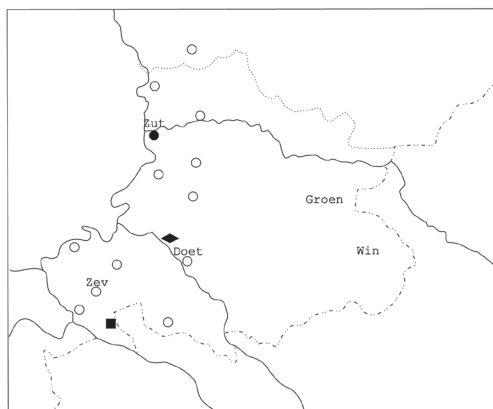
METSELDER

metselaar

- 01 METSELDER: Wich, Ruu, Groen, Lich, Aal, Voo, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Pan, Lob.
- 02 MESSELDER: Eef, Bel, Aal, Win, Vars, Sil, Wesd, Does, Ang, Wesv, Groen, Did, Zel, Sto, Pan, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 226].
- 03 MESSELER: Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Rek, Bel, Aal, Win.
- 04 METSELER: Harf, Ruu, Lar, Eib, Aal, Gen, Zev, Her.
- 05 METSLER: Vor, Bre, Din.
- 06 MESLER: Loch, Gels.
- 07 METSELAAR: Gor, Alm, Vor, Doet, Hen, Baa, Lat, Zev, Did, sHe, Pan II Bat.
- 08 METSELAER: Zut.
- 09 METSELAOR: Her.
- 10 METSLAAR: Kep.

sHe 1982 Wi-j bun allemaol schoften en de baas ook "(gekscherend gezegd door bouw-vakkers; schoften heeft hier een dubbele be-tekenis)" [Telge 3, 130].

Eib veur 1973: "Wat duurt der eeuweg?", zae den messeler, too den boer zienen nie-jen bakaoven inveel "een van de zei-spreek-

- *metselaar 07* ● *metselaar 08*
 ■ *metselaar 09* ◆ *metselaar 10*

De Standaardnederlandse name metselaar is – zoas vake in onze streek – veural op-egeven in 't westen van Acht en Liem. Bekiek ok 't kaartje van erven (blz. 339). Umdat op 't Gelders Eiland -aar vake as -aor uut-esprokken wordt (paor, mekaor) lig de opgave metselaar veur Herwen veur de hand. Metselaer veur Zutphen is 'n compromisvorm; 't is 'n combinatie van metselaar en de dialectuutgang -aer, dee veural Zutphenaeren gebruikt um defteger te praoten as de Zutphenezen, dee bie veurkeur in dit soort gevallen de combinatie äör gebruikt; kiek ok 't onderschrift bie 't kaartjen van sparen op blz. 348.

woorden die de weinige vakbekwaamheid van de metselaar hekelt" [H. Odink 3, 160].

METSELEN *metselen*

- 01 METSELEN: Gor, Alm, Zut, Wich, Haa, Groen, Gen, Voo, Sil, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Baa, Does, Ang.
- 02 METSELN: Harf, Vor, Ruu, Eib, Lich, Aal, Din, Gaa, Tol II Bat.
- 03 MESSELN: Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Rek, Bel, Groen, Aal, Win.
- 04 MESSELEN: Eef, Bel, Win, Vars, Wesd.
- 05 METSLEN: Vor, Lar, Bre, Kep, Hen.
- 06 METSELE: Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Lob.
- 07 STEEN VLI-JE: Sto.

Ruu: De metseler/metselder is an 't metseln.
Win: De messeler/messelder is an 't mes-

seln.

Kep: De metselder/metslaar is an 't metselen.

Zut: De metselaer is an 't metselen.

Her: De metselaor/metseler is an 't metsele.

OPPERMAN *opperman*

- 01 OPPERMAN: Acht, Liem.
- 02 ÖPPERMAN: Gor, Eef, Eib II Bat.
- 03 UPPERMAN: Nee, Eib, sHe.
- 04 UPPERER: sHe.
- 05 ÖPPERDIER: Eef.
- 06 HANDLANGER: Bel, Aal, Bre, Sto.
- 07 KLEZOER: Hen.

Voo: Opperman; met 'n o as in 't woord stok.

OPPEREN *opperen*

- 01 OPPEREN: Harf, Alm, Zut, Wich, Haa, Bel, Gen, Voo, Sil, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Does, Ang.
- 02 OPPEREN: Vor, Ruu, Loch, Bor, Rek, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Gaa, Tol.
- 03 OPPEREN: Lar.
- 04 OPPEREN: Gees, Gels, Nee, Bel.
- 05 OPPEREN: Nee.
- 06 OPPEREN: Eib.
- 07 OPPEREN: sHe.
- 08 OPPEREN: Gor, Eef, Eib II Bat.
- 09 OPPEREN: Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Lob.

Voo: Opperen met 'n o as in 't woord stok.

Vor: 'n Opperman geet hen oppern.

STUKADOOR *stukadoor*

- 01 STUKADOOR: Acht, Liem.
- 02 STUKADOOR: Lich, Wesv, Zev, Pan.
- 03 STOEKMADEUR: Gor.
- 04 STIKKEDOOR: / IJsselstreek ca 1890 [Telge 4, 82].
- 05 STUUKWERKER: Sil.
- 06 STUKWARKER: Voo.
- 07 STUKKER: Eib.

- 08 PLEISTERKEERL: Voo, Meg.
- 09 PLEISTERAAR: sHe.
- 10 ANPLEISTERAAR: Hen.
- 11 ANSMEERDER: Wesd, Hen.
- 12 ANRAPPER: Nee.
- 13 POETZER: Voo.
- 14 VERPOETSER: Sto.
- 15 VEURSTRIEKER: Gees.

Vars: 't Wark wat 'n stukadoor dut, heitten vrogger: ansmeren. [ANSMEREN].

STRAOTEMAKER

stratenmaker

- 01 STRAOTEMAKER: Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Bor, Lich, Aal, Ulf, Vars, Zel, Doet, Hen, Baa, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.
- 02 STRAOTENMAKER: Harf, Wich, Ruu, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Sil, Wehl, Kep, Dre, Tol. Ang.
- 03 STRAOTMAKER: Loch.
- 04 STRAOTER: Vor.
- 05 KLINKERBAOS: Zev.

Eib: Straotenmaker; maor wie zegt: straotn-
maker.

Hen: Uut gekheid nuumt ze straotemakers
wel: aardbolstoffeeders.

Vor: 'n Straoter lig op de weg.

Win 1976: Straotenmaker

“Wes neet bange veur de auto’s, want dee
doot ow niks.

Maor kiek oet veur de leu achter 't stuur, en
aai ze neet ovver de kop”, zae de straoten-
maker.

“God is met uns, umda’w hele dage op de
knene ligt, en de rimmetiek is neet zien
schold.

Dat deut 't weer” [Krosenbrink 2, 23].

Eib 1980: STRAOTEN “straten maken” [Tel-
ge 1, 81].

(HUUS)SCHILDER

schilder, huisschilder

- 01 (HUUS)SCHILDER: Acht, Liem II Bat.
- 02 (HUUS)SKILDER: Lich, Bre.
- 03 HOESSCHILDER: Gels, Nee, Eib.
- 04 (HOES)SKILDER: Groen.
- 05 VARVER: Eef, Ruu, Loch, Lar, Gels,

Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win,
Din, Gen, Vars, Sil, Wesd, Zel, Dre, Hen,
Wesv, Zed, sHe, Sto / Vars 1985 [Telge
6, 369], Lich 1991 [Telge 8, 131].

- 06 VERVER: Vor, Wehl, Hen, Does, Ang.
- 07 HUUSVARVER: Zev.
- 08 HOESVARVER: Bel.
- 09 VARFBAAS: Hen.
- 10 ANSTRIEKER: Eib, Win, Ulf / Eib 1981
[Telge 1, 4].
- 11 STRIEKER: Sto.
- 12 WITHEMP: Loch.

Hen: Schilder; older is: varver, verver.

Bel: Vrogger zaenn ze: varver.

Ulf: Schilder; sommege olderen zeggen:
anstieker.

Dre: De persoon heit schilder; zien wark is
varven.

Ruu: As ik vrogger as huusschilder 'n huus
in de aovergrondvarve zetten, dan wazzen
de raams wit, de koziens zandkleureg en de
vensters en dörpels gries. In de aovergrond-
varve bleef 't anderhalf joor aoverstaon.
Doornao wodn 't af-eschilderd met lakvarve
en wodn de vensters standgreun. Dee grieze
aovergrondvarve denen as ondergrond veur
't standgreun, zodat dee kleure makkeleker
dekken. Deur den boer wodn 't gin gries
eneumd maor blauw. Ok de stortkore wodn
vake in dee grieze grondvarve ezet, en toch
praotten de boer aover 'n blauwe stortkore.
Doorumme wodn 'n huusschilder ok wal uut
de gekheid blauwvarver eneumd. [AOVER-
GRONDVARVE “overgrondverf”].

Eib veur 1973: Varvers geet 't net as dauw-
pieren: at 't raegent, komt ze oet de grond
“wanneer het begint te regenen, zijn schil-
ders verlegen om werk en melden zich” [H.
Odink 3, 234].

● *Spottende namen veur 'n huusschilder
bunt:*

- 01 KLADSCHILDERS: Gor, Ruu, Nee, Wehl,
Dre, Ang, Wesv, Did, sHe, Her, Pan.
- 02 KLADDERADATS: Zev.
- 03 KLADDER-BART: Sto.
- 04 KLADDE-JAOPIK: Gees.
- 05 KLODDER-BEERND: Win.
- 06 KNOOIE-PETER: Bel.
- 07 KLAAIE-DERKS: Bre.

- 08 JAN-KWAST: Kep.
 09 PINSELMEISTER: Lich.
 10 PIENZELAAR: Sto.
 11 KWESTEBEDARVER: Ruu.
 12 BLAUWVARVER: Ruu.
 13 SOPPAD: Nee.
 14 BUJJENSCHILDER: Groes.

Nee: Ne kladschilder knooit völle met varve.

● *Veur 'n antal plaatsen bunt spotriemkes op-egeven:*

- 01 schilder, varver, knooier, bedarver: Gor, Eef, Gels, Bre, Voo II Bat.
 02 schilder, kladder, varver, knooier en bedarver: Win.
 03 schilder, verver, kladder, bedarver: Zut.
 04 skilder en varver, kladder en bedarver: Bel.
 05 schilders, varvers bunt knooiers, bedarvers: Rek.
 06 schildern, varven en bedarven: Aal.

SCHILDEREN

schilderen, verven

- 01 SCHILDERE(N): Acht, Liem.
 02 SKILDEREN: Groen, Lich, Bre.
 03 VARVE(N): Gor, Alm, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Wesv, Groes, Zev, sHe, Zed, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 138].
 04 VERVE(N): Zut, Eef, Wich, Vor, Gen, Voo, Ulf, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Does, Ang, Lat, Did, Lob.
 05 VAERVE: Lob.
 06 OPVARVEN: Gor, Harf, Eef, Gees, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Vars, Dre, Hen.
 07 OPVERVEN: Vor.
 08 IN DE VERF ZETTEN: Hen.
 09 OPSCHILDER(E)N: Gor, Vor, Kep, Hen, Baa, Tol.
 10 OPSCHILDREN: Wich.
 11 STRIEKE(N): Vor, Aal, Din, Voo, Did, Sto.
 12 DOON: Eib.

Gels: Schilderen; maor wiej zegt: schildan. [Ok: Nee].

Lar: Varven, maor wie zegt: varmm. [Ok: Ruu, Lar].

Gaa: Veural olderen zegt: verven; jongeren: schilderen. [Ok: Wehl].

Hen: Jongere luu zegt ok wel schilderen; wi-j zegt varven of ok wel verven. Wi-j zölt wel zeggen: de schilder is an 't varven, mor niet: de varver is an 't schilderen.

Alm: Schilderen, varven; van ons kan 't allebeie.

Vor: lej könt zowel schilderen as verven gebruiken, maor in de umloop wordt strieken gebruikt; vaktaal.

Voo: De varf bladdert af; wi-j motten 't raam vanni-js varven/verven/strieken.

Bor: 't Raegent; noe mo'j de dakgötte neet gaon varven; zo löp 't oe uut de mond: zo zegge wie 't.

Nee: Ne endure doo'j varven en ne duurnpos doo'j schildan. Varven doo'j grotere vlakten en schildan doo'j iets dat der secuurder op an kump. [Ok: Gor, Loch, Bre].

Tol: Schilderen zeg i-j a'j 't hele karwei bedoelt; b.v.: dit veurjoor mo'w 't huus opschilderen. Varven zeg i-j at 't aover 'n bepaold onderdeel geet; b.v.: 'k mot de deure nog varven en dan bun'k kloor. I-j könt ok zeggen: ik laot van 't veurjoor 't huus varven.

Wesv: 'n Huus ku'j varve/schildere; 'n gäöt of deur ku'j alleen maor varve. Maor, da's gevuulsmatig zo.

Doet: 't Raegent; now mo'j niet de dakgötte gaon schilderen. Gaon verven zol ok können, maor der is verschil. Eier gao'j verven en kinder gaot ok verven: op papier puppekes en huze. Dan gebruik i-j niet 't woord schilderen.

Lich: As ne varver 't huus veur de eerste keer schildert, varft e 't huus; as e bestaond varfwerk better mek, is e an 't opvarven.

Eib: De varve bloort; wie mot 't raam opniejs varven/doon. Hee is 't hoes an 't varven/schilderen; hee zet 't hoes in de varve; hee is 't hoes an 't opvarven.

Bre: Vrogger was der vake gin geld um 't butenwark van 't huus af te lakken. Dan wodn 't allene in de grondvarve ezet. Varven was dan anstrieken of gronden; skilderen is meer 't secure wark, zo as aflakken. [ANSTRIEKEN. GRONDEN, AFLAKKEN, GRONDVARVE].

Ruu: Bievarven is anstrieken. [BIEVARVEN. ANSTRIEKEN; ok: Bel].

Gen: Varven is alleen maor varf örges opstrieken; bi-j schilderen kump meer kieken, zo as plamuren, schuren, aflakken. [PLAMU-

REN. SCHUREN].

Kep: Ik mot 't huus opschilderen en door bun'k nog wel 'n hōtjen drok met; zovöl verfwerk zit der an. [VERFWERK].

● *De metworkers geeft, op 'n paar uitzonderingen nao, op dat in geval van kunst neet varven/verven gebruikt wordt maor schilderen.*

- 01 SCHILDERE(N): Acht, Liem.
02 SKILDEREN: Groen, Lich, Bre.
03 VARVE(N): Harf, Gels, Haa, Zel, Baa, Zev.
04 VERVEN: Gaa, Does, Ang.

Gaa: Jan wol 'n vaas met bloemen gaon schilderen/verven.

Haa: Jan wol 'n vase met blomen varven/schilderen.

Harf: Jan wol 'n vase met bloemm gaon varven.

Ang: Jan wol op 'n stuk papier 'n vaas met bloemen gaon schilderen; hie wol der 'n vaas met bloemen op verven.

Alm: Jan wol 'n vase met bloemen gaon schilderen; da's wat anders as varven. Dat is: met varve bedekken.

Nee: Varven doo'j met ne kwas, schildan met 'n penseel. [Ok: Wehl].

Vor: 'n Kunstschilder verft niet maor schildert.

Zut: In dit geval geen verven, want schilderen heurt bie schilderen as kunst-uitdrukking.

Hen: Jan wol 'n vase met bloemen gaon schilderen. In dit geval niet: varven; dat zol minderweerdig klinken.

Vars: Schildern het wat met kunst en versieren te maken.

Eef: De kunstschilder geet schilderen, 'n huusschilder/schilder varft.

Eib: Ne kunstschilder varft neet, dén schildert. [Ok: Groen, Aal].

● *Verg ok: Näösten-B, blz. 349 "verven".*

VARVE

verf

- 01 VARVE: Eef, Ruu, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Win, Din / Acht 1895 [Telge 2, 138], Vars 1985 [Telge 6, 269].
02 VARF: Voo, Meg, Sil, Wesv, sHe, Sto.

03 VERF: Gen, Ulf, Wehl, Hen, Wesv.

04 VAERF: Lob.

Sil: De varf lut los; wi-j motten 't raam opni-j varven.

Lob: De vaerf bladdert; we motte 't raam opni-j vaerve.

Win 1971: GLEISTEREGE VARVE "glansverf" [Deunk 1, 76].

STOPVARVE

stopverf

- 01 STOPVARVE: Gor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Vars, Dre, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 339].
02 STOPVARF: Voo, Sil, Kep, Wesv, Zev, sHe, Zed, Sto.
03 STOPVERF: Zut, Gen, Voo, Ulf, Wehl, Lat, Wesv, Did.
04 STOPVERVE: Eef, Wich, Wesd, Hen.
05 STOPVAERF: Pan, Lob.
06 STOKVARVE: Nee, Baa / IJsselstreek ca 1890 [Telge 4, 82], Kot veur 1934 [Meinen 6, 27], Gaa 1945 [Van Velzen 2, 47].

Eef: Van stopverve werden puppekes en beesjes van emaaft; iej konn 't zo weer in mekare drukken en weer wat anders maken. Volgens de mansluu maken ze ok kniekkers.

Lar: Van stopvarve rollen de kinder kniekkers.

Lich: Van stopvarve ko'j pieren en kniekkers draejen en töllekes maken.

Zed: Ze mieke der pupkes van en bellekes.

Wehl: Van de krumels van de stopverf mieke ze figuurkes.

Bor: Vrogger ha'j stopvarve; noe gebruikt ze veural plamuur [PLAMUUR, PLEMUUR; ok: Eef, Vor, Loch, Bel, Groen, Voo, Ulf, Wehl, Lat, Zev, sHe, Lob].

Vars 1985: As de varver vrogger 'n roete mos zetten, kregte wi-j altied 'n stuksken stopvarve um pupkes van te maken [Telge 6, 339].

Kot veur 1934: Het varven genk mi-j an. Hindrik-Willem haalden zien spil uut de schoppe: bussen met angemaakte varve, stokvarve en 'n paar kweste [Meinen 6, 27].

SCHOERPAPIER

schuurpapier

- 01 SCHOERPAPIER: Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Eib,

- Rek, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Hen, Baa, Ang, Zev, Did, Zed, Sto II Bat.
- 02 SCHOERPEPIER: Gor, Eef, Vor, Nee, Eib, Bel, Dre, Tol, Her.
- 03 SCHUURPAPIER: Zut, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Doet, Zed, Pan, Lob.
- 04 SCHUURPEPIER: Does, Lat, Wesv, Groes.
- 05 SCHUURPEPEER: Win.
- 06 SKUURPAPIER: Bel.
- 07 SKUURLINNEN: Groen, Aal.
- 08 HAAIENVEL: Nee.

Alm: Met schoerpapier köj holt mooi gladmaken.

Lat: Met schuurpepier ku'j hout mooi gladmake.

Aal: Met schuurpapier/schuurlinnen köj holt mooi gladmaken/schuurn.

Nee: De aole schildas in Nee praotten vrogger neet van schoerpepier maor van 'n haaienvel. At ze ne dure of 'n kezien mosten schoeren, dan zaenn ze: "Dat mo'j nog aeven ofhaaien" [OFHAAIEN].

Hen: "A'j de schaaftbeitel mor scharp hebt, dan he'j gin schoerpapier neudeg", zei 'n olden timmerman.

AFBLADDEREN *bladderen*

- 01 AFBLADDERE(N): Vor, Bor, Bel, Din, Gen, Voo, Ulf, Wehl, Dre, Hen, Wesv, sHe, Sto.
- 02 BLADDERE(N): Eef, Ruu, Rek, Aal, Wesv, Lob.
- 03 OFBLADDEREN: Gels, Eib.
- 04 BLODDEREN: Bel, Meg.
- 05 AFBLOREN: Lar.
- 06 OFBLOREN: Nee.
- 07 OPBLAOREN: Groen, Aal.
- 08 BLOREN: Eib.
- 09 BLEUREN: Win.
- 10 LOSLAOTEN: Sil.
- 11 LÖSLAOTEN: Zut.

Bel: De varve bladdert af/bloddert; wi-j mot 't raam opni-j varven/anstrieken.

Lar: De varve bloort der af; wie mot 't raam opniej varven/varmm.

Aal: De varve blaort op; wi-j mot 't raam opni-j varven.

GRUUNTEBOER *groenteboer*

- 01 GRUUNTEBOER: Wich, Din, Voo, Vars, Sil, Wesd, Doet, Gaa, Kep, Hen, Baa, Tol, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
- 02 GREUNTEBOER: Gor, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win II Bat.
- 03 GRUNTEBOER: Harf, Gees.
- 04 GROENTEBOER: Gen, Hen, Zev.
- 05 GREUNTEKEERL: Ruu, Loch, Bel, Groen, Lich, Win.
- 06 GRUUNTEKEERL: Zel, Wehl, Kep, Ang.
- 07 GRUUNTEMAN: Sto.
- 08 GROENTEMAN: Wesv.
- 09 GRUUNBOER: / Pan 1988 [Telge 7, 45].

Sto: Gruunteboer, gruunteman; met 'n uu as in 't woord uur.

Wehl: Gruuntekeerl; met 'n uu as in 't woord uur.

Groen 1994: A'j greunte langs de deure verkoopt, he'j vake 'n jesbiel an. JESBIEL "bepaald soort jas" [Telge 9, 55].

● *Veur "bloemist" bunt de volgende bezondere namen op-geeven:*

- 01 BLOMENKEERL: Gor, Zut, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win.
- 02 BLOEMENKEERL: Harf, Wich, Vor, Zel, Gaa, Dre, Ang.
- 03 BLOEMEKEERL: Lat, Wesv, Sto.
- 04 BLOEMENMAN: Gaa.
- 05 BLOEMEMAN: Lob.
- 06 BLOMIST: Ruu, Bel, Groen.
- 07 BLOEMIS: Tol, sHe.

Win: Ne blomenklaos hölt slim van blomen. [Ok: Bel.]. [BLOMENKLAOS].

Vars: 't Was vaste gewoonte: elk veurjaar kwam dat keertjen uut Hengel um ons 't hofzaod te verkopen. [HOFZAOD "tuinzaad, tuinbouwzaad"].

Dre 1982: I-j konnen an 'n boer nog zien dat 't 'n boer was en 't is in onze omgeving 'n keer veurgekommen dat der 'n hofzaod-keerl op 'n boerderi-j kwam [Lucassen 1, 18]. [HOFZAODKEERL].

Gels 1950: Den öldsten breur van mien va, ome Gert, had as kleine jonge al 'n blomenkwas ewes. Too-t e nog neet nao de schole gong, trok e ze mangs al oet, zat ze in water in pötte of glaeskes of in 'n blomenpot [Van der Lugt 5, 129]. [BLOMENKWAS].

CAFÉHOLDER

caféhouder, kastelein

- 01 CAFÉHOLDER: Acht, Liem II Bat.
 02 CAFÉHOUWER: Wesv.
 03 KASTELEIN: Gor, Alm, Eef, Zut, Ruu, Loch, Gels, Haa, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Gen, Sil, Doet, Wehl, Hen, Baa, Does, Groes, Zev, Zed, Sto, Her, Pan.
 04 KASLEIN: / Kot veur 1934 [Meinen 2b, 147].
 05 KROEGBAAS: Gor, Eef, Zut, Wich, Loch, Lar, Eib, Gaa, Wehl, Hen, Baa, Wesv, Did, Zed.
 06 KROEGBAOS: Pan.
 07 CAFÉBAAS: Zut, Nee, Dre, Hen, Wesv, sHe.
 08 HARBARGIER: Gor, Harf, Loch, Bel / Gen 1999 [Telge 12, 69].
 09 HERBERGIER: Hen.
 10 TAPPER: Wich.

Vars: 'n Café met grotere en kleinere zalen is van 'n zaalholder; 'n café met slaopgelae- genheid is van 'n hotelholder. [ZAALHOL- DER; HOTELHOLDER].

Kot veur 1934: Weet i-j wat? 't Was maor ins in 't jaor Oldejaorsaovend: Knelis bestelden zich nog 'n bitterken, ofschoon 't schande en jommer was van 't geld. I-j kregen ze lange neet present, dee bordelkes. De kaslein moch ok wal luk groter glaeskes anschaf- fen en hee zol ok geröst de bovenste helfte maor beheurlek voldoon [Meinen 2b, 147].

CAFÉ

café, kroeg

'n Heel groot deel van de metwarkers geeft an dat 't woord kroeg gin positieve name is.

- 01 CAFÉ: Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Vars, Doet,

Gaa, Kep, Dre, Hen, Tol, Wesv, Groes, Zev, Did, Sto, Her, Pan / Vars 1985 [Telge 6, 77] II Bat.

- 02 KROEG: Gor, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Win, Din, Gen, Voo, Sil, Doet, Kep, Hen, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Zel, Sto, Her, Pan, Lob II Bat.
 03 HARBARGE: Harf, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Rek, Bel, Bre / Vars 1985 [Telge 6, 134].
 04 HARBARG: Gor, Groen, Lich, Voo, Sto / Liem 1845 [GV-alm 178], Gen 1999 [Tel- ge 12, 69].
 05 HERBERG: Wich, Gaa, Hen, Did, Lob.
 06 UUTSPANNING: Loch, Lich, Aal.
 07 BAR: Eef, Gaa, Wesv.
 08 KOFFIEHUUS: Gor, Eef, Lob.
 09 KOFFIEHOES: Win.
 10 BIER- EN KOFFIEHUUS: Lich.
 11 BIER- EN KOFFIEHOES: Groen.
 12 BEERHUUS: / Kot 1925 [Meinen 3, 44].
 13 BIERHUUS: / Kot 1911 [Meinen 2, 91].
 14 TAPPERIEJE: Vor, Rek.
 15 TAPPERI-JE: Win.
 16 TAP: Ruu, Hen.
 17 LOGEMENT: Haa, Zev / N Acht 1844 [GV-alm 159].
 18 ZOEPE-TENTE: Eib.
 19 ZOEP TENT: Gaa.
 20 TENT: Sto.
 21 KNIEPE: Hen.
 22 KNIEP: Zev.
 23 WEERDSHOES: Win / Eib 1980 [Telge 1, 97].
 24 HEILIG HUUSKE: / Zev/Dui 1882 [Hel- dring 1, 441].

Ruu: Hee hef 'n café; of: hee hef 'n tap.

Bor: In 'n harbarge mo'j können slaopen.

Gor: "De Duzend Vreezen" was 'n schippers- harbarg an den lessel.

Lich: 'n Bier- en 'n koffiehuus schonken gin sterke dranken.

Vor: Vrogger praotten ze aover de tapperieje; noe aover café of kroeg. 'n Kroeg hoeft neet ongunsteg te waenn. 'n Stamkroeg is 'n café woor iej regelmaoteg komt.

Gor: Kroeg was vrogger 'n ongunstege name.

Ruu: 't Woord kroeg wordt vake gebruikt as der neet zo nauw ekekken wordt.

Gels: In Gelster zeit ze nooit: "Ik gao naor de kroeg", umdat 't 'n minder gunstege be- naming is.

Kep: Kroeg klonk heel ongunsteg, al was 't 'tzelfde as 'n café: i-j gingen der hen um 'n borreltjen te kopen of um te biljarten.

Toi: Soms is café ongunsteg: die keerl zit al-tied in 't café. Maor: Jan hölt 'n café is niet ongunsteg.

Eib: Ne zoepe-tente steet neet zo good bekend.

Zev/Dui 1882: Op marktdaogen faelt 't zeldzaam an gezelschap; van darp en land kommen der veul die in de stad goedkoop denken te kopen, maor duk vergaeten het gelag in de heilige huuskes in raekening te vugen [Heldring 1, 441].

Win: Ne slieterieje verköch drank zonder dat der etapt wordt. [SLIETERI-JE].

Nee: In 'n café ha'j vake ne gelagkamer en ok wal 'n proeflokaal. In 'n proeflokaal kwammen vake leu 'n borreltjen drinken, dee dat lever neet in 't café deden. [GELAGKAMER. PROEFLOKAAL].

Eib veur 1973: Da's 'n huusken waor Onzen Leven Heer 'n arm oetstök "een café met een uithangbord; ironisch gezegde om aan te geven dat drinken geen zonde is" [H. Odink 3, 108].

Gaa veur 1973: In 't Gebraoden Haentjen was sfeer, ko'j sappeg gebraoden haentjes etten en veural ook 'n goed borreltjen drinken. Van wied en zied kwammen ze bi-j 't Gebraoden Haentjen met bussen, auto's, brommers en fietsen um 's lekker te smullen. ... De veurzitter gaf met-ene 't vertreksein: "Allo jonges, wi-j gaot naor 't Gebraoden Haentjen". De plaatsnaam hoeven e niet te numen, want elke Grenskanter wis wel waor de bekende smikkelboede lei [Van Velzen 19, 46]. [SMIKKELBOEDE].

Groen 1994: VRETTENTE "eetgelegenheid, snackbar" [Telge 9, 133].

sHe 1993: Mien glas is (alweer) umgevalle. "schertsend gezegd als men in een café wat te drinken bestelt". Blaos de loch der nog 's uut "schertsend gezegd als men in een café nog wat te drinken bestelt" [Telge 3, 206].

Bor 1937: TAPKASTE "tapkast" [Archief II, 147].

Gen 1999: TEEK "tapkast in een café" [Telge 12, 157; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 237)].

KOK
kok

- 01 KOK: Acht, Liem.
- 02 KEUKEPIET: sHe.
- 03 KÖKKENMEISTER: Bel.

Bel: Misschien zae mien vader: kökkenmeister.

● *Bezondere namen veur 'n hulpkok:*

- 01 KOKSHULPJE: Zut, Lar, Gels.
- 02 KOKSMAATJE: Zut, Sil.
- 03 KOKSKNECH(T): Did, sHe.
- 04 KEUKEKNECH: sHe.
- 05 KEUKENHULPE: Gor.
- 06 KEUKEHULP: sHe.
- 07 KÖKKENHULP: Hen.
- 08 KOKSMAOT: Zev.
- 09 KOKSMÄÖTJEN: Vars.
- 10 KOKSKNEWWEL: Aal, Win / Vars 1985 [Telge 6, 187].
- 11 KOKSGREWWEL: Win.
- 12 LEERLING-KOK: Zut.

Win: In 'n groot hotel of in 't leger is 'n hulp in de kökkene ne koksknewwel of koksgrewwel.

SCHERENSLIEPER

scharenslijper

- 01 SCHERENSLIEPER: Acht; Gen, Ang II Bat.
- 02 SCHERESLIEPER: Zut, Rek, Voo, Wehl, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Lob.
- 03 SKERENSLIEPER: Bel, Groen, Bre.
- 04 SCHERESLIEP: Gels, Rek, Aal, Lat, Wesv, Did, sHe, Sto, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 119].
- 05 SCHERENSLIEP: Eef, Wich, Eib, Bel, Lich, Gaa, Hen / Lich 1991 [Telge 8, 103].
- 06 SCHERESLIEPERT: Sto.
- 07 SLIEPER: Vor.

Bel: Skerenslijper; moor wi-j zegt: skee-an-slijper.

Groen: Scherenslijpers/skerenslijpers waarn vake woonwagenbewoners, dee rondtrokken.

Zed: Schereslijpers ware tentewagevolk; volk van laeg allooi wat langs de huze ging.

Gor: Scherenslijpers kwammen vake uut de achterbuurten van Zutphen en Daeventer. Ze beden de slijpsteen vake met de voet.

Heel vrogger – toen de woonwagens woor ze vake in huusden nog deur 'n mager peerd of kidde etrokken wodn – hing soms 'n sliesteen an de wagen.

Eef: Vrogger – as de kinder ondeugend waarn ewes – dan zeien ze: "Aj 't weer doot, dan geef ik oe met de scherensliep met; dan mo'j maor zeen wat der van oe terechekump.

Wich: Dit liedje kenne wi-j: Siede wiede wied, zei scherensliep; siede wiede wied, zei Kaatje. Kaatje had 'n knipmuts op; 'n knipmuts met 'n gaatje.

Bel: Sliiep sliiep sliiep, zae scherensliep; sliiep sliiep sliiep met 'n vaartjen; Antjen had ne knipmutse op; ne knipmutse met 'n gaetjen.

Lich 1991: Schiedewiedewied, zei scherensliep; schiedewiedewied, zei Kaatjen; Kaatjen had ne knipmuts op; ne knipmuts met 'n gaatjen.

Vars 1985: "Woor 't volk is, is de nering", zei de scherenslieper en rede met zienen scherenslieperskruwagen de kerke in [Telge 6, 238/299].

Voo: De wagen woorop 't sliiepgerei ston, heitten de scherensliep.

VENTER

marskramer

'n Antal namen holdt verband met 't veurwerp woorin de negotie zit (09-20).

- 01 VENTER: Gor, Zut, Wich, Nee, Eib, Bel, Aal, Din, Hen, Does, Ang, Lat, Zev, Did, sHe, Her.
- 02 STRAOTVENTER: Haa, Voo, Eib, Gaa, Wesv, Lob.
- 03 NEGOTIEKEERL: Zut, Wich, Ruu, Loch, Din, Voo, Wehl, Kep, Baa.
- 04 NEGOTIEKE(R)L: / Pan 1988 [Telge 7, 94].
- 05 AGOSIEKEERL: Lich, Zel, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 1].
- 06 NAGOSIEKEERL: Rek, Aal, Baa.
- 07 LEGOTIEKEERL: Zel.
- 08 AGOTIEMAN: Did.
- 09 KIS(T)JESKEERL: Gor, Harf, Eef, Zut, Groen, Lich, Aal, Win, Voo, Meg, Vars, Zel, Kep, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 173].
- 10 KISTEKEERL: Bel, Wehl.
- 11 KISTEKESKEERL: Win.
- 12 MA(R)SKRAMER: Eef, Zut, Vor, Gels, Lich, Aal, Sil, Kep, Hen, Wesv, Zev, sHe,

Zed, Lob.

- 13 MA(R)SKRAEMER: Eef, Win, Wesd, Kep, Dre, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 189].
- 14 MARSKRAOMER: Bor, Aal, Gen, Ulf, Doet, Baa, Wesv, Groes, Sto.
- 15 MARSKREMER: Ruu, Eib.
- 16 MASSEKRAMER: Groen.
- 17 KRAEMER: Win, Vars, Wesd, Sto.
- 18 KREMER: Eib.
- 19 KIEPENKEERL: Gor, Nee, Eib / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 121], Win 1971 [Deunk 1, 110], Eib 1980 [Telge 1, 39].
- 20 KIEPKEERL: Sil.
- 21 SCHOOIER: Bor, Gees, Gels, Eib.
- 22 SCHOOIERSKEERL: Gees.
- 23 KOOPMAN: Loch, Wich, Gels, Hen, Tol.
- 24 KOOPMAN MET NEGOSIE: Gor.
- 25 LEURDER: Vor.
- 26 TRUGGELER: Aal (vrogger).
- 27 TRUNS(E)LER: Win / Win 1971 [Deunk 1, 248].
- 28 TRONSELER: Win.
- 29 SJACHERAAR: Lob.
- 30 LEUPER: Rek.

Gor: Ene die langs de deure geet met winkelware of klerazie is 'n venter.

Wesv: 'n Straotventer/venter geet met negotie naeve de deur.

Win: Ne trunseler/tronseler trök rond met zien handel.

Din: 'n Negotiekeerl verkoch wat an de deure.

Gels: Vuur den oorlog zeien ze schooier; dén ging met o.a. elastiek, kneupe en goorn langs de deure.

Gees: Zigeuners dee stollen, maor schooiers probeern an de deure te verkopen (ellastiek, veterband) en ze vrogen mangs um etten.

Rek: Leu dee vrogger langs de dure kwammen met grei van minder kwaliteit wodn wal leupers eneumd.

Eef: 'n Marskramer/kisjeskeerl had klein huusholdelek grei bije zich in 'n kisje met völle vakjes.

Vars 1985: De kisjeskeerls die langs de deure gongen, hadden 'n kiste an 'n riem op de boek hangen. Ze verkochten sluitspelden, naolden, kemme, schoeveters, motballen, ellestiek, drukkneupe, goorn met band en zuk soort negotie [Telge 6, 173].

Aal: TRUGGELERSVOLK "rondreizend handelsvolk"; 't woord hef 'n negatieve klank.

Win 1971: TRUNSLERSVOLK “mensen die met kleine kramerijen van huis tot huis, van boerderij tot boerderij trekken en daarbij niet zelden bedelen”. TRUNSLERSWIEF [Deunk 1, 248].

Liem 1844: Denk 's aan; vandaag zien der zeven kooplui met goedkope katoentjes veurbi-j getrokken, acht kraemers met koffie, thee en suker, negen pottenmarsen en ten langen leste nog 'n vent met 'n paerd, daar kos je alles kriegen: goedkoop papier, goedkope katoentjes, goedkope iezervaer en alles was zo goedkoop dat je daarvan stind te kienen [GV-alm 75].

Vars 1985: 'n Lopenden hond vindt altied wat in de mond, wördt veural ezeg van koopluu: a'j maor regelmaoteg rondgaot, is der altied wat te verdienen [Telge 6, 148].

sHe 1982: 'n Loslopenden hond vindt ummer wat: “wie veel op pad is, loopt gemakkelijk tegen voordeeltjes aan” [Telge 3, 66].

● *Veur “als koopman de boer op gaan” bunt op-egeven:*

- 01 LANGS DE DEURE GAON: Alm, Ruu, Zel, Dre / Lich 1991 [Telge 8, 88], Vars 1988 [Telge 6, 331].
- 02 LANGS DE DEURE VENTEN: Bre.
- 03 NAEVE DE DEUR GON: Pan.
- 04 MET DE PAK GAON: Voo / Vars 1985 [Telge 6, 257].
- 05 KREMEREN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 130].
- 06 KRAEMEREN: / Eib 1980 [Telge 1, 43], Vars 1985 [Telge 6, 193].
- 07 MA(R)SEN: / Acht 1882 [Telge 2, 84].
- 08 MET DE MARSE RONDGAON: / Vars 1985 [Telge 6, 222].

Ruu: Hee geet langs de deure met negotie/ met de pak. [Ok: Alm, Zel, Dre].

Bre: Hee vent met winkelware langs de deure.

Pan: Hi-j git naeve de deur.

Voo: lemand dén met de pak geet.

Lich 1991: As de pak langs de deure gaon, met de pak langs de deure gaon “als koopman de boer op gaan” [Telge 8, 88].

Vars 1988: Bleekman het zien hele laeven met de pak egaon. Alle boerenvrouwluu kent 'm en hebt van 'm ekoch [Telge 6, 257].

Vars 1985: Kraemereren was vrogger met de marse rondgaon [Telge 6, 193].

Sin: TRÖTTELSWIEF “vrouw die langs de deur gaat om waar te verkopen”.

Lich 1991: KREMERSLATIEN “taal van de marskramers” [Telge 8, 68].

MARSE

korf, mars (van een marskramer)

't Geet um verschillende veurwerpen woor in de negotie zit; ze bunt veural emaaft van wejen (01-04; 14-20; 21-23) of holt (08-13).

- 01 MA(R)SE: Eef, Bor, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Win, Vars, Wesd, Kep, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 140], Eib 1980 [Telge 1, 50].
- 02 MA(R)S: Lich, Doet, Lat, Sto.
- 03 KÖRF: Voo, Gaa, Dre, Hen, Ang, Wesv, Zev.
- 04 KORF: Lar, Gees, Bel, Bre, Does.
- 05 KOFFER: Gor, Wich, Haa, Win, Wehl, Hen, Pan.
- 06 AGOSIEKÖFFERKE: / sHe 1982 [Telge 3, 7].
- 07 PAK: Ruu, Rek, Aal, Din, Sil, Kep.
- 08 KIS(T)JE(N): Gor, Groen, Aal, Dre, Zed.
- 09 KISKEN: Win, Wehl.
- 10 KISTEKEN: Win.
- 11 KIS(T): Sto, Pan.
- 12 KISTE: Zel.
- 13 NEGOTIEKISTE: Eef.
- 14 BEN: Wehl, Wesv, Zev, Did, Pan.
- 15 BENNE: Ruu, Eib, Gaa, Dre.
- 16 MANDE: Gor, Eef, Bor, Dre.
- 17 MAND: Gaa, Zed.
- 18 MAAND: Pan.
- 19 NEGOTIEMANDE: Zut, Vor, Loch, Baa.
- 20 MENDE: Eib, Bel.
- 21 KARBIES: Wich, Hen.
- 22 MARSBEN: Zev.
- 23 KIEPE: Gor / Acht 1882 [Telge 2, 63], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 121], Win 1971 [Deunk 1, 109].

Gels: 'n Masse is 'n groten, platten mande met 'n dekkel der op. An de binnenkante van den dekkel zatten elastieken woor kleine dingen as kaartjes en elastiekjes achter zatten.

Hen: 'n Kisjeskeerl had 'n masse bi-j zich;

soms zat zien negotie in 't koffer.

Acht-Tw 1948: HOONDERKIEPE “hoendermars” [Wanink 1, 121].

LAPPENKEERL

man die met stalen klanten bezoekt/bezocht

Umdat de lappenkeerl eerst met stalen an huus kwam en later de bestelde stoffen kwam brengen, bunt wat namen ok op-egeven in 't volgende artikel.

- 01 LAPPENKEERL: Gor, Ruu, Bor, Eib, Gen, Ulf, Wesd / Win 1971 [Deunk 1, 225].
- 02 LAPPEKEERL: Wehl.
- 03 LEPKESKEERL: Lar, Gees, Gels, Rek, Bel / Vars 1985 [Telge 6, 82].
- 04 LAPKESKEERL: Zel.
- 05 LAPPENBOER: Ulf
- 06 LAPPENKOOPMAN: Bel.
- 07 STOFFENKEERL: Did.
- 08 STALENKEERL: Win, Vars / Win 1971 [Deunk 1, 225], Lich 1991 [Telge 8, 115].

Bel: Vrogger zaenn de leu van ne lappenkoopman: “Dén geet met stalen rond”.

Nee: Hee leep met lappen langs de dure; 'n name had dat neet.

Vars 1985: De stalenkeerl gong met de pak langs de deure. An de hand van de stalen zocht i-j 'n pak uut. 'n Wekke of wat later wier ow de lappe ebracht en dan gong i-j nao de kleermaker um ow 't pak te laoten maken. Veur den Tweeden Wereldoorlog wazzen der onder Varsseveld meer dan tien kleermakers [Telge 6, 82/331].

Lich 1991: 'n Stalenkeerl ging vrogger met de pak rond. Stalenkeerl “rondtrekkende koopman in lappen en stoffen” [Telge 8, 115].

LAPPENKOOPMAN

man die met textiel klanten bezoekt/bezocht

- 01 LAPPE(N)KEERL: Gor, Wich, Loch, Lar, Bor, Eib, Rek, Bel, Groen, Wehl, Did.
- 02 LAPPEKOOPMAN: Wesv.
- 03 LEPKESKEERL: / Lich 1991 [Telge 8, 72].
- 04 STALENKEERL: Gels, Win, Vars / Lar

1927 [Heuvel 1, 80], Vars 1985 [Telge 6, 331].

- 05 PLODDENKEERL: Groen, Voo.
- 06 TODDENKEERL: Eib.
- 07 KLERAZIEKEERL: Bor.

- 08 KISJESKEERL: Vars, Wesd, Lat.
- 09 VENTER: Zut, Wesv.
- 10 AGOSIEKEERL: Ruu.
- 11 AGOTIEMAN: Dis.
- 12 NEGOTIEMAN: Did.
- 13 PAKKENKEERL: Win.
- 14 MAN MET DE PAKKE: Win.
- 15 MARSKRAMER: Nee.
- 16 KIEPKEERL: Sil.

Win: Ne pakkenkeerl/ne man met de pakke geet rond met textiel.

Lich: Ze neumden zon keerl: ene dén met 't pak langs de deure geet. [Ok: Aal, Din, Kep].

Meg: In Megchelen kwam Obering uut Winterswiek. Dén stalde de hele pröttel in de kökken uut en wi-j der umhen. En der werd ok wat gekocht.

Hen: Bi-j ons kwam juffrouw Niejenhuus langs de deure met ondergoed veur kinder en ok veur olde luu. Ze kwam altied op de brommer met 'n groot pak achterop woor ze alle goed in had zitten. Ze ging dus met de pak rond; maor a'j zeien: “Juffrouw Niejenhuus”, dan wist iedereen wie der bedoeld wodn.

Vars 1985: De stalenkeerl gong met de pak langs de deure. An de hand van de stalen zocht i-j 'n pak uut. 'n Wekke of wat later wier ow de lappe ebracht en dan gong i-j nao de kleermaker um ow 't pak te laoten maken. Veur den Tweeden Wereldoorlog wazzen der onder Varsseveld meer dan tien kleermakers [Telge 6, 331].

Lar 1927: Weer bezoek. Een stalenkeerl of reiziger in manufacturen uit de stad, gevolgd door zijn pakjesdrager [Heuvel 1, 80].

Eib veur 1973: HAOZENFOSKER “koopman in kousen” [H. Odink 4, 204].

Win 1971: HOZZENFOSKER “kousenkramer” [Deunk 1, 98].

Ruu: 'n BOSSELKEERL verkoch an huus bossels.

Vars: Der waarn ok bösselkeerls; die fietsen met 'n groten bos bössels aover de scholder. [BÖSSELKEERL].

● *Veur "pindaman" bunt op op-egeven:*

- 01 PINDAKEERLTJEN: Gels.
- 02 PINDACHINEES: Groen.
- 03 PINDAMENNEKE: Gor.

Gels: Veur den Tweeden Weerldoorlog wann der Chinezen dee met apenötjes langs de deure gingen. Zo'n keerltjen neumen ze 'n pindakeertjen.

Gor: In de datteger joren sjouwen afgedankte zeeluu uut Rotterdam 't hele land deur met speciale knabbelerieje um an de kos te kommen. Die wodn pindamennekes eneumd.

Lar: Chinezen neumt ze wel 's: de Jödden van 't Oosten.

Lat: De pottekeerl kwam met kar en peerd. [POTTEKEERL].

Wehl: In de vasten kwam der ien Waehl de viskeerl/visboer. [VISKEERL. VISBOER].

LOMPENKEERL

voddenkoopman

- 01 LOMPENKEERL: Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Din, Voo, Sil, Zel, Dre, Ang.
- 02 LOMPEKEERL: Wich, Vars, Wesd, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Tol, Lat, Groes, Zev, Did, Zed, Sto.
- 03 LOMPEKE(R)L: Pan, Lob.
- 04 LOMPEJÖD: Doet, Zev, sHe, Sto / Pan 1988 [Telge 7, 82].
- 05 LOMPEJUD: Pan.
- 06 LOMPEJÖDDE: Vor, Hen.
- 07 LOMPENJÖDDE: Dre, Baa.
- 08 LOMPENJÖD: Voo, Ang.
- 09 LOMPENJOOD: Gor, Eef, Zut.
- 10 LOMPEJOOD: Wesv.
- 11 LOMPENBOER: Zut, Din, Does.
- 12 LOMPENKOOPMAN: Vor, Loch, Haa.

- 13 PLODDEKEERL: Ruu, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Vars, Wesd, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 176], Vars 1985 [Telge 6, 189/268], Lich 1991 [Telge 8, 91].
- 14 PLODDENKEERL: Eib, Rek, Bre, Win.
- 15 PLODDEMAN: / Win 1971 [Deunk 1, 176].

- 16 VODDENKEERL: Gor, Harf, Eib, Hen.
- 17 VODDEKEERL: Din, Wesv, Zed.
- 18 VODDEBOER: Vor, Din, Her.
- 19 VODDEJÖD: Zed.
- 20 VODDENJÖDDE: Hen.
- 21 VODDEMAN: Vor.

- 22 SCHOOIER: Nee.
- 23 JÖD: Zed.

Nee: Ne lompenkeerl wodn ok wal schooier eneumd.

Vor: Vrogger zeien ze lompenjödde, now: voddeboer.

Bre: Ne ploddekeerl koch plodden op bi-j de mensen en betaalden nao gewichte; ok koch e vellen van pas geboren sikke.

Voo: 'n Lompenjöd halen lompen en oldiezer op; 't hoeven gin jöd te waezen.

Hen: As e in old iezer handelt, heit e oldiezerkeerl. [OLDIEZERKEERL; ok: / Lich 1991 (Telge 8, 84)].

HOENDERKRAEMER

kippenkoopman

- 01 HOENDERKRAEMER: Voo, Vars, Wesd, Zel, Hen, Wesv / sHe 1982 [Telge 3, 64], Vars 1985 [Telge 6, 146], Gen 1999 [Telge 12, 75].
- 02 HOONDERKRAEMER: Bel, Win / Win 1971 [Deunk 1, 97].
- 03 HOONDERKREMER: Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Rek, Aal / Eib 1980 [Telge 1, 33], Lich 1991 [Telge 8, 54].
- 04 HOONDERKEERL: Lich, Aal, Win.
- 05 HOENDERRONSELER: Wich
- 06 KIPPENKREMER: Vor, Loch, Lar, Eib.
- 07 KIPPENKRAEMER: Hen.
- 08 KIPPE(N)KOOPMAN: Zut, Lat.
- 09 KIPPE(N)KEERL: Eef, Wehl.
- 10 KIPPENKOPER: Gor, Gels, Dre.
- 11 KIPPEJÖDDE: Baa.
- 12 KIPPENBOER: Groen.
- 13 KIPPEHANDELAAR: Wesv.
- 14 TUTE(N)KEERL: Din, Gen, Zed.
- 15 TUTE(N)KOPER: Did, sHe.
- 16 TUTENBOER: Ulf.
- 17 TUTENHANDELAAR: Sil.
- 18 TUTEKRAEMER: / sHe 1982 [Telge 3, 151].
- 19 HENNENKREMER: Eib.
- 20 POELIER: Groen.

Hen: 'n Hoenderkraemer/kippenkraemer had vake zo'n groten gevlochten korf.

Win: Ne hoonderkraemer/hoonderkeerl handelt in hoonders.

Baa: Dat was vake 'n jödde; doorum de kippejödde.

Gor: SPEKJOOD "joodse varkenskoopman".

Ulf ca 1980: At i-j uut den Achterhook komp, dan mo'j mien 's vertellen: hoe geet 't dan nog met den poggenjöd uut Diem [Erinkveld 1, 9]. [POGGENJÖD].

Bor ca 2006: Va moch geerne 'n masse vol keune kopen en dan probeern hee dee weer duurder te verkopen. Dat moch neet, want hee had gin vergunning as handelaar, maor hee probeern 't wal. De echte keuneronselers hadden 't daor neet zo op, maor daor tok va zich weineg van an [G. Vrugink 1, 169]. [KEUNERONSELER "biggenkoopman"].

Zev/Dui 1882: Evert was 'n roskammer: hi-j deed stark in olde aftandse peerden [Heldring 4, 449]. [ROSKAMMER "paardenkoper"].

KUKENSEKSER

kuikensekser

- 01 KUK(E)SEKSER: Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Dre, Hen, Baa, Wesv, Did, Zed.
- 02 KUK(E)SELECTEERDER: Wesv.
- 03 KIPPE(N)SEKSER: Gor, Wehl.
- 04 SEKSER: Zut, Gees, Rek, Voo, Meg, Zel, Kep, Lat, Zev.
- 05 SEKSBOER: Ulf.
- 06 SELECTEUR/SILLECTEUR: Loch, Ulf.
- 07 HOONDERVEULER: / Lich 1991 [Telge 8, 54].

INSEMINATOR

inseminator

- 01 INSEMINATOR, INSEMENATOR: Gor, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Voo, Sil, Zel, Hen, Lat, Wesv, sHe.
- 02 INSIMINATOR: Lar, Gels, Aal, Zel, Wehl, Baa.
- 03 MOTORBOLLE/MOTERBOLLE: Eef, Wich, Ruu, Loch, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Wesd, Dre, Hen / Eib 1981 [Weeink

1, 86].

- 04 MOTORBOL: Gen, Voo, Sil, Kep, sHe.
- 05 BOLLEKEERL: Meg, Dre, Did, Pan.
- 06 KUNS(T)BOLLE: Gor.
- 07 BOL OP DE FIETS: Zev.
- 08 K.I.-KEERL: Ruu.
- 09 K.I.-MAN: Bor.
- 10 K.I.-BOLLE: Gees.
- 11 KEERL VAN DE K.I.: Lich.
- 12 BROMSTIER: Zev.
- 13 SPUITER: Zed.

Eef: Umdat 'n inseminator vake op de motor kwam, neumen ze 'm: motorbolle.

Zev: Bromstier umdat hi-j met de brommer kwam; bol op de fiets as hi-j met de fiets kwam.

HUTTEKEERL

werknemer van een ijzergieterij

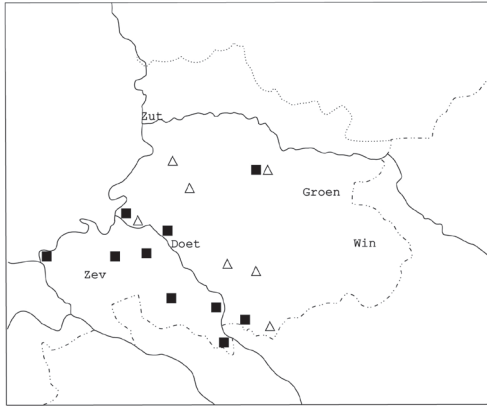
- 01 HUTTEKEERL: Ruu, Lich, Gen, Voo, Meg, Ulf, Sil, Wesd, Wehl, Kep, Dre, Hen, Zed / Vars 1985 [Telge 6, 152].
- 02 HUTTENKEERL: Din, Voo, Vars.
- 03 IEZERGIETER: Vor, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto.
- 04 IEZERGETER: Rek.
- 05 IEZERWARKER: Meg.
- 06 ARBEIDER IN/VAN DE IEZERGETERIE: Bel, Groen, Aal, Bre.

Wesv: 'n lezergieter wark op de hut.

IEZERGIETERI-J

ijzergieterij

- 01 IEZERGIETERI-J: Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wehl, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob.
- 02 IEZERGETERIE-JE: Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Baa.
- 03 IEZERGETERIEJE: Zut, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek.
- 04 IEZERGIETERIEJE: Gor, Eef, Vor, Zel, Hen.
- 05 HUT: Ruu, Voo, Meg, Ulf, Wehl, Kep, Does, Wesv, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 68].
- 06 HUTTE: Wich, Din, Vars, Wesd, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 152].
- 07 IEZERHUT: Wesv, Did.
- 08 IEZERHUTTE: Ruu, Dre.

■ hut 05, 07 △ (iezer)hutte 06, 08

't Kaartje löt dudelek zeen dat in 't gebied woor de iezergieteriejen vanolds staot, de benaming hut/hutte bekend is.

Voo: lezergieteri-j; met twee maal 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Wehl, Zev, Lob]. In Ulf ha'j de Olde Hut (de DRU) en de Ni-je Hut (Becking en Bongers).

Groen: In Grolle ha'w ginne iezergeteri-je.

Vars 1985: De holtskaole wier vrogger nao de hutte in Ulf of Isselborg ebrach [Telge 6, 152].

Ulf ca 1980: Maor zat der 's 'n haas, fazant, 'n knien of zo op eigen grond, dan meende zi-j: wi-j heb ze motten voeren en woorum zollen ze dan deur de hutteheren later geschaoten en opgegaeten motten worren [Erinkveld 1, 8]. [HUTTEHEER "eigenaar/directeur van een iezergieteri-j"]].

IEMKER

bijenhouders, iemker

- 01 IEMKER: Acht, Liem.
- 02 IEMMEKER: / No Acht 1835 [Telge 4, 19].
- 03 BI-JENHOLDER: Wich, Eib, Rek, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Sil, Wesd, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang.
- 04 BI-JEHOLDER: Groes, Zev, sHe, Zed.
- 05 BIEJENHOLDER: Gor, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Haa, Nee, Aal II Bat.
- 06 BI-JEHOUWER: Wesv.
- 07 BI-JENKEERL: Groen, Zel, Tol, Ang.
- 08 BI-JEKEERL: Sto.

- 09 BIEJENKEERL: Nee.
- 10 IEMENHOLDER: Bel.
- 11 BI-JEMELKER: Sto.
- 12 BIEJENKONTE: Eef.
- 13 HONNINGKEERL: Eib.

Eef: Veur de grap zegt ze wel 's: hee is 'n echten biejenkonte.

Voo: A'j ow geld wilt zien stoeven, mo'j hollen bi-jeen en doeven. [Ok: Bel].

Groen: Wee 't geld wil zien stoeven, mot 't anleggen met bi-jeen hollen en doeven.

TOUWSLAGER

touwslager

- 01 TOUWSLAGER: Acht, Liem II Bat.
- 02 TOUWSLAEGER: Vor, Eib, Lich, Aal, Win, Voo, Vars, Hen, Pan, Lob.
- 03 TÖWSLAGER: Groen II Bat.
- 04 TÖWSLAEGER: Bel.
- 05 TOUWDRAEJER: Haa, Bel, Groen, Zel, Hen, Lat, Zev.
- 06 TOUWDRAAIER: Baa.
- 07 TOUWDREJER: Rek.
- 08 TÖWDRAEJER: Bel.
- 09 REPER: Zel.

Gor: In Gorssel is nog 'n touwslager; zien warkplaatse is de touwslagerieje en der is 'n lijnbane bie. [TOUWSLAGERIEJE. LIJNBANE].

Vars: 'n Touwslaeger miek zien touw in den touwslag. [TOUWSLAG].

Groen: Jan Stortelder was töwslager; hee maken halterstrenges.

Sto: Bi-j ons thuis op de boerderi-j kwam af en toe 'n keerl met koetouwe, karliente, peerdslie, etc.

Zel: Tegenwoordig doet ze nog wel touwdraejen; bi-j de dansgroep "de Blauwe Kielien" zit nog touwdraeijers bi-j.

FOTOGRAAF

fotograaf

- 01 FOTOGRAAF: Acht, Liem.
- 02 FOTOKEERL: Bel, Ang.
- 03 KIEKJESMAKER: Eef, Zut, Groen, Sil, Gaa, Kep, Hen.
- 04 PORTRETTEMAKER, PETRETTEMAKER: Gels, Nee, Eib, Bel, Zev.
- 05 PORTRETMAKER: Gees, Rek, Bel, Vars.
- 06 PETRETMAKER: Loch, Wesv.
- 07 POTTEGRAAF: Bel, Sto.

- 08 PORTEPETRETTER: Bor.
 09 PORTRETTELÖK: Bel.
 10 KIEKJESKEERL: Dre.

Eef: Op 't darp woonde 'n keerl, dat was meer zo'n kiekjesmaker.

Win: Hee is op 't portret ezat: hee hef 'n portret laoten maken.

Lich: Bi-j ne fotograaf leten ze zich vroger afnemmen. As der ene mooi op de foto steet, zegt ze: hee löt zich nogal good afnemmen.

Bel: 'n Portret was deur ne portrettelök emaaft; zo neumden ze vroger de fotograaf.

Ang: 'n Fotokeerl het 'n kiekkesken. [KIEKESKE(N); ok: Sto].

Zed 1982: Bi-j ons op school kwam 's 'n keer 'n fotograaf um van onze klas en ook van andere 'n foto te make. Daorveur moeze wi-j 't zondagse grei aantrekke. ... De man met kiekkeske loerde geregeld deur dat keske hen um te zien of wi-j der allemaol nog wel wazze [Köpp 1, 32].

● *Verg. ok: De mens en zien näösten-B, blz. 350-351.*

BRILLENKEERL

opticiën

- 01 BRILLE(N)KEERL: Harf, Alm, Eef, Wich, Lar, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Voo, Wehl, Dre, Hen, Tol, Does, Ang, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto II Bat.
 02 BRILLEKE(R)L: Pan, Lob.
 03 BRILLE(N)MAKER: Gor, Zut, Loch, Bor, Gees, Haa, Nee, Rek, Bel, Groen, Win, Din, Vars, Sil, Gaa, Kep, Hen, Ang, Lat, Wesv, Zev, Her.
 04 BRILLE(N)MAN: Eef, Does, Groes, sHe, Her.
 05 BRILLENDOKTER: Eef, Nee, Bre.
 06 BRILLENKIEKER: Aal.
 07 BRILLEVERKÖPER: Kep.
 08 BRILLE(N)JOOD: Gor, Wich, Wesv.
 09 OPTICIËN: Vor, Lich, Aal, Sil, Gaa, Hen, Baa, Zev, sHe, Zed, Sto, Her.
 10 OPTICAEN: Lar, Zel.
 11 OGENDOKTER: Eib, Gaa.
 12 OGENKIEKER: Zut.
 13 HORLOGEMAKER: Lar, Haa, Gen.
 14 HORLOGIEMAKER: Gels.
 15 ALLOZIEMAKER: Hen.

Hen: In mien jeugd (geb. 1926) heitten e brillemaker; now opticiën.

Does: Mien opoe zei: ik mot effe naor de brillekeerl/brilleman.

Lar: Horlogemaker; umdat in Loorne de horlogemaker ok brillen verköch.

Ruu: Wiele gingen naor Blomendaal, den horlogemaker; dén metten ok brillen an.

Vars: Der was maor ene brillenmaker in darp en die wier altied bi-j name enuumd. 'k Modde 's effen met miene brille naor Egbers, hie zit mi-j niet goed op de neuze.

BRILLE

bril

- 01 BRILLE: Acht II Bat.
 02 BRIL: Liem; Voo, Sil, Doet, Does.
 03 FOKKE: Zut, Loch.
 04 FOEKE: Nee.
 05 FOP: Ang.
 06 LOERIEZER: Bre.
 07 LOERMECHINE: Gees.

Bre: Ne brillendokter mek loeriezers.

Gees: 'n Brille wordt ok wal 's 'n loermechine enuumd.

Hen: Ik kan nog zat zien zonder brille.

Vor: Ik kanne mij nog gaef zo redden zonder brille.

Doet: Ik kan nog zonder bril/brille laezen.

Loch: Ik kan nog zonder brille/fokke laezen.

Ang: Ik kan nog zonder de fop op laezen.

Gees: Ik kan de krante nog zonder brille laezen; ik hove nog neet te brillen. [BRILLEN "(bij het lezen) een bril nodig hebben"; ok: Lich].

Lich: Ik brille nog neet/ik hebbe nog gin brille neudeg.

Acht-Tw 1948: DREKEN "bril van drie stuivers" [Wanink 1, 89].

Gor: "Wortels bint goed veur de ogen". "Oh jao?". "Jao, want heb ie al wel 's 'n kniene ezeen met 'n brille op?". [Ok: Sto].

Acht ca 1830: VEERBRILLE "verrekijker" [Telge 4, 10].

Liem 1841: VEREKIEKER "verrekijker" [GV-alm 142].

ADVOCAOT

advocaat

- 01 ADVOCAOT: Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Ulf, Sil, Zel, Kep, Hen, Lat, Wesv, Did, Sto.
- 02 ADVECAOT: Gor, Ruu, Bor, Gees, Lich, Aal, Voo, Meg, Vars, Wehl, Dre, Hen, Baa, Zev, sHe, Zed, Pan, Lob.
- 03 AVVECAOT: / Zel 1936 [Klokman 3, 71].
- 04 RAODSMAN: Eib.
- 05 PLEITER: Ulf.
- 06 PROCUREUR: Wesd.

Zel 1936: Of ie dat allemaole uut de buke heb, wet ik niet, maor a'k 's 'n avvekaot van doende hebbe, dan kom ik bie oe [Klokman 3, 71].

VEEARTS

veearts

- 01 VEEARTS: Acht, Liem.
- 02 VEE-ERTS: Zut.
- 03 VEERTS: Vars.
- 04 VEERS: Zel.
- 05 VEEDOKTER: Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Voo, Hen, sHe, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 370], Lich 1991 [Telge 8, 131].
- 06 BEESTE(N)DOKTER: Gees, Eib.
- 07 DIERE(N)ARTS: Eef, Bor, Bre, Gen, Ulf, Sil, Hen, Wesv, Zev, Did.
- 08 DIERENERTS: Zut.
- 09 KOODOKTER: / Lar 1884 [GV-alm 133].

Gen: 'n Veearts is veur dieren op de boerderij; 'n dierenarts veur kleinvee zoas honden, katten en knienen. Veur peerden ha'j ok 'n peerdendokter. [Ok: Ulf, Sil].

Eef: Veur koeien, peerden he'j 'n veearts; veur honden enz. 'n dierenarts.

Bor: Vrogger neumen ze 'n dierenarts/veearts: veedokter. [Ok: Eef.].

Kep: Vrogger numen ze 'n veearts: 'n dieren-dokter [DIERE(N)DOKTER].

Baa: Vrogger was 't de koedokter. [KOE-DOKTER].

Lich: Den veedokter wodn vake bi-j de name neumd: Lao'w dr. Bekkers der maor bi-j halen.

Hen: Tegenswoordeg mo'j zeggen da'j met de katte naor de dierenarts gaot. De luu vindt 't respectloos da'j de katte of hond töt 't vee rekcent.

Vars 1985: Vrogger was 'n veearts 'n vee-dokter. Now heit ze dierenarts [Telge 6, 370].
Lich 1991: Hef e ow dat peerdemiddel ege-vene? Dan kö'j better naor den veedokter gaon en vraogen 'm 'n middeltjen [Telge 8, 131].

KEERL VAN DE KRANTE

journalist, verslaggever

- 01 KEERL VAN DE KRANT(E): Wich, Lar, Bel, Din, Vars, Wesd, Hen, Did, sHe.
- 02 KERL VAN DE KRAANT: Pan.
- 03 KRANTENKEERL: Ruu, Loch, Gels, Bel, Voo, Vars.
- 04 KRANTENSCHRIEVER(T): Gor, Dre.
- 05 MAN VAN DE KRANT: Zev.
- 06 SCHRIEVER VEUR DE KRANT(E): Zut, Baa, Lat.
- 07 SKRIEVER VEUR DE KRANTE: Groen.
- 08 ENE VAN DE KRANTE: Aal.
- 09 NI-JSSCHRIEVER: Sto.
- 10 NIEJSKEERL: Eib.
- 11 NI-JSJAGER: Sil.
- 12 NIEJSGAARDER: Zel.
- 13 VERSLAGGEVER: Eef, Vor, Bor, Eib, Voo, Wehl, Kep, Did.
- 14 JOURNALIS(T): Vor, Eib, Bel, Rek, Groen, Voo, Ulf, Wesv, Lob.
- 15 CORRESPONDENT: Nee, Ulf.
- 16 REPORTER: Zev.
- 17 PERSMUSKIET: Wesv.
- 18 VERSLAGGEVVER: Aal.

Bel: Vrogger heetten e: keerl van de krante/krantenkeerl; now: journalist.

KRANTENKEERL

krantenbezorger

- 01 KRANTENKEERL: Gor, Ruu, Loch, Gees, Eib, Groen, Meg, Wesd, Dre, Hen, Baa.
- 02 KRANTEKEERL: Eef.
- 03 KRANTEBEZÖRGER: Wehl, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto.
- 04 KRANTENBEZÖRGER: Din, Voo, Ulf, Vars, Hen.
- 05 KRANTENBEZORGER: Zut, Ruu, Lar, Bor, Nee, Rek, Aal, Bre.
- 06 KRANTEBEZORGER: Lat.
- 07 KRAANTEBEZURGER: Pan.
- 08 KRANTEBOER: Sil, Did, sHe, Sto.
- 09 KRANTENBOER: Eib, Bel, Gen.

- 10 KRANTEMAN: Wesv, Zev, Lob.
 11 KRANTENMAN: Aal, Ulf.
 12 BODE: Zel.
 13 BORE: Gels.
 14 KRANTEJONGE: Gor, Eef, Wich, Vor, Baa, Din, Zev.
 15 KRANTENJONGE(N): Gees, Eib, Bel, Groen, Lich, Win, Din, Hen.
 16 KRANTENJONG: Voo.
 17 KRANTENMEISJE: Bel.
 18 KRANTEMEISJE: Eef.
 19 KRANTENDEERNE: Groen.
 20 KRANTENVROUW: Wesd.

Bel: Vrogger zaenn ze krantenboer, now krantenbezorger, krantenjonge of krantenmeisje.

Meg: In Megchelen was Anneke-van-de-krant 'n begrip.

Voo: Vrogger dei de postbode kranten bezorgen.

Gels: Ene dén post bezorgt is 'n postbore.

VOERMAN

voerman

- 01 VOERMAN: Zut, Vor, Loch, Haa, Aal, Din, Gen, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Does, Lat, Wesv, Groes, Did, Zed, Sto, Her, Pan.
 02 VOORMAN: Nee, Groen, Lich, Win.
 03 VEURMAN: Bel.
 04 VRACH(T)RI-JER: Voo, Hen, Tol, Ang, Groes, Zev, Sto, Her, Pan, Lob.
 05 VRACH(T)RIEDER: Harf, Ruu, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre.
 06 VRACH(T)RIEJER: Gor, Zut, Wich.
 07 SLEPPER: Gor, Eef, Vor, Loch, Lar, Bor, Eib, Dre, Hen.
 08 SLÖPPER: Groen.
 09 SLEUPER: Wesv.
 10 SLEPER: Zev.
 11 SJOUWER: Gor, Alm, Vor, Gels, Eib, Groen, Win, Zel, Hen.
 12 BODE: Aal, Hen, sHe.
 13 BOOI: Lob.
 14 VRACHBODE: Hen.
 15 VRACH(T)BOER: Gor.
 16 VRACHVEURDER: Rek.
 17 VRACHTVUURDER: Aal.
 18 KOETSIER: Din, Baa.

Bel: Vrachrieder; met 'n ie as in 't woord bier.

Hen: Had 'n slepper of sjouwer 'n vaste route,

dan was 't 'n bode.

Gor: As 'n vrachriejer volgens 'n vas schema ging, was 't 'n vrachbode.

Baa: Op 'n koets/postkoets zat 'n koetsier. [KOETSIER].

Wich: 'n Vrachriejer die beume vervoeren, is 'n slepper.

Eef: In Aefde woonde M. de Schepper; hee heet noe nog zoas zien grootva: de Slepper. Vrogger slepten ze ook holt uut 't bos, noe is 't 'n groot transportbedrief.

Vor: Sjouwers/sleppers/voerleu; iej hadn ze in allerhande soorten. Den voerman had 'n blauwe hessenkiel an en soms leerzen met beenkappen. Vake leep e met 'n grote zweppe 'n ende veur de wagen uut, at ze der neet opzatten. Soms hadn de peerde mooie tuge met völle koperplaatjes en bellen dee kleppen. Dat was 'n mooi gezicht. At ze Zutphen ingingen wachtten ze mekare op um gezamelek de stad in te gaon. Iej hadn der ok dee beume sleppen of stene haaln van de steenovens of van de boot. Expeditie tussen vaste plaatsen ging met de huufwagen; door leep dan meespart 'n hond onder veur bewaking.

CHAUFFEUR

chauffeur

- 01 CHAUFFEUR: Acht, Liem.
 02 SJAFFEUR: Eef, Wich, Loch, Gels, Nee, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sil, Wesd, Doet, Kep, Baa, Ang, Did, sHe, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 310], Lich 1991 [Telge 8, 107].
 03 SKAFFEUR: Bel.
 04 SJE'FEUR: Eef, Vor, Ruu, Bor, Aal, Tol, Wesv, Groes.
 05 SJOFEUR: Does.
 06 BESTUURDER: Vor, Gaa, Does.

VRACHTWAGENCHAUFFEUR

vrachtwagenchauffeur

- 01 VRACH(T)WAGE(N)CHAUFFEUR: Acht, Liem.
 02 VRACH(T)RI-JER: Dre, Hen, Lat, Wesv, sHe, Her.
 03 VRACH(T)RIEDER: Gels, Bel, Groen, Win.
 04 VRACH(T)RIEJER: Gor, Alm, Vor, Eib.
 05 VRACH(T)RIJDER: Wehl.

- 06 EXPEDITEUR: Zut, Vor, Loch, Doet, Hen.
 07 BEZÖRGER: Wesd, Zev.
 08 TRANSPORTEUR: Kep.
 09 BODE: Zev.

● *Veur de precieze uutspraak van chauffeur kiek bie: chauffeur.*

● *De name veur 'n chauffeur dee 'n autobus bestuurt, is algemeen: BUSSCHAUFFEUR.*

● *De vrouw dee vrogger de kaartjes in de bus verkocht, wordt algemeen CONDUCTRICE enumd.*

FIETSEMAKER

fietsenmaker

- 01 FIETSE(N)MAKER: Acht, Liem.
 02 FIETSEPIET: Her.

Rek: Ik heb den band lek; 'k mot der met naor 'n fietsenmaker.

Her: Mien band is lek; ik mot naor de fietsemaker/fietsepiet.

METEROPNEMMER

meteropnemer (van elektriciteit)

- 01 METEROPNEMMER: Acht, Liem.
 02 METEROPNEMER: Wesv, Lob.
 03 METEROPNAEMER: sHe, Sto.
 04 METERKEERL: Voo, Meg.
 05 STROOMOPNEMMER: Gels, Sil, Zed.
 06 STROOMOPNEMER: Wesv.
 07 STROOMMETER: Bre.
 08 KEERL VAN 'T ELEKTRISCH: Aal, Voo, Wesd
 09 KERL VAN 'T ELEKTRISCH: Pan.
 10 KEERL VAN DE METER: Lat.
 11 KEERL VAN 'T LECH: Lich.
 12 KEERL VAN DE PGEM: Hen.
 13 KEERL VAN DE NUON: Sto.
 14 LECHKEERL: Nee.
 15 MAN VAN 'T LICH(T): Zut, Lob.

Gen: Vrogger kwam Veldkamp maondeleks de meter opnemen.

Groen: Vrogger wazzen der ok meters woor geld of muntjes in mosten; rond 1960 is dat af-eskaft.

Wesv: Wi-j doen eiges de meter opneme en geve 't deur.

Hen: Now he'w 'n slimme meter en kump der

gin meteropnemer an huus.

Lat: 't Stroom opnemme geet al jore via de computer of gi-j mot 'n kaart invulle.

Lob: Now geve wi-j de stand digitaal deur.

● *Namen dee vrogger gebrukelek waren veur: "meteropnemer (van elektriciteit)"*

- 01 KEERL VAN 'T ELEKTRISCH: Zev, sHe.
 02 KEERL VAN 'T LICH: Eef.
 03 MAN VAN 'T LICH: Sto.

Sto: Mien opa nuumde 'm: de man van 't lich.

Ruu: In Reurl ha'j Frits van 't lech; dén was meteropnemer.

Did: 't Gebeurde vroeger wel 's dat 't leudje woor de meter mee verzegeld was, deurgeknepe was. Dan zwaaide der wat.

● *Kiek ok in: 't Huus, blz. 139.*

● *Bezondere namen veur de keerl dén 't gasverbruuk op kwam nemmen:*

- 01 GASKEERL: Nee, Eib, Hen, Did.
 02 GASMETERKEERL: Voo.
 03 KEERL VAN 'T GAS: Lich.
 04 KERL VAN 'T GAS: Pan.
 05 MAN VAN 'T GAS: Lob.
 06 GASMENNEKE: Ulf.

Ulf: Ik herinner mien ok nog wel dat mien moeder 't dan vaak had aover 't gasmenneke.

Gen: Vrogger waren der ook kwatjesmeters en ook wel muntjesmeters. As dan de gasopnemer kwam, kon i-j de kwatjes of muntjes terugkopen en ko'j weer 'n maand veuruut.

Hen: A'j niet in-ens betalen konnen, dan ha'j 'n dubbeltjesmeter, Dan mos i-j tussen 't kokken in, in-ens weer 'n dubbeltjen in de meter doen, anders ging 't gas uut.

Lob: Vroeger hadde wi-j geen gas, teminste gin aardgas. Der werde flesse butagas gebruik. Laoter kwam de man van 't gas.

Lich: Gas wodn pas in de joren zesteg opnemen; doorveur kocht i-j butagas: gas in bussen. Now neumt ze dat bussengas.

Sil: In sommege huzen hadden ze nog kwartjesgas.

● *Kiek ok in: 't Huus, blz. 139.*

● *Bezondere namen veur de keerl dén 't watergebruuk op kwam nemmen:*

- 01 KEERL VAN DE WOG: Lich, Hen, Sto.
- 02 KEERL VAN VITENS: Sto.
- 03 KEERL VAN DE WATERLEIDING: Did.
- 04 KEERL VAN 'T WATER: Dre.
- 05 KERL VAN 'T WAOTER: Pan.
- 06 MAN VAN 'T WATER: Zev.
- 07 MAN VAN 'T WAOTER: Lob.
- 08 MAN VAN DE WOG: Zev.
- 09 WOG-MAN: Did.
- 10 WATERKEERLTJE: Nee.
- 11 WATEROPNEMMER: Gees.

Sto: Vrogger was dat de keerl van de WOG, later de keerl van VITENS.

Nee: Vrogger ha'w 'n pompe.

Gen: Wi-j hadden 'n pomp.

Voo: Vrogger, veur 1948, hadden wi-j 'n pomp in de waskôkken. Nao 1948 ha'w 'n elektriske pompinstallatie op de dael.

Hen: Toen ze in de joren '60 water hebt anelegd bi-j ons in 't butengebied van Hengel, mos der 'n meterputte kommen. Maor wi-j woonden in 'n heel klein huus, woor haost gin plaatse was veur zo'n putte. Ze hebt toen in de kôkken, in de planken vloer, 'n loek emaaft woor de asbest meterputte onder zat. As de keerl van de WOG kwam um de meter op te nemmen, dan toeten e effen met de claxon en reed eerst deur naor de buurman achter in de weg. Mien moeder had dan tied um 't kôkkentâöfelken an de kante te schoeven, de stoel in de kamer te zetten en met de punte van de schere kon ze vaste 't loek omhoog wippen. De meteropnemer kon der dan op de knene bie en nemmen de meterstand op.

● *Kiek ok in: 't Huus, blz. 143.*

MEID

dienstbode (bij een grote boer)

- 01 MEID: Acht, Liem.
- 02 DIENSTMEID: Harf, Eib, Meg, Zev, Did.
- 03 DIENSMEID: sHe, Lob.
- 04 BOERENMEID: Meg, Does, Zev.
- 05 DIENSTBODE: Lat.
- 06 WARKVROUWE: Bor.
- 07 DAGMEISJE: Wesv.
- 08 DAGHIT: Wesv.
- 09 TOE-LOOP-'S-EFFE: Din.

Lar: Vake hadden grote boeren 'n kleine meid en 'n grote meid. [Ok: Gor, Win, Voo].

Voo: De grote meid dei alle huusholdeleken arbeid en hielp ok op 't land (b.v. rogge binden); de kleine meid mos alles nog leren en mocht niet alleneg 't wark doen.

Vars: Marie verhuurt zich as meid.

Gor: As 'n deerne bie de boer veur dag en nach ging warken, dan ging ze door hen dienen. As 't allene dagwark was, ging ze uut dienen.

Vars 1985: Bi-j vôle boeren hadden ze vrogger 'n grote meid en 'n kleine meid [Telge 6, 224].

Liev 1943: Een volwaardige dienstbode verhuurde zich of "meedde zich" zoals dit genoemd werd voor een heel jaar tegen een loon van 25 tot 45 gulden per jaar [Weenink 1, 40]. [ZICH MEDEN "zich verhuren"; verg.: meedpenning, meepening].

DIENSTMEISJE

dienstmeisje

- 01 DIENSTMEISJE: Gor, Alm, Loch, Lar, Gels, Nee, Din, Ulf, Wesd, Hen, Baa, Does, Lat, Groes, Zev.
- 02 DIENSMEISJE: Ulf.
- 03 DIENSTMEID: Vor, Ruu, Rek, Bel, Groen, Lich, Voo, Ulf, Vars, Hen, Did.
- 04 DIENSTMAEKE(N): Bor, Gees.
- 05 DIENSTBODE: Harf, Eef, Wich, Gees, Eib, Groen, Aal, Win, Sil.
- 06 DIENSBODE: Ulf, sHe, Sto.
- 07 DIENSTER: Zev.
- 08 DEENSTER: Bor.
- 09 DENEMEID: Eib.
- 10 DAGHITJE(N): Vars, Kep, Does, Lat.
- 11 HUUSHOLSTER: Did.
- 12 HOESHOLSTER: Eib.
- 13 WERKSTER: Vor.
- 14 POETSVROUWE: Eib.
- 15 KEUKENMEISJE: Groes.
- 16 HULP: Ulf.
- 17 HULP IN DE HUISHOUDING: Meg.
- 18 MAAGD, MAGED: / Win 1971 [Deunk 1, 139].

Lat: 'n Daghitje is 'n jong dienstmeisje.

Gor: As 'n deerne in de stad of in 't darp bie bôrgers ging warken, was ze argens in betrekking. Dat was 'n dudelek verschil met bie 'n boer warken want dat was hen dienen gaon (veur dag en nach) of uut dienen gaon

(as 't allene dagwark was). [BETREKKING].
sHe 1982: Zi-j het bi-j Van Drevelt gediend.
DIENE "in betrekking zijn" [Telge 3, 31].

Groen: Ne dienstbode veur dag en nacht is ne hoesholdster. [HOESHOLDSTER].

Kot 1925: De jonge scholte hadde iederbods nao ne ni-je maagd umme-ezene, maor der wazzen der ginne los ewest [Meinen 3, 109].

HULP IN DE HUUSHOLDING

dienstbode, huishoudster

- 01 HULP IN DE HUUSHOLDING: Alm, Eef, Wich, Aal, Voo, Ulf, Wehl, Groes, Zev, Did.
- 02 HULP IN DE HUISHOUDING: Meg. Lat.
- 03 HULP IN DE HUUSHOLLING: Sil.
- 04 HULP IN DE HUUSHOUDING: Wesv.
- 05 HULPE IN DE HUUSHOLDING: Din.
- 06 HÖLPE IN DE HOESHOLDINGE: Win.
- 07 HUUSHOLDELEKE HULP(E): Gor, Eef, Bor, Zev.
- 08 HUISHOLDELEKE HULP: Lar, Eib, Bel.
- 09 HULP: Ruu, Gels, Voo, Ulf, Vars, Does, Zev, Sto.
- 10 HULPE: Bor, Gels, Eib, Rek, Lich, Win.
- 11 HÖLPE: Win.
- 12 WERKSTER: Vor, Rek, Ulf, Does, Lat.
- 13 POETSHULP: Bel, Ulf, Gaa, Kep.
- 14 POETSVROUW: Voo, Ulf.
- 15 POETS: Ulf.
- 16 WARKSTER: Alm, Nee, Groes.
- 17 HUUSHOLSTER: sHe.
- 18 MAEKE VEUR HALVE DAGEN: Gees.
- 19 INTERIEURVERZORGSTER: Loch.

Ruu: Marie is miene hulpe.

Ulf: De werkster is meestal wat older en kump alleen um te poetsen; 'n poets is van alle laeftieden en is naost 't poetsen der ok vaak veur de gezelligheid. 'n Hulp is van jonge laeftied en is der meestal veur lichte huusholdeleke werkzaamheden.

● *Veur "thuiszorg" bunt de volgende namen op-geeven:*

- 01 THUISZORG: Lar, Vars, Kep, Dre, Lat.
- 02 THUUSZORG: Gor, Wesv.
- 03 THUUSZÖRG: Groes.
- 04 THUIHULP: Eef, Eib.
- 05 HOESHOLDHULP: Nee.

Vars: De thuiszorg; meestal in 't Hollands

want thuuszörg heur i-j rech niet.

● *Beroepen dee 'n enkele kere op-geeven bunt of woorin gin variatie is:*

OGENDOKTER

oogarts

Tol: 'n OGENDOKTER was de oogarts.

SMOELENSMID

tandarts

Eib 1980: SMOELENSMID "tandarts" [Telge 1, 76].

SCHRIEVER

kantoorclerk

Eib 1981: SCHRIEVER "kantoorclerk" [Wee-ink 1, 90].

NACHWACH

nachtwacht

Vars 1985: 's Aovens gong de nachwach vrogger met 't leerken rond um de straotlan-teernen an te stekken [Telge 6, 234]. [NACHWACH].

Bor 1937: De beide breurs Veldink, dee nachtwaekers wazzen, hadden ieder ne kleppe [Archief II, 139]. [NACHTWAEKER "nachtwacht". KLEPPE "rate!"].

KLUUNMAKER

turfsteker

Harv 1991: KLUUNMAKER "turfsteker" [Telge 8, 64].

SCHADDENSTEKKER

plaggenmaaier

Lich 1991: De schaddenstekkers gingen naor 't Eggelengat in de Hemmele. SCHADDENSTEKKER "plaggenmaaier" [Telge 8, 102].

KOLLENBRANDER

kolenbrander

Lich 1991: KOLLENBRANDER "kolenbran-

der" [Telge 8, 66].

KARREMAN

karreman

sHe 1982: De karreman Kuper ging altied voerwarke. Karreman "iemand die in het bezit was van een kar en paard en ook voor anderen daarmee werkzaamheden verrichtte tegen betaling" [Telge 3, 75]. [KARREMAN].

sHe 1982: Ik heb al-ze-laeve gevoerwark. VOERWARKE "werken met paard en wagen of kar, meestal als loonwerk voor een ander" [Telge 3, 166].

HOLTHOUWER

houthakker

Win 1971: HOLTHOUWER "houthakker" [Deunk 1, 96].

Eib 1980: BEUMEHOUWER "houthakker" [Telge 1, 9].

GÖTTENSCHRÄÖDER

slotenschoonmaker

Zwi: Göttenschräöders bunt leu dee de kanten van gravens maejt. [GÖTTENSCHRÄÖDER].

WANDELAPPER

wannenlapper

Liev 1991: Ne wannelapper kwam meestentieds achter-an in, deur de nindeure. Door hing de wanne altied en dan kon den boer neet zeggen: "Miene wanne is nog good", want dan had e dat zelf al bekekkene. WANDELAPPER "iemand die wannen herstelt" [Telge 8, 141].

STEULENWINDER

stoelenmatter

Bel: Den man dén dee steulematten van knopsteule heet STEULENWINDER.

WAOGMEISTER

waagmeester; (beëdigd) weger

Vars 1985: Vrogger ha'j bi-j völle stations 'n waoge met 'n waogmeister. Door wieren o.a. de varkens ewaogen veurdat ze de wagon

in gongen nao de slachter-je [Telge 6, 398]. [WAOGE; WAOGMEISTER].

BLAUWVARVER

blauwverver

Vars 1985: Den lesten blauwvarver van Varsseveld was Hoftiezer; dén wonnen voor now de Maranathaschole steet an wat now heit de "Dames Jolinkweg". Toe de luu zelf nog waeven in de waefkamer mos 'n gedeelte van 't linnen evarfd worden veur blauwe kiels, boksen, brunten en schorlduke [Telge 6, 58]. [BLAUWVARVER].

Does 1978: Mien vader had 'n blauwververi-j; daar wieren zijde en stoffen geverf. Rouwverven was zwart verven, blauwverven was blauw verven. De gedienen op 't gemeentehuis – hef vader vaak verteld – hef hi-j geverf. [BLAUWVERVERI-J].

SNÄÖDENMAKER

maker van stelen van de zicht

Vars 1985: Varsseveld was bi-j uutstek 't darp van de snäödenmakers. In de darteger joren wazzen 't onder meer Hofs, Nijhof, Van Braak en, den lesten, Bernard Haank [Telge 6, 321]. [SNÄÖDENMAKER].

TOUWKEERL

verkoper van (koe)touwen

Bor ca 2006: Jaap, den touwkeerl op de mark in Deutekem nump viefteg cent veur 'n koetouw [G. Vrugink 1, 159]. [TOUWKEERL].

KÖTTELCOMMISSARIS

straatveger

Vars 1985: Wi-j numen 'n keerl dén vrogger de peerdeviegen opvaegen ok köttelcommissaris [Telge 6, 193]. [KÖTTELCOMMISSARIS].

SPOORKEERL

spoorwegarbeider

Lich 1991: SPOORKEERL "spoorwegarbeider" [Telge 8, 115; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 328)].

● *Veur de namen van een kapper, kiek in: Mens-B 512; veur de namen van een afslager, veilingmeester, kiek op blz. 290; veur de namen van 'n schipper/kapitein, matroos, jager, veerbaas, kiek op blz. 411-412; veur de namen veur 'n postbode kiek op blz. 418.*

BAAS

eigenaar (van een zaak)

- 01 BAAS: Gor, Harf, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Gen, Vars, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang, Lat, Zev, Did, sHe, Zed, Sto II Bat.
- 02 BAOS: Hen, Pan, Lob.
- 03 EIGENAAR: Alm, Vor, Bor, Bel, Din, Voo, Sil, Wesd, Zel, Doet, Hen, Tol, Does, Wesv, Zev.

Vor: De baas van de febriek werkt zelf hard met; hee steet der gewoon bie tussen.

Ruu: Den baas van 't spul warkt ok met in 't febriek.

Zed: De baas warkt eiges met in de fabriek.

Did: De baas eiges werkt ook met.

Sil: De eigenaar van dit bedrieff warkt zelf ook in de fabriek.

Win 1967: Ik verdene 'n good loon bij mienen baas en baeter grote knecht as kleinen baas [Moespot 53, 9].

DIRECTEUR

directeur

- 01 DIRECTEUR: Acht, Liem.
- 02 DIRRECTEUR: Gor, Zut, Din, Voo, Doet, Baa, Groes, sHe.
- 03 DERCTEUR: Loch, Lar, Gels, Bel.
- 04 DIRRICTEUR: Wesv.
- 05 DIRCTEUR: Groen, Gaa.
- 06 DERECEUR: Vor, Does.
- 07 BAAS: Zut, Wich, Nee, Bel, Lich, Win, Gaa, Kep, Tol, Ang.
- 08 BAOS: Lob.

CHEF

chef

- 01 CHEF: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Lar, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Gen, Vars, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Hen, Baa, Tol, Lat, Wesv, Zev, Zed,

Sto, Lob II Bat.

- 02 BAAS: Gor, Zut, Wich, Vor, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Voo, Sil, Kep, Tol, Does, Ang, Zev, Did.
- 03 BAOS: Her, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 15].

Tol: Vrogger zeien ze baas; tegenwoordeg ok: chef.

Hen: Hie is chef/baas van de afdeling woor klere in-ekocht wordt; hie geet aover de kle-re-inkoop.

Dre: Hie geet aover de afdeiling woor klere in-ekocht wordt.

Win: Hee is baas van de afdelinge; hee hef veer man onder zich.

Gees: Hee is de baas. "Hee hef den zellen an", wordt der ezeg as de baas ok met mot warken.

MEISTERKNECH

meesterknecht, ploegbaas, voorman

Aover 't algemeen geeft de metwarkers an dat der weineg verschil is tussen de benamingen. Wel geeft de metwarkers an dat belangriek is wat veur wark edaone wordt; verg. de citaten.

- 01 MEISTERKNECH: Wich, Vor, Loch, Haa, Eib, Rek, Bel, Aal, Vars, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Zev II Bat.
- 02 MEISTERKNECHT: Nee, Eib, Win, Din.
- 03 MEESTERKNECH: Gor, Alm, Eef, Bor, Groen, Doet, Wesv.
- 04 MEESTERKNECHT: Bre, Gen, Her.
- 05 MEISTER: Sto.
- 06 EERSTE KNECH(T): Bel, Voo, Lat.
- 07 GROTE KNECHT: Eib.
- 08 BAAS: Zut, Gees, Hen, Ang, Sto.
- 09 GROTE BAAS: Ang.
- 10 BEDRIEFSLEIDER: Vars.
- 11 HOOFD VAN DIENST: Harf.
- 12 PLOEGBAAS: Gor, Eef, Zut, Wich, Vor, Loch, Gees, Lich, Aal, Bre, Din, Vars, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Ang, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto II Bat.
- 13 PLOOGBAAS: Ruu, Bor, Nee, Eib, Rek, Win.
- 14 PLOEGBAOS: Her, Pan.
- 15 UUTVOERDER: Ruu, Kep, Zev.
- 16 OETVOERDER: Lich.
- 17 VEURMAN: Gor, Eef, Zut, Wich, Vor,

Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Din, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Her II Bat.

18 VURMAN: Pan.

19 VEURWARKER: Ruu, Lar, Bel, Groen, Lich, Win, Sil, Dre, Hen, Zed, Sto II Bat.

20 VUURWARKER: Nee, Rek.

21 VEURWERKER: Does.

Gen: 'n Meesterknecht is 'n soort veurman in 'n warkplaats; net as 'n ploegbaas het e de leiding aover 'n klein antal arbeiders en mot zelf wel metwarken.

Wich: 'n Ploegbaas is ongeveer 'tzelfde as 'n veurman: beiden warkt gewoon met, maor 'n ploegbaas is meestal in de fabriek.

Groen: Veurman, veurwarker en ploegbaas bunt 'tzelfde; der wordt ok wal chef ezegd. At den veurwarker der neet is, wordt der neet völle edaone.

Zel: 'n Meisterknecht, 'n ploegbaas en 'n veurman gaot veuran: laot zien wat gebeurten mot.

Lar: Meesterknecht en voorman neume wie beide: veurwarker.

Vars: In de verschillende bedrieve wordt ok verschillende namen gebruikt: hie is ploegbaas bi-j 't Spoor; hie is chef van de lakstraote, hie is bedrijfsleider aover de zageri-j.

Zev: Meesterknecht, ploegbaas en veurman doen 't eigeste wark, maor in andere sectore. Ze hemme meer opleiding gehad as de andere metwarkers.

Gor: De begrippen meesterknecht, veurman en ploegbaas loopt in mekare aover. De meesterknecht hef meestal 't verantwoordelekste wark in 'n kleine groep. De veurman is de eerste man van 'n grotere groep warkluu; b.v. in 'n febriek. De ploegbaas steet baoven de veurman; hee mot ok toozeen of de veurman de leerjonges veurgeet.

Vor: 'n Meisterknecht hef de algemene leiding, 'n ploegbaas is de baas aover 'n groep mensen (b.v. bij de NS). 'n Veurman hef de leiding aover 'n groep mensen in de bouw. Hee warkt met in de ploeg; 'n ploegbaas hef zien groep an 't wark.

Eef: Meesterknecht kump vake veur bij de vakluu zo as schilder, timmerman. Ploegbazen waarn der bij de Spoorbane; ok wal

's bij de gemeente maor door ha'j meer 'n veurman. 'n Veurman bij de gemeente kon zelfstandeg warken en in Gorssel mosten ze in 't naojoor leiding geven an 'n ploeg mensen dee de baeken mosten schonen. Iej konnen ze ok wel ploegbaas neumen maor in de boken van de gemeente heitten ze veurman.

Bor: 'n Meesterknecht warkt in 'n wat kleiner bedrief; 'n ploegbaas heurt bie 'n vaste ploog en 'n veurman is warkverdeler. Dee ha'j vrogger bie de Heide (= de Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij; tegenswoordeg Arcadis). Ploegbazen he'j b.v. bie Borculo Whey products (tegenswoordeg FrieslandCampina).

Nee: An ne meesterknecht/veurwarker könt de andere knechte vraogen hoo iets mot as ze 't zelf neet wet. Ne ploegbaas hef de leiding aover ne groep arbeiders en dén dut 't wark verdelen. Ne veurman dut eigelek 'tzelfde wark as ne ploegbaas, maor hee hef ne kleinder tröpke warkvolk onder zich en mot zelf ok metwarken, wat ne ploegbaas neet dut.

Aal: Ne ploegbaas göf leiding an ne groep arbeiders; o.a. bi-j 't Spoor, in de plantsoendienst en bi-j 't leggen van kabels. Ne veurman is ok ploegbaas. Bi-j ambachtsleu he'j meesterknechts.

Win: Ne meesterknecht he'j in ne timmerfabriek; ne ploegbaas of veurwarker bi-j de Spoorwegen. In de textiel he'j ok ploegbazen.

Wehl: 'n Meisterknecht vin ie alleen in 'n werkplaats van 'n timmerbedrief. Veurman of ploegbaas is ien de praktijk 'tzelfde. Ploegen (straotenmakers, metselders) die 'tzelfde werk doen, hemmen 'n veurman.

Kep: Kleine bedrijfjes hemmen 'n meesterknecht; in 'n grote febriek woor ploegendienst gedraejd wordt, bunt ploegbazen. In de bouw he'j 'n veurman of uitvoerder.

Lich: In de bouw en in de waegenbouw praot ze aover oetvoerder; in bedrieve he'j ploegbazen.

Her: 'n Ploegbaas was de veurwerker of baos van 'n ploegje minse die 't eigeste werk deje; b.v. 't opzette, 't afstrieke, 't neerslaon op 'n stinaove. 'n Veurman is de chef of baos van 'n fabriek of afdeling. Meesterknecht kwam vroeger nog wel 's veur op 'n paar grote boerderi-je.

Pan 1988: Op 'n stinaove kende ze ok nog 'n tasveldbaos [Telge 7, 15]. [TASVELDBAOS].

Ruu: Too der in 't schildersbedrief meer volk in deens enommen wodn, kreeg den persoon dén 't meiste vakbekwaom was, de leiding. Vrogger zollen wie 'm de meesterknech neumen, noe wordt e uitvoerder of ploogbaas eneumd. Umdat hee de leiding aover de schilders kreeg, kreeg de baas tied veur 't rondbrengen van 't materiaal en 't maken van begrotingen en 't uitschrijven van rekkenings. De veurman/veurwarker is in den regel in febrieken ondergeschikt an den ploogbaas.

Loch: De ploegbaas zeg an de veurman hoo of e mot warken.

Bre: De meesterknech steet drek onder de baas; de ploegbaas hef 'n bepaold antal arbeiders onder zich en göf leiding in 't wark.

Dre: Meesterknech besteet niet meer want der bunt gin knechten meer: 't bunt now arbeiders of metwarkers.

Acht-Tw 1948: Hee dellenhannen in 't fabriek "hij was 'baas' in de fabriek; een fabrieksterm met een ironisch tintje omdat er zich zoveel 'baas' noemen [Wanink 1, 85]. [DELLENHANEN "baas in een fabriek zijn"].

Hen: 'n Warkbaas was de veurman bi-j 'n herengedoete; hi-j ston tussen de rentmeister en de arbeiders in. [WARKBAAS].

Dre 1982: Jaoren gelejen was 't vaak zó, dat 't pesjeneel weineg in tel was bi-j de boeren [Lucassen 1, 18]. [PESJENEEL "personeel"].

KNECHT *knecht*

- 01 KNECH(T): Acht, Liem II Bat.
- 02 MAN: Gor, Eef, Aal, Win, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Zed, Sto.
- 03 METWARKER: Ruu.
- 04 METWERKER: Wich.
- 05 VROUW: Kep.

Ruu: Tegenswoordeg vindt de leu 't woord knech te min en praot ze aover metwarker.

Eef: De slager hef dree knechts/dree man an 't wark.

Bre: Hee hef dree knechte/dree mansleu an 't wark. [MANSLEU].

Sto: De slager het drie knechte, of: hi-j het dri-j man rondlope.

Kep: De slager hef dri-j man/vrouw in diens.

LEERJONGE *leerjongen*

- 01 LEERJONGE: Gor, Harf, Alm, Zut, Vor, Ruu, Loch, Bor, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Zel, Doet, Hen.
- 02 LEERJONG: Voo, Sil, Wehl, Dre, Does, Ang, Groen, Zev, sHe, Sto, Her.
- 03 KRULLENJONGE: Bor, Gees, Bel.
- 04 KRULLEJONGE: Zut, Vars.
- 05 LOOPJONGE: Gor, Bel.
- 06 LOOPJONG: Did.
- 07 SNOTJONG: Ang.
- 08 JONG: Wesv.
- 09 LEERLING: Vor, Baa, Lat.
- 10 DUVELSTOOJAGER: Bel.
- 11 DUVELSTOEJAGER: Zed.
- 12 HALFWAS: Lich.

Bel: Vrogger zaenn ze duvelstoojager of krullenjonge; noo heet ne jonge, dén alles nog leren mot, ne loopjonge.

Vor: Piet is nog maor leerjonge; dén kan zich nog neet allene redden.

sHe: Piet is nog maor leerjong; dén het nog gin ondervinding um eigestendig te könne warke.

Sto: Piet is nog maor 'n leerjong; dén kan nog niet op zich eiges warke.

● *Vake wordt omschrijvingen gebruikt:*

Eef: Piet is nog in de leer; hee kent 't klappen van de zweppe nog neet.

Tol: Piet is nog maor in de leer; hie hef nog te weineg ervaring um zelfstandeg te können warken.

Loeb: Piet is nog ien de leer; um op eige been te staon, het hi-j nog te weinig ervaring.

Pan: Piet mot 't nog lere; dén kan nog niet alleen waerke.

Lar: Piet is 'n jonge dén 't nog leern mot.

Wich: Piet mot nog leren.

Aal: Piet kan zich nog neet allene redden; hee mot nog völle leern.

Gen: Piet kump pas kieken; hi-j mot nog völleren um zelfstandeg te können werken.

Eib veur 1973: Vrömde ogene dwingt 't beste; vrömde ogene maakt mensen "de leertijd van vreemde mensen werpt de beste vruchten af" [H. Odink 3, 179].

Acht-Tw 1954: 't Oge van den boer is den

besten mes op den doer “het oog van de meester maakt het paard vet” (mes = “mest”) [Wanink 2].

Acht 1882: “Gunds kump e an. Wat kik e vremd”, denkt Hanne, “hee had mien hier neet verwacht. ’n Knap pestuur anders! ’n Flinke keer! Wel wat jonk bie heur, maor toch ’n knappe jonge. Daor zol ze andere gustegood op ’t huus de ogen met uutstae-ken. GUSTEGOOD “jong vee; hier voor de jongere bedienden gebezigd” [Otto 1, 504].

Zel 1936: Hie (Hendrik) draejen de grote weg op, de Smidstraote in en hiel veur ’t Gemeentehuus stille. Hie bon den Broenen an ’n lanteernpaol, kloppen ’m nog effen tegen den hals en bellen an. Zo’n ankömmeling dei de deure lös en gapen ’m an. “Is de börgemeister in huus; ik wol ’m effen hebben”. “k Zal ’s effen horen”, zeg ’t jungesken. Daor kwam e al weer an. “Kom maar binnen, klop daar maar aan”. Hie kloppen an. ’n Zwaore stemme bulderde: “Binnen!”. “Goeie margen, börgemeister; ik wol oe ’s effen wat vraogen” [Klokman 3, 55]. [ANKÖMMELING “jongste bediende”].

Win: Ne volslagen messeler. [VOLSLAGEN “volleerd”; ok: / Win 1982 (Deunk 2, 327)].

● *Veur de namen veur ’n leerjonge in ’n timmerfabriek kiek op blz. 189.*

MAN

arbeiders

- 01 MAN: Acht, Liem II Bat.
- 02 ARBEIDERS: Harf, Alm, Vor, Bel, Bre, Din, Voo, Sil, Wesd, Zel, Zev.
- 03 ARREBEIDERS: / Vars 1871 [ajgh 1, 340].
- 04 ARBEIERS: Lat.
- 05 ERBEIERS: Lob.
- 06 MINSE: Wesv, Did, Her, Lob.
- 07 MENSEN: Vor, Lar.
- 08 WARKLUJ: Voo, sHe.
- 09 WARKLEU: Nee, Bel.
- 10 WARKVOLK: Nee.
- 11 LUU: Lar.

Zut: Der werken 200 man in disse fabriek.

Loch: Op disse fabriek warkt 200 man.

Nee: Op dit fabriek warkt 200 man.

Rek: Dee fabriek hef 200 man an ’t wark.

Win: Op dee fabriek warkt 200 man; bi-j dee fabriek hebt ze 200 man an ’t wark/in ’t wark.

Did: Disse fabriek het 200 minse in ’t werk.

Lar: Disse febriek hef 200 luu/mensen an ’t wark.

Voo: Disse fabriek het 200 warkluj/arbeiders an ’t wark/in dienst.

Ang: Dit bedrief het 200 man werkvolk in diens.

Lar 1882: En dan mo’j ’t deensvolk heurn, dat ’n blouwen maandag in de stad hef wond of de jongs dee onder ’t volk bint wes! Dat praot me van bezoer en bezwaar of ’t niks is [Postel 1, 492]. [DEENSVOLK “personen in iemands dienst”].

Zed: A’j vrogger an de portier van de DRU (of wat veur fabriek of hut dan ook) vrog: “Hoeveul man warke der hier?”, dan zei hi-j: “Ongeveer de helft”.

● *Veur “werken” en de verschillende meneren der van, kiek in: De mens-D blz. 959 vv.*

LOSSEN ARBEIDER

los werkman

De benamingen 16-19 bunt veural in gebruik as ’t geet um ’t boerenbedrief.

- 01 LOSSEN ARBEIDER: Groen, Lich, Aal, Win, Voo, Sil.
- 02 LOSSE ARBEIDER: Wehl, Kep, Wesv, Zev.
- 03 LOS ARBEIDER: Din.
- 04 LOS ARBEIER: Zed.
- 05 LOSSEN ARBEIER: Sto.
- 06 LÖSSEN ARBEIDER: Wich, Gees, Rek, Bel, Tol.
- 07 LÖS ARBEIDER: Gor, Vor.
- 08 LÖSSE ARBEIDER: Dre.
- 09 LÖSSE ERBEIDER: Zut.
- 10 LOSSEN WARKMAN: Groen.
- 11 LOS WARKMAN: Aal.
- 12 LÖS WARKMAN: Baa.
- 13 LÖSVASTEN: Eef.
- 14 DUZENDPOOT: Gor, Hen, Lat, Zev, Did.
- 15 MANUSJE-VAN-ALLES: Lar, Doet, Tol, sHe.
- 16 DAGHUURDER: Bel, Lich, Din.
- 17 SCHUPPENDAGHUURDER: Win.

- 18 DAGLONER: Aal.
- 19 DAGGELDER: Win.
- 20 KLUSJESMAN: Zel.
- 21 ALLESKÖNNER: Vars.
- 22 VREUTER: Bre.

Win: Ne schuppendedaghuurder en ne daggelder warkt op boerderi-jen.

Vor: 'n Lös arbeider vat alles an wat e maor kan kriegen.

Zut: 'n Lösse arbeider pakt alles an wat e kan kriegen; hee is neet te beroerd um te werken.

Eef: 'n Lösfasten döt van alles.

Bre: Vasten arbeid hef e neet, maor hee pakt alles an wat e maor kriegen kan; 't is ne echten vreuter.

Zel 1882: SCHUPPENBOER "schertsend gezegd voor iemand die met de schop werkt (ontleend aan het kaartspel)" [Kolkman 6, 456].

Lich 1991: LEUPER "boerenarbeider die vaak van boer verandert" [Telge 8, 72].

● "In daghuur werken":

Bel: Hee hef gin vast wark, hee geet aoveral op daghure.

Lich 1991: OP DAGHURE GAON "zich als boerenarbeider verhuren voor een dag [Telge 8, 29].

Lar 1882: Vrouw Klamp genk dages ook op daghure, zodat der meestied 'n hankslot an de deure heeng [Postel 2, 489].

DAG EN NACH (WARKEN)
in continudienst (werken)

- 01 DAG EN NACH: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Vars, Wehl, Dre, Hen, Wesv, Zev, Did.
- 02 DAG EN NACHT: Zut, Aal, Bre, Win, Din, Sil, Zel, Kep, Does, Zev, Her.
- 03 IN PLOEGENDIENST: Harf, Vor, Ruu, Aal, Win, Din, Doet, Lat II Bat.
- 04 IN PLOEGENDIENS: Gor, Hen.
- 05 IN PLOEGEDIENS: Pan, Lob.
- 06 IN PLOEGEDIENST: Zed.
- 07 IN PLOEGENDEENST: Win.
- 08 IN PLOGENDIENST: Eib.
- 09 IN PLOEGEN: Bel, Aal, Gen.
- 10 IN PLOEGENDIENSTE: Wesv.

- 11 IN PLOGEN: Bor, Eib, Groen, Win.
- 12 IN PLEUGE: Haa, Eib, Bel.
- 13 IN CONTINUUDIENS: Alm, Voo, Zel, Hen.
- 14 IN CONTINUUDIENST: Vor, Baa.
- 15 IN DAG- EN NACHDIENS: Wesv.
- 16 IN TOERDIENS: Groen.
- 17 IN DAGDIENSTEN: Ang.
- 18 IN SJIECHTEDIENST: Sto.
- 19 IN SJIECHTE: Sto.
- 20 CONTINU: Vars, Doet, Zev.
- 21 CONTENU: Tol.
- 22 AN ÉÉN STUK DEUR: Loch, Lar.

Eef: Door draejt ze dag en nach an ene soeze deur.

Bre: In dit bedrijf wodt dag en nacht e-arbeid.

Lob: Hier werke ze in ploegediens.

Eib: Door wordt dag en nach vedan-edaone/in plogen/pleuge ewarkt/in plogendienst ewarkt.

Vars: In dit bedrijf warkt ze continu/dag en nach: 's zondags en wörkeldags.

Sto: In dit bedrijf wudt in sjiechte deurgearbeid/in sjiechedienst gewark.

SCHOFTEN
schaften

Schoften is rösten van 't wark um te etten; 't woord wordt van olds veural deur arbeiders, völle minder deur boeren gebruik.

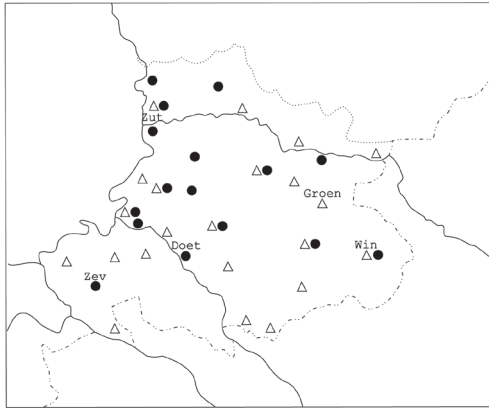
- 01 SCHOFTE(N): Eef, Ruu, Loch, Bor, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Ste, Tol, Does, Dui, Did, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 130].
- 02 SCHAFTE(N): Gor, Eef, Zut, Vor, Ruu, Lar, Haa, Lich, Win, Zel, Doet, Dre, Hen, Tol, Does, Zev.

Lich: Schoften is 'n older woord as schaften.

Does: Schaften, of platter: schoften.

Eef: Vrogger toetten de botterfabriek altied as 't twaalf uur was; dan wodn der 'n papieren op de deure eprikt woorop ston: wiele bunt schoften.

sHe 1982: Wi-j bun allemaol schoften en de baas ook "(gekscherend gezegd door bouwvakkers; schoften heeft hier een dubbele betekenis)" [Telge 3, 130].

△ *schofte(n)* 01 ● *schafte(n)* 02

Veural in den Acht is 't Standaardnederlandse warkwoord schaften bekend, maor doornäöst is der ook de oorspronkeleke name schoften nog op-egeven.

● *Veur de tied woorin eröst en egetten wordt, bunt de volgende benamingen op-egeven:*

schafttijd

- 01 SCHAFTTIED: Harf, Zut, Bel, Meg, Hen, Zev, Pan.
- 02 SCHOFTTIED: Groen, Aal, Voo, Ang, Wesv, Lob.
- 03 SCHOFTSTIED: Gees.
- 04 SCHOFTENSTIED: Bre.
- 05 SCHOF(T): Gor, Eef, Aal, Hen, Tol, Olb, Pan II Wilp.
- 06 SCHAF(T): Aal.

Zev: 'n Korte onderbraeking van 't wark wier PIEPESCHOF genuump; die was zó lang da'j efkes 'n piepke kon roke.

sHe 1982: SCHOFTKEET "schaftkeet" [Telge 3, 130].

Vars 1985: Is dat goed da'k hier 't mes op taofel legge? "gezegd als men (tegen twaalf uur) ergens wil meeëten" [Telge 6, 226].

● *Veur "werken" en aspecten doorvan, kiek in: De mens-D, blz. 959 vv. Veur "vesperen" kiek in: De mens-B, blz. 383.*

DRINKENSBUSKEN

drinkbus

- 01 DRINKENSBUSKE(N): Eef, Ruu, Loch, Lar, Gels, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Zel / Vars 1985 [Telge 6, 94], Lich 1991 [Telge 8, 33].
- 02 DRINKENSBUSSE: Wich, Ruu.
- 03 DRINKESBUSKE(N): Bel, Groen, Gen, Voo, Ulf, Hen.
- 04 DRINKENBUSKE: Harf.
- 05 DRINKBUSKE: Nee.
- 06 DRINKESTUIT: Does, Lat, Wesv, Lob.
- 07 DRINKESTUITJE: Wehl, Zev / sHe 1982 [Telge 3, 36].
- 08 DRINKENSTUITJE: Dre, Baa.
- 09 TUITBUSJE: Zev.
- 10 DRINKESKENNEKE: Hen.
- 11 DRINKENSKRUUKSKEN: Dre.
- 12 DRINKESFLESKE: Sto.
- 13 HINKEMAN: Kep.

Gels: Ik wet nog dat mien opa vrogger 'n blauw geëmailleerd drinkensbuske metnomp as e nao 't Waterschap ging (gin bestuurs-functie dus).

Gaa 1945: Vader geet warken op de zagerije. Hentman zut 'm vake gaon met de fietse. Hi-j hef dan 'n blauwe drinkensbusse met 'n touw um de nekke hangen en de botterham veur vespertied in de tesse [Van Velzen 2, 17].

● *Veur 'n afbeelding van 'n drinkensbusken kiek in Telge 6, bladziede 10 van de eerste serie foto's; bovenan, in 't midden.*

HINKEMAN

voorraadvaatje voor eten, etenspannetje

- 01 HINKEMAN: Voo, Wesv, Zev, Did, Sto, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 145], Pan 1988 [Telge 7, 51].
- 02 HINKELMAN: Wesv, Groes.
- 03 HINKEMENNEKE(N): Gen, Wehl / Vars 1985 [Telge 6, 145], sHe 1982 [Telge 3, 64].
- 04 HINKELMENNEKE: / sHe 1982 [Telge 3, 64].
- 05 HENKEMAN: / sHe 1982 [Telge 3, 63].
- 06 HENKEMENNEKE: Ulf.
- 07 HENKELMAN: Voo.
- 08 AETESKAETELTJE: Lat.
- 09 AETESPENNEKEN: Does.

Did: 'n Hinkeman was twee panne op mekaar, vasgehouwe deur 'n beugel.

Wesv: 'n Hinkeman beston meestal uut twee busjes, met 'n gebaoge verbindingsbeugel woor e met an 't stuur van de fiets kon hange. In een busje zat veul stampot en in de andere zat soep of pap.

Vars 1985: De meeste umzetterers hadden de botram in 'n pungeltjen, mor Jan-Willem kreeg van zien vrouw altied meddagetten met in 'n hinkemenneken [Telge 6, 145].

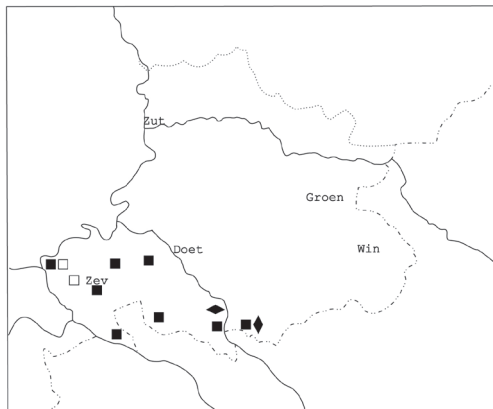
Pan 1988: De hinkeman wier on de stang van de fiets gehange um 'm zo met nor 't waerk te neme. On de ene kaant zat mistal iets van stampot met 'n stukske spek en on de aandere kaant zat duk pap [Telge 7, 51].

Kep: Hoe zon penneken heit, wet ik niet. Mien moeder knuppen mien 'n penneken in 'n theedoek en dat mos ik an mien vader brengen, met de fietse.

Baa: Hier brachten ze 't etten in 'n geëmailleerde schaal nao 't land met doorop 'n bodjen en dooromme hen 'n krante en 'n theedoek.

Lar: Dat ding kenne wie nit; ze atten bie ons an taofel met.

sHe 1982: BOTTERRAM-TRUMMELTJE "boterhamtrommeltje" [Telge 3, 22].

- hinkeman 01,03 □ hinkelman 02
◆ henkelman 07 ◆ henkemenneke 06

't Kaartje löt zeen dat 't penneke woorin 't middagetten met naor 't wark enommen wodn, in de Liemers in gebruik was; veural deur arbeiders in de steenfabrieken en de iezergieteries.

OPZEGGEN

(een contract) opzeggen, beëindigen

- 01 OPZEGGE(N): Acht, Liem.
- 02 LOSZEGGEN: Groen, Voo / Kot veur 1934 [Meinen 2b, 35].
- 03 AFLOPE(N): Lar, Gels, Nee, Eib, Rek, Aal, Din, Gen, Meg, Vars, Sil, Dre, Hen, Baa, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob.
- 04 STOPPE(N): Vor, Eib, Lat, Sto.
- 05 STOPZETTEN: Voo.
- 06 BEËINDIGE: Lat, Wesv, Did, Zed.

Lar: Met Sint Jaopik (25 juli) mos vrogger de pacht op-ezegd wodn; met Sinte Peter (22 februari) van 't joor doorop was dan de verhuizing.

Loch: De hure/pacht is op-ezeg. De pacht leep op Sinte Peter af; dan was 't: an of van.

Wehl: De huur/pach is opgezeid.

Groen: De pach/'t huurcontract is los-ezeg/op-ezeg.

ONTSLAG NEMMEN

ontslag nemen

- 01 ONTSLAG NEMMEN: Acht, Liem.
- 02 OPZEGGE(N): Loch, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Din, Voo, Ulf, Wehl, Hen, Zev, Did, sHe.
- 03 ZICH LOSZEGGEN: Lich, Aal, Win, Vars / Win 1971 [Deunk 1, 138].
- 04 ZICH LÖSZEGGEN: Ruu.
- 05 ZICH KUNDEGEN: / Aal 1964 [Rots 1, 24], Vars 1985 [Telge 6, 200].
- 06 KUNDEGE: / sHe 1982 [Telge 3, 100].
- 07 DER VOTGAON: Ruu, Dre.
- 08 DER OETSCHIEDEN: Win.
- 09 DER UUTSCHIEDEN: Vars.
- 10 DER MET OPHOLLEN: Vars.
- 11 ZELF OPSTAPPEN: Gor.
- 12 DE KISTE PAKKEN: Ruu.
- 13 DE HAKKEN LAOTEN ZEEN: Win.

Wehl: Jan het opgezegd/ontslag genomen.

sHe: Jan het ontslag genaome/ zien baan opgezeg/zien wark opgezeg/zien wark der bi-j neergeleg.

Did: Jan het ontslag genomen/het zien baan opgezeg.

Dre: Jan hef ontslag enommen; hie is der vot-egaon.

Win: Jan hef ontslag enommene/hef zich

los-ezeg/is der oet-escheiden. Hee hef de hakken laoten zeen nao 'n conflict.

Ulf: Jan het den arbeid opgezegd want hi-j arbeitet now erges anders.

Loch: Jan hef 't wark op-ezeg want hee hef niej wark.

Lich: Jan hef zich los-ezeg, want hee hef ander wark.

Ruu: De knech hef de kiste epakt.

Vars 1985: De knech het zich ekundegd: met de mei geet e weg [Telge 6, 200].

Win 1971: Loszeggen "opzeggen (van huur, pacht, dienst)". De meid hef zich los-ezeg [Deunk 1, 138].

Gen: As iemand vroeger naor 'n andere betrekking ging, heitten dat: de meikaevers gaon vliegen. [MEIKAEVER].

Sil: A'j rond 1 mei 'n jonge of 'n meisje zag fietsen met völ bagage, dan wist i-j dat e van dienst veranderen. Dan zei i-j: "De meikae-

De meikaevers vliegen ok.

vers vliegen ook". [Ok: Hen].

Win 1971: LOSZAGE, OPZAGE "opzegging van huur, pacht of dienstbetrekking" [Deunk 1, 138/168].

Kot 1925: De jonge scholte hadde iederbods nao ne ni-je maagd umme-ezene, maor der wazzen der ginne los ewest [Meinen 3, 109]. [LOS WEZZEN "beschikbaar zijn"].

GEDAON KRIEGEN

ontslag krijgen, ontslagen worden

01 GEDAON KRIEGE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Din, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 49], Vars 1985 [Telge 6, 114].

02 GEDAONE KRIEGEN: Eef.

03 EDAONE KRIEGEN: Ruu, Loch, Rek, Aal, Win.

04 EDAON KRIEGEN: Ruu, Aal.

05 DAONE KRIEGEN: Gees / Lich 1991 [Telge 8, 29].

06 DE(N) ZAK KRIEGE(N): Gor, Alm, Ruu, Win, Wehl, Dre, Does, Groes, Zev, Did, sHe, Lob.

07 DE BONS KRIEGE(N): Wehl, Zev.

08 ONTSLAG KRIEGE(N): Gor, Harf, Bel, Hen, Ang, Zev.

09 CONGÉ KRIEGEN: Wehl.

10 DE PAPIEREN KRIEGEN: Wehl.

11 DE RENTEKAART KRIEGE: Zed.

12 WARK-AF KRIEGEN: Bel, Lich.

13 WARK-OF KRIEGEN: Rek.

14 OFWARK KRIEGEN: Groen.

15 AN-EZEGD KRIEGEN: Hen.

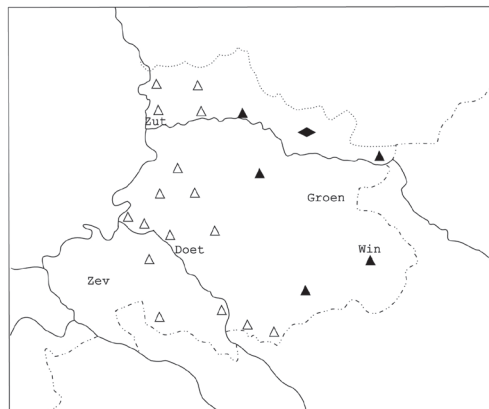
16 DER UUTGESCHUP WORDE: Sto.

17 OP-EZEGD WORDEN: Bel, Kep.

18 OP STRAOTE EZET WORDEN: Vars.

19 LOS-EZEGD WORDEN: Win.

20 IN DE KONTE ETRAEDEN WORDEN: Win.

△ *gedaon(e) kriege(n) 01, 02*

▲ *edaon(e) krieg(en) 03, 04*

◆ *daone krieg(en) 05*

De grenze tussen 't gebied woorin 't voltooid deelwoord begint met e- (edaon, edacht) en de streek woor 't – net as in 't Nederlands – begint met ge- (gedaon, gedacht) löp vanolds in de buurte van den Olden lessel. Dit kaartje gif an dat plaatsen in 't westen van den Acht zich door bie ansluut.

- 21 BOETEN DE DEURE EZAT WORDEN: Bel.
 22 BUTE GEZET WORDE: Sto.
 23 AN DE KANTE EDAON WORDEN: Eib.
 24 AN DEN DIEK EZET WORDEN: Ruu.
- 25 OP KANTOOR MOTTEN KOMMEN: Win.
 26 DE(N) JAS KÖNNEN ANTREKKEN:
 Nee, Voo.
 27 DER UUTVLIEGEN: Vars.
 28 DER OET MOTTEN: Groen.

Wehl: In de bouw zegge ze: “Gisteren het onze Jan de papieren gekregen. Algemeen is: “Gisteren het onze Jan de zak gekregen”.
Zed: Vrogger zeie ze: “Hi-j het de rentekaart gekrege”. Elke waek da’j gewarkt had, kreg-gi-j ’n zegeltje; die mos gi-j oppleke op ’n kaart. A’j ontslag kreeg, kreg gi-j de rentekaart met veur de volgende baas.

Gor: De fabriek is op de flesse; alle warkleu kriegt gedaon/kriegt de zak/kriegt ontslag.
Win: De fabriek is over de kop; alle warkleu kriegt edaone/kiegt den zak/wordt los-ezegd/wordt in de konte etraene/mot op kantoor kommen.
Sto: De fabriek is pleite; de warkluj kriege gedaon.
Vars: De fabriek is aover de kop egaon; de warkleu vliegt der allemaole uut.
Groen: De fabriek is over de kop egaone; de warkleu mot der allemaole oet.

ONTSLAGEN WAEZEN

ontslagen zijn

- 01 ONTSLAGEN WAEZEN: Acht, Liem.
 02 OP STRAOT(E) STAON: Wich, Nee, Eib, Groen, Lich, Aal, Voo, Ulf, Gaa, Hen, sHe.
 03 NEET WEER HOVEN TE KOMMEN: Loch, Nee, Lich.
 04 NAO HOES KÖNNEN: Eib.

Ulf: Alle warkleu zun ontslagen/ze staon op straat.

Loch: Alle warkleu bunt ontslagen/ze hoeft neet weer te kommen.

Eib: Alle warkleu bunt ontslagen/alle volk steet op straote/alle volk kan nao hoes.

● “Ontslagen zijn” kan ok uut-edrukt worden deur ’t warkwoord “hebben” te gebruiken

in combinatie met de meugelekheden onder “ontslagen worden” worbie ’t warkwoord kriegen ’n rolle spölt (01-15); b.v.: gedaone ekregen hebben (Eef), congé gekregen hemmen (Wehl), ofwark ekgregene hebben (Groen). In de gevallen 16-24 is ’t meugelek de voltooide tied te gebruiken; b.v.: ze zun der uutgeschupt (Sto), ze bunt boeten de deure ezat (Bel), ze bunt an den diek ezat (Ruu).

Rek: De fabriek is aover de kop; alle warkers hebt edaone ekregen/’t wark is of.

Win: De fabriek is over de kop; de warkleu hebt op kantoor motten kommen.

Nee: ’t Fabriek is op de flesse; de warkleu/’t warkvolk kon den jas antrekken.

Vars: De fabriek is aover de kop egaon; de warkleu bunt der uut-evlaogen.

Voo: Hi-j het de jas aan können trekken.

Groen: Hee mos der oet.

TERUGGEZETTEN

degraderen

- 01 TERUG(GE)ZETTEN: Alm, Eef, Wich, Ruu, Loch, Gels, Nee, Eib, Rek, Lich, Win, Voo, Ulf, Vars, Wehl, Kep, Dre, Hen, Does.
 02 ACHTERUUTZETTEN: Aal.
 03 DEGRADERE(N): Zut, Gels, Bel, Vars, Zel, Wesv, Groes, Did, sHe.
 04 LEGER INSCHALEN: Gels.
 05 ’N VARSEL TERUGGEZETTEN: Aal, Win / Lich 1991 [Telge 8, 131].
 06 ’N TRAEDJE TERUGGEZETTEN: Dre.
 07 ’N TREPKEN LEGER ZETTEN: Groen.
 08 ’N STEPKEN LEGER ZETTEN: Aal.
 09 NAOR ONDEREN PLAATSEN: Bel.

Eef: Deur dat akkefietje hebt ze ’m teruggezet.

Groen: Ze hebt ’m ’n trepken leger ezat omdat e zien functie neet woor kon maken.

● “Gedegradeerd worden”:

- 01 ’N LAEGERE POSITIE KRIEGE: Zev.
 02 ’N LAEGERE RANG KRIEGEN: Ang.
 03 ’N LEGERE FUNCTIE KRIEGEN: Lar.
 04 ’N MINDERE BANE KRIEGEN: Eef.
 05 ’N DAUW KRIEGEN: Gaa.
 06 DER OP ACHTERUUTGAON: Gels, Din, Voo, Hen.
 07 DER ’N STEPKEN OP ACHTERUUT-

- GAON: Hen.
 08 DER NEET OP VEURUUTGAON: Harf.
 09 'N STAPJE TERUGGE MOTTEN DOON: Lar.
 10 'N STEPKEN TERUGGE MOTTEN DOEN: Wich.
 11 'N TRAD TERUGGE MOTTEN: Bor.
 12 'N TREPKEN LEGER MOTTEN: Bor.
 13 'N TREPKEN LEGER KOMMEN: Lar.
 14 'N STEPKEN HARONDERGAON: Sto.
 15 NE STREPE MOTTEN INLEVVEREN: Bel.
 16 'N TEUNTJEN LAEGER MOTTEN ZINGEN: Ulf.
 17 'N MINDER GROTE BOKS AN MOTTEN TREKKEN: Ulf.
 18 MET MINDER GENEUGEN MOTTEN NEMMEN: Win.
 19 UUT ZIEN FUNCTIE GEZET WORDE: Lat.
 20 VAN DE TROON VALLEN: Baa.

Zev: Hi-j het 'n laegere positie gekrege umdat hi-j zien functie niet waar kon make.

Voo: Hie is der op achteruutgegaon umdat e zien functie niet woor kon maken.

Bor: Hee mot 'n trad terugge/hee mot 'n trepken leger umdat e zien functie neet woor kon maken.

Lat: Hi-j wördt uut zien functie gezet umdat e die niet woor kon make.

Zel: "Dén keerl snort zien buurman kas verbi-j", zeg i-j at den enen den anderen in 't bedrijf verbi-jgeet. [VERBI-JSNORREN].

VAKANTIE

vakantie

- 01 VAKANTIE, VE'KANTIE: Acht, Liem.
 02 VE'KAANTIE: Gels, Nee, Pan.

Ulf: A'j op vakantie gaot, mo'j ow pas metnemen.

Din: A'j op vekantie gaot, dan mo'j owwen pas metnemen.

Pan: A'j op vekaantie got, mo'j de pas metneme.

● *De metworkers uut: Gor, Harf, Alm, Zut, Eib, Kep, Hen en Sto geeft an da'j op of met vakantie gaot.*

SNIPPERDAG

snipperdag, verlofdag

- 01 SNIPPERDAG: Zut, Wich, Vor, Loch, Bor, Gees, Eib, Groen, Aal, Win, Ulf, Sil, Zel, Wesv, Zev, Pan.
 02 VRI-JE DAG, VRI-JENDAG: Bel, Aal, Bre, Din, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Baa, Lat, Wesv, Did, Zed.
 03 VRIEJE DAG, VRIEJENDAG: Eef, Zut, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Hen.
 04 VERLOFDAG: Aal, Wesd, Lob.
 05 LOOPDAG: Ruu.
 06 BAALDAG: Meg.
 07 UUTGAONSDAG: / Gees 1921 [Heuvel 2, 16], sHe 1982 [Telge 3, 154], Gen 1999 [Telge 12, 163].
 08 DAG VRI-J: Vars.

Groen: Morgen gao ik neet naor mien wark hen, dan he'k ne snipperdag.

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat vrogger op 'n boerderieje zon dag heeten:*

- 01 GAODAG: Eef, Wich, Aal, Din, Gen, Voo, Wesd, Gaa, Kep, Hen, Wesv / Win 1971 [Deunk 1, 77], Vars 1985 [Telge 6, 111].

Hen: 'n Vri-jendag op den boer heitten vrogger 'n gaodag. In Hengel, woor der slagmaols 'n marktdag was, hadden wat knechts der bi-j eur boer bi-j uut-ehollen: marktdag is gin werkeldag.

Vars 1985: De knecht en de meid hadden vrogger um den anderen zondag gaodag of huusdag. Dat mos wel in 't verzet, want ene mos der waezen um te helpen met 't voeren en 't melken [Telge 6, 111].

Win 1971: Morgen lig mien wark ok weer stille want dan he'k 'n gaodag. GAODAG "vrije dag voor iemand die in dienstbetrekking is; dag waarop iemand voor zaken, voor familiebezoek e.a. uitgaat, dus niet thuis zijn gewone werkzaamheden verricht" [Deunk 1, 77].

Gees 1921: Op uutaonsdage sloegen ze zich um 'n haverklap as arme deers. Dat ging maor met die koezen op de köppe; 't was 'n wonder dat ze neet te barsten vlaogen [Heuvel 2, 16].

BEDRIEF

bedrijf

- 01 BEDRIEF: Acht, Liem.
 02 BEDRIJF: Kep, Lat, Hen.
 03 ZAAK: Acht, Liem.
 04 SPUL: Ruu, Lar, Haa, Groen, Aal, Wehl, Hen II Bat.
 05 SPIL: Win.
 06 SPULLEKEN: Zel.
 07 GEDOETE: Hen, Tol.
 08 GEDOETE: Pan.
 09 GESCHEFT: Vars.
 10 GESCHEF: Pan.
 11 AFFAIRE: / Kot 1913 [Meinen 2a, 84].

Wesv: Bedrief, met 'n ie as in 't woord bier.
Hen: Gedoete; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Tol, Ang].
Harf: Hee hef 'n mooi bedrief; hee hef 'n beste zaak.
Ruu: Hee boert good; hee hef 'n mooi bedrief/'n mooi spul.
Zel: Hie hef 'n mooi bedrief; 'n mooi spullen beteikent 't zelfde.
Vars: Hie had mor 'n klein gescheft, met wat ze toe numen koloniale waren, wat goorn en band en zo wat hen.
Hen: 'n Bedrief is 'n naam van de letste 30 jaar; met 'n bedrief wordt geld verdiend. Ambachten zun zaken en 'n gedoete kan ok 'n woonhuus waezen. Dat hoeft dus niet wat te waezen woor-a'j geld met verdient.
Nee: 'n Bedrief kan b.v. ne winkel waenn, ne warkplaatse; as 't nog wat groter is, is 't 'n fabriek.
Aal: 'n Bedrief kan ok op ne flinke boerderi-je betrekking hebben.
Win: Spil betröf in de eerste plaatse ne boerderi-je.
Tol: Hie hef 'n mooi gedoete; tegenwoordig ok bedrief. Dan zeg i-j: hie hef heel wat um handen.
Kot 1913: Frederik kreeg gin kindere bi-j de vrouwe en dat was maor good ok, want ne grote huusholdinge hadde van zien affaire neet bestaon können [Meinen 2a, 84].

● *Vake wordt met "zaak" 'n niet agrarisch bedrief an-eduud:*

Gor: As 't 'n agrarisch bedrief is, zeg iej: 'n mooie boerderieje of 'n mooie plaatse; veur andere bedrieven zeg iej: 'n mooie zaak.

Sto: 'n Bedrief kan ok 'n boerebedrief bun, maor 'n zaak niet.
Vor: Zaak steet meer veur winkel, detailhandel; bedrief is meestal agrarisch.
Din: Hie hef 'n mooi timmerbedrief; hie hef 'n mooie manufacturenzaak/kledingzaak.
Voo: Winkels zun zaken: meubelzaak, gruuantezaak, radiozaak; warkplaatsen zun bedrieven: timmerbedrief, loonwarkersbedrief, boerenbedrief.
Wehl: 'n Zaak is 'n winkel of 'n handel; grei is 'n handel: 'n kraom is b.v. op de kermis.

Kot 1913: Hendrik was ne studiekop. Hee was in Utrecht op de schole ewes en – veur 'n waeke of wat – deur 't examen veur veearts ekommen. Over drie waeke zol e nao Bosdal vertrekken waor e zich zetten wol [Meinen 2a, 68]. [ZICH ZETTEN "zich vestigen"; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 283)].

FABRIEK *fabriek*

- 01 FABRIEK/FEBRIEK: Acht, Liem.

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat fabriek/febriek onzijdig kan waenn: Eef, Ruu, Lar, Bor, Nee, Eib, Bel, Aal, Win.*

Kot 1913: Wanneer Jan nao 't febriek geng, dan was der niks bezunders an 'm te zene, dan leep e ok al net zo sjoksereg as ziene kammeräo [Meinen 2a, 58].

sHe 1982: STEENAOVEN, STEENAOVEND "steenfabriek" [Telge 3, 142].

Pan 1988: BOTTERFABRIEK "zuivelfabriek" [Telge 7, 22].

Dre 1982: Toon had naost zien AOW ok nog 'n pensjoentjen van de botterfebriek woor hi-j vrogger bottermaker was gewes [Lucassen 1, 49]. [BOTTERMAKER "botermaker"].

sHe 1982: DRÖP DRAEJE "in een dropfabriek werken" [Telge 3, 36].

Vars 1985: Wat veur mark trekker heb i-jluu? MARK "fabrieksmerk" [Telge 6, 221].

sHe 1982: MARK "merk" [Telge 3, 97].

WARKPLAATSE *werkplaats*

- 01 WARKPLAATSE: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol.
- 02 WARKPLAATS: Voo, Sil, Wesv, Groes, Zev, sHe, Zed, Sto.
- 03 WERKPLAATS: Gen, Meg, Ulf, Doet, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Did, Zed.
- 04 WERKPLAATSE: Eef, Zut, Wich, Vor, Loch, Din, Zel, Kep, Hen.
- 05 WERKPLAOTS: Lob.
- 06 WAERKPLOTS: Pan.
- 07 WARKVLOERE: Bel.
- 08 SCHUUR: Zel.
- 09 SCHURE: Zel.

Ulf: Meestal is 't de werkplaats. Maor bi-j 'n smid is 't altied de smederi-j of smidse. Bi-j de klompenmaker het men 't altied aover 't klompenhok. En zo kennen wi-j ok: de schoenmakeri-j, de wagenmakeri-j, de lies-tenmakeri-j, de meubelmakeri-j, de slageri-j, de (holt)draejeri-j, de fietsenmakeri-j enz.

Bel: Teggenwoordeg zekt ze völle wark-plaatse, moor vrogger warken ne klompen-maker in de klompenkamer, ne smid in de smid, ne skoomaker in de skookamer, ne varver in de varfkamer, ne wae-vekamer en ne timmerman in de timmerka-mer.

Rek: Ne warkplaatse van ne timmerman heet timmerkamer.

● *Kiek veur specifieke namen in hfst. 8, onder: molen, bakkerij, slachthuis, weefschuur, weverij, kleermakerij, naaikamer, leerlooierij, schoenmakerij, hoedenmakerij, houtzagerij, timmerplaats, wielmakerij, radmakerij, wagenmakerij, smidse, koperslagerij, klompenmakerij.*

MESJIENE

machine

- 01 MESJIENE: Gor, Eef, Vor, Ruu, Eib, Groen, Kep.
- 02 MESIENE: Eib, Bel, Aal, Win, Vars, Wesd, Dre.
- 03 MESJIEN: Voo, Wesv, Zev.
- 04 MASJIEN: Meg, Wehl, Wesv, Did, sHe, Zed.
- 05 MASSIENE: Lich.

● *Ok op-egeven: MACHINE.*

DOEN

functioneren

- 01 DOEN: Gor, Eef, Ruu, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Meg, Ulf, Vars, Sil, Hen, Baa, Lat, Wesv, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 02 WARKE(N): Loch, Bor, Gels, Rek, Groen, Aal, Bel, Dre, Zev, sHe.
- 03 WERKE(N): Eef, Voo, Wesv.
- 04 LOPE(N): Rek, Bel, Voo, Wesv, Wehl, Kep, Did.
- 05 FUNCTIONEREN: Vor, Baa.
- 06 DRAAIEN: Wich.

Lob: De ni-je mechien duut 't goed.

Groen: De ni-je mechine döt 't good/warkt good.

Eef: De nieje mechine dut 't goed/werkt goed.

Wesv: De ni-je mechien duut 't goed/werk good

Bel: De ni-je mesiene löp good.

● *As ('n machine) 't good dut, zeg ie: 'T LÖP ...*

- 01 AS 'N TREIN: Gor, Eef, Ruu, Lar, Gees, Nee, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Din, Gen, Vars, Zel, Wehl, Hen, Baa, Wesv, Zev, Did, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 339].
- 02 AS 'N TIERELIER: Eef, Zut, Wich, Ruu, Lar, Bor, Gees, Eib, Rek, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Hen, Lat, Wesv, Lob.
- 03 AS NE LIERE: Groen.
- 04 AS 'N TIT: Voo, Ulf, Wesd, Kep, Wesv, Did, Zed.
- 05 AS 'N TITJE(N): Gels, Eib, Din, Meg, Ulf.
- 06 AS 'N TITTE: Ruu, Loch, Hen.
- 07 AS 'N TIET: Wehl, Does, Zev.
- 08 AS 'N TIETJE: sHe.
- 09 AS 'N TÖLLEKEN: Vars.
- 10 AS 'N FLUITJE: Zev.
- 11 AS 'N SPEER: Zut.
- 12 AS 'N ZONNETJE: Lat.
- 13 AS 'N DARTIENTJE: Wesv.
- 14 AS 'N KIEFTE: Gees.
- 15 AS 'N FIETER: Dre
- 16 AS DE MIETER: Aal, Pan.
- 17 AS DE BRANDWEER: Rek.
- 18 AS-TER-TOO: Win.
- 19 AS BAS: Voo, Sto.

- 20 AT 'T BAST: Lich.
 21 AS 'N KLAVER: / Vars 1985 [Telge 6, 175].
 22 AS 'N ÖRGELTJEN / Vars 1985 [Telge 6, 175].
 23 OP RÖLLEKES: Lob.
 24 GESMEERD: Vor, Gels, Groen, Wehl.

Din: De machine löp as 'n trein/as 'n tierelier/ as 'n titjen.

Lob: 't Lup as 'n trein/as 'n tierelier/op röllekes.

Groen: As der iets heel good warkt, dan zegge wi-j: 't Löp as ne trein/as ne liere/ge-smeerd.

Vars 1985: 't Geet door met stoom en kokkend water: 't löp as 'n trein: 't geet door met geweld [Telge 6, 339].

TOETE

stoomfluit, sirene

De metworkers geeft an dat de oe in toete(r) uut-esproken wordt met een "lange" oe as in 't woord boer. De metworkers neumt de volgende soorten firma's dee 'n toete hadden: melk-/botterfabriek, fietsenfabriek, holtzagerieje, textielfabriek, wasserieje, tapijtfabriek, Coöperatie, iezergieterieje, fietsebandenfabriek, steenfabriek, schoenenfabriek, sigarettenfabriek, inktfabriek, scheepswerf.

- 01 TOETE: Gor, Alm, Eef, Vor, Lar, Bor, Eib, Aal / Lich 1991 [Telge 8, 125].
 02 TOET: Gen, Ulf, Doet, Sto.
 03 TOETER: Din, Vars.
 04 STOOMFLUITE: Eib, Bel, Baa.
 05 STOOMFLUIT: Wesv.
 06 FLUITE: Gor, Eib.
 07 FLUIT: Sil.
 08 SIRENE: Hen, Zev, Lob.

- 09 BLAOZE: Nee.
 10 PIETBAAS: Hen.

Hen: Vanaf 1957 ging in Hengel elken zaaterdag um één uur 's middags de sirene van de voetbalschoenenfabriek de Quick. Met dén sirene wier 't ende van de werkwekke an-ekundegd toen der ok nog op zaaterdagmargen ewerkt wier. A'j bi-j de Quick werken, dan werken i-j bi-j Pietbaas en a'j de sirene heurden, dan heurden i-j Pietbaas. "Gradus, i-j mot gaon; ik hebbe Pietbaas al eheurd".

Eef: De toete van de Botterfabriek ging um twaalf uur of iets der nao as de toeteman de tied vergaeten was. [TOETEMAN].

Vor: In Vorden had de Empo 'n toete.

Nee: In Nee hadden Ter Weeme en den Groten Stoom 'n blaoze.

Eib: Bie de K.T.V. de Bleeke ging de fluite/toete/stoomfluite 's mons en 's avonds en bie 't schaften.

Din: Op 't kantoor van de Coperatie wachtten ze altied tötdat op de radio 12 uur begon te slaon en dan drukken ze op de toeter. A'j, as kinder, niet wissen of 't al 12 uur ewes was, dan vroeg i-j: "Hef 't al etoet?". [TOETEN].

Gen 1999: De botterfabriek het al getoet "vroeger gezegd als het elf uur was" [Telge 12, 159].

Gen: In Gendringen gaf vroeger de Botterfabriek um 12 uur 's meddags 't weerberich deur an de boeren; doorveur was 'n bepaolde code afgespraoken. [In Oostgelders Vizier van 4 november 1980 steet 'n artikel aover dat toeten].

Ulf: De Olde en de Ni-je Hut – resp. de DRU en Becking en Bongers – hadden 'n toet.

Doet: In Dörrekem hadden vroeger völle fabrieken 'n toet: o.a. Vredestein, Beccon, Nemaho. Wi-j konnen toen an de toon heuren welk bedrief toetten.

HOOFDSTUK 8

GEREEDSCHAPPEN

GEREEDSCHAP

gereedschap

- 01 GEREEDSCHAP: Acht, Liem II Bat.
- 02 GEREEDSCHOP: Eef, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Win.
- 03 GEREEDSKOP: Bel, Groen.
- 04 WARKGEREEDSCHAP: Bre.
- 05 VAKGEREEDSCHAP: Gor.
- 06 GEREEDSCHAPPE: Sto.
- 07 GREI: Wich, Bor, Bel, Aal, Din, Voo, Vars, Kep, Dre, Hen, Pan, Did.
- 08 GEREL: Gor, Loch, Gees, Bel, Groen, Gen, Sil, Zel, Did / No Acht 1839 [Telge 4, 28].
- 09 WARKG(E)REI: Eef, Nee, Groen, Sil, Zev.
- 10 WERKG(E)REI: Eef, Zel.
- 11 GEREK: / Lar 1927 [Heuvel 1, 204].
- 12 WERKSPULLEN: Ang.
- 13 SPUL: Eef, Haa.
- 14 GESCHIER: / Win 1971 [Deunk 1, 73].

Nee: In Nee neemt ze dat gereedschap, maor heel vrogger praotten ze in den Norek van warkgrei.

Kep: Dén keerl het grei zat bij zich.

Ruu: Ik motte effen naor huus want ik heb 't goeie gereedschap neet bie mie.

Eef: 'n Timmerman hef zien timmerkiste en de metselder hef zien gereedschap in 'n zak of 'n emmer. "Ik modde effen mien werkge-rei/warkgerei bij mekare pakken, dan gao 'k met oe met".

Gaa 1945: Die keerls (t.w. de heren van de rechtbanke) probeert der ow altied in te luisen. Door hebt ze slag van ook, want 't is eur wagen en ploeg mo'j rekkenen [Van Velzen 2, 132]. [WAGEN, PLOEG].

Eib veur 1973: Ne zeise en vrouwleu mo'j neet oetlenen, iej kriegt ze beide dikke weer "leen goed gereedschap en je vrouw niet uit" [H. Odink 3, 266].

Vars 1985: Het e dat muurken op 't heileg

oge emetseld? Now, dat kö'j wel zien: 't steet schief en door zit 'n boek an! IETS OP 'T HEILEG OGE DOEN "iets zonder het daarvoor benodigde gereedschap doen" [Telge 6, 138].

Vars 1985: "Wie weggeet as 'n heer, kump as 'n schooier weer", wördt ezeg as mensen b.v. eur gereedschap of de afwas smereg achterlaot. Dan mot ze later, as ze 't weer neudeg hebt, eers 't smerege wark opknappen veurdat ze könt beginnen [Telge 6, 137].

DING

apparaat

- 01 DING: Eef, Zut, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Aal, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Hen, Lat, Did, Sto, Pan.
- 02 DINK: Gor, Vars, Hen.
- 03 DINGE: Eib.
- 04 APPARAAT: Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Eib, Rek, Groen, Din, Voo, Meg, Sil, Wesd, Zel, Hen, Wesv, Groes, Zed.
- 05 APPERAAT: Gor, Eef, Lar, Ulf, Vars, Baa, Lat, Zev, Sto, Lob.
- 06 TOESTEL: Gels, Din, Baa, Wesv, Groes.
- 07 MACHIENTJE(N): Aal, Din.
- 08 MACHINE: Eef.

Did: Meh dah ding ku'j haevig goed papier sni-je. 'n Magnetron is 'n makkelek ding um iets op te werme.

Zel: Met dat apparaat ku'j heel goed papier snienn. 'n Magnetron is 'n handeg ding.

Gor: Met dat apperaat kö'j goed pepier snienn. 'n Magnetron is 'n handeg dink um wat op te warmen.

Gees: Met dat ding kö'j heel good papier sniedn. 'n Magnetron is 'n makkelek apperaat um eets op te warmm.

Groes: Met dat apperaat ku'j heel goed papier sni-je. 'n Magnetron is 'n handeg toestel um iets op te warme.

Baa: Met dat apperaat ku'j heel goed papier sni-jen. 'n Magnetron is 'n handeg toestel um wat op te warmen.

Meg: Met dat apparaat snij-t zich dat papier merakels goed.

BIELE

bijl

- 01 BIELE: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa, Tol / Eib 1980 [Telge 1, 9], Vars 1985 [Telge 6, 54], Lich 1991 [Telge 8, 21].
- 02 BIEL: Gen, Voo, Ulf, Sil, Doet, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 16].

Hen: Biele; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Eef, Ruu, Lich, Din].

Ang: Biel; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Voo, Lat].

Zev: 'n Biel ku'j met een of twee hande gebruke, 'n aaks mo'j met twee hande gebruke.

Vars 1985: I-j hebt de grote biele, 't handbieltjen, 't schelbieltjen veur 't eekschellen en de kapbiele van den klompenmaker. Den timmerman hadde nog de breebiele en 'n dissel um de eikengebontstielen te behouwen en te disselen" [Telge 6, 54]. [SCHELBIELTJEN].

● *Naor uterlek en/of functie hebt verschillende soorten bielen de volgende namen:*

HANDBIEL

handbijl

- 01 HANDBIEL(E), HANDBIELTJE(N): Eef, Wich, Ruu, Gees, Gels, Eib, Rek, Lich, Aal, Win, Voo, Wehl, Kep, Dre, Lat, Did / Vars 1985 [Telge 6, 54].

Lat: 'n Handbiel – 'n biel um houtjes te hakke – het 'n korte stel.

Gees: 'n Handbiele gebroek ie veur 't kleuven van brandholt; 'n iepe veur 't korter maken van dunnere tekke.

Gels: 't Handbieltje/de handbiele is veur 't wegslaon van kleine beumkes en veur 't oetsneujen van tekke dee bestemd bunt veur brandholt. De iepe wordt gebroekt veur 't oetsneujen van de kleindere tekke.

AKSE

aks

- 01 AKS: Ulf, Zel, Wehl, Lat, Wesv, Did, sHe, Sto, Lob / Liem 1836 [GV-alm 97] / sHe 1982 [Telge 3, 7], Pan 1988 [Telge 7, 11].
- 02 AKSE: Wich, Bor, Eib, Lich, Zel, Hen / Acht 1882 [Telge 2, 2], Eib 1980 [Telge 1, 2], Lich 1991 [Telge 8, 12].
- 03 AAKS: Zev.
- 04 EKSE: Win / Acht 1895 [Telge 2, 32], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 94], Win 1971 [Deunk 1, 56].
- 05 EKS: Vor.
- 06 GROTE BIEL(E): Gels, Voo / Vars 1985 [Telge 6, 54].

Ulf: 'n Aks is 'n grote biel um beume te hakken en holt te kleuven.

Lat: 'n Aks is 'n grote biel met 'n lange stel.

Gels: De grote biele is bestemd veur 't grote wark: veur 't beume houwen.

Pan 1988: De aks wier gebruik um de bokse en konte kapot te slaon [Telge 7, 11].

HAKBIEL

hakbijl

- 01 HAKBIEL(E): Eef, Wich, Ruu, Loch, Bel, Groen, Din, Hen, Ang, Zev, sHe.
- 02 HAKBIELTJE(N): Vor, Lich.

Ang: Met 'n hakbiel ku'j holt kleuven.

Din: 'n Hakbiele hef 'n lange stelle.

KLEUFBIEL

kloofbijl

- 01 KLEUFBIEL(E): Eef, Wich, Ruu, Loch, Bel, Voo, Ulf, Doet, Wehl, Dre, Hen, Baa, sHe.
- 02 KLOOFBIELE: Aal, Hen.

Hen: De kleufbiele en de hakbiele hebt 'n lange essen stelle/helft; 'n hiepken hef meer 'n handvat.

Ulf: 'n Kleufbieltjen is 'n kleine aks um tekskes en aanmaakholt te hakken.

Voo: 'n Kleufbiel is iets dikker as 'n gewone biel.

IEPE

hakmes, kapmes

- 01 IEPE: Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Eib, Groen, Lich / Groen 1936 [Mogendorff 1,7], Eib 1980 [Telge 1, 35], Lich 1991 [Telge 8, 56].
- 02 IEP: / Win 1971 [Deunk 1, 99], Lich 1991 [Telge 7, 56].
- 03 HIEPE, HIEPKE(N): Ruu, Rek, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa / No Acht 1839 [Telge 4, 28], Aal 1966 [Rots 2, 7], Vars 1985 [Telge 6, 144], Lich 1991 [Telge 8, 51].
- 04 HIEP, HIEPKE(N): Gen, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 64].
- 05 HEPE: / Vars 1882 [Telge 4, 52].

Sto: Hiep; met 'n ie as in 't woord bier.

Din: 'n Hiepken is 'n kleine biele met 'n kort handvat veur 't kleuven van holt of um 'n tute de kop af te slaon.

Vor: 'n Biele en 'n handbieltje hebt 'n stelle; 'n iepe hef 'n handvat.

No Acht 1839: Hiepe "bijl waarmee men hout hakt" [Telge 4, 28].

KANTBIELE

kantbijl

- 01 KANTBIELE: Bel, Wich, Hen.
- 02 BREEBIELE: / Vars 1985 [Telge 6, 70].

Hen: 'n Kantbiele he'j neudeg um holt vierkant te behouwen; b.v. 'n gebint of 'n bargroe.

Bel: Ne kantbiele he'j neudeg veur 't kant houwen van gebinten.

Vars 1985: De breebiele wier gebruikt um 'n gebontstiel of balke met te behouwen. De biele ston naost 't verlengde van de helf [Telge 6, 70].

DISSEL

dissel

01 DISSEL: Nee, Lich, Ulf, Hen, sHe / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 86], Vars 1985 [Telge 6, 84].

02 DWA(R)SBIEL: sHe.

Lich: Ne dissel is ne biele met 'n dwarsblad um holtes uut te hakken in holt van b.v. 'n gebont.

sHe: 'n Dissel zö'j ook 'n dwasbiel könne nume.

Ulf: Der zun vlakke dissels en holle dissels; ze liekt op 'n biel maor 't staolen blad steet dwars op de stel. Bi-j 'n vlakke dissel is de onderkant van 't blad rech, bi-j 'n holle dissel is 't rond. Ze wordt gebruik veur 't glad afwerken van boomstammen: vierkant maken of uuthollen.

Hen: 'n Dissel hebbe wi-j nooit gebruikt; wi-j wet wel dat dat dink gebruikt wier um balken kantrecht te houwen.

Vars 1985: Met de dissel wieren de gebontstielen en de balken behouwen. Met de dissel wieren vrogger de gebontstielen edisseld [Telge 6, 42/84]. [BEHOUWEN, DISSELEN].

No Acht 1835: DULLE "achtereind van een bijl" [Telge 4, 18].

● *Veur de namen veur "steel", kiek hiernaon op blz. 245.*

HAKBLOK

hakblok

- 01 HAKBLOK: Acht, Liem.
- 02 KLEUFBLOK: Wich, Vor.
- 03 HOUWBLOK: Rek, Dre / Pan 1988 [Telge 7, 54].
- 04 HOUTBLOK: Wesv.
- 05 BLOK: Eib.
- 06 HOUWPOER: Ruu, Win, Voo, Dre / Vars 1985 [Telge 6, 151].
- 07 HAKPOER: Wich, Hen.
- 08 POER: Eef, Win / N Acht ca 1860 [Telge 4, 44].
- 09 KLEUFPAOL: Gees.
- 10 HOLTPAOL: Ruu.
- 11 HAKPAOL: Aal.
- 12 KLEUFSTOBBE: Bel.
- 13 SLACHTBLOK: Doet.

14 BOLLEBAK: / Lich 1991 [Telge 8, 25].

sHe: 'n Hakblok wudt gebruik um kachelholt te kleuve; de slager gebruik 'n hakblok um vleis te bewarke en but te hakke.

Sto: A'j holt wilt hakke of 'n haan of 'n tuut wilt slachte, he'j 'n hakblok neudig.

Ulf: 'n Hakblok gebruik i-j a'j aanmaakhöltjes mot hakken, päöltjes an mot punten of 'n tuut mot slachten.

Zev: Holthakkers en slaggers gebruke 'n hakblok, maor um gruunte te hakke he'j 'm ook in huus neudeg/nodeg.

VIELE

vijl

01 VIELE: Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 386], Lich 1991 [Telge 8, 137].

02 VIEL: Gen, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.

Din: Viele; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Eef, Ruu, Lich, Aal, Hen].

Voo: Viel; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Ulf, Wehl, Ang, Lat].

Vars 1985: Der bunt vielen in allerlei uitvoeringen: platten, smallen, bredden, rondon, halfronden, dri-jkantegen, grovven en fiene [Telge 6, 386].

● *Naor uterlek en/of functie hebt verschillende soorten vielen de volgende namen:*

PLATTE VIEL

platte vijl

01 PLATTE VIEL(E): Eef, Loch, Nee, Groen, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ang, Wesv.

02 BLOKVIEL(E): Eef, sHe.

sHe: 'n Blokviel is 'n platte viel.

Gees: Met 'n platte viele kö'j iezer afvielen.

VIERKANTE VIEL

vierkante vijl

01 VIERKANTE VIEL(E): Baa, Ang.

ZAAGVIEL

driekantige vijl, zaagvijl

01 ZAAGVIEL(E): Aal, Ulf, Wesv.

02 ZAGEVIELE: Eef, Zel.

03 ZAGENVIEL: Wehl.

04 DREEHEUKEGE VIELE: Groen.

05 DREEHOKEGE VIELE: Loch.

06 DREEHOOKSVIELE: Nee.

07 DREEKANTEGE VIELE: Voo.

08 DREEKANTE VIELE: Gees.

09 DRIEKANTE VIELE: Eef.

Gees: Met 'n dreekante viele kö'j 'n zage vielen.

HALFRONDE VIEL

halfronde vijl

01 HALFRONDE VIEL(E): Eef, Ulf, Kep, Wesv.

ROTTENSTA(R)T

ronde vijl, rattenstaart

01 ROTTENSTA(R)T: Eef, Ruu, Gees, Nee, Eib, Vars, Dre, Hen.

02 ROTTESTA(R)T: Voo, Kep / Vars 1985 [Telge 6, 292].

03 RATTENSTA(R)T: Aal, Win.

04 RATTESTA(R)T: Ulf, Wesv.

05 KATTESTA(R)T: Hen.

06 RONDE VIEL(E): Loch, Aal, Voo, Ulf, Dre, Baa, Ang.

GROVVE VIEL

grove vijl

01 GROVVE VIEL(E): Ruu, Eib, Groen, Voo, Ulf, Baa, Zev.

ZOETVIEL

zoetvijl, fijne vijl

01 ZOETVIEL(E): Eef, Aal, Voo.

02 ZEUTVIELE: Nee, Bel.

03 FIENE VIEL(E): Ruu, Eib, Ulf / Vars 1985 [Telge 6, 386].

Bel: Ne zeutviele is 'n heel fiene vieltje.

Voo: 'n Zoetviel is veur 't fiene wark.

Ulf: 'n Fiene viel en 'n grovve viel zun alleen geschikt veur holtbewerking.

BASTERDVIELE

bastaardvijl

01 BASTERDVIELE: Eef, Aal.

SLEUTELVIEL

sleutelvijl, kleine vijl

01 SLEUTELVIEL(E): Eef, Wehl, Wesv.

IEZERVIEL

ijzervijl

01 IEZERVIEL(E): Ruu, Gels, Lich, Din
Gen, Hen.

HOLTVEL

houtvijl

01 HOLTVEL(E): Ruu, Bor, Gees, Gels,
Groen, Lich, Gen, Zel, Zev.

02 HOLTRASPE: Hen.

03 RASP(E): Wich, Gees, Nee, Eib, Rek,
Lich, Voo, Ulf, Zel, Zev, sHe.

04 RASPVIELE: Eib.

05 SCHROBVEL: Zev.

sHe: De grofste viele bun raspe.

Rek: Ne raspe is wat grovver as ne viele.

Voo: 'n Rasp is veur 't vielen van holt.

Ulf: 'n Rasp is um holt te bewerken; hi-j het 'n vlakke en 'n rond kant.

Lich: Met 'n raspe köj neet allene holt bewarken maor ok de hoeven van 'n peerd afvielen bi-j 't beslaon van 'n peerd.

Zev: 'n Schrobviel is 'n holtviel; ok te gebruke um de hoeve van 'n paerd te viele.

Pan 1988: VIELE "vijlen" [Telge 7, 148].

● 't Deel van 'n viele woor e an vaste-ehol-
len wordt.

handvat (aan een vijl)

01 HANDVAT: Acht, Liem.

02 STEL: Kep, Ang, Zev, Did, sHe, Sto.

03 STELLE: Alm, Wich, Ruu, Bor, Win.

04 HEFT: Eef, Eib.

05 HEFTE: Aal.

06 HEF: Wesv.

07 GRIP: Vor.

SCHRAAPSTAOL

schraapstaal

01 SCHRAAPSTAOL: Eef, Gees, Nee, Aal,
Win, Din, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Hen, Wesv.

02 SCHRAAPIEZER: Bel, sHe.

Gees: Met 'n schraapstaol köj holt gladma-
ken.

sHe: Met 'n schraapiezer köj holt glad-
schrape.

Ulf: Warreg holt köj gladmaken met 'n
schraapstaol.

Hen: Met 'n schraapstaol köj scherpe kan-
ten van holt afhaken maor der ok b.v. verf af-
krabben.

Lat: As schave niet luk, ku'j 'n schraapstaol
gebruke um holt glad te make.

HAMER

hamer

01 HAMER: Acht, Liem.

Hen: Elk ambacht hef apparte hamers; in
mien verzameling he'k zo'n 15 verschillende
hamers van kopperslager, smid, timmerman,
schoenmaker, mölder, boer en straotenmaker.

● Naor 't soort ambacht bunt de volgende
hamers op-gegeven:

SCHOMAKERSHAMER

schoenmakershamer

01 SCHOMAKERSHAMER: Bel, Groen,
Lich.

02 SCHOONMAKERSHAMER: Nee.

03 SCHOENMAKERSHAMER: Ang, Wesv,
sHe.

STRAOTEMAKERSHAMER

stratenmakershamer

01 STRAOTEMAKERSHAMER: Harf, Aal,
Zev.

02 STRAOTHAMER: Eef.

TIMMERMANSHAMER

timmermanshamer

01 TIMMERMANSHAMER: Gels, Bel, Aal,
Zev.

● Naor uterlek en/of functie hebt verschillende soorten hamers de volgende namen:

HOLTEN HAMER

houten hamer

- 01 HOLTEN HAMER: Eef, Ruu, Gees, Ulf, Zël, Hen.
- 02 HÖLTEN HAMER: Bel, Aal.
- 03 HÖLTERE HAMER: Zev, sHe.
- 04 BOKKER: / Win 1971 [Deunk 1, 30].

Hen: 'n Holten hamer hef 'n grote, holten kop; de stelle löp wat taps toe woordeur e zich vaste-trök.

Ulf: 'n Holten hamer wördt gebruik veur 't in mekaar zetten van holtconstructies en 't hakken van gaet.

RUBBER HAMER

rubber hamer

- 01 RUBBER HAMER: Ruu, Loch, Aal, sHe.

Ruu: 'n Rubber hamer hef 'n kop van rubber; hee wördt veural gebruikt bie 't leggen van tegels of straatstene/klinkers.

BOLHAMER

bolhamer, bolkophamer

- 01 BOLHAMER: Ulf, Hen.
- 02 BOLKOPHAMER: Eef.

Hen: 'n Bolhamer hef an ene kante 'n bolle kop.

Ulf: Loodgieters en koeperslagers gebruikt 'n bolhamer.

KLAUWHAMER

klauwhamer

- 01 KLAUWHAMER: Acht, Liem.

Ulf: Met 'n klauwhamer kö'j ook spiekers uut 't holt trekken.

BANKHAMER

bankhamer

- 01 BANKHAMER: Eef, Aal, Voo, Ulf, Wehl, Hen, Wesv, sHe.

Ulf: 'n Bankhamer wördt völ gebruikt deur de timmerman in de werkplaats.

MOKER

moker

- 01 MOKER: Acht, Liem.
- 02 VUUSKEN: Bel, Lich, Aal, Hen, Baa.

Gels: Mokkers bunt der met 'n korte en 'n lange stelle; den kop is völle zwoorder as van 'n timmermanshamer.

Voo: 'n Moker is 'n zwoeren hamer met 'n kôrte stel.

Hen: 'n Moker en 'n vuusken bunt zwoore hamers met 'n vierkante kop.

Lich: 'n Vuusken is ne kleinen moker met ne korte stelle.

VEURHAMER

voorhamer

- 01 VEURHAMER: Harf, Eef, Nee, Lich, Aal, Win, Voo, Wehl, Dre, Hen, Baa, Lat, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 384].
- 02 VUURHAMER: Rek.
- 03 VEURHAEVEL: / sHe 1982 [Telge 3, 163].

Lich: Ne veurhamer is ne groten moker met ne lange stelle. [Ok: Voo].

Hen: Met 'n veurhamer kö'j päöle in de grond slaon.

STOMPHAMER

tuierhamer

- 01 STOMPHAMER: Gen, Ulf, Wehl, Kep, Dre, Lat, Zev, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 144], Pan 1988 [Telge 8, 135].
- 02 STOEMPHAMER: / Pan 1988 [Telge 7, 134].
- 03 TEURHAMER: Eib, Bel, Lich, Win.
- 04 TUURHAMER: Eef, Ruu, Hen.
- 05 TEURBÖKKER: Gels.
- 06 BÖKKER: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].
- 07 TOENSLAEGER: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

Ruu: Met 'n tuurhamer kö'j päöle in de grond slaon; zon hamer gebruik ie veural bie 't tuuren van beeste; 'n tuurhamer hef 'n holten kop en 'n lange stelle.

Ulf: 'n Stomphamer gebruik i-j um paolen in de grond te slaon; de boeren gebruiken 'm bi-j

't vrechten.

Lat: Met 'n stomphamer worde paole in de grond geslage; hi-j het 'n holtere kop.

BIKHAMER

bikhamer, kaphamer

01 BIKHAMER: Rek, Aal, Kep.

02 KAPHAMER: Ulf, Dre.

Rek: Ne bikhamer hef ne scharpe punte; door kö'j met bikken.

Ulf: Straotemakers en metselaars gebruikt 'n kaphamer um 'n steen te bewerken.

HAARHAMER

haarhamer

01 HAARHAMER: Ruu, Gees, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Voo, Ulf, Wehl, Hen, Wesv.

Lich: Met ne haarhamer wordt de zich en de zeise/zwa ehaard: an-escharpt.

BILHAMER

bilhamer

01 BILHAMER: Ruu / Vars 1985 [Telge 6, 56].

Ruu: 'n Bilhamer gebruikt 'n mölder um 'n möllesteen te bewarken.

● *De metwarkers geeft op dat an 'n hamer 'n stelle(n)/stel/steel/stael(e) zit; veur de preciese namen, kiek op blz.245.*

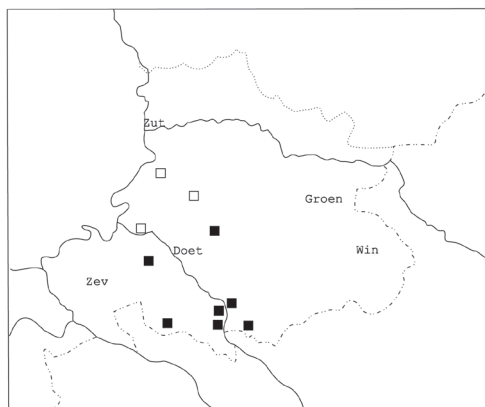
SCHUPPE

schop, bats

01 SCHUPPE: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa, Tol / No Acht 1883 [Telge 4, 74], Eib 1981 [Wee-ink 1, 90].

02 SKUPPE: Groen.

03 SCHUP: Gen, Voo, Ulf, Sil, Zel, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob / Geld Eil 1953 [Van Os 1], sHe 1982 [Telge 3, 132], Pan 1988 [Telge 8, 123].

■ *schoep 03* □ *schoepe 04*

De name schoep/schoepe is allene op-egeven veur de Olde lesselstreek. In Voorst bunt 'n bats en 'n schoep 'tzelfde veurwarp; vlakbie – in Ulf en Gendringen – geeft de metwarkers an dat 't um 'n groter model geet.

04 BATSE: Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Vars, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa, Did / Vars 1882 [Telge 4, 50], Ruu 1930 [Zwart 3, 234], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 71], Eib 1980 [Telge 1, 7], Win 1971 [Deunk 1, 16], Lich 1991 [Deunk 8, 18].

05 BATS: Ulf, Sil, Wehl, Lat, sHe, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 16].

06 SCHOEP: Gen, Voo, Ulf, Sil, Zel, Wehl, sHe / sHe 1982 [Telge 3, 129].

07 SCHOEPE: Dre, Hen, Baa / Vars 1985 [Telge 6, 302].

08 PANNE: Ruu, Rek, Lich.

09 MODDEPANNE: Win 1971 [Deunk 1, 145], Lich 1991 [Telge 8, 79].

sHe: Schoep; met oe as in 't woord boer. [Ok: Voo, Wehl].

Gels: 'n Batse hef 'n breder blad as 'n schuppe; hee wordt veural geboekt um te schepen.

Vor: Batsen bunt breder, dunder en minder zwoor as schuppen.

Hen: Van 'n schuppe is 't blad redelek rechtehoekig en vlak, van 'n batse is 't blad wat ronder en holler.

Ulf: 'n Schup wordt gebruikt um te staeken en te spaaen of 'n gat te graven; 'n bats wordt gebruikt um te scheppen (b.v. zand). 'n Schoep is groter dan 'n bats; doormet kö'j

minder zware materialen scheppen.

Voo: 'n Bats numen wi-j 'n schoep; door köj goed met scheppen.

Gen: 'n Schoep het an de ziedkanten en baoven hogere randen en is breder as 'n schup. [Ok: Dre].

Vars 1985: Der bunt twee soorten batsen: 'n stekbatse en 'n zaodbatse. 'n Stekbatse is recht en is um grond te verzetten.

'n Zaodbatse hef 'n opstaonden rand um zaod te schöppen. Zo'n batse wördt wel 'n zaodschoepe enuumd. 'n Schoepe is 'n grote batse met 'n opstaonden rand. Al nao dat ze gebruikt wieren, was 't 'n strontschoepe, 'n gruusschoepe of 'n zaodschoepe.

De zaodschoepen wazzen vrogger vake van holt [Telge 6, 36/302].

sHe: 'n Schoep het 'n gebaoge blad en is um te scheppe.

Lich: Ne panne is ne batse met ne lange stelle.

Acht ca 1830: GRAVENSCHUPPE "niet puntig toelopende schop; spade" [Telge 4, 5].

Win 1971: Moddepanne "grote platte schop met opstaande randen, zeer geschikt om (aarde, modder) op te scheppen; ook: batse [Deunk 1, 145].

Hen 1975: Jan en Willem, die al wat older wazzen, batsen dan de pröttel der uut. En zo wazzen ze dan an de Laoke bi-j den Schoevendiek an 't wark [Moespot 86, 33]. [BATSSEN "werken met een bats"].

● *Naor uterlek en/of functie hebt verschillende soorten schuppen/batsen de volgende namen:*

STEKSCHUP

steekschop, steekbats

01 STEKSCHUP(PE): Wich, Gees, Gels, Nee, Groen, Dre.

02 STAEKSCHUP(PE): Eef, Gen, Zev, Did.

03 STAEKBATS(E): Rek, Wehl.

04 SCHELSCHUPPE: / Vars 1985 [Telge 6, 299].

05 STEKBATSE: Wich.

06 SPITSSCHUPPE: Gels.

07 SPITSKOP: Nee.

Gen: 'n Staekschup het 'n recht blad en is scharp van onderen.

Vars 1985: Met de schelschuppe wördt de bast van de dennen estokken naodat ze ehouwen bunt [Telge 6, 299].

ZAODSCHUPPE

zaadschop

01 ZAODSCHUPPE: Nee, Aal.

02 ZAODSCHOEP: Voo.

03 ZAODPANNE: Lich.

04 GRAANSCHUP: Wehl.

05 SCHOFELE: / Win 1971 [Deunk 1, 205].

Voo: 'n Zaodschoep had 'n holten blad en dienen um 't zaod in 'n zak te scheppen.

KOLLENSCHUPPE

kolenschop

01 KOLLENSCHUPPE: Ruu, Nee, Eib, Aal, Win.

02 KAOLENSCHUPPE: Din.

Ruu: 'n Kollenschuppe is feitelek 'n batse.

SCHADDENSTEKKER

schaddenschop, turfshop

01 SCHADDENSTEKKER: Lich.

02 SCHADDENSPA: Aal / Vars 1985 [Telge 6, 296], Lich 1991 [Telge 8, 102].

03 TORFSCHUPPE: Win.

04 KLUUNSCHUPPE: / Win 1971 [Deunk 1, 113].

05 SNIESPA: / Lich 1991 [Telge 8, 112].

Lich: Ne schaddenstekker is ne smalle schuppe woormet in 't vaene schadden estokkene wodn.

Vars 1985: De schaddenspa was 'n dri-jhu-kege spa die gebruikt wier met 't schadden stekken en 't plakken stekken [Telge 6, 298].

KABELSCHUP

kabelschop

01 KABELSCHUP(PE): Gels, Wesv, Zev.

Gels: Met 'n kabelschuppe köj good sleuven graven umdat e 'n lang, smal blad hef.

Vars 1985: 't PLATSCHUUPKEN wier in den hof gebruikt um de paedjes tussen de bed-

dekes te maken en in de weide um wulenhoepe te streujen. 'n KLOETSCHUPPE is 'n schuppe woormet de schaeper de schäöpe met kluutjes kon gooien [Telge 6, 177/267].

Ruu: KLOETENSCHUPPE "schop van een schaapherder".

● *De metworkers geeft op dat an 'n schup(pe)/bats(e)/schoep(e)/panne 'n stelle(n)/stel/steel/stael(e) zit; veur de preciese namen, kiek op blz.245,*

Ruu: Baoven-an de stelle van 'n schuppe en 'n batse zit 'n krukke: 'n dwarshöltjen.

SCHROEVENDRAEJER *schroevendraaier*

- 01 SCHROEVE(N)DRAEJER, SCHROEVE(N)DREIER: Acht, Liem.
- 02 SCHROEVENDRAAIER: Dre, Wich, Baa, Tol.
- 03 SCHROEVENDREJER: Rek.
- 04 SKROEVENDRAEJER: Groen.

Lob: Schroevendraejer; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Din, Voo, Kep, Hen, sHe, Sto].

Ruu: Schroevendraejer; maor wie zegt: schroemmdraejer. [Ok: Gees, Nee, Eib].

Ruu: Ok met 'n stekslöttel köj 'n schroeve lös- en vaste-draejen; dén geet um de kop van de schroeve hen. [STEKSLÖTTEL; ok: Hen].

Voo: Behalve staekslöttels bunt der ok dopslöttels. [STAEKSLÖTTEL. DOPSLÖTTEL].

Vars 1985: "Geef mi-j effen 'n schroevenslöttel no 16". "Wat wo'j hemmen: 'n stekslöttel of 'n ringslöttel?" [Telge 6, 307]. [SCHROEVENSLÖTTEL, RINGSLÖTTEL].

● *Soorten schroevendraeijers bunt:*

KRUUSKOPSCHROEVENDRAEJER *kruiskopschroevendraaier*

- 01 KRUUSKOPSCHROEVE(N)DRAEJER, KRUUSKOP: Vor, Gees, Nee, Lich, Aal, Voo, Ulf, Dre, Hen, Lat, Wesv, sHe.
- 02 KRUUSSCHROEVENDRAEJER: Loch, Din.
- 03 KRUUSSCHROEVENDREJER: Rek.
- 04 STERSCHROEVENDRAEJER: Gels, Bel, Gen, Ulf.

Ulf: Met 'n ster- of kruuskopschroevendraejer köj schroeven in 't holt draejen.

STAEKSCHROEVENDRAEJER *steekschroevendraaier*

01 STAEKSCHROEVENDRAEJER: Gen.

RÄÖTELSCHROEVENDRAEJER *ratelschroevendraaier*

- 01 RÄÖTELSCHROEVENDRAEJER: Nee.
- 02 RATELSCHROEVENDRAEJER: Gels.

TANGE *tang*

- 01 TANG(E): Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa, Tol / No Acht 1883 [Telge 4, 77].
- 02 TANG: Gen, Voo, Ulf, Sil, Zel, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.

sHe 1982: 'n Vuurtang het 'n platte snep. SNEP "bek van een tang" [Telge 3, 137].

KNIEPTANGE *nijptang*

- 01 KNIEPTANG(E): Acht, Liem / sHe 1982 [Telge 3, 80], Vars 1985 [Telge 6, 181], Pan 1988 [Telge 7, 69].
- 02 NIEPTANGE: Groen.

● *Veur de preciese uutspraak, kiek hierbaoven onder: tange.*

● *Soorten knieptangen bunt:*

VLECHTTANGE *vlechttang*

- 01 VLECHTTANG(E): Eef, Gees, Nee, Eib, Aal, Hen, Lat, Wesv.

Lat: 'n Vlechttang het 'n kleinere bek as 'n gewone knieptang.

Gees: 'n Vlechttange he'j neudeg um betonstaal te vlechten.

DRAODTANG

draadtang

01 DRAODTANG(E): Ulf, Dre, Baa, Zev.

Ulf: 'n Draodtang wördt veural deur iezer-
vlechers gebruikt um iezerdraod deur te
knippen.

BUUGTANG

buigtang

01 BUUGTANG: sHe.
02 BEUGTANGE: Rek.

sHe: 'n Buigtang het 'n ronde bek.

KLAUWTANGE

klauwtang

01 KLAUWTANGE: Gels, Nee, Eib, Groen.

Gels: Met 'n klauwtange köj spiekers oet-
trekken.

Gees: 'n Knieptange hef twee bene. [BEEN;
ok: Vars].

ZAGE

zaag

01 ZAGE: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu,
Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek,
Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Zel, Kep,
Dre, Hen, Baa, Tol.
02 ZAAG: Gen, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Ang, Lat,
Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.

Vars 1985: Wi-j kent allerhande zagen: 'n tof-
felzaegsken, 'n kapzage, 'n schrobbezage,
'n handzage, 'n snuuzzage, 'n spanzage, 'n
dreizage, 'n kortiezer, 'n kraanzage, 'n figuur-
zage en 'n iezerzage [Telge 6, 414].

● *Soorten zagen bunt:*

IEZERZAGE

ijzerzaag

01 IEZERZAGE, IEZERZAAG: Ruu, Loch,
Bor, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal,
Voo, Ulf, Zel, Dre, Hen, Baa, Ang, Zev,
Lob.

HOLTZAGE

houtzaag

01 HOLTZAGE, HOLTZAAG: Loch, Bor, Zel,
Baa, Lob.

HANDZAGE

handzaag

01 HANDZAGE, HANDZAAG: Harf, Wich,
Vor, Gees, Nee, Rek, Aal, Win, Din, Gen,
Voo, Ulf, Wehl, Kep, Dre, Hen, Lat, Wesv,
Zev, Did.

Vor: Met 'n handzage köj planken en latten
zagen voor ie met timmert.

SPANZAGE

spanzaag

01 SPANZAGE, SPANZAAG: Wich, Vor,
Ruu, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen,
Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Sil,
Kep, Hen, Baa, Lat, Did, sHe.

Hen: Mien grootvader had 'n spanzage
emaakt van eikenholt; 't dink beston uut 'n
soort brede H met korte peutjes. Dén H was
emaakt van eikenholt en scharnierden 'n bet-
jen op de verbindingen. An de ene kante zat
'n iezeren zaagblad tussen de peute van de
H, an de andere kante zat 'n steveg touw dat
met 'n latte op-edraejd kon worden woordeur
de zage espannen wodn. Toen de metalen
beugelzagen in de handel kwammen, wier
de spanzage niet meer gebruikt.

Ulf: 'n Spanzaag is 'n zaag, geklemd in 'n
holten frame; deur middel van 'n koord wördt
de zaag aangedraejd. Met 'n spanzaag köj
kachelholt zagen.

BEUGELZAGE

beugelzaag

01 BEUGELZAGE, BEUGELZAAG: Wich,
Ruu, Groen, Voo, Ulf, Kep, Hen, Lat,
Wesv, Did.

TREKZAGE

kraanzaag

*De kraanzage is 'n heel lange zage dee al-
lene deur twee zagers gebruikt kan worden;*

de ene zager steet op 'n stelling voorop ok de boom lig en de andere zager steet der onder zodat de zage verticaal bewogen mot worden um de boom tut planken te zagen.

'n Beschrijving ok in : Van Gorkum 2, 57-60.

- 01 TREKZAGE, TREKZAAG: Zut, Ruu, Gees, Nee, Rek, Aal, Gen, Ulf, Wehl, Lat.
- 02 TREKIEZER: Ulf.
- 03 BOOMZAAG: Kep, Wesv.
- 04 KRAANZAAG, KRAANZAGE: Voo, Ulf, Vars, Hen, sHe / Din 1981 [Dinxperlo 1, 134].

Ulf: 'n Trekzaag/kraanzaag is 'n lange zaag met aan de uiteinden 'n oog voor 'n stok in zit as handgreep. Mo'j met twee man gebruiken um bomen deur te zagen.

Kep: 'n Boomzaag mo'j met twee man bedienen.

Rechts veur de karke in Zelhem bunt ze met 'n kraanzage op 'n zaagstelling an 't wark. Tekening van Jan de Beijer uut 1743.

Wehl: Ze mieken 'n gat in de grond, de boom kwam der dwarsaoverhen te liggen. Eén man ston baoven de grond, 'n ander in 't gat en dan wier met 'n trekzaag van baoven naar onderen gezaag.

Din 1981: Daor wieren planken van 'n dikken boom ezaagd met de kraanzage [Dinxperlo 1, 134].

ZAAGSTELLING

zaagstelling

Ulf: Bi-j 'n kraanzaag/trekzaag ha'j 'n ZAAGSTELLING neudeg.

Acht-Tw 1948: ZAAGBUKKE "stellage voor het planken zagen; bukke = meervoud van bok" [Wanink 1, 83].

Eib 1980: BENKE, BANKE "stellage om bomen tot planken te zagen" [Telge 1, 8].

KO(R)TIEZER

afkortzaag

'n Kortiezer is wat minder lange as 'n trekzage; de twee zagers staot an weerskanten van 'n zagebok; de zage wordt vertikaal hen en weer bewaogen.

- 01 KO(R)TIEZER: Ruu, Gees, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Sil, Zel, Wehl, Hen, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 121], Eib 1980 [Telge 1, 42], Vars 1985 [Telge 6, 192], Lich 1991 [Telge 8, 67].
- 02 KÖRTIEZER: Voo / sHe 1982 [Telge 3, 85].
- 03 AFKÖRTZAAG: Voo, Ulf, sHe.
- 04 KORTZAGE, KORTZAAG: Eef, Harf, Zev.

Ulf: Met 'n afkörtzaag kö'j met twee man holt aoverdwars deurzagen.

Eib 1980: KOTIEZER "zaag, bestaande uit een blad van 1.50 m met twee houten handvatten" [Telge 1, 42].

Vars 1985: Met 'n kortiezer wieren stemme deur-ezaagd of af-ekort [Telge 6, 192].

ZAGEBOK

zaagbok, schraag

- 01 ZAGEBOK: Gor, Eef, Ruu, Lar, Gees, Gels, Nee, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Vars, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 284], Vars 1985 [Telge 6, 414].
- 02 ZAAGBOK: Zut, Loch, Gen, Ulf, Wesd, Baa, Does, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe.
- 03 ZAEGBOK: / sHe 1982 [Telge 3, 176].
- 04 BOK: Wich, Vor, Meg, Wesv, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 05 ZAGEPEERD: Eef / Lar 1928 [Archief 1960, 252].
- 06 ZAAGBANK: Wesv.
- 07 ZAAGSTRAMPEN: Eib.
- 08 ZIEGEBOK: / Win 1971 [Deunk 1, 284].
- 09 SCHRAAG: Wesv, Zed, sHe.
- 10 SCHRAEG: Sil.
- 11 SCHRAGE: Ruu.
- 12 SCHRAGEN: Nee.

Vars 1985: Toe der nog met de hande ezaagd mos worden, wier al 't brandholt met de spanzage ezaagd op de zagebok [Telge 6, 414].

Lar 1928: "Jan", zeg e töt zien zönne van ne-

gen jaor, “he’j de iepen van den holtpoer en de spanzage van ’t zagepeerd op eur plaatse ebracht? [Archief 1960, 252].

Vars 1985: BOKPAOL “twee palen in de vorm van een A in de grond gezet” [Telge 6, 63].

SCHULPZAAG

schulpzaag

01 SCHULPZAAG: Ulf, sHe.

Ulf: An ’n schulpzaag zit beitelvormege tanden; i-j könt der met holt in de lengte deurzagen.

SCHROBZAGE

schrobzaag

01 SCHROBZAGE, SCHROBZAAG: Loch, Nee, Lich, Voo, Wehl, Kep, Dre, Hen, Wesv, Zev, sHe.

02 SCHROBBEZAGE: Ruu, Gees, Gels, Rek, Groen, Aal.

Gels: ’n Schrobbezage is ’n zage met ’n kort, taps blad met kleine tandjes.

Hen: Met ’n schrobzage köj ’n rond gat zagen omdat e ’n smal blaedje hef.

KAPZAGE

kapzaag

01 KAPZAGE, KAPZAAG: Aal, Ulf, Wesv, sHe.

02 TOFFELZAGE, TOFFELZAAG: Eef, Aal, Ulf, Wesv, sHe.

03 VERSTEKZAGE: Din, Ulf.

Ulf: ’n Kapzaag het ’n rechthoekig blad; der zit ’n kapje baoven op ’t blad wat heel fiene tandjes het. ’n Kapzaag wördt veural gebruikt um dwars op de holtrichtung te zagen of um verstek te zagen. ’n Toffelzaag is ’n kleinen kapzaag met nog fiener tandjes; dén wordt veural deur meubelmakers gebruikt.

LINTZAGE

lintzaag

01 LINTZAGE, LINTZAAG: Alm, Gees, Rek, Ulf, Wehl, Zev.

02 LIENZAAG: Lob.

KETTINGZAGE

kettingzaag

01 KETTINGZAGE, KETTINGZAAG: Ruu, Zel, Wehl.

02 KNETTERBIELE: Ruu.

Ruu: Knetterbiele; ’t wordt wal ’s uut gekheid ezegd as ze ’t aover ’n kettingzage hebt.

CIRKELZAGE

cirkelzaag

01 CIRKELZAGE, CIRKELZAAG: Alm, Ruu, Gees, Eib, Groen, Gen, Ulf, Dre, Zev.

SLÖTTELGATZAGE

slutelgatzaag

01 SLÖTTELGATZAGE: Nee.

02 SLEUTELGATZAGE: Eef.

BOOMZAGE

takkenzaag

Der bunt twee soorten: ene met ’n lange stelle (01) en ene met ’n gewone stelle (02-04).

01 BOOMZAGE, BOOMZAAG: Gels, Ang.

02 SNOEIZAAG: Kep.

03 SNOEIZAGE: Dre.

04 SNUUJZAGE: Baa.

Gels: ’n Boomzage hef ’n hele lange stelle zodat a’j zelf op de gond staot toch tekke dee hoge an ’n boom zit, af könt zagen.

Acht-Tw 1948: DEURNEMES “krom mes aan lange steel om braamstruiken en andere gedoornde struiken af te snijden” [Wanink 1, 86].

Vars 1985: ’n SNUUJSCHACHT is ’n lange stake of ’n buize woor ’n zage op eschroefd zit en die’j deur der buizen an te stekken verlengen könt zoda’j ’n meter of zes hoge tekke af könt zagen [Telge 6, 323].

sHe 1982: HEGGESABEL “groot hakmes waarmee heggen gesnoeid kunnen worden [Telge 3, 62].

PEZERIK

bullepees, pezerik

- 01 PEZERIK: Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 263], Lich 1991 [Telge 8, 90].
 02 PEZZERIK: Aal, Win / Groen 1994 [Telge 9, 91].
 03 PEIZERIK: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 113].
 04 ZWEZERIK: Sil, Kep / Acht 1895 [Telge 2, 158].
 05 BULLEPEES: Ulf, sHe.
 06 BOLLEPIET: Doet.
 07 VARKESLITS: / sHe 1982 [Telge 3, 158].

Kep: Met 'n pezerik/zwezerik ko'j beitels en zagen insmeren wordeur i-j der makkeleker met konnen werken. A'j as timmerman gin pezerik in de kiste hadden, dan was i-j gin vakman.

Ulf: 'n Bullepees wier wel 's deur boeren gebruikt um de zaag in te vetten um 't klemmen te veurkommen. Maor in feite is 't 'n hulpmiddel van niks. As 'n zaag klemt, dan mo'j 'm zetten: de tanden um en um naor links en naor rechts bugen met 'n zettangetje. [ZETTEN; ok: Voo. ZETTANGETJE].

Voo: Met 'n pezerik köj 't blad van 'n zaag invetten. A'j 'n zaag scharp wilt hollen, mo'j de ziedkant van de tanden vielen en dan de tanden zetten: de zaag zetten heit dat.

Bro: As der 'n borg eslacht wier, gong de pezerik an 'n tak van 'n boom veur de veugeltjes.

Lar 1927: Ook hangt er (lager in de schoorsteen) een klomp vol worstepinnen en een "pezerik" van een varken om de stevels te smeren [Heuvel 1, 17].

Zel 1936: Veur de natte vute had Hendrik-eume de schoene nog 's olderwets met de pezerik in-esmeerd; och jao, de weg was slech [Klokman 3, 39].

BEITEL

beitel

- 01 BEITEL: Acht, Liem.
 02 BEIKEL: Voo.

Vars 1985: Bi-j de beitels onderscheide wi-j stekbeitels, hakbeitels, schietbeitels, driebeitels, scharnierbeitels, kolbeitels, gutsen, holgutsen en – um 'n gaetjen in 'n mure te maken – klopboren [Telge 6, 43].

Vars 1985: Dén beitel snit niet, dén frunselt 't der af: dén kewt. FRUNSELEN, KEWWEN "raspen" [Telge 6, 109].

● Soorten beitels bunt:

STEKBEITEL

stekbeitel

- 01 STEKBEITEL: Eef, Gees, Eib, Bel, Zel, Kep, Dre, Hen.
 02 STAЕКBEITEL: Aal, Win, Voo, Ulf, Wehl, Wesv, sHe.

Ulf: De timmerman gebruikt 'n staekbeitel um gaten op te staeken; der mag nooit met 'n hamer op geslagen worden. I-j hebt ze in verschillende breedten.

KLEUFBEITEL

kloofbeitel

- 01 KLEUFBEITEL: Nee, Eib, Rek, Gen, Wehl, Dre / Eib 1980 [Telge 1, 40], sHe 1982 [Telge 3, 78].
 02 KLOOFBEITEL: Lat.

Gen: A'j holt wilt kleuven, köj dat met 'n kleufbeitel doen.

HAKBEITEL

hakbeitel

- 01 HAKBEITEL: Eef, Gees, Aal, Ulf, Hen.
 02 BIKBEITEL: Nee.

Ulf: 'n Hakbeitel is vól dikker as 'n staekbeitel. Der mag met 'n holten hamer op geslagen worden; i-j gebruikt 'm o.a. um gaten in holtverbindingen (zo as kozienen) te maken.

Hen: Um de kop van 't handvat van 'n hakbeitel zit 'n iezeren ring um 't uut mekare slaon van 't handvat tegen te gaon.

SCHEETBEITEL

schietbeitel

- 01 SCHEETBEITEL: Gees, Bel.
 02 SCHIETBEITEL: Ulf.

Ulf: 'n Schietbeitel is um smalle, diepe gaten te hakken, zo as veur deuren en ramen. Hi-j is an de onderkant vól dikker as an de baovenkant; net as bi-j de hakbeitel mag der ok op geslagen worden.

DRAEJBEITEL

draaibeitel

01 DRAEJBEITEL: Eef, Gees, sHe.

Gees: Met 'n draejbeitel köj stempels – de dwarsletjes in 'n stoel – draejen.

HOLTBEITEL

houtbeitel

01 HOLTBEITEL: Loch, Gels, Rek.
02 HOUTBEITEL: Gen, Lat.

KOUBEITEL

koudbeitel

01 KOUBEITEL: Ruu, Hen, Lat, Wesv.
02 KOLDBEITEL: Aal, Voo, Kep.
03 KOUDBEITEL: Ulf.
04 BREKIEZER: Ruu.
05 BRAEKIEZER: Ulf.
06 STEENBEITEL: Loch, Gels, sHe.

Ulf: 'n Koudbeitel of braekiezer wördt gebruukt in combinatie met 'n moker veur hakken braekwerk in steen en beton.

VOEGBEITEL

voegbeitel

01 VOEGBEITEL: Nee.
02 VOEGENBEITEL: Eef.

GUTSBEITEL

guts

01 GUTSBEITEL: Loch, Nee, Eib, Bel, Wehl, Kep, Hen.
02 GUTS(E): Loch, Gees, Bel, Aal, Zel.
03 GÖTS: sHe.
04 HOLBEITEL: Ruu, Gen, Dre.
05 DOPGUTSE: / Acht 1895 [Telge 2, 26].

Hen: Met 'n gutse köj rondingen of holtes uutstekken.

STAEKGUTS

vermetguts, steekguts

01 STAEKGUTS: Ulf.
02 VERMETGUTS: Ulf.

Ulf: Vermetgutsen en staekgutsen zun holle beitel; de vouw – de scherpe kant – is bi-j 'n vermetguts de binnenkant; bi-j 'n staekguts is de sni-jkant an de butenkant.

BOOR

boor

01 BOOR: Harf, Vor, Ruu, Loch, Gels, Aal, Win, Gen, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 66].
02 BORE: Alm, Eef, Wich, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Din, Hen, Baa, Tol.

Vars 1985: Wi-j kent 'n groot antal boors: 'n leppelboor, 'n centerboor, 'n spiraalboor, 'n slangenboor, 'n effer, 'n verzinkboor, 'n prikbeurken [Telge 6, 66].

Vars 1882: EFFER “boor met een kruk” [Telge 4, 51; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 66)].

● *Soorten boren bunt:*

IEZERBOOR

ijzerboor

01 IEZERBOOR, IEZERBORE: Acht, Liem.

HOLTBOOR

houtboor

01 HOLTBOOR, HOLTBORE: Acht, Liem.

STEENBOOR

steenboor

01 STEENBOOR, STEENBORE: Harf, Vor, Loch, Gels, Groen, Gen, Voo, Wehl, Baa, Lat, Zev, Did.

GRONDBOOR

grondboor

01 GRONDBOOR, GRONDBORE: Ruu, Eib, Groen, Lich, Voo, Wehl, Kep, Zev.

HANDBOOR

handboor

01 HANDBOOR, HANDBORE: Harf, Alm, Gels, Win, Din, Lat.

UMSLAGBOOR

omslagboor

- 01 UMSLAGBOOR, UMSLAGBORE: Ruu, Kep, Hen.
02 UMSLAG: Hen.

Hen: 'n Umslag is 'n boor met 'n U-vormeg handvat en 'n grote, ronde knoppe an 't uutende. Deur ow scholder tegen dén knoppe te zetten, ko'j druk zetten op de bore.

LEPPELBOOR

lepelboor

- 01 LEPPELBOOR: / Vars 1985 [Telge 6, 66].
02 PRIKBEURKEN: / Vars 1985 [Telge 6, 66].
03 EFFER: / sHe 1982 [Telge 3, 40].

sHe 1982: Met 'n effer kö'j in 'n bol holt 'n gat make. A'j in dat gat 'n stel staek, dan he'j 'n stomphamer [Telge 3, 40].

CENTERBOOR

centerboor

- 01 CENTERBOOR: / Vars 1985 [Telge 6, 66].

SPIRAALBOOR

spiraalboor

- 01 SPIRAALBOOR: / Vars 1985 [Telge 6, 66].

VERZINKBOOR

verzinkboor

- 01 VERZINKBOOR: / Vars 1985 [Telge 6, 66].

AVEGAAR

avegaar

- 01 AVEGAAR: Hen.
02 KRUL-EFFER: Hen.

Hen: Met 'n avegaar/krul-effer wieren de gaete in de gebinten emaaft.

ZUWWEL

els, priem

- 01 ZUWWEL: / Vars 1882 [Telge 4, 56], Win 1971 [Deunk 1, 288], Vra 1991 [Telge 8, 151].

- 02 PINZUWWEL: / Vars 1985 [Telge 6, 265].
03 ELSEM: / Liem 1843 [GV-alm 128].

Vars 1882: Zuwwel "werktuig om mee te priemen: els" [Telge 4, 56].

Vra 1991: Dat leer is zo hard, door kom i-j met gin zuwwel deur [Telge 8, 151].

Vars 1985: 'n Pinzuwwel is 'n soort els woor vrogger 'n paar gate met in 'n zie spek emaaft wieren. Door gingen 'n paar töwkes of weden deur en doormet wieren ze an 'n vleisspiele in de wieme op-ehangen [Telge 6, 265].

Liem 1843: Baos Petersen ... sprak altied van 't geen baoven de natuur geet en van de natuurwet. 't Eerst vergeleek ie bie zien elsem die deur alles hen most; 't laatste bie den pikdraod die alles an makaor hield [GV-alm 128].

SCHAVE

schaaf

- 01 SCHAVE: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 297].
02 SKAVE: Groen.
03 SCHAAF: Gen, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.

● *Soorten schaven bunt:*

BLOKSCHAVE

blokschaaf

- 01 BLOKSCHAVE, BLOKSCHAAF: Eef, Wich, Ruu, Gees, Gels, Nee, Bel, Groen, Voo, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Lat, Did, sHe / Vars 1985 [Telge 6, 297].

Ulf: 'n Blokschaaf wördt gebruik veur allerehand soorten schaaftwerk, zo as glad schaven (opschaven), bi-jwerken en scherpe kantjes afschaven.

RI-JSCHAVE

rijschaaf

- 01 RI-JSCHAVE, RI-JSCHAAF: Win, Ulf, Zel, Kep, Lat, Wesv, sHe / Vars 1985 [Telge 6, 297].

02 RIEJSCHAVE: Eef, Ruu, Gels, Groen, Hen.

Ulf: 'n Ri-jschaaf werd gebruik veur 't fiene-re werk zo as zuver rech en haoks schaven en 't op breedte en dikte schaven van holt. Hi-j is zo'n 80 cm lang.

Hen: 'n Riejschave is 'n lange schave um lengte te schaven.

PROFIELSCHAVE

profielschaaf

01 PROFIELSCHAVE, PROFIELSCHAAF: Eef, Groen, Ulf, Hen, Wesv, sHe / Vars 1985 [Telge 6, 298].

Ulf: Der zun verschillende soorten profiel-schaven; ze worden gebruikt um versieringen of profielen in holt te schaven.

Hen: Tegenswoordeg he'w in plaatse van profielschaven: baovenfreen. [BAOVEN-FREES "bovenfrees"].

SPONNINGSCHAAF

sponningschaaf

01 SPONNINGSCHAAF, SPONNINGSCHAVE: Gees, Ulf, Lat / Vars 1985 [Telge 6, 298].

Ulf: Met 'n sponningschaaf köj sponningen schaven.

BOORSCHAVE

boorschaaf

01 BOORSCHAVE, BOORSCHAAF: Gees, Hen, Wesv.

Hen: 'n Boorschave is 'n smalle schave um sponningen te schaven.

VARKEN

veerploeg

01 VARKEN: Gees, Ulf, Hen.

02 VEERPLOEG: Ulf.

Hen: 'n Varken is 'n schave woora'j met twee man met werken mot. Der zit 'n touw an woor de hulpe an trök. De man die de schave vastehöldt, zorgt dat de schave goed tegen de geleider ankump. Disse schave wördt gebruikt

um sponningen te schaven; eerst de ene kante; doornao wördt de schave um-edraejd en wördt de andere kante van de sponning uut-eschaafd.

Ulf: 'n Varken of veerploeg werd o.a. gebruik bi-j 't maken van 'n schoefraam um de kaokers woor de tegengewichten in hingen, te schaven.

VEURLOPER

voorloper

01 VEURLOPER: Ulf.

Ulf: 'n Veurloper is 'n lange schaaaf (zo'n 80 cm). Hi-j werd gebruik veur 't grovvere werk bi-j 't afhangen van deuren en ramen.

HANDSCHAVE

handschaaf

01 HANDSCHAVE: Loch, Din.

VEERPLOEG

veerploeg, groefschaaaf

01 VEERPLOEG: Ulf.

02 GROEFSCHAVE: Gees.

Ulf: Met 'n veerploeg köj veer- en ploegverbindingen in planken schaven.

GRONDSCHAAF

grondschaaf

01 GRONDSCHAAF: Ulf.

02 GRONDSCHAVE: / Vars 1985 [Telge 6, 297]

Ulf: Met 'n grondschaaf köj nesten (keepjes) in de bomen van 'n trap op diepte maken zodat de traptreden door in könt. [NEST].

Vars 1985: De grondschave: veur 't inlaoten van de traptraeden in de trapbeume [Telge 6, 297]. [TRAPBOOM].

SPOOKSCHAVE

spookschaaf

01 SPOOKSCHAVE, SPOOKSCHAAF: Eef, sHe / Vars 1985 [Telge 6, 297].

Vars 1985: De Rowschave: woor 't varken bi-j 't slachten met veur-eschaafd wier [Telge 6, 297]. [ROWSCHAVE "ruwschaaf"].

DRAEJBANKE

draaibank

- 01 DRAEJBANKE: Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Zel, Hen.
- 02 DRAEJBANK: Gen, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Hen, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.
- 03 DRAAIBANKE: Wich, Baa, Dre.
- 04 DREEJBANKE: Rek.

Lob: Op 'n draeibank kan holt of iezer ien 'n bepaolde vurm gedraejd worde.

Hen: 'n Draeibank he'j neudeg as iets rond edraejd mot worden; b.v. speken veur 'n holten wiel.

Baa: In 'n draaibanke zet i-j holt of iezer vaste um 't dan te bewarken.

Voo: Oorspronkelek ha'j 'n draeibank neudeg um holt te draejen: 'n stulendraejer gebuiken 'm b.v. um stuuulpeut te draejen. Later wier 't 'n soort taofel um allerlei klussen (riparaties) an te doen.

SCHERE

schaar

- 01 SCHERE: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol / No Acht 1883 [Telge 4, 74], Vars 1985 [Telge 6, 299].
- 02 SKERE: Groen.
- 03 SCHEER: Gen, Voo, Ulf, Sil, Zel, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 128], Pan 1988 [Telge 7, 119].
- 04 SCHAER: Lob.

● *Soorten scheren bunt:*

HUUSHOLDSCHEER

huishoudschaar

- 01 HUUSHOLDSCHEER: Gen, Voo, Lat, sHe.
- 02 HUUSHOUDSCHEER: Wesv.

KÖKKENSCHERE

keukenschaar

- 01 KÖKKENSCHERE, KÖKKENSCHEEER:

Eib, Ulf.

KNIPSCHERE

knipschaar

- 01 KNIPSCHERE, KNIPSCHEER: Bor, Gees, Gels, Nee, Groen, Ang, Zev, Sto, Lob.

KARTELSCHERE

kartelschaar

- 01 KARTELSCHERE, KARTELSCHEEER: Wich, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Gen, Ulf, Zel, Wehl, Did, Lob.

NAEJSCHERE

naaischaar

- 01 NAEJSCHERE: Alm, Eib.

LAPPENSCHEEER

lappenschaar

- 01 LAPPENSCHEEER: Ulf.
- 02 STOFFENSCHERE: Dre.

KNOOPSGATENSCHERE

knoopsgatenschaar

- 01 KNOOPSGATENSCHERE: Groen, Aal.

SNEUJSCHERE

snoeischaar

- 01 SNEUJSCHERE: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Dre, Hen.
- 02 SNEUJSKERE: Groen.
- 03 SNUUJSCHEEER: Gen, Voo, Ulf, Sil, Zel, Kep, Ang.
- 04 SNUUJSCHERE: Din, Vars, Hen, Baa.
- 05 SNOEISCHEER: Lat, Wesv, Zev, Did, Sto.
- 06 SNOEISCHERE: Dre.
- 07 SNOEISCHAER: Lob.
- 08 SNÄÖJSCHEEER: Wehl, sHe.

HEGGENSCHERE

heggenschaar

- 01 HEGGE(N)SCHERE, HEGGESCHEEER: Eef, Vor, Ruu, Loch, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Ulf, Zel,

Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Wesv, sHe.

TAKKENSCHAAR

takkenschaar

- 01 TAKKENSCHERE, TAKKE(N)SCHEER: Eef, Gels, Voo, Kep, Wesv, Zev.
02 TEKKESCHERE: Dre.

GRÖSSCHERE

grasschaar

- 01 GRÖSSCHERE: Eef.

BLIKSCHERE

blikschaar

- 01 BLIKSCHERE, BLIKSCHEER: Alm, Eef, Vor, Nee, Eib, Aal, Hen, Wesv.

SCHAOPE(N)SCHERE

schapenschaar

- 01 SCHAOPE(N)SCHERE, SCHAOPE-SCHEER: Vor, Gees, Groen, Aal, Ulf, Wehl, Lat, Sto.

● *Elk van de beide gaete in 'n schere woor- met e vaste-eholden wordt.*

oog (van een schaar)

- 01 OGE: Alm, Wich, Vor, Ruu, Gees, Nee, Bel, Win, Zel, Hen.
02 OOG: Voo, Ulf, Sil, Wehl, Lat, Wesv, Zev, sHe, Sto.
03 EUGTE: Gels, Bel, Aal.
04 GAT: Lich.

HARKE

hark

- 01 HARKE: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol / Lich 1991 [Telge 8, 49].
02 HARK: Gen, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.
03 HERK: Ang, Lob / Geld Eil 1953 [Van Os 1].
04 HAERK: Lob.

● *Soorten harken, deur de metwarkers op- egeven, bunt veural:*

HEUJHARK(E)

hooihark

- 01 HEUJHARK(E): Acht, Liem.

Gels: De heujharke was vrogger 'n harke van holt emaaft. An de stelle zatten twee iezeren stangen dee an de oeteinden van de harke vaste zatten veur de stevegheid. Heujharken bunt tegenswoordeg van kunststof.

BLADHARK(E)

bladhark

- 01 BLADHARK(E): Acht, Liem.
02 LOOFHARKE: Zel.

TUINHARK(E)

tuinhark

- 01 TUINHARK(E): Acht, Liem.
02 HOFHARKE: Dre.

Gels: 'n Tuinharke besteet oet 'n iezeren balkjen met iezeren pinnen en 'n holten stelle.

GRÖSHARK(E)

grashark

- 01 GRÖSHARK(E): Eef, Wich, Bor, Nee, Eib, Groen.
02 GRESHARK: Zel.

GRINDHARK(E)

grindhark

- 01 GRINDHARK(E): Eib, Rek, Bel, Din, Kep, Dre, Wesv.

HOLTEN HARK(E)

houten hark

- 01 HOLTEN HARK(E): Aal, Voo, Ulf.
02 HÖLTERE HARK(E): Win, Wehl.

Ulf: 'n Holten hark wördt bi-j 't häöjen ge- bruuk.

IEZEREN HARK

ijzeren hark

- 01 IEZEREN HARK(E): Aal, Voo, Zel.
 02 IEZERNE HARKE: Win.
 03 IEZERHARKE: Loch.

SCHOFFEL

schoffel

- 01 SCHOFFEL: Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Rek, Bel, Lich, Aal, Din, Gen, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang, Lat, Wesv, Did, Sto.
 02 SCHOFFELE: Eib, Win, Vars.
 03 SKOFFEL: Groen.
 04 SCHOFEL: Wesv, Zev, sHe, Sto, Lob / Geld Eil 1953 [Van Os 1], sHe 1982 [Telge 3, 129], Pan 1988 [Telge 7, 121].

Ulf: 'n Schoffel wördt gebruik um roet (in de tuin) van zien wortel los te sni-jen zodat 't uudreugt en doodgeet. Tegelijk wördt de grond losgemaak.

sHe 1982: SCHOFEFLE "schoffelen" [Telge 2, 129].

● *Der wordt twee soorten schoffels opgegeven:*

ROLSCHOFFEL

rolschoffel

- 01 ROLSCHOFFEL: Eef, Dre.

BEUGELSCHOFFEL

beugelschoffel

- 01 BEUGELSCHOFFEL: Loch.

Acht 1895: KREBBER "werktuig om onkruid mee te wieden; krabber" [Telge 2, 72].

Aal 1966: KREBBER "tandvormig tuinge-reedschap om de grond los te maken" [Rots 2, 9; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 195)].

Win 1971: Met dit dreuge waer köj 't roet 't gewste met 'n kresser wegkriegen. KRESSER, KREBBER "tuinkrabber" [Deunk 1, 122].

HAKKE

hak

- 01 HAKKE: Harf, Wich, Ruu, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal / Eib 1980 [Telge 1, 30].
 02 HAK: Ulf.

Ulf: 'n Hak is 'n schoffel die naor achteren gerich is wat 't makkeleker mik um 'm in zwo-re grond of bi-j hakvruchten (eerpels, bieten) te gebruiken. 'n Hak wördt deur de grond getrokken.

Ruu: 'n Hakke haal ie op oe an; met 'n schoffel gao'j hen en weer deur de grond.

Vars 1985: Wier de plakhakke heel vrogger gebruikt veur 't hiedplakken meien, later wier e gebruikt um bi-j 't ummemaken in 't häöfken 't roet af te hakken. PLAKHAKKE "zicht om plaggen te maaien" [Telge 6, 266].

Lich 1991: Bi-j ne hakke steet de hakken-stelle schuun op 't blad. HAKKE "zeker werktuig om plaggen te maaien: hak" [Telge 8, 48].

PIKHOUWEEL

pikhouweel

- 01 PIKHOUWEEL: Eef, Ruu, Loch, Gees, Gels, Voo, Ulf, Lat, Zev, Did.
 02 HOUWEEL: Hen, Zed.
 03 OERPIK: Wesd / Din 1972 [ADW 8, 2, 11].
 04 OERPIKKE: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 243].
 05 OORPIK: Lich.
 06 PIKHAK: Voo.
 07 PIKHAMER: Ulf.
 08 PIK: Zev.
 09 PIKKE: / Aal 1966 [Rots 2, 12], Vars 1985 [Telge 6, 265].

Vars 1985: Der bunt vrogger heel wat pikken versletten op de harde oerbanken die hier aoveral in de grond zatten. Töt umsgeveer 1930 hebt 'n ontelboor antal boeren zich uut den naod ewarkt um in eure grond de oerbanken met oerpikken te brekken en zodoende de grond deurlootend en vruchtboorder te maken [Telge 6, 265/243].

Eef: In 't klein werd 'n oerbanke ebraoken met de schuppe of met 'n pikhouweel. Met 'n ondergronder ('n zwoe ploeg) ha'j 'n trekker of peerd neudeg. [ONDERGRONDER; ok: Wich, Eib, Wehl, Hen].

Loch: 'n Pikhouweel wodn ok wel gebruikt as 't hard vroor um 't dek van 'n gröskoele te brekken.

GREPE

greep, riek

- 01 GREPE: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu,

Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol / Eib 1980 [Telge 1, 27].

- 02 GREEP: Gen, Voo, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 44].

Pan 1988: DRIETAANDER “greep, riek met drie gebogen tanden” [Telge 7, 31].

Acht ca 1830: GREEP “drietandige vork” [Telge 4, 5].

Eib 1980: VORKE “greep met twee tanden” [Telge 1, 93].

● *Soorten grepen bunt:*

MESTGREPE

mestvork, mestgreep

- 01 MESTGREPE, MESTGREEP: Haef, Alm, Eef, Loch, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Zel, Kep, Dre, Hen, Ang, Lat, Zev.
02 MISGREEP: Sto.
03 STALGREEP: Voo, Wehl.
04 MESTHAOK: Aal.
05 MESTVORKE: Aal.

Voo: 'n Stalgreep het spitse, scharpe tanden; i-j könt der de stal met uutmesten en op 't land kwekken schudden.

EERPELGREPE

aardappelgreep

- 01 EERPELGREPE, EERPELGREEP: Gees, Gels, Nee, Eib, Groen, Lich, Aal, Din, Gen, Wehl, Kep, Hen, Ang, Lat, Wesv.
02 EERPELE(N)GREPE, EERPELE(N)-GREEP: Voo, Zel, Sto.
03 EERDAPPELGREPE, EERDAPPEL-GREEP: Alm, Loch, sHe.
04 JAPPELGREPE: Harf, Eef.
05 JAPPELSTEGGREPE: Eef.
06 SPAONGREPE: Eib, Rek, Bel, Groen / Eib 1980 [Telge 1, 77].
07 SCHOFELE: / Win 1971 [Deunk 1, 205].
08 SCHOOF: / Win 1971 [Deunk 1, 205].

Gels: 'n Eerpelgrepe is groter as 'n gewone grepe; hee hef negen tande met an ieder ende doorvan 'n iezeren knöpken zoda'j de eerpels op könt scheppen in plaatse van da'j

der in stekt.

Bel: Met ne spaongrepe köj eerpels oet de grond stekken.

BIETENGREPE

bietengreep

- 01 BIETENGREPE, BIETENGREEP: Harf, Alm, Eef, Eib, Kep, Dre, Hen, Lat.
02 MANGELENGREPE, MANGELENGREEP: Lich, Aal, Gen.
03 SUKERRUVE(N)GREEP: Wehl, Sto.
04 SUKERWORTELGREPE: Alm.

Gen: 'n Mangelengreep en 'n eerpelgreep liekt völ op mekaar.

HEUJVORKE

hooivork

- 01 HEUJVORKE: Gees, Groen, Lich, Aal, Win.
02 HÄÖJVORK: sHe.
03 GAVEL: Din, Hen, Did.
04 RIEK: Did.

Hen: 'n Gavel hef twee tande.

● *Verg. ok: Schaars 1, 83/185/234/241.*

SPITVORKE

spitvork

- 01 SPITVORKE: Gees, Lich.
02 SPITGREEP: Wesv.
03 SPAAIGREEP: Zel.

Lich: Met ne spitvorke köj de grond umme-maken.

STELLE

steel (van een stuk gereedschap)

De benamingen 07-12 bunt speciaal veur bielen in gebruik.

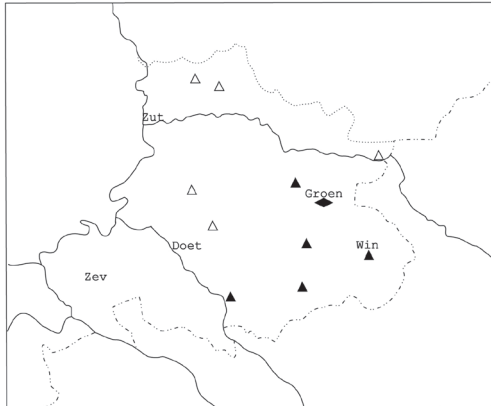
- 01 STELLE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa / Win 1971 [Deunk 1, 227], Lich 1991 [Telge 8, 117] || Bat.
02 STEL: Din, Gen, Voo, Ulf, Sil, Zel, Doet,

- Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Ang, Lat, Groen, Zev, Did, sHe, Zed, Sto.
- 03 STELLEN: Nee, Eib, Rek / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 188], Eib 1980 [Telge 1, 80].
- 04 STEEL: Wesv, Her, Pan, Lob.
- 05 STAEL: Zev, sHe.
- 06 STAELE: Groen.
- 07 ELFTE: Bel, Lich, Aal, Win / Win 1971 [Deunk 1, 56], Lich 1991 [Telge 8, 36].
- 08 ELFT: Sil.
- 09 HELFT: Zel, Hen.
- 10 HELFTE: Harf, Lar / Lich 1991 [Telge 8, 51].
- 11 HELF: Lar, Rek / No Acht 1839 [Telge 4, 28], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 109], Vars 1985 [Telge 6, 139].
- 12 HEF: Groen.

Eef: De stelle van de hamer is tebrokken/ebrokken.

Ruu: le hebt schuppenstellen, hamerstellen, bessemstellen.

Lar: Bij 'n bessem, harke of hamer praote

▲ *elft(e)* 07,08 △ *helft(e)* e.v. 09-11
◆ *hef* 12

In den Acht bunt helfte/elfte en varianten nogal wat keren op-egeven, en wel speciaal as benaming veur de stelle van 'n biele. Dat 't 'n heel old woord is, blik uut 't feit dat 't al in 1285 in West-Vlaanderen op-eschreven is en ton ok de betekenis "stelle" had. In dee tied kwam 't neet allene in 't Middelnederlands (helve, helf) veur, maor ok in andere talen, zoas 't Oldengels (helve) en 't Oldhoogduuts (halp, help). In 't Standaardnederlands besteet 't neet meer, maor in onze streek is 't dus blieven bestaon, net zoas trouwens in 't Twentse Rijssen (helf) en in 't Münsterland (helft, helf; elft, elf).

wiej van 'n stelle; bij 'n biele praote wiej van 'n helfte/helf.

Vor: 'n Stelle kan ok wel 'n handvat waenn, zoas van 'n troffel. [OK: Harf, Eib, Rek, Aal, Zev, Sto].

Rek: Ne bessem hef ne stellen, 'n mes hef 'n handvat en ne biele had 'n bielenhelf; maor noe heur i-j vaker 'n bielenstelle.

Bel: De stelle van de pannekoekspanne; 't handvat van de iepe, ne elfte in de biele.

Gels: De stelle van 'n grote biele is zon meter lange, de stelle van 'n handbiele zon 25 cm. An de iepe zit 'n handvat.

Vars 1985: Umdat essenholt zo tao is, wordt der stellen van emaaft en bielenhelfen. 'n Bielenhelf wördt vake emaaft van essen- of acaciaholt. BIELENHELF "steel in een bijl" [Telge 6, 102/54].

Aal 1966: BIELENERFTE "steel van een bijl" [Rots, 2, 2].

● *Veur 'n name veur: "maker van stelen van de zicht" kiek op blz. 212.*

Lar 1885: Krak: 'n roete an stukken, Met eur langen schach! Tinglingling! Nog ene; Dat ha'k wal edach! [Postmeter 1, 28]. [SCHACH(T)].

Win 1971: Dizze päöle bunt völ te kort, ik modde twee lange sचेchte hebben. SCHACH(T) "lange paal, juffer" [Deunk 1, 199].

Vars 1985: Toe; a'j komp, brengt dan de schacht met 'n zage met. 'k Wolle 'n tak uut de boom zagen en door kan'k zo niet bi-j [Telge 6, 295]. [Verg.: Mens en zien wark-A, blz. 88: goornschacht].

Vars 1985: 'n SNUUJSCHACHT is 'n lange stake of 'n buize woor 'n zage op eschroefd zit en die'j deur der buizen an te stekken ver-lengen könt zoda'j 'n meter of zes hoge tekke af könt zagen [Telge 6, 323].

KRUKKE

handvat (van een stuk gereedschap)

- 01 KRUKKE: Eef, Wich, Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Dre, Hen, Tol.
- 02 KRUK: Vars, Sil, Baa, Lat, Wesv.
- 03 HANDVAT: Alm, Eib, Din, Ulf, Zel, Ang, Sto.
- 04 SPIE: Wich, Vor.

- 05 DWARSHOLT: Ruu.
 06 DWARSGRIEP: sHe.
 07 GRIP: Ulf.

Vars 1985: Hie sloeg de post in de grond met den dul van de biele; mor toe-t e ene kere iets te hard sloeg, knappen 'm de stelle bi-j den dul af. DUL "deel van de bijl waarin de steel steekt" [Telge 6, 95; ok: / sHe 1982 (Telge 3, 37)].

Acht-Tw 1948: DUL "1. Holle gedeelte van schop of greep, waarin de steel zit. 2. Handvat van een zeis" [Wanink 1, 91].

Acht ca 1830: DULLE "(van een schop, gaffel enz.) holte waarin de steel wordt gestoken" [Telge 4, 4; ok: / No Acht 1835 (Telge 4, 18)].

Win 1971: DULLE "deel van de bijl waarin de steel steekt" [Deunk 1, 52].

BEUGEL

beugel

- 01 BEUGEL: Eef, Vor, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Din, Voo, Ulf, Sil, Zel, Wehl, Dre, Baa, Lat, Wesv, Zev, sHe, Zel, Sto, Pan, Lob.
 02 BÖGGEL: Bel, Aal, Win.
 03 BADBEUGEL: Gor.
 04 HANDVAT: Zut, Ruu, Aal, Bre, Gen, Vars, Wesd, Kep, Hen.
 05 HANDVATSEL: Gees.
 06 HANDGREEP: Zut.
 07 GREEP: Sil.
 08 STANG: Voo, Meg, Kep, Does, Did.

Sil: Bi-j 't bad zit 'n beugel/greep um ow an vast te hollen.

Zut: Bie 't bad/de badkupe zit 'n handvat/handgreep um oe an vast te hollen.

Meg: Bi-j 't bad zit 'n stang wao'j ow an vast-griepen könt.

● *Veur de verspreiding van beugel-böggel in 1950, kiek in: Broekhuysen 1, 97.*

DOMMEKRACH(T)

dommekracht, krik

- 01 DOMMEKRACH(T): Eef, Zut, Wich, Ruu, Gees, Nee, Lich, Gen, Voo, Ulf, Vars, Dre, Hen, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto.
 02 WINDE: Eef, Wich, Loch, Lar, Aal, Win, Voo, Ulf, Wesd, Hen / Vars 1985 [Telge 6,

- 408].
 03 WINDER: Gen.
 04 WIN: Did.
 05 KELDERWIND: Wesv.
 06 GEWIND: / sHe 1982 [Telge 3, 52].
 07 KRIK: Din, Voo, Ulf, Baa, Wesv, Zev, sHe, Pan.
 08 KRIKKE: Vor, Lar, Gels, Eib, Groen.
 09 HEFBOOM: Rek, Groen, Aal, Meg, Wehl, Did, Zed, Lob.
 10 HAEVEL: Gor, Lar, Rek, Bel, Vars, Baa.
 11 LIERE: Nee, Groen, Hen.
 12 LIER: Wehl.
 13 TAKEL: Wehl, Hen.
 14 HIMPEL: Wesd.
 15 VIJZEL: Ulf.

Ulf: In garages worren vaak 'n krik of vijzel gebruik. Op boerderi-jen gebruik men vaak 'n winde; ok wel dommekracht geneumd.

sHe: 'n Krik he'j um onder 'n auto te zette, dan köj 'm opkrikke um b.v. 'n band um te wissele. [OPKRIKKE].

Vars 1985: Haalt 's effen de winde, dan lichte wi-j 't kammenet 'n betjen op en dan kö'w de belskes der onder schoeven [Telge 6, 408].

LERE

ladder

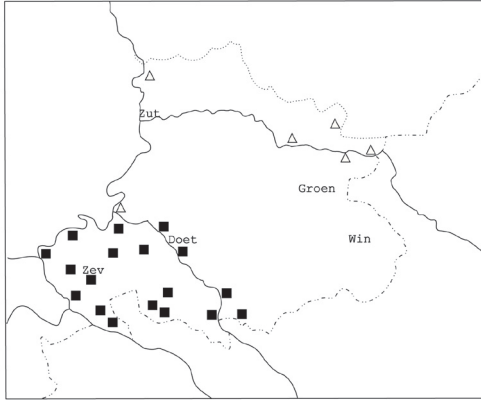
- 01 LERE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa, Tol / No Acht 1883 [Telge 4, 70], Eib 1980 [Telge 1, 46], Lich 1991 [Telge 8, 72].
 02 LEER: Gen, Voo, Sil, Doet, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob / No Acht 1839 [Telge 4, 30], Liem 1844 [GV-alm 85], sHe 1982 [Telge 3, 91], Pan 1988 [Telge 7, 80].
 03 LEDDER: Gor, Bor, Nee, Eib, Rek, Does / Eib 1980 [Telge 1, 46] || Bat.

Loch: Hee dörven neet baoven op de lere te gaon staon.

Rek: Hee waogen neet baoven op de lere/ledger te staone.

Wesv: Hi-j dors/durfde niet baove op de leer te staon.

Bel: Ne kapotte lere neumt ze wal ne himphamp van ne lere. [HIMPHAMP].

■ leer 02

△ ledder 03

Bezunder is dat de metwarkers 't Standaardnederlandse woord ladder neet op-egeven hebt. Niks bezunders is, dat leer veurkump in de Liemers en in 'n paar plaatsen dee heel kort bie de Olden lessel ligt. In den Achterhook endegt 't zelfstandege naamwoord op 'n -e (lere); dee opgaven staot neet op 't kaartjen. De vorm ledder – 'n variant van ladder – is op-egeven veur vier plaatsen in den No Acht (Borculo, Neede, Eibergen, Rekken) en veur twee plaatsen langs de lessel (Gorssel en Doesburg).

Pan 1988: TRAPLEER “huishoudtrap” [Telge 7, 140].

● Verg. ok: *Taalatlas afl. 1, 4 (1937)*.

SPORTELE

sport (van een ladder)

- 01 SPO(R)TEL: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang, Zev, sHe, Zed, Sto, Her, Pan / sHe 1901 [Telge 4, 109] || Bat.
- 02 SPÖ(R)TEL: Loch, Hen, Sto.
- 03 SPO(R)DEL: Eib.
- 04 SPO(R)T: Zut, Eib, Doet, Does, Lat, Wesv, Groes, Pan.
- 05 SPO(R)TE: Groen.
- 06 TREE: Zut, Haa, Groen, Wesv, Zev, Lob.
- 07 TRAE: Gor, Dre / Win 1971 [Deunk 1, 201].
- 08 TRAEJ: Did.

Din: Den baovensten sportel van de lere is kapot.

Did: De baovenste trae van de leer is kapot.

Win 1971: Der is ne schee van dizze lere brokkene: de daarde trae van boven. SCHEE “platte laddersport; een ronde sport heet SPIELE; 't algemene woord is trae” [Deunk 1, 201].

● Verg. ok: *Taalatlas afl. 3, 8 (1937)*.

TOUW

touw

01 TOUW: Acht, Liem || Bat.

02 TOW: Acht 1895 [Telge 2, 134].

Wich: Met 'n stuksken touw maken hee 't peksken dichte.

Vars: Met 'n endjen touw miek hie 't peksken toe.

Aal: Met ne fossele/fusken touw meek e 't peksken too.

Umg Zut 1859: En doe Hie (Jezus) 'n geisel van töwkes emaaft had, dreef hie eur allen uut den tempel [v. Heeckeren 1, 2, 15].

● *In de volgende (woorden)beuke uut den Achterhook kump 't woord ZEEL veur:*

Acht-Tw 1948: Zeel “touw, trektouw aan de zellen” [Wanink 1, 217].

Bel 1977: “Een zeel is langer dan een touw” [Schaars 1, 92].

Vars 1977: “Een touw is minder dik dan een zeel” [Schaars 1, 92].

Groen 1994: Zeel “touw” [Telge 9, 140].

Eib 1995: Zeel “lang touw met behulp waarvan men een vracht hooi of rogge op de wagen vastbindt” [Telge 10, 248].

Acht 1902: BINDVAAN “bindtouw, bindgaren” [Telge 2, 13].

Win 1971: Lank mi-j 's efkes 'n ende bandtouw. Hier is ne dikken strank umme den boom umme te trekken. BANDTOUW “bindtouw”. STRANK “dik touw” [Deunk 1, 15/232].

Vor: LOPER “heel lang touw; ca. 150 m”.

Dre 1982: Eén van de keerls halen op de dael 'n stuk bindertwien en toen wier één van de beide hazen met 'n töwken um de nek bi-j de jachtopzichter um de hals hen gehangen [Lucassen 1, 61]. [BINDERTWIEN “touw”].

● “Kronkel in touw”:

Acht 1882: KLANKE “kronkel in touw” [Telge 2, 64; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 111)].

Acht-Tw 1948: KLAANK “kronkel” [Wanink 1, 122].

VASTE-KNUPPEN

vastknopen

- 01 VASTEKNUPPEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Tol II Bat.
- 02 VASTKNUPPEN: Din, Gen, Voo, Sil, Kep, Baa, Does.
- 03 VASKNUPPE: Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto.
- 04 VASKNUPPEN: Zut, Doet, Wehl, Ang.
- 05 VASTKNUPPE: Her, Lob.
- 06 DICHTTEKNUPPEN: Loch, Lich.
- 07 DICHTKNEUPEN: / Vars 1985 [Telge 6, 180].
- 08 DICHTKNUPPE: Pan.
- 09 TOOKNUPPEN: Ruu, Haa, Nee, Eib / Bor 1882 [Kobus 1, 465], Kot ca 1930 [Meinen 7, 9].
- 10 VASKNEUPE: Lat, Groes.
- 11 VASTEBINDEN: Win.
- 12 VASTESTRIKKEN: Aal.

Wich: I-j mot 't touw goed vaste-knuppen, anders geet 't ow lös.

Lat: Gi-j mot 't touw goed vastkneupe, anders geet 't los.

Win 1971: Snallen “stevig vastbinden”. Snal dat pak maor op den bagaziedraeger [Deunk 1, 218]. [SNALLEN].

Kot veur 1934: Dina was ni-jsgiereg. Ze mos ok al waer kieken doo Tonie 'n langwarpeg pak op den begaziedraeger van de fietse snalden. “Wat he'j daor in?”, vroeg ze [Meinen 6, 240].

Bor 1882: 'k Weet nog dah as 'k der wat op zol kriegen mien buis stief toekneupte [Kobus 1, 465]. [TOEKNEUPEN “dichtknopen”].

Acht 1895: HECHTEN, HEFTEN “vastmaken, hechten” [Telge 2, 50].

Harv 1979: Men kan der heel wat mangels in vatten, maor dan mot ze van baoven toegespet worden, anders wipt den inboedel der gedeeltelek weer oet [Reinders 1, 28].

[TOOGESPEN “met een gesp dichtmaken”].

Vars 1985: 'k Hebbe der altied bewondering veur ehad hoe 'n mölder 'n zak met mael met 'n zaksbendjen dichte-bindt. Vanzelf geet e nooit los en i-j könt 'm toch makkelek los kriegen [Telge 6, 56]. [DICHTEBINNEN “dichtbinden”].

STRAKKER BINDEN

strakker binden

- 01 STRAKKER BINDE(N): Zut, Vor, Aal, Win, Gen, sHe.
- 02 VASTER BINDEN: Wehl.
- 03 STRAKKER AANBINDE: Groes, Zev.
- 04 STRAKKER ANBEENN: Gees.
- 05 STRAKKER ANHALEN: Bel, Aal, Gen, Ulf, Hen.
- 06 ANHALEN: Bor, Nee, Eib, Rek, Ulf, Kep.
- 07 ANTREKKEN: Gor, Win, Voo, Gaa, Hen.
- 08 AANTREKKE: Sto.
- 09 STRAKKER ANTREKKEN: Groen, Lich, Aal, Lat.
- 10 STIEVER ANTREKKEN: Alm, Lar, Gels.
- 11 VASTER ANTREKKEN: Din.
- 12 STRAFFER ANTREKKEN: Vars.
- 13 STRAKKER TREKKEN: Eef.
- 14 STIEVER KNUPPEN: Ruu.
- 15 STRAKKER DOEN: Lob.

Bor: Ie mot den veter van oewen schoon wat anhalen.

Alm: De veter zit te slok, ie mot 'm stiever antrekken.

Sto: De veter van de schoen zit völs de slok, gi-j mot 'm aantrekke.

DICHTE-MAKEN

dichtknopen

- 01 DICHTEMAKEN: Alm, Wich, Vor, Lar, Bor, Eib, Groen, Aal, Bre, Win, Wesd, Zed, Hen, Baa, Tol II Bat.
- 02 DICHTMAKE(N): Voo, Doet, Ang, Groes, Zev, sHe.
- 03 DICHTMAKE: Sil, Does, Sto.
- 04 DICHTTEKNUPPEN: Gor, Harf, Eef, Vor, Ruu, Loch, Gees, Haa, Eib, Groen, Lich, Aal, Win, Vars.
- 05 DICHTKNUPPE(N): Wehl, Lat, Wesv, Sto, Hen, Lob.
- 06 DICHTKNUPPEN: Zut.
- 07 DICHTEBINDEN: Vor, Rek, Bel, Groen, Hen.

- 08 DICHTBINDEN: Gen.
 09 TOOMAKEN: Eib, Bel, Groen, Aal.
 10 TOEMAKE(N): Din, Zev.
 11 TOOKNUPPEN: Ruu, Haa, Nee, Bel.
 12 TOEKNUPPEN: Hen.

Lar: Met 'n stukske touw maken hee 't pekske dichte.

Zev: Met 'n stukske touw miek hi-j 't pekske dich/toe.

Hen: Met 'n stuksken touw knuppen e 't peksken toe/bon e 't peksken toe/maken e 't peksken dichte.

Vars 1985: Veurdad de klompen verstuurd wieren, wieren ze op-ebost: acht paar op mekare, 'n dunne wede der tussendeur en zo zat zo'n bos steveg in mekare [Telge 6, 253]. [OPBOSSEN "samenbinden"].

● *"Knopen, een knoop maken":*

Acht 1895: Knup i-j mi-j den das ens vaste. KNUPPEN "een knoop maken" [Telge 2, 69].

Acht-Tw 1948: Knup iej miej dee baede täöwkes 's an meka [Wanink 1, 126]. [KNUPPEN "knopen"; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 117)].

KNUP

knoop

- 01 KNUP: Gor, Eef, Gees, Gels, Nee, Voo, Meg, Ulf, Sil, Wehl, Lat, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob.
 02 KNUPPE: Zut, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Eib, Rek, Aal, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Hen, Baa / Win 1971 [Deunk 1, 117].
 03 KNÖPPE: Eib, Groen.
 04 KNOOP: Loch, Din, Voo, Wesv.

Meg: Um iets niet te vergaeten, köj 'n knup in ow zaddoek leggen.

Vor: A'j iets niet vergetten wilt, köj 'n knuppe in oew zakdoek doon.

Wesv: A'j iets niet vergaete wilt, köj 'n knoop in ow zaddoek legge.

Acht 1895: LISSE, LUS "strik" [Telge 2, 81/82].

Win 1971: Kaste disse lisse neet los kriegen? LISSE "lus, strik" [Deunk 1, 135].

● *Veur "lus" wooran iets op-ehangen kan worden, kiek in: Mens-B blz. 482.*

KETTING

ketting

- 01 KETTING: Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 170].
 02 KETTINK: Groen, Din.
 03 KETTEN: Loch, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal / Vars 1985 [Telge 6, 170], Lich 1991 [Telge 8, 61].
 04 KETTE: Eib.
 05 KETTENE: Win.

Groes: Toen hi-j de kaopere ketting hen en weer schudde, rammelde die.

Dre: Toe hie de koperen ketting henneweer schudden, rammelen dén.

Loch: Too hee de koperen ketten hen en weer schudden, rammeln e.

Eib: Ton hee de koperne ketting/ketten/kette hen en weer schudden, rammeln dén.

Win: Doo hee de koperne kettene hen en weer schudden, rammeln dén.

SPANNEN

spannen

- 01 SPANNE(N): Harf, Wich, Ruu, Loch, Bor, Nee, Bel, Groen, Win, Din, Voo, Zel, Hen, Wesv, Groes, Zev, Sto.
 02 ANSPANNEN: Vor, Gels, Bel, Win, Gen, Baa.
 03 AFSPANNEN: Ang.
 04 ANTREKKEN: Eef, Loch, Lar, Gels, Nee, Eib, Groen, Aal, Vars, Kep.
 05 AANTREKKE: Lat, sHe.
 06 ANHALEN: Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Hen.
 07 OPDREIEN: Alm.
 08 STRAK TREKKE(N): Gen, Ulf, Wehl, Dre, Hen, Did, Lob.

Sto: Gi-j mot den draod niet zo stram spanne; drek knapt e nog. [STRAM "strak"].

Gen: I-j mot de draod niet zo anspannen/strak trekken; dalek knapt e ow nog.

Ang: I-j mot die draod niet zo sterk afspannen; dalek knapt e ow nog.

Alm: Ie mot die draod niet zo hard opdreien; drekt knapt e nog.

Did: Gi-j mot de draod niet zo strak trekke, anders knapt ie nog.

Hen: Dat spannen van 'n draod mo'j zo'n betjen anvulen; i-j mot den draod straf spannen, maor niet te straf. [STRAF "strak"].

Acht-Tw 1948: SNOOR “strak gespannen, recht” [Wanink 1, 184].

Lat: Deur aan 't handvat te dreie, wödt de kabel gespanne.

Ruu: Deur an 't rad te draejen, wordt den kabel strakker etrokken/espannen; dan zit e strakkerder.

● *Veur “strakker trekken” bunt op-egeven:*

01 ANTREKKEN: Gor, Nee, Tol.

02 ANHALEN: Lich.

03 ANSPANNEN: Kep.

Nee: Duur an 't rad te draejen, wordt den kabel an-etrokken.

Lich: Deur an 't rad te draejen, wordt de kabel an-ehaald.

Kep: Deur an 't rad te draejen, wödt de kabel angespannen.

ELLESTIEKSKEN

elastiekje

01 ELLESTIEKSKEN: Gor, Eef, Zut, Win, Vor, Ruu, Loch, Bor, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Zel, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Ang.

02 ELLESTIEKSKE: Gor, Alm, Vor, Nee, Lat, Did.

03 ELLESTIEKJEN: Zut, Doet, Hen.

04 ELLESTIEKJE: Gor.

05 ELLESTIEK: Eib.

06 ELLASTIEKSKEN: Zel, Baa.

07 ELLASTIEKSKE: Harf, Zev.

08 ELASTIEKSKE: Lar, Wehl, Zed.

09 ELASTIEKSKEN: Vor.

10 ELASTIEKJE: Gen.

11 ELESTIEKSKEN: Wesd.

12 ELESTIEKSKE: Zev.

13 ILLESTIEKSKE: Wesv, Groen, sHe, Her, Pan, Lob.

14 ILLISTIEKSKEN: Voo, Sil.

15 STIEKSKEN: Win II Bat.

16 STIEKSKE: Gor.

17 STIEKJEN: Zut, Hen.

18 GUMMIE-RINKSKE: Gees.

19 GUMMIE-BANDJE: Eib.

20 GUMMIETJE: Din.

21 GUMMIEKEN: Din.

22 GUMMIEKE: sHe.

23 GUMMEKE: Sto.

24 GUUMKE: Sto.

Bel: Vrogger was der ellestiek met gaetjes der in; in Grolle kostten dat spul ne cent veur 't gat. Dat gaetenellestiek ha'j um haozen an de onderbokse vaste te können maken.

● *Bezondere namen veur “elastiek”:*

01 STIEK: Gor, Eef II Bat.

Gor: 'n Stiekske is van stiek.

SPIEKER

spijker

01 SPIEKER: Acht, Liem / Eib 1980 [Telge 1, 78].

02 NAEGEL: Loch, Bor, Gels, Haa, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Dre, Sto / No Acht 1839 [Telge 4, 30], Aal 1964 [Rots 1, 29], Eib 1980 [Telge 1, 54].

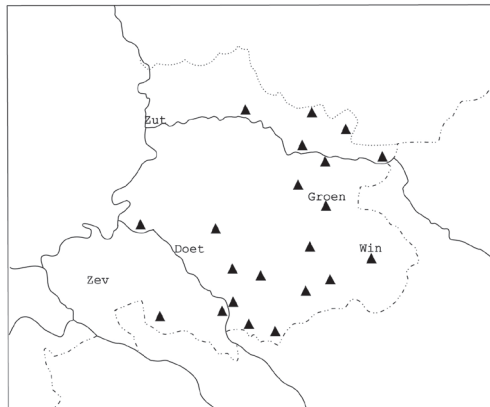
03 DRAODNAEGEL: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 90], Aal 1964 [Rots 1, 8], Eib 1980 [Telge 1, 17], Vars 1985 [Telge 6, 90].

Groen: Jan sloog den naegel/spieker in de mure.

Dre: Jan sloeg 'n naegel/spieker in de mure.

Win: NE RAOTEMSE BOER “een harde spijker”.

Eib veur 1973: NE BEELSEN BOER “een

▲ *naegel 02*

't Kaartjen löt dudelek zeen dat de benaming naegel veural in 't oosten van den Acht bekend is, al is ok door de name spieker op-egeven.

hele grote spijker, bv. een negenduimer. De Biel is een buurt onder Borculo, waar redelijk grote boeren woonden" [H. Odink 3, 33; ok: Gees].

No Acht 1883: STREUPNAEGEL "klinknagel" [Telge 4, 77].

Aal 1964: KOETSNAEGEL "spijker met grote, ronde koperen kop" [Rots 1, 23; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 118)].

Pan 1988: TARTS "spijker waarmee leren bekleding bevestigd kan worden" [Telge 7, 137].

Ruu 1930: NAEGELEN "spijkeren" [Zwart 3, 237; ok: / Acht 1895 (Telge 2, 89)].

Vars 1968: Alle ramen zatten vaste-enaegeld. VASTENAEGELEN "vastspijkeren" [Telge 6, 369].

Vars 1882: KLAMMER "kram" [Telge 4, 52].

Vars 1985: De puntdraad is an de pöste vaste-emaakt met klammers. KLAMMER "kram" [Telge 6, 174].

Pan 1988: KLAMMER "gebogen spijker" [Telge 7, 66].

Lich 1991: KLAMMER "u-vormige spijker, kram" [Telge 8, 63; ok: Win 1971 (Deunk 1, 111)].

Win 1971: Häöken en ozen "haken en ogen, haakjes die in ringetjes passen (voor bevestiging)". OZE "metalen oogje" [Deunk 1, 158].

Eib 1980: Ie mot eers ne plate veur de moere doen. PLATE "ring" [Telge 1, 64].

Acht 1882: KLAMPE "haak" [Telge 2, 64].

SCHROEVE

schroef

01 SCHROEVE: Gor, Harf, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Gaa, Dre, Hen, Baa / Vars 1985 [Telge 6, 307].

02 SKROEVE: Groen.

03 SCHROEF: Zut, Voo, Meg, Ulf, Sil, Wehl, Kep, Hen, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Zed, Pan, Lob.

04 MOER: Baa.

Voo: Schroef; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Wehl, Kep, Groes, Zev, sHe, Pan, Lob].

Lar: Die schroeve mo'j andersumme dreien

um 'm vast te zetten.

Bor: Dee schroeve mo'j andersumme draejen um 'm vaste te zetten.

Wesd: Dén schroeve mo'j andersumme dreien umme 'm vaste te zetten. [Dén; ok: Ruu, Din, Vars, Wesd, Gaa, Hen].

Zev: Dén schroef mo'j andersum draeje um 'm vas te zette. [Dén; ok: Voo, Meg, Ulf, Sil, Wehl, Ang, Wesv, Zev, sHe, Sto, Zed, Pan, Lob].

Lat: Die schroef mo'j andersum draeje um 'm vas te draeje.

sHe 1982: 't Gewin is kapot, doorum trik dén schroef niet meer. GEWIN "schroefdraad" [Telge 3, 52].

Acht-Tw 1948: Nen iezeren boltten. BOLTEN "bout" [Wanink 1, 79].

Win 1971: Kielboltten "wigvormige bout" [Deunk 1, 109]. [KIELBOLTEN "keilbout"].

Vars 1985: Geef mi-j 's effen de winkelhaok an. 'k Gleuve nooit dat die planke haoks af-ezaagd is. WINKELHAOK "winkelhaak" [Telge 6, 409].

PUNAISE

punaise

01 PUNAISE: Gor, Harf, Vor, Lar, Bor, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Gen, Meg, Wesd, Zel, Doet, Hen, Tol, Lat.

02 PUNAIS: Ulf, Wehl, Wesv, Groes, Zev, Did, Sto, Lob.

03 PINAISE Eef, Zut, Wich, Ruu, Loch, Gees, Lich, Din, Zel, Hen.

04 PINAIS: Ang, Wesv.

05 PINNAISE: Bel.

06 PINNAIS: Wesv.

07 PIENAI: sHe.

08 PENAI: Gor, Alm, Eef, Win, Kep.

09 PENAI: Vars, Dre.

10 PUNAI: Aal.

11 SPINAISE: Nee / Gaa veur 1974 [Van Velzen 5, 100].

12 DOEMSPIEKER: Rek.

13 DRUKNAEGEL: Aal.

Gaa veur 1974: Kiek; daor zat iets op de veurdeure.

'n Briefken, wat met 'n spinaise op 't holt eprikt was. "Ik ben bij Stegerman in 't Gouden Oortje aan de Klok. Ik kom dadelijk te-

rug", ston der op [Van Velzen 5, 100].
Eef: Kinder zegt soms: pinaise.

HOOFDSTUK 9

VEURWARPEN WOORIN BEWAARD WORDT

EMMER

emmer

- 01 EMMER: Acht, Liem II Bat.
- 02 IMMER: Her, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 57].
- 03 EIMER: sHe.

Wesv: 'n Zinke emmer wier gebruik veur 't wark of bi-j de boere veur de melk; 'n emaille emmer wier in de keuke gebruik veur gruunte wasse, piepers schelle en de slach.

Zut: Zinken emmers bint veur huusholdelek werk (dweilen, soppen), emaille emmers um greunte schoon te maken.

Bel: Veur 't dweilen en schrobben en veur 't water gevven van 't vee ha'j zinken emmers; ge-emailleerde emmers ha'j in de kökken.

Eib: Eerappel-emmers en greunte-emmers bunt van emaille. [EERAPPEL-EMMER. GREUNTE-EMMER].

Sto: Vrogger deje de boere in 'n emmer melke.

Lich: Vrogger molken de boeren in 'n emmer.

Lar: Vrogger molken de boer in 'n emmer; as de beste in de weide lepen, zae men: "Wi-j melkt in de weide".

Bor: Vrogger melken de boeren in 'n emmer; neet in de weide.

Hen: Grapjen woor ik as jonge in trappen: Woor hebt i-jleu vanaovend emolken? Antwoord: In de weide. Vraagsteller: Wi-j niet, wi-j melkt altied in 'n emmer.

Bel: Gezegde: de boeren mögt noo neet meer in ne aoveral melken. Woorumme dan neet? Umdat ze in den emmer mot melken.

● *De metwarkers geeft op dat der maor weineg holten emmers waren. Bezondere namen veur 'n holten emmer:*

- 01 AKER: Nee, Aal, Tol.
- 02 SCHIPPERS-EMMER: Zut.
- 03 LEUPER: Win.
- 04 TUNNEKE: Harf.
- 05 VAT: Gor.

Tol: 'n Aker hadde wi-j niet.

Wesv: 'n Houtere/houte emmer was der veur water te putte.

Lob: De schippers hadde wel houte immers.

sHe 1901: LEUPE "houten emmer" [Telge 4, 102].

No Acht 1835: AKER, EKER "emmer of vat waarmee water kan worden geput" [Telge 4, 17/18].

Win 1971: AKE(R)N "koperen melkemmer" [Deunk 1, 1].

Acht 1882: AKER, AEKER "emmertje, keteltje" [Telge 2, 2].

Gels: 't Etten is zó zolt, iej mot vannommedag de potkanne wal an den nekken hangen. POTKANNE: "soort emmer met een tuit waarmee water uit de put gehaald werd, later uit de pomp, voor de huishouding".

Baa: 'n TUITEMMER ston bie'j 't fenuus of bie'j 't vuur; der zat water in wat met 't kokken of koffiezetten gebruikt wodn. De kleure was wit met 'n blauw rendjen.

BAOMM

bodem (van een emmer)

- 01 BAOMM: Gor, Harf, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Vars, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Dre, Hen, Tol, Ang II Bat.
- 02 BAOJEM: Gor, Alm, Eef, Zut, Voo, Doet, Kep, Baa, Does, Lat, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 12].
- 03 BAODEM: Gor, Ruu, Groen, Aal, Zel.
- 04 BOJJEM: Win, Her, Pan, Lob / Win 1971 [Deunk 1, 31], Pan 1988 [Telge 7, 21].
- 05 BOJEM: Wesv, Zev.

TASSE

tas

- 01 TASSE: Gor, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Groen, Aal, Din, Vars, Wesd, Zel, Hen, Baa / Acht 1882 [Telge 2, 131], Eib 1980 [Telge 1,

- 83].
 02 TASKE: Rek, Win.
 03 TASSEN: Nee.
 04 TESSE: Ruu / Acht 1882 [Telge 2, 131].
 05 TAS: Voo, Meg, Ulf, Sil, Wehl, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob.
 06 MAT: / sHe 1982 [Telge 3, 97].

Zut: le mot die tasse an zien handvatten/lussen dragen.

Win: l-j mot dee taske an zien hengsel draegen.

Nee: le mot dee tassen an 'n hengel draegen.

Sil: l-j mot dén tas an zien hengsel dragen.

sHe 1982: 'n Mat vol appels.

HENGSEL

hengsel

- 01 HENGSEL: Acht, Liem.
 02 HENKSEL: Wesd.
 03 HINGSEL: Pan.
 04 HENGEL: Nee.
 05 HENGE: / Win 1971 [Deunk 1, 91].
 06 HANDVAT: Eef, Lar, Rek, Groen, Aal, Voo, Baa.
 07 HANDGRIP: Voo.
 08 LUSSE: Zut, Loch.
 09 TEUGEL: Din.

Rek: lej mot dee taske an 't hengsel/de hengsels/'t handvat draegen. Hengsels: as 't der twee bunt.

Wesd: Dén tasse mo'j an de henksels vasteholden.

Pan: Ge mot dén tas aon 't hingsel drage.

Baa: 'n Tasse draag i-j an 't handvat; 'n emmer an 't hengsel.

Voo: l-j mot dén tas an zien hengsel/handvatten/handgrippen dragen.

Win 1971: Henge "hengsel aan een gevlochten korf" [Deunk 1, 91].

TOETE

zak (van papier)

- 01 TOETE: Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Groen, Aal, Bre, Din, Vars, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 350], Lich 1991 [Telge 8, 125].
 02 TOET: Gen, Voo, Sil, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Her, Pan, Lob.

- 03 TOETEN: Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Win / Win 1971 [Deunk 1, 242], Eib 1980 [Telge 1, 84].

- 04 TUTE: Eef, Zut.

- 05 TUUT: Does.

- 06 BUUL: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Zel, Hen, Baa, Tol, Wesv, sHe / Ruu 1930 [Zwart 1, 234], Lar 1927 [Heuvel 1, 342], Eib 1980 [Telge 1, 14], Pan 1988 [Telge 7, 25] ll Bat.

- 07 BULE: Eef, Zut / Acht 1895 [Telge 2, 20].

- 08 PUUL: / Acht 1882 [Telge 2, 103].

- 09 ZAK: Vor, Ruu, Eib, Groen, Aal, Gen, Wehl, Baa, Tol, Ang, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Her, Pan.

- 10 BREEF: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 81].

Vars: Toete; met 'n oe as in 't woord boek. [Ok: Ruu, Wesd, Zel, Kep, Baa].

Gen: Toet; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Voo, Wehl, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob].

Bor: Toeten; met 'n oe as in 't woord boek.

Groes: 'n Toet en klein: 'n tuutje; met 'n oe en uu as in boer en buur. [Ok: Zed].

Zev: Eén toet (met 'n oe as in boer), twee tuuj (met 'n uu as in buur). [Ok: Did].

Groen: Al naor gelank van de grötte he'j ne toeten of ne zak: sukertoeten, botterhamstoeten, cementzak.

Ruu: Chocolaadjes, peppermuntjes en tummetjes wodn verpakt in kleine veerkante of lankwarpige buultjes dee dan vake zekskes eneumd wodn. Kleine toetens wodn tuutjes eneumd; door dejen ze muskaatnötten of laurierbladen in.

Wehl: Der zun grote tuut/tuuj en kleine tuutjes. 'n Pastic toet en 'n vuulniszak.

Eef: Vrogger hingen de bulen/tuutn baoven de toonbanke in de kruidenierswinkel: 'n hele bosse bie'j mekare. Want alles wodn af-ewoogen voor ie'j bie'j stonn en dat duurden soms lange, veural a'j as kind boodschappen mos doon, want dan slogen ze oe wel 's aover ok al was ie'j an de beurte. Noe zit alles verpakt in de supermark.

Aal: Loon wodn vrogger in 'n loontuutjen edaone. [LOONTUUTJEN].

Sto: In de bouw wördt gezegd: der komme cementzakke aan (die zun vol) en: doet mien

die cementtoet 's (dén is laeg).

Acht-Tw 1948: Nen breek vol koffiebönen [Wanink 1, 81].

Vars 1985: In 'n baalzak kan wel 'n mudde haver in. BAALZAK "grote jutezak" [Telge 6, 32].

Baalzakken met eerpels

Eib 1980: VRETTEBUUL "broodzak; zak waarin de boterhammen zaten die meegenomen werden naar het werk" [Telge 1, 94].

Acht 1882: MAELBULE "meelzak" [Telge 2, 83].

Acht 1883: MAELBALE "meelzak" [Telge 4, 71].

Sin 1973: Geen maelzak stuf a'j 'm hangen laot, maor gif wel stof zolange a'j 'm slaot [Kobes 3, 6].

Lich 1991: De olde kranten wodn in ne baalzak epakt. BAALZAK "grote jute zak" [Telge 8, 17].

Hen: Van iemand die-t niet op de heugte is – gin krante laest – wodn ezeg: hie laest allene de toete van Sachleven. [Ok: Zel].

Gor: "Hee kan 't weten: hee laest de Sufferd", zeien ze wel in Gorssel. De Sufferd was de Zutphense krante.

Zut: Op de bulen van Zijlstra stonden vroger alied wetenswaerdegheden en as dan iemand 'n nieuwtje vertelde wäörvan de wäörheid in twiefel getrokken werd, dan zeien ze: "Dat he'j zeker uut de bule van Zijlstra".

Gen 1999: Dat he'j zeker van de toet van Huunder "gezegd als men een bepaalde bewerking niet gelooft" [Telge 12, 159].

● *Veur 'n "puntzak" bunt de volgende na-*

men op-egeven; veur de uutspraak van toet, tuut en varianten, kiek hierbaoven bie: toete.

01 PUNTTTOET: Kep, Ang, Wesv, Groes, Did, Zed, Sto, Lob.

02 PUNTTTOETE: Vor, Ruu, Bor, Aal, Din.

03 PUNTTTOETEN: Nee, Eib, Rek.

04 SPITSTOETE: Dre.

05 SPITSTOET: Sil.

06 SPITSE TOETE: Vars, Wesd, Zel, Doet, Hen.

07 SPITSEN TOETEN: Eib, Bel, Bre, Win.

08 SPITSEN TOET: Voo.

09 TOETEN: Lar II Bat.

10 TOETE: / Acht 1882 [Telge 2, 133].

11 TUTEN: Loch / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 198].

12 TUTENBREEFKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 198].

13 PUNTZAK: Wich, Vor, Gen, Kep, Tol, Her, Pan.

14 PUNTZEKSKE: Aal, Sto, Her.

15 TUUTZEKSKE: Eef.

16 PUNTBUL: Gor, Harf, Alm, Wich, Loch, Bor II Bat.

17 PUNTBULE: Zut.

Gor: 'n Kleine puntzak is 'n tuutjen.

Lar: 'n Toeten is 'n spitsen buul.

Bel: Ne punttoeten wordt ok wal ne spitsen toeten eneumd. Ne stompen toeten hef gin spitse punte.

Ruu: 'n Punttoete was dreeheukeg van vorm en wodn meestal gebreukt veur de kleinere porties. 'n Petatzeksken kan dreehokeg maor ok wal veerkant waenn.

Loch: 'n Puntbuultjen/tuten is dreeheukeg van vorm.

Sto: Puntzekskes/punttuutjes hienge in de winkel aan 'n dräödje baove de teun.

Eef: lej hadn kleine tuutzekskes veur 'n paar snuupkes dee'j bie'j de boodschappen kregen.

Zut: O.a. zolt zat in 'n puntbule.

Nee: Suker en zolt wodn in ne punttoeten verpakt.

Her: Patat zit ien 'n puntzekske.

Win 1971: Doo mi-j dén pungel der nog maor bi-j, ik hebbe neet völle te draegene. PUN-GEL "pak, in de vorm van een buidel, zak, bundel" [Deunk 1, 185].

Lich 1991: Ne bungel mael. BUNGEL "zak, buidel" [Telge 8, 28].

Vars 1985: Wat zit door in dén pungel die'j door op de rugge hebt? Moeder hadde de botrams in 'n rooien zakdoek eknupt en zei tegen Driksken: "Breng i-j dat pungeltjen mor gauw nao 't land" [Telge 6, 279].

Lich 1991: PUNGEL "zak, tas" [Telge 8, 95].

Acht ca 1830: PUTE "draagzak" [Telge 4, 8].

Acht ca 1830: BUUTZE "zak, geldzak" [Telge 4, 4].

Pan 1988: A'k 's maes van huus goeng, had moed de fles met koffie en 't poemeltje met brood al ien de fietstas gedaon. POEMELTJE "zakje, builtje" [Telge 7, 107].

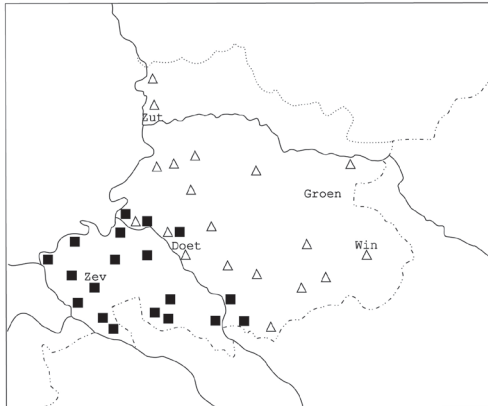
Eib 1980: PUNGEL "(in een zak) opgebor-gen hoeveelheid" [Telge 1, 67].

● *Veur de naoszak (de lösse zak dee vrouw-leu vrogger onder den rok of 't kleed drogen en dee met 'n band um 't middel vaste-zat), kiek in: De mens-B, blz. 467.*

BENNE

mand, korf

Umdat uut de antwoorden van de metworkers op te maken valt dat der tussen "mand", "benne" en "korf" gin dudelek onderscheid emaaft wordt, wordt ze hieronder samen behandeld. Wel hebt bennen/manden aover 't algemeen gin dekkel en korven wel, maor de vorm (rond,

△ benne 01

■ ben 02

Net as helft(e), elft(e) (kiek op blz. ...!!) is benne al 'n heel old woord wat samenhönk met 't La-tijnse woord benna. 't Kump o.a. ok in Frankriek en Duutsländ veur, en in Nederland vanolds o.a. in Aoveriessel, Groningen, Friesland en Noord-Brabant.

ovaa, veerkant, rechthoek) spölt vake gin dudeleke rolle bie 't geven van 'n name.

01 BENNE: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Eib, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa / Acht 1882 [Telge 2, 11], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 73], Vars 1985 [Telge 6, 45], Lich 1991 [Telge 8, 20] || Bat.

02 BEN: Gen, Voo, Sil, Wehl, Kep, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob / Liem 1836 [GV-alm 98], No Acht 1839 [Telge 4, 26], sHe 1901 [Telge 4, 89], sHe 1982 [Telge 3, 14], Pan 1988 [Telge 7, 17].

03 BENDE: / Eib 1980 [Telge 1, 8].

04 MANDE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Eib, Groen, Lich, Aal, Bre, Hen, Baa, Tol || Bat.

05 MAND: Doet, Ang, Wesv, Zev, sHe, Zed, Sto.

06 MENDE: Eib, Rek, Bel, Groen, Win / Win 1971 [Deunk 1, 142], Eib 1980 [Telge 1, 51], Vra 1991 [Telge 8, 77].

07 MAENE: Gees, Haa, Nee.

08 KORF: Gor, Harf, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Bre, Win, Din, Vars, Dre, Hen, Does, Zed / Acht 1895 [Telge 2, 71], Vars 1985 [Telge 6, 191] || Bat.

09 KÖRF: Eef, Wich, Voo, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Tol, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Pan.

10 KORVE: Zut.

11 HUVE: Eef, Bel, Groen, Win / Acht 1882 [Telge 2, 56], Aal 1964 [Rots 1, 17].

12 MOEKE: Lich, Aal, Bre, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 144], Win 1971 [Deunk 1, 145], Eib 1981 [Weeink 1, 86], Lich 1991 [Telge 8, 79].

13 STUUPKEN: Aal.

14 MA(R)S: / Acht 1895 [Telge 2, 84].

15 KOEK: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 127].

16 HUIEL: / sHe 1901 [Telge 4, 98].

Win: Ne mende en ne benne bunt hoge, loopt naor onderen taps too en hebt twee handvaten. Ne korf is rond en hef 'n handvat der boven overhen. 'n Muuksken is langwarpeg of ovaal en hef ne legen rand. 'n Stuurpen (in

Aalten) is ovaal en hef ne ronden bojjem.

Tol: 'n Mandjen hef 'n handvat der dwars aoverhen; b.v. 'n naaimandjen.

Does 1973: Benneken "mandje zonder hengsel", "mandje met hengsel" (RND 1973).

Lar: 'n Korf van stro of buntgrös emaaft, neume wie 'n korf.

Bre: Körve van grös of stro kenne wi-j in Brevoort neet. Alles wat evlochtene wodn, was van wilgentene; dat greujden hier um Brevoort hen met heupe.

Eef: As huve of körf werd de Mellona ebruukt; de Kanitz (met 'n lössen dekkel) was den oldsten.

Bel: Vrogger ha'j twee soorten huven: ne bi-jenhuve en ne zaejhuve, dén met ne huvenzelle aover den scholder edraegen wodn.

Aal: Ne bi-jenkorf, ne mande en ne wanne könt alle dree van stro emaaft wezen.

Ang: 'n Ben van ongeschelde wejen is 'n GRUUNMAND.

Vars 1985: I-j hadden vrogger allerhande bennen: 'n eerplenbenne, 'n tuugbenne, 'n schraapbenne veur 't eerple schellen. As der 'n baom uut 'n benne was of as der 'n oor af was, ko'j de benne niet meer gebuuden; dan mos e emaaft worden. De meeste boerderijen hadden vrogger eur stuksken wadweden voor opa de bennen van vlechten of 'n kapotte benne met uutstökken. 't Bennen maken wier veural 's winters edaon [Telge 6, 45].

Lar 1838: De biddevrouwe langde mie uut eur körfken veur 'n wissewassie geld, wat kruden die 'k op foezel mos laoten trekken [GV-alm 182].

Liem 1836: Baas Joosten, bedenk ow 's 'n ogenblikken hoe veer 't met ow gekommen is; gin mins vertrouwt ow ummers 'n ben met häöj meer of hi-j mot nog borg hebben veur de ben [GV-alm 98].

Umg Zut 1859: Zie (de discipelen) ... vulden twaalf bennen met brokken van de vief garstebrooien, die aover-eschaoten wazzen [v. Heeckeren 1, 6, 13].

● *Op grond van hoovölle der in kan, wordt de volgende manden onderscheiden:*

SCHAEPELSMANDE *schepelsmand*

- 01 SCHAEPELSMANDE: Gor.
- 02 SCHEPELSBENNE: Vor.

Gor: Met 'n schaepelsmande köj 'n kwart mudde afmaeten.

Vor: 'n Scheppelsbenne is de helft kleiner as 'n eerpelbenne.

Hen: In 'n HALFMUDSBENNE ging 'n half mudde eerpels. De baomm van zon benne is 40 cm in deursnee; ze loopt naor baoven schuun toe töt 70 cm heugte en hebt door deursnee van ca. 50 cm. Baovenop zit twee oren.

Eef: De wasmande was 'n blanke mande van twiegholt dee allene veur de wasse ebruukt mocht worden; 't was 'n ronde halfmudsmande. [HALFMUDSMANDE].

● *Op grond van 't uterlek wordt de volgende manden onderscheiden:*

HENGSELKORF *hengselkorf*

- 01 HENGSELKORF: Aal.
- 02 HENKSELKORF: Groen.
- 03 HENGSELMANDE: Eef.
- 04 HENGSELMENDEKE: Eib.
- 05 HENGELMAND: / Acht 1895 [Telge 2, 52].
- 06 HENGSELBENNEKE: Wehl.
- 07 ARMSKORF: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 30].
- 08 BIECHSTOOL: Eib.

Aal: Ne hengselkorf gebuuden i-j bi-j 't eier laezen/uuthalen.

Eib: 'n Hengselmendeke wodn ok wal biechstool eneumd; doorin zit ok twee deurkes.

Wehl: 'n Hengselbenneke is 'n hogere körf met hengsel en twee dekkels die aan weerskanten van 't hengsel zatten.

Win 1971: HENGE "hengsel aan een gevlochten korf" [Deunk 1, 91].

● *Veur 'n mande dee met een of twee dekkels af-eslotten kan worden, bunt de volgende namen op-egeven:*

DEKKELKÖRF *klepmand, klapmand*

- 01 DEKKELKÖRF: Dre, Hen, Tol.
- 02 DEKKELKORF: / Eib 1980 [Telge 1, 15].
- 03 HENGSELKÖRF: Hen.
- 04 KLAPMANDE: Gor.
- 05 KLEPMANDE: Eef.

Hen: De dekkelkorf was half zo groot as 'n halfmudsbenne en ok evlochten van geschelde weenn, die vaker wat fiener waren. Wieter hadden ze gin oren maor 'n gevlochten beugel woor e an edragen wier. Ok had e 'n dekkel. Disse dekkelkorf wier gebruukt um boodschappen in te halen of, heel vrogger, eier in weg te brengen.

Tol: In 'n dekkelkorf brach vader de eier weg; dén was wat groter en dieper as 'n mandjen.

Gor: De klapmande hef an de baovenkante twee kleppen die nao mekare toe dichte-e-daon wordt. Vrogger gebruukt um mee nao de markt te gaon, b.v. met eier of proemen; ok wel picknickmande, as der b.v. een hoop volk op 't land an 't wark was.

Eef: 'n Karbies is 'n ovaal mandjen van bambooreet met twee hengsels en 'n lösse klep of dekkel. [KARBIES; ok: / Vars 1985 [Telge 6, 166], Pan 1988 [Telge 7, 61].

Lich 1991: SPOORMANDJEN, UUTGAONS-MANDJEN “gevlochten mandje met twee hengsels waarin men boodschappen kan meenemen” [Telge 8, 115/128].

Tol: 't Spoormandjen had twee kleppen; 't ston in de kaste met 't geld en de spoorbuukskes en 't kwam op taofel at der onweer was. [SPOORMANDJEN; ok: / Vars 1917 (Döker 1, 13)].

Acht-Tw 1948: TOMMELKORF “halfbolvormige mand” [Wanink 1, 196].

Lich 1991: TOMMELKORF “mand waarin aardappels zitten die na het aanaarden gepoot moeten worden” [Telge 8, 125].

● *Op grond van de functie wordt de volgende manden onderscheiden:*

EIERMAND(E)

eiermand, eierkorf

- 01 EIERMAND(E): Gor, Groen, Hen, Wesv.
- 02 EIERKORF: Ruu, Loch, Nee, Groen, Din, Zel.
- 03 EIERKÖRF: Zev.
- 04 EIERBENNEKE: Wehl.

Ruu: 'n Eierkorf is 'n hengselkorf met 'n ronden baomm; doormet gingen ze naar de markt.

Zel: De eierkorf was 'n grote, witte, ronde korf met 'n beugelhandvat. Der gingen 150 eier in; men droeg die korf op de rugge.

Wehl: 'n Eierbenneke is 'n hengselbenneke.

● *Veur zandmoeke kiek in: De mens en zien wark-A blz. 20; veur moeke "schellemandjen" kiek in: De mens en zien wark-A blz. 146; veur namen veur 'n eierkiste kiek op blz. 260.*

BOTTERKORF

boterkorf

- 01 BOTTERKORF: Ruu, Nee, Bel, Groen.
- 02 BOTTERKÖRF: / Loch 1882 [Wansleven 1, 476].

Nee: In ne botterkorf – dat was ne ronden korf met ne dekkel der op en ne henge der an – wodn vrogger de gekarnde botter naar de mark ebroch of naar de klanten dee de botter besteld hadn.

N Acht 1904: BOTTERPETER “stok om bottermand aan te dragen” [Heuvel IV, 29].

Lar 1927: Mannen met een bottermand aan een stok met omgebogen eind (een “botterpeter”) gedragen [Heuvel 1, 142].

Win 1971: BANDSTOK “hout voor een korf of om een ton” [Deunk 1, 15].

PLODDENKORF

lompemand

- 01 PLODDENKORF: / Kot 1913 [Meinen 2a, 95].

Kot 1913: Foj, wat he'j toch 't been kapot! En an de bokse is niks meer an; gooit dee maor in den ploddenkorf [Meinen 2a, 95].

● *Veur huusdieren bunt de volgende manden op-egeven:*

HONDEMAND(E)

hondenmand

- 01 HONDEMAND(E): Gor, Harf, Ang.
- 02 HONDEBEN: Her.

LEGKÖRF

legkorf

- 01 LEGKÖRF: Hen.
- 02 HOONDERKÖRF: Eef.

- 03 HOENDERKÖRF: Eef, Zel.
 04 HOENDERMANDE: Zel.
 05 HOONDERBENNE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 73].
 Il hoenderbenne: Bat.

ENDENKORF

eendenkorf

- 01 ENDENKORF: Ruu, Bor.
 02 AENDENKORF: Loch.
 03 AENDENKOEK: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 92].

Acht-Tw 1948: Aendenkoek “van stro gevlochten korf als eendennest” [Wanink 1, 92].

● *Bezondere namen veur mandjes veur 't plukken van vruchten as eerdbaezen, bosbaezen, kersen, appels en peren:*

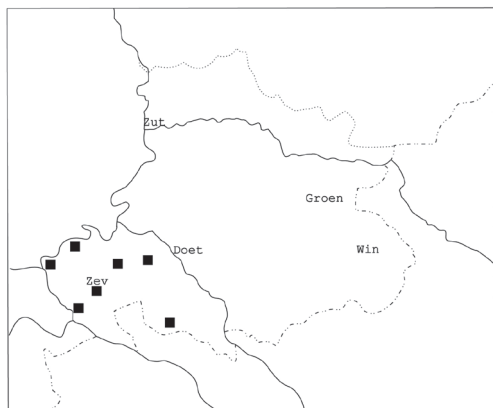
- 01 SIEPKE: Wehl, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 132], Pan 1988 [Telge 7, 124], Wesv 1996 [Telge 11, 81].

Did: 'n Siepke was 'n langwerpig benneke veur eerdbaezen.

sHe: In 'n siepke wiere ok bosbaeze gepluk.

Sto: 'n Siepke was um besse en eerdbaeze in te doen nao 't plukke.

- 02 HOENDERIK: Wesv / Pan 1988 [Telge 7, 52].

■ siepke 01

De name siepke is op-egeven veur de Liemers, maor kump ok veur in 't angrenzende Gelderse Rivierengebied; neet toevalleg streken woor vanolds völle fruit ekweekt word.

Hoenderik, siepke en hengselkorf

Wesv: In 'n hoenderik wiere kerse gepluk; dat was 'n ronde, gevlochte mand zo groot as 'n emmer.

Pan 1988: Hoenderik “mand waarin kersen en pruimen geplukt worden” [Telge 7, 52].

- 03 BUSSEL: Wesv / Pan 1988 [Telge 7, 24].

Wesv: 'n Bussel is 'n platte, ronde ben die vroeger bi-j 't kerse plukke gebruik wier.

Pan 1988: Bussel “ronde, gevlochten mand waarin kersen geveild werden” [Telge 7, 24].

- 04 PLUKBENNEKE: / Pan 1988 Telge 7, 107].

- 05 PLUKMAENDJE: / Pan 1988 Telge 7, 107].

- 06 PLUKMANDJE: / Pan 1988 Telge 7, 107].

Pan 1988: Plukbenneke, plukmaendje, plukmandje “mandje waarin kersen worden geplukt” [Telge 7, 107].

Lat: Kerse wiere gepluk in 'n gevlochte mand van wilgetene, zo groot as 'n emmer van 8 liter. Met 'n haak aan 't touw wier die aan de leer gehange.

Sto: Um kerse te plukke gebruke wi-j altied 'n emmer; dén häöken wi-j met 'n grote haak aan 'n tak.

- 07 KANES: Lat.

- 08 KAONES: / Pan 1988 [Telge 7, 107].

- 09 PLUKKAONES: / Pan 1988 [Telge 7, 107].

Lat: Appels en pere wiere gepluk in 'n kanes: 'n hoge mand van wilgetene, met doorin 'n jutezak; der kon ca. 10 kilo in.

Pan: 'n Kaones is 'n hoge, smalle ben um ap-

pels en paere in te doen nao 't plukke.

Pan 1988: Plukkaones “mand waarin appels geplukt worden” [Telge 7, 107].

Groen: Appels wodn wal eplukt met ne appelplukker; an ne lange stelle zat 'n soort collectebuul woorbovven 'n haok zat woor de appel met eplukt wodn. [Ok: Eib]. [APPEL-PLUKKER].

● *Bezondere namen veur andere manden/mandjes:*

Vars 1985: Met den EERPELENKORF in de hand mos i-j vrogger achter de ploeg de eerpels oplaezen die met 't bouwen nog weer naar baoven kwammen [Telge 6, 99].

Acht-Tw 1948: ZAODKOEK “van stro gevlochten zaadkorf” [Wanink 1, 218].

Acht-Tw 1948: HEUJBENNE “grote, los gevlochten mand om hooi uit de hooiberg te halen” [Wanink 1, 73].

Bel: Vrogger hadn ze hele holle menden um heuj van de sköppe naar de daele te draegen: de heujmassen. [HEUJMASSE].

Win: Met ne kollewanne wodn holtskol vervoerd. [KOLLENWANNE].

Loch 1860: De kassen, dat gif niks op; we hebt der nog geen markkorf vol ehad van al onze beume [GV-alm 215]. [MARKKORF].

Vars 1985: 'n Matte viegen ston naost de dadels en de olieven. MATTE “platte mand” [Telge 6, 222].

BAKERSMATTE

bakermat

Bel: Ne BAKERSMATTE is ne moeke; net as ne waskemende, ne bakkerskorf, ne wege en ne wanne is e evlochten van eschelde wedden.

● *Veur andere manden, kiek bi-j: korf, mars (van een marskramer) Wark-B blz. 201 “wasmand” (Wark-A, hfst 4 blz. 60), “houtmand” (’t Huus, 115), “bijkorf” (De mens en zien wark, iemker), “wan” (De mens en zien wark, boer), “voederbietenmand” (De mens*

en zien wark, boer).

Acht 1895: KRAT “vlechtwerk om iets mee af te sluiten” [Telge 2, 72].

KISTE

kist

01 KISTE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol II Bat.

02 KIST: Gen, Voo, Sil, Does, Zev, Zed, Her.

03 KIS: Doet, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Sto, Pan. Lob.

Alm: Eier wodn vrogger vake in 'n kiste vervoerd.

Groen: Eier wodn vrogger in ne kiste vobrach.

Does: Eieren werden vrogger in 'n kist vervoerd.

Sto: Eier wiere vrogger duk in 'n kis vervoerd.

● *Veur 'n kiste woorin eier vervoerd wordt, bunt de volgende namen opgegeven:*

EIERKISTE

eierkist

01 EIERKISTE: Vor, Lar, Bor, Gees, Nee, Rek, Bel, Aal, Bre, Hen, Baa II Bat.

02 EIERKIST: Gen, Voo, Sil.

03 EIERKIS: Kep, Did, Sto.

Voo: 'n Eierkist is 'n vierkante holten kist met afwisselend 'n stevege kartonnen plaat en 'n raamwark van karton met tien maol tien vekskes woorin de eier passen. Zo vief laogen baoven mekaar zodat der 500 eier in 'n kist gaon. De kist kon met 'n scharnierenden dekkel afgeslaoten worden.

Wehl: Eier wieren in 'n holten kis vervoerd, die meesttied eigendom van de eierkeerl was. 't Wazzen kisten met 'n holten raamwark met gaeten der in. In ieder gat passen 'n ei, dat zo ampat beschermd wier.

Groen: Der wazzen kisten veur 360 of veur 500 eier.

Vor: Hier wodn de eier vrogger deur de mölder in kisten op-ehaald.

Vars: De eiere gingen in eierkisten naar de winkelier, de mölder of nao de Cooperatie.

Eef: Heel vrogger gingen de eier in 'n heng-

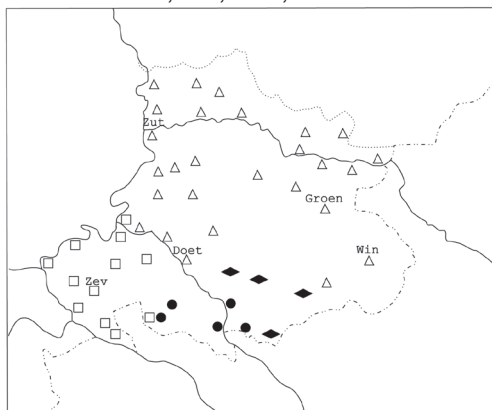
selmand naor de mark. Toen der meer hoonders kwammen, gingen de eier in kisten van 300 of 500 stuks rechtstreeks naor de opkoper. Dat was in Aefde in hoofdzaak Smit in Wilpe en Haerenbaerg in Zutphen. De kisten stonden dan meestentieds an de weg en werden door af-ehaald. Veur de oorlog '40-'45 ko'j met oew eier ok naor de veiling in Zutphen.

Wich: Zie gingen vrogger met de eier in 'n mande nao de markt of lopend met de kruwagen.

DEUZE

doos

- 01 DEUZE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Bre, Win, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol / Acht 1882 [Telge 2, 24], Lich 1991 [Telge 8, 30] || Bat.
- 02 DEUS: Wehl, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Sto, Her, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 30], Pan 1988 [Telge 7, 28].
- 03 DOOS: Gen, Voo, Sil, Zed, Sto.
- 04 DOZE: Aal, Din, Vars, Wesd.

△ *deuze 01*

□ *deus 02*

● *doos 03*

◆ *doze 04*

't Bezondere van dit kaartje is dat de Standaardnederlandse name doos neet in 't westeleke deel van onze streek veurkump, maor in vijf plaatsen in 't zuden: Gendringen, Voorst, Silvalde, Zeddarn en Stokkum. De vorm doze – op-egeven veur Aalten, Dinxperlo, Varsseveld en Westendorp – is 'n compromisvorm, dee ontstaon is op de grenze van doos en deuze.

Wich: Hee bewaart zien gereedschap in 'n kartonnen deuze.

Does: Heej bewaart zien gereedschap in 'n ketonnen deus.

Pan: Hi-j bewaart zien gereedschap ien 'n kartonne deus.

Sil: Hie bewaart zien gerei in 'n kartonnen doos.

Din: Hee bewaart zien gereedschap/grei in 'n kartonnen doze.

VAT, TONNE

vat, ton

01 VAT: Acht, Liem || Bat.

02 TONNE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol / Acht 1882 [Telge 2, 134].

03 TON: Gen, Voo, Sil, Wehl, Kep, Does, Wesv, Zed, Did, sHe, Sto, Her, Pan.

04 TANK: Loch, Eib, sHe.

05 FUS(T): Wehl, Zed || Bat.

Zev: Kump dih bier uut 'n vat?

Harf: Kump dit bier uut 'n vat/tonne?

Hen: 'n Groot vat veur vloeistof heit 'n tonne maor ok wel 'n vat. B.v.: 't aaltevat.

Eef: Wiele hadn 'n wienvat veur 'n raegntonne; in vrogger dagen hadn ze in 't huusken 'n stronttonne. [Kiek doorveur in 't Huus blz. 26-28].

Vor: Wiele kent: zoerkoolvat, zoerkooltonne, kerntonne, huuskestonne.

Eef: Vrogger ha'j jenevervaatjes. Deur de eek van 't holt van 't vaatjen kreeg zogenaamde olde jenever 'n betjen 'n gaele kleure. Ok kojak kwam vrogger in kleine vaatjes an en dee vaatjes waren emaaft van biezonder ekenholt, veur de smaak van de kojak.

Wesv: 'n Ton en 'n vat zun van hout; 'n drum is van iezer. [DRUM].

sHe: 'n Tank (spraeke uut as: tenk) is groot en van iezer.

Umg Bor 1854: Die (Broed en Brugem) neuget oe ... oet, Margenvroe um tien uur, op tien twaalf tonnen beer [Germ Völkerst. 3, 735].

Geld Eil 2e h 19e e: KIENJE "klein vat" [Telge 4, 118].

Acht-Tw 1948: SPEENTVAT "spanen maat van een speent" [Wanink 1, 186].

Win 1971: SPINTVAT "spanen vat van 5 liter

voor droge waar” [Deunk 1, 223; ok: / Lich 1991 (Telge 8, 114)].

Vars 1985: ’t Bottervat ston met de smalt-pot in de kelder; in ’t bottervat wier de botter eknaed. ’n Botterkloot wier vrogger gebruikt deur de winkeliers um de botter die de boeren brachten, in de bottertonnen te stampen [Telge 6, 68]. [BOTTERVAT “botervat”. BOTTERTONNE “boterton”. BOTTERKLOOT “botterstamper”].

DUGEN

duigen

- 01 DUGE(N): Gor, Alm, Zut, Vor, Ruu, Lar, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Wesd, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Groes, sHe.
- 02 DEUGEN: Vor.
- 03 DUIGE: Lat.
- 04 DEUKEN: Gen.
- 05 LATTEN: Eib, Bel.
- 06 SCHENEN: Gees.

Gees: Dee tonne is lek, want de schenen zit lös.

SPONGAT

spongat

’t Gat in de dugen van ’n vat.

- 01 SPONGAT: Zut, Loch, Nee, Rek, Bel, Hen, Ang, Did, sHe / Gor 1901 [Keetelaar 1, 113].
- 02 SPONGGAT: Eef, Win.
- 03 SPONNE: Zut, Groen.
- 04 SPON: Sil, Wesv.
- 05 SPONT: Win.
- 06 SPONNINGGAT: Lat.
- 07 VULGAT: Ruu, Bel, Hen, Does, Ang.
- 08 TAPGAT: Kep, Pan.
- 09 STOPGAT: Harf.

TAPGAT

spongat

’t Gat in de baodem van ’n vat.

- 01 TAPGAT: Ruu, Nee, Bel, Wehl, Kep, Hen, Lat, Did.
- 02 AFTAPGAT: Ruu, Did.
- 03 SPONGAT: Zut, Ruu, Vars, Hen.
- 04 SPONGGAT: Eef.

- 05 SPONNE: Zut.
- 06 STOPGAT: Harf, Rek, Hen.
- 07 BOSGAT: Win.
- 08 TAP: Sil.

Ruu: Ik hebbe vrogger as kelner ewarkt; in dee tied ha’w nog hölten biervate. In ’t spongat wodn ’n gewone holten krane eslagen, net as noe gebrukelek is bie wien. ’t Spongat zat baoven op ’t vat en doorin slogen wie de tapstange dee a’j bliksems goed vaste mossen zetten umdat ow anders a’j den koolzuurkrane lössetten, ’t hele zaakjen der uut spronk en ie zeiknat wodn en ow vaetjen läög leep.

STOP

sponstop

’t Veurwarp woor ’t gat in de dugen of baodem met af-eslotten wordt.

- 01 STOP: Alm, Bor, Eib, Aal, Din, Gen, Voo, Sil, Wehl, Kep, Ang, Wesv, Zev, sHe, Sto, Pan.
- 02 STOPPE: Gor, Harf, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Haa, Groen, Dre, Hen, Baa.
- 03 STOPPEN: Nee, Rek.
- 04 BOZZE: Aal, Vars, Zel.
- 05 BOSSEN: Bel, Win / Win 1971 [Deunk 1, 33].
- 06 BOSSEM: / Win 1971 [Deunk 1, 33].
- 07 BOS: Gees, Bel / No Acht 1835 [Telge 4, 17].
- 08 BOSTE: Zel.
- 09 POSSE: Eib.
- 10 SPON: Vars, Did.
- 11 SPONNE: Zut.
- 12 ZWIK: / Acht 1882 [Telge 2, 159].

Aal: Ne bosse is ’n taps stuk holt, met doorumme hen ’n lepken stof.

Eef: Biej ’n wienvat werd ’n krane in de baojem ezet en dan kon iej ’n flesse wien vol laoten lopen.

Vars 1985: De slaegel wol der uutspringen, mor ’k hebbe der ’n duftegen kiele tussen eslagen en now zit e weer zo vaste as Grolle. KIELE “wig” [Telge 6, 171].

Acht ca 1830: KIEL “wig” [Telge 4, 6].

Win 1971: KIEL, KEIL “wig” [Deunk 1, 109].

Acht-Tw 1954: PEGGEN “wig” [Wanink 2].

Win 1971: PEGGE “dun houtje, als wig gebruikt” [Deunk 1, 172].

KUUP

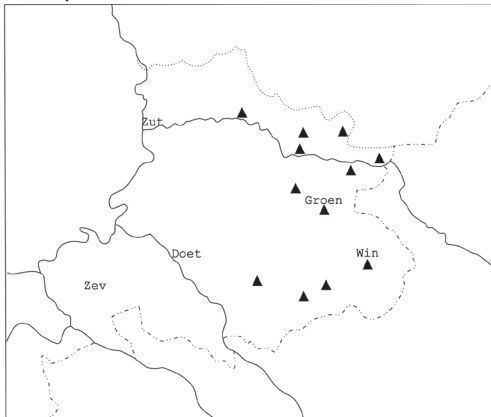
kuip

- 01 KUUP: Wich, Vor, Din, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 201].
- 02 KUPE: Gor, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Haa.
- 03 KUPEN: Tol / Acht 1895 [Telge 2, 75].
- 04 KUVEN: Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Vars / Din 1835 [Telge 4, 19], Vars 1882 [Telge 2, 75], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 133], Win 1971 [Deunk 1, 126], Eib 1980 [Telge 1, 44], Vars 1985 [Telge 6, 201], Lich 1991 [Telge 8, 70].
- 05 KUYE: / N Acht ca 1860 [Telge 4, 42], Acht 1882 [Telge 2, 75].
- 06 TONNE: Ruu, Lar, Gees, Groen, Doet II Bat.
- 07 TOBBE: Eef, Zut.
- 08 BALIE: / Win 1971 [Deunk 1, 126].

Gees: Kuven; maor wie zegt: kuumm. [Ok: Nee, Eib / Eib 1980 (Telge 1, 44)].

Vars: De kuup, 't kuven.

Eef: Biej ons in de streek zeien ze kupe. 's Zaoaterdag mos iej in de kupe en dan kreeg iej as kind 'n goeie beurte met greune zepe.

▲ kuven 04

Kuven is – net as helft(e), elft(e) en benne (kiek op blz. 245, 246) – ok al zon old woord wat meugelek afstamt van 't Latijnse woord cûpa "kuip". Behalve in 't oosten van den Achterhoek is 't ok bekend in 't Münsterland en Zuud-Limburg.

Vars 1985: 'n Groten kuup heitten kuven; vandoor waskuven, buukkuven [Telge 6, 210].

Nee: Boeren dee vrogger hoesslachtten, gebroeken ok 'n kuumm umme 't spek, de schinken en de ribbokes te zolten. 'n Kuumm beston oet 'n baomm woorlangs dugen stonnen met doorumme hen twee of drie hoepels. Der zatten twee handvaten an.

Bel: 't Vleis wodn nao 't slachten ezalt in ne pekkelkuven.

Win: 't Vleis wodn bewaard in ne buukkuven en ezalten in ne zaltkuven.

Lar: Kalver dronken uut 'n wettertonne.

Kot ca 1930: Vader herinnerden zich onder meer nog ne winter dat de baeke ok al de lege weidens en landeri-jen overstreumd hadde. Met ne vrend had e doo der, in 'n kuven, nog ovver ezwabberd [Meinen 5, 25].

Acht 1895: STENDER "grote ton om vlees in te zouten" [Telge 2, 126; ok: Din / Lar 1927 (Heuvel 1, 48).]

Lar 1927: Eindelijk gaan we naar de kelder waar de grote "vleisstender" (een kuip) staat [Heuvel 1, 446]. [VLEISSTENDER].

TEIL

teil

- 01 TEIL: Acht, Liem II Bat.
- 02 TAEI: Ruu.
- 03 TEILE: Gor, Zut, Haa, Rek, Groen.
- 04 TELE: Rek.
- 05 KUUP: Voo, Hen.
- 06 BAK: Bel.
- 07 VAT: Groen.

Hen: 'n Teil is emaaft van zink, meestal hef die 'n ovale vorm, 'n Kuup is meestal rond. 'n Teil wodn vogger ok wel kuup eneumd.

Bel: Ne teil of bak is van zink, net as vake ne emmer.

Voo: Zaoaterdag 's avonds mossen wi-j in de kuup um gewassen te worden, moor dat was 'n groten zinken teil.

● *Veur de namen van 'n wasteil, kiek in De mens en zien wark-A, hfst 4, blz. 61 "wasteil"*

Vars 1985: Wi-j kent allerhande bekke: 'n peerdebak, 'n koebak, 'n drinkensbak veur

de beeste in de weide, 'n holtbak, 'n gruu-
bak [Telge 6, 33]. [BAK].

Lich 1991: HUVEN "metalen bak" [Telge 8,
55].

HOOFDSTUK 10

STOFFEN EN WAEFSELS

GREI

stof, weefsel

- 01 GREI: Alm, Wich, Ruu, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Bel, Aal, Win, Din, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Kep, Hen, Tol, Ang, Lat, Zev, Did, Sto, Pan, Her, Lob / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 104].
- 02 GEREI: Wesv.
- 03 SPUL: Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gels, Haa, Nee, Aal, Ulf, Zel, Baa.
- 04 STOF: Gor, Eef, Zut, Eib, Vars, Gaa, Zev, Pan.
- 05 GOED: Eef, Wesd, Dre.
- 06 GOOD: Groen, Lich, Aal.

Lat: Fluweel is zach grei.

Aal: Fluweel is zacht grei/good; pilo is stug grei/spul.

Gels: Fluweel is lekker zach spul; mar pilo is stug grei.

Pan: Fluweel is lekker zachte stof; pilo is van dah stieve grei.

Dre: Fluweel is lekker zacht goed; pilo is stug goed.

Acht-Tw 1948: Grei vuur ne nije bokse [Wanink 1, 104].

LAPPEN I

textiel

- 01 LAPPEN: Gor, Nee, Eib, Groen, Aal, Gen, Voo, Ulf, Vars, Does.
- 02 LAPPE: Did, Zed, Pan.
- 03 TEXTIEL: Ruu, Eib, Rek, Groen, Voo, Lat, Wesv, Lob.
- 04 STOF: Lich, Din, Gen, Lat, Zev.
- 05 STOFFE: Did.
- 06 LAPPE STOF: sHe.
- 07 MANUFACTUREN: Eef.
- 08 MANNEFACTUREN: Sil.
- 09 GOED: Loch, Lar.
- 10 GOOD: Aal.
- 11 ELLEWAAR: Ruu, Wesv.
- 12 GREI: Bel.

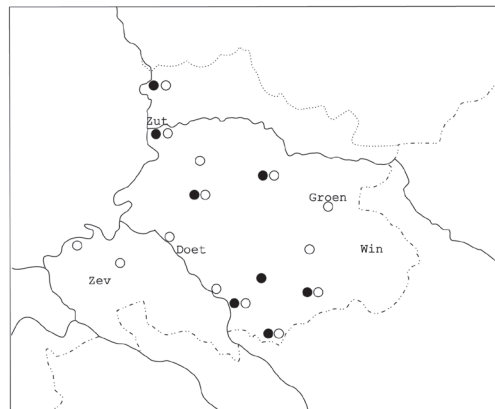
- 13 COUPONS: Groen.

Vars 1985: ELLEWARE “stukgoed” [Telge 6, 101].

LAPPEN II

manufacturen, stoffen

- 01 LAPPEN: Harf, Ruu, Lar, Nee, Groen, Lich, Bre, Voo, Ulf, Wehl, Hen, Zev.
- 02 LEPKES: Voo, Ulf, Kep.
- 03 LAEPKES: Pan.
- 04 MANNEFACTUREN, MANUFACTUREN: Gor, Zut, Ruu, Aal, Din, Sil, Vars, Hen.
- 05 STOFFEN: Ruu, Lar, Groen, Baa, Lob.
- 06 TEXTIEL: Gen, Did, sHe.
- 07 GOOD: Rek.
- 08 GOED: Dre.
- 09 COUPONS: Groen.
- 10 GALANTERIEËN: Win.

- *mannefacturen, manufacturen 04*
- *mannefacturenzaak/- winkel 06-08*

't Van oorsprong Franse woord mannefacturen/manufacturen is veural op-egeven in Achterhookse plaatsen. 't Is neet ondenkbaar dat doorbie 'n rolle espöld hef dat waeven vanolds in de Liemers neet zon belangrieker bezegheid was as in 't oosten van den Achterhook.

- 11 STALEN: / Lich 1991 [Telge 8, 115].
 12 GREI: Bel, Groen.

Vars: 'n Echt woord he'w niet; manufacturen kump in de richting, maor bunt klore dinger: bloezen en boksen en zo.

Bel: Van wat veur grei is dat kleed (= jurk) emaaft?

LAPPENWINKEL

manufacturenwinkel, stoffenwinkel, textielwinkel

- 01 LAPPENWINKEL: Harf, Lar, Rek, Groen, Lich, Aal, Voo, Ulf, Wehl, Dre, Hen.
 02 LAPPENZAAK: Ruu, Gen.
 03 LEPKESWINKEL: Aal, Ulf, Kep / Gaa 1945 [Van Velzen 2, 61].
 04 STOFFE(N)ZAAK: Alm, Lar, Bre, Din, Wehl, Lat, Groes, Zev, sHe, Pan.
 05 STOFFE(N)WINKEL: Lar, Aal, Vars, Baa, sHe, Pan, Lob.
 06 MANNEFACTURENZAAK, MANUFACTURENZAAK: Gor, Zut, Lich, Din, Kep, Lat, Did.
 07 MANNEFACTURENWINKEL, MANUFACTURENWINKEL: Vor, Ruu, Groen, Aal, Sil, Gaa.
 08 MANUFACTURIERWINKEL: Hen.
 09 KLERAZIEWINKEL: Ruu, Bor / Vars 1947 [Archief 3, 193].
 10 GALANTERIE: Win.
 11 FOURNITUREWINKEL: Lob.
 12 GAREN EN BANDWINKELTJE: Zut.
 13 ELLEWINKEL: / Zel 1870 [Klokman 6, 454].
 14 TEXTIELWINKEL: Gen, sHe.
 15 TEXTIELZAAK: Zel, sHe.

Alm: Stoffenzaak is neet de vroggere name.
Sil: Wi-j numen de winkel bi-j de naam van de eigenaar: ik gao naor Borggraeven veur stof.

Vars: In Varsseveld hadde wi-j vrogger den Wollen Weenink en den Katoenen Duthler.

Vars 1947: De buurte sloeg de hande in mekare zo'n uutzet at Geesken metkreeg. 't Duurste beddegrei dat der in de kleraziewinkel te kriegen was, 'n merakels durabel olderwets eiken kammenet en vol met 't beste linnen [Archief 3, 193].

Zel 1870: As mien vrouw 'n neusdoek neudeg hef, geet ze neet nao de ellewinkel, of ik mot met [Klokman 6, 454].

Gaa 1945: In de lepkeswinkel is 't zo deftege en 't ruukt zo eigenaardeg. Hent is bli-j dat de lepkeskeerl eindelek 't gekochte in 'n papier wikkelt en daor kruuskras 'n touw umhen bindt [Van Velzen 2, 61]. [LEPKESKEERL "manufacturier"].

● *Veur namen van "man die met stalen klanten bezoekt/bezocht", "man die met textiel klanten bezoekt/bezocht", kiek op blz. 202.*

DAMAST

damast

- 01 DAMAST: Acht, Liem.
 02 DAMAS: Gor, Wehl, Kep, sHe.

Voo: Van damast ha'j taofellinnen, taofelklejen, servetten; damast is 'n glanzende en gladde stof, wit met ingewaeven patronen; 't is gemaakt van katoen.

Gor: Gedienn, taofellakens, servetten en deftege klere waren wel van damas. Damas is ketoen of linnen met ingewaeven petreuntjes, soms ok as randjes in de maoten van 't laken of servet.

Lar: Witte taofellakens en servetten bint wel van damast. Bloempatronen bunt ingewaeven en van dezelfde kleur. Bie olde klederdrachten ha'j soms zwarte damasten onderrokke.

● *Kiek ok in hfst. 7, bie: wever, blz. 181.*

BAAI

baai

- 01 BAAI: Eef, Wich, Ruu, Lar, Gees, Gels, Nee, Aal, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Wehl, Kep, Baa, Goes, Zev, Did, sHe.
 02 BAOJ: Loch, Bor, Eib, Groen / Vars 1985 [Telge 6, 35].

Lar: Baai is emaaft van wol of ketoen; 't is wat ruweg. Onderrökke bunt vake van baai.

Aal: Baai is ne rowwe, wollen stof, meestal gries of zwart. Onderrökke, liefkes en onderboksen wazzen vake van baai.

Kep: Baai is 'n dikke stof met één rowwe kant; gebuukt veur onderboksen veur vrouwlou en manslou.

Groen: Baoj is 'n dikke, wollen stof veur onderrökke, wal gewaeven ok veur borströkke.

FLANEL

flanel

01 FLANEL: Acht, Liem.

02 FLENEL: Ruu.

03 FLENNEL: Ruu.

04 FLANEEL: Loch.

Gor: Flanel is 'n katoenen, gewaeven stof met 'n zachte, opgeruwde kante en 'n gladde kante. Beddegoed (lakens en slopen), ondergoed (hemde en broeken), nachthemde, ponnen, sport-hemde en bloezen bint der vake van emaaft.

Voo: Nachtgoed en beddegoed (lakens) zun vaak van flanel. 't Vuult zacht an; 't kan zowel effen zun as met patronen der in gewaeven; 't is gemaakt van geruwde katoen.

Hen: Wi-jiuu hadden vrogger 'n pyama dén van flanel was; dat was lekker warm in de winterdag. De stof vuult lekker zacht an.

Lob: Wah heh gi-j dan 'n mooi flanelle hemp aon.

FLUWEEL

fluweel

01 FLUWEEL: Acht, Liem.

02 FLEWEEL: Eef.

03 SAMMET: Din, Did.

04 ZAMMET: Wehl.

05 ZAMMERT: Meg.

Il samt: Vre, Ges, Hei, Raes, Boch, Kle.

Vor: Fluweel wödt gemaakt van katoen; 't is 'n dure stof en veural de baetere kringen hadden die.

Wehl: Fluweel wier gebruik veur dure kleren, veur gedienen en kussens. 't Liek op velours.

Wesv: O.a. communiepekskes werde van fluweel gemaak.

Eib: Fluweel glanst mooi deur den vleug wie der in zit. [VLEUG "draadrichting van de stof"; ok: Ruu, Lar, Din, Wehl, Lat, Groes].

Gor: Fluweel is 'n dichte, gewaeven stof met 'n korte pool. A'j der met de hande aoverhenstrieft, dan zee'j kleurverschil deur de glans – of doffe kante – van de poolrichting; de vleuge van de stof. [VLEUGE].

Groes: A'j met de vleug mehstrieft, liek de stof donkerder, strieft ie tege de vleug in, dan liek 't lichter.

Eef: A'j 'n fluwelen jörk an hadden, dan mos

ie niet met op 'n biezenstoel gaon zitten, want dan zag-ie allemaole streepkes.

Wehl: Zammet is lekker zacht; maor pilo is stug grei.

JUTE

jute

01 JUTE: Acht, Liem.

02 JUTTE: Harf, Lar, Bel.

Groes: Jute is 'n grovve geweve stof, lich-/middelbruun van kleur.

Gees: Jute is 'n grovve, harde stof. Jute zekke en baalscholken bunt der van emaaft.

Eef: Jute zat vrogger achter behang; koe-daekens en eerpelzakken waren van grovver jute.

Gor: Zakken veur mael, zaod, veevoer, eerpels, mar ok grote schorten um veur te doen met smereg wark op 't land of met veevoeren; dan ha'j 'n voerscholk veur.

Bel: Miene ooms hadden ne zaodhandel. Dus juttan zakken ken ik. Mien moo maken der baalschorten van.

KATOEN

katoen

01 KATOEN, KETOEN: Acht, Liem.

Eib: Der is fien ewaeven katoen, maor ok grof ewaeven.

Groen: Der is ok ongebleekte katoen, dat zut der 'n betjen lechbeige oet. Van katoen wordt van alles emaaft; zoas klere, theedeuke, lakens.

Lar: Lakens, slopen, klere, scholdeuke bunt van katoen.

Aal: Lakens, slopen, handdeuke, theedeuke, hemde bunt vake van katoen; 't is wit; maor hef ok wal bonte kleurn.

Win 1971: Die:m "een soort katoenen weefsel" [Deunk 1, 141]. [DIEM].

LAKEN

laken

01 LAKE(N): Acht, Liem.

Groes: Laken is 'n effe, geweve, viltachtege, wolle stof die geruwd wördt; draoje ku'j dan bijna nie meer zien.

Gor: Laken is 'n wollen stof, steveg dichte eweven. Met de gladde kante veur baovenklere, jassen enz. Ok veur mooie mantels en deffege uniformen.

Lar: Laken is 'n zwarte, gladde, wollen stof; der wordt keerlspekke van emaaakt.

Acht-Tw 1948: Nen laaksen bril dao kö'j zeuven elle met in de groond kieken "een-voorde-gek-houdertje van kinderen". LAAKS "van laken gemaakt, lakens" [Wanink 1, 134].

LINNEN

linnen

01 LINNE(N): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 213].

02 DOEK: / Acht ca 1830 [Telge 4, 4].

03 DOOK: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 88], Lich 1991 [Telge 8, 31].

Ruu: Linnen; maor wie zegt: linn [Ok: Eef, Lar].

Gels: Linnen wordt van vlas emaaakt; 't wordt ewaeven.

Voo: De structuur van gewaeven linnen is grover as van katoen. 't Dreg 's winters warm en 's zommers koel; 't kreukt heel arg.

Eef: 't Is net as katoen, mar dan met wat verdikkingen in de draojen. Lakens en taofelgoed bunt der vake van emaaakt. Ongeverfd is 't wat crèmekleureg.

Vars: Hoftiezer, den blauwvarver, varfden linnen.

Lar: Hemde, onderboksens, lakens en 't doodskleed bunt van linn.

Zev: Klere en gediene wiere van linne gemaak. Die gediene liete wel lich deur, maor gi-j kon der niet deurhen kieke. Ze wiere, met onderaan 'n stok, opgehange. Kiek ok in: 't Huus, blz. 86 onder glazenkleed.

Vars 1985: Völle dinge wiest der op dat hier vrogger völle vlas verbouwd wier veur eigen gebruik. Zo bunt der in völle olde huze nog wel braken, hekkels en reppels. Soms ok 'n waevekamer. In Varsseveld kenne wi-j as blauwvarvers Hoftiezer en Heusinkveld bi-j de Zandkoele. In sommige linnenkasten zit nog eigen gewaeven linnen as gewaeven pellen, tierentein, damast of waofeldoek [Telge 6, 213].

Acht-Tw 1948: Ne rolle dook in 't kammenet [Wanink 1, 88].

MOLTON

molton

01 MOLTON: Acht, Liem.

Eef: Molton is grovver as katoen en meestal an beie kanten geruwd, dus lekker zachte.

Nee: Molton dekkens, matrasdekkens, ondergoed en veilen bunt van molton. Molton is 'n pluzerege stof.

Bel: Mien moo maken van molton krukenzakken en soms onderlakens/onderleggers.

PELLEN

pellen

01 PELLEN: Groen, Baa / Win 1971 [Deunk 1, 172], Vars 1985 [Telge 6, 261].

Groen: Pellen is ne ketoenen of linnen waefsel; der wordt taofelklede, zakdeuke en handdeuke van emaaakt; dee hebt bonte, geblokte patronen. Kump in Grolle neet veur.

Baa: Pellen is katoen; veur zakdoeken en taofellakens.

Gees: In Geestan ha'j vrogger de Pellewaever.

Lich 1991: Vrogger woonn der ne pellowaever an de Baelersdiek [Telge 8, 89]. [PELLE-WAEVER "wever van 'pellen': linnen waarin figuren gewerkt zijn voor handdoeken e.d."].

Win 1971: PELLENWAEVER "wever van fijn linnen" [Deunk 1, 172].

● *Kiek ok in hfst. 7, bie: wever, blz. 181.*

PILO

pilo

01 PILO: Acht, Liem / Lar 1885 [Postmeter 1, 53], Acht 1895 [Telge 2, 91], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 160], Eib 1980 [Telge 1, 62], Pan 1988 [Telge 7, 105].

02 PILO-MOLLENVEL: Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 160].

03 GROVVE MANCHESTER: Eef.

04 KEPPER: Doet.

05 INGELS LAER: / Pan 1988 [Telge 7, 79].

Kep: 'n Pilose bokse is sterk; die kan alleen staon.

Doet: Kepper is 'n blauwe, stugge stof woor overalls, warkboksen en kiels van gemaakt wieren.

Wehl: Zammet is lekker zacht; maor pilo is stug grei.

Nee: Behalve pilose boksens ha’j pilopetjes. [Verg.: De Mens-B 492].

Gaa 1945: De jongens hebt elks ’n broodbuul die moder van pilo hef emaaft [Van Velzen 2, 8].

Groen: Ne pilose bokse was van mechester zonder ribbels met ’n visgraat waefsel; ’t was gekeperd half linnen maar van ’n sterke inslag. [GEKEPERD].

Vars 1917: De ni-je gekepperde rok die ze der ampat veur hef an-etrokken, steet wied uut [Döker 1, 10]. [GEKEPPERD].

Acht-Tw 1948: Pilo “grove, bruine katoenen stof voor werkbroeken”. Pilo-mollenvel “hetzelfde (als pilo), maar van beter kwaliteit en zwart” [Wanink 1, 160].

SATIJN

satijn

01 SATIJN: Eef, Wich, Lar, Bor, Eib, Gen, Voo, Ulf, Wehl, Baa, Lat, Wesv, Groes, Zev, sHe, Lob.

02 SATIEN: Ruu, Loch, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Din, Voo, Ulf, Vars, Hen.

03 SETIEN: Gor.

Bel: Satien; met ’n ie as in ’t woord bier. [Ok: Aal, Voo, Vars].

Voo: Satien is eigelek gin stof, maor ’n manier van waeven van zi-j; ’t is ’n glanzende, gladde stof, woorvan kussens en zondagse klere gemaakt worden.

Baa: Eén kant van satijn is dof, de andere glanzend.

Nee: Rieke leu hadden satienen pyama’s en berregood van satien.

TRICOT

tricot

01 TRICOT, TRICO: Acht, Liem.

Bel: De naodruk lig op de eerste lettergrepe: ’trico.

Eef: Trico kan handgebreid of met de machine emaaft waenn, de ene kante is recht; de andere kante averecht.

Lich: Trico is ne gebreide, rekbore stof veur ondergoed en kinderklere.

Lar: Trico is gebreide katoen; ondergoed is der van emaaft.

TIERENTEIN

tieretein

01 TIERENTEIN: / Acht 1895 [Telge 2, 132], Vars 1985 [Telge 6, 413].

Acht 1895: Tierentein “naam van een stof van half linnen en half wol” [Telge 2, 132].

Vars1985: A’j waeven met linnen ketten en ’n wollen inslag, kwam der achter an de stof (tierentein) ’n wulleken [Telge 6, 413]. [WULLEKEN].

Gees: Nötten wodn bewaard in ’n tienteinze buul; ’n soort met roeten. [TIENTEINS].

TULE

tule

01 TULE: Acht, Liem.

02 TUUL: Wehl.

Voo: Tule is ’n soort kant, gemaakt van linnen of katoen.

Din: Tule is ’n deurzichteg waefsel met fiene mazen; vitrage is dervan emaaft.

Gor: Tule is gaasachtege stof; der wordt sluiers, versiering op hoeien, balletrökskes en pettycoats van emaaft.

Gees: Petticoats wodn vrogger van tule emaaft, dan stonn de rökke mooi wied oet.

Lar: Knipmutsen hadden tule, net zo as sluiers en trouwjurken.

Zev: Tule is mooi, duur grei; o.a. sjaals worde der van gemaak.

VELOURS

velours

01 VELOURS, VELOUR: Acht, Liem.

02 VLOURS: Lar, Gels, Eib, Lob.

03 VLOER: Bel, Aal, Zev.

Bel: Vloer is van katoen of wolle; de onderkante is glad, de baovenkante hef ne legen pool; ’t is iets glanzend.

Voo: De pool van velour is wat körter dan van fluweel; ’t is gemaak van wol of katoen en ’t vuult heel zacht an.

Lob: Vlours is ’n bitje dikke stof; der werde aovergordiene van gemak.

Eef: Aovergordienen könt van velours waenn; ’t is ’n dikkere stof dan fleweel.

Nee: Velours is dik, zacht grei; gaddienn, boksens, jurken en ander kleregrei könt der van emaaft worden.

Ulf: In velours zit 'n vleug. [VLEUG].

VILT

vilt

01 VILT: Acht, Liem.

Aal: Vilt is ne fluweelachtege, samengepers-te, stroef anveulende stof waor o.a. heu, inkt-lappen en viltjes veur onder stoelpeute van emaaft wodn.

Voo: Vilt is gemaakt van wol die'j heel arg laot krimpen. De stof wödt vaster en dikker. Laoten krimpen doe'j met heit water en ok wel met zachte zeep. 't Is 'n heel olde manier van starker maken van wol.

Groen: Deur bewarking van de wolle (hette), krie'j vilt. Der wordt o.a. dames- en herenheude (= hoeden) van emaaft.

Bel: Vilt is ne grieze stof; wi-j maken der slof-fen en inlegzollen in de skone van.

WOLLE

wol

01 WOLLE: Gor, Harf, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Vars, Hen / No Acht 1883 [Telge 4, 80], Eib 1980 [Telge 1, 99].

02 WOL: Din, Gen, Voo, Meg, Ulf, Wehl, Kep, Hen, Baa, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Lob.

Voo: Wol wödt gebruikt veur kleren (sök, ondergoed, truien enz.) en daekens. Wödt ge-maakt van o.a. schaopen- of geitenhoor.

Vars: Wolle is pluzereg, kriebeleg grei; der wodt borströkke, zökke, truien en dekkens van emaaft.

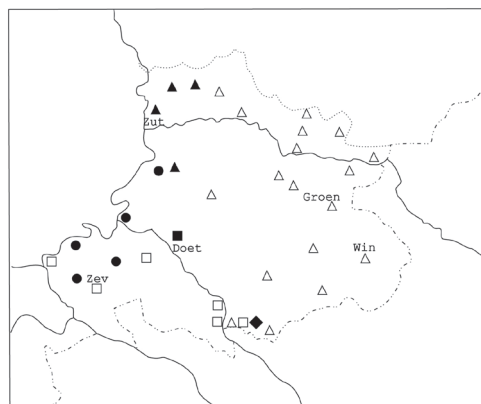
Acht 1895: KALLEMENK "soort wollen stof, kalmink" [Telge 2, 60].

Lar 1885: Pilo, kallemenk, mesjester, bom-mezie, saoj, mollenvel: koop zuk grei neet meer; waes wiezer! [Postmeter 1, 53].

ZIEDE

zijde

01 ZIEDE: Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels,

△ ziede 01	■ zi-je 04
▲ zieje 02	◆ zi-jde 05
□ zi-j 03	● zijde 06

De variatie in uitspraak van 't woord zijde in onze streek is tamelek groot. In feite bunt der drie meugelekheden. 1) 'n Tweelettergrepeg woord met tussen de klinkers 'n d: ziede (in 't oostelege deel van den Achterhook), zi-jde (op-egeven veur Voorst) en zijde (veural in 't westelege deel van de Liemers. 2) 'n Tweelettergrepeg woord met tussen de klinkers een j in plaatse van 'n d: zieje (in 't noordwestelege deel van den Achterhook) en zi-je (op-egeven veur Voorst). 3) 'n Eenlettergrepeg woord: zi-j (in de Liemers) en zij (Lobith, steet neet op 't kaartjen).

Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Vars, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 284].

02 ZIEJE: Gor, Harf, Eef, Wich.

03 ZI-J: Gen, Voo, Ulf, Wehl, Wesv, Zev / sHe 1982 [Telge 3, 178].

04 ZI-JE: Kep.

05 ZI-JDE: Voo.

06 ZIJDE: Baa, Does, Lat, Groes, Did.

07 ZIJ: Lob.

Bel: Ne zieden sjaal/blouse. De zieden kou-sen waren van kunstziede.

Lob: Zi-j het 'n zijde bluske aon.

Kep: De nonnen uut Baok maken vrogger zi-je van zijderupsen, die in de moerbeiboom op de Ulenpas zatten.

Baa: Zijde wödt gemaakt van de cocons van zijderupsen.

TIEK

tijk

- 01 TIEK: Gor, Harf, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Zev, sHe, Lob.
02 TIEKE: Din, Vars.
03 TEEK: Bel, Groen, Lich, Aal, Win.
04 TIJK: Baa, Does, Lat, Wesv, Groes, Did, Lob.

Din: Tieke; met 'n ie as in 't woord bier.

Gor: Tiek is 'n stevege dikke ketoenen of linnen stof veur beddegoed, matrassen-aovertrekken, dekbeddenaovortrekken of veur meubels.

Nee: Van tiek ha'j berregood, rökke, boe-zeroens. 't Is dikke katoen, met blauw-witte strepen en blökke.

Kep: Vrogger sliep i-j soms onder 'n meestal geruut beddetiek, waarin kapok zat. Was 's winters lekker warm.

KANT

kant

- 01 KANT: Gor, Harf, Eef, Wich, Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Din, Gen, Ulf, Vars, Wehl, Hen, Baa, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Lob.
02 KANTE: Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Rek, Groen.
03 'NEZIE: Gees.

Eef: Rendjes langs gedientjes, kleedjes, kraagjes en knipmutsen bunt van kant.

Ruu: Mooie schossteenkleedjes bunt emaaft van kante.

Nee: Kleedjes, gedienn, schossteenkleedjes, raenekes langs kastenschappen bunt vake van kant.

Voo: Kant wier geklost (kloskant) of gehaakt (naoldkant); 't wödt gemaakt van katoen of linnen, maor ok dun metaoldraad kö'j klossen.

Gees: An de glazenkee zat nezie.

● *In 't gedicht Walear en Now gif Postel de volgende namen van stoffen:*

Lar 1885: Pilo, kallemenk, mesjester Bommezie, saoj, mollenvel:
Koop zulk grei neet meer, waes wiesder!,
Want al is 't zo stark as iesder,

't Is joh nargens meer in tel.
Buks, krulduffel, swier de laine,
Flokonee, da's now in trek.

Ook tiebee en kasteriene,
Alpeka en poepeliene!,
Poeppeliene!, guns, hoo gek! [Postmeter 1, 53]. [BOMMEZIE "bombazijn". SAOJ "saai, sajet". BUKS "bukskin". KRULDUFFEL "krulduffel". SWIER DE LAINE "?". FLOKONEE "pluizige stof?". TIEBEE "tibet". KASTERIENE "lancaster". ALPEKA "alpaca". POEPELIENE "popeline".

Acht-Tw 1948: PILO-MOLLENVEL "hetzelfde (als pilo), maar van beter kwaliteit en zwart" [Wanink 1, 160].

Acht 1895: DRIL "geweven (driedraadse) stof". KEPER "bepaald soort stof: keper". SAOJE "wollenstof" [Telge 2, 28/62/110].

Acht 1882: ZWILK "wasdoek (zekere geweven stof)" [Telge 2, 159].

Pan 1988: SJET "sajet, saai" [Telge 7, 124].

Acht 1895: VIEFSCHAFT "stof voor kleding, geweven met vijf schachten of kamhouten" [Telge 2, 141].

Win 1971: Ne (vrouwen)rok van viefschach. VIEFSCHACH "soort stof, goed" [Deunk 1, 264].

Lich 1991: Ne viefschachsen rok "een rok gemaakt van weefsel, geweven met vijf schachten of kamhouten" [Telge 8, 136]. [VIEFSCHACHS: ok: / Vars 1985 (Telge 6, 386)].

Lar 1885: Bi-j hoge en lege hef ze betuugd as da'j den vieschachen rok, dén ie vleenn jaor in de winkel bie R. hadden kof, nog neet betaald hadden, dat oew paerse jak ook nog an de planke ston, met 'n blauwe loere en drie paar kinderheuskes en da'j ok nog met 'n veventwinteg gulden bi-j den notaris stonnen te kraejen [Postmeter 1, 44]. [VIESCHACHS].

ZELFKANT

zelfkant

- 01 ZELFKANTE: Gor, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Vars, Doet, Hen.
02 ZELFKANT: Rek, Gen, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Baa, Does, Lat, Wesv, Groen, Zev, Did, sHe, Lob.
03 NEGGE: Rek.
04 BOORD: Rek.
05 ZELFEGGE: / Acht 1895 [Telge 2, 155],

Win 1971 [Deunk 1, 282].
06 ZELFWEGGE: / Acht-Tw 1948 [Wanink
1, 217].

Rek: De zelfkant of ok wal den boord of de
negge.

Hen: De versterkte ziedkante van 'n weefsel
nume wi-j de zelfkante.

Vars: In de zelfkante zit gin zoom in.

HOOFDSTUK 11

HANDEL EN GELD

HANDELEN

handelen

- 01 HANDELE(N): Gor, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Lat, Wesv, Did, sHe, Zed, Sto.
- 02 HAANDELE: Pan.
- 03 HANDEL DRIEVE(N): Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Bor, Haa, Groen, Bre, Din, Voo, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Baa, Ang, Groes, Zev, sHe, Zed, Sto, Her, Lob.
- 04 OP DEN HANDEL GAON: Vars.
- 05 IN DE HANDEL ZITTEN: Does.

Aal: Handeln is 't mooiste wat 't göf veur Jan.
Ruu: Handeln is Jan zien alles/leefhebberije.

Win: Handeln deut Jan liedensgeerne/onwies geerne.

Tol: Jan deut niks liever as handeln; hie is één en al handel.

Did: In handele is Jan haevig wat mans.

Zut: Handel drieven is alles veur Jan.

Sto: Handele is water op Jan zien mölleke.

Harf: Jan is één en al handel.

Does: In de handel zitten, is Jan zien lust en zien laeven.

Vars 1985: Ondernemen is dörven! 'n Ondernemmer mot dorumme zien leste dubbeltjen dörven in te zetten en der dan bi-j dag en nach veur vechten dat e zien doel bereikt. 't Is 'n kwestie van gezond boerenverstand dat e iets anpakt woor e met 'n an woorschienlekheid grenzende zekerheid met slagen kan [Telge 6, 247]. [ONDERNEMMEN. ONDERNEMMER].

Eib veur 1973: 't Schoem van den handel is better as 't geld van 't wark "zelfs de minste verdienste van de handel is beter dan het geld dat men met werken verdient" [H. Odink 3, 210].

Win 1971: Ik leuve neet dat e met zien gehandelte völle verdeent. GEHANDELTE "het zaken doen, het handelen, de handel" [Deunk 1, 69].

HANDELAAR

handelaar

- 01 HANDELAAR: Acht, Liem.
- 02 HANDELAOR: Her.
- 03 HANDELER: Aal.
- 04 HANDLER: Din.
- 05 HANDELSMAN: Sil, Hen.
- 06 KOOPMAN: Loch, Eib, Rek, Aal, Vars.
- 07 JÖDDE: Ruu, Loch, Eib, Dre / Vars 1985 [Telge 6, 160], Lich 1991 [Telge 8, 57].

Win: Ne handelaar mot van af of an weten: op tied jao en nee weten te zeggen.

Lar: 'n Handelaar mot goed wetten van an of van.

Eib: Ne handelaar mot van an of van wetten. [Ok: Rek].

Ruu: As der in iemand handel zit, zeg ie wal 's: "t Is 'n echten jödde"; dat hoeft neet negatief te waenn, maor in sommege gevallen is dat wal 't geval; dan is 't 'n sjachelaar.

Pan 1988: JUD "slimme handelaar" [Telge 7, 58].

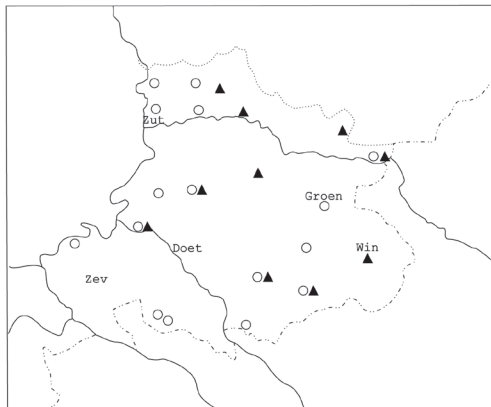
Win 1971: ROSHUUSKER "(eigenl.: rostuusker, van toesken 'ruilen') iemand die veel in paarden handelt, zonder hiervan uitsluitend zijn beroep te maken". Ook: PAERDEN-RONSELER [Deunk 1, 196/172].

Eef: OW-ers waren leu dee in den oorlog 1914-1918 winsten emaaft hadden zodat ze in de tied heel rieke eworden waren. (OW = oorlogswinst). 'n Keerl dén in den Tweeden Oorlog zwarte handel dreef, neumden wiele 'n Zwarte Piet. [OW-ER. ZWARTE PIET].

SJACHEREN

sjacheren

- 01 SJACHERE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Rek, Groen, Lich, Aal, Voo, Vars, Dre, Hen, Tol, Lat, sHe, Sto.
- 02 SJACHELEN: Ruu, Loch, Lar, Nee, Rek, Aal, Win, Vars, Dre, Hen / Hen 1984 [Geurtsen 1, 82].

○ *sjachere(n)* 01 ▲ *sjachelen* 02

Sjacheren is 'n ontlening uut 't Hebreuws, woorin't warkwoord sâhar de betekenis hef "handeldrijvend rondtrekken". Onze streek kent veural sjacheren, maor in den Achterhook kump ok de variant sjachelen veur.

- 03 SJOEMELLEN: Harf, Gels, Eib, Kep, Tol.
- 04 SCHARRELEN: Gor, Gen.
- 05 JÖDDE(N): Vor, Sto.
- 06 JUDGE: / Pan 1988 [Telge 7, 58].
- 07 ROONSELEN: Gels, Nee.
- 08 KONGELEN: Bel / Eib veur 1973 [H. Odink 4, 207].
- 09 ZWENDELEN: Zut.
- 10 VERKWANSELEN: Zel.
- 11 JÖDDESTREKE HEBBE: Did.
- 12 HENNEKENFOEKS DOON: Lich.

Gels: Roonselen; maor wiej zegt: roonslen.
Kep: Dén keerl mo'j uut de vingers blieven; dén sjoemelt der wat af.

Did: Dén keerl het jöddestreke; 't is 'n sjacheraar.

Gees: A'j 't aover 'n jöddenhandel hebt, wil dat neet zeggen da'j discrimineert.

Bel: A'j op de pries afdingt, bu'j an 't kongelen.

Aal 1964: KONGELEN "handelen door ruil" [Rots 1, 23].

● *De metwarkers geeft an dat veural in den handel 'n gemene streek vake an-eduud wordt as:*

JÖDDENSTREEK

jodenstreek

- 01 JÖDDENSTREEK: Gor, Alm, Eef, Wich, Loch, Bor, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Vars, Doet, Hen, Does, Ang.
- 02 JÖDDESTREEK: Zev, Did, sHe, Pan.
- 03 JUDESTREEK: Pan.
- 04 JODESTREEK: Wesv.

Gees: Duuster gedoo: handel dee 't daglech neet liejen kan.

Gaa: Die koopluj zunt smerege oplichters; ze neien ow woor i-j bi-j staot. [NEIEN "bedriegen"; kiek ok in: De mens-D, blz. 1031].

Eib veur 1973: Waor 'n mense de vinger neet tusken kan kriegen, daor stek de duvel de klauwe tusken "slechte of gehaaide mensen zien mogelijkheden om zich te verrijken waar anderen geen mogelijkheden zien" [H. Odink 3, 59].

SMEREGE ZAAKJES

smेरige zaakjes/zaken

- 01 SMEREGE ZAAKJES: Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Gels, Nee, Lich, Din, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Baa, Groes, Zev.
- 02 SMEREGE ZAKE(N): Gor, Wesv.
- 03 SMEREGE DINGE: Bel, Hen.
- 04 DUUSTERE ZAAKJES: Loch, Bor, Eib, Rek, Aal, Vars, Sil, Hen, Wesv, Zev, Did.
- 05 DUUSTERE ZAKE(N): Vars, Wesv, Did.
- 06 DUUSTERE DINGE: Bor, Dre.
- 07 DUUSTER GEDOO: Gees.
- 08 VUILE ZAAKJES: Vor, Does, Lat.
- 09 VIEZE ZAAKJES: Eib, Din, Sto.
- 10 VIEZE DINGE: Bel.
- 11 MINNE ZAAKJES: Eib.
- 12 LOUCHE ZAAKJES: Rek.
- 13 VOELE GESCHEFTEN: Win.

Hen: 't Is bekend dat e altied bezeg is met duustere zaakjes/smerege dinge.

Eib: 't Is bekend: hee dut altied vieze zaakjes/minne zaken/duustere zaakjes.

Win: 't Is bekend dat hee altied genges is met voele gescheften.

Rek: 't Is bekend dat e altied genges is met louche/duustere zaakjes.

Acht-Tw 1948: ONDERSTEKKE DOON "onder iemands duiven schieten; oneerlijk concurreren" [Wanink 1, 156].

Zev/Dui 1882: "Hé", docht doe de kat, "now is alles verloren, erst al mien confraters en dan nog zoveel inkrupers.... 't Is wel arg dat

't zo druk met de concurrentie geet en de inkruipers zoveul sint [Heldring 3, 447]. [INKRUPER "concurrent". CONFRAOTER "confrater"].

sHe 1982: Dén ambtenaar is te bestaeke as bas. IEMAND BESTAEKE "iemand omkopen" [Telge 3, 15].

SJACHERAAR

sjacheraar

- 01 SJACHERAAR: Gor, Eef, Zut, Wich, Vor, Bor, Rek, Groen, Aal, Voo, Gaa, Tol, Lat, Wesv, Did, Sto, Pan.
- 02 SJACHERER: Aal.
- 03 SJACHELAAR: Vor, Ruu, Bor, Nee, Zel, Hen, Zev.
- 04 SJACHELER: Aal.
- 05 SJACHELDER: Vars, Wesd, Wehl, Hen.
- 06 SCHARRELAAR: Loch, Lar, Gen, Does.
- 07 JÖDDE: Ruu, Eib, Kep.
- 08 JÖD: Zed, Sto.
- 09 JUD: Pan.
- 10 JOOD: Lat.
- 11 VIEZE JÖDDE: Vars.
- 12 VIEZE JÖD: Sto.
- 13 ECHE JÖDDE: Dre.
- 14 SLIMME JÖRRE: Eib.
- 15 SJOEMELAAR: Eib, Wesv.
- 16 ROONSELERD: Gels, Nee.
- 17 SMEERLAPPE: Bel.
- 18 SMEERLAP: Zut.
- 19 SMEERLAPPEN: Eib.
- 20 KONGELER: Rek.
- 21 KONGELPETER: Bel.
- 22 KWANSELAAR: Zel.
- 23 SMIESTERD: Eef.
- 24 MUITER: Eib.
- 25 ROSHUUSKER: Win.
- 26 FIELT: Din.

Gels: Roonselerd; maor wiej zegt: roonselad. [Ok: Nee].

Eib: In handeln is hee ne jödde.

Kep: Dat is mien toch 'n jödde; alles past 'm.

Pan: Hi-j is 'n sjacheraar; hi-j is 'n vieze jud (sorry; mar zo wier 't gezeid).

Eib veur 1973: Jödden en menisten bunt de bedregers onder de Christen "Joden en doopsgezinden hebben zich veelal met de handel bemoeid en werden daardoor als bedriegers gedoodverfd" [H. Odink 3, 111].

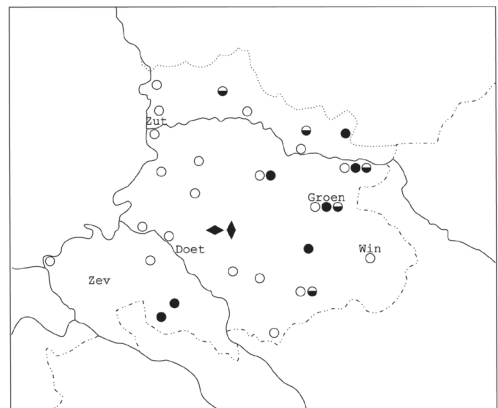
Zel 1856: Dén enen brunen he'k veur 'n

paar jaor op de Sint-Michielsmarkt te Hengel ekocht veur vief-en-zeuventeg gulden van zon ronselder. RONSELDER "paardenkoopman van de geringste soort" [Klokman 1, 74].

NEGOTIE

koopwaar

- 01 NEGOTIE, NEGOSIE: Gor, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Bor, Eib, Groen, Aal, Win, Din, Vars, Wesd, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Wesv / Eib 1980 [Telge 1, 55], Vars 1985 [Telge 6, 237], Pan 1988 [Telge 7, 94].
- 02 AGOTIE, AGOSIE: Ruu, Nee, Eib, Groen, Lich, Zed, Sto / Lar 1838 [GV-alm 181], Lar 1864 [GV-alm 124], Lar 1927 [Heuvel 1, 31], Win 1971 [Deunk 1, 1], Eib 1980 [Telge 1, 1], sHe 1982 [Telge 3, 7], Pan 1988 [Telge 7, 11].
- 03 NAGOTIE: Lar, Gees, Eib, Groen, Aal.
- 04 ANGOTIE: / Win 1977 [Moespot 96, 39].
- 05 EGOTIE: Zel.
- 06 LEGOTIE: Zel.
- 07 GREI: Alm, Ruu, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Din, Voo, Vars, Sil, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Did, Zed, Sto, Pan.

- *negotie, negosie 01* ◆ *egotie 05*
- *agotie, agosie 02* ◆ *legotie 06*
- ◐ *nagotie 03*

't Woord *negotie/negosie* kump van 't Franse woord *négoce*. Veural in den Acht is 't deur de metwarkers vake op-egeven. 't Feit dat der zo-völle varianten bunt (*agotie/agosie, nagosie, egotie, legotie*) gif an dat 't 'n woord is wat van-uit 'n andere taal aover-enommen is en neet al te bekend meer is.

- 08 HANDEL: Eef, Vor, Ruu, Rek, Groen, Gen, Ulf, Sil, Baa.
- 09 WARE: Gels, Haa, Bel, Lich, Aal, Win / Vars 1985 [Telge 6, 398].
- 10 WARE(N): Ruu, Win, sHe.
- 11 WAAR: Bor, Voo, Sto.
- 12 WAOR: Her, Lob.
- 13 WINKELWARE: Gor, Bre, Win / Vars 1985 [Telge 6, 409].
- 14 WINKELWAAR: Wich, Ruu.
- 15 KOOPWAAR: Eef, Vor, Wesd.
- 16 KOOPWARE: Din, Vars.
- 17 KOOPWAOR: Lob.
- 18 KOOPGOOD: / Lar 1927 [Heuvel 1, 252].
- 19 KOPENSCHOP: Gor / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 129].
- 20 SPUL: Lar, Rek, Groen, Aal, Gen, Meg.
- 21 SPULLEN: Zut.

Gor: 'n Venter geet langs de deure met negotie/winkelware/kopenschop.

Zel: In de kiste zit de legotie/egotie.

Groen: In de marse – 'n mand op de rugge of 'n kistjen – zit de nagotie/egotie/negotie.

Eef: B. ging vrogger met de kiste langs de deur/de boer op um koopwaar te verkopen.

Loch: Berendsen ging vrogger met negotie op de rugge de boer op.

Win 1977: Heer Arnold en Bernhard zaggen der oet as marskramers, zee hadden 'n kisteken met angotie op de rugge en zo lepen wi-j deur 't straotjen en toon achter langs de grachte. 'n leder was bezeg met zien eigen gedachten. Zol 't lukken [Moespot 96, 39].

Vars 1985: Zo'n marskraemer en zo'n kiseskeerl hadden vrogger zo'n hele negotie bi-j zich: kemme, sluoetspelden, hoorspelden, luzekemme (veur at de blagen uut schole 's wat metbrachten), goorn, naolden, band, ellestiek, motballen, veters, striekzwaevens, drukkneupe en zuk grei meer [Telge 6, 237].

Win 1971: BOCH(T) "slechte waar" [Deunk 1, 29].

MARK markt

Dudelek is dat markten 'n belangrieke rolle in Acht en Liem spölden want ok in völle plaatsen wazzen der twee keer in 't joor markten: in 't veurjoor (meertmarkt, meimarkt) en in 't naojoor (kolde markt). Ok op andere tieden

waren der bezundere markten. Zo ha'j in Hengelo ok nog 'n karmsemarkt, 'n knollenmarkt, 'n Sint-Michielsmarkt en 'n Sinterklaosmarkt. In Lochem was der näöst de meertenmarkt en de kolde markt 'n meimarkt, 'n karmismarkt en 'n kläöskesmarkt. Silvolde had joorleks 'n vasselaovendmarkt en Laren en Geesteren hadn in februari 'n klumpkesmarkt. De metwarkers uut Vorden, Wehl en Zeddum geeft op dat der ene kere in 't joor 'n verlottingsmarkt was; in Varsseveld was dat twee keer in 't joor. Veur Dinxperlo is op-egeven dat der bie veurjoores- en naojooresmarkt hennep verhandeld wodn. Door, en in Winterswijk was deur de ligging an de grenze grenshandel belangriek.

Behalve jongvee en koeien (beeste) wodn der op dee markten vullens en peerde verhandeld; b.v.: in Neede en Zevenaar (twee keer in 't joor) en Doesburg (een keer in 't joor). In 't naojoor, op de kolde markt, was der aanbod van greunte (kool, siepels) en fruit. Veur wat plaatsen (b.v. Neede, Eibergen, Dinxperlo) is op-egeven da'j op disse markten ok pötte, pannen, klerage kopen konn. Soms was der op disse (halfjoorlekse) markten ok karmse; b.v. in Varsseveld, Silvolde, Wehl, Steenderen, Bronkhorst, Didam.

Biggen (keune/poggen) wodn in völle plaatsen wekkeleks verhandeld (b.v. in Ruurlo, Winterswijk, Gaanderen, Hengelo, Doetinchem, Didam, Doesburg), in Borculo en Neede was dat ene kere in de twee wéken. Soms wazzen der dan ok kräöme met textiel (lapjesmarkt, o.a. in Winterswijk) of wodn der eier (Lochem, Zutphen), botter (Zutphen, Aalten), vis (Zutphen) en kippen (Gaanderen) verhandeld.

Regionale markten dee veur onze streek van belang wazzen, wodn eholden in Zutphen, Daeventer, Arnhem en Hengelo; nao den Tweeden Weerldoorlog was de veemarkt in Doetinchem 'n tied lang heel belangriek. De Hengelse peerdenmarkt wodn in de goeie tied maondeleks eholden.

De metwarkers uut Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Gels, Haa, Rek, Bel, Bre, Gen, Voo, Wesd, Zel, Kep, Dre, Baa, Tol, Lat, Groes, Sto, Her, Pan, Lob geeft an dat der in dee plaatsen gin markt eholden wodn.

- 01 MARK: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Groes, Sto.
- 02 MARKT: Alm, Loch, Lar, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Vars, Sil, Gaa, Hen, Baa, Zed.
- 03 MA(R)T: Does, Lat, Wesv, Zev.
- 04 MAE(R)T: Her, Pan, Lob.
- 05 MARKE: Harf.
- 06 MERK: Zut, Vor, Wehl, Did.
- 07 MARKTE: Vars, Wesd.

Gor: In Gorssel ging ie nao Zutphen, Daeventer of Hengel; bie ons was gin mark.

Eef: In Aefde was der gin mark; ze gingen donderdag naor Zutphent. As jongens zongen wiele as de boeren naor de mark gingen “Koop, koop, ’t is donderdag. Haal noe oew centen maor veur den dag; straks dan is de mark gedaon en ku’j met oew centen naor huus toe gaon”. Op dinsdag was der greuntemark in Zutphent. De grote veemark in Zutphent is nao den oorlog verhuusd naor Deutekem. Daeventer hield op Vriedag mark. Op Goeie Vriedag is der joormark in Daeventer.

Zut: In Zutphen was ’n eiermerk, ’n bottermerk, ’n vismerk, ’n veemark en ’n biggenmerk. De meimerk is noe weer in ere hersteld. Wat noe de Burgerzaal is, was vrogger de botterhal, wäör de bottermerk gehollen werd. Deur olde Zutphenezen wördt de Burgerzaal nog wel Botterhal genoemd.

Vor: In ’t veurjaar ha’j hier in Vorden de paosmerk met plantgrei veur den hof. In ’t naojaar was de oktober- of naojoorsmerk; dan wodn der völle herfstgrei an-ebaoden: kool veur zoerkool, siepels en vee wat uut de weie kwam. En der was dan ’n verlottingsmerk.

Ruu: In Reurle was der elk maondag keunemark; den tweeden maondag in mei was der meimark. De kolde mark wodn ok wal harfsmark of koolmark eneumd; dat was den darden maondag van oktober. En de darden woensdag in augustus was der karmse.

Loch: Elken dinsdag wodn der op de markt eier an-evoerd. Dee mark mocht neet eerder beginnen dan wanneer ’n klöksken (den pim-pam) in den toorn eluud wodn. Begin meert was der meertenmarkt; dan wodn de jonge vrouwleu achternao-ezetten deur jongs met kriet um de vrouwleu te keuren. Met de meimarkt was der karmse en in oktober was der karmismarkt. De kolde markt was in novem-

ber; dan kwammen de kooppleu uut Zutphen met kool. Tegen Sunderklaos ha’j kläöskesmarkt.

Lar: Ze gingen van hieruut naor de kolde markt en de kläöskesmarkt in Lochem. Heuvel schrif dat der in Looorne in februari klumpkesmarkt was; kiek in Heuvel 1, 70.

Bor: In Borklo was der alle veertien dage op woensdag ’n keune- en beestenmark. Wiewers ha’j meertenkuur (in meert); dan probeern de jonges met kriet bie de vrouwleu ’n kruus op de rugge te schrijven. De eerste wekke van mei was der meimark. In november was de kolde mark.

Gels: De Borkelse mark was vrogger ’n begrip in Gelster.

Gees: In februari ha’j in Geestan klumpkesmarkt.

Nee: In Nee was veur den oorlog umme de veertien dage dinsdags mark. Door wodn keune verkoch. Den eersten dinsdag van april en oktober ha’j de veurjoors- en naojoorsmark met karmse. Dan kwam Piloka (= Kupers) uut Hoksebarge met de draeischute en wazzen der kräöme met koopware as pötte, panne en klerage. En umme de karke was dan peremark; der stonnen dan allemaole päöltjes met ringe der an woerdeur ’n touw etrokken wodn woor ze de pere met vasteknuppen.

Eib: In Eibarge ha’j meimark en naojoorsmark. Veuraafgaond an de karmisse was der dan ne keunemark en ne goederenmarkt. Op de naojoorsmark wodn meestal stokvis egetne; dat deenn ze bij ons hoes ok nao den Tweeden Weerldoorlog nog.

Groen: In Grolle was ’n poggenmarkt en in ’t naojaar ’n vette beestenmarkt.

Lich: In Lechtenvoorde ha’j twee markten in ’t joor: de meimarkt en de naojoorsmarkt.

Aal: In Aalten ha’j ne poggenmarkt en ne bottermarkt en ene kere in ’t jaor ne meimarkt en ne novembermarkt.

Op Facebook Oud-Aalten – Markt in 1890 is te laezen: “Botermarkt iederen Maandag ten 9 ure”.

Win: Ene kere in de waeke was der in Winterswiek ne poggenmarkt en ne lepkesmarkt.

Din: In ’t veurjaar ha’j in Dinxper de meimarkt en in ’t naojaar de hennepmarkt. Op die beide markten ston Tata Huls uut Durkem met scheurdegrei, pötte en pannen en der was textiel (lappen, ondergoed), aetensgrei (gruunte, fruit, vis) te koop. Nao den Eersten

Weldoorlog was der 'n grenshandel ontstaon van ware die in Duutslan niet te kriegien wazzen. Door hef mennegen Dinxpersen 'n adegen cent an verdiend. Now is der al weer zon 35 joor iederen Hemelvaartsdag 'n grensmarkt, die in den umtrek bekend is.

Vars: De meimarkte en de novembermarkte wazzen bezondere dage. Der was beestemarkt en de poggenkeerls wazzen der met eure jonge poggen. Der wazzen allerlei kräöme en standwerkers, 'n lotteri-je en in de café's dubbeltjesdansen. Kiek ok in: Telge 6, 222.

Sil: In Sillevold ha'j 'n vasselaovondsmarkt, 'n meimarkt, 'n kermismarkt en (in november) 'n knollenmarkt.

Doet: Veural de Novembermark (meer as de meimark) was vrogger bezunder. Dan wieren der behalve keune ok kabbes anevoerd; alles um de kerk hen. Dan was der 'n draejmölle en in de tent van o.a. Olthuus was der dansen.

Gaa: Zaoterdags was der in Gaandern markt; die wier gehollen in de Witstraot en nuumden ze poggenmarkt. Maor der werden ok wel tuten verkocht en der stonden ook koopluj met appels en andere gruuu grei. 't Was der altied best druk en gezellig.

Wehl: In november was der bi-j de kerk in Waehl altied een verlottingsmerk; de merklotte wiere veur de merk al verkoch. Alles wat der gefok was aan kleinvee, maor ook koeien, slachtvee en keujes, wier aangebaoje aan de markcommissie. En in de café's was der dansmuziek.

Hen: Iedere maand was der in Hengel peerdemark en elke wekke op woensdag keunemark. Bezondere markten wazzen de meimark (dat was 'n halve karmse; in café's wodn edanst), de karmsemarkt (begin juli), de augustusmarkt of knollenmarkt (op Sint-Laurens, 10 augustus, as de knollen der in waren) met anvoer van vullens, de Sint-Michels markt (in september, met grote anvoer van vullens), de kolde markt (in november) en de Sinterklaosmarkt (in december; die had niet völle te beteikenen).

Tol: In Bronkhorst en Steenderen was der begin september markt met karmse.

Does: Elke waek was der in Doesborg 'n keujemat, beej 't Zwiensheufd veur de deur. Twee keer in 't joor was hier 'n grote mat; in 't veurjoor en in 't naojoor, altied op woensdag. En der was elk joor 'n veulenmat met

'n peerdekeuring. Vanaf de Mat waren de Kerkstraot, Meipoortstraot en de Ooipoortstraot bastens vol beesten. Nao de oorlog is dat anders geworden en het Deudekem 't zo zachtjes an aovergenomen en waren weej 't veurgoed kwiet.

Wesv: Vanuut Westervoort ginge ze altoos naor de mart in Arnhem um vis, lappe en bloeme te kope; wah hier toen niet te kriege was. Sinds 'n aantal jore hemme wi-j hier 'n martje, maor dah heh niks op de klos.

Zev: In Zaender was der zaoterdags 'n keujesmarkt: dan stonne der één of twee boere met 'n ben vol keujes. En in de oorlog was der elke waek 'n lappemarkt meh kräömkes met rolle stof. Veur de Tweede Waerldoorlog was der in april/mei 'n peerdenmarkt.

Did: In Diem was der elken maandag keujesmerk. De eerste zondag in mei was der meimark; dan was der 'n beestemark en 'n lepkesmerk. De eerste zondag nao 10 oktober was der dinsdags Diemse kermis met merk.

Zed: In Zeddum was de veurjoorsmarkt 'n kleine goederenmarkt; zonder beeste. De naojoorsmarkt in oktober was 'n gewone markt en ook beestemarkt. Belangriek was dan de lotteri-j met as hoofdpries 'n peerd.

Sto: 's Heerembarg had vrogger 'n veemark; tegeswoordeg is der op donderdag 'n waekmarkt.

● *Verg. ok: De mens en zien näösten-B, blz. 319.*

● *De metwarkers kent naor anleiding van de tied van 't joor woorop ze eholden wordt de volgende namen veur de verschillende markten. In januari/februari wordt 01-02 eholden, 03-04 in maart, 05 in mei, 06-07 in 't veurjoor, 08-10 in juli of oktober, 11-12 in augustus, 13 in september, 14-21 in oktober/november, 22-23 in december. Veur de preciese uutspraak van 't woord markt, kiek hierbaoven.*

- 01 VASSELAOVENDMARKT: Sil.
- 02 KLUMPKESMARKT: Lar, Gees.
- 03 MEERTENMARKT: Loch.
- 04 MEERTENKUUUR: Bor.
- 05 MEIMARKT: Eef, Zut, Wich, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Eib, Bel, Lich, Aal, Win, Vars, Sil, Wesv, Doet, Hen, Did.
- 06 PAOSMARKT: Vor.

- 07 VEURJOORSMARKT: Zed.
 08 KARMISMARKT: Wich.
 09 KARMSEMARKT: Hen.
 10 KERMISMARKT: Sil.
 11 KNOLLENMARKT: Wich, Eib.
 12 AUGUSTUSMARKT: Hen.
 13 SINT-MICHIELSMARKT: Hen.
 14 KOLDE MARKT: Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Hen.
 15 KOOLMARKT: Ruu, Bor, Gees.
 16 KNOLLENMARKT: Sil.
 17 NAOJOORSMARKT: Vor.
 18 HARFSTMARKT: Ruu, Gels.
 19 NOVEMBERMARKT: Aal.
 20 KARMISMARKT: Loch.
 21 KERMISMARKT: Sil.
 22 KLÄÖSKESMARKT: Loch, Lar.
 23 SINTERKLAOSMARKT: Hen.

● *De metwarkers kent naor wat der verhandeld wordt, de volgende markten; veur de preciese uutspraak van 't woord markt, kiek hierbaoven:*

- 01 VEEMARKT: Eef, Zut, Aal, Ang, Sto.
 02 BEESTE(N)MARKT: Bor, Gees, Gels, Groen, Vars, Did.
 03 POGGE(N)MARKT: Eib, Groen, Win, Gaa, Sto.
 04 KEUNE(N)MARKT: Ruu, Bor, Gels, Eib.
 05 BIGGENMARKT: Zut, Eib, Does.
 06 KEUJESMARKT: Zev, Did.
 07 VARKENSMARKT: Eef, Eib, Groen.
 08 PEERDEMARKT: Eef, Wich, Nee, Hen, Zev.
 09 VEULENMARKT: Does.
 10 EIERMARKT: Zut, Loch.
 11 BOTTERMARKT: Zut, Aal.
 12 VISMARKT: Zut.
 13 LAPPEMARKT: Wesv, Zev.
 14 LEPKESMARKT: Win, Did.
 15 GOEDERENMARKT: Eib.
 16 VLOOIEMARKT: Wesv.
 17 HENNEPMARKT: Din.

- 18 GREUNTEMARKT: Eef.
 19 VERLOTTINGSMARKT: Vor, Wehl.

KRAOM

(markt)kraam

- 01 KRAOM: Acht, Liem.
 02 KRAOME: Zut.
 03 MARKKRAOM: Gor, Bel, Zel, Doet, Hen, Ang, Sto.
 04 MARKTKRAOM: Groen, Win, Wesd, Zev.
 05 MERKKRAOM: Vor.
 06 TEUNTAOFEL: Zev.
 07 TEUNBANK: Zev.

Groen: Teggenwoordeg bunt der behalve markkräöme ok marktcaravans. [MARKT-CARAVAN].

WINKEL

winkel

- 01 WINKEL: Acht, Liem.
 02 WINKELE: Aal / Vars 1985 [Telge 6, 408].
 03 GESCHEFT: Vars.

Lar: Gaot de winkels hier tussen de middag dichte?

Pan: Gon de winkels hier tusse de middag dich?

Eib: Gaot de winkels hier in de meddag dichte; sloet de winkels tussen de meddag?

Sil: Sluten de winkels hier tussen de middag?

Vars: Hie had mor 'n klein gescheft, met wat ze toe numen koloniale waren, wat goorn en band en zo wat hen.

Win 1971: SCHÄÖRDEWARKWINKEL "winkel waar o.a. schäördewark verkocht wordt". SPÖLLEGREIWINKEL "speelgoedwinkel". SLIETERI-JE "slijterij (kleinhandel, inz. in sterke drank" [Deunk 1, 206/224/213].

● *Veur 'n mooie beschrijving van 'n winkel in Varsseveld, rond 1900 kiek in: Telge 6, 408.*

BOODSCHAPPEN

boodschappen

- 01 BOODSCHAPPE(N): Harf, Eef, Loch, Lar, Voo, Ulf, Vars, Zel, Wehl, Hen, Lat, Groes, Zev, Dis, sHe, Lob.
 02 BOODSCHOPPEN: Ruu.

- 03 BOSSCHOPPEN: Bor, Gels, Nee, Win.
 04 BOSKOPPEN: Eib, Groen.
 05 WINKELWAAR: Gen, Sto.
 06 GREI: Ulf, Dre, Ang.

Groes: Merie het heel wat hen en weer gelope um te kieke in welke winkel zi-j het goedkoopst boodschappe kon doen.

Eib: Marie leep ne hoop loch kapot um veurdeleg boskoppes te doon.

Gen: Marie het völ hen en weer gelopen um te kieken woor ze 't zunegste winkelwaar kon halen.

Ang: Marie het heel wat hen en weer gesjouwd um te loeren in wat veur winkel ze 't minste geld kwiet was um grei te kopen.

sHe 1982: BAODSCHAPPE DOEN "boodschappen doen" [Telge 3, 11].

Vars 1985: Miene oma zei tegen mi-j: "I-j mot 's effen 'n bodschap veur mi-j doen; haalt 's effen 'n schillingswegge bi-j Meijerman". Dat was 'n witte wegge van darteg cent [Telge 6, 61]. [BODSCHAP].

Win 1971: Wao mo'j noo weer hen, kleperd. KLEPKERD, KLEPPERD "iemand die dan hier-, dan daarheen loopt om haastig allerlei boodschappen te verrichten" [Deunk 1, 111].

TEUNBANKE

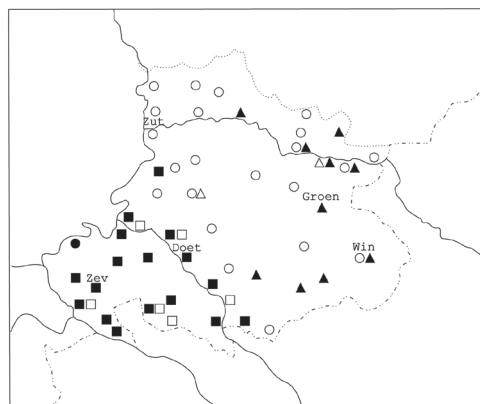
toonbank

- 01 TOONBANKE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Rek, Bel, Lich, Win, Din, Wesd, Zev, Hen, Tol.
 02 TOONBANK: Lat.
 03 TEUNBANK: Gen, Voo, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Baa, Does, Ang, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
 04 TEUNEBANKE: Loch, Bor, Haa, Nee, Eib, Groen, Aal, Bre, Win, Vars.
 05 TEUN: Sil, Kep, Dre, sHe, Sto, Pan / Liem 1836 [GV-alm 93].
 06 TEUNE: Hen / Win 2017 [Moespot 256, 40].
 07 TOOG: Eib.

Gees: Den verkoper lae den nagotie op de teunbanke.

Lob: De verkoper stalde zien waor op de teunbank uut.

Kep: De verkoper stallen zien grei uut op de

- toonbanke 01 ▲ teunebanke 04
 ● toonbank 02 □ teun 05
 ■ teunbank 03 △ teune 06

't Standaardnederlandse woord toonbank is allene op-egeven veur Lathum; de compromisvorm toonbanke kump in den helen Achterhook veur. De andere woorden hebt allemaole 'n eu i.p.v. 'n oo. Teunbank en teun komt veur in de Liemers en in wat plaatsen langs den Olden lessel. 't Oosten van den Achterhook hef teunebanke; veur Hengelo is näöst toonbanke ok op-egeven: teune.

teunbank/teun.

Aal: Den verkoper stallen ziene ware/zien grei/zien spul op de teunebanke uut.

Lar: De verkoper stallen zien spul op de teunbanke uut.

Liem 1836: Meister Maorten steet in den winkel; Vrouw Joosten veur de teun: 't is nog vroeg in den margen [GV-alm 93].

ETALAGE

etalage

- 01 ETALAGE: Acht, Liem.
 02 ETELAGE: Zut, Vor, Gels.
 03 ETALAZIE: Gor, Wich, Loch, Hen, Tol.
 04 ETELAZIE: Eef.
 05 ITTELAZIE: Eib.
 06 ETALAOGE: Her.
 07 UUTSTALKAST(E): Zut, Ruu, Aal, Vars, Wesd, Kep, Tol, Does, Groes, sHe / Lich 1991 [Telge 8, 129].
 08 OETSTALKASTE: Nee, Eib, Rek, Groen, Win.
 09 UUTSTALLINGSKASTE: / Kot veur 1934 [Meinen 6, 109].

- 10 ETALAGEKAS(T): Zev, sHe.
 11 KIEKKASTE: Vor, Gaa.
 12 UUTSTALLING: Hen, Ang.
 13 OETSTALLING: Gels.
- 14 VEUR 'T RAAM: Alm, Ruu, Bel, Groen, Win, Wehl, Hen.
 15 VEUR DE ROETE: Dre.
 16 VEUR DE WINKELROET: Sto.
 17 VEUR DE GLAZEN: / Loch 1882 [Wansleven 1, 475]
 18 ACHTER DE WINKELROET(E): Gor, Loch, Sto.
 19 ACHTER DE ROETE: Gees, Dre.
 20 ACHTER DE RUUT: Wehl.
 21 ACHTER DE ETALAGEROETE: Bel.
 22 ACHTER 'T RAAM: Sil.
 23 IN DE WINKELROETE: Bre.
 24 IN 'T RAAM: Lich.

Hen: Vrogger heitten de etalage de uutstalling.

Dre: A'j 'n etalage gaot kieken, dan zegge wiej: "Wiej gaot effen veur de roete kieken".

Ruu: Der steet 'n fietse veur 't raam.

Sto: 't Steet uutgesteld veur de winkelroet/achter de winkelroet.

Eef: In de etalazie kō'j bekiesen wat ze door te koop hebt. Vrogger ston der 'n kaartjen in de etalazie worop ston: "Wa'j in de etalazie neet zeet, vraog iej binnen".

STAAL

staal

't Merendeel van de metworkers dee staal (01) op-geven hebt, geeft an dat 't verkleinwoord staaltje(n) vaker gebruikt wordt. Veur staol is dat maor veur drie plaatsen (Bor, Wesv, Pan) 't geval.

- 01 STAAL, STAALTJE(N): Acht, Liem.
 02 STAOL: Harf, Eef, Bor, Voo, Sil, Kep, Dre, Wesv, Zev, Sto, Pan.
 03 STALE: Vor, Rek, Bel, Aal, Win.
 04 STAOLE: Groen, Wesd.
 05 STALEN: Lar, Gels.
 06 MONSTER: Vor, Gen, Lat, Zed, Her, Lob.
 07 MONSTERLEPKE: Eib.
 08 PROEFLEPKE: Wesv.
 09 LEPKE: Wehl, Groes.
 10 VEURBEELD: Gaa, Does.

● *Veur "man die met stalen klanten bezoekt" kiek op blz 202.*

MONSTER

monster

- 01 MONSTER: Acht, Liem.
 02 MOONSTER: Gels.
 03 PREUVESTUKSKEN: Haa.
 04 PREUFSTUKSKEN: Bel.
 05 PREUFKEN: Win.
 06 PRUUFKEN: Kep.
 07 PRUUMENTJEN: Din.

Voo: Monster; met 'n o as in 't woord blom. [Ok: Sto].

Win: Van zaod of kunstmest he'j monsters; van aeten en drinken 'n preufken.

Din: Van aetensware he'j 'n pruvementjen.

IN VEURRAOD HEBBEN

voorradig zijn

- 01 IN VEURRAOD *HEBBEN*: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Bor, Eib, Bel, Groen, Aal, Din, Gen, Doet, Gaa, Wehl, Tol, Ang, Zev.
 02 IN VUURRAOD *HEBBEN*: Rek.
 03 OP VEURRAOD *HEBBE(N)*: Kep, Lat.
 04 OP VUURRAOD *HEBBEN*: Nee.
 05 IN VEURRAOD *WAEZEN*: Harf, Zut, Loch, Lar, Haa, Eib, Bel, Bre, Voo, Vars, Sil, Wesd, Hen, Baa, Does, Wesv, Groes, Zed, Her.
 06 IN VUURRAOD *WAEZEN*: Gees, Gels.
 07 OP VEURRAOD *ZUN*: Sto.
 08 IN 'T VEURNE *HEBBEN*: Lich, Bre, Zel.
 09 IN 'T VORNE *HEBBEN*: Harv, Win.
 10 IN 'T VEUREN *WAEZEN*: Hen.
 11 VEURRAODEG *WAEZEN*: Hen, Zev.
 12 VEURRAODEG *HEBBEN*: Win.
 13 VEURHANDEN *WAEZEN*: Loch.
 14 VUURHANE *HEBBEN*: Nee.

Vor: Dat grei he'w neet meer in veurraad; wie bunt der stomp deur.

Nee: Dit spul hewwe neet vuurhane/op vuurraad.

Lich: Wi-j hebt niks meer in 't veurne.

Win: Dat grei hewwe neet meer in 't vorne; dat grei bu'w helemaols deur; dat grei is alle. [ALLE WEZZEN "op zijn"].

Zut: Wie zin deur de veurraad hen; wie hebben der niks meer van.

Eef: As de koopman op de mark deur zien veurraad is, dan zeg hee: “k Bun helemaol lös”.

Zed: As de veurraad op is, wördt der gezeid: “Ik bun los”.

Din: Onzen veurraad is gans op: wi-j hebt niks gin veurraad meer.

No Acht 1839: VERSCHERING “voorraad” [Telge 4, 34].

Gor: Iets in 't kammenet hebben “een appeltje voor de dorst hebben; voorraad/reseve hebben”.

Pan 1988: Gi-j slot der mien nogal ien; he'j dat now allemol nodig? IENSLAON “in voorraad nemen” [Telge 7, 56].

TE KOOP ANBIEDEN

(een huis) te koop aanbieden

01 TE KOOP ANBIEDEN: Gor, Ruu, Vars, Wesd, Dre, Baa.

02 TE KOOP ANBIEJEN: Voo, Sil, Hen, Lat, Zev, sHe.

03 TE KOOP ANBEDEN: Bor, Eib, Bel, Groen, Aal.

04 TE KOOP HEBBEN: Gor, Gels, Win, Sto.

05 TE KOOP ZETTE(N): Vor, sHe.

06 ANBIEDEN: Alm, Gen.

07 ANBEDEN: Aal.

08 ANBIEJEN: Ulf.

09 AANBIEJE: Did.

10 VERKOPEN: Bel.

11 LAOTEN: Eib.

Eib: Ze beedt 't hoes te koop an veur € 200.000; ze laot 't hoes veur € 200.000.

Win: Ze hebt 't hoes te koop veur € 200.000.

Ulf: Ze biejen 't huus veur € 200.000 an.

● *In vrieje vertaling:*

01 VRAOGE(N): Eef, Gees, Gels, Eib, Lich, Aal, Wehl, Tol, Ang, Pan, Lob.

Pan: Ze vraogt twee ton vur 't huus.

Gees: Ze vraogt € 200.000 vuur 't hoes.

● *Met verwisseling van 't onderwarp:*

01 TE KOOP STAON: Wich, Lar, Nee, Rek, Aal, Din, Gen, Ulf, Vars, Doet, Kep, Tol, Ang, Wesv, Zev, Pan.

02 TE KOOP WAEZEN: Ruu, Aal, Din.

Ulf: 't Huus steet/is te koop veur € 200.000.

Pan: 't Huus stit te koop vur twee ton.

Din: 't Huus steet te koop veur € 200.000.

Acht 1882: 't Hoes kump an de panne “het huis komt te koop”. [Telge 2, 96]. [AN DE PANNE KOMMEN; ok: / Kot veur 1934 (Meinen 6, 92)].

Win 1978: Raekent 's an! Zeshonderd en twaalf gulden vääor 'n peerd. Ze hef 't spul good an de panne ebrach [Van Loo 1, 35]. [AN DE PANNE BRENGEN “te koop aanbieden”].

Bor 1882: Hajje den Fransen tied mee be-laefd, dan zol ie bli-j toe ewes hebben as ie zukken tabak onder de neuze had kunnen kriegen. Daor was toe geen smieten met de mutse nao [Kobus 1, 462]. [DER IS GIN SMIETEN MET DE MUTSE NAO “gezegd als iets niet te koop is”].

KOPEN

kopen, aanschaffen

01 KOPE(N): Acht, Liem.

02 ANSCHAFFEN: Gor, Eef, Vor, Ruu, Loch, Gels, Bel, Groen, Aal, Bre, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Kep, Hen, Baa.

03 AANSCHAFFE(N): Wehl, Wesv, Groes, Zev, sHe.

04 AONSCHAFFE: Pan, Lob.

05 ANSKAFFEN: Groen.

06 TOOSTELLEN: Ruu, Gees / Ruu 1930 [Zwart 3, 239].

07 TOESTELLEN: Dre, Hen.

08 HALEN: Zut, Ruu, Eib.

09 HAOLE: / Pan 1988 [Telge 7, 47].

10 HEBBEN: Dre.

11 KRIEGEN: Ruu.

12 ZICH ANSCHAFFEN: Eib, Bel, Aal, Bre, Voo, Vars, Hen.

13 ZICH AANSCHAFFE: Zev, sHe.

14 ZICH AONSCHAFFE: Pan, Lob.

15 ZICH ONSCHAFFE: Pan.

16 ZICH KOPEN: Ruu, Bor, Aal, Win, Wehl / Kot 1913 [Meinen 2a, 56], Lich 1991 [Telge 8, 66].

17 ZICH TOOSTELLEN: Ruu / No Acht

- 1883 [Telge 4, 77], Kot 1911 [Meinen 2, 96], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 196], Win 1971 [Deunk 1, 244], Lich 1991 [Telge 8, 125].
- 18 ZICH TOESTELLEN: Vor / Zel 1870 [Klokman 6, 457], Acht 1895 [Telge 2, 133], Wehl 1944 [Diesveld 1, 1], Dre 1982 [Lucassen 1, 57].
- 19 ZICH HALEN: Ruu, Eib.
- 20 ZICH BI-J DE VORE HALEN: / Vars 1985 [Telge 6, 392].
- 21 VEUR 'T GAT SLAON: / Win 1976 [Aes-sink 4, 45].

Lar: Ik kan 't huus kopen.

Did: Ik kan 't huus kope.

Ruu: Wie wilt geerne 'n niejen auto kopen, maor wie hebt der gin geld veur. 't Olde bankstel was neet mooi meer en doorumme he'w ons 'n niejen ekoch/too-esteld. In disse gevallen köj "halen", "zich halen" neet gebuiken.

Hen: Wi-j wilt graag 'n ni-je auto toestellen, maor wi-j hebt 't geld der niet veur.

Vars: Wi-j wilt geerne 'n ni-jen auto anschaffen. 't Olde bankstel was niet mooi meer en doorum hebbe wi-j 'n ni-j ekoch/ekof/anschaft. De stule waarn niet mooi meer en doorum he'w ons ni-jen an-eschaft.

Zev: Wi-j wille ons graag 'n ni-je auto aanschaffe. Wi-j hebbe ons 'n ni-j bankstel aangeschaf. Wi-j hebbe ons ni-je stuu aangeschaf.

sHe: Wi-j wille graag 'n ni-je auto aanschaffe. Wi-j hemme ons 'n ni-j bankstel aangeschaf. Wi-j hemme ons ni-je stuu aangeschaf.

Pan: Wi-j wille graag 'n ni-je auto aonschaffe/onschaffe. Wi-j hemme 'n ni-j bankstel gekoch. Wi-j hemme ons ni-je stoele aongeschaf/ongeschaf.

Nee: De steule waarn lellek ewodn en doorumme he'w andan ekof.

Bel: De steule waren neet mooi meer en doorumme he'w ons ni-jen an-eschaft.

Aal: De steule wazzen neet mooi meer en daorumme hebbe wi-j ons ni-jen ekoch/ons ni-jen an-eschaft.

Wehl: Wi-j hemmen ons ni-je stuu gekoch/aangeschaf.

Eib: De steule hadn de beste tied ehad en doorumme he'w ons wat niejs an-eschaft. Boskoppen en klere haal ie oew.

Dre: Wiej wilt geerne 'n ni-jen auto hemmen, maor wiej hebt gin geld. De stule waarn niet mooi meer, dus he'w ni-jen toe-esteld.

Baa: Wie wollen graag 'n ni-je auto mor wie hebt gin geld. [Ok: Does].

Zut: Vrogger ging ie näör de kruidenier um b.v. 'n pond suker of koffie te halen.

Kot 1911: In dén tied leet Hendrik zich den baord staon. 't Scheermes was 'm op ne kere kapot evallene en hee was dadelek neet in de gelaegenheid ewes zich 'n ni-j too te stelene en intussen was zienen baord wieter egreujd [Meinen 2, 96].

Acht-Tw 1948: Ik hebbe miej ne nieje fietse too-esteeld [Wanink 1, 196].

Dre 1982: 's Aoves begint Tonia met Hendrik te drammen dat hi-j zich veur de receptie eigelek nog 'n ni-j pak mot toestellen [Lucassen 1, 57].

Win 1976: Ik zagge bi-j dee verkopinge ne olden stoel, dén heb ik maor veur 't gat eslagene [Aessink 4, 45].

Win 1971: Nao den winkel gaon umme luk an te halene "naar de winkel gaan om inkopen te doen" [Deunk 1, 9]. [ANHALEN "inkopen doen"].

Vars 1985: Wat het Jan-Willem zich now weer bi-j de vore ehaald?! 'n Olde stoomfietse? [Telge 6, 392].

Pan 1988: IEN DE ROES KOPE "(iets) op het oog kopen" [Telge 7, 115].

Acht-Tw 1948: Den enen traag, den aandern graag "als de een het niet kopen wil, de andere wil het allicht gaarne" [Wanink 1, 197].

Vars 1985: Wi'j der niet meer veur geven? Laot maor, laot maor; de enen traag, den anderen graag.

Wehl: A'j vól geld heb, köj nog wel 's 'n deur intraejen.

Pan: 'N DEUR KUNNE IENTRAEJE, 'N DEUR KUNNE LOSGOOIE "veel kunnen kopen (omdat men genoeg geld heeft)".

Lich 1991: In den oorlog waren de leu al-lemaole zovölle meugelek an 't moethollen. MOETHOLLEN "hamsteren" [Telge 8, 80].

Vars 1985: Dén het zich zo'n olden vierdehans trekker an de bokser laoten smeren. ZICH IETS AN DE BOKSE LAOTEN SME-REN; ZICH IETS LAOTEN ANPRAOTEN "iets kopen waar men niets aan heeft [Telge 6, 23/22].

Eib veur 1973: Ne katte in den zak kopen "een miskoop doen" [H. Odink 3, 119].

Vars 1985: Die ni-je afwasmachine he'w op probier; wi-j wet nog niet of wi-j 'm hollen zölt OP PROBIER "op zicht" [Telge 6, 277].

Aal: Baeter ne vergefsen loop as ne dollen koop.

Acht-Tw 1948: Better nen kwaonn loop as nen kwaonn koop "gezegd als men er b.v. op uit is om iets te kopen, wat niet gelukt is" [Wanink 1, 138].

Eib 1973: Better ne missen loop as ne missen koop [H. Odink 3, 152].

Acht 1882: IN DE MANDE DOEN "(iets) voor gezamenlijke rekening nemen" [Telge 2, 83].

VERKOPEN

verkopen

- 01 VE(R)KOPE(N): Acht, Liem.
- 02 VAN DE HANDDOON: Zut, Vor, Eib, Aal, Lich, Win, Ang / Kot 1911 [Meinen 2, 8].
- 03 TE KOOP ZETTE(N): Aal, Zev.
- 04 TE KOOP WAEZEN: Baa.
- 05 IN DE VERKOOP DOON: Aal.
- 06 AN DE KANT DOEN: Did.
- 07 WEGDOEN: Tol.
- 08 AON DE MAN BRENGE: Lob.
- 09 DOON: / Lich 1991 [Telge 8, 57].
- 10 DOEN: / Zel 1864 [Klokman 7, 27].
- 11 VERSMAKKEN: / Kot veur 1934 [Meinen 6, 23], Win 1971 [Deunk 1, 261].

Nee: Wiej verkoopt 't hoes; wiej hebt 't hoes verkof.

Bor: Wie verkoopt ons huus; wie hebt 't huus verkoch.

Zut: Wie verkopen ons huus; wie doon ons huus van de hand.

Hen: He'j de makelaar opdracht egeven, dan zeg i-j: "Wie gaot ons huus verkopen". A'j al met de notaris bezeg bunt, dan is 't: "Wi-j verkoopt ons huus".

Lob: Berendse ging vroeger met 'n mand naeve de deur um koopwaor aon de man te brenge.

Umg Zut 1859: En Hie (Jezus) von der in den tempel die ossen en schaopen en doeven verkoften [v.Heeckeren 1, 2, 14].

Acht-Tw 1948: KLAENGELD VAN MAKEN (van iets) "(iets) te gelde maken; (iets) verkopen" [Wanink 1, 122].

Vars 1985: 'k Verkope al mien kniens; 'k make der kleingeld van [Telge 6, 175].

Lich 1991: Hee hef ziene beste koo an den jödde edaone [Telge 8, 57].

Zel 1864: Ik presenteerde nog an ene van die oppassers 'n riksdalder, dan zol e der mi-j ene (van die veugeltjes) van doen [Klokman 7, 27].

Kot veur 1934: Holthof-boer vaegden 't hete gezichte af. Doo vroeg e – en genk met-ene op ne stoel zitten – : "Is Broene good an-eland? Den lummel is mi-j gaon torren. Ja, dat he'j met dee paerde; at ze éénmaal zonne grappe uut-ehaald hebt, dan doot ze 't vaker; dan mo'j der altied op verdach wezen. Maar ik hebbe der gin adegheid an dat Broene zukke kunsten mek en a'k der kans too zee, zak 'k 'm versmakken [Meinen 6, 23].
IJsselstreek ca 1890: VERSMAKSEN "van de hand doen" [Telge 4, 83].

Win: Wi-j verkoopt uns hoes; mot 't verkocht worden, dan zeg i-j: "Ze slaot 't hoes an den paol". IETS AN DEN PAOL SLAON "iets gedwongen moeten verkopen".

Eib veur 1973: ONDER 'T GAT VERKOPEN "onvrijwillig verkopen, b.v. vanwege schulden" [H. Odink 3, 72].

Lich 1991: De boerderi-je heb ze onderdoems verkof. ONDERDOEMS VERKOPEN "onderhands verkopen" [Telge 8, 85].

Vars 1985: Vrogger kwammen der van alle koopluu langs de deure; o.a. beeste-koopluu, varkenskoopluu, kalverkoopluu, ploddekeerls, kisjeskeerls, marskraemers en de luu met 'de pak': die hadden stalen van allerhande textiel bi-j zich [Telge 6, 189]. [KOOPLUU].

Vars 1985: Of i-j now 'n grote of 'n kleine zaak hebt; gin enkelen zakenman hölt van poffen [Telge 6, 270]. [POFFEN "op krediet verkopen"; ok: / Vars 1882" (Telge 4, 54)].

● "iets te duur verkopen, iets aansmeren":

Win 1971: Laot di-j neet alles in de mage drukken. ENE WAT IN DE MAGE DRUKKEN "iemand iets aansmeren; te duur verkopen" [Deunk 1, 139; verg.: / Win 1976 (Aessink 4, 41)].

sHe 1982: Iemand iets aan de kont smere "iemand iets verkopen wat hij eigenlijk niet wil hebben" [Telge 3, 83].

Aal 1964: VERSMAKKEN "op listige wijze

verkopen" [Rots 1, 49].

Eib veur 1973: De beste eiere baoven in den korf "het uiterlijk is belangrijk als men iets wil verkopen" [H. Odink 3, 62].

Lich: Nao den Eersten Weerldoorlog konn ze de krampveugele neet meer kwiet; der was gin afzat meer veur. AFZAT WAEZEN VEUR "afzet zijn voor (koopwaar)" [Telge 8, 12].

VERHANDELEN

verhandelen

- 01 VERHANDELE(N): Acht, Liem.
- 02 UMMEZETTEN: Lar.
- 03 UMMESTAON: / Lich 1991 [Telge 8, 128].

Ruu: Op de beestemarkt in Döddekem wodn stäödeg-an minder beeste verhandeld.

Lich 1991: Der geet heel wat ummestaon "er wordt veel verhandeld/verkocht" [Telge 8, 128].

● *In vriejer verband:*

- 01 VERKOPE(N): Gor, Ruu, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Bre, Wehl, Dre, Baa, Does, Did, Her, Pan.
- 02 VERPATSE: Sto.

Ruu: Op de beestemarkt in Döddekem wodn stäödeg-an minder beeste verkoch.

Acht 1895: Peerde tjukselen "paarden ronselen" [Telge 2, 132]. [TJUKSELEN].

Zev/Dui 1882: Evert ronselde niet meer mit peerden; der was 'n andere zin in 'm opgekomen [Heldring 4, 451].

LOVEN EN BIEJEN

loven en bieden

- 01 LOVE(N) EN BIEJE(N): Gor, Voo, Sil, Zel, Doet, Gaa, Does, Ang, Groes, Zev, Zed, Her, Lob.
- 02 LOVE(N) EN BIEDE(N): Vor, Din, Gen, Zel, Hen, Baa.
- 03 LOVEN EN BEDEN: Nee, Rek.
- 04 VRAOGEN EN BEDEN: Harf, Lar, Gels, Eib, Groen, Win.
- 05 VRAOGEN EN BIEDEN: Vars, Wesd.
- 06 VRAOGE EN BIEJE: Sto.
- 07 PRIEZEN EN BIEJEN: Eef.
- 08 ANPRIEZEN EN BEDEN: Haa.

Handjeklap

- 09 AOVER EN WEER BIEJEN: Dre.
- 10 HEN EN WEER BIEDEN: Hen.
- 11 HEN EN WEER BIEJE: Did.
- 12 OP EN AF BIEJE: Wesv.
- 13 BIEDEN: Gees.
- 14 MET/DEUR HANDJEKLAP: Gor, Zut, Wich, Vor, Ruu, Eib, Aal, Bre, Wesv, Zed.
- 15 MET HANDEKLAPPEN: Loch.
- 16 MET HANDESLAON: Bel.
- 17 IN DE HANDE KLATSE: / sHe 1982 [Telge 3, 58].
- 18 OP- EN AFSLAON: Zel.
- 19 HANDELE(N): Bor, Lich, Wehl, Kep, Hen, Tol.
- 20 HAANDELE: Pan.
- 21 AOVER EN WEER HANDELE: Lat.
- 22 PINGELEN: Vor.
- 23 AFDINGE: Zev.

Wesd: Bieden; met 'n ie as in 't woord bier.

Voo: Biejen; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Vars].

Nee: Beden; maor wie zegt: beenn. [Ok: Harf, Lar, Gels, Haa, Rek, Win.].

Zel: Bieden; maor wi-j zegt: bienn, met 'n ie as in't woord bier [Ok: Gees, Hen].

Gor: Met loven en biejen/met handjeklap kwammen wie de pries aover-ene.

Voo: Deur loven en biejen kwammen wi-j töt 'n verkoospries.

Zut: Deur handjeklap kwammen wie bie mekaer.

Gels: Duur vraogen en beenn kwamme wiej tot 'n verkoospries.

Hen: Deur loven en bienn/deur handelen/deur hen en weer bieden, kwamme wi-j an de pries.

Pan 1988: Hi-j koetelt net zo lang tot hi-j met den rooie naor huus git en wi-j dah zwarte bees kriege [Telge 7, 71]. [KOETELE "(on-der)handelen"].

Win 1971: 't Is toch gin breuken bi-j den bakker "gezegd als men op de markt niet af wil slaan" [Deunk 1, 36].

Zel 1862: "Za 'k ow 's één woord zeggen, Gart Jan. Ik geve ow negenteg gulden en 'n kwartje" [voor een driejarige koe]. "Nee Jan-eum; daor kan niks van kommen". "Now, ajuus dan!" ... "Hé Jan-eum; zu'w snieden?" "Nee, zo a'k ezegd hebbe" [Klokman 7, 89]. [SNIEDEN "delen"].

Kot ca 1930: Endelek wazzen ze op 'n paar gulden nao bi-j mekare. "Snienn!", reep de klompenmaker en heel de hand al op [Meinen 5, 19]. [SNIENN "het verschil delen"].

Gor: 'n Te leeg bod op 'n koe of wat anders is 'n JÖDDENBOD.

BESTELLEN

bestellen

- 01 BESTELLE(N): Acht, Liem.
- 02 VRAOGEN: Eib.
- 03 COMMEDEREN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 128].
- 04 ZICH BESTELLEN: / Kot veur 1934 [Meinen 2b, 147].

Eib: In 't café bestellen/vroog den keerl ne jongen.

Acht-Tw 1948: Nen borrel commederen "een borrel bestellen" [Wanink 1, 128].

Kot veur 1934: Weet i-j wat? 't Was maor ins in 't jaor Oldejaorsaovend: Knelis bestelden zich nog 'n bitterken, ofschoon 't schande en jommer was van 't geld. I-j kregen ze lange neet present, dee bordelkes [Meinen 2b, 147].

● *A'j 'n ober vraogt um veur oew kosten de leu nog 's in te schenken, dan zeg ie wel:*

- 01 OBER, BOUWT DER VEUR MIEN NOG 'N KEER LANGS: Gor.
- 02 OBER, BOUWT DER NOG MAOR 'N KEER LANGS: Wich.

KLANTEN

klandizie, klanten

- 01 KLANTE(N): Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Vor, Ruu, Bor, Gels, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Gen, Vars, Sil, Doet, Hen, Baa, Tol, Does, Lat, Wesv, Did.
- 02 KLANDIZIE: Gor, Loch, Lar, Din, Voo, Zel, Gaa, Hen, Groes, Zev, Zed, Sto, Her, Lob.
- 03 VOLK: Eef, Gees, Bel, Bre, Wehl, Ang.
- 04 LEU: Haa, Rek.
- 05 MENSEN: Dre.
- 06 KOPERS: Nee, Kep, Zev.
- 07 KEUPERS: Nee.

Nee: Kopers, keupers; maor wie zegt: kopas, keupas.

Gels: Disse zaak trök völle klanten oet 't hele land.

Doet: Disse zaak trek vöi klanten uut 't hele land.

Groes: Disse zaak trik vöi klandizie uut 't hele land.

Ang: Disse zaak trik vöi volk uut 't hele land.

Acht 1874: De man hef nogal naering "veel loop (aan de winkel)" [Kobus 2, 556]. [NAERING].

Zev 2019: Hi-j (scheper Bertus) kwam naor het gres dat nog niet was beklant. Vond hi-j 'n plek waar ze (t.w. zin schaopen) lang konden blieden, dan breide hi-j sök van de wol van zin diers. [Van Gorkum 1, 86]. [BEKLANT "bezocht door klanten (hier: door andere schapen)"].

ONGEDAON MAKEN

(een koop) ongedaan maken

- 01 ONGEDAON MAKE(N): Alm, Loch, Eib, Bre, Din, Voo, Vars, Sil, Zel, Doet, Gaa, Hen, Ang, Wesv, Groes, Zev, Zed, Her.
- 02 ONGEDAONE MAKEN: Gels, Groen.
- 03 AFKOMME(N) VAN: Zut, Wich, Vor, Lich, Aal, Gen, Wesd, Wehl, Hen, Tol, Does, Lat, Lob.
- 04 OFKOMMEN VAN: Eib, Rek, Bel.
- 05 UUTKOMME(N) ONDER: Gor, Vor, Ruu, Wehl, Dre, Hen, Wesv, Did, Zed, Sto.
- 06 UUTKOMME OONDER: Pan.
- 07 OETKOMMEN ONDER: Bel.
- 08 AFWILLE(N) VAN: Lar, Aal, Win, Zev.
- 09 AFZEEN VAN: Gees.
- 10 DER ONDER KOMMEN: Eef, Bel, Voo, Vars.
- 11 DER ONDERHEN WILLEN: Win.

- 12 DER ONDERHEN KROEPEN: Vor.
 13 DER ONDERHEN DRAEJEN: Hen.
 14 DER ONDEROET WILLEN: Win.
 15 ZICH AFMAKEN VAN: Win, Hen.
 16 ZICH TERUGGETREKKEN: Harf.

Alm: De klant probeerden de koop ongedaon te maken; hee maken de koop ongedaon.

Wich: De klant probeern van de koop af te kommen; hee kwam van de koop af.

Did: De klant probierde onder de koop uut te komme; hi-j kwam onder de koop uut.

Vars: De klant probieren onder de koop hen te kommen; hee kwam onder de koop hen.

Win: Den klant wol van den koop af; hee wol onder den koop oet; hee wol onder den koop hen.

● *Utdrukkingen in verband met "een koop ongedaon maken", "een koop annuleren".*

- 01 DE MELK OPTREKKEN: Bor, Aal, Win.
 02 'T GAT VEUR DEN BOS TREKKEN: Nee, Bel II Bat.
 03 DEN BOS VEUR 'T GAT TREKKEN: Bel.
 04 DE KONT VEUR 'T BLOK TREKKE: Sto.

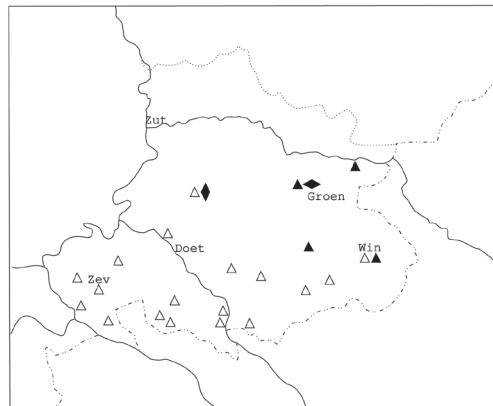
Win: Den klant wol de melk optrekken; hee trok de melk op.

Sto: De klant wol de kont veur 't blok trekke; hee trok de kont veur 't blok.

RUILEN *ruilen*

- 01 RUILE(N): Acht, Liem.
 02 RUILEN: Gaa.
 03 REULEN: Baa.
 04 UMMERUILEN: Gor, Eef, Vor, Ruu, Nee, Bel.
 05 UMRUILEN: Aal, Win, Ang.
 06 VERRUILEN: Wich, Kep, Does.
 07 INRUILEN: Loch.
 08 TOESE(N): Aal, Win, Gen, Voo, Ulf, Vars, Wesd, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Her / Groen 1936 [Mogendorff 1, 9], Aal 1964 [Rots 1, 46], sHe 1982 [Telge 2, 149], Vars 1985 [Telge 6, 350], Pan 1988 [Telge 7, 138].
 09 TOESKEN: Eib, Lich, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 196], Win 1971 [Deunk 1, 242], Eib 1980 [Telge 1, 84], Lich 1991

- [Telge 8, 125].
 10 TOEZE(N): Groes / No Acht ca 1838 [Telge 4, 33], Acht 1882 [Telge 2, 133].
 11 UMMTOESE(N): Win, Gen, Voo, Kep, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 153].
 12 UMMETOESEN: Aal, Bre, Hen / Aal 1964 [Rots 1, 46], Vars 1985 [Telge 6, 360].
 13 UMMETOESKEN: Bel, Lich, Win / Win 1971 [Deunk 1, 251], Lich 1991 [Telge 8, 128].
 14 UMMETOEZEN: / Acht 1895 [Telge 2, 136].
 15 UMMETAOSKEN: Bel.
 16 UMMETOETSEN: Hen.
 17 VERTOESEN: / Acht 1882 [Telge 2, 140].
 18 BUTEN: Win / Acht 1895 [Telge 2, 20], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 83], Win 1971 [Deunk 1, 38], Vra 1991 [Telge 8, 28].
 19 UMMEBUTEN: / Acht 1895 [Telge 2, 136], Win 1971 [Deunk 1, 250].
 20 VERBUTEN: / Acht 1895 [Telge 2, 139], Win 1971 [Deunk 1, 255].
 21 ONKELE: / sHe 1982 [Telge 3, 107].
 22 KONGELEN: Din / Win 1971 [Deunk 1, 119], Vars 1985 [Telge 6, 188].

△ *toese(n)08, 10-12* ◆ *ummetaosken 15*
 ▲ *toesken09,13* ◆ *ummetoetsen 16*

't Steet vaste dat 't warkwoord toesen verwant is an 't Middelnederlandse warkwoord tuuschen en an 't Duutse warkwoord tauschen, wat teruggeget op 't Middelhoogduutse warkwoord tiuschen. Veural in 't zudeleke deel van onze streek kump 't veur. Bezunder is dat vier plaatsen toesken kent: de sk is older as de sch dee in tuuschen en tauschen veurkump. Verg.: De wereld-C, blz. 630.

Voo: Toesen; met 'n korte oe as in 't Standardnederlandse woord koe. [Ok: Zed, Sto].

Hen: Ummetoetsen/ummetoesen is older as ruilen.

Alm: Dit artikel kan niet eruuld worden zonder kassabon.

Groes: Dit artikel kan nie geruuld worde zonder kassabon.

Eib: Dit artikel kö'j neet ruilen zonder bonne. [BONNE; ok: Vor, Gees, Haa, Bel, Groen].

Does: Dit artikel kan niet geruuld/verruuld worden zonder kassabon.

Sto: Dit artikel ku'j niet toese zonder kassabon.

Gen: Dit artikel kan niet getoest worden zonder 't kassabriefken. [KASSABRIEFKEN].

Zed: Zonder bunneke wördt der niet umgetoest.

Aal: Dit artikel kan neet um-eruuld/um-etoest wodn zonder kassabon.

Lat: A'j liever mien ring wilt in plaats van ow armband, zuwwe dan ruile?

Gaa: As i-j liever mien ring wil in plaats van ow armband, zöllen wi-j dan rulen?

Sto: A'j liever mien ring wilt in plaats van ow armband, zö'w dan toese?

Win: As i-j lever mienen rink wilt in stae van owwen armband, zöwwwe dan ruilen/toesen/toesken/ummetoesken/buten?

Vars 1985: "Jonge, lik toch niet altied te kongelen. Now bu'j ow ni-je kniepmes weer kwiet". "Jao, mor ik hebbe van Hendrik 'n mooi brandglas weer-ekregen" [Telge 6, 188].

Acht-Tw 1948: TOP-UMME BUTEN "zonder enige toegift ruilen" [Wanink 1, 83/197].

● *In vriejer verband; in 'n bepaolde situatie:*

01 TERUGBRENGEN: Zut.

Zut: Dit artikel ku'j zonder bon neet terugbrengen.

sHe 1982: Daor he'j 'n goeie toes gedaon. TOES "ruil" [Telge 2, 149].

Win 1971: Zö'w buten? Eerste 's kieken of ik der met den toes baeter op zol worden [Deunk 1, 242].

OP AFBETALING

op afbetaling (kopen)

01 OP AFBETALING: Acht, Liem.

02 OP OFBETALING: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel.

03 OP AFBETAOLING: Her, Pan.

04 OP DE POF: Gor, Eef, Zut, Bor, Win, Doet, Kep, Wesv, Sto, Lob.

05 OP DE KLETS: Zut.

06 OP DE KLATS: Does.

07 OP DE LATTE: Zut.

08 OP DE REUTEL: Zut.

09 POFPE: / sHe 1982 [Telge 3, 118].

Win: Ze hebt ne tillevisie op afbetaling/op de pof ekoft; ze hebt 'm an de latte laoten zetten.

Eef: Ziele hebt dee tillevisie op de pof ekoch en bie stukskes en betjes mot ze noe afbetalen. Op drie termienen kopen: vandage neet, volgende waeke neet en nooit neet.

Hen: Ze hebt 'n televisie op afbetaling ekoch; ze mot 't met stotteren betalen.

Dre: Ze mot de televisie met betjes betalen.

● *"kopen zonder te betalen":*

01 AN DE LATTE ZETTEN: Win / Aal 1966 [Rots 2, 27], Vars 1975 [Moespot 86, 26].

Vars 1975: "Ja ja", zei Anna now gehaost, "hoe mo'k der met an. Ik kanne die boodschappen hier ok niet op de latte laoten zetten" [Moespot 86, 26].

VEILING

veiling

01 VEILING: Harf, Wich, Loch, Bor, Bel, Lich, Aal, Vars, Sil, Kep, Dre, Hen, Baa, Does, Lat, sHe, Zed, Sto, Lob.

02 VAELING: Doet, Does.

03 VERKOOP: Alm, Zut, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Win, Hen, Ang.

04 OPENBARE VERKOOP: Gor, Loch, Haa, Bel, Din, Zel, Gaa, Hen, Pan.

05 PUBLIEKE VERKOOP: Wehl, Did, Her.

06 VERKOPING: Vor, Vars.

07 OPENBARE VERKOPING: Voo, Tol, Zev.

08 VENDU: Lar, Gees.

09 BOELDAG: Win.

10 BODELDAG: Win.

- 11 BODELHOES: / Win 1971 [Deunk 1, 32].
 12 BOELHUUS: Eef.
 13 BOEDELVERKOOP: Sto.
 14 ARFHOES: Gees.

OPBOD

(verkoop bij) opbod

- 01 OPBOD: Acht, Liem.
 02 INZET: Vor, Lar, Rek, Sil, Hen, Lat, Wesv.
 03 ENZET: Her.

Gaa: 'n Verkoping bi-j opbod.

Rek: Ne verkoop bij inzet en bij ofslag.

Hen: Ne eerste verkoping bij opbod heit: inzetten. [INZETTEN; ok: Gor, Eef, Wehl, Dre].

Acht veur 1938: Met de knollen in den pot "in den Achterhoek gebezigd wanneer iemand op een verkooping bij het eerst gedane bod koper blijft" [WNT VII, 4739].

AFSLAG

(verkoop bij) afslag

- 01 AFSLAG: Harf, Wich, Ruu, Loch, Groen, Lich, Aal, Win, Gen, Voo, Vars, Gaa, Baa, Lat, Wesv, Did.
 02 OFSLAG: Gels, Nee, Eib, Rek.
 03 AFMIENING: Hen.
 04 TOESLAG: Gor, Wehl, Hen.

Groen: 't Hoes wodn bi-j afslag verkoch veur € 160.000,--.

Hen: 't Huus wodn bi-j afmiening/toeslag verkoch veur € 160.000,--.

Acht-Tw 1948: OFSLAON "(iets) verkopen bij afslag" [Wanink 1, 153].

● *In de volgende gevallen betröf 't 'n warkwoord of 'n warkwoord dat as zelfstandeg naamwoord gebruukt wordt:*

AFMIENEN

afmijnen

- 01 AFMIENEN: Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Haa, Aal, Voo, Sil, Zed, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Zev, Sto, Her.
 02 OFMIENEN: Gees, Gels, Nee, Bel.
 03 AFMIJNE(N): Zut, Wesv, Her.

Gaa: 'n Verkoping bi-j afslag is 'n verkoping bi-j afmienen. [Ok: Haa, Doet, Sto].

Doet: Bi-j opbod verkopen; bi-j afmienen verkopen.

Zev: 'n Verkoping bi-j afmiene.

Bel: Wat verkopen bi-j ofmienen.

Zel: De tweede verkoop wier af-emiend, [Ok: Ruu, Kep, Tol, Ang.].

Zut: 'n Verkoping wãör wördt afgemijnd.

Gels: Bij den eersten verkoop wordt der bieje opbod ebaone; 'n tweeden verkoop wodt of-emiend.

Ruu: 't Afmienen van 't huus begon op € 200.000,--; 't wodn op € 160.000,-- af-emiend.

ARFHUUS

boelhuis, erfhuus

- 01 ARFHUUS: Gor, Harf, Alm, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Haa, Lich, Aal, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Dre, Hen, Tol, Wesv, Zev, Zed, Sto.
 02 ARFHOES: Gels, Nee, Lich.
 03 ERFHUUS: Vor, Gen, Doet, Wehl, Kep, Hen.
 04 AERFHUUS: Her, Pan, Lob.
 05 BOELDAG: Gor, Alm, Aal, Win, Pan.
 06 BOEDELDAAG: Wich.
 07 BODELDAG: Win.
 08 BOEDELVERKOOP: Zut, Groen, Aal, Gaa, Does.
 09 BOEDELVEILING: Aal, Din.
 10 BOELHUUS: Kep, Hen, Lat.
 11 BOELHOES: Rek.
 12 BOELHOES: / Win 1978 [Van Loo 1, 30].
 13 VEILING: Gaa, Wehl, Zev, Pan.
 14 VERKOOP: Aal, Win.
 15 VENDU: Gees.
 16 VERDUULHUUS: Baa.
 17 OPENBARE VERKOOP: Ang, Zev.
 18 OPENBARE VERKOPING: Gaa.
 19 PUBLIEKE VERKOOP: Did.

Gels: Hee höldt arfhoes.

Hen: 'n Openbare verkoop van huusraod heit boelhuis. As der ok vee, gereedschap en werktuge verkoch wordt, heit 't arfhuus/erfhuus.

Gaa veur 1974: 't Arfhuus verliep zo as alle arfhuuze in den Achterhook gewoonlek verloopt. Eerst de korte rommel, scheurdegerei en olde koffietrommels, peterollielampen met en zonder glas. Gecombineerde percelen, 'n nöttemuskaotraspel, vier verroeste vingerhuje, 'n koperen klamp van 'n kerk-

book, 'n proefschrift van 'n doctor in de rechten, woor gin mense ooit van had eheurd en die minstens al 'n zesteg jaor dood was, 'n paar ni-jewetse krultangen – bi-jnao verbrand –, 'n doos vol knopen en 'n kromme kachelpook. 't Wier ingezet en verkoch veur 'n dubbeltjen [Van Velzen 22, 50].

Win 1978: Maor ovver de waterleiding wier neet esprokkene. Wal, dat den notaris boel-dag hef ehollene bi-j 't weddewief van den Pekkenhof [Van Loo 1, 35]. [BOELDAG].

Acht 1882: TILBER GOED “roerend goed” [Telge 2, 132].

AFSLAGER

afslager, veilingmeester

- 01 AFSLAGER: Gor, Alm, Eef, Ruu, Bor, Vars, Wesd, Kep, Dre, Hen, Ang, Lat, Wesv, Zev, Sto, Her.
- 02 AFSLAEGER: Aal, Voo, Hen, Did.
- 03 OFSLAGER: Gees, Rek.
- 04 AFROEPER: Wich, Loch, Sil, Hen.
- 05 AFROPER: Harf, Lar.
- 06 OFROPER: Haa, Nee.
- 07 OFREUPER: Nee.
- 08 AFRUPER: Zel.
- 09 UMROPER: Gels.
- 10 VEILINGMEESTER: Zut.
- 11 VEILINGMEESTER: Bor, Bel, Lich, Win, Gen, Gaa, Baa.
- 12 VENDUMMEESTER: Zut.
- 13 NOTARIS: Doet, Wehl.

Vars: Den afslager ston onder contrôle van den notaris.

Win: Den notaris was vake den veilingmeister.

VERHOGEN

(een bod) verhogen

- 01 VERHOGE(N): Wich, Bor, Gels, Haa, Eib, Din, Gen, Doet, Gaa, Does, Zev, Did, Zed, Sto, Her.
- 02 VERHEUGEN: Rek, Bel.
- 03 HEUGEN: Gor, Harf, Eef, Rek, Groen, Aal, Vars, Wehl, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 123].
- 04 OPHEUGEN: Gor, Nee, Lich, Voo.
- 05 OPHOGE(N): Loch, Lat, Zev.
- 06 NAOR BOVVEN GAON: Bre, Win.

- 07 NAOR BAOVEN GAON: Lar.
- 08 UMHOOG GAON: Zut.
- 09 UMHOGE GAON: Tol.
- 10 HOGEROP GAON: Ang.
- 11 IN DE HEUGTE GAON: Dre.
- 12 HOGER WORDEN: Zel.
- 13 OPSLAON: Aal, Wesv.
- 14 OPBIEJE: Pan, Lob.

Bel: 't Bod wodn elke maal met honderd gulden verheugd.

Rek: 't Bod wodn stääreg met honderd gulden verheugd/eheugd.

Lar: 't Bod ging stiekem met honderd gulden naor baomm.

Dre: 't Bod ging egaal met honderd gulden in de heugte.

Zel: 't Bod wier iedere keer honderd gulden hoger.

Wesd: 't Bod wier iedere kere met honderd gulden op-eslagen.

Pan: Ze booie met honderd gulde op.

AFSLAON

afslaan

- 01 AFSLAON: Acht, Liem.
- 02 OFSLAON: Gels, Nee, Rek, Bel.
- 03 AFMIENEN: Win, Wesd, Wehl, Does.
- 04 AFMIJNE: Zed.

Gor: Pas bie viefduzend gulden wodn der af-eslagen.

Win: Pas bi-j viefdoezend gulden wodn der af-eslagene/af-emiend.

Rek: Pas bie viefdoezend gulden wodn der of-eslagene.

GUNNEN

gunnen

- 01 GUNNE(N): Acht, Liem.
- 02 GÖNNEN: Bel, Aal, Win.
- 03 TOEWIEZEN: Eib.
- 04 DEURGAON: Zut.
- 05 WEGGAON: Kep.

Wehl: Op iedere verkoop worren artikelen niet gegund; dan geet 't niet onder de hamer deur.

Hen: As der dingen niet an de pries komt, dan wordt ze niet egund.

Eib: Op elken verkoop wordt der wal neet too-ewezen/neet egund.

Zut: Op iedere verkoping zin der artikelen dee neet deurgaon.

Kep: Onder de pries gaot die artikelen niet weg.

Wich: Op elke verkoping wordt artikelen niet egund; soms is 't gunning in beraad [GUNNING; ok: Sto].

Sto: De gunning is veurbeholde. [VEUR-BEHOLDE(N) "onder voorbehoud"].

● *Veur "niet gunnen" bunt op-egeven:*

01 ACHTERHOLDEN: Aal.

02 ANHOLDEN: Rek.

03 INHOLDEN: Bre.

04 OPHOLLEN: Eef.

Aal: Bi-j elken verkoop wordt der dinge achter-ehollene.

Rek: Op elken verkoop wordt der wal wat an-eholden.

Eef: As 't neet wördt egund, dan wördt 't op-ehollen.

Wesv: As der stukke nie gegund worde, dan worde ze in beraod gehouwe. [BERAOD].

OPGELD

opgeld

01 OPGELD: Gor, Nee, Eib, Rek, Aal, Bre, Gen, Voo, Kep, Dre, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Lob.

02 OPGAELD: Pan.

03 OPCENTE(N): Zut, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Win, Vars, Sil, Wesd, Doet, Hen, Tol, Wesv, Zev, Her.

04 PROCENTEN: Wich, Hen.

05 P(R)ECENTEN: Eef.

06 CENTE: Did.

07 PLUKCENTEN: / Aal 1964 [Rots 1, 35].

08 OPSLAG: Gels, Did.

09 ONRAOD: Bor, Hen, Zev.

10 ONGELD: Vars.

11 HEUGGELD: Wehl.

12 OPSLAGGELD: Sto.

13 MIENGELD: Eib.

14 PLOGGELD: Gees.

15 VEILINGGELD: Bel, Lich.

16 VEILINGKOSTEN: Aal, Din.

17 VENDUKOSTEN: Aal.

18 TOESLAGKOSTEN: Wehl.

19 KOSTEN KOPER: Harf, Haa, Wehl.

20 DUBBELTJES: Gor, Hen.

21 GOORN EN KNEUPE: Bor.

Win: Dat, wat der bi-j bowvenop kump, heet opcenten.

Eef: De kosten op de verkooppries bunt de precenten/pecenten.

Aal 1964: Plukcenten "verdienste voor het inzetten van huizen of gronden bij publieke verkoop" [Rots 1, 35].

Lich: De kosten van de veiling heet veiling-kosten; de vergoeding veur de heugste inzet: STRIEKGELD. [Ok: Zed].

SCHATTEN

(de waarde) schatten, (de waarde) taxeren

01 SCHATTE(N): Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Sil, Wesd, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Does, Lat, Wesv, Zev, Sto, Her, Pan.

02 SKATTEN: Groen, Lich, Bre.

03 TAXERE(N): Harf, Alm, Vor, Ruu, Lar, Gels, Haa, Eib, Din, Gen, Zel, Gaa, Hen, Baa, Tol, Ang, Zev, Did, Sto.

04 TAXIERE(N): Voo, Vars, Her.

05 MOTTEN OPBRENGEN: Zut, Ruu, Bor.

06 ANSLAON: Win.

07 OPNEMMEN: Vars.

08 BEGROTEN: / Vars 1985 [Telge 6, 42].

09 ROEZEN: / Aal 1964 [Rots 1, 37], Win 1971 [Deunk 1, 194], Eib 1980 [Telge 1, 70], Lich 1991 [Telge 8, 99].

10 IN DE ROEZE DOON: / Win 1971 [Deunk 1, 194].

Aal: Hoo hoge wordt dat huus eschat; veur hoovölle wordt dat huus eschat?

Win: Hoo hoge wordt dat hoes eschat/anslagene?

Vars: Hoe hoge wordt dat huus etaxierd/op-enommen?

Lar: Hoe hoge wordt dat huus taxeerd?

Baa: Hoe hoog wordt dat huus getaxeerd; wat is dat huus weerd? [Ok: Wesv, Zed, Lob]. Wat mot dat huus kosten? [Ok: Wesv].

Zut: Wat mot dat huus/dee keet opbrengen?

Vars 1985: Van 'n afstand köj dat moeilek begroten [Telge 6, 42].

Win 1971: Wi-j wosten beide neet boovölle wi-j bi-j mekare in de schold wazzen; wi-j heb maor in de roeze daone [Deunk 1, 194].

Vars 1985: IN DE ROEZE KOPEN "(iets) op

grond van een schatting kopen" [Vars 1985 [Telge 6, 289]; ok: / Lich 1991 (Telge 8, 99)].

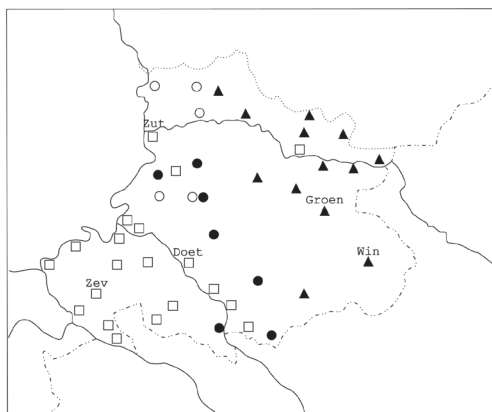
Lich 1991: Maak i-j 's ne gissinge aover 't antal scholteboeren dat der onder Wenters ewes hef. NE GISSINGE MAKEN "een schatting maken" [Telge 8, 45].

BIEJEN

bieden

- 01 BIEJE(N): Zut, Wich, Bor, Voo, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
- 02 BIENN: Gor, Harf, Alm, Hen, Tol.
- 03 BIEDEN: Vor, Din, Gen, Vars, Zel, Hen, Baa / Vars 1985 [Telge 6, 54].
- 04 BEENN: Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win / Win 1971 [Deunk1, 17].
- 05 OPBEENN: Bel.
- 06 HEUGEN: Gor, Ruu, Aal, Win, Wesd, Hen.
- 07 OPHEUGEN: Lich.
- 08 OPJAGEN: Bre.
- 09 DER NOG IETS BAOVENOP DOON: Eef.

Alm: Bienn; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Tol, Sto].

- *bieje(n)* 01
- *bienn* 02
- *bieden* 03
- ▲ *beenn* 04

Veural in de Liemers en langs den Olden Iessel is de d in bieden aover-egaon in 'n j. In de No Acht komt vormen zonder d veur: bienn en beenn. En tussen bieje(n) en bienn/beenn hebt de metworkers in 'n zeuvental plaatsen op-egeven dat ze – net as in 't Standaardnederlands – bieden zegt.

Voo: Biejen; met 'n ie as in 't woord bier.

Vars: Bieden; met 'n ie as in 't woord bier.

Gaa: Wi-j gaon deur met biejen.

Rek: Wiej wilt vedan beenn; wiej wilt wieter beenn.

Wesd: Wi-j wilt deurgaon met heugen.

Eef: Wiele doon der nog iets baovenop.

Win 1971: Hee böt der doezend gulden väör. Bovölle hef e ebaone? [Deunk 1, 17].

IETS VAN DE PRIES AFKRIEGEN

pingelen, beknibbelen, afdingen

- 01 *IETS VAN DE PRIES AFKRIEGEN:* Gor, Alm, Vor, Ruu, Lich, Lar, Gees, Gels, Haa, Eib, Aal, Din, Voo, Zel, Gaa, Hen, Baa, Ang, Wesv, Groes, Zev, Zed, Her.
- 02 *IETS VAN DE PRIES AFPINGELE(N):* Eef, Bel, Aal, Bre, Gen, Voo, Hen, Wesv, Zev / Vars 1985 [Telge 6, 9].
- 03 *IETS VAN DE PRIES AFDINGEN:* Sil, Zel, Does.
- 04 *IETS VAN DE PRIES AFKNIBBELEN:* Tol.
- 05 *ONDER DE PRIES UUT WILLEN KOMMEN:* Zut.
- 06 *DE PRIJS UMLAEG KRIEGE:* Lob.
- 07 *PINGELE(N):* Gor, Zut, Wich, Lar, Bor, Groen, Vars, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Dre, Baa, Tol, Ang, Did, Zed, Sto, Pan / No Acht 1835 [Telge 4, 20], Vars 1882 [Telge 4, 54], sHe 1901 [Telge 4, 105], sHe 1982 [Telge 3, 115].
- 08 *AFPINGELEN:* Ruu, Lich, Win.
- 09 *OPPINGELEN:* Gels, Nee, Rek.
- 10 *AFKNIBBELEN:* Vor, Loch.
- 11 *OFKNIBBELEN:* Eib / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 153].
- 12 *BEKNIBBELEN:* Harf / Lar 1838 [GV-alm 186].
- 13 *AFDINGE(N):* Dre, Hen, Lat, Wesv.
- 14 *JÖDDE:* Sto.
- 15 *MARCHANDIEREN:* / Liem 1844 [GV-alm 77].

Gor: Hee prebeert altied te pingelen; hee prebeert altied ietskes van de pries af te kriegen.

Eef: Hee prebeert altied iets van de pries af te pingelen.

Vars: Hee zit altied te pingelen.

Zut: Hee is altied an 't pingelen; hee wil altied onder de pries uitkomen.

Sto: Hi-j is altied aan 't pingele/jödde.

Lat: Hi-j probeert altied af te dinge.

Lob: Hi-j probeert altied de prijs omlaeg te kriege.

Lar 1927: “Keerl, wat he’j mi-j schandelek of-epingeld”, zegt een Holter tot een boer, “maor laowwe zwiegen: ’t is ’t wereldse good maor” [Heuvel 1, 83].

Liem 1844: Daor ti-jdt nou zo’n snaak aan ’t marchandieren; hi-j het de wiesheid alleen in pacht [GV-alm 77].

Acht-Tw 1948: ’t Is ’n breudjen bij den bakker “het is een vaste prijs, er is niets af te dingen, evenmin als op een broodje bij de bakker” [Wanink 1, 82].

Gaa veur 1974: ’t Is hoge tied dat Aornt der weer ’s met ’n vrachjen bessems op uut trik, want Geerte is der met op de baojem. Geld is net kikkerdril: i-j könt ’t niet vastehollen. En op den eerste dreugen oktoberdag trök Aornt met ’t wagentjen vol bessems naor ’t darp. ... At e gelukke hef, kan e ’t hele vrachjen in-ens an ’n winkelier verkopen. Dat dut Aornt ’t liefste van allemaole. I-j laait af, kriegt ow geld in ’t bolle van de hand en könt met-ene weer nao huus gaon. I-j hebt niks gin gepingel en geknibbel um ’n stuver of ’n dubbeltjen minder op ’n bessem [Van Velzen 18, 55]. [GE-PINGEL. GEKNIBBEL].

Acht 1895: ’n Prietje der of halen “een kleinigheid afdingen” [Telge 2, 102]. [PRIETJE]

Acht 1882: PRIESWEERDEG “de gevraagde prijs waard zijn” [Telge 2, 102; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 183)].

ONDERHANDELEN AOVER

in onderhandeling zijn over; onderhandelen over

01 ONDERHANDELEN AOVER: Wich, Vor, Haa, Bel, Aal, Voo, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Tol, Does, Ang, Zed.

02 HANDELE(N) AOVER: Harf, Win, Sto.

03 HANDELEN MET: Eib.

04 IN ONDERHANDELING WAEZE(N) AOVER: Alm, Sil, Zev, Her.

05 ’T NEET ENS KÖNNE(N) WORDE(N) AOVER: Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Eib, Rek, Groen, Wesd, Zev.

06 ’T NEET EENS KÖNNE(N) WORDE(N) AOVER: Zut, Lat.

07 ’T NIET INS KUNNE WORDE: Pan.

08 ’T NIET EENS WAEZE(N) AOVER: Gen, Kep, Dre, Hen, Wesv.

09 ’T ZICH NEET ENS WEZZEN OVVER: Bre.

10 ’T NIET EENS WAEZE MET: Did.

11 IN BERAOD WAEZEN AOVER: Hen.

12 IN BESPREK WAEZEN AOVER: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 74].

13 BEZEG WAEZEN AOVER: Zut.

14 AN DE GENG ZUN AOVER: Sto.

15 GIN AKKOORD HEBBEN AOVER: Gor.

16 AN DE PRAOT WEZZEN OVVER: Win.

17 AON ’T PRAOTE WAEZE AOVER: Lob.

18 PRAOTEN AOVER: Vars.

19 AOVERLEGGEN AOVER: Bor.

20 PINGELEN AOVER: Nee, Baa.

21 KONGELEN AOVER: Aal / Kot 1911 [Meinen 2, 85].

22 AOVERNEREN AOVER: Lich.

23 ORDENIEREN AOVER: Din.

24 REKKENEN AOVER: Gels.

25 JÖDDEN AOVER: Vor, Kep, Dre, Hen.

26 JUDDE AOVER: Pan.

Bre: Ze bunt ’t zich nog neet ens over de pries.

Aal: Ze bunt nog an ’t kongeln over de pries.

Lich: Ze bunt nog an ’t aooverneren aover de pries.

Vor: Jan is nog stäödeg an ’t jödden aover de pries van ’t huus.

Din: Hie is nog an ’t ordenieren aover de pries.

Kot 1911: Doo Hendrik en Mina nog nao schole gengen, kongelden ze met appels en griffels, leten zich met de sommen afkieken en hadden nog meer met mekare espöld as at ze al deenn [Meinen 2, 85].

Acht-Tw 1948: Ik bun nog in besprek met den messeler aover ne nieje schöppe [Wanink 1, 74].

ACHT-Tw 1954: KOONKELEN, KONGELN “kwanselen” [Wanink 2].

Lich 1991: KONGELEN “oneerlijke ruilhandel bedrijven” [Telge 8, 66].

sHe 1982: Jödde die in vee deie, brachte duk ’n veeprizer met. VEEPRIEZER “iemand die met een veehandelaar onder een hoedje speelt door – zogenaamd als buitenstaander – het ten verkoop aangeboden vee te prijzen zodat het meer opbrengt” [Telge 3, 159].

ANBESTEDEN

aanbesteden

- 01 ANBESTEDEN: Vor, Loch, Lar, Groen, Din, Ulf, Kep, Hen, Baa.
- 02 AANBESTEDE(N): Gen, Lat, Wesv, Zed.
- 03 ANBESTEJEN: Eef, Voo, Meg, Hen.
- 04 AANBESTEJE(N): Wehl, Wesv, Zev, Did, sHe.
- 05 AONBESTEJE: Pan, Lob.
- 06 ANBESTEENN: Gor, Ruu, Bor, Zel.
- 07 ANBESTAENN: Gees, Gels, Rek, Bel, Aal, Win.
- 08 ANBESTAEJEN: Voo.
- 09 AANBESTAEJE: sHe,
- 10 ANBESTAEDEN: Lich / Vars 1985 [Telge 6, 15], Lich 1991 [Telge 8, 13].
- 11 UUTBESTEJE: Sto.
- 12 UUTBESTEDEN: Din.
- 13 ANNEMMEN: Nee, Eib, Dre.
- 14 INSCHRIEVEN OP: Vars, Kep.
- 15 UUTRAEKENEN: Does.

Din: Wi-j gaot de verbouwing van ons huus anbesteden/uitbesteden.

Zed: Wi-j gaon de verbouwing van ons huus aanbestede.

Zev: Wi-j gaon de verbouwing van ons huus aanbesteje.

Bel: Wi-j laot de verbouwing van ons hoes anbestaenn.

Eib: Wie laot de verbouwing van ons hoes annemmen.

Vars: Wi-j laot inschrijven op de verbouwing van ons huus.

Ruu 1930: ANBESTAAD “aanbesteed” [Zwart 3, 234].

Vars 1985: Hie wol inschrijven op de bouw van de ni-je schole mor de anbestaedinge was al ewes, de sufferd! [Telge 6, 15]. [ANBESTAEDINGE “aanbesteding; opdracht tot uitvoering van een werk”].

Vars 1985: Dén Elsmen klept alle veur-anbestaedinge af; hie schrif altied te hoge in, mor 't geet 'm um zien deil van de opzet en niet um 't wark [Telge 6, 383]. [VEUR-ANBESTAEDINGE “de eerste ronde van aanbesteding”].

INSCHRIEVEN

een offerte uitbrengen

- 01 INSCHRIEVE(N): Lar, Gees, Groen,

- Gen, Voo, Sil, Wehl, Dre, Hen, Did.
- 02 SCHRIEVEN: Bel.
- 03 'N PRIES OPGEVEN: Eef, Ruu, Loch, Bor, Lich, Vars.
- 04 'N PRIES BEDEN: Groen.
- 05 'N PRIES OETBRENGEN: Nee.
- 06 'N PRIES MAKEN: Gor.
- 07 'N PRIJS MAKE: Lat, Zev.
- 08 'N PRIESOPGAVE DOEN: Kep, Wesv.
- 09 'N PRIESOPGAVE MAKEN: Ulf.
- 10 'N OFFERTE UUTBRENGE(N): Vor, Voo, Baa, Lat, Wesv, Zed, Pan.
- 11 'N OFFERTE MAKE(N): Aal, Sto, Lob.
- 12 'N OFFERTE DOON: Gels.
- 13 'N BOD DOON: Zut, Eib, Din.
- 14 'N BRIEFKEN INLEVEREN: Wesd, Hen.
- 15 'N BEREKKENING MAKEN: Bor.
- 16 'N BEREKKENING DOON: Zut.
- 17 'N KOSTENOPGAVE MAKE: sHe.
- 18 'N KOSTENPLAATJE MAKEN: Zut.

Bel: Dree annemmers hebt eschreven.

Sil: Drie annemmers hebben ingeschreven.

Zev: Drie aannemmers hebbe 'n prijs ge-maak/ingeschreve.

Wesd: Dri-j annemmers hebt 'n briefken in-eleverd.

TÖT AOVEREENSTEMMING KOMMEN

tot overeenstemming komen

- 01 TÖT AOVEREENSTEMMING KOMMEN: Gor, Alm, Ruu, Gels, Bel, Ulf, Wesd, Zel, Doet, Baa, Groes, Zev, sHe.
- 02 TOT OVEREENSTEMMING KOMMEN: Harf, Vor, Gen.
- 03 TOT OVVEREENKUMSTE KOMMEN: Bel.
- 04 'T ENS WORDE(N): Ruu, Loch, Lar, Gees, Rek, Bel, Groen, Lich, Voo, Ulf, Wehl, sHe.
- 05 'T EENS WORDE(N): Gor, Aal, Vars, Dre, Lat.
- 06 'T INS WORDE: Lob.
- 07 DER UUTKOMME(N): Eef, Aal, Meg, Ulf, Sil, Hen, Ang, Pan.
- 08 DER OETKOMMEN: Win.
- 09 BIEJ MEKARE KOMME(N): Rek, Din, Gen, Kep, Hen, Wesv.
- 10 TÖT MEKARE KOMMEN: Gor, Gels, Nee, Eib, Aal.
- 11 TOT 'N AKKOORD KOMME(N): Gor, Tol, Wesv, Did.

- 12 TOT 'N GELIEK KOMME: Zev.
 13 TUT 'N VERGELIEK KOMMEN: Gen.
 14 TUT VERGELIEK KOMMEN: Gels.
 15 TÖT 'N OPLOSSING KOMMEN: Wich.
 16 'T AKKOORD WORDE: Sto.
 17 DER DEUR WEZZEN: / Kot 1913 [Meinen 2a, 37].

Ruu: Nao völle praoten kwamm wie uiteindelek tut aovereenstemming/wodn wie 't der op 't leste wal aover ens.

Rek: Nao lange hen en weer gepraot kwammen wiej endeleks bij mekare/wodn wiej 't ens.

Ulf: Nao vül hen en weer praoten kwammen wi-j uutendelek töt aovereenstemming/kwammen wi-j der samen uut/werden wi-j 't endelek ens.

Wesv: Nao veul hen en weer praote kwame wi-j uuteindelek bi-j mekaar.

Gels: Nao völle onderhandeln kwamme wiej oeteindelek tut aovereenstemming/tut mekare/tut vergeliek.

Sto: Nao vül hen en weer praote wiere wi-j an 't lange leste akkoord.

Kot 1913: Op ne goeie keer kof Priemink bi-j Wakelbrink 'n paar vette varkene. Doo den handel deur was, most e – zoas 't gebroek is – 'n köpken koffie drinken [Meinen 2a, 37]. [DEUR WEZZEN].

Kot 1913: Doo den handel der deur was, zatten ze koffie en haalden brood uut de kaste; 'k most luk gebroeken, zoas de mode is [Meinen 2a, 89].

Eib veur 1973: Der et gin-ene den brie zo heet at e op-eschept wodt "al worden in het begin nog zulke hoge eisen gesteld, uiteindelijk komt men toch vaak bij een compromis terecht" [H. Odink 3, 39].

Eib: le kriegt disse fietse en ikke dén van oew. Dat akkedeert zich wal. ZICH AKKEDE-REN "met elkaar overeenkomen".

Lar 1838: 'k Rekken 't grote zunde zukken trouwen helper in den nood (t.w. 'n dokter) ... op zien zoer verdiend loon te laoten wachten of 'm dat te beknibbelen net of hie 'n smous waer, die zich veur half geld laot akkederen [GV-alm 186].

Win 1971: Dat steet jao zo in onze makinge. MAKINGE "contract, overeenkomst, schikking" [Deunk 1, 139].

IN RAEKENING BRENGEN *(kosten) in rekening brengen*

- 01 IN RAEKENING BRENGE(N): Gor, Alm, Aal, Win, Din, Voo, Gaa, Ang, Wesv, Groes, Zev, Zed, Sto, Her.
 02 IN REKKENING BRENGEN: Vor, Loch, Lar, Gels, Eib, Bel, Groen, Wesd, Zel.
 03 'T NEET VEUR NIKS DOON: Gor, Vor, Ruu, Gees, Haa, Nee, Rek, Bel, Sil, Dre, Hen, Tol, Wesv.
 04 'T NIET VEUR LOUW DOEN: Kep.

Wesv: Ik wil wel helpe maor breng wel mien koste in raekening: veur niks geet de zon op.

Groen: Natuurlek wi'k helpen maor ik brenge de onkosten wal in rekkening.

Dre: Ik wil bes helpen moor ik doe 't niet veur niks.

Kep: Ik wil ow wel helpen maor dat doe'k niet veur louw.

● *in vriejer verband:*

- 01 DE KOSTEN BETALEN: Eib, Win, Gen, Doet, Wehl.
 02 DE KOSTE(N) MOT/MOTTE(N) BETAALD WORDE(N): Wich, Rek, Lat, Lob
 03 DE KOSTEN VERGOED WILLEN HEBBEN: Gor, Ang.
 04 DE KOSTEN TERUG MOTTEN HEBBEN: Zut.
 05 DE KOSTEN BETAALD MOTTEN HEBBEN: Vars.
 06 DE KOSTEN BETAALD WILLEN HEBBEN: Bor.
 07 DE KOSTEN OP PAPIER ZETTEN: Does.
 08 DE KOSTE SCHRIEVE: Sto.
 09 DE RAEKENING INDENEN: Harf.
 10 DE RAEKENING THUUS KRIEGE: Did.

Eib: Tuurlek wi'k oe helpen, maor iej mot de kosten wah betalen.

Rek: Natuurlek wi'k helpen, mor de kosten mot betaald worden.

Vars: 'k Modde de onkosten betaald hemmen.

Bor: Ik wil de kosten betaald hebben.

Harf: Ik deen de raekening wel in.

Did: Gi-j krieg de raekening wel thuus.

Acht 1895: KÖSTEN "onkosten". RAEKNIN-

GE “rekening” [Telge 2, 72/104].

Hen: ’n Koopman zeg van iemand die gin onkosten rekkent: “Hie rekkent zich rieke en telt zich arm”. [Ok: / Vars 1985 (Telge 6, 284)].

Win: Van ene dén van prieze wet, zeg i-j: “Hee schrif met de vorke”.

Did: Schrieve met de vörk: te vól ien raekening brenge.

Bel: Hee hef ’t mes an weerskanten scharp: hee schrif hele hoge rekkeningen.

IN PRIES VERLAEGEN

in prijs verlagen

01 IN PRIES VERLAEGE(N): Din, Gen, Voo, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Hen, Does, Zev, Did, Zed, Her.

02 IN PRIJS VERLAEGE: Wesv, Her.

03 IN PRIES VERLEGEN: Gor, Harf, Alm, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Win.

04 IN PRIES VERLAGEN: Lar, Gen,

05 IN PRIES LAOTEN ZAKKEN: Rek.

06 GOEDKOPER WEGDOON: Haa, Bel.

07 GOEIEKOPER WEGDOEN: Sto

08 GOEDKOPER VERKOPEN: Bre, Vars.

09 GOEDKOPER MAKEN: Bre.

10 AFPRIEZEN: Lich, Tol.

11 OFPRIEZEN: Loch.

12 ONDER DEN PRIES VERKOPEN: Hen.

13 IEN DE OPRUMING DOEN: Pan.

14 DE PRIES UMLAEG DOEN VAN: Zed.

15 DE PRIJS UMLAEG DOEN VAN: Lob.

16 DE PRIES VERLAEGE VAN: Groes.

17 DE PRIES LAOTEN ZAKKEN VAN: Aal.

18 DEN PRIES NAO BENEDEN DOON VAN: Eib.

19 WAT AFDOEN VAN DE(N) PRIES VAN: Gor, Wich, Vor, Ruu, Bor, Win.

20 ZAKKEN MET DE(N) PRIES VAN: Eef, Zut, Groen.

21 NÄÖR BENEDEN GAON MET DE PRIES VAN: Zut.

22 IN DE UUTVERKOOP ZUN: Lat.

23 IN DE AANBIEDING ZUN: Kep.

Wesd: Ik heuren dat de Schoenengigant de schoene in pries verlaegd hef.

Harf: Ik heb vernommen dat de Schoenengigant de schoene in pries verleegd hef.

Bel: De Skonegigant dut de skone goedkooper weg.

Lich: De Schoenengigant hef de skone afepriesd.

Hen: De Schoenengigant verköch de schoene onder de pries.

Pan: De Schoenengigant duut de schoen ien de opruming.

Zed: De Schoenengigant dut de pries van de schoen umlaeg.

Aal: De Schoenengigant löt de pries van de schone zakken.

Vor: De Schoenengigant dut wat van de pries van schoene af.

Zut: De Schonengigant geet met de pries van schonen näör beneden.

Lat: De schoene zun bi-j de Schoenengigant in de uutverkoop.

Kep: De schoene zun bi-j de Schoenengigant in de aanbieding.

Zel 1950: OP ’T OLDE GELD HOLDEN “op de oude prijs laten” [Broekhuysen 1, 52].

Acht ca 1830: ’T VOLLE POND “de volle prijs, de volle som” [Telge 4, 8].

IN PRIES VERHOGEN

in prijs verhogen

01 IN PRIES VERHOGE(N): Harf, Alm, Zut, Lar, Gen, Zel, Doet, Gaa, Zev, Did, Zed, Sto, Her.

02 IN PRIES VERHEUGEN: Gels, Nee, Voo, Hen, Does.

03 WAT BIE DE PRIES OPZETTE(N): Ruu, Bor, Win, Did, Lob.

04 BI-J DE PRIES WAT BI-J OPZETTEN: Bel.

05 WAT BIE DE PRIES OPDOON: Vor, Win.

06 DER WAT BAOVENOP DOEN MET DE PRIES: Ang.

07 MET DE PRIES NAOR BAOVEN GAON: Kep.

08 DE PRIES VERHOGE(N): Bor, Lich, Din, Wesv.

09 DE(N) PRIES VERHEUGEN: Eib, Rek, Bel, Vars.

10 DE PRIES NAOR BOVVEN DOON: Aal.

11 DUURDER MAKE(N): Zut, Wich, Loch,

Gees, Haa, Eib, Gaa, Kep, Hen, Zed, Pan.

12 OPSLAON: Hen, Tol.

13 IN DE HEUGTE GAON: Gor.

Lar: Ik heurn dat de Schonengigant de schone in pries verhoogd hef.

Gels: Ik heurn dat de Schonegigant de schone in pries verheugd hef.

Bor: Ik heurn dat de Schonegigant wat bie de pries van schone op-ezet hef.

Bel: Ik heurn dat de Skonegigant bi-j de pries wat bi-j op-ezat hef.

Ang: Ik heurn dat de Schoenengigant der wat baovenop gedaon het met de pries.

Lich: Ik heurn dat de Schoenengigant de pries van schone verhoogd hef.

Vars: Ik heurn dat de Schoenengigant de prieze van de schoene verheugd hef.

Zed: Ik heurde dat de Schoenengigant de schoen duurder gemaakt het.

Hen: Ik heuren dat de Schoenengigant de schoene op-eslagen hef.

Gor: Ik heurn dat de Schoenengigant met de schoene in de heugte is egaon.

Acht-Tw 1948: Dat zal 't neet bedeuren "wordt gezegd b.v. als een kleine extra uitgave de kosten van iets niet merkbaar doet stijgen" [Wanink 2]. [BEDEUREN].

Acht-Tw 1954: Argens te wies medde waenn "ergens een te hoge prijs voor vragen" [Wanink 2]. [WIES].

KORTING

korting

01 KO(R)TING: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Loch, Lar, Gels, Haa, Eib, Groen, Din, Vars, Zel, Doet, Gaa, Hen, Tol, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Zed, Her.

02 KÖ(R)TING: Gen, Voo, Sil, Ang, Sto.

Eef: Hoevölle precent/pecent korting krie'k a'k drek betale?

Does: Hoeveul precent korting krie'k a'k contant betaal?

Gen: Hoevöl kötting krieg ik a'k drek betaal?

● *Vake wordt omschrijvingen gebruikt:*

Vor: Hoevölle precent doo'j der af a'k oew

contant betale? [Ok: Eib, Bel, Lich, Aal].

Doet: Hoevöl doe'j van de pries af? [Ok: Wehl, Zev, Did].

Wesd: Wat doe'j der af a'k alles met-ene betale? [Ok: Zed, Pan].

Bre: Kö'j der mi-j nog wat afdoon as ik drek betaal?

Nee: Hoevölle krie'k van de pries af a'k drek betale? [Ok: Aal, Win, Din, Sto].

Sto: Hoevöl krieg ik der vanaf a'k ow 't geld meteen veurtik?

Eef: Hoevölle geet der af a'k drek betale? [Ok: Gees].

Zut: Wat geet der van de pries af a'k meteen betaal?

Dre: Hoevöl krie'k minder a'k drek betale?

Ruu: Hoevölle zit der an a'k met-ene betale?

Lob: Wat zit der aon a'k meteen betaal?

Bor: Hoevölle kan'k minder geven a'k dalek betale?

Rek: Wat gif 't a'k drek betale?

Win: Hoevölle schelt mi-j dat as ik drekt betale?

Hen: Hoevölle schaelt 't mien a'k met-ene betale?

Win: Hoevölle levert mi-j dat op as ik drekt betale?

Ruu: Wat levert 't mie op a'k met-ene betale?

Kep: Wat is 't ow weerd a'k contant betaal?

Kot 1925: "Wat ducht ow, Miene", vroeg e, "zöwwe de varkene verkopen? Ze doot noo 46 cent row" [Meinen 3, 32]. [ROW "bruto"].

Lich 1991: Dan he'j de varkene verkof, wodt der ok nog korteponde af-etrokken. KO(R)-TEPONDE "(in de varkenshandel)" korting [Telge 8, 67].

LEVEREN

leveren

01 LEVERE(N): Gor, Harf, Alm, Wich, Loch, Lar, Bor, Rek, Bel, Bre, Din, Gen, Voo, Zel, Doet, Gaa, Dre, Hen, Does, Ang, Groes, Zev, Zed, Sto, Her, Lob.

02 LAEVEREN: Eef, Gels.

03 LEVVEREN: Groen, Win.

04 AFLEVERE(N): Vor, Wesd, Hen, Tol, Lat.

05 BRENGE(N): Zut, Vor, Ruu, Bor, Haa, Nee, Eib, Bel, Aal, Sil, Wehl, Hen, Wesv, Did, Pan.

06 SCHAFFEN: / Umg Doet 1816 [Staring 1, r. 30].

Din: Wi-j spraekt af: as ik 't grei lever, betaal i-j met-ene.

Win: Wi-j spraekt af: as ik 't grei levvere, betaal i-j met-ene.

Vor: Wie sprekt af: as ik de spullen aflevere/brenge, betaal ie met-ene.

Umg Doet 1816: Schaf i-j kogels, wi-j schiet ze eur raak op de hoed [Staring 1, r. 30].

sHe 1982: Ik waog der vanaovend 'n kratje bier aan, um dat te viere. WAOGE "beschikbaar stellen" [Telge 3, 170].

WEERDE

waarde

01 WEERDE: Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Vor, Ruu, Gels, Haa, Eib, Bel, Groen, Aal, Din, Gen, Voo, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Wesv, Did, Zed, Sto.

02 WAERD: Zev.

03 WAARDE: Zev.

Ang: Duitse marken hadden nao den Eerste Oorlog gin weerde meer.

Sil: Duutse marken hadden nao den Eersten Wereldoorlog niks gin weerde meer. [NIKS GIN; ok: Gels, Wesd, Doet, Hen].

Zev: Duitse marke hadde nao de Eerste Waerldoorlog gin waarde/gin waerd meer; ze ware niks waerd.

WEERD WAEZEN

waard zijn, waarde hebben

01 WEERD WAEZE(N): Acht, Liem.

02 WERD ZIEN: Pan, Her, Lob.

03 WAERD ZUN: Zev.

04 NUT WAEZEN: / Vars 1985 [Telge 6, 242].

05 NUTS WAEZEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 150].

06 WEERDE HEBBE(N): Acht, Liem.

07 WEERD HEBBE: Zev, Did, Sto.

08 WERD HEMME: Pan, Her, Lob.

Wesv: Die schilderi-je zin gin cent weerd, maor die van Jan Steen zin veul geld weerd.

Zut: Disse schilderijezen zin geen pest/bal weerd, mäör 'n schilderie van Jan Steen is völle/'n smak geld weerd.

Alm: Disse schilderijezen hebt gin weerde,

maor 'n schilderie van Jan Steen is völle geld weerd.

Hen: Disse schilderi-jezen hebt gin weerde, maor 'n schilderi-je van Jan Steen is völle geld weerd.

Zev: Disse schilderi-jezen hemme gin waerd.

Eib: Disse schilderijezen hebt niks gin weerde.

Vars 1985: I-j bunt gin goed grei nut; i-j verrommeniert joh alles. Die 't altied veur de wind geet, is gin armoe nut: dén leert in zien laeven gin moeilekheden aoverwinnen. Nut waezen "waard zijn; besteed zijn aan" [Telge 6, 242].

Acht-Tw 1948: 't Is neet völle nuts "het is niet veel bijzonders; het is niet veel waard" [Wanink 1, 150].

Win 1971: Dizen boom laadt slecht vanne-jaor; der zit neet völle nuts an. NUTS "iets van waarde/belang/betekenis" [Deunk 1, 157].

● *Veur "waardeloos zijn" bunt nog op-egeven:*

01 NIKS WEERD WAEZEN: Gor, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Ulf, Vars, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto.

02 NIKS WAERD WAEZE: sHe, Her, Lob.

03 NIKS WERD WAEZE: Pan, Lob.

04 WEERDELOOS WAEZEN: Gor, Wich, Vor, Ruu, Gels, Rek, Groen, Aal, Win, Vars, Zel, Gaa, Hen, Tol, Does, Ang, Groes, Zev, Sto.

05 WAARDELOOS WAEZEN: Ruu, Haa, Win, Doet, Baa, Lat, Zev, Sto.

Vars: Disse schilderi-jezen bunt weerdeloos.

Haa: Disse schilderijezen bunt waardeloos.

Dre: Duitse marken waarn nao de Eerste Wereldoorlog niks meer weerd.

Lob: Duitse marke waore nao de Erste Wereldoorlog gin cent mer werd.

Ruu: Duutse marken wazzen nao den Eersten Oorlog niks weerd/weerdeloos.

Lat: Duitse marke ware nao de Eerste Wereldoorlog waardeloos.

Acht 1895: Gin loes weerd "niets waard" [Telge 2, 81].

Acht-Tw 1954: Hee/'t is mij nog gen piep tabak weerd "hij/het is me niets waard". Ik geve der zovölle umme as nen boer um nen bos wotteln "ik geef er niets om" [Wanink 2].

Vars 1985: Dat olde rabat van 'n auto is niet völle gaele peren meer weerd. Niet völle gaele peren meer weerd waezen "niets meer waard zijn" [Telge 6, 110].

sHe 1982: Mien auto is niet vól pere meer weerd. Niet vól pere weerd zun "weinig waarde hebben" [Telge 3, 112].

● *Veur "volstrekt waardeloos" bunt nog opgegeven:*

- 01 VAN NUL EN GEEN WEERDE: Eef, Vor.
- 02 VAN NUL EN GINNE WEERDE: Bel, Groen.
- 03 VAN NUL EN GENER WEERDE: Harf.
- 04 VAN NUL EN GENERLEI WEERDE: Voo.
- 05 VAN NUL EN GINNERLEI WEERDE: Ang.
- 06 VAN NIKS EN GINNERLEI WEERDE: Gels.
- 07 GIN ZAK WEERD: Sto.
- 08 GIN ZAK WERD: Pan.
- 09 GIN CENT WERD: Her.

Groen: Duitse marken wazzen nao den Eersten Weerldoorlog van nul en ginne weerde.

Pan: Duitse marke ware nao/nor den Erste Wereldoorlog gin zak mer werd.

DING VAN NIKS

waardeloos voorwerp, prul

- 01 DING VAN NIKS: Alm, Ruu, Gels, Nee, Aal, Voo, Ulf, Vars, Wehl, Hen, Wesv.
- 02 DINK VAN NIKS: Eef, Gees, Groen, Aal, Hen, Tol.
- 03 DINGE VAN NIKS: Groen, Lich, Vars.
- 04 KLUNGEL: Harf, Ruu, Din, Kep, Hen, Does, Zev, Lob / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 124], sHe 1982 [Telge 3, 82].
- 05 KLUNGELDING: Wich.
- 06 KNUNGEL: / sHe 1982 [Telge 3, 80].
- 07 PRUL: Zut, Vor, Aal, Din, Ulf, Sil, Baa, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 278].
- 08 PRULLE: Groen, Din.
- 09 PRULDING: Wich, Aal.
- 10 PRUTSDING: Doet, Wehl / Vars 1985

[Telge 6, 270].

- 11 PRUTDING: Rek.
- 12 ONDING: Bel, Meg, sHe / Vars 1985 [Telge 6, 247].
- 13 SLECH DING: Ruu.
- 14 SLECHT DINGE: Eib.
- 15 SLECH DINK: Gor.
- 16 WEERDELOOS DING: Gen.
- 17 HORK (VAN 'N DING): Loch.
- 18 PLODDE: Hen.
- 19 BLODDE: / Hen veur 2013 [Smeitink 1, 9].
- 20 IETS VAN NIKS: sHe.
- 21 LOEZENDREET: Groen.
- 22 TINF: / Vars 1985 [Telge 6, 349].
- 23 STRONTDINK: / Vars 1985 [Telge 6, 343].
- 24 STRONTDINGE: / Lich 1991 [Telge 8, 120].
- 25 NOFFE: / Vars 1985 [Telge 6, 240].
- 26 KERMISDING: Pan.
- 27 BOTTERDING: Lich.
- 28 BOTTERPUNDER: Vars.

Gor: 't Is 'n slech dink; vrogger zeien ze: 't Liekt wel oorlogsgrei. [OORLOGSGREI].

Eib: Disse schere is 'n slecht ding.

Pan: Dah horloge is 'n kermisdning; 'n ding van niks.

Lich: Dat horloge is 'n botterding; 't is neet völle sops.

Vars: Dat halozie is 'n botterpunder.

Nee: Dat alozie is 'n botteralozie; 't is niks weerd. [BOTTERALOZIE].

Groen: Dat horloge is van slechte kwaliteit; 't is 'n botterhorloge. [BOTTERHORLOGE].

Zed: Van iets dat niet vól weerd is, wórdt gezaid: dat 't gin peerde meer weerd is.

Hen veur 2013: De vrouw hef hier 'n jaor of wat geleenn ok nog 's 'n schere ekoch. Dat lek heel wat en hee knippen eers ok goed. Maor de snee is der now al kats af. 't Is 'n blodde [Smeitink 1, 9]. [BLODDE].

Win 1971: "Dat is ne kale aardegheid "daar heb je niets aan" [Deunk 1, 11]. [KAAL; AARDEGHEID].

● *Veur "waardeloze dingen, prullen" bunt opgegeven:*

- 01 ROTZOOI: Nee, Din, Voo, Ulf, Sil, Wesd, Wesv, Groen, Did.
 02 KLOTEZOOI: Zut.
 03 PRÖTTEL: Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen.
 04 PRUTTEL: Did, sHe, Sto.
 05 PRUT: Loch.
 06 BAGGER: Zut.
 07 TINNEF: Sil / Vars 1985 [Telge 6, 349].
 08 SCHORRIEMOT: Gees
 09 KWARTJESGREI: Wesv.
 10 OORLOGSGREI: Gor.
 10 MEEPS GREI: Zed.
 11 SNORREGREI: / Win 1971 [Deunk 1, 220].
 12 SNORRERI-JE: / Win 1971 [Deunk 1, 220].
 13 TEUNTELEG GOOD: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 198].
 14 SITSEWINKEL: / IJsselstreek ca 1890 [Telge 4, 82].

Gor: 't Is 'n slech dink; vrogger zeien ze: 't Liekt wel oorlogsgrei.

Vars 1985: Koop dat grei niet: da's tinf; da's nog slechter as katoen van dri-j cent de elle [Telge 6, 349].

IJsselstreek ca 1890: Wat he'j an die sitsewinkel "wat heb je an die prullen" [Telge 4, 82].

Acht-Tw 1948: SNIPSNORDERIEJE "klein-goed" [Wanink 1, 184].

Win 1971: HEBBEDINK "voorwerpje van geringe waarde, dat men evenwel graag wil hebben omdat men het mooi vindt; snuisterij" [Deunk 1, 86; ok: / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 48)].

Acht-Tw 1954: Völle hoopwark, mer slechte kwaliteit. HOOPWARK "kwantiteit, massa" [Wanink 1, 114].

GIN WEERDE HECHTEN AN *geen waarde hechten aan*

- 01 GIN WEERDE HECHTE(N) AN: Wich, Vor, Ruu, Gels, Bel, Zel, Baa, Groes, Zev.
 02 GIN WAARDE HECHTE AAN: Zev.
 03 NIKS GELEUVEN VAN: Bor, Gees, Gels, Eib, Voo, Vars, Dre, Hen, Tol, Lat, Did.
 04 NIKS OP UUT DOON: Harf, Bel, Lich, Aal, Win, Ang, Did.
 05 NIKS OP DOON: Win.

- 06 NIKS VAN OP AN KÖNNEN: Rek, Gen, Sil.
 07 NIKS ZEGGEN: Ulf, Gaa.
 08 NIKS VAN TERECHT(E)KOMMEN: Nee, Wehl.
 09 NIKS WEERD ZUN: sHe.
 10 GIN FIDUCIE HEBBEN IN: Eef.

Harf: Dat hef ze wel belafd, maor door doo'k niks op uut.

Win: Dat hef ze wal ezeg, maor ik doo der niks op uut/ik doo der niks op.

Rek: Door kö'j niks van op an.

Ulf: Dat zeg mien niks.

sHe: Da's mien niks weerd.

Eef: Door he'k niks gin fiducie in.

Wehl: Door kump niks van terecht.

● *In vriejer verband:*

Lar: Dat hef ze wel belafd, maor dat mo'k eerst nog wel zeen. [Ok: Eib, Win, Kep, Hen, Wesv].

Sto: Dat het ze wel belaf, maor doo vaeg ik mien de kont met af.

BEDUDEN

betekenen, inhouden, voorstellen

- 01 BEDUDEN: Harf, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen, Aal, Win, Din, Hen II Bat.
 02 BEDUJJE(N): Ulf, Lat, Zev, Did, Sto, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 13], Pan 1988 [Telge 7, 16].
 03 BEDUJE(N): Eef, Gen, Doet, sHe.
 04 BETEKENE(N): Gor, Alm, Zut, Bor, Haa, Rek, Bel, Win, Doet, Does, Wesv, Zed.
 05 BETEIKENE(N): Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Gaa, Dre, Hen, Tol, Ang, Her / Vars 1985 [Telge 6, 50].
 06 VEURSTELLEN: Gor, Aal, Vars, Kep, Zed.
 07 *INHEBBEN*: Wehl, Hen, Zed / Gels 1939 [Archief 2, 237], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 116], Win 1971 [Deunk 1, 100], Vars 1985 [Telge 6, 155].
 08 *IN ZICH HEBBEN*: Win.
 09 *OP ZICH HEBBEN*: Win.
 10 *UMMEHEBBEN*: / Win 1971 [Deunk 1, 251].
 11 *INHOLDEN*: / Vars 1985 [Telge 6, 155].
 12 *BEHELZEN*: / Win 1971 [Deunk 1, 19].

Harf: Beduden; maor wiej zegt beduunn [Ok: Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Nee, Eib, Groen, Aal, Win, Hen II Bat].

Aal: Wat hef dat allemaole te beduunn? Wat stelt dat allemaole veur?

Win: Wat hef dat allemaole te bedune/te betekenen; wat hef dat allemaole in zich/op zich?

Zed: Wat het dat te betekene; wat stelt dat allemaol veur; wat het dat in?

Win 1971: Wat behelst dén breek? [Deunk 1, 19].

ONBELANGRIEK

onbelangrijk

- 01 ONBELANGRIEK: Gor, Alm, Ruu, Loch, Lar, Gels, Eib, Bel, Win, Gen, Voo, Zel, Doet, Hen, Groes, Zev, Did, Sto.
- 02 ONBENULLEG: Wich, Vor, Rek, Groen, Din, Ulf, Wehl, Zev, sHe, Pan, Lob.
- 03 ONNEUZEL: Gor, Gees, Eib, Lich, Gen, Baa.
- 04 ONNOZEL: Wesv.
- 05 ONZINNEG: Nee, Aal, Sil, Wesd.
- 06 RAAR: Nee.

Gen: Dat het gin bukske an; hi-j vertelt altied van dee onbelangrieke/onneuzele dingen/dinger.

Baa: 't Is van gin belang; hi-j vertelt altied van die onneuzele dinge.

● "Onbelangrijke dingen":

- 01 VERHAALTJES: Lat.
- 02 ONDINGEN: Ang.
- 03 DINGE DIE NIKS VEURSTELT: Gor.
- 04 DINGE DEE NIKS IN ZICH HEBT: Bel.
- 05 DINGE DIE NIKS UM 'T LIEF HEBT: Tol.
- 06 DINGE DIE NARGENS AOVER GAOT: Hen.

Lat: Hi-j vertelt altied van die verhaaltjes.

Ang: Hi-j het altied van die ondingen.

Ulf: Da's van gin belang; hi-j zeg altied maor zo wat.

Bel: Dat hef niks um 't lief; hee vertelt altied dinge dee niks in zich hebt.

VAN GIN BELANG WAEZEN

onbelangrijk zijn

- 01 VAN GIN BELANG WAEZEN: Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Gels, Bel, Groen, Din, Zel, Gaa, Wehl, Hen, Baa, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Pan, Her, Lob.
- 02 VAN GIN ANBELANG WAEZEN: Voo.
- 03 NEET BELANGRIEK WAEZEN: Gor, Gels, Eib, Aal, Din, Gen, Vars, Wesd, Doet, Hen, Lat, Zed.
- 04 NEETVAN BELANG WAEZEN: Gor, Aal, Zel, Wehl, Baa, Lat.
- 05 ONBELANGRIEK WAEZEN: Ruu, Gels, Zev, Lob.
- 06 GIN BELANG HEBBEN: Harf.
- 07 NIKS UM 'T LIEF HEBBEN: Eef, Zut, Loch, Bor, Eib, Rek, Aal, Win, Voo, Sto.
- 08 NIKS OP 'T LIEF HEBBEN: Bre, Win.
- 09 NIKS UM HAKKE HEMME: Sto.
- 10 NEET VÖLLE UM HAKKEN HEBBEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 107].
- 11 NIKS OP DE KLOS HEMME: Wesv, Pan.
- 12 NIKS BIE DE RIBBEN HEBBEN: Lar.
- 13 NIKS VAN BETAANTIE WAEZEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 75].
- 14 NIKS VAN PETANTIE: / Gels 1941 [Archief 2, 351].
- 15 NIKS TE BETEKENEN HEBBEN: Eef, Zut, Ruu, Bor, Lich.
- 16 NIKS TE BETEIKENEN HEBBEN: Hen.
- 17 NIKS WEERD WAEZEN: Bel, Vars, Hen.
- 18 NIKS GIN WEERDE HEBBEN: Eib, Does.
- 19 NIKS INHOLDEN: Haa.
- 20 NIKS INHEBBEN: Gen, Dre.
- 21 NIKS VEURSTELLEN: Gor, Wich, Lar, Gees, Ulf, Kep, Dre.
- 22 NIKS VUURSTELLEN: Gees, Nee, Rek.
- 23 NEET DE MUIE WEERD WAEZEN: Ruu, Bre.
- 24 NEET VAN PETANTIE WAEZEN: Aal, Win, Kep.
- 25 VAN GIN PETANTIE WAEZEN: Voo.
- 26 VAN GIN BETANTIE WEZZEN: / Win 1971 [Deunk 1, 123].
- 27 VAN GEEN WEERDE WAEZE(N): Vor, Bel, Ang, Wesv.
- 28 VAN NUL EN GENE WEERDE WAEZEN: Harf.
- 29 VAN GIN ENKELE WEERDE WEZZEN: Bel.
- 30 VAN GIN NUT WEZZEN: Groen.
- 31 GIN ENKEL NUT HEMMEN: Din.
- 32 GIN ZIN HEMMEN: Gen.
- 33 GIN BUKSKE(N) AMHEBBE(N): Groen,

- Aal, Ulf, Gaa, Wehl, Kep, Zed.
 34 GIN HÖZZEKEN ANHEBBEN: Aal.
 35 GIN HÄÖZEKEN ANHEMMEN: Ulf.
 36 GIN HÖZZEKEN UM 'T LIEF HEBBEN: Aal.
 37 GIN HÄÖZEKEN OF BUKSKEN ANHEBBEN: Meg, Net / Gen 1999 [Telge 12, 33/69].
 38 GIN HÄÖSKEN OF BUKSKEN AANHEMME: / Zed 1982 [Köpp 1, 79].
 39 GIN CENT WEERD ZUN: Wesv.
 40 LÄÖGE DÖPPE WAEZEN: Rek.
 41 LÄÖGE BREEFKES WEZZEN: Bel.
 42 DER NIET TOE DOEN: Aal, Win, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Did, sHe, Zed.
 43 ZICH NIET NUTSE: Sto.
 44 NARGENS OP SLAON: Eib, Groen.

Gen: Wat Piet vertelt, is niet belangriek/het niks in.

Win: Wat Piet te vertellene hef, hef niks umme 't lief/hef niks op 't lief/is van gin petantie/is neet van petantie.

Ulf: Wat Piet te vertellen het, stelt niks veur/het gin häözeken an/het gin buksken an.

Rek: Wat Piet zeg/vertelt, stelt niks vuur/bunt läöge döppe.

Sto: Wat Piet te vertelle het, nuts zich niet.

Pan: Wat Piet vertelt, is van gin belang. Ze mieke toch 'n behei maor 't had niks op de klos.

Gels 1941: Wiej vonnen ook niks. 'n Paar ole almblakken, 'n notitiebeuksken, 'n paar breve. Niks van petantie [Archief 2, 351].

Zed 1982: Bart prebierde der zich wel uut te lulle mor zien präötjes harre gin häösken of buksken aan [Köpp 1, 79].

Lich 1991: "Dat pist gin zalt weg", zeg i-j um an te geven dat iets niks te betekenen hef [Telge 8, 148]. [PISSEN; ZALT].

Win 1971: Daor driet wat in "dat heeft niets te betekenen" [Deunk 1, 49]. [DRIETEN].

Gaa veur 1974: Hent schudden met de kop. "Sjonge jonge", zuchtten e diepe. "Ik hoppe dat i-jluu ow zölt verdragen en gin herrie maakt um dinge die gin sprekensweerd zunt". Hanna zei daor niet wat op [Van Velzen 13, 88]. [GIN SPREKKENSWEERD ZUN "onbelangrijk zijn"].

Acht-Tw 1948: 'T MAG GIN NAAM HEBBEN "het stelt niets voor" [Wanink 1, 146].

Win 1971: Da's jao ne nuttelderi-je, daor hoofste di-j toch neet drok over te maken. NUTTELDERI-JE "iets waarover men zich

niet druk hoeft te maken, wissewasje" [Deunk 1, 157].

Win 1971: Wat deut dat der noo an af "wat doet dat er nou toe" [Deunk 1, 45].

Eib veur 1973: Kok op 't Hoes te Smoddelenbarg vuur zeuven motten en ne beer "hij doet heel voornaam maar het stelt allemaal niks voor" [H. Odink 3, 131].

● *In plaatse van "van belang" bunt op-egeven:*

- 01 BELANGRIEK: Vor, Ruu, Lich, Lar, Bor, Eib, Aal, Win, Din, Gen, Vars, Doet, Gaa, Dre, Lat, Zed.
 02 NEUDEG: Nee, Groen, Bre, Did.
 03 VAN WEERDE: Eef, Sil.
 04 IMPORTANTIE: Voo.
 05 VEURNAAM: Lich.
 06 GOED: Hen.
 07 VAN BETANTIE: Groes.

Nee: Neudeg, maor wie zegt: neureg. Veur 't groot brengen van de kinder is 't neureg dat ze naor de aole leu luustat.

Lat: Veur de opvoeding is 't belangriek dah de kinder naor hun vader en moeder luustere.

Voo: Veur eur opvoeding is 't van importantie dat kinder eur olders gehoorzaam zun.

Lich: Veur 't opgrienen is 't heel veurnaam dat de kinder naor de olde leu luustert.

Gels 1936: 'k Heur weer iemes smuustren: "Dén Jochem is dom, laot maor de man praoten: hee praot jao zo krom! Hollands dat kent e niet, zoveul is in elk geval zeker en gewis. Wie ons wat leren wil van petaantie mot de landstale praoten, vlug en vlot, met 'n Frans of Duuts woord der tussen hier en daor" [Archief 2, 89]. [VAN PATAANTIE].

Eib 1974: Nooit heb ik spiet um wat ewes is. Gist'ren is 'n old begrip. 't Noo heurt al weer bij 't verleden, Umdat 't op sekonden knip [G. Odink 1, 35]. [KNIEPEN OP "aankomen op, doorslaggevend zijn, cruciaal zijn"].

KOSTEN

kosten

- 01 KOSTE(N): Acht, Liem.

- 02 DOON: Win.
 03 GELDEN: / Lar 1885 [Postmeter 1, 41],
 Ruu 1930 [Zwart 3, 235].
 04 ZICH BEDRAGEN: / No Acht 1839 [Tel-
 ge 4, 26].

Groes: Wah koste die paar schoen?

Win: Wat kost/doot dee schone?

Harf: Wat kost mie die paar schoene? [MIE;
 ok: Eef, Vor, Eib, Aal, Bre].

Lar 1885: B: "En 'n kluntjen der bi-j". A: (In
 den klontjespot grabbelende) "Hè, wat 'n
 onwieze groten! Wat geldt dee?" B: "Zes-te-
 halve cent 't halve ons" [Postmeter 1, 41].

No Acht 1839: Den verkoop bedraagt zich
 ... gulden [Telge 4, 26].

VÖLLE GELD KOSTEN

veel geld kosten, duur zijn

- 01 VÖLLE GELD KOSTEN: Harf, Alm, Eef,
 Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Haa,
 Nee, Eib, Bel, Groen, Bre, Win, Wesd,
 Hen.
 02 VÖL GELD KOSTE(N): Gen, Voo, Sil,
 Doet, Gaa, Wehl, Groes, Zev, Did, Zed,
 Sto.
 03 VEUL GELD KOSTE(N): Does, Lat, Her,
 Lob.
 04 'N HOOP GELD KOSTE(N): Gor, Tol,
 Groes.
 05 NE HELEN STUVER KOSTEN: Aal.
 06 'N AORDIGE GROS KOSTE: / Pan 1988
 [Telge 7, 45].
 07 VÖLLE KOSTEN: Ruu, Aal, Dre, Hen.
 08 DUUR WAEZE(N): Zut, Vor, Ruu, Lar,
 Gees, Eib, Rek, Din, Vars, Zel, Kep, Ang,
 Wesv, Zed, Pan.
 09 VÖLLE GELD DOON: / Acht-Tw 1948
 [Wanink 1, 88].
 10 GOOD GELD DOON: / Win 1971 [Deunk
 1, 45].
 11 GELDEN: / Ruu 1837 [D. Wildrik 1, 1],
 Zel 1864 [Klokman 7, 35].

Bor: Die schone kost völle geld, maor de ve-
 ters krie'j veur niks.

Doet: Die schoene kos völ geld, maor de ve-
 ters kos niks.

Lat: Die schoene koste veul geld, maor de
 veters krie'j der bi-j.

Hen: Die schoene kost völle, mor de veters
 kost niks.

Vars: Die schoene bunt duur, mor de veters

kost niks.

Aal: Wee schutterskoning ewordene is, mot
 natuurlek trakteern; meestal in bier. Dat kan
 ow ne helen stuver kosten.

Ruu 1837: G.: Zekt mie's wat de keune gol-
 den?" T.: De keune; praot mie door neet van;
 der was nog geen verkopen an. le wet wal;
 wie hebt zuk goed soort; maor och 't gif niks
 rechtevoort. Ze hebt mie al zo min ebaonn;
 ik zun der met weerumme-egaon" [D. Wildrik
 1, 1].

Zel 1864: Ik bodde veur 'n bruudsel eier ('n
 half dozien) 'n riksdalder. 't Was toch 'n
 mooie marktpries, want ze geldt tegensvoor-
 dig de zes en de zeuven 'n dubbeltjen [Klok-
 man 7, 35].

Aal: I-j kriegt niks veur niks as lank haor en
 dikke luze "alles kost geld". [Ok: / Lar 1939
 [Archief 2, 288].

Vars 1985: De hoendere hebt 't gat op darp
 an staon: de umstandegheden bunt zó, dat
 de eiere te duur bunt um zelf op te etten [Tel-
 ge 6, 146].

Vars 1985: Ik doe niet met; 't is mi-j te begro-
 telek. [BEGROTELEK "duur in verhouding tot
 de waarde die men aan iets toekent" [Telge
 6, 42].

Rek: Wee zien geld wil zeen stoeven, mot
 kniene hollen en doeven. [Ok: Lich, Wesd].
 Wee zien geld wil zien stoeven köch tabak
 en/of doeven.

Groen: Wee 't geld wil zien stoeven, mot 't
 anleggen met bi-jen en doeven.

Win 1971: A'j ow geld wilt zeen stoeven, mo'j
 ow ophollen met enden en doeven [Deunk 1,
 70].

Vars 1985: Wie zien geld wil zien stoeven,
 bemuje zich met kniens en doeven "hobby's
 kosten (veel) geld" [Telge 6, 181/337; ok: /
 Lich 1991 (Telge 8, 118)].

Eib 1973: Wee zien geld wil zeen stoeven,
 dee mot 't oetgeven an tabak en doeven "ro-
 ken en duiven houden kosten veel geld" [H.
 Odink 3, 223].

Pan 1988: Met schaope en bi-je ku'j 't gaeld
 zien di-je; mar zien ze on de schiet, dan zie'j
 alles kwiet [Telge 7, 118].

DUUR

duur

- 01 DUUR: Acht, Liem.

- 02 DEUR: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 86].
 03 DEURABEL: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 786].
 04 DURABEL: Wich / Vars 1917 [Döker 1, 108], Gaa 1945 [Van Velzen 2, 202], Vars 1947 [Archief 3, 193].
 05 JOUKER: Eef, Vor.
 06 JOUKERE: Eib.

Bor: Dree honderd gulden veur 'n paar schoene; da's mien te duur.

Vor: Driehonderd gulden veur 'n paar schoene; da's duur/da's mij te jouker.

Eib: Mien tante zol ezeg hebben: "Da's mie te joukere".

Acht-Tw 1948: Koffiebonen beunt deur, gollen (= gouden) spullen beunt durabel. Deurabel, hetzelfde als deur, maar een beetje "deftiger" [Wanink 1, 86].

Gaa 1945: 's Aovends (op Kerstaovend) bakt moeder waofels met 't iezer dat altied onder stof en spinnewebben op de zolder lei. Moeder gebruikt dat waofeliezer bi-jnao nooit. Waofels is 'n durabele bakkeri-je [Van Velzen 2, 202].

Vars 1917: 'n Merakels durabel olderwets eiken kammennet met echte blauwe stelsels der op en völ van 't beste linnengoed [Döker 1, 108].

● *Umschrijvingen veur "duur":*

- 01 VÖLLE GELD: Gor, Harf, Lar, Gees, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Wesd.
 02 VÖL GELD: Ang, Wehl, Did, Zed.
 03 'N HOOP GELD: Vars, Tol.
 04 AN DE PRIES: Gor, Eef, Ruu, Loch, Eib, Lich, Win, Din, Voo, Vars, Kep.
 05 VÖLLE: Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Haa, Eib, Bel, Lich, Vars, Dre, Hen.
 06 VÖL: Wehl, Zev.
 07 VEUL : Lob.
 08 TE VÖLLE: Nee, Aal, Bre, Tol.
 09 TE VÖL: Kep.
 10 TE VEUL: Wesv.
 11 PRIEZEG: Bre, Voo, Gaa.
 12 'N PRIES: Gor.
 13 NEET VEUR NIKS: Ruu, Eib, Vars.
 14 NEET NIKS: Ruu, Eib.
 15 NEET PRESENT: / Kot veur 1934 [Meinen 2b, 147].

Lar: Dreehonderd gulden veur 'n paar schoene? Da's völle geld.

Eib: Dreehonderd gulden? Da's bes an de pries/da's neet niks.

Voo: Dri-jhonderd gulden? Da's goed an de pries/da's priezeg.

Lich: Dreehonderd gulden? Da's völle.

Wehl: Driehonderd gulden? Da's völ.

Lob: Driehonderd gulde? Da's veul.

Aal: Dreehonderd gulden? Da's mi-j te völle.

Wesv: Driehonderd gulde? Da's veul te veul.

Kep: Driehonderd gulden? Da's mien te völ af.

Gor: Driehonderd gulden? Da's nogal 'n pries!

Ruu: Dree honderd gulden? Da's neet veur niks/da's neet niks.

Lar: Dreehonderd gulden veur 'n paar schoene is gekkemanswark. [GEKKEMANSWARK].

Win: Dreehonderd gulden veur 'n paar schoene is der bi-j hen/bi-j heer. [BI-J HEN. BI-J HEER].

Vars 1985: Ik hebbe dén mooien pers niet ekoch. Hie was mi-j te zalte. 't Is mi-j te zalte "het is me te duur" [Telge 6, 415]. [ZALTE].

Kot veur 1934: Weet i-j wat? 't Was maor ins in 't jaor Oldejaorsaovend: Knelis bestelden zich nog 'n bitterken, ofschoon 't schande en jommer was van 't geld. I-j kregen ze lange neet present, dee bordelkes [Meinen 2b, 147].

Acht-Tw 1948: Da's ne deure grappe ewes "dat is een dure geschiedenis geweest; dat heeft veel geld gekost". Der zit 'n goldsmaek-sken an "het is erg duur" [Wanink 1, 104/103]. [GRAPPE. GOLDSMAEKSSEN; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 123)].

Eib veur 1973: 't Hef ne zilversmaak "het is erg duur" [H. Odink 3, 268]. [ZILVERSMAAK].

● *As der in 'n zaak 'n hoop geld evraogd wordt veur wat te koop is, zeg ie:*

dure zaak

- 01 ZE WET VAN PRIEZE: Nee, Ulf, Gaa, Wehl.
 02 ZEWET VAN NEMME(N): Win, Tol, Zev.
 03 ZE HEBT 'T POTLOOD ARG SCHARP: Wich.

Gaa: As ze in 'n zaak van prieze wet, dan

zeg i-j: 't is der zeker bi-j de goldsmid langs ekommen.

Lar: As 'n zaak duur is, zeg ie: da's 'n duren apotheek. [APOTHEEK].

Hen: Van 'n duren zaak zeg i-j: door bu'j in de apotheek gelogeerd.

Voo: 't Is goed an de pries; dan kom i-j in de apotheek. [IN DE APOTHEKER KOMMEN; ok: Gaa].

GOEDKOOP

goedkoop

- 01 GOEDKOOP: Acht, Liem.
- 02 GOODKOOP: Lar, Gels, Eib, Bel.
- 03 GOEIEKOOP: Wehl, Does, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 53].
- 04 GOEKOOP: Eef, Bor.
- 05 BILLEK: Vor, Win / Win 1978 [Van Loo 1, 79].
- 06 BILLIG: Voo, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 17].
- 07 VEURDELEG: Gor, Nee, Eib, Tol.

Zel: Bi-j dén boksenwinkel verkoopt ze de goedkoopste boksen.

Wehl: Disse boks is goeiekoop, maor ze zun der nog goedkoper.

Eef: Disse bokse is goedkoop/goekoop, maor ze bunt der nog goedkoper/goekoper.

Vor: Biej dén boksenwinkel verkoop ze de billekste boksen.

● *Veur "goedkoop zijn" bunt ok op-egeven:*

- 01 NEET DUUR WAEZEN: Gor, Zut, Eib, Rek, Bel, Groen, Ang.
- 02 NEET VÖLLE KOSTE(N): Lich, Vars, Dre, Lat.
- 03 WEINEG KOSTEN: Harf.

Vars: Disse bokse kost niet völle.

Lat: Disse boks kost weineg.

Win 1976: Kostet dat kårken maor achthonderd gulden? Da's joh de kop der neet af "dat is niet te duur" [Aessink 4, 11]. [KOP].

● *"Weinig geld kosten":*

- 01 'T KOST 'N SCHEET EN DRIE KNIK-KERS: Does / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 208], Vars 1985 [Telge 6, 298].
- 02 'T KOST 'N SCHEET EN TIEN CENT: Kep.

03 'T IS 'N KEUPKEN: Aal.

Vars 1985: Dat klöksken het 'm zowat niks ekost: dat het e veur 'n scheet en dri-j knikers [Telge 6, 298].

Acht-Tw 1948: OFSLAON "goedkoper worden" [Wanink 1, 153].

● *"Te geef":*

- 01 VEUR NIKS: Acht, Liem.
- 02 VUUR NIKS: Gees, Gels, Nee, Rek.
- 03 VEUR 'N/NE HABBEKRATS: Eef, Gels, Bel, Groen, Lich, Win, Voo, Vars, Kep, Dre, Wesv, sHe.
- 04 VEUR NE(N) KRATS: Eib, Win, Din / sHe 1982 [Telge 3, 86], Vars 1985 [Telge 6, 298], Pan 1988 [Telge 7, 74].
- 05 VEUR 'N/NE APPEL EN 'N EI: Eef, Gels, Rek, Bel, Groen, Ulf, Does, Ang.
- 06 VEUR NOPPES: Doet, Baa.
- 07 VEUR 'N PRIK: Voo.
- 08 TE GEEF: Wich, Bor, Eib, Ulf, Baa, Groes, Zev.
- 09 TE GEVE: Ruu, Lar, Gels, Nee, Eib, Hen / Acht 1895 [Telge 2, 41], Eib 1980 [Telge 1, 26].
- 10 TE GEVVE: Aal, Win.
- 11 TE GEF: Aal.
- 12 TE GAEF: sHe.

Win: As der iets te gevve is, köj zeggen: 't is haoste ummesuns/umsunst. [UMMESUNS. UMSUNST].

Groen: A'j iets veur ne appel en 'n ei könt kopen, zeg i-j: 't is gin geld.

Win 1971: Hee hef 't vääor schandegeld verkof. SCHANDEGELD "spotprijis" [Deunk 1, 200].

BILLEK

billijk

- 01 BILLEK: Gor, Harf, Vor, Loch, Win, Din, Vars, Sil, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Groes, Zed, Her / Vars 1985 [Telge 6, 376].
- 02 REDELEK: Gor, Alm, Vor, Ruu, Gels, Groen, Win, Gen, Voo, Hen, Tol, Lat, Wesv, Zed, Her, Lob.
- 03 RELEK: Nee.

- 04 SCHAPPELEK: Gaa, Hen, Wesv.
 05 AANNAEMELEK: Zed.
 06 NORMAAL: Zev.
 07 BETAALBOOR: Groes.

● *Vake wordt ok omschrijvingen gebruikt:*

Wesv: Zeuwentig gulden veur 'n paar schoene is te doen. [Ok: Lat].

Zut: Dreehonderd gulden veur 'n paar schoenen is geen kattedrek/kattedrek, määör zeuwenteg gulden is nog te doon. [Ok: Lich, Aal, Bre].

Wich: Zeuwenteg gulden veur ni-je schoene kan der bi-j deur. [Ok: Vor].

Eib: Zeuwenteg gulden veur 'n paar nieje schone kan der met deur.

Bel: Dreehonderd gulden veur 'n paar skone is tevölle; zeuwenteg gulden liekt der better op. [Ok: Rek, Win].

Vars: Zeuwenteg gulden veur 'n paar schoene is billek/bi-j de weg. [Ok: Kep].

Bor: Zeuwenteg gulden veur 'n paar nieje schone, door kö'j nog doon met hebben.

Sto: Zeuwenteg gulde veur 'n paar schoen vin ik nog gaon.

● *A'j iets zult maken, maor neet te völle in rekkening zult brengen, dan zeg ie:*

(iemand) schappelijk behandelen

- 01 IK ZAL OE MATSE(N): Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Din, Voo, Ulf, Vars, Wehl, Hen, Wesv.
 02 IK ZAL OE 'T VEL NIET AOVER DE ORE(N) HALE(N): Eef, Bel, Win, Voo, Zel, Baa, sHe.
 03 IK ZAL OW 'T VEL NIET AOVER DE ORE(N) TREKKE(N): Gen, Lob.
 04 IK ZAL OE 'T VEL NEET AOVER DEN NEUZE HALEN: Loch.
 05 IK ZAL 'T GOED MET OE MAKEN: Alm, Eef, Wich, Lich, Aal.
 06 IK ZAL 'T NETJES MET OE MAKEN: Bel.
 07 IK ZAL 'T MOOI MET OW MAKE: Sto.
 08 IK ZAL 'T NEET GEK MAKEN: Bel.
 09 IK ZAL 'T KALM AN DOON: Harf.
 10 IK ZAL 'T SCHAPPELEK DOON: Ruu.
 11 IK ZAL 'T VEUR 'N VRIENDE(N)PRIJSJE DOEN: Kep, Lat, Did.
 12 IK ZAL 'T VEUR 'N SCHAPPELEKE PRIES MAKEN: Lar, Aal.

- 13 IK ZAL 'T VEUR 'N SCHAPPELEK PRIJSJE MAKE: Groes.
 14 IK ZAL 'T VEUR 'N KLEIN PRIESKE MAKEN: Does.

15 DAT HOOFT OE NEET ALLES TE KOSTEN: Lich, Din, Voo.

16 DAT KOST OE NEET ALLES: Gels, Nee, Bel.

17 DAT ZAL OW DE KOP NIET KOSTEN: Bor, Ulf.

18 DAT ZAL OE DE OORNE AN DE KOP NEET KOSTEN: Bor.

19 DAT HOOFT OE NEET ALLE WEERLD TE KOSTEN: Ruu / Vars 1985 [Telge 6, 401].

20 DAT ROEZE WIEJ WAL: Eib.

Rek: Ik zalle oew matsen.

Sto: Ik zal 't mooi met ow make; met de naodruk op móói.

Eef: Ik zal 't goed met oe maken en oe 't vel niet aover de oorne haaln.

VEUR NIKS

gratis

- 01 VEUR NIKS: Acht, Liem.
 02 VUUR NIKS: Nee.
 03 VEUR NOPPES: Eef.
 04 CADEAU: Harf, Alm, Eef, Vor, Eib, Aal, Tol.
 05 GRATIS: Vor, Ruu, Hen, Baa, Zev, Zed, Her.
 06 GRATIS VEUR NIKS: Vor.
 07 TOO: Gels, Bel, Lich, Win.
 08 TOE: Eef, Kep.
 09 TE GEVE: Eib / Acht 1895 [Telge 2, 41].
 10 TE GEVVE: Aal.
 11 TE DANKE: / Win 1971 [Deunk 1, 39].
 12 UMZONST: / Win 1971 [Deunk 1, 252].

Alm: Cadeau; maar wie zegt: kedo. [Ok: Eef, Vor, Tol].

Din: Bi-j tandpasta krie'j 'n tandenbörssel veur niks der bi-j.

Zut: Bie tandpasta krie'j 'n tandeborstel veur niks; a'j tandpasta koopt, krie'j 'n tandeborstel der bie.

Bor: Bie tandpasta krie'j 'n tandebossel der bie.

Gels: Biej tandpasta krie'j 'n tanebossel too.

Eef: "Gratis kedo veur niks", zei de koopman

op de mark.

Eib: De veters van de schone he'j te geve.

Acht-Tw 1948: Vuur niks krie'j laank hoor en dikke luze "voor niets krijg je lang haar en dikke luizen" [Wanink 1, 148]

Win 1971: Dat doo'k vâör ow te danke. 't Is mi-j alle wal good, maor ik kan dat neet umzonst doon [Deunk 1, 39/252].

Acht-Tw 1954: "Wat mo'k ow vuur dee appele geven?". "Jao noh; dat zal ok wat; nemt ze mer met" d.w.z. ze kosten niks [Wanink 2].

Eib veur 1973: De pestoor deut gin twee missen vuur één geld "men kan niet verlangen dat iemand voor niets werkt" [H. Odink 3, 185].

Zel 1950: De minnegheid van kuste "de geringe kosten" [Broekhuysen 1, 52]. [MIN-NEGHEID].

BETALEN

betalen

- 01 BETALE(N): Acht, Liem.
- 02 BETAOLE: Pan, Her, Lob.
- 03 AFRAEKENE(N): Gor, Eef, Zut, Aal, Bre, Win, Ang, Lat, Wesv, Zed, Pan, Lob.
- 04 OFREKKENEN: Gees, Gels, Eib, Bel, Hen.
- 05 AFREKKENEN: Wich, Lich, Kep, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 9].
- 06 LIEKEGHEID MAKEN: Aal, Bre, Win, Hen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 137], Aal 1966 [Rots 2, 27], Win 1971 [Deunk 1, 134], Vars 1985 [Telge 6, 211], Lich 1991 [Telge 8, 73].
- 07 LIEK MAKEN: Tol.
- 08 LIEKE LEU MAKEN: Aal.
- 09 LIEKE RUGGE MAKEN: / Win 1976 [Aessink 4, 34].
- 10 DE KNIPPE TREKKEN: Bel, Win.
- 11 DE BUUL TREKKEN: Hen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 83].
- 12 GLADDEGHEID MAKEN: Lich.
- 13 PAOSE HOLDE: / sHe 1982 [Telge 3, 111].

Aal: Ik wol de raekening betaaln; ik wol liekegheid maken; ik wol lieke leu maken.

Lich: Ik wil afrekkenen; ik wil gladdegheid maken.

Zut: Ik wil de raekening betalen; ik wil afraekkenen; ik wil de raekening voldoon. [VOL-DOON; ok: Vor, Bel].

sHe 1982: Ik krieg nog geld van ow, nowvedan mo'j toch 's 'n keer Paose holde [Telge 3, 111].

Pan 1988: Ik het betold; now kö'j 't deurdoen ien 't boek [Telge 7, 28].

Aal 1964: UUTBOKEN "(een betaalde rekening) in het kasboek schrappen" [Rots 1, 47].

sHe 1982: Doet mien efkes deur in 't boek, ik heb betaald. DEURDOEN "schrappen" [Telge 3, 29].

Vars: 'n Rekening wördt spottend wel 's 'n bidprentjen enuumd. [BIDPRENTJEN].

Tol: In januari kwam b.v. den timmerman met 'n rekening van 't hele afgelopen joor: alles wat e edaon en eleverd hadde. Dat was liek maken. At e eerder met de rekening kwam, zeien ze: "Hie zal 't wel neudeg hemmen", met andere woorden: hie zal wel geldgebrek hemmen.

Vars 1985: Bedankt veur 't brengen, mor lao'w met-ene effen afrekkenen [Telge 6, 9].

Wesv 1996: Woor bokse zin, gelde gin rokke "jongens moeten betalen als ze met meisjes uitgaan" [Telge 11, 27].

Eib 1980: Ie mot lappen want ie hebt verloren. MOTTEN LAPPEN "moeten betalen" [Telge 1, 46].

Vars 1985: Doet ons 'n borrel in, op kosten van ongeliek: as hie wint, mot ik betalen en as ik winne, betaalt hie [Telge 6, 248]. [OP KOSTEN VAN ONGELIEK].

sHe 1982: Wat is de schaaï? "gezegd als men wil afrekenen" [Telge 3, 127]. [SCHAAI].

Sto: De koper pakte de portefeuille, nam 't geld der uut en tikte 't bedrag veur, wat e betale mos. [VEURTIKKE "(bankbiljetten) aftellen bij het betalen"].

Acht 1895: Enen an de heugste galge hangen "iemand het meest laten betalen, iemand het vel over de oren trekken" [Telge 2, 37]. [GALGE].

Win 1971: Hee hef mi-j neet met-enommene; ik hoven maor twelf gulden te betaalne. ENE METNEMMEN "iemand teveel laten betalen, afzetten" Deunk 1, 143].

Win 1976: Dat is ne rejalen keer!; dén zal ow vaste gin poot oettrekken. ENE NE POOT OETTREKKEN "iemand goed te pakken nemen, vooral met geld" [Aessink 4, 57; ok: / sHe 1982 (Telge 3, 118)].

Acht-Tw 1954: MET DEN TOO-EN TUK BETALEN “aan betaling proberen te ontkomen” [Wanink 2].

Eib veur 1973: “Wanneer iemand ‘aover den bessem pist’ gaat hij stiekem weg zonder zijn vertering te betalen” [H. Odink 3, 28]. [AOVER DEN BESSEM PISSEN].

Vars 1985: Bu’j door met de rekkening? ‘k Hebbe now gin geld, mor a’k ‘t kriege, zö’w ow kommen betalen op kousevute. KOMMEN BETALEN OP KOUSEVUTE “heel snel komen betalen” [Telge 6, 193].

Win 1971: ‘t Ni-je ledekant steet nog te kraejene. STAON TE KRAEJENE “nog niet betaald zijn” [Deunk 1, 122; ok: / Lar 1885 (Postmeter 1, 44), Kot veur 1934 (Meinen 6, 137), Aal 1964 (Rots 1, 56)].

sHe 1982: Bi-j de smid staon nog honderd gulde te kraeje “(geld) verschuldigd zijn” [Telge 3, 86].

Vars 1985: Betaalt now die rekkening ‘s; die steet door mor te kreien; ‘k schame mi-j de ogen uut de kop [Telge 6, 195].

Lar 1885: Bi-j hoge en lege hef ze betuugd as da’j den vieschachen rok, dén ie vleenn jaor in de winkel bie R. hadden kof, nog neet betaald hadden, dat oew paerse jak ook nog an de planke ston, met ‘n blauwe loere en dree paar kinderheuskes en da’j ok nog met ‘n veventwinteg gulden bi-j den notaris stonnen te kraejen [Postmeter 1, 44]. [AN DE PLANKE STAON].

Vars 1985: Haalt effen de melkbussen van de weg en brengt ‘t melktuutjen met, want ‘t is vandage gelddag; ‘t is den tienden van den maond [Telge 6, 116]. [GELDDAG “betaaldag”].

Vars 1985: Vrogger kwammen der wissellopers langs de deure met kwitanties. Die lieten ze ow zien en veertien dage later kwammen ze weer en dan mos i-j betalen [Telge 6, 410]. [WISSELLOPER. KWITANTIE].

MET-ENE

contant (betalen)

01 MET-ENE: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Haa, Nee, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Hen, Tol.

02 METEEN: Zut, Loch, Voo, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Baa, Does, Zev, Did, Sto, Lob.

03 MEDEEN: Wesv, Groes, Zed, Her, Pan, Lob.

04 MERENE: Dre.

05 DREK/DEREK: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Gels, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Bre, Gen, Gaa, Lat, Zed.

06 DREKT: Win.

07 DREKS: Rek, Bel.

08 DIRECT: Lar, Bor, Haa, Eib, Sil, Wehl, Hen, Zev, Her.

09 DIREC: Doet, Zev.

10 CONTANT: Gor, Vor, Ruu, Aal, Bre, Zel, Tol, Does, Wesv.

11 DALEK: Gor, Bor, Gees, Haa, Rek, Groen, Dre, Hen.

12 DADELEKS: Bel.

13 DADELEK: Zel.

14 GELIEK: Zut, Gaa, Ang, Zev.

15 GELIEKE: Eib, Lich.

16 SUBIET: Lob.

17 IN-ENS: Gor, Gees, Ang.

18 IN-INS: Wesv.

Harf: De koper betaaln de pries met-ene.

Nee: De koper betaaln drek.

Gaa: Den koper betaalde de koopsom geliek.

Lob: De koper betaalde de koopsom medeen/subiet.

● *Uitdrukkingen veur “contant betalen”:*

01 *BOTTER BIE(J) DE VIS GEVEN:* Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 387].

02 *HANDJE(N)-CONTANTJE(N) BETALEN:* Gor, Eef, Vor, Bor, Gees, Gels, Bel, Kep, Wesv, Groes, Sto.

03 *HANDJE-CONTANT BETALEN:* Gen.

04 *JANTJE CONTANTJE BETALEN:* Eef.

05 *HAND UM TAND BETALEN:* Loch.

06 *UUT ‘T HANDJE BETALEN:* Gor.

07 *IN ‘T HANDJE BETALEN:* Eib.

08 *IEN ‘T HENDJE BETAOLE:* Lob.

09 *BAAR IN DE HAND BETALE:* Sto.

10 *DIREC IN ‘T VUUS BETALEN:* Aal.

11 *ZO IN DE VOES BETALEN:* Uif.

12 *GELD IN ‘T BOLLE VAN DE HAND KRIEGEN:* / Gaa veur 1974 [Van Velzen 17, 55].

13 *OET ‘T VES(T)JEN BETALEN:* Win.

14 *OET DE KNIPPE BETALEN:* Eib.

15 *UMME EN UMME BETALEN:* Win, Zel.

- 16 DIREC OET DE WEG MAKEN: Eib.
 17 GLAD WARK MAKEN: Lar.
 18 GLADMAKEN: Rek / Eib 1980 [Telge 1, 26].
 19 GELIEK AOVERSTEEKEN: Eib, Wesv.
 20 GELIEK DE PLATEN OP TAOFEL LEGGEN: Does.
 21 GELIEK BETALE: Did.
 22 MET KLORE MUNT BETALEN: Zel.
 23 DE KNIPPE TREKKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 126].

Zut: De koper gaf botter bie de vis.

Rek: As ik levere: botter bie de vis.

Kep: De koop wier handjen-contantjen betaald.

Win: Den koper betalen mi-j oet 't vesjen/umme en umme.

Gees: As der handje contantje betaald wordt, zegt ze wal 's: "Niks op de latten, met-ene in de jatten".

Gaa veur 1974: 't Is hoge tied dat Aornt der weer 's met 'n vrachjen bessems op uut trik, want Geerte is der met op de baojem. Geld is net kikkerdril: i-j könt 't niet vaste hollen. En op den eerste dreugen oktoberdag trök Aornt met 't wagentjen vol bessems naor 't darp. ... At e gelukke hef, kan e 't hele vrachjen in-ens an 'n winkelier verkopen. Dat dut Aornt 't liefste van allemaole. I-j laait af, kriegt ow geld in 't bolle van de hand en könt met-ene weer nao huus gaon. I-j hebt niks gin gepingel en geknibbel um 'n stuver of 'n dubbeltjen minder op 'n bessem.

Acht-Tw 1948: Hee is achterstaeneg met de hoeshure. ACHTERSTAENEG WAENN "niet op tijd betaald hebben, achterstallig zijn".

MET 'N DICHTEN KNIPPE BETALEN

met gesloten beurs betalen

- 01 MET ('N/NE) DICHTEN KNIP(PE) BETALE(N): Eef, Wich, Ruu, Loch, Bor, Gees, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Voo, Vars, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Baa, Did.
 02 MET 'N DICHTEN KNIPPE AFREKKENEN: Zel, Hen.
 03 MET DICHTEN KNIPPE VERREKKENEN: Lich.
 04 MET 'N DICHTEN KNIPPE ONDER MEKARE WAT REGELEN: Nee.
 05 MET ('N/NE) DICHTEN PORTEMONNEE BETALEN: Gels, Win, Zel, Dre.

- 06 MET 'N DICHTEN PORTEMONNEE AFREKKENEN: Lar.
 07 MET 'N DICHTEN PORTEMONNEE DE ZAAK GLADMAKEN: Gor.
 08 MET 'N DICHTEN PORTEMONNEE HELPEN: Zut.
 09 MET DICHTEN PORTEMONNEE LIEK OP DE DIEK KOMMEN: Kep.
 10 MET GESLAOTE BUUL DE SCHULD AFLOSSE: Zev.
 11 MET NE TOO-EN BUUL BETALEN: Rek, Bel / Liev 1943 [Weenink 1, 39], Eib veur 1973 [H. Odink 3, 44].
 12 MET 'N TOE-E BUUL BETALEN: Harf.
 13 MET 'N TOE-E KNIPPE BETALEN: Vars.
 14 MET DE TOO-E TASKE BETALEN: / Lich 1991 [Telge 8, 122].
 15 MET DE KNIPPE TOO BETALEN: Eib, Bel.
 16 MET DE KNIP TOE BETALE: sHe.
 17 MET DE KNIPPE DICHTEN BETALEN: Ruu.
 18 MET NE TOO-EN KNIPPE TOO KÖNNEN: Win.
 19 MET DEN TOO-EN TUK BETALEN: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].
 20 TOES UM TOES DOEN: Ulf, Gaa, Wehl, Hen, Did / sHe 1982 [Telge 3, 149], Pan 1988 [Telge 7, 138].
 21 UM EN UM DOEN: Wehl.
 22 WOES WEDERWOES DOEN: Sto.
 23 AN WEERSKANTEN LIEKE RAEKENEN: Win.
 24 LIEKE REKKENEN: / Eib 1980 [Telge 1, 68].

Ulf: Lao'w maor met 'n dichte knip betalen.

Kep: Lao'w met 'n dichte portemonnee liek op de diek kommen.

Gaa: Lao'w met 'n dichte knippe betalen; lao'w maor toes um toes doen.

Wehl: Lao'w met dichte knip betalen; lao'w maor um en um doen.

Sto: Wi-j doen woens wederwoens.

LIEKE

quitte

- 01 LIEKE: Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Win, Vars, Zel, Dre, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 133].

- 02 LIEK: Wehl / sHe 1982 [Telge 3, 92].
 03 LIEKS: Bel, Din, Voo / Lich 1991 [Telge 8, 73].
 04 GELIEK: Wehl, Baa, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did.
 05 GELIEKE: Ruu.
 06 GLIEKE: Gels.
 07 GELIEKS: Groen.
 08 QUITTE: Gor, Gels, Aal, Bre, Din, Meg, Ulf, Wesv, Groes, Zev, sHe, Pan, Lob.
 09 QUITTS: Hen.
 10 KLOOR: Rek.
 11 GLAD: Rek.
 12 UUT MEKARE: Loch, Rek, Bel.
 13 LIEKE OP DEN DIEK: Hen / Vars 1985 [Telge 6, 211].
 14 LIEK OP DE DIEK: Kep.
 15 IN DE RIEGE: Hen.
 16 VEUR MEKAAR: Gen.
 17 OET MEKARE: / Win 1971 [Deunk 1, 142].

Hen: Zo, now bu'w weer lieke/lieke op den diek/ quits; now he'w 't weer in de riego.

Eef: Piet zei: "Noe stao wie lieke".

Lar: Piet zei: "Zo, noe bi'w weer lieke; noe he'w weer glad wark. [GLAD WARK].

Rek: Piet zae: "Zo, 't is lieke/kloor/glad; zo bu'w weer oet mekare.

Zev: Piet zei: "Zo, now staon we quitte/now gao'w geliek op.

Loch: Jan mos Piet 'n flesse witte wien geven en Piet mos Jan 'n flesse rooie wien geven. Piet zae: "Zo, noe bu'w uut mekare".

Gen: Piet zei: "Zo, now is 't weer veur mekaar".

Win 1971: At ik ow nog drie gulden gevve, bunne wi-j oet mekare, gleuf ik [Deunk 1, 142].

ENTREE

entree

- 01 ENTREE: Harf, Vor, Din, Wesd, Gaa, Hen, Tol, Lat, Zev.
 02 INTREE: Gor, Wich, Ruu, Bor, Gels, Haa, Voo, Zel.
 03 INTREEJ: Groes.
 04 TOEGANG: Eib, Sto.

Ruu: We'j hoovölle intree a'k betalen motte veur dén film?

Groes: Wet gi-j hoevöl intreej ik betale mot veur die filmveurstelling?

Sto: Wet gi-j hoevöl toegang ik mot betale veur dén film?

● 't *Blik dat de metworkers vake de veurkeur geeft an omschrijvingen:*

Alm: Wet ie hoevölle 'n kaartje veur de film kost? [Ok: Gor, Eef, Zut, Ruu, Bor, Gees, Nee, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Hen, Sto, Pan].

Wesv: Wah kos 'n kaartje veur de film?

Zev: Wet gi-j wat 't kos um die film te zien?

Dre: Wet i-j wat 't kost a'k nao die film gao? [Ok: Hen].

Lob: Wat kos die film?

Doet: Wet i-j hoevöl ik veur dén film betalen mot? [Ok: Lar, Eib, Bel, Groen, Aal, Does, Ang].

Gen: Wet i-j hoevöl ik betalen mot a'k naor dén film wil?

Did: Wet gi-j wa'k mot betale um die film te zien? [Ok: Her].

Loch: Wet ie hoovölle ik betalen mot veur 'n kaartjen? [Ok: Zed].

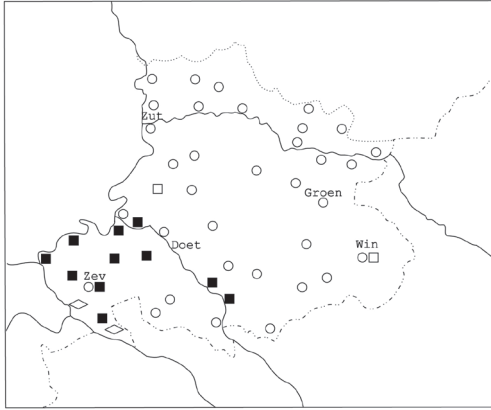
BORG STAON VEUR

borg staan voor

- 01 BORG STAON VEUR: Gor, Harf, Eef, Zut, Wich, Vor, Loch, Bor, Gees, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Wesd, Zel, Hen, Zed, Sto.
 02 BÖRG STAON VEUR: Gaa, Ang, Groes, Her / Pan 1988 [Telge 7, 22].
 03 BÖRGE STAON VEUR: Tol.
 04 BÖRG STAON: Wehl.
 05 BÖRGE STAON: Win.
 06 BORG WAEZEN VEUR: Alm, Zut, Ruu, Lar, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Kep, Hen, Does, Zev.
 07 BÖRG WAEZE(N) VEUR: Sil, Dre, Lat, Zev, Did.
 08 BURG STAON VEUR: Pan, Lob.
 09 BORG WAEZEN: Vars.
 10 BÖRG WAEZE: Wesv.
 11 BORGE(N): Gor, Eef, Vor, Win, Voo, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 66].
 12 BÖRGEN: Doet.

Win: A'j borg wilt staon veur mi-j/a'j mi-j borg wilt staon/a'j börge wilt staon/a'j borgen wilt, kan ik 't hoes kopen.

Gels: A'j borg vuur miej wilt waenn, kan ik 't hoes kopen.

- borg 01, 06, 09
- borg 02, 04, 07, 10
- börge 05
- ◇ burg 08

De klinker in 't woord borg is in onze streek 'n o, 'n ö of 'n u. Allene Pannerden en Lobith hebt burg; in 'n groot deel van de Liem praot ze van börg, veural in den Acht is 't Standaardnederlandse woord borg op-egeven. Verg. 't kaartje op blz. 325.

Eib: A'j mien borg wilt waenn, kan'k 't hoes kopen.

Wehl: Wi'j mien börg staon, dan kan ik 't huus kopen.

Vars: As i-j mien borg wilt waezen, kan ikke 't huus kopen.

Bel: Borgen geft zorgen.

Eef: Met borgen kom iej in de zorgen.

Liem 1838: Op borgen volgt zorgen [GV-alm 178].

Eib veur 1973: Wee wil slaopen zonder zorgen, mot zich waarn vuur lenen en borgen "wie geen zorgen wil hebben, moet geen geld uitlenen of borg staan voor iemand" [H. Odink 3, 212].

Doet: Ik bun liever beer as börg; 'n börg is ook 'n gecasteerde beer.

Eib: Ze zegt wal 's: 'n Varken hef der nen hekel an um borg te waenn; as hee borg wordt, dan schreeuwt hee al.

Vars 1985: Borg waezen wil nog gin pogge; borg waezen en tegen de wind in pissen: krieg i-j altied an de bokse. Borgen is vake dubbele pech: de centen kwiet, de klanten weg [Telge 6, 66].

Wehl 1944: Hi-j is borg en geld tegeliek "schertsend gezegd van iemand die als borg

moet betalen; een gelt is een jong vrouwtjesvarken, een börg een gecasteerd mannetjesvarken" [Diesveld 1, 2].

Eib veur 1973: De huje is vuur de karnemelk börge ewes "de borg is even onbetrouwbaar als degene die iets gekocht heeft" [H. Odink 3, 107]. [BÖRGE "borg"].

sHe 1901: BÖRREG "borg" [Telge 4, 90].

sHe 1982: BORG, BÖRG "borg" [Telge 3, 21].

Acht 1895: WAARBORG, WAORBORG "waarborg" [Telge 2, 146/148].

Vars 1882: POFFEN "op krediet geven, borgen" [Telge 4, 54].

Acht-Tw 1954: AN DE LATTE LAOTEN SCHRIEVEN "borgen". COUVEREN "caveren, borg of aansprakelijk blijven, zich in de bres stellen voor" [Wanink 2].

Acht 1895: PAND "onderpand, pand" [Telge 2, 96].

Vars 1985: Hie hef zich met zien hele hebben en hollen anspraokelek esteld [Telge 6, 24]. [ANSPRAOKELEK "aansprakelijk"].

LENEN

lenen

01 LENE(N): Acht, Liem.

02 VEURSCHIETE(N): Kep, Does, Ang, Lat.

03 VUURSCHETEN: Gees.

Alm: Ik wil oe wel geld lenen, maor niet meer as honderd gulden.

Zev: Ik wil ow wel geld lene, maor nie meer as honderd gulde.

Vor: Ik wil oe wel geld lenen, maor niet meer as honderd gulden; ik bun oew veur honderd gulden goed.

Lat: Ik wil ow wel geld veurschiete, mar niet meer dan honderd gulde.

Gels: Ik wille oew wal honderd gulden vuurscheten, maor neet meer.

Pan: Gi-j kun wel wat kriege, mar niet meer as honderd gulde. [KRIEGE].

Acht-Tw 1954: "Kö'j miej tien gullen lenen?". "Jao noh; iej beunt ok ieder-ene neet; hier he'j ze" [Wanink 2].

Eib veur 1973: Met den enen kiel den anderen lösslaon "een lening sluiten om een lening te kunnen betalen" [H. Odink 3,

123].

Vars 1985: Hie sleet met den enen bos den anderen los: hie leent geld um 'n andere lening af te lossen [Telge 6, 66].

Zel 1950: Hee hef uutstaond geld "hij heeft geld onder de mensen staan" [Broekhuysen 1, 52]. [UUTSTAOND].

Acht-Tw 1948: OETGEDAON GELD, OETSTAON GELD "op rente gezet geld; uitstaand geld" [Wanink 1, 152; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 159)].

SCHULDEISER

schuldeiser

- 01 SCHULDEISER: Gor, Alm, Wich, Ruu, Loch, Lar, Haa, Din, Gaa, Wehl, Hen, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Lob.
02 SCHOLDEISER: Eib, Win.

Wehl: Schuldeiser; der vólt ons zo gauw gin goed Waehls woord binnen.

Loch: Iemand die geld te goo hef, is 'n schuldeiser.

Gaa: Van 'n schuldeiser wórdt wel gezegd: hee het nog wel 'n paar centen onder wat luj zitten.

Lich 1991: Kaartegeld is manegeld. MANEGELD "geld waaraan men de schuldenaar herinneren mag; geld dat men mag opeisen" [Telge 8, 75].

● *Veur "geldschieter" geeft de metwarkers op:*

- 01 GELDSCHIETER: Voo, Vars, Wesd, Hen, Zev.
02 GELDSCHETER: Zut, Bor, Eib, Rek.
03 GAELDSCHIETER: Pan.
04 VEURSCHEETER: Bel.
05 PET-EUME: Rek.

Voo: Geldschieter; met 'n ie as in 't woord bier.

Pan: Gaeldschieter; met 'n ie as ien 't woord bier.

Hen: Mien olders zeien geldschieter tegen 'n schuldeiser.

Win: Ne scholdeiser; maor vólle vaker bunt der omschrijvingen: hee hef oetgedaon geld; hee hef geld te goo/te good; hee mot geld

van 'm hebben.

● *Ok bunt de volgende omschrijvingen opgegeven:*

Doet: Hee steet bi-j mien in 't kriet. [IN 'T KRIET STAON; ok: Bel, Kep, Does, Ang].

Ang: Ik heb nog geld van 'm te goed [Ok: Tol].

Bel: Hee hef nog geld tegoo; hee steet bi-j 'm in 't kriet.

Gees: Dén hef nog wat te good.

Gels: Dén hef oetstaond geld. [Ok: Groen].

AFLOSSEN

aflossen

- 01 AFLOSSE(N): Bel, Groen, Din, Gen, Voo, Vars, Zel, Doet, Gaa, Hen, Ang, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Lob.
02 AFLÖSSEN: Gor, Harf, Alm, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Wehl, Hen, Tol.
03 OFLÖSSEN: Gels, Haa.
04 OFLÖSKEN: Bel.
05 OFLOSSEN: Eib.
06 BETALE(N): Eef, Zut, Vor, Rek, Win, Dre, Hen, Does, Lat, Zev, Zed, Sto.
07 BETAOLE: Her.
08 OPBRENGE(N): Nee, Aal, Kep, Pan.
09 OFDOON: Eib.

Nee: Opbrengen; maor wie zegt: opbrengn.

Voo: Hi-j kon zien schuld/schulden niet meer aflossen.

Alm: Hee kon zien schulden nit meer aflössen en noe hef e uutstel van betaling ekregen.

Bel: Hee kon ziene skold neet meer aflössen en noo hef e oetstel van betalinge ekreggen.

Dre: Hie kon zien schulden niet meer betalen.

Kep: Hee kon de schuld niet meer opbrengen.

Eib: Hee kon ziene schold neet meer ofdoon.

SCHULDEN

schulden

De metwarkers dee schuld/schold (02-04) op-geven hebt, geeft an dat der geen meer-voud is.

- 01 SCHULDE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Zut,

Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Haa, Lich, Din, Gen, Voo, Doet, Gaa, Dre, Hen, Does, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Her.

- 02 SCHULD: Voo, Vars, Zel, Wehl, Kep, Hen, Tol, Ang, Zev, Lob.
03 SCHOLD: Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Win.
04 SKOLD: Bel, Groen.

Wich: Hee kon zien schulden niet meer aflösen.

Voo: Hi-j kon zien schulden/schuld niet meer aflösen.

Gels: Hee kon ziene schold neet aflösen.

Aal: Vrouwleu's klungelschuld betaaln, is met den deurslag water haaln. [KLUNGEL-SCHULD "schulden vanwege onnodige aankopen"; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 179/394)].

Acht-Tw 1948: 't Gat vol schoold hebben "veel schuld hebben" [Wanink 1, 98]. [SCHOOLD].

Eib veur 1973: Dee hebt 't gat vol schold [H. Odink 3, 71].

sHe 1982: De rooie haan op 't dak hemme "grote schulden hebben" [Telge 3, 57].

Win 1976: De rugge vri-j hollen "zorgen dat je geen schulden maakt". Nog net de rugge recht hollen "met grote moeite zorgen dat je geen schulden hebt". Nog net de rugge recht hollen "hetzelfde, maar nu kost het grote moeite" [Aessink 4, 34].

Acht-Tw 1948: VLÖTTENDE SCHOOLD "losse schuld; schuld, niet door hypotheek gedekt". LÖSSE SCHOOLD "niet hypothe-caire schuld" [Wanink 1, 206/139].

SCHULDEG *schuldig*

- 01 SCHULDEG/SCHULDIG: Acht, Liem.
02 SCHOLDEG: Bel.
03 SKOLDEG: Bel.
04 SCHOLD: Gels, Eib.
05 PLICHTEG: / Acht 1895 [Telge 2, 99], Win 1971 [Deunk 1, 176].

Wesv: Wah bin'k ow schuldig/hoeveul bin'k ow schuldig?

Her: Hoeveul geld zie'k ow schuldig?

Bel: Wat bu'k ow nog scholdeg/skoldeg?

Gels: Wat bun'k oew schold?

Eib: Hoovölle bun'k oe schold? Wat bun'k in oe schold?

Acht 1895: Hee is mie nog völle geld plichteg [Telge 2, 99].

● "(Geld) schuldig zijn (aan iemand)":

- 01 IN 'T KRIET STAON: Eef, Bel, Groen.
02 TE GOED HEBBEN: Harf, Wesv.
03 TE GOO HEBBEN: Win.
04 TE GOED WAEZEN: Vor.
05 IN DE SCHOLD STAON: Win.
06 IN DE SKOLD STAON: Groen.
07 IN DE SCHULD WAEZEN: Gor.
08 IN DE SCHOLD WEZZEN: Win.
09 IN DE Kladde STAON: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 125].

Eef: Veur hoevölle stao ik bieje in 't kriet?

Wesv: Hoeveul he'j nog te goed van mien? Goed; met 'n oe as in 't woord boer.

Harf: Hoevölle geld he'j nog van mien te goed?

Vor: Hoevölle bun ik oe nog te goed?

Win: Hoovölle stao/bun ik in owwe schold? Wat he'j van mi-j tegoo?

Acht-Tw 1948: Der steet ok nog 25 gld. bieje den bakker "er is ook nog een schuld van f 25,-- bij de bakker" [Wanink 1, 189]. [STAON].

● *Vake wordt ezegd:*

Zut: Hoevölle geld krie'j van mien? [Ok: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Win, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Lat, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan].

Lar: Hoevölle geld mo'j nog van mien hebben? [Ok: Gels].

Rek: Hoovölle mo'k nog betalen?

Acht-Tw 1954: AN DE LATTE LAOTEN SCHRIEVEN "schuldig blijven" [Wanink 2; ok: / Eib 1980 (Telge 1, 46)].

Win: Hure of pacht is ne brengschold: dee mot bi-j den verhuurder/verpachter betaald worden. [BRENGSCHOLD].

● *Aover 't verpachten van grond, kiek op blz. 337.*

KWITANTIE *kwitantie*

- 01 KWITANTIE: Acht, Liem.
- 02 KWETANTIE: Tol, Does.
- 03 BEWIES: Wich, Vor, Bor, Gels, Eib, Bel, Lich, Sil, Kep, Ang, Wesv.
- 04 BEWIESKE: Nee.
- 05 BEWIESKEN: Hen.
- 06 BONNETJE(N): Gees, Aal, Win.
- 07 BÖNNEKEN: Zut, Dre.
- 08 BUNNEKE: Gaa, Zed.
- 09 BON: Lat.
- 10 BREEFKJE(N): Bor, Aal.
- 11 BRIEFKE: Pan.
- 12 PEPIERKE: Gor, Eef.
- 13 PAPIERKE: Wehl.
- 14 PAPEER: Win.
- 15 REKKENING: Eib.

Wich: Ik zal ow dat bedrag betalen maor ik wil der wel 'n bewies van hemmen.

Win: Ik wille dat geld wal betalen maor ik wille wal ne kwitantie/'n bonnetjen/'n papeer: ik wil dat wal zwart op wit hebben.

UUTSTEL VAN BETALING

uitstel van betaling

- 01 UUTSTEL VAN BETALING: Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Haa, Lich, Bre, Din, Gen, Zel, Doet, Gaa, Hen, Groes, Zev, Zed, Sto.
- 02 OETSTEL VAN BETALING: Gees, Bel, Groen.
- 03 UUTSTEL VAN BETALING: Her, Lob.
- 04 OETSTEL VAN BETALINGE: Bel.
- 05 UUTSTEL VAN BETALEN: Lar, Voo, Does, Ang.
- 06 OETSTEL VAN BETALEN: Gels, Nee, Eib.
- 07 UUTSTEL UM TE BETALEN: Aal.
- 08 UUTSTEL: Zut, Wich, Aal, Vars, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Lat, Wesv, Zev, Sto, Pan.
- 09 OETSTEL: Eib, Rek, Win.
- 10 SURSJANS VAN BETALING: Eef.

Vor: Hee kan zien schulden niet meer betalen en noe hef hee uutstel van betaling ekregen; noe hebt ze 'm 'n betjen spatie egeven. [SPATIE].

Eef: Hee kon zien schulden neet meer betaaln en hee kreeg uutstel van betaling/sursjans van betaling.

Win: Hee kon ziene schold neet meer betalen en noo hef e oetstel ekregene: 't geld blij

veurlopeg an den paol staon.

KWIETSCHELDEN

kwijtschelden

- 01 KWIETSCHELDEN: Acht, Liem.
- 02 KWIETSKELDEN: Bel, Groen.
- 03 DEURDOON: Eib, Aal, Win / Zie 1991 [Telge 8, 30], Harv 1991 [Telge 8, 30].
- 04 DEURSTRIEKEN: Win.
- 05 ONGEDAON MAKEN: Wich.

Zut: De hele schuld is 'm kwietgescholden.

Voo: Ze hemmen 'm de hele schuld kwietgescholden.

Groes: De hele schuld is 'm kwietgescholde.
Eef: Ze hebt 'm de hele schuld kwiet-escholden.

Aal: De hele schuld is 'm kwiet-escholdene.

Win: Ze hebt ziene schold deur-edaone; zee hebt de schold deur-estreckene.

Wich: Zi-j hebt 'm de schuld ongedaon emaaft.

● *Uutdrukkingen in verband met "(een schuld) kwijtschelden":*

- 01 'N STREEP HALE(N) DEUR: Gor, Tol, Wesv.
- 02 'N STREPE TREKKEN DEUR: Harf.
- 03 NE/'N STREPE ZETTEN DEUR: Win, Hen.
- 04 DOOD DOEN IN DE BEUKE: Acht 1895 [Telge 2, 26].

Harf: Ze hebt 'n strepe deur zien schuld etrokken.

Win: Ze hebt ne strepe ezat deur ziene schold.

GOED WEGKOMMEN MET

met voordeel afkomen van (iets)

- 01 GOED WEGKOMME(N) MET: Gor, Alm, Zut, Ruu, Gels, Eib, Bel, Lich, Aal, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Zel, Wehl, Hen, Baa, Does, Wesv, Groes, Zev.
- 02 GOOD VOTKOMMEN MET: Eef, Wich, Ruu, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Voo.
- 03 GOED AFKOMME(N) MET: Harf, Dre, Hen, Zev.
- 04 GOED VANAF KOMME MET: sHe.

- 05 GOED AFKOMME VAN: Lat, Sto.
06 GOOD HENKOMMEN MET: / Win 1971
[Deunk 1, 89].

Hen: Hi-j kreeg 25 euro boete veur ri-jen deur rood; door kwam e goed met weg/door kwam e goed met af.

sHe: Hi-j reej deur 't rooie lich en kreg 25 euro boete; daordeur kwam e der goed vanaf.

Lat: Hi-j reej deur 't rooie lich en kreeg 25 euro boete; door kwam e goed vanaf.

Win 1971: I-jleu bunt der monges maor good met hen "jullie zijn er ondertussen maar goed mee weg/ermee gered" [Deunk 1, 90].

Vars 1985: Eers hadden ze der gin schik met, mor later verdienen ze der goed an en dan lieft 't an. 't Lieft an "het wordt prettig" [Telge 6, 21]. [ANLIEVEN].

Acht-Tw 1948: 't Is gin vetjen "het is geen prettig, voordelig zaakje" [Wanink 1, 204]. [VETJEN].

Vars: Hie had zich door 'n helen krempel op-ebouwd, mor deur tegenslag het e der niet völle profiet van ehad. PROFIET "baat, profijt, voordeel".

sHe 1982: Dat het 'm ok gin veurdeel gedaon. VEURDEEL "voordeel" [Telge 3, 163].

Eib veur 1973: Hee krig jongen zonder nuren "er wordt hem plotseling iets in de schoot geworpen; spottend gezegd omdat nuren het zwellen van de uiers is voor het melkworden van een koe" [H. Odink 3, 111].

Ruu: 'n Beste flikkerieje is 'n handel woor 'n duftegen cent tussen zit; neet dreks iets wat an priesafspraakken ebonn is. [FLIKKERIEJE].

Vars 1985: 'N GOEIE FLIKKERI-JE "een voordelig, winstgevend zaakje" [Telge 6, 106; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 62)].

● *Gezegdes m.b.t. "(financieel) voordeel behalen":*

No Acht 1883: 'n Goeien snaai maken "een voordeel behalen" [Telge 4, 76; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 321)].

sHe 1982: Daor he'k efkes 'n mooi slaatje geslage: 'n ni-je fiets veur vieftig gulde. 'N SLAATJE SLAON "een voordeeltje hebben" [Telge 3, 133].

Zel 1882: Ene van miene jonges die hef wel 'n vlekke op 't oge, maor daor he'k schik van want 't hindert de jonge neet völle en daorbi-j he'k 'm now ook vri-j van den diens. SCHIK HEBBEN VAN "voordeel hebben van" [Klokman 6, 457].

Eib veur 1973: Ze scheert de schäöpe van twee kanten "ze weten overal geld uit te slaan" [H. Odink 3, 207].

Acht-Tw 1948: Ieder krabt de aske op zienen egen koken "ieder zoekt zijn eigen voordeel" [Wanink 1, 69].

Eib veur 1973: 't Gat der mooi bieje in drejen "op een handige manier een financieel voordeel krijgen" [H. Odink 3, 71]. [GAT].

Win 1976: Altied maor opruggen en nooit afstorten "altijd je eigen voordeel zoeken en werken ten koste van een ander; bij het ploegen van een akker kan men opruggen en afstorten: bij opruggen kan men gemakkelijk grond van de buurman meenemen, bij afstorten kan de buurman grond krijgen" [Aessink 4, 33].

Eib veur 1973: Waor iemen bunt, is ok honneg "waar bepaalde mensen zijn, valt ook iets te halen" [H. Odink 3, 109].

Lich 1991: Op denzelfden spaon botter halen "een dubbel voordeel in de wacht slepen" [Telge 8, 113].

Eib veur 1973: Poesten en 't mel in de mond hollen "wel profiteren van de voordelen van een zaak, maar daaraan niet meebetalen; eigenlijk dus: dubbel voordeel behalen" [H. Odink 3, 191].

sHe 1982: Op andermans tes laeve "van een ander profiteren" [Telge 3, 148].

Aal: Wee 't kruus hef, zegent zichzelf 't eerste: wee 't dichtst bi-j 't vuur zit, warmt zich 't beste.

sHe 1982: Wie 't kruus het, zaegent zich 't eerste "men bevoordeelt eerst zichzelf en dan pas de ander" [Telge 3, 88].

sHe 1982: Wi-j könne niet alle minse tractere, dat is te schaailek [Telge 3, 127]. SCHAAILEK "onvoordelig".

Win 1971: Dunne botter is nogal verdoorzaam: 't verdeut völle [Deunk 1, 256].

GOEIE ZAKEN DOEN *goede zaken doen*

- 01 GOEIE ZAKE(N) DOEN: Acht, Liem.

- 02 GOEDE ZAKEN DOEN: Harf, Gen.
 03 GODE ZAKEN DOON: Bel.
 04 GOED ZAKEN *DOEN*: Gor, Eef.
 05 GOOD ZAKEN DOON: Bor, Win.
 06 BESTE ZAKE(N) *DOON*: Eib, Zev.
 07 GOEIE NEGOTIE DOEN: Gor.
 08 GOEIE HANDEL DOEN: Hen.
 09 GOEIE HANDEL MAKEN: Gels.
 10 NE GODEN HANDEL DOON: Bel.
 11 GOOD BOEREN: Gees, Nee, Eib, Rek, Aal.
 12 GOED BOERE(N): Ulf, sHe, Pan.
 13 GOED HANDELE(N): Ulf, Wesv, Did, Lob.
 14 GOED VERDIENEN: Vars, Tol.
 15 'T ONDERSTE UUT DE KAN HALEN: Kep.

Lat: Ze hadde goeie zake gedaon en dat leek Joop wel.

Gor: Ze hadden goed zaken edaon; dat was Joop naor 't zin.

Hen: Ze hadden goeie handel edaon; dat ston Joop wel an.

Rek: Ze hadden goed eboerd en dat was anstendeg bie Joop.

Did: Ze hadde goed gehandeld; dat ston Joop wel aan.

Eib veur 1973: 't Snidt as grös vuur de zeise "de zaken lopen voorspoedig" [H. Odink 3, 83].

Eib veur 1973: "Waor 't volk is, is de nering", zae de scherenslieper en too schoof e ziene kore in de karke "zei-spreuk die de spot drijft met al te zakelijk zijn" [H. Odink 3, 169].

GOED BOEREN

financieel succesvol zijn

- 01 *GOED* BOERE(N): Eef, Wich, Ruu, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Bre, Gen, Doet, Wehl, Kep, Ang, Wesv, Zev, Did.
 02 GOED VEUR ZIEN ZAAKJES ZÖRGE(N): Din, Vars, Zel, Doet, Hen, Groes, Zev, Zed, Sto, Her, Lob.
 03 *GOED* VEUR ZIEN ZAAKJES ZORGEN: Alm, Vor, Loch, Lar, Eib.
 04 GOED OP ZIEN ZAAKJES PASSEN: Gor.
 05 GOOD OP ZIEN SPULLEKES PASSEN: Haa.
 06 ZIEN ZAAKJES GOED VEUR *MEKARE*

- HEBBE(N): Zut, Vor, Eib, Zed.
 07 ZIEN ZAAKJES GOED BI-J MEKAAR HOLLER: Does.

- 08 *GOOD* OPPASSE(N): Gels, Bel, Groen, Win, Voo, Zel, Tol, Lat.

- 09 NETJES OPPASSEN: Harf, Hen.

- 10 GOED VEUR ZICH EIGES ZÖRGEN: Dre.

- 11 ZICHZELF GOOD ZAEGENEN: Win.

Rek: Hee hef good eboerd en noo is e schatrieke/steenriekte.

Din: Hie hef goed veur zien zaakjes ezörgd en now hef e 'n hoop geld.

Zel: Hie hef goed op-epast en now is e heel rieke.

Zed: Hi-j het zien zaakjes goed veur mekaar en now is hi-j schatriek.

Win: Hee hef good op-epast/hee hef zichzelf good ezaegend.

Din: Hoe gaot de afferens "hoe staan de zaken". [AF'FERENS].

(GELD) OPBRENGEN

(geld) opleveren, (geld) opbrengen

- 01 OPBRENGEN: Gor, Eef, Wich, Ruu, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Din, Voo, Wehl, Dre, Groes, sHe.
 02 ANBRENGEN: Alm, Eib, Lich, Win, Voo, Vars.
 03 BI-JBRENGE: Groes.
 04 OPLEVERE(N): Zut, Vor, Loch, Wesv, Zev, Did.
 05 AANBOSSE: Sto.
 06 ANBOSSEN: Hen / Loch 1860 [GV-alm 215].
 07 AFSMIETEN: / Win 1971 [Deunk 1, 5].
 08 OPBOSSEN: Hen.
 09 BI-JBOSSE: Did.
 10 OPGEVEN: / Loch 1860 [GV-alm 215].

Groes: Ik heb 'n uur gecollecteerd, mor 't brach nie völ op/brach nie völ bi-j.

Lich: Ik heb 'n uur collecteerd, maor 't brach haos niks an.

Did: Ik bun 'n uur rondgegaon um geld op te hale, maor 't het niet völ bi-jgebos: 't is zeik op de greep.

Sto: Ik bun 'n uur rondgegaon maor 't boste weinig aan.

Hen: Nao 'n uur langs de deuren lopen, bos-sen de collecte niet völle an/niet völle op.

Win 1971: Dizze papeerkes smiet 'n hogere rente af “deze papiertjes (stukken) geven een hogere rente” [Deunk 1, 5].

Kot 1925: Vandage hadde de vrouwe as gewönlek in de leste tied van huus töt huus rond-ebaedeld. Ze hadde ok wal luk op-elopene: hier ne botterham en daor 'n betje melk veur 't kind. Maor 't brach neet an, want de meesten vertrouwden eur rech neet, umdat ze zo raar uut de ogen keek [Meinen 3, 135].

Loch 1860: De kassen, dat gif niks op; we hebt der nog geen markkorf vol ehad van al onze beume [GV-alm 215].

sHe 1983: Zit der veur mien ook nog 'n paar gulde aan? AAN ZITTE “(geld) opleveren” [Telge 3, 1].

'N STROP HEBBEN

verlies lijden

01 'N STROP HEBBE(N): Harf, Zut, Lar, Nee, Groen, Vars, Hen, Wesv, Zev, Did / Eib 1980 [Telge 1, 82].

02 'N STROP LIEDEN: Sil, Hen.

03 VERLIES LIEDE(N): Vor, Haa, Sto.

04 VERLEES LIEDEN: Bel.

05 VERLIES HEBBEN: Gen.

06 VERLEZEN: Ruu, Eib, Win.

07 VERLIEZE(N): Kep, Tol, Lat, Wesv, Zed.

08 'N VERLIES LIEDE(N): Alm, Vor, Groes, Her

09 'N VERLIES HEBBE(N): Loch, Din, Zel, Hen, Zev.

10 (GELD) BI-J (MOTTEN) LEGGE(N): Voo, Doet, Tol, Ang, Wesv, Pan, Lob.

11 (GELD) BIE (MOTTEN) (DOON): Eef, Wich, Ruu, Lich, Win.

12 (GELD) TOELEGGEN: Gor, Voo.

13 (GELD) INSCHIETE BI-J: Zev, Sto.

14 (GELD) VERSPÖLLEN: Gor, Ruu, Gees, Aal, Bre, Gaa, Dre, Hen.

15 GELD KOSTEN: Wehl.

16 TEKORTKOMMEN: Aal.

17 BEKAAID VOTKOMMEN: Bor.

18 NE SCHA HEBBEN: Gels.

19 NE SKA HEBBEN: Bel.

● *Der bunt metworkers dee angeeft welke veurzetsels der gebruukt wordt: 'n strop hebbe aan: Zev, Did; 'n strop hebben an: Nee; 'n strop hebben met: Lar; verlezen an: Ruu, Eib; verliezen an: Kep; verlieze aan: Lat; verlieze op: Zed; verlezen bi-j: Win; toeleggen op: Gor, Voo; verspöllen an: Gor, Ruu, Gees, Bre, Dre; verspöllen op: Aal, Hen; tekortkommen an: Aal; bekaaid votkommen met: Bor.*

Zev: De kospries was honderd gulde; hi-j kon 't veur vijfenvieftig gulde verkope, dus hi-j had der 'n strop an.

Hen: De kostpries was honderd gulden; hie kon 't veur viefentwinteg gulden verkopen, zodoende had e 'n dikke/besten strop.

Vor: Hee leed zwoor verlies/'n zwoor verlies.

Din: Hi-j had 'n zwoor verlies.

Ruu: Hee hef der an verloorne.

Doet: Hie hef der geld bi-j-elegd.

Win: Hee hef der geld bi-j-edaone.

Eef: Der mos geld bie.

Voo: Hi-j mos der geld bi-j-leggen/hi-j mos der geld op toeleggen.

Gees: Hee hef der an verspöld.

Aal: Hee hef der op verspöld/hee is der an tekort-ekommene.

Wehl: 't Het 'm geld gekos.

Bor: Hee is der bekaaid met vot-ekommen.

Gels: Hee hef ne scha ehad.

● *Utdrukkingen veur “verlies lijden”:*

01 'T VEUR DE KONTE KRIEGEN: Eib.

02 'T VEUR 'T GAT KRIEGEN: Eib.

03 DE BOKSE KAPOT HEBBEN: Rek.

04 DE BOKSE ESCHEURD HEBBEN: Rek.

05 ZICH DE BOKSE SCHEUREN (AN): Bor, Eib.

06 ZICH DE KOP STOTEN: Eib.

07 ZICH IN DE BOEK BIETEN: Wich / Win 1976 [Aessink 4, 39].

08 DEN BOK RIEDEN MET: Rek.

09 NE BOK RIEDEN: Groen.

10 DER ONDERDEUR MOTTEN: Wich, Win.

11 DER DUNNE DEUR GAON: Eib.

12 DER ONDERDEURGAON MET: Vor, Haa.

Eib: Hee krig 't veur de konte/hee krig 't veur 't gat/hee hef zich de bokse escheurd/ hee

hef zich de kop estotten/'t geet 'm der dunne deur.

Bor: Hee hef der zich de bokse an escheurd.

Rek: Hee hef de bokse good kapot/hee hef de bokse escheurd/hee ridt der den bok met.

Win: Hee mot der onderdeur.

Haa: Hee geet der met onderdeur.

Win 1976: Noo ha'k zonne mooien trop varkene good, maor de pries is ezakket, noo mo'k aer verduld nog geld op den start leggen. Varkens geld op de start leggen "varkens met schade verkopen" [Aessink 4, 54].

Eef: Hee mos mosterd aeten: dat werd ezeg as iemand 'n handeltjen had dat neet bes verleep en woor dan geld bij mos. [MOS-TERD].

Eib veur 1973: 't Brök 'm gin butte "hij kan dat verlies makkelijk lijden" [H. Odink 3, 43].

Eib veur 1973: Wa'j an geld verleet, krie'j an verstand weer "van verlies lijden leer je" [H. Odink 3, 76].

VERZEKERD WAEZEN

verzekerd zijn

01 VERZEKERD WAEZEN: Acht, Liem.

02 IN DE BRANDKASTE WAEZEN: Eef, Vor, Aal / Win 1971 [Deunk 1, 35], Vars 1985 [Telge 6, 69].

03 IN DE BRANDKAS ZITTE: Sto.

04 BI-J DE BRANDKAS WAEZEN: Kep.

05 VERASSUREERD WAEZEN: Eef.

Nee: Verzekerd, maor wie zegt: verzekad. [Ok: Gels, Bel].

Aal: Umdat e neet in de brandkaste was, zat e nao den brand helemaols an de grond.

Eef: Umdat e neet verassureerd was/neet in de brandkaste was, is e noe mooi an de latten.

Sto: Umdat hi-j niet in de brandkas zat, was e nao de brand financieel aan de grond.

Lich: A'j neet verzekerd bunt, zegt ze da'j de vlamme neet betaald hebt.

sHe 1982: Ik bun in de brandkas gegaon "ik heb me aangesloten bij de brandverzekering" [Telge 3, 23]. [BRANDKAS].

Acht-Tw 1948: Heb iej 't hoes wal in de brandkaste? BRANDKASTE "brandverzekering" [Wanink 1, 81; ok: / Lich 1991 (Telge 8, 27)].

Wehl 1944: BRANDKAS "brandverzekering" [Diesveld 1, 2].

Lar 1924: VEEFONNES "veefonds" [Lange-ler 1, 145].

IJsselstreek ca 1890: Ik bin in 't fonnis. FONNIS "fonds" [Telge 4, 83].

Vars 1985: Wi-j hebt 't peerd wel in 't fonnes; as e ow kapot geet, is de strop joh völs te groot". FONNES "fonds" [Telge 6, 108; ok: / Eib 1980 (Telge 1, 22)].

Aal 1966: FONNES "fonds; b.v. brandverzekering" [Rots 2, 18].

HYPOTHEEK

hypotheek

01 HYPOTHEEK: Acht, Liem.

02 VERZETTING: / Acht 1882 [Telge 2, 140].

02 VERZETTINGE: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

03 VERBAND: Acht 1895 [Telge 2, 139].

Rek: Bij disse rente nemt völle leu ne hogeren hypotheek.

Vars: Bi-j disse laege rente nemt völle mensen 'n zwoorderen hypotheek.

Aal 1966: PIERROT "(fig.) hypotheek, schuld" [Rots 2, 13].

● *Utdrukkingen veur "(het huis) is bezwaard met een hoge hypotheek" bunt:*

01 'T HUUS/HOES HEF 'N ZILVEREN DAK: Gor, Eef, Loch, Rek, Bel, Bre, Vars, Sil, Wehl, Baa, Tol.

02 DER ZIT 'N ZILVEREN DAK OP 'T HUUS: Gor, Wesd, Tol.

03 DER ZIT ZILVEREN PANNEN OP 'T HOES: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 184].

04 'T HUUS HET 'N GOUWE DAK: Pan.

05 DER ZIT VÖL(LE)/VEUL DAK OP 'T HUUS: Zel, Wehl, Bro, Lat, Groes.

06 DER ZIT 'N FLINK DAK OP 'T HUUS: Meg.

07 HEE HEF VÖLLE DAK OP 'T HUUS: Zut, Eib.

08 'T DAK IS TE ZWOOR: Harf.

09 'N HUUS MET 'N PAPIEREN DAK: Loch.

10 DER IS TE VEUL MIS OP DE GREEP: Groes.

Tol: A'j 'n hoge hypotheek op 't huus hebt, zekt ze wel 's: "Der zit 'n zilveren dak op 't huus", of: "Dat huus hef 'n zilveren dak".

Acht 1882: ONBESMET "vrij van hypotheek" [Telge 2, 93].

RENTE

rente

- 01 RENTE: Acht, Liem.
02 RINTE: Pan.

Pan: De rente/rinte is tegeswoordig heel laeg.

Zut: Noe de rente zo laag is, verhogen völle mensen hun hypotheek.

Ruu: Bie disse lege rente nemt völle leu 'n hogere hypotheek.

Lich: Bi-j dissen rentevoot nemt ne hoop leu meer geld op. [RENTEVOOT].

Aal: Bi-j dissen rentestand nemt völle leu 'n hogern hypotheek. [RENTESTAND: ok: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Loch, Lar, Gels, Haa, Eib, Din, Voo, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Groes, Zev, Zed, Sto, Her, Lob].

Ang: Bi-j disse rentevoet doen völ mensen der nog 'n betjen op bi-j eur hypotheek. [RENTEVOET].

Vars 1947: De brandkaste, door zit Nölles-eum geerne veur. Eers kik e 'n wis pampierkes nao. Door is van alles bi-j, wat met zegels en wat zonder. Andern zit zukke dinger an, die mot e op bepaolde tieden der af doen, dan kan e door geld veur kriegen; kepons nuumt e die [Archief III, 196]. [KEPON "coupon"].

RENTENIER

rentenier

- 01 RENTENIER: Acht, Liem.
02 COUPONNETJESKNIPPER: Zut.

Zut: Renteniers noemden ze vrogger ook wel couponnetjesknippers; dee laefden van hun geld.

Eib: Vrogger ha'j renteniers; dee kann laeven van de rente.

Gees: Renteniers konden laeven van de rente, want: iej mot neet an de somme kommen [SOMME "kapitaal"].

Eib veur 1973: Op den olden honneg te-

ren "leven van zijn vroegere verdiensten" [H. Odink 3, 105].

● "Rentenieren":

- 01 LAEVEN VAN OEW/T GELD: Zut, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Haa, Nee, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Sil, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Zev, Zed.
02 LAEVEN VAN DE RENTE: Eef, Ruu, Eib.
03 LAEVE VAN DE CENTE: Wesv.
04 RENTENEREN: Ruu.

Ruu: Renteneren: laeven van de rente, laeven van oew geld.

WINST

winst

- 01 WINST: Harf, Wich, Vor, Ruu, Lar, Haa, Rek, Bel, Groen, Lich, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Gaa, Wehl, Zev, Zed, Sto, Her.
02 WINS: Gor, Alm, Wich, Vor, Loch, Lar, Gels, Haa, Eib, Din, Voo, Wesd, Zel, Doet, Hen, Ang, Lat.
03 WEENS: Gels.
04 BATE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 71], Win 1971 [Deunk 1, 13].
05 BUTE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 83].

Lich: De kostpries is honderd gulden; a'j 't veur honderdvieftig gulden verkoopt, he'j viefteig gulden winst.

Doet: Dat grei kos honderd gulden; a'j 't veur honderdvaefteig gulden verkoop, he'j vaefteig gulden wins.

Acht-Tw 1948: VRIEJE BUTE "extra winst, financieel extraatje, waarvoor men geen moeite heeft gedaan". Met de bute gaon strieken "(onverdiend) de winst opstrijken" [Wanink 1, 83].

● *Vake geeft de metworkers an dat 't woord winst umschreven wordt:*

- 01 VERDENEN: Eef, Zut, Vor, Ruu, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win.
02 VERDIENE(N): Wich, Kep, Hen, Tol, Does, Wesv, Zev, Did, Pan, Lob.
03 VERDENEN AN: Loch, Rek.
04 VERDEENS HEBBEN (VAN): Nee, Groen.
05 WINNE(N): Eib, Vars, Zel, Dre, Sto.
06 WINNEN AN: Ruu, Gees.
07 WINNEN OP: Aal.

- 08 AOVERHOLLEN: Dre, Hen.
 09 OVVERHOLLEN AN: Win.
 10 AOVERHOLLEN AN: Kep.

Ruu: De kostpries is honderd gulden; a'j 't veur honderdvieftig gulden verkoopt, he'j viefteg gulden verdeend/he'j der viefteg gulden an ewonnen.

Eib: Dit grei kost honderd gulden; a'j 't veur honderdvieftig gulden verkoopt, dan he'j viefteg gulden verdeend/dan win ie viefteg gulden.

Rek: Hee hef viefteg gulden winst emaaft/hee hef der viefteg gulden an verdeend.

Aal: Hee hef viefteg gulden verdeend/hee hef der viefteg gulden op ewonne.

Win: Hee hef viefteg gulden verdeend/hee hōldt der viefteg gulden an ovver.

Dre: Hee hef viefteg gulden ewonnen/aoverehollen/verdiend.

Kep: Hee hef der viefteg gulden an aovergehollen.

Sto: Hi-j het viefteg gulde gewonne.

Nee: Hee hef verdeens van viefteg gulden.

Bor: Hee is der viefteg gulden better an eworden.

Win 1971: "Alle bate wat", zae de mugge en doo pissen ze in den Rien [Deunk 1, 13].

Vars 1985: 't Eerste gewin is kattengespin; de eerste pannekoeke is veur de kindere "de eerste winst kö'j amper weerde an toekennen" [Telge 6, 120]. [GEWIN "winst"].

Win 1971: Alle kindere wazzen op verdeens oet. VERDEENS, VERDENS "verdienste" [Deunk 1, 255].

FAILLIET GAON

failliet gaan

- 01 FAILLIET GAON: Acht, Liem.
 02 AOVER DE KOP GAON: Eef, Wich, Lar, Bor, Rek, Lich, Voo, Ulf, Vars, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Wesv, Groes, sHe.
 03 OVVER DE KOP GAON: Groen, Aal, Win.
 04 OVVER KOP GAON: Aal, Win.
 05 OP DE FLESSE GAON: Gor, Eef, Wich, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Meg, Ulf, Wesd, Wehl.
 06 NAOR DE KNOPPEN GAON: Gees, Gels, Ang.
 07 NAOR DE KLOTEN GAON: Gels, Ang.

- 08 NAOR DE BLIKSEM GAON: Eib.
 09 KAPOT GAON: Eib, Rek.
 10 BANKROET GAON: Gen, Gaa.
 11 BANKROT GAON: Din.
 12 PLEITE GAON: Does, Sto.
 13 DER MET AOVER WAEZEN: Eib.
 14 DE KOE TE VER IEN DE SPÖRRIE JAGE: Did.

Bor: 't Was 'n mooie zaak, maor jammer genug is e failliet/aover de kop egaon.

Eib: 't Fabriek is op de flesse; 't fabriek is naor de bliksem; 't fabriek is der met aover: alle volk steet op straote

Bel: Too den notaris failliet ging nao den oorlog 1914-1918 zaenn ze: hee steet met de blote konte.

Vars 1985: Met de konte veur 't blok zitten "failliet zijn" [Telge 6, 60]. [KONTE].

Aal 1964: Wit veur 't gat "failliet" [Rots 1, 56]. [WIT. GAT].

Win 1976: OP DE RUGGE LIGGEN "failliet zijn" [Aessink 4, 34].

Lich 1991: Gradus hef ne blikken hood op; hee hef niks meer. NE BLIKKEN HOOD OP HEMMEN "failliet zijn" [Telge 8, 22/53].

BANKE

bank

- 01 BANKE: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa.
 02 BANK: Zut, Gen, Voo, Meg, Ulf, Sil, Wehl, Kep, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Lob.
 03 GELDKANTOOR: Win.

Eef: Mien opa begon in Gorssel met 'n boerenleenbanke. SNS was eerder de Spoorbanke. [BOERE(N)LEENBANK(E); ok: Acht, Liem].

Loch: De Boerenleenbanke wodn later de RABO.

Vars: In Varsveld was 'n Boerenleenbanke; anderen waren der niet.

Hen: In plaatse van Boerenleenbanke zeien ze: "Effen naor Waenink toe, geld halen".

Kep: In Keppel ha'j de Bank van Nui (Noy): de Boerenleenbank, later RABO: ruimt alle boeren op.

Vars 1985: Wi-j hebt dat geld van de pog-

gen drek niet neudeg; brengt 't effen nao de Leenbanke veurdat ze 't ons afleent. LEENBANKE "Rabobank" [Telge 6, 208].

Bor: In Borklo ha'j tut in de joren 1960 de Spoorbanke (later SNS), twee Boerenleenbanken (veur protestanten en katholieken; beiden op-egaon in de Rabobank), de Nederlandsche Handelmaatschappij en de Rotterdamse Banke (beiden op-egaon in ABNAMRO). En later was der ok nog de Middenstandsbanke dee met de Rijkspostspaarbank samen-egaon is in ING. [SPOORBANKE; ok: Eib, Groen].

Gees: Hier in Geestan was allene de Rijkspostspoorbanke van Derk O.

Win: Unzen Jan warkt op 't geldkantor: op de Nutsspoorbanke.

Wich: Vrogger hadden twee banken in Wichem op 'n bepaolde dag zitting. A'j völle geld wollen hemmen, dan mos i-j dat van te veuren bestellen.

BI-JKANTOOR

filiaal

- 01 BI-JKANTOOR: Bel, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Sil, Wesd, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Does, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan.
- 02 BIEKANTOOR: Gor, Harf, Zut, Ruu, Loch, Lar, Bor, Eib, Baa.
- 03 BIEJKANTOOR: Eef, Nee, Rek.
- 04 HULPKANTOOR: Bor.
- 05 KANTOOR: Hen, Groes.
- 06 FILIAAL: Gor, Alm, Vor, Ruu, Lar, Gels, Haa, Aal, Bre, Gen, Zel, Doet, Hen, Tol, Lob.
- 07 FILIAOL: Her.
- 08 OFDELING: Gees.

Gaa: In disse plaats hebben verscheidene banken 'n bi-jkantor.

Baa: In deze plaatse heb verschillende banken 'n biekantor.

Groes: In disse plaats hemme verscheie banke 'n kantor.

Her: Ien disse plaots hemme verschillende banke 'n filiaal.

BOND

boerenbond

- 01 BOND: Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Gen, Voo, Meg, Ulf, Vars, Sil, Hen, Zed,

Sto.

02 BOERE(N)BOND: Eef, Zut, Nee, Lich, Wehl, Wesv, Zev, Did, sHe, Lob.

03 COPERATIE: Wich, Ruu, Bor, Rek, Voo, Wesd, Zel, Dre, Baa, Lat.

04 LOZE: Ruu, Rek, Din, Wesd.

Hen: De Bond, dat was de ABTB. De Bond was rooms-katholiek, de Coperatie protestants. Bi-j de Bond wier van alles verhandeld wat tegenswoordeg bi-j de Welkoop verkocht wördt, maor ok völle mael en zaod.

Rek: In Rekken ha'j de ABTB: den Bond, de Loze. En i-j hadden de CLV: de Coperatie, de Grote Loze.

Groen: In Grolle ha'j de Bond (ABTB – CAVV); i-j konn der o.a. mael veur de beeste, varkensvoor, pot- en zaejgood kopen.

Win: Bi-j de Bond ko'j veevoer en kunstmest kopen, maor ok ander grei veur de boerderije, zoas töwwere, halterstrengre, bessems.

sHe: De Bond keurt ok vee en kuch 't.

Bor: In Borklo ha'j de Coperatie; door konnen de boeren veevoer kopen en der was 'n winkel bie.

Ruu: De Coperatie neumen ze de Loze. [Ok: Wesd].

Din: In de Heurne was de Loze veur poggenvoer, beestenvoer (koeken), tutenvoer en landbouwgrei. In Dinxper ha'j de Volharding.

Lat: Bi-j de Coperatie ko'j veevoer, kunstmest en andere zaken van de boerderi-j kope.

GELD

geld

- 01 GELD: Acht, Liem.
- 02 GAELD: Pan.
- 03 KLAMOTTEN: Bel, Kep / Groen 1994 [Telge 9, 62].
- 04 MONETEN: Eib, Meg / Groen 1994 [Telge 9, 81].
- 05 MENETEN: Eib.
- 06 MESJOMMEL: Does.
- 07 MESOMMES: / Hen 1977 [Moespot 94, 21].
- 08 MESJOMMER: / Dre 1982 [Lucassen 1, 26].
- 09 PIETJEPATJE: / Aal 1964 [Rots 1, 33].
- 10 DRAOD: / sHe 1982 [Telge 3, 34].

Doet: He'j völle geld bi-j ow?

Groes: He'j vöf geld bi-j ow?

Alm: Heb ie völle geld bie oe?

Pan: He'j veul gaeld bi-j ow?

Eib: Wie nemt der nog ene; door he'w nog moneten/meneten veur.

Groen 1994: Met ne skrappe, 'n beisjen, 'n heitjen, ne zoot, 'n lammetjen, 'n joetjen en 'n meier he'j veur € 112,86 an klamotten [Telge 9, 81].

Hen 1977: De Eekhorst is 'n grote boerderije; vrogger hef 't bi-j 't landgoed van de baron eheurd. Toe dén 'n keer krap in de mesomes zat, hef den olden Bleumink 't ekocht [Moespot 94, 21].

Dre 1982: At de andere naeven en nichten dat heuren, wieren ze al knap kwaod umdat zullie menen dat 't um de mesjommer begonnen was en daor gong 't meestentieds ok wel um [Lucassen 1, 26].

sHe 1982: A'j maor draod heb, kö'j alles make [Telge 3, 34].

Eib veur 1973: Ne boer löt zich vuur twee duiten 'n gat duur 't knee boren "een boer doet voor geld alles; een duit, het achtste deel van een stuiver". Ie meugt 'm vuur ne cent toenstaken op den kop anscharpen en ok nog ne kere misslaon "voor geld laat hij alles met zich doen" [H. Odink 3, 33/229].

Vars 1985: Den aap binnen hemm "de buit binnen hebben" [Telge 6, 1; ok: / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 65)].

Vars: Dén scholte is rieke; dén het utgedaon geld. UUTGEDAON GELD "geld dat niet nodig is voor het bedrijf". [Ok: / Vars 1985 (Telge 6, 362)].

Vars 1985: De boete is verdrieteg geld [Telge 6, 373]. [VERDRIETEG GELD "geld dat betaald moet worden voor iets dat verdriet veroorzaakt; zonedgeld"].

Kot veur 1934: Tone, den groten knech van Bookvank, hadde utgedaon geld. Maor hee wol 't neet weten; volstrekt neet. Gin mense moch der iets van gewaarworden. Anders kregen ze 'm natuurlek dalek met de belastinge en hee mos toch al völs te völle betalen nao zienen zin. Dee belastinge was warselek geld, want hee kreeg der jo niks veur waerumme [Meinen 2b, 48]. [WARSELEK GELD "zonedgeld"].

Eib veur 1973: Geld is drek, maor a'j 't neet hebt, kö'j staon as ne gek "men kan het geld verachten, maar men heeft het op gezette tijden wel nodig" [H. Odink 3, 75].

Pan 1988: 't Git allemol um de duit en de fluit "het draait om geld en sex" [Telge 7, 37]. [DUIT].

Din: GELDshalver "om financiële redenen".

CONTANT

contant (geld), gereed (geld)

- 01 CONTANT: Gor, Harf, Gels, Baa, Wesv, Did.
- 02 CONTANT GELD: Groen, Zel, Groes.
- 03 IN CONTANT GELD: Zut, Ruu, Voo, Zev.
- 04 IN CONTANTEN: Vor, Lat.
- 05 IN CONTANT: sHe.
- 06 HANDJE CONTANTJE: Bel.
- 07 BAAR GELD: Eib, Win, Din, Ulf, Sto / Liem 1836 [GV-alm 99].
- 08 IN BAAR GELD: Bor, Gees, Bel.
- 09 IN DE HAND: Eib, Voo, Ulf, Did.
- 10 IN DE HANDE: Eef, Ruu, Eib.
- 11 IN DE HANE: Nee.
- 12 IN/IEN 'T HENDJE(N): Aal, Lob.
- 13 KLOOR IN DE HANDE: Hen.
- 14 KES IN DE HANDE: Hen.
- 15 CASH: Wesv.
- 16 IN FLAPPEN: Wehl.
- 17 IN 'T VUUSJEN: Aal.
- 18 IN DE KNIPPE: Zel.
- 19 LOS GELD: Wehl, sHe / Aal 1966 [Rots 2, 29].
- 20 AN PAPIERGELD: Vars.
- 21 REJEN CENT: / Eib veur 1973 [H. Odink 4, 211].
- 22 REDEN DUIT: / Zel 1950 [Broekhuysen 1, 52].
- 23 REE DUITEN: / No Acht 1839 [Telge 4, 31].
- 24 REE GELD: / No Acht 1839 [Telge 4, 31].

Baa: Bi-j 't pinnen kreeg ik honderd euro contant.

Groen: Bi-j 't pinnen kreeg ik honderd euro contant geld.

Ruu: Bie 't pinnen kreeg ik honderd euro in contant geld.

Vor: Bie 't pinnen kreeg ik honderd euro in contanten.

sHe: Bi-j 't pinne kreg ik honderd euro in contant/in los geld.

Bor: Bie 't pinnen kreeg ik honderd euro in baar geld.

Hen: Bi-j 't pinnen kreeg ik honderd euro

kloor in de hande/kes in de hande.

Aal: Bi-j 't pinnen kreeg ik honderd euro in 't hendjen/in 't vuusjen.

Vars: Bi-j 't pinnen kreges ik honderd euro an papiergeld.

Zel 1950: De uitdrukking den reden duit "contanten" (is) in onbruik geraakt [Broekhuysen 1, 52].

Liem 1836: B. Joosten: "Ik heb vandaag veur baor geld, veur vif en viftig gulden van onzen buurman 'n stuksken grond gekocht dat mien Teuntjen tot 'n höfken wil bearbeiten" [GV-alm 99].

Win: Kom maor hier met den zworten grond: kom maor hier met 't geld.

Win 1971: Liggend geld en gesneenn brood, dan zit i-j gaw in nood "los geld in de kast en gesneden brood zijn zo verdwenen" [Deunk 1, 70].

Eib veur 1973: Liggend en geteld geld en gesneenn brood is rieve "men is geneigd royaal te zijn met iets dat voorhanden is". [H. Odink 3, 75].

Eib veur 1973: Liggend geld en gesneenn brood lidt gin kommer "zolang iemand nog wat contant geld en brood heeft, hoeft hij niet bang te zijn voor armoe" [H. Odink 3, 75].

Acht-Tw 1948: Köj mij 'n breekfen van honderd gulden kotdoon? KOTDOON "wisselen" [Wanink 1, 129; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 120)].

Vars 1985: Köj mi-j 25 gulden kortmaken [Telge 6, 192]. [KORTMAKEN "wisselen"].

Eib veur 1973: Dat kan e wal van de tekke, daor hef e den stam neet bije neudeg "dat kan hij contant betalen, daarvoor hoeft hij zijn kapitaal niet aan te spreken" [H. Odink 3, 227].

KLEINGELD

kleingeld

- 01 KLEINGELD: Acht, Liem.
- 02 KLEIN: Vor, Aal, Ang, Did.
- 03 LÖSGELD: Gor, Zut.
- 04 LOSGELD: Wesv.
- 05 ROOIE LOOP: Rek, Wesd.
- 06 ROOIE LOOP: Gees.
- 07 KRÖMMELERIEJE: Eib.
- 08 ROMMELARIEJE: Rek.
- 09 MOSSELERIJE: Bel.
- 10 RAMMELGELD: Groen.

- 11 SCHORRIEMOT: Bel.
- 12 KNOFFELSTUVER: Groen.
- 13 SCHROT: Wehl.
- 14 KLEIN GREI: Her.
- 15 PLODDERIEJE: / Eib 1980 [Telge 1, 64].

Nee: Ik hebbe allene luk kleingeld.

Ang: Ik heb alleen wat klein an dubbeltjes en kwartjes.

Aal: Ik hebbe allene wat kleingeld/klein.

Wesv: Ik heb allenig wat kleingeld/losgeld.

Eib: Ik hebbe allene luk kleingeld/krömmelerieje.

- *Veur zakgeld kiek in: Näösten-A, blz. 157.*

MOOIEN CENT

grijpstuiver

- 01 MOOIE(N) CENT: Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Gees, Eib, Rek, Aal, Vars, Wehl, Hen, Groes / Vars 1985 [Telge 6, 126].
- 02 MOOIE(N) STUVER: Eef, Vor, Ruu, Nee, Rek, Lich, Aal, Baa.
- 03 MOOIEN GRIEPSTUVER: Gels, Win, Din, Dre.
- 04 AARDIGE CENT: Zev, sHe.
- 05 GRIEPSTUVER: Gor, Alm, Zut, Ruu, Bor, Aal, Gen, Voo, Lob / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 104], Win 1971 [Deunk 1, 80], Vars 1985 [Telge 6, 126], Pan 1988 [Telge 7, 45].
- 06 STUVER: Bor, Kep.
- 07 EXTRAATJEN: Gor, Eib.
- 08 PAAR CENT: Ulf.
- 09 NOG WAT: Does, Wesv.
- 10 MOOI WAT: Bel, Sto.
- 11 WAT EXTRA: Lar.
- 12 GELD VEUR DE ACHTERZAK: Lat.

Vor: Jan hef 'n goeie bane en in de aovenduren verdeent e der nog 'n mooien stuver/'n mooien cent bie.

Rek: Jan grip der nog ne mooien cent/stuver bije.

sHe: Jan het 'n goeie baan en 's aoves verdient e nog 'n adige cent bi-j.

Does: Jan het goed werk en doornaeven grip hee der nog wat beej.

Bel: Jan hef good wark, en 's aovends vönk e der nog mooi wat bi-j met klussen.

Lar: Jan verdeent 'n goeie botterham, en hie verdeent der 's aovends nog wat bie met

klussen.

sHe 1982: Der 'n stuver naevebi-j griepe "er wat bijverdiene" [Telge 3, 103; ok: / Pan 1988 (Telge 7, 93)]. [GRIEPE].

Acht-Tw 1948: BIEJSTEUR "bijverdienste; ondersteuning, financiële hulp" [Wanink 1, 76].

Win: Ne foioe wordt gebroekt um an te geven dat 't te weineg geld is; hee kreeg daorveur maor ne foioe. [FOOIE].

Groen: Ne jöddenfooi "een (te) kleine geldsom". [JÖDDENFOOI; ok: Win].

KOP

beeldenaar op een munt

01 KOP: Acht, Liem II Bat.

02 KRUUS: Gor, Alm, Eef, Ruu, Lar, Aal, Vars, Wehl, Kep, Dre, Groes, Zed II Mar.

MUNT

achterkant van een munt

01 MUNT: Acht, Liem II Bat, Mar.

02 STA(R)T: Bel.

RULLEKE

rolletje (munten)

01 RULLEKE: Gor, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Rek, Win, Gaa, Baa, Does, Lob.

02 RULLEKEN: Bel, Groen, Aal, Win, Din, Voo, Zel, Hen, Tol, Ang.

03 RÖLLEKE: Alm, Eef, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Pan.

04 RÖLLEKEN: Zut, Loch, Bel, Groen, Lich, Bre, Gen, Sil.

05 ROLLETJE: Zev.

06 GELDRULLEKEN: Win, Din.

07 GELDRÖLLEKE: Wehl.

08 MUNTRULLEKEN: Din.

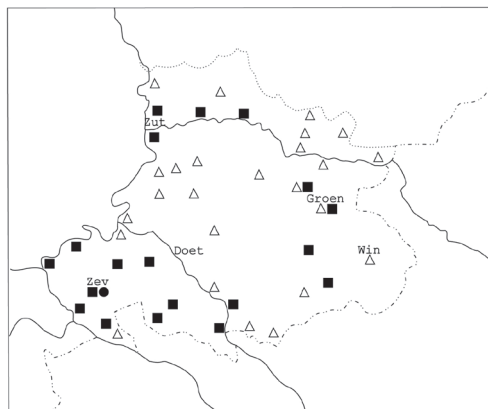
Sto: 'n Rulleke muntgeld.

Baa: 'n Rulleke pasmunten.

Zed: 'n Rölleke munte.

Eef: 'n Rölleke munten van stuvvers, van centen, van dubbeltjes, van kwartjes.

Din: 'n Geldrulleken/'n muntrulleken.

△ rulleke(n) 01, 02, 06, 08

■ rölleke(n) 03, 04, 07

● rolletje 05

Dat de verspreiding van de o, ö en u neet altied 't zelfde is, blik a'j dit kaartjen vergeliekt met dat van "borg" op blz. 311. De Standaardnederlandse name rolletje is maor een keer op-egeven (veur Zevenaar). De andere plaatsen in de Liem hebt 'n ö en in den Acht hebt de meeste plaatsen 'n u, maor in 't noordwesten en 't oosten kump ö ok veur.

EURO

euro

01 EURO: Acht, Liem.

02 URO: Gels, Rek, Groen, Vars, Lat, Pan.

Groen: In euro heur i-j de eu as in deure; maor de leu zegt ok uro.

Rek: Wie zegt euro, maor wat leu zegt ok wal: uro.

Pan: Wi-j gebruke euro en uro.

Gels: In Gelster zegt ze uro; met 'n uu as in dure.

Lat: Ik heur euro en uro deur mekaar. Ouderen heur ik wat vaker uro zeggen.

Vars: Dri-j luu uut onze groep zeggen euro; één uro.

GULDEN

gulden

01 GULDEN: Acht, Gen, Ang.

02 GULDE: Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Her, Pan.

03 GULLE: Wehl.

- 04 PIEK: Eef, Zut, Lar, Bor, Groen, Sil, Doet, Kep, Hen, Baa, Lat, Wesv, Zed, Sto, Lob.
 05 POP: Loch, Does.
 06 BAL: Gaa.
 07 KRUWAGENSRAD: Gees.
 08 ZOOF: / Groen 1994 [Telge 9, 142].

Nee: Gulden; maor wie zegt: guln. [Ok: Bel, Groen].

Gaa: Dat kost tweehonderdvieftig ballen.

Ang: Nao den Tweeden Weerldoorlog waren der munten van vief gulden.

Groen 1994: Veur ne zoof bus de man “voor een gulden ben je de eigenaar” [Telge 9, 142].

RIKSDAALDER

rijksdaalder

- 01 RIKSDAALDER: Acht, Liem.
 02 RIEKSDAALDER: Zut, Gen, Tol, Sto.
 03 RIKSDAALDER: Her.
 04 REKSDAALDER: Aal.
 05 DAALDER: Eib.
 06 RIKS: Zut, Vor, Loch, Eib, Bre, Kep, Hen, Wesv, Groes, Did, sHe, Zed, Sto, Lob.
 07 KNAAK: Wich, Lar, Bor, Bel, Win, Sil, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Does, Lat, Wesv, Zev, Zed, Sto, Her, Pan.
 08 KOORRAD: Gees, Gels.
 09 PLOOGRAD: Win.

CENT

cent

- 01 CENT: Acht, Liem.
 02 CAENT: Pan.
 03 ROOIE CENT: Ang.
 04 ROOIE LOOP: Gels.
 05 SPIE: Zut.
 06 PENNING: Wesv.
 07 SKRAPPE: / Telge 9, 110].

Win: Ne handvol centen neume wi-j wal: rooien loop.

● *Veur 'n “halve cent” bunt op-egeven:*

- 01 HALVE CENT: Alm, Wesv, Zev.
 02 HALVEN CENT: Nee, Aal, Hen.
 03 POETJE: Wesv.

HALVE STUVER

halve stuiver, twee-en-een-halve cent

- 01 HALVE STUVER: Gor, Eef, Vor, Ruu, Voo, Sil, Wesd, Doet, Gaa, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Ang, Wesv, sHe, Sto.
 02 HALVEN STUVER: Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Zel, Hen.
 03 BOERENPLAATSE: Groen, Lich, Win, Hen.
 04 BOERENPLAAT: Gen, Sil.
 05 BOEREPLAAT: Wehl, sHe.
 06 VIERDUIT: Eef, Zut.
 07 VIERDUITE: Gor / Lar 1924 [Langeler 1, 146].
 08 VEERDUITE: Groen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 86], Eib veur 1973 [H. Odink 3, 235].
 09 VIERDUITSTUK: Wesv.
 10 FLATS: Groes.
 11 FLAP: Zev.
 12 BOES: Her.
 13 BOENKS: Wesv.
 14 ZOGGE: Bel.
 15 GROTE CENT: Wich.
 16 BORKLOSEN: Nee.

Lar: Halven stuver, maor wie zegt: halm stuver.

Nee: Ne Borklosen; woorumme is neet dedelek. 'k Hebbe an dissen en gene der 's naor evraogd. No blik dat mien schoonzuster in Hokseberge 't ok wal wis. Of 't soms oet Hokseberge kump? Want door kwam mien va ok vandan; of 'k 't soms van 'm wette?

Wich: Twee-en-'n-halve cent numen wie vrogger ok 'n grote cent.

STUVER

stuiver

- 01 STUVER: Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 129].
 02 FLAP: Wesv.
 03 GROSSEN: Win.

Win: Soms neumen ze ne stuver ne grossen.

Hen: Vrogger rekkenen de mensen vake met stuvvers; b.v. zeuven stuver en 25 stuver. Mor veur 'n gulden zeien ze niet 20 stuver.

Loch: Der wodden vake in stuvvers erekkend: dat kost vieftien stuver (*f* 0,75), vief-en-twinteg stuver (*f* 1,25), zeuven stuver (*f* 0,35).

Win 1978: Zienen baas kik opzied en zuut de Garverskemper op den diek in stae van in den bos. Strunts zeg e voort: “I-j heurt hier

neet. Daor is owwen plas. Waorvöör betaal ik ow anders”. Gatjan is altied nogal kort-an ewes, noo nog; bi-j ’t bretaole af en kump terugge! “Men i-j dat ik mi-j vöör zes grossen de hande en ’t gezichte laot loskrabben. Ik blieve hier en at ow dat neet past, dan mo’j ow ne anderen drierer zeuken den baeter naor owwe loenen deut [Van Loo 1, 94].

Loch 1882: ’N TIENSTUVERSTUKSKEN “f 0,50” [De Visser 1, 482].

DUBBELTJEN

dubbeltje

- 01 DUBBELTJEN: Eef, Zut, Wich, Vor, Loch, Bor, Haa, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Gen, Voo, Sil, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang.
- 02 DUBBELTJE: Gor, Alm, Vor, Ruu, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Gaa, Wehl, Hen, Baa, Lat, Groes, Zev, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
- 03 DUBBETJE: Does, Did.
- 04 DUBBELKEN: Win.
- 05 DUPPIE: Zut, Gaa, Dre, Wesv, Sto.
- 06 BEISJEN: / Groen 1994 [Telge 9, 16].

Eef: Aover de sou waarn wiele ’t neet ens; den ene had ’t aover ’n cent en ’n ander aover ’n stuver en wiele kwammen der neet uut. [SOU].

Lich: Vrogger was ’n sou vief cent.

KWARTJE

kwartje

- 01 KWA(R)TJE: Gor, Alm, Vor, Ruu, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Gaa, Wehl, Hen, Baa, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
- 02 KWA(R)TJEN: Eef, Wich, Vor, Loch, Bor, Haa, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Sil, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Ang.
- 03 KWERTJEN: Zut.
- 04 HEITJE: Lar, Gaa, Dre, Zed, Lob / Groen 1994 [Telge 9, 110].
- 05 HEITJEN: Zut, Does.

Bor: Dat kost ’n kwatjen of: dat kost vief stuver.

● *Andere munten bunt:*

gouden tientje

- 01 GOLDEN TIENTJE: Gor, Alm, Lar, Gees, Nee.
- 02 GOLDEN TIENTJEN: Eef, Bel, Aal, Dre.

gouden vijfje

- 01 GOLDEN VIEFKE: Gor, Gees, Nee.
- 02 GOLDEN VIEFKEN: Eef, Bel, Aal.
- 03 GOLDEN VIJFJE: Dre.
- 04 GOLDEN VIJFKE: Alm.

Liem 1842: GOLDE TEKAOTEN “gouden ducaten” [GV-alm 157].

mint van f 1,80

- 01 PRUSEN DAALDER: Rek, Groen / Lich 1991 [Telge 8, 94].
- 02 PRUUSKEN DAALDER: / Eib 1943 [H. Odink 1, 109].
- 03 DAALDER: / Win 1971 [Deunk 1, 38].

Win 1971: NE BLINDEN DAALDER “f 1,50” [Deunk 1, 38].

mint van f 0,15

- 01 KASMENNEKEN: Win / Acht 1882 [Telge 2, 61], Win 1971 [Deunk 1, 107], Eib 1995 [Telge 10, 101].
- 02 KASMAN: Bel.
- 03 KARSEMAN: / Win 1971 [Deunk 1, 106].
- 04 KASTEMENNEKEN: / Aal 1882 [GV-alm 209], Aal 1964 [Rots 1, 23].
- 05 KASTERMENNEKE(N): / Doet 1864 [Zut Cr. 3 dec.], sHe 1901 [Telge 4, 99].
- 06 KASTEMAN: / Zel 1936 [Klokman 3, 74].

Acht 1882: Kasmenneken “geldstuk ter waarde van f 0,15 dat vroeger in gebruik was en waarmee in Gallées tijd nog wel werd gerekend” [Telge 2, 61].

Doet 1864: Frerik: S. hef daor dingen genog liggen van drie en vier centen, van ’n dubbeltje, ’n kastermenneke tot zes, zeuven gulden toe. Al koft ie maor ’n prentebuuske van vief centen veur oew kleine deern [Zut.Crt. 3 dec.].

Aal 1882: 't Is 'n deksels mooi vel da'k nog altied op de daele hebbe hangen. Ik hadde 't verledens an de jödde veur 'n kastemenneken willen versjacheren, maor bun toch bli-j da'k dat neet edaon hebbe [GV-alm 209].

Hen: 'n Schellink (*f* 0,30) wodn nog wel gebroekt deur onze grootolders; geboren ca. 1850 [SCHELLINK].

Acht 1895: SCHELLING, SCHILLING "zes stuiver" [Telge 2, 112/113].

Lar 1885: Endelek wodden ze 't dan ens dat Martjen 'n schillink in de wekke zol geven [Postmeter 1, 6]. [SCHILLINK].

Lar 1838: Wat mein ie dah mie dit spul ekos hef? Kiek: 'k jok der nie umme: vier gulden en viefde halve stuver. Da's zo waar gen kleingheid [GV-alm 181].

Groen: Mien grotmoder had 't altied over ne viefteen cent; maor hoovölle of dat was, wet ik neet.

Lar 1885: Herejennik! ... En zon piklempken kostte weleer niks meer as 'n stoter [Postmeter 1, 15]. [STOTER "12½ cent"].

Bor 1882: Ze (de eerste dutten) zitten zo vaste as in 'n 28 veurd at e versmolten is. 28 "de bekende oude munt" [Kobus 1, 465]. (Verg. WNT "zilveren munt ter waarde van 28 stuivers of een goudgulden; in 1846 buiten werking gesteld").

● *Geen munt meer maor nog wel 'n rekken-eenheid (= f 1,50) is:*

- 01 DAALDER: Gor, Eef, Zut, Ruu, Lich, Win, Voo, Zel, Kep, Hen, Tol, Does, sHe, Sto.
- 02 LAMMETJE(N): / Groen 1994 [Telge 9, 71].

Zut: 'n Daalder was in onze tied geen munt meer, määor ze raekenden der wel mee.

Gor: 'n Daalder is in 't spraakgebruuk nit weg te kriegen.

Ruu: Veur 'n daalder meug ie 't metnemmen.

Eef: Ze kochten 'n koo veur honderd daalder.

Groen 1994: 'n Lammetjen is darteg stuvvers [Telge 9, 71].

Zel 1864: Darde halve gulden min 'n dubbeltjen (= *f* 2,40).

● *Aover dit materiaal steet in Den Schaorpaol jr. 23 (2002) nr 1, blz. 8-9 'n artikel: "Voorgangers van de euro in onze streek".*

BREEFKEN

bankbiljet

- 01 BREEFKEN: Gor, Eef, Zut, Vor, Loch, Haa, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win.
- 02 BREEFKE: Gor, Vor, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib.
- 03 BRIEFKEN: Wich, Din, Gen, Voo, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does.
- 04 BRIEFKE: Wehl, Lat, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Her, Pan, Lob.
- 05 BANKBRIEFKEN: Ang.
- 06 BANKBRIEFKE: sHe.
- 07 BANKJEN: Kep.
- 08 BANKBILJET: Alm, Vor, Ruu, Zev, Sto.
- 09 BILJET: Gen, Wesv.
- 10 FLAP: Gaa, Wesv.
- 11 LAP: Voo.
- 12 LAPPE: Hen.
- 13 PAPIERKEN: Groen.
- 14 SCHIENTJE: Zev.

Voo: Briefken; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Din, Wesd].

Wehl: Briefke; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Did, sHe, Sto].

Alm: Bankbiljetten bint papiergeld [PAPIERGELD; ok: Ruu, Gels, Nee, Groen, Aal, Bre, Win, Gen, Dre, Zed].

Ruu: Geef maor papiergeld; 'k hebbe allene maor papiergeld.

Eib: Breefkes bunt papieren geld. [Ok: Wich, Bel].

Wesv: Briefkes van *f* 10,--, *f* 100,-- en *f* 1.000,-- zin papiere geld.

Hen: 'n Briefken van 'n grotere weerde nume wi-j wel 's 'n lappe.

Voo: 'n Papieren gulden, 'n papieren riksdalder, 'n briefken van vief, 'n lap van duzend.

TIENTJE

biljet van *f* 10,--

- 01 TIENTJE: Gor, Alm, Vor, Ruu, Lar, Gees, Gels, Eib, Bel, Zel, Hen, Lat, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan.
- 02 TIENTJEN: Eef, Zut, Vor, Bor, Groen,

- Lich, Aal, Din, Gen, Voo, Sil, Wesd, Kep, Hen, Tol, Ang.
- 03 JOETJEN: Hen, Ang / Groen 1994 [Telge 9, 56].
- 04 JOETJE: Gaa, Does / Groen 1994 [Telge 9, 56].
- 05 JOET: Wesv.
- 06 JOUTJE: Gaa.
- 07 BLAUWTJEN: Bel.

Did: Tientje; met 'n ie as in 't woord dier.

GEELTJE

biljet van f 25,--

- 01 GEELTJE: Lar, Bor, Win, Wesv.
- 02 GEELTJEN: Eef, Groen.
- 03 GAELTJEN: Kep, Ang.
- 04 GAELTJE: Gaa, Does.
- 05 GAELE PRENT: Dre.
- 06 ROOITJEN: Groen.
- 07 ROOIEN: Hen.
- 08 ROOIE RUGGE: Tol.
- 09 VIEF-EN-TWINGEGJE: Gels.
- 10 VIEF-EN-TWINGEGGER: Bel.

MEIER

biljet van f 100,--

- 01 MEIER: Groen, Win, Hen, Does, Wesv, Sto, Lob / Groen 1994 [Telge 9, 78].
- 02 SNIP: Eef, Voo, Zed, Sto.
- 03 SNIPPE: Bor, Bel.
- 04 HONDERDJE: Gels, Rek, Gaa, sHe.
- 05 HONDERDJEN: Aal.
- 06 BANKJEN: Sil.
- 07 BRIEFKEN: Zed 1981 [Lukkezen 1, 2].

Lob: 'n Meier is 'n briefke van honderd gulde.

Zed 1981: 'n Briefken is vaak 'n biljet van honderd gulde [Lukkezen 1, 2].

Groen 1994: Veur 'n meier krigs zeshonderdzesenzesteg eier [Telge 9, 78].

VUURTOORN

biljet van f 250,--

- 01 VUURTOORN: Bel, Voo, Kep, Sto.

GREUNEN

biljet van f 1.000,--

- 01 GREUNEN: Gor, Gees, Gels, Rek, Bel,

- Win.
- 02 GRUUNTJEN: Sil, Hen, Does.
- 03 GRUNEN: Wesd, Tol.
- 04 GRUNE: Sto.
- 05 GROENTJEN: Hen.
- 06 GREUN BREEFKJE: Gels.
- 07 ROOIE RUG: Kep, Dre, Does, Wesv, Pan.
- 08 ROOIE RUGGE: Loch.
- 09 DUZENDJEN: Lich, Aal, Kep.
- 10 DUZENDJE: Groes, sHe, Zed.
- 11 DOEZENDJEN: Rek, Groen.
- 12 DUZENDER: Vor.

Wesd: 'n Grunen met 'n uu als in 't woord duur.

● *Andere bankbiljetten:*

Eef: Allene in de veehandel neumen ze 'n briefken van viefteg gulden 'n halfhonderd [HALFHONDERD].

Eib: Der wazzen vrogger ok briefkes van vief gulden [Ok: Gor, Hen].

Dre: In de oorlog 1940-1945 was der zinken geld en papiergeld van f 1,-- en f 2,50.

Eef: Zilverbons mosten in de plaatse van ons zilvergeld kommen en hadden 'n weerde van 'n gulden of 'n riksdalder [ZILVERBON].

Gor: In den Tweeden Wereldoorlog ha'j ok nog zogenaamde zilverbonnen van f 1,--, f 2,50 en f 5,00. Die mossen 't muntgeld vervangen.

● *Veur butenlands geld hebt de metworkers nog op-egeven:*

Wehl: Nao 1918 kwammen arbeiders die aover de grens gingen werken met hele bundels marken thuus; grote bedragen zonder weerde.

Groen: Wi-j hebt nog 'n briefken van honderddoezend mark van veur den oorlog. In Duutslan ha'j behalve ne mark ok nog ne pfennig [MARK; ok: Bel, Win, Wehl, Zev, Did, sHe, PFENNIG; ok: Lich, Bre, Din, Gaa, Sto].

Din: 'n Gros was in Duutslan/de Pruus tien pfennig. [GROS; ok: Gen, Gaa, Zev, Did, sHe, Sto, Lob].

Voo: 'n Grossen was tien pfennig.

Lob: Hier op Lobieth raekende ze vroeger 'n gros vur 'n borrel.

Win: Ne grossen was zes cent. [GROSSEN;

ok: Lich, Aal].

Vars: 'n Liester bracht 'n gros per stuk op. 'n Gros was toen-ter-tied 'n muntstuk dat zes cent weerd was [De weerd-B 378].

Sto: Nao de Eerste Wereldoorlog hadde Duitse Marke gin weerde meer. Umdat de briefkes grote lappe ware, hadde ze 't aover de Lappe-tied. In die Lappe-tied ginge de jonge opschöttelinge van Stökkum 't brug-ske bi-j 't beumke aover um in Emmerik de bluumkes bute te zette. Veur 'n riksdalder - 't Hollandse geld was zeer in trek - zaope ze alle café's laeg en de Duitse vrollie kraopen eur in de tes.

Acht-Tw 1948: TWAALFCENTJEN "kleine Duitse munt: dubbelgroschen = 20 pfennige = 12 cent" [Wanink 1, 198].

PORTEFULLIE

portefeuille

- 01 PO(R)TEFULLIE: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Aal, Win, Din, Gen, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Zev, Did, sHe II Bat.
- 02 PO(R)TEFULJE: Gor, Zut, Rek, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Ang, sHe, Sto, Pan, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 275].
- 03 PO(R)TEFULIE: Bel, Groes.
- 04 PO(R)TEFULJIE: Groen.
- 05 PO(R)FUJE: Lat.
- 06 PO(R)TEFEUJE: Lar.
- 07 PO(R)TEFULJE: Wesv.
- 08 PO(R)TEFEULJE: Alm, Haa, Sil, Sto, Her.

Lar: 'n Olde name is der neet veur want vrogger hadn ze dee dinge nog neet.

Hen: As moeder en vader vrogger uutgingen en ze deden 't huus dichte, dan was 't laatste wat moeder tegen vader zei: "He'j de pottfullie?"

Ruu: Ik hebbe as kind nooit anders zon dink ezene as bie kooplu op de Reulsen keunemarkt.

Nee: Veekooplu op de mark hadn völle eur geld in de pottfullie.

Eef: Veekopers hadn vrogger de pottfullie aan 'n kettink um de hals. [Ok: Hen].

Wesv: 'n Vehandelaar had 'n pottfullie woor 't geld van de handel in zat. Die zat vas aan 'n ketting die hi-j um de nek had.

Wehl: Markkooplu harren soms 'n geldbuul

met 'n ketting an de boks vas.

Gor: Mien vader had ok vake geld in zien almanak (Starings Almanak, Almanak van de G.-O. Maatschappij van Landbouw). Door zat 'n kleppe an die'j met 'n bandje af konnen sluten zodat 't geld der nit uut kon vallen.

PORTEMENEE

portemonnee, beurs

- 01 PO(R)TEMENEE, PO(R)TEMONEE: Acht, Liem II Bat.
- 02 PO(R)TEMINEE: Dre.
- 03 KNIPPE: Gor, Harf, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa, Tol / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 126], Aal 1964 [Rots 1, 23], Win 1971 [Deunk 1, 115], Eib 1980 [Telge 1, 41], Vars 1985 [Telge 6, 182], Lich 1991 [Telge 8, 65].
- 04 KNIP: Gen, Voo, Sil, Doet, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
- 05 GELDKNIP: Sto.
- 06 GELDKNIPPE: Bor / Win 1971 [Deunk 1, 70].
- 07 GELDBUUL: Harf, Loch, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Din, Voo, Vars, Zel, Wehl, Kep, Hen, Groes, Zev, Sto / Lar 1927 [Heuvel 1, 335], Win 1971 [Deunk 1, 70], Vars 1985 [Telge 6, 116], Lich 1991 [Telge 8, 44].
- 08 GELDBUDEL: Zut.
- 09 BUUL: Gor, Eib, Bel, Win, Voo, Sil, Kep, Hen, Tol, Does, Lat, Did / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 83].
- 10 BEURS: Eef, Groen, Aal, Din, Doet, Baa, Sto.
- 11 KNIPBEURZE: Ruu.
- 12 GELDBEURS: Sil
- 13 GELDTOETE: Zut, Vor.
- 14 GELDTUTE: Zut.
- 15 BEUGELTASSE: Lar.
- 16 BEUGELTESSE: Vars.
- 17 BEUGELKNIPPE: Loch.
- 18 KRALLENPO(R)TEMENEE: Bor.
- 19 KNIRPS: Zev.

Win: Portemenee is 'n ni-j woord en 't geet 'm ok um 'n ni-j model. Ne buul is van leer; dén hef 'n reem of touw umme 'm dichte te doen. Ne knippe is ok van leer; dee hef 'n knipsloeting.

Gor: 'n Knippe is van stof emaaft en hef 'n metalen beugel met twee gebaogen pinnekes met knöpkes der an. Zie maken bie 't dichtedoon 'n knippend geluud; vandoor de name. 'n Buul is meestal van (zacht) leer of soms van goed, maor altied groter dan 'n knippe. De sluting is vake met 'n koord, soms net as 'n knippe. Pottemenees bint heel verschillend.

Bre: Ne pottemenee hef vakken en 'n overslag met ne drukknoopsloeting.

Ruu: In 'n olderwetse knippe zit 'n paar vekskes veur 't papiergeld en 'n kleppe dee'j aover 't andere gedeelte hen könt slaon woor 't kleingeld in bewaard wordt. Tegenswoodeg he'j van allerhande portemenees met vekskes veur bankpasjes. Dee neumt ze met 'n meujlek woord billfold.

Ang: 'n Olderwetse knip had 'n beugel met 'n leren zak; dén wier vrogger gebruik deur handelsleuj. 'n Pottemenee het 'n drukknoopsloeting of 'n ritssluting.

Hen: Ik heb nog mensen ekend die 'n linnen buul bi-j zich droegen, woor ze 't geld in hadden. Die zat baoven met 'n touw dichtesnoerd woor dan nog weer 'n knuppe in edaon wier.

Nee: Gewone leu hadn 't geld in de pottemenee/knippe as ze gingen bosschoppen doon. De bakkasknechte dee stoete ventten, hadn 't geld völle in 'n geldbuul.

Sto: 'n Beurs of geldbuul wödt gebruik as 't um vöf kleingeld geet; b.v. bi-j collectes. Der zitte gin vakke in.

Wehl: Markkoopluj harren soms 'n geldbuul met 'n ketting aan de boks vas.

Groen: Leu dee langs de deure gingen um krantengeld op te halen of de melkboer of den greuntekeerl hadn ne beurs; ne buulvormege pottemonee met bovvenan twee drukknoopen dee'j langs mekare mos drukken um 'm te sloeten.

Groes: Vrollie hadde de geldbuul geknup onder de schölk of tusse de rok en onderrok.

Bre: Veur ne zondag of 'n feest hadden de vrouwleu wel 'n buulvormege knippe met ne zilveren böggelsloeting; vake was die van fiene krallen emaaft.

Eef: Veur vrouwleu waren der beurskes, soms veurzien van 'n zilveren knippe en vlechtwark van krallen.

Ruu: Mien opoe had 'n knippe/knipbeurze van bonte krallen met baovenan 'n soort zilveren scharnierwark met op de rand twee bellekes dee langs mekare greppen a'j de beurze lös of dichte deden.

Pan 1988: RILLE'KUUL "tas met ronde bodem; bij de communie werd vaak een klein model gebruikt, gemaakt van dezelfde stof als de jurk" [Telge 7, 114].

● *Kiek ok in: De mens-B, blz. 504, beugel-tasse.*

GELDKISJEN

geldkist(je)

- 01 GELDKISJEN: Gor, Eef, Bor, Eib, Groen, Aal, Din, Voo, Meg, Ulf, Vars, Wesd, Zel, Baa.
- 02 GELDKISJE: Eef, Zut, Vor, Ruu, Gees, Wehl, Groes, Zev, Did.
- 03 GELDKISTJE: Eef, Lar, Gels, Nee, Voo, Sil, Wesv.
- 04 GELDKISTJEN: Rek, Din.
- 05 GELDKISKE: Wehl, Zed, Pan, Lob.
- 06 GELDKISSIE: Eef.
- 07 GELDKISTE: Loch, Win, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 70].
- 08 BRANDKISJEN: Baa.
- 09 BRANDKISJE: Ruu.
- 10 KLUISJE: Sto.

BRANDKASTE

brandkast, kluis

- 01 BRANDKASTE: Gor, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Win, Din, Vars, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 35], Lich 1991 [Telge 8, 27].
- 02 BRANDKAS: Voo, Meg, Ulf, Sil, Wehl, Zev / sHe 1982 [Telge3, 23].
- 03 BRANDKAST: Voo, Lat.
- 04 KLUIS: Eef, Loch, Nee, Eib, Groen, Din, Wesd, Zel, Baa, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto.
- 05 KLUUS: Lob.
- 06 SAFE: Din.

Lob: Kluus; met 'n uu as in 't woord buur.

HOOFDSTUK 12

EIGENDOM

HEBBEN

bezitten

- 01 **HEBBEN:** Acht, Liem.
02 **BEZITTE(N):** Hen, Baa, Ang, Zev.
03 **RIEKE WEZZEN:** Bel.
04 **ANGAON:** / Vars 1917 [Döker 1, 7], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 67], Win 1971 [Deunk 1, 9].

Loch: Wie hebt ginne grond.

Gaa: Wi-j hemmen gin grond.

Lob: Wi-j hemme gin grond.

Zev: Wi-j bezitte gin grond.

Bel: Wi-j hebt gin grond; wi-j bunt gin grond rieke.

Hen: Wi-j hebt gin grond allene in de bloempot en onder de naegels [Ok: Bor, Kep].

Sto: De enigste grond die wi-j hemme, hewe onder de naegels zitte.

Acht-Tw 1948: Dat land geet mien breur an [Wanink 1, 67].

Vars 1917: Jaorn eleenn, toe eur man nog laeven, hadde dén de Veldplaatse an-egaon en Nöllus-eum wonnen der bi-j in [Döker 1, 7].

Acht-Tw 1948: Onrechtveerdeg good keump neet an 't daarde blood "onrechtvaardig verkregen bezit blijft niet in de familie tot aan het derde geslacht" [Wanink 1, 103].

● *"Tot zijn bezit maken, zich toeëigenen":*

Acht 1895: ZIK AN-EGEN, ZIK AN-EIGEN "zich toeëigenen" [Telge 2, 3].

Eib veur 1973: Hee schot de eerste bute weg "hij eigende zich het beste deel toe" [Odink 3, 43]. [BUTE. SCHETEN].

Win 1971: ZIK VAN/OVVER IETS BAAS MAKEN: "zich van iets meester maken" [Deunk 1, 13].

Kot 1913: Noo was Hendrik Priemink van gedachten dat men hier op de weld is um barstens völle geld bi-j-ene te schrobbene en tweedens dat geld te gebroekene. SCHROB-

BEN "met een zekere handbeweging naar zich toe halen. Van een kip die met poten krabbend naar voedsel zoekt, zegt men ook dat zij schrobt. Figuurlijk gebruikt heeft 'schrobben' een veel minder ongunstige betekenis dan 'bijeenschrapen'" [Meinen 2a, 35; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 207)].

● *"Eigenaar/bezitter zijn van" is deur de metworkers maor weineg op-egeven:*

- 01 **WIE/WEE IS DE(N) EIGENAAR VAN DIT LAND:** Eib, Does, Ang, Groes, Zev, Zed.
02 **WIE IS DE BEZITTER VAN DIT LAND:** Baa.
03 **WIE IS DE BAAS VAN DIT LAND:** Gaa, Zed.

● *De veurkeur geet uut naor 'n umschrieving met verandering van onderwarp:*

- 01 **VAN WIE/WEE IS DIT LAND:** Acht, Liem.
02 **WOOR/WAOR IS DIT LAND VAN:** Alm, Wich, Lar, Bor, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Zel, Doet, Hen, Tol, Zed.
03 **WIE/WEE HEURT DIT LAND:** Gor, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Bre, Win, Din.
04 **WIE/WEE HEURT DIT LAND TOE/TOO:** Eef, Vor, Ruu, Bel, Aal, Zel, Gaa, Kep, Groes, Sto.
05 **AN WIE HEURT DIT LAND:** Baa, Tol.
06 **AAN WIE BEHEURT DIT LAND:** Zev.

Win: As 't umme ne hele boerderi-je geet, vraag i-j: "Wel geet Dommelder an?"

Win 1971: Heurt ow dén bos an? Geet ow dén bos an? 'm Heurt gin schuppe vol land an "hem behoort geen stukje (geen schop vol) grond toe" [Deunk 1, 9]. [ANHEUREN; ANGAON].

Acht-Tw 1948: Dee veeldgrond keump mien zwaoger too. **TOOKOMMEN, HEUREN** "toebehoren" [Wanink 1, 196/110].

sHe 1982: Dat geld heurt ow ga niet toe. TOEHEURE “toebehoren” [Telge 3, 149].

Acht 1895: TE HOPE HEBBEN “gemeenschappelijk bezitten” [Telge 2, 55].

Acht 1882: MAN'DELEG “gemeenschappelijk” [Telge 2, 83].

Acht 1882: WERE “bezitting” [Telge 2, 150].

Acht-Tw 1948: Hee is met zien hele gedoote nao Amerika egaone “hij is met zijn hele bezit naar Amerika gegaan” [Wanink 1, 99]. [GEDOOTE].

Acht-Tw 1954: 't Is zienen wagen en ziene ploog “het is alles wat hij heeft; b.v. het muziekinstrument van een rondreizende muzikant” [Wanink 2]. [WAGEN. PLOOG].

● *Zegswiezen veur “zonder bezit”:*

Groen: Met 't blote gat weerumme kommen “zonder bezittingen ergens van terugkomen”.

sHe 1982: Met de nakende kont ston e op straot. MET DE NAKENDE KONT “zonder bezit” [Telge 3, 83].

sHe 1982: Hi-j het zien hele hebbe en holde verzaope “hij heeft al zijn bezit in sterke drank verteerd” [Telge 3, 162]. [VERZOEPE].

Vars 1985: Dén lapzwans verzup kap en kogel [Telge 6, 382]. [KAP EN KOGEL VERZOEPEN; ok: / Pan 1988 (Telge 7, 147)].

SPECULEREN

speculeren

- 01 SPECULERE(N): Acht, Liem.
- 02 SPIKKELIERE(N): Voo, Wehl, Did, Her, Lob.
- 03 SPIKKELEREN: Eef, Groen, Win.
- 04 SPIKKELOEREN: Ang.
- 05 SPEKELEREN: Gor, Eib, Doet, Does.
- 06 SPEKELEREN: Bel.
- 07 GOKKE(N): Zut, Wich, Lar, Gees, Gels, Rek, Din, Wesv.
- 08 'N GOK WAOGE: Zev.
- 09 SPÖLLEN: Zut, Loch, Rek, Tol.
- 10 IN ANDELEN *DOON*: Groen, Lich, Aal, Kep, Hen.
- 11 HANDELE: Lat.
- 12 OP DE BEURS GON: Pan.
- 13 AN DE BEURS ZUN: Zed.
- 14 GELUK BEPREUVEN: Vor.

Zut: Tegenwoordig he'j völle mensen dee op de beurs spöllen/speculeren/gokken.

Doet: Tegenwoordig bunt der völle mensen die op de beurs spekeleert.

Bel: Teggensworeg bunt der völle leu dee op de beurs spekeleert.

Lich: Rechtevoort bunt der völle leu dee-t in andelen doot.

Pan: Tegeswaordig zien der veul die op de beurs gon.

Zed: Tegewoordig zun der völs mins die aan de beurs zun.

Vor: Tegenwoordig bunt der völle leu die op de beurs eur geluk bepreuft.

Acht 1882: Hie hef den helen boel der bie in-ekroemd “hij heeft zijn hele kapitaal erin geïnvesteerd. [INKROEMEN “investeren”].

KRIEGEN

ontvangen, krijgen

- 01 KRIEGE(N): Acht, Liem.
- 02 BEURE(N): Gor, Eef, Vor, Loch, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Wehl, Kep, Dre, Baa, Lat, Wesv, Zev, Did, Pan.
- 03 BUREN: Gees, Gels.
- 04 INBEUREN: / Win 1971 [Deunk 1, 100].
- 05 HEBBEN: Loch, Rek, Win, Wesd, Zel, Hen, Ang.
- 06 VANGE(N): Tol, Sto.
- 07 ONTVANGEN: Bor.
- 08 MAKE: sHe.
- 09 OPLOPEN: / Kot 1925 [Meinen 3, 135].

Loch: Hoovölle geld heb ie veur oew huus ekregen/ebeurd/ehad?

Gees: Hoovölle he'j vuur oew huus ebuurd?

Groen: Hoovölle geld he'j veur dat hoes ekreggene/ekreggen/ebeurd?

Rek: Wat he'j vuur dat hoes ehad?

Sto: Hoevöl geld he'j veur ow huus gevange/gekregge?

sHe: Wat he'j veur 't huus gekrege/gemaak?

Win 1971: Bovölle he'j in-ebeurd “hoeveel heb je ontvangen/geïnd [Deunk 1, 100].

● *Met verwisseling van onderwarp:*

- 01 OPBRENGE(N): Gor, Zut, Wich, Haa, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Zev, Lob.

02 DOEN: Tol.

Wich: Hoevölle geld hef 't huus op-ebrach?

Zev: Hoovöl het ow huus opgebroch/opgebrach?

Lob: Wat het 't huus opgebroch?

Tol: Hoevölle hef ow huus op-ebrach/edaon?

Bor 1862: Hah je den Fransen tied meebe-laefd, dan zol ie bli-j toe-ewes hebben as ie zukken tabak onder de neuze had kunnen kriegien. Daor was toe geen smieten met de mutse nao [GV-alm 98]. [DAOR IS GEEN SMIETEN MET DE MUTSE NAO “het is onmogelijk iets te verkrijgen/verwerven”].

Win 1971: 't Kump van de hozze of van den band “het moet uit de lengte of de breedte komen” [Deunk 1, 98].

● *“Een kleingheid opofferen om iets gro-ters te krijien, een spierinkje uitgooien om een kabeljauw te vangen”:*

01 MET 'N WOS(T) NAO 'N ZIE(J) SPEK GOOI-EN: Ruu, Loch, Lar, Eib, Din, Wesd, Hen.

02 MET 'N WOS NAO 'N ZIEJE SPEK GOOIEN: Eef, Hen.

03 MET 'N WOS NAO 'N ZIEDEN SPEK GOOIEN: Gees, Nee.

04 MET 'N WORS NAO 'N ZI-J SPEK GOOIE(N): Wehl, Wesv, Zev, Did, Pan.

05 MET NE WOSTE NAOR NE ZIEJE SPEK GOOIEN: Groen, Aal.

06 MET NE WOSTE NAOR 'N ZIEDE SPEK GOOIEN: Lich.

07 MET 'N METWOS NAO 'N ZIE SPEK GOOIEN: Gels, Vars.

08 MET 'N METWOS NAO 'N ZIEJE SPEK GOOIEN: Gor, Dre.

09 MET 'N METWOS NAOR 'N ZI-J SPEK GOOIEN: Gen.

10 MET 'N METWOS NAOR 'N ZI-J SPEK SMIETEN: Voo.

11 MET NE METWORSTE NAOR NE ZIE SPEK SMIETEN: Bel.

12 MET NE METWOS NAO NE ZIEJE SPEK SMIETEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 184], Eib veur 1973 [H. Odink 3, 161].

13 MET 'N WOS NAOR 'N ZI-J SPEK SMIETEN: Uif.

14 MET NE ENDE WOS NAOR NE ZIEDEN SPEK SMIETEN: / Eib 1980 [Telge 1, 100].

15 MET 'N STUK WOS NAOR 'N ZIEJ

SPEK GOOIEN: Voo.

16 MET 'N ZI-JE SPEK NAOR 'N WOS GOOIEN: Baa.

17 MET 'N ZI-J SPEK NAOR 'N HAM GOOIE: Lat.

18 MET 'N EI NAOR 'N ZI-J SPEK GOOI-EN: Kep.

19 MET 'N APPEL NAOR 'N ZI-J SPEK GOOIE: / sHe 1982 [Telge 3, 9].

20 'N HAERING UUTGOOIE UM 'N KA-BELJAUW TE VANGE: sHe.

21 'N SPIERINKSKE UUTWARPE UM 'N HERING TE VANGE: Sto.

22 'N DUBBELTJE UUTGEVE UM 'N GUL-DE TE KRIEGE: Wesv.

Vars 1985: I-j mot met 'n worst nao 'n zi-j spek gooiien: de koste geet de baat veuruut [Telge 6, 411/419].

VERDIENEN

verdienen

01 VERDIENE(N): Wich, Din, Gen, Voo, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.

02 VERDENEN: Gor, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win.

03 KRIEGEN: Ruu, Lich, Win, Kep, Hen.

04 BEURE(N): Eef, Wesv, Zev.

Voo: Verdienen; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Tol, Wesv, Did, Sto].

Dre: Der bunt mensen die niks doet en toch 'n hoop geld verdient.

Wesv: Sommige luj kunne meh niks doen geld verdiane/de kos verdiane.

Gor: Veur sommige luu geet de zonne veur niks op: dee verdeent geld met niks doon. En a'j geld verdeent met de jas an, dan kom ie der makkelek an.

Bel: Wat leu verdeent met niks doon nog völle geld: dee laot 't geld warken!

Zut: Dee lui voeren niks uut mäör 't kump der met de batse binnen; dat zin mensen dee in 'n stoel zitten met de veurdeure lös en 't geld stroomt binnen.

Eef: Völle geld beurn en niks doon.

sHe 1982: Ik heb nog gauw effe vieftig gulde gegreppe. GRIEPE “(gauw) verdienen” [Telge 3, 54].

● *In vrieje vertaling:*

01 AN DE KOST KOMMEN: Haa, Lich, Win.

Lich: Wat leu komt met niks doon toch good an de kost.

Vars 1985: Door is dén koopman uut Weners ok; dén dech natuurlek: der is honneg in de bloemen: der is wat te verdienen [Telge 6, 149; ok: / Eib veur 1973 (H. Odink 3, 105)].

sHe 1982: An varkes zit van 't jaor niks an. Der zit niks an "er is weinig mee te verdienen" [Telge 3, 3].

Pan 1988: Wao'j got hikke, mo'j ok mar gon pikke "waar je je amuseert, moet je ook maar je kost opscharrelen" [Telge 7, 51].

Win 1971: Met schranseln he'w der net kommen können. SCHRANSELEN "door hard werken en zuinig zijn aan geld komen" [Deunk 1, 207].

Vars 1985: Hie geet op schabberdebonk: hie's hele dage op pad en zut wat te verdienen met den handel [Telge 6, 295]. [OP SCHABBERDEBONK GAON].

● *"Weinig verdienen":*

sHe: 't Zalt in de pap niet verdiene "erg weinig verdienen" [Telge 3, 176]. [ZALT; PAP; ok: / Pan 1988 (Telge 7, 156)].

Eib veur 1973: An menneg wark is gin dreug brood te verdienen "veel werk wordt slecht betaald" [H. Odink 3, 41].

Bel: Hee hef 't naffelverbendjen nog neet verdeend: hee hef nog niks verdeend. [NAFFELVERBENDJEN].

● *"Veel verdienen":*

Vars 1985: Hie het goed ziene botram "hij verdient goed" [Telge 6, 67].

Pan 1988: Bi-j dén haandel ku'j nog wel 'n paor caente griepe. 'n Paor caente kunne griepe "redelijk kunnen verdienen" [Telge 7, 45].

No Acht 1839: 'AOVEREN "extra verdienen" [Telge 4, 26].

Zel 1903: Dat is veur 'm 'n bot uut de schöt-tel "dat is voor hem een vermindering van inkomsten" [Klokman 9, 51].

Rek: Ne hoesholding kö'j neet met lachen opholden "der mot geld verdeend worden um in laeven te blijven".

Acht-Tw 1948: Ru, ru kinneken, Dien moder is dien minneken, Dien vader is dien winnebrood, Token jaor is 't kinneken groot "rijmpje" [Wanink 1, 214]. [WINNEBROOD "kostwinner"].

BEUNHAZEN

zwart werken, beunhazen

01 BEUNHAZE(N): Gor, Harf, Eef, Vor, Bor, Haa, Rek, Bel, Lich, Aal, Gen, Doet, Wehl, Kep, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto II Bat.

02 HEN BEUNHAZEN GAON: Nee, Bel, Groen, Win, Din, Wesd.

03 GAON BEUNHAZEN: Eib, Groen, Hen, Baa, Ang.

04 BEUNE(N): Vor, Lich, Kep, Lat, Sto, Pan, Lob.

05 KLUSSE(N): Vor, Loch, Lar, Eib, Voo, Zel, Wehl, Hen, Lat, Her II Bat.

06 DER (WAT) BIEKLUSSE(N): Gor, Gees, Zev, Her.

07 HEN KLUSSEN GAON: Aal.

08 DER (WAT) BIE GRIEPEN: Eef, Vor, Ruu, Bor, Nee, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Kep, Dre, Hen II Bat.

09 ZICH DER (WAT) BI-J GRIEPEN: Bre.

10 DER (WAT) BIE VANGEN: Eef, Wich.

11 DER (WAT) ZWART BIE VERDIENEN: Alm, Loch.

12 DER (WAT) ZWART BIE VERDENEN: Zut, Loch.

13 DER ZWART BIE WERKEN: Vor, Ruu.

14 'N ZWARTEN CENT VERDIENEN: Zel.

15 DER (WAT) BI-J SNABBELEN: Kep, Dre.

16 DER (WAT) BIE SNEUJEN: Ruu.

17 DER (WAT) BIE SCHARRELEN: Gees.

18 DER (WAT) BI-J SNAAIEN: Win.

19 KLUNE: Did.

Vor: 's Zaoterdays geet hee altied beunhazen.

Bel: Jan beunhaast al wat e kan.

Groen: 's Zaoterdays geet hee altied hen beunhazen.

Eef: Hee hef 'n uitkering maor intussen grip

e der links en rechts wat bie; vangt hee der 't neudege bie; geet e beunhazen.

Pan: Jan trek van de steun mar ientusse beunt ie van 't laeve.

Bor: Jan löp in de steun en intussen grip e der nog 'n stuver bie.

Nee: 's Zaoterdags grip Jan der nog ne mooien stuver bie.

Bre: Jan hef ne uutkering maor ondertussen grip hee zich nog ne mooien stuver der bi-j.

Aal: Jan hef ne uutkering maor intussen grip e der wal ne mooien cent/stuver bi-j.

Win: Jan hef ne oetkering maor ondertussen snaait e der ne mooien griepstuver bi-j.

ZWARTWARKER

zwartwerker, beunhaas

01 ZWA(R)TWARKER: Gor, Alm, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Vars, Sil, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol, Wesv, Zev, sHe, Zed, Sto II Bat.

02 ZWA(R)TWARKER: Wich, Vor, Din, Gen, Voo, Doet, Wehl, Kep, Hen, Does, Lat, Did, Her, Pan, Lob.

03 ZWERTWARKER: Zut.

04 ZWORTWARKER: Win.

05 BEUNHAAS: Harf, Bor, Rek, Wehl, Baa, Does, Lat, Zev, Did, Sto, Lob.

06 BEUNHAZE: Vor, Ruu, Eib, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Vars, Dre II Bat.

07 BEUNHAZEN: Haa, Eib.

08 BEUNHAAS: Pan.

09 BELASTINGONTDUKER: Gor, Alm, Zel, Hen.

10 VRIEJE VOGEL: Gor.

11 ONDERKROEPER: Bor.

12 RATELBAAND: Pan.

Bor: Vrogger bestond 't woord beunhaas neet.

Haa: Jan deut zwart warken: hee is 'n beunhazen.

● *Bezondere namen veur 'n zwartwerker dén 'n uutkering hef:*

01 FRAUDEUR: Wich, Lar, Nee, Voo, Wesv, Sto.

02 PROFITEUR: Her.

03 OPLICHTER: Ruu.

LOON

loon

01 LOON: Vor, Ruu, Bor, Eib, Bel, Win, Din, Voo, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Ang, Wesv, Groes, Zev, Zed, Sto, Her, Lob.

02 WARKLOON: Groen, Tol.

Zel: 't Loon dat 'n messelder tegenwoordeg verdient, is völle maolen hoger dan wat 'n messelder vrogger verdienen.

Din: 't Loon wat 'n metsler tegenswoordeg verdient, is völle en völle meer dan wat 'n metsler vrogger verdienen.

Groes: 't Loon dat 'n metselder tegeswoordeg verdient, is verscheiene keer hoger dan wat 'n metselder vroeger verdiende.

Groen: 't Warkloon van ne messelder is rechtevoort völle meer as wat ne messelder vrogger verdeenn.

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat 't woord loon neet gebruikt wordt, maor 't woord geld:*

01 GELD: Alm, Vor, Loch, Eib, Hen, Does, Lat.

Does: 't Geld wat 'n metselder tegeswoordeg verdient, is völle keren hoger wat zeej vrogger verdienen.

Vor: 't Geld wat 'n metseler noew beurt, is völle maolen meer as wat e vrogger in de wekke beuren.

Vars 1985: Veur luu die te rieve laeft, is vast geld vasten armoed [Telge 6, 369]. [VAST GELD "vast loon, salaris"].

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat de woorden loon of geld ok vake neet gebruikt wordt: Gor, Eef, Zut, Wich, Lar, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Kep, Dre, Baa, Tol, Wesv, Zev, Did, Pan.*

Aal: De messelers van noo verdeent heel wat meer as dee van vrogger.

Gels: 'n Messeler verdeent tegensworeg völle meer as vrogger.

Lich: Ne metselaar krig noo stukken meer as vrogger.

Acht-Tw 1948: VERLONEN “aan loon betalen” [Wanink 1, 202].

INKOMMEN

inkomen

- 01 INKOMME(N): Acht, Liem / Win 1971 [Deunk 1, 100], sHe 1982 [Telge 3, 70], Vars 1985 [Telge 6, 156].
- 02 IENKOMME(N): Wehl, Groes, Her, Lob.
- 03 INKOMSTEN: Rek, Zel, Tol, Sto.
- 04 IENKOMSTE: Groes, Pan.
- 05 VERDIENSTE(N): Does, Sto.
- 06 LOON: Bor, Wehl, Wesv.
- 07 TRACTEMENT: Rek.
- 08 GEZATTE GELD: Zel 1950 [Broekhuysen 1, 52].

Lar: Inkomen; maor wie zegt: inkom. [Ok: Nee, Eib].

Nee: ’t Inkom van ne dokter is völle hoger as van ne messeler.

Bel: ’t Inkommen van ne dokter is nog völle hoger.

Sil: ’t Inkommen van ’n dokter is nog völle meer.

Rek: ’t Inkommen/traktement van ne dokter is nog völle hoger.

Wesv: ’t Inkomme/loon van ’n dokter is veul meer.

Does: De verdiensten van ’n dokter zun veul hoger.

Lar 1885: Hee hef negen honderd gulden ’s jaors in-te-kommen en aevenduvels kump e te kort, dat deut e. En daorumme zal e naoda’k heure der tookme jaor nog honderd gulden bi-j hebben [Postmeter 1, 19]. [IN-TE-KOMMEN].

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat ’t begrip “inkomen” vake niet gebruikt word: Eef, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Lich, Aal, Bre, Win, Dre, Hen, Baa, Wesv, Zev, Did, Lob.*

Did: ’n Dokter verdient vö! meer. [VERDIENE(N); ok: Ulf, sHe, Lob].

Lob: ’n Dokter verdient veul meer.

Lich: Ne dokter verdeent nog völle völle meer. [VERDENEN; ok: Loch, Lar, Gees, Gels].

Ruu: ’n Dokter krig nog völle meer. [KRIE-GEN; ok: Eib, Vars].

Zel 1950: De uitdrukking ’t gezatte geld “vast inkomen” (is) in onbruik geraakt [Broekhuysen 1, 52].

Pan 1988: Wes mar bli-j da’j bi-j de gemeente waerk heh kunne kriege. Dan he’j now tenminste eindelek ’s vastigheid. VASTIGHEID “(financiële) zekerheid” [Telge 7, 145; ok: / sHe 1982 [Telge 3, 159]].

Vars 1985: ’k Vinne door net ’n gulden. Da’s ’t eerste verdiens vandage! [Telge 6, 373]. [EERSTE VERDIENS].

PENSIOEN

pensioen

- 01 PENSIOEN: Acht, Liem.
- 02 PENSION: Lob.

Gor: Hee is van ’t joor met pensioen egaon.

Lob: Hi-j is dih jaor meh pension gegaon.

● *Uitdrukkingen veur: “met pensioen gaan”:*

- 01 BIE DREES IN DE WEIDE KOMMEN: Gels, Eib, Rek, Groen, Vars, Wesd.
- 02 BIE DREES IN DE WEIDE GAON: Din.
- 03 BI-J HUUS KOMMEN: Ulf.
- 04 OPHOLLEN MET WERKEN: Hen.
- 05 IN DE RÖSTE GAON: Din.

● *Uitdrukkingen veur “met pensioen zijn”:*

- 01 VAN DREES TREKKE(N): Eef, Zut, Ruu, Loch, Nee, Eib, Groen, Win, Din, Voo, Meg, Ulf, Sil, Wehl, Hen, Groes, Did, Sto, Pan.
- 02 AOW KRIEGEN: Gels, Wehl, Pan.
- 03 BIE DREES IN DE WEIDE LOPEN: Ruu, Gees, Win, Din.
- 04 BIE DREES IN DE WEIE LOPEN: Gor, Eef, Baa.
- 05 BI-J DREES IN DE WEI LOPEN: Voo.
- 06 BIE DREES IN DE WEIDE WAEZEN: Lar.
- 07 IN DE WEIDE VAN DREES LOPEN: Win.
- 08 ’T DER OP HEBBEN ZITTEN MET ’T WARK: Groen.
- 09 ’T WARK DER OP HEMME ZITTE: Did.
- 10 UUT ’T WARK WAEZEN: Eef.
- 11 ’T WERKEN DER AN-EGEVEN HEBBEN: Hen.
- 12 NEET MEER NÄÖR DE BAAS HOVEN: Zut.

13 THUUS ZIEN: Pan.

Zut: Der was 'n tied da'j in de VUT gingen veurda'j van Drees kon trekken.

PACHTEN

pachten

- 01 PACHTE(N): Acht, Liem.
- 02 ZICH PACHTEN: Bre.
- 03 IN PACT HEBBEN: Aal.
- 04 HUREN: Win.

Alm: Zille pacht disse boerderieje met 15 bunder grond.

Lat: Hun pachte disse boerderi-j met 15 bunder grond.

Bre: Ze hebt zich disse boerderi-je epacht met 15 ha grond.

Win: Ze huurt/pacht dizze boerderi-je met 15 bunder grond.

Kep: Disse boerderi-j wödt verpach met 15 bunder grond.

● *Verhuren van grond heet: VERPACHTE(N).*

VERPACHTER

verpachter

Dat verpachters neet allene adel, hereboeren en scholten könt waezen, maor ok instellingen blik uut wat de metwarkers uut Gorsel en Stökkum aover lanter op-eschreven hebt.

- 01 VERPACHTER: Gor, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Win, Voo, Gaa, Dre, Hen, Baa, Lat, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Lob.
- 02 EIGENAAR: Gor, Wich, Gees, Rek, Groen, Aal, Win, Gen, Kep, Dre, Hen, Wesv, Zev.
- 03 HEER: Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Groen, Hen, Wesv, Did, Pan.
- 04 PACTHEER: Vor, Eib, Zel, Doet, Kep, Lat, Sto.
- 05 LANDHEER: Kep, Hen, Ang.
- 06 LANTER: Gor, Bor, Bel, Hen.
- 07 HEREBOER: Bel, Groen, Bre.
- 08 HEERBOER: Wehl.
- 09 HEERSCHOP: Aal, Win.
- 10 BARON: Wich, Vor, Ruu.
- 11 SCHOLTE: Aal, Bre.

12 PACTBOER: Nee, Zel, Tol.

13 PACTBAAS: Zut, Din.

14 BOER: Did.

Gor: Lanter gold meer veur 'n grote verpachter zoas 'n kasteelheer, klooster, karke of 'n instelling zoas 't Oude en Nieuwe Gasthuis in Zutphen.

Sto: Verpachters in Stökkum zun 't Gild, de kerk, 't Gasthuus en 't kasteel in 's Heerembarg dat ook 't Hof genuumd wördt.

Hen: A'j 'n hele boerderi-je pachtten, ha'j 'n lanter. Wonen de verpachter op 'n kasteel, dan was e den heer.

Lar: Vrogger was de verpachter meestal 'n heer van 'n landgoed.

Pan: Van Nispele was den heer.

Bor: Den heer van Beekvliet was 'n lanter.

Vor: 'n Pachttheer is gin gewone boer dén grond verpacht.

Win: Ne heerschop is ne groten boer met meer dan ene boerderi-je.

Aal: Den eigenaar is vake ne scholte; den heerschop wordt as name minder gebroekt.

Tol: Was Jansen de verpachter, dan wonen i-j onder Jansen.

● *De huurder van grond heet: PACTER.*

Voo: 'n Pachtboer is de pachter van 'n boerderi-j/plaats. [PACTBOER].

Nee: Den boer dén-at den plaatse pachtten, neumen ze ne WÖNNER van 'n pachtboer.

● *Aover 't pachten/verpachten van grond schriefft de metwarkers:*

Lar: Met Sint-Peter mos der pacht betaald worden. En as de verpachter of de pachter wol opzeggen, dan mos e dat veur Sint-Jaopik doon en dan ging 't met Sint-Peter in.

Nee: At ne pachtboer zien pachter van de plaatse of wol hebben, dan mos e de pacht veur 22 februari opzeggen. Har e dat edaone, dan mos den pachter vuur september van de plaatse of waenn.

Kep: Der kan gepacht worden met 'n pachtcontract maor ok losse grond kö'j pachten. Dat is meestal maor veur 'n jaar. Dat heit dan ok vaak verhuren van grond. Tegeswoordeg kump dat völ meer veur dan verhuren want a'j 'n pachtcontract hebt, stao'j völ sterker.

Gor: Vrogger wodn grond veur zes jaar ver-

pacht. Bie de pachtwet nao W.O. II kwam 't op twaalf joor. In begin joren negenteg is 't nog weer veranderd.

Bre: Den pachter dén van ne scholte kon pachten, wodn verplicht um te helpen met 't binnenhalen van rogge, haver en eerappels van den scholte.

Wich: Met Sinte-Peter (22 februari) plaogen ze hier in Wichem de baron van Hackfort met of de zilveren vloot al binnen was, en of e al zilveren brulfte had. Dat vond e helemaol niet fijn.

Sto: De eigenaar van 't Hof wier eerbiejig - met de pet in de hand - begroet met: "Heer". Zakelek hadde de pachters van doen met de rentmeester.

Meg: Dén kik ok deur andermans roeten "gezegd van een pachter".

HUREN

huren

01 HURE(N): Acht, Liem.

02 ZICH HUREN: Win.

Alm: Zille huurt 'n huus want ze hebt gin geld um der ene te kopen.

Eib: Ze huurt 'n hoes want ze hebt 't geld neet um der ene te kopen.

Aal: Ze huurt 'n huus want ze hebt 't der neet naor um der ene te kopen.

Sto: Zillie hure 'n huus want zillie hemme gin geld um der één te kope.

Pan: Ze zitte gehuurd want kope zit der niet on/aon.

Win: Zee hebt zich 'n hoes ehuurd, zee hebt gin geld umme zich der ene te kopen.

Ruu: Ie huurt 'n huus en ie pacht grond.

Acht-Tw 1895: OPZAGE VAN HUUR "opzegging van huur" [Telge 2, 95].

Win 1971: HUUSKESJAEGER "huisjesmelker" [Deunk 1, 98].

TESTAMENT

testament

01 TESTAMENT: Acht, Liem.

02 LAATSTE WILSBESCHIKKING: Aal.

03 ARFENISBESCHRIEVING: / Lich 1991 [Telge 8, 15].

04 DOODBESCHRIEVINGE: / Acht 1895 [Telge 2, 26].

Rek: Wie hebt bie den notaris de boele laoten beschrieven.

Lich 1991: Dat bunt koopbrevén en arfenisbeschrievingen van de familie Gierkink op Nienhoes in Vraogender [Telge 8, 15].

● "(Een testament) laten maken":

01 LAOTE(N) MAKE(N): Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Gees, Gels, Nee, Bel, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Zel, Kep, Baa, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.

02 LAOTEN BESCHRIEVEN: Eef, Bor, Nee, Eib, Rek, Aal, Ulf, Wehl.

03 LAOTE(N) OPMAKE(N): Harf, Groen, Lich, Hen, Tol, Groes.

04 LAOTEN SCHRIEVEN: Meg.

Ulf: Wi-j hemmen 'n testament laoten maken bi-j de notaris. Wi-j hemmen deur de notaris 'n testament laoten beschrieven.

Harf: Wie hebt bie de notaris 'n testament op laoten maken.

Groes: Wi-j hemme deur de notaris 'n testament op laote make.

Meg: Wi-j hebt de notaris 'n testament laoten schrieven.

sHe 1982: Op 't langste laeve laote beschrievé "(een bezit) bij testamentaire beschikking laten toevallen aan de langstlevende" [Telge 3, 90].

ARFENIS

erfenis

01 ARFENIS: Gor, Eef, Ruu, Bor, Haa, Eib, Voo, Sil, Wesd, Ang, Wesv, Groes, Zev, Zed, Sto.

02 ARFENISSE: Alm, Lar, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Dre, Hen, Tol / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 17].

03 AERFENIS: Her, Pan, Lob.

04 ERFENIS: Zut, Din, Doet, Gaa, Wehl, Does, Lat.

05 ERFENISSE: Wich, Vor, Hen.

06 ARFGOOD: Gees.

07 ARFHUUS: Wesv.

08 NAOLAOTE(N)SCHAP: Bre, Wesv / Vars 1985 [Telge 6, 236].

09 NAOLAOTINGSCHAP: Vor.

10 VERSTARF: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 203], Aal 1966 [Rots 2, 19], Eib veur

1973 [H. Odink 3, 237], Aal 1970 [ADW 6, 1, 22], Vars 1985 [Telge 6, 380].

11 BESTARF: / Win 1971 [Deunk 1, 22].

Sil: Wi-j hebt 'n arfenis gekregen umda'w arfgenaam zun van 'n pas gestorven tante.

Groen: Wi-j hebt ne arfenisse ekreggen umdat wi-j arfgenaam bunt van ne pas estorvene tante.

Gees: Wiej hebt arfgood ekregen.

Wesv: Wi-j hemme 'n arfenis gekrege; wi-j hemme 'n arfhuus gehad.

Aal 1970: Uut 't verstarf van ne ongetrouwden eume van Jannao was wat geld loskommene en doo was Jannao de hoogheid in de kop eslagene; ze wol 'n fenuus [ADW 6, 1, 22].

Eib veur 1973: Jao, zo geet 't bieje verstarf: zolange at 't holt greun is, geet 't wal, maor 't verdort zo gauw "er ontstaat gemakkelijk onenigheid bij het verdelen van een erfenis omdat de onderlinge genegenheid van de familie 'verdort' is" [H. Odink 3, 237].

Lich 1991: 't Schaele verscheet "ongelijke erfenis, waarbij de oudste zoon bijna alles erft en de andere kinderen nagenoeg niets" [Telge 8, 102]. [SCHAEEL. VERSCHEET].

Hen: De koe is dood en 't heuj is op "gezegd als iemand overleden is en geen erfenis na-laat".

Eib veur 1973: lej mot neet denken da'j emes kent vuurda'j ne arfenisse met 'm edeeld hebt "het verdelen van een erfenis geeft dikwijks problemen; dan pas leer je iemand kennen" [H. Odink 3, 17].

ARFGENAAM

erfgenaam

01 ARFGENAAM: Gor, Alm, Eef, Loch, Haa, Nee, Eib, Groen, Win, Voo, Sil, Zel, Dre, Hen, Tol, Zev, Zed.

02 ARFGENAME: Win.

03 ERFGENAAM: Zut, Vor, Din, Gen, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Does, Lat, Groes, Sto.

04 AERFGENAAM: Her, Lob.

05 ARF: Sto.

Does: Weej zun erfgenaam van 'n pas aoverlejen tante.

Win: Wi-j bunt arfgename van ne tante dee korts estorvene is; ze had uns good bedacht.

Sto: Wi-j bun arve van 'n aoverleje tante; wi-j bun erfgenaam.

ARVEN

erven

01 ARVE(N): Gor, Alm, Loch, Lar, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Win, Din, Voo, Sil, Wesd, Zel, Hen, Baa, Tol, Wesv, Groes, Zev, Zed, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 6].

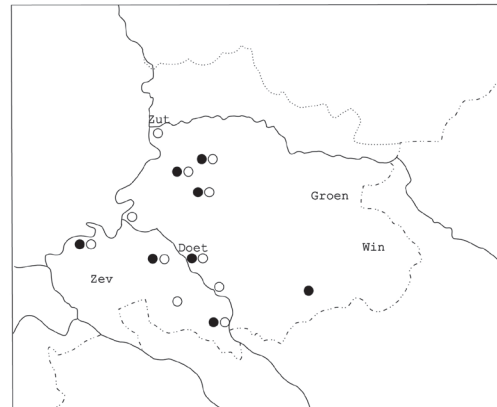
02 ERVE(N): Wich, Vor, Aal, Gen, Doet, Wehl, Hen, Lat.

03 AERVE: Her, Lob.

04 KRIEGEN: Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Gees, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Gaa, Kep, Dre, Hen, Does, Wesv, Zev, Did, Pan.

Lar: Mien kinder arft ieder hun kindsdeel.

Eib: Miene kindere arft/kriegt ieders eur kindsdeel.

● *erve(n) 02*

○ *onterve(n) 02*

Hoo 'n Standaardnederlands woord onze streektaal verandert, is te zeen op dit kaartjen: veural in 't westen en langs den Olden lessel is de oorspronkeleke klinker a (arven) veranderd in 'n e (erven). A'j dit kaartjen vergeliekt met dat van metselaar (blz. 193), bedelen (blz. 344) en armoedig (blz. 368), dan blik dat 't 'n proces is wat neet geliek op geet. Zo is armoedeg al vaker deur de metworkers op-egeven as erven. Ok in andere delen van 't WALD staot veurbeelden woorut de invloed van 't Standaardnederlands blik: harfst => herfst (De wereld-C, blz. 491), barg => berg (De wereld-A, blz. 26), geteling/gieteling => merel (De wereld-B, blz. 375); ok in dee gevallen blik dat de verspreiding van de Nederlandse name in 't ene geval al groter is (herfst) as in 't andere (merel). Veur onterven kiek op blz. 340.

Hen: Mien kinder erft/arft/kriegt te man 'n kindsdeel.

Eib veur 1973: Dee zaleg wil starven, mot an den rechten verarven "wanneer men een erfenis na wil laten, moet men goed uitkijken wie men bedenkt" [H. Odink 3, 220].

● 't Voltooid deelwoord van "erven" is:

- 01 GE-ORVE(N): Eef, Eib, Gen, Voo, Sil, Doet, Gaa, Kep, Dre, Does, Ang, Lat, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
- 02 E-ORVEN: Vor, Din, Zel, Hen.
- 03 E-ORVENE: Bel, Groen, Lich.
- 04 ORVENE: Lich, Bre, Win.
- 05 ORVEN: Nee.
- 06 E-ARFD: Gor, Alm, Ruu, Loch, Bor, Eib, Rek, Bel, Aal, Win, Wesd, Hen, Baa, Tol.
- 07 GE-ARF: Wesv, Zev, sHe, Sto.
- 08 GE-ARVE: Wesv.
- 09 ARFD: Lar, Gels, Bel, Groen.
- 10 ARVED: Win.
- 11 E-ERFD: Wich, Vor, Zel, Hen.
- 12 GEËRFD: Gen, Wehl.
- 13 ERFD: Haa.

Sil: Hebt ullie wel 's van 'n tante ge-orven?

Wesd: Heb i-jluu wel 's van 'n tante ge-arfd?

Lar: Heb iele wel 's wat van 'n tante arfd?

Wich: Heb ieleu wel 's wat van 'n tante erfd?

ONTARVEN

onterven

- 01 ONTARVEN: Gor, Aal, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Sil, Wesd, Zel, Baa, Tol, Groes, Zev, Sto.
- 02 ONTERVE(N): Zut, Wich, Vor, Gen, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Does, Lat, Zed.
- 03 ONTAERVE: Her, Pan.

Bel: Ze hadn ruzie ehad met eur tante en too hef dee eur ontarfd. Ze bunt van de arfenisse oet-eslotten.

Gels: Ze hadn ruzie met uur tante en noo bunt ze ontarfd; ze kriegt niks met van de arfenisse.

Win: Ze hadn onenegheid met de tante en noo bunt ze ontarfd; ze bunt oet 't testament edaone.

Hen: Ze hadden ruzie met eur tante en now

bunt ze ontarfd; ze deilt niet meer met.

Lob: Ze hadde ruzie met eur tante en now kriege ze niks van de erfenis.

● *Veur de verspreiding van "onterven" kiek op 't kaartjen op blz. 339.*

● 't Voltooid deelwoord ontorven is maor één keer op-egeven:

Vor: Ze leien aoverhoop met eur tante en noe hef tante ze ontorven.

● *Veur "kindsdeel" bunt nog op-egeven:*

01 KIENDSDEEL: Her, Pan, Lob.

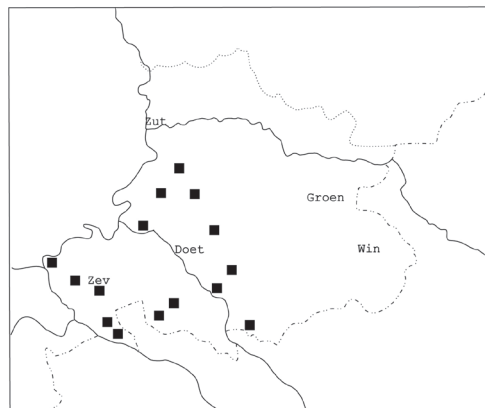
02 KINDSPORTIE: Zut, Loch.

VERDELEN

(een erfenis) verdelen

01 VERDELE(N): Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Sil, Doet, Wehl, Kep, Baa, Does, Ang, Sto.

02 VERDEILE(N): Wich, Voo, Wesd, Zel, Gaa, Dre, Hen, Tol, Wesv, Groes, Zev, Zed, Sto, Her, Lob / sHe 1985 [Telge 3,

■ *verdeile(n) 02*

De ei (verdeilen) kump veural veur in 't zuudwesten van onze streek; de andere plaatsen hebt, net as in 't Standaardnederlands 'n ee (verdelen). Verg. dit kaartjen met de kaartjes in De mens en zien wark-A op blz. 64 (weiken/weken) en op blz. 73 (bleik/bleek).

- 160].
 03 UUT MEKARE MAKEN: Vor, Lar, Bor, Lich, Hen.
 04 OET MEKARE MAKEN: Nee, Eib.
 05 UUT MEKAAR MAKE: Lat, Did.
 06 UUT MEKAOR MAKE: Pan.
 07 UUT MEKAER DOON: Zut.

Sto: 't Verdele/verdeile van de inboedel is duk heel rot.

Gees: 't Verdelen van 't arfgood is vake 'n akeleg wark.

Vor: 't Uut mekare maken van de naolaoting-schap is vake vervelend.

Zut: 't Uut mekaer doon van 't huusraod is vake 'n naer karwei.

Gor: Wie nooit ruzie hef ehad, hef nooit 'n arfenis verdeeld.

Bel: A'j de leu wilt leren kennen, mo'j der ne arfenisse met delen.

Kep: A'j 'n pannekoek met völ mot delen/daelen, worden de stukskes klein "veel varkens maken de spoeling dun".

Vars 1985: Jonges, eerlek deilen, allemaole wat van 't stokvisnat [Telge 6, 338; ok: / Aal 1964 (Rots 1, 57)].

● *Veur de geografische verdeling van deilen – deilen, kiek in: Broekhuysen 1, 105.*

VRUCHTGEBRUUK

vruchtgebruik

- 01 VRUCH(T)GEBRUIK: Gor, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does; Liem.
 02 VRUCHTGEBROEK: Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win.

Lar: Ziene vrouwe hef 't vruchtgebruik van wat e had.

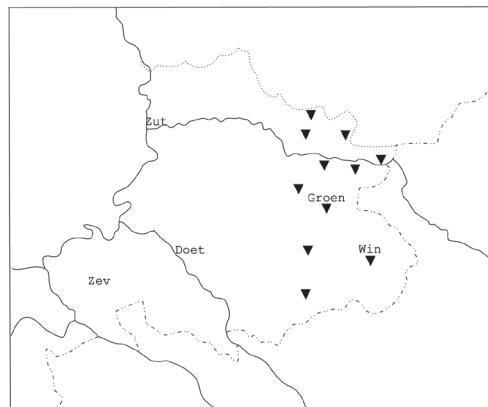
Groes: Z'n vrouw het 't vruchtgebruik van z'n eigendomme.

Eib: Ziene vrouwe hef 't vruchtgebroek van zien bezit.

SCHENKEN

(ten geschenke) geven, schenken

- 01 GEVE(N): Acht, Liem II Bat.

▼ vruchtgebroek 02

In de Liem en den Acht is vruchtgebruuk 't gewone woord, allene in 't oosten van den Acht is dat vruchtgebroek. Op 't kaartjen van huus/hoes ('t Huus, blz. 1) löp de grenze tussen oe en uu umsgeveer 'tzelfde. Taalhistorisch bekeken is de oe 't oldste, de uu hef zich dooruut ontwikkeld; in 't Standaardnederlands is de ui (gebruik) de niejste taalfase.

- 02 GEVVEN: Bel, Groen, Vra, Liev, Aal, Bre, Win.
 03 GAEVE: sHe, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 47].
 04 WEGGEVE(N): Wich, Bel, Hen, Tol, Does, Lat, Sto.
 05 WEGGEVVEN: Aal.
 06 VOTGEVEN: Gees, Nee, Eib, Dre.
 07 OETGEVEN: Gels.
 08 SCHENKE(N): Loch, Bor, Haa, Eib, Lich, Win, Din, Gen, Voo, Zel, Doet, Hen, Groes, Zev, Zed, Sto, Her.
 09 SKENKEN: Bel.
 10 DOON: Loch, Bor, Eib, Groen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 88], Win 1971 [Deunk 1, 45].
 11 DOEN: Alm, Sil / sHe 1982 [Telge 3, 31], Vars 1985 [Telge 6, 85].
 12 WEGDOON: Eib.
 13 AOVERDOEN: Wesv.
 14 VERMAKEN: Vor, Groen.
 15 BEDEN: Gels.
 16 TOOSTELLEN: / Win 1971 [Deunk 1, 244].
 17 AFSCHÖTTEN: / Lich 1991 [Telge 8, 11].

Ruu: Geven, maor wie zegt: geemm. [Ok:

Loch, Lar, Gees, Gels].

Harf: Geven, maor wiej zegt: geevn. [Ok: Eef, Vor, Gees, Gels, Nee, Eib II Bat].

Gels: Beden; maor wie zeit: beenn. 't Is 'n old woord wa'j gebroeken a'j wat met 'n verjeurdag gavven. Wonneer zölle wie 'm 't cadeau geemm; of: wonneer zölle wie 'm 't beenn?

Wesd: Aoverdoen; doen met 'n oe as in 't woord boer.

Win 1971: Morgen kump mien breur hier toch, dan zal ik 'm 't peksken wal toestellen [Deunk 1, 244].

Eib: Wonneer zölle wi-j 'm 't cadeau geven/ doon?

Lich 1991: Hee schöt neet völle af; 't is ne scheregen donder [Telge 8, 11].

Eef: Zien hele bezit hef e an 'n goed doel egeven en noe hef e zelf niks meer; a'j oew gat weggeeft, mo'j zelf deur de ribben schijten.

Wich: Alles wat e had, hef e weg-egeven en now hef e zelf niks meer; hier zeg ze dan: a'j de konte utleent, mo'j deur de ribben schijten.

Bel: Alles wat e had, hef e an 'n good doel weg-egevven/egevven/eskonken en noo hef e zelf niks meer: a'j ow gat weggeeft, kö'j zelf deur de ribben drietten. [Ok: / sHe 1982 (Telge 3, 83)].

Zut: Alles wat e had, hef e an de bedeling/liefdadegheid gegeven en noe hef e zelf niks meer; hee hef zich uitgekleeed veurdad e naor bedde ging. [Ok: / Eib veur 1973 (H. Odink 3, 176)].

Rek: Alles wat e had, hef e an de leefdadegheid egeven: hee hef de bokse oet-etrokken vuurdad e nor bedde ging.

Hen: Hie het al wat e had an 'n goed doel weg-egeven en now hef e zelf niks meer: hie had zich niet motten uitkleenn veurdad e nor bedde ging.

Vars 1985: I-j mot ow niet uitkleden veurda'j naor bedde gaot, want a'j alles weggeeft veurda'j doodgaot, kö'j in moeilekheden kommen [Telge 6, 36].

Bel: Van 't gevven geet de beste koo dreuge staon: a'j alles weggeeft, hol i-j niks aover.

Win 1971: Van gevven wordt de beste koo dreuge "als je steeds weggeeft, houd je niets over". Tweemaal gevven stunk "wat men gekregen heeft, mag men niet weggeven aan anderen" [Deunk 1, 74].

sHe 1982: Van gaeve worre de koewe maor "men moet niet alles weggeven wat men heeft" [Telge 3, 82].

Acht-Tw 1948: Ees egeven, blif egeven [Wanink 1, 100].

Eib veur 1973: Eers egevene dan enomme-ne, is nog slechter dan estollene "wat men eerst gegeven heeft, mag men later niet terugvorderen" [H. Odink 3, 78].

Vars 1985: Dacht i-j da'j door wat van ekregen hadden? Bu'j gek, da's 'n knieperd, dén schuf niks af; dao bu'j niks van te wachten. AFSCHOEVEN "weggeven" [Telge 6, 10].

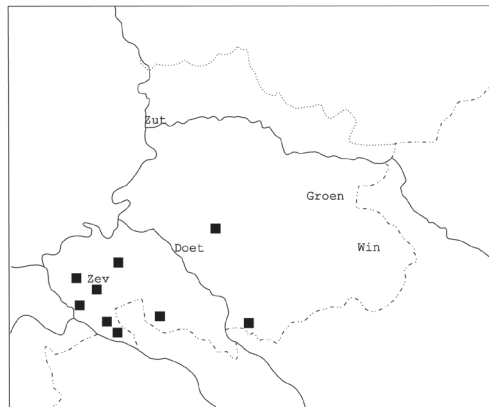
Aal 1966: Ne hele schoeve uut de pottemonee nemmen "een flinke gift geven" [Rots 2, 31].

Acht-Tw 1948: "Alle bate wat", zae de mugge, doew pissen e in de zee "gezegd als men een te kleine bijdrage wil rechtvaardigen" [Wanink 1, 71].

TRAKTEREN

trakteren

- 01 TRAKTERE(N): Acht, Liem.
- 02 TRAKTIERE(N): Voo, Zel, Groes, Zev, Did, Sto, Her, Pan, Lob.
- 03 TREKTEREN: Vor.
- 04 DOEN: Ang.

■ *traktiere(n) 02*

De ie in plaatse van 'n ee veur 'n r kump in völle woorden veur; in dit deel b.v. ok in de warkwoorden taxiere(n) hfst 11, blz. 291, marchandieren id blz.292, ordenieren id blz. 293, spikkeliere(n) 12, blz. 332, spandieren 12, blz. 358, vertransportieren 13, blz. 371.

Vor: Jan is jeureg en deorum trakteert hee op 'n gebakje/trekteert hee met 'n gebakje.

Did: Jan is jeureg en doorum traktiert e op 'n taartje.

Ang: Jan is jeureg en doorum dut e 'n taartjen.

Eef: Jan is jeureg en noe kriege wiele 'n taartjen. [KRIEGEN; ok: Lar, Gels, Eib, Lich, Bre, Kep, Dre, Hen, Does].

CADEAU

cadeau

01 CADEAU: Lar, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Sil, Zel, Doet, Gaa, Hen, Tol, Groes, Zev, Sto, Her.

02 CADEAUTJE(N): Zut, Wich, Vor, Haa, Bel, Groen, Aal, Win, Wesd, Baa, Does, Lat, Pan.

03 KEDEAUTJE(N): Alm, Eef, Ruu, Nee, Rek, Wehl, Wesv.

04 KEDEAU: Gor, Vor, Loch, Bor, Eib.

05 PRESENTJE(N): Gor, Bel, Aal, Gaa, Hen, Zev, sHe.

06 AARDEGHEIDJE(N): Rek, Bel, Aal.

07 KLEINEGHEIDJEN: Hen, Ang.

08 KLEINEGHEID: Aal.

09 PEKSKE: Nee, Zed.

Alm: Umdat Jan jeureg is, zö'w 'm 'n ke-deautje geven.

Wesv: Umdat Jan joreg is, zulle we 'm 'n ke-deautje geve.

Aal: Umdat Jan jeureg is, gevven wi-j 'm 'n cadeau/cadeautjen/presentjen/aardegheidjen/kleingheid.

● *In vrieje vertaling:*

Gees: Umdat Jan jeureg is, geve wiej 'm wat. [Ok: Gels, Dre].

Eib: Umdat Jan jeureg is, he'w 'm wat ekof.

Lich: Umdat Jan jeureg is, hebbe wi-j 'm wat met-ebrach.

Did: Umdat Jan jeureg is, kriegt e wat. [Ok: Lob].

Win: Umdat Jan jäöreg is, zö'w 'm 'n ca-deautjen gevven; zö'w 'm binden. Hebt ze ow good ebonnene?

Win 1971: BINDEN “op een verjaardag geluk wensen en een geschenk aanbieden”. Moder wier deur vader en Hendrik ebondene

met ne ni-je koffiekanne “moeder kreeg van vader en Hendrik een nieuwe koffiekann als verjaardagsgeschenk” [Deunk 1, 25].

GEVEN

geven

01 GEVE(N): Acht, Liem.

02 GEVVEN: Bel, Groen, Aal, Bre, Win.

03 GAEVE: Zev, sHe, Zed, Sto.

04 DOON: Aal.

Lar: Geven, maor wi-j zegt: geemm.

sHe: Umdat Jan jäöreg is, gaeve wi-j 'n presentje.

Groen: Umdat Jan jeureg is, zö'w 'm 'n cadeau gevven.

Aal: Umdat Jan jeureg is, gevven/doot wi-j 'm ne kleingheid.

● *Veur de geografische verdeling van geven – gevven, kiek ok in: Broekhuysen 1, 93. Verg. ok hierbaoven: (ten geschenke) geven, schenken.*

KRIEGEN

krijgen

01 KRIEGE(N): Acht, Liem.

Eef: Sommege kinder kriegt van Sinterklaos meer as andere kinder.

Nee: Wat kinder kriegt met Sinterklaos meer as andere kinder.

Wich: Sommege kinder krieg van Sinterklaos völle meer as andere kinder.

Zut: Sommege kinderen kriegten van Sunterklaos meer dan andere kinderen.

Lat: Wat kinder kriege met Sinterklaos meer dan andere kinder.

FOOI

fooi

01 FOOI: Acht, Liem.

02 FOOIE: Gor, Groen.

03 IETS EXTRA'S: Loch, Gels, Eib.

04 EXTRAATJE(N): Vor, Gaa.

05 WAT EXTRA: Rek.

06 WAT EXTRA'S: Aal.

07 WAT AOEVER: Gor, Did.

08 WAT IN DE VOES(T): Hen.

09 WAT: Aal, Win.

- 10 WAH: Wesv.
 11 GELD OVVER: Bre.
 12 LUK TOO: Eib.
 13 PAAR CENT: Nee.
 14 TIP: Sto.
 15 AOVERENTIE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 151].

Gor: Geef ie de ober ok altied 'n fooie/fooi; geef ie de ober ok altied wat aover?

Loch: Geef ie 'n kelner ok altied 'n fooi/iets extra's?

Eib: Geef ie den ober ok altied ne fooi/nen fooi/luk too/iets extra's?

Hen: Geef i-j 'n ober ok altied 'n fooi; stop i-j 'n kelner ok wel 's wat in de voes?

Acht-Tw 1948: Hier he'j twee kwartjes aoverentie, koopt oe dao sigaren veur "bij het betalen: 'n fooi" [Wanink 1, 151].

Acht-Tw 1948: TEERSTUVER "wat geld om te verteren" [Wanink 1, 194; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 237), Lich 1991 (Telge 8, 122)].

Win 1971: ZOEPENT "een weinig geld, dat men aan drank wil (gewoonlijk slechts: zou kunnen) besteden" [Deunk 1, 286].

Lar 1864: Flustert 'm an 't oor: "Veerhonderd gulden en 'n riksaalder haltergeld (t.w. bij de koop van een paard)" [GV-alm 125]. [HAL-TERGELD].

Win 1971: STARTEGELD "fooi voor de knecht bij verkoop van een koe" [Deunk 1, 226].

Acht 1882: MEEDPENNINK, MEEPENNING "zeker handgeld dat iemand ontvangt bij het afsluiten van een arbeidsovereenkomst; godspenning" [Telge 2, 84].

Win 1971: MEEPENNINK "(vroeger) toegift op het loon, goospenning" [Deunk 1, 142].

Hen 1984: Veur honderdtwinteg gulden en twee gulden meegeld ging Toon de deure uut nao de Vlinderhoeve [Geurtsen 1, 136]. [MEEGELD].

Eib veur 1973: Baoven eur jaarloon, dat, too Hanna met eur veerentwintigste jaor gonk trouwen, was an-egreujd töt dattien gulden, had ze nog ne toobate van 'n spinthooks vlas. Duur den boer wodn dén hook ernest en ebouwd maor 't lienzaod dat der op ezeejd mos worden en dat ne gulden en veertien stuver kostten, mos ze zelvrs beköstigen en dat gonk van eur jaarloon of. Dat der zo neet völle geld terugge-eleg kon worden, löt zik denken [H. Odink 4, 151]. [TOOBATE "emolument"]].

Acht-Tw 1948: TOOBATE "fooi, extra winst" [Wanink 1, 196; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 242), Eib 1980 (Telge 1, 84)].

BAEDELLEN

bedelen

01 BAEDELE(N): Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Gen, Voo, Sil, Doet, Gaa, Kep, Hen, Tol, Ang, Wesv, Groes, Zev, sHe, Sto, Her / Vars 1985 [Telge 6, 32].

02 BAEDLEN: Lar, Nee, Groen, Bre, Din.

03 BEDELE(N): Gor, Wich, Vor, Baa, Does, Lat, Wesv, Groes.

04 BEDDELEN: Zel.

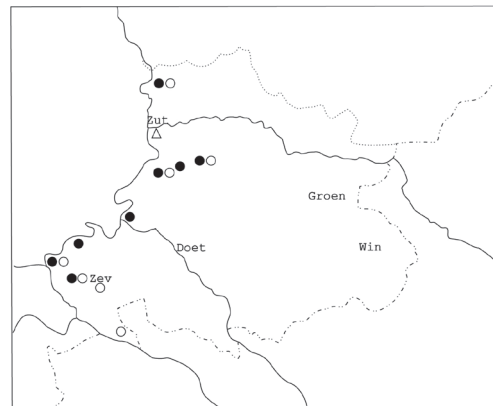
05 SCHOOIE(N): Gor, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Eib, Groen, Win, Wesd, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Her, Pan, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 304].

06 SCHOOIEREN: Gor, Ruu, Gels, Lich, Doet, Ang.

07 SKOOIEREN: Groen.

08 BENZEN: / Acht 1882 [Telge 2, 11].

09 PINGELEN: / Aal 1964 [Rots 1, 33].

● *bedele(n) 03*

○ *bedelaar 09*

△ *bedelaar 10*

De oorspronkeleke klinker ae (baedelen, baedeler) is in 't westen van Acht en Liem vervangen deur de klinker ee: 'n anpassing van onze streektaal an 't Standaardnederlands. Bekiek ok 't kaartje van erven blz. 340.

- 10 MALEN: / Lar 1885 [Postmeter 1, 13].
 11 BIDDEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 75].
 12 OP SCHABBERDEBONK LOPEN: / IJs-
 selstreek ca 1890 [Telge 4, 82].

Gels: Schooieren; maor wiej zegt: schooian.
Doet: Baedelen wier gunsteger ezien as schooieren.

Lar: Dat baedelaars op 'n hook van 'n straote stonden te baedlen, kwam haoste neet veur.

Win: Dat ne baedeler/biddeman op ne hook van ne straote ston te baedeln/schooiene, zag i-j haoste nooit.

Wesv: Door löp hi-j weer te schooie um geld.

Did: Door löp e weer naeve de deur te schooie.

Lob: Vroeger kwame veul zigeuners schooie.

Voo: Zigeuners ginge vrogger langs de huze um te baedelen. Ze stonnen slech bekend umdat der gezegd wier dat ze staolen.

Hen: Schooien wodn edaon deur 'n schooier of baelder; zök volk ging langs de deure.

Gaa: Hi-j streupt stad en land af um geld veur 't goeie doel bi-j mekaar te schooien.

Groes: Baede/bedele doen baedelders/bedelaars um geld.

Ruu: Schooieren/schooien geet um geld; baedeln is met agosie langs de deure gaon um te verkopen en met-ene vraogen um 'n snee stoete. [Ok: Gor, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Aal, Hen].

Pan 1988: As der ien 't daerp wat te doen is – 'n rommelmaert of 't rad van avontuur – gon wi-j allemol op schabbelebonk. OP SCHABBELEBONK GON “ergens naartoe gaan om te kijken of er iets te halen valt” [Telge 7, 118].

Eef: Mien moo wol geen geschooi an de deure; ze zei altied: “leij könt 'n boterham kriegien of wat middag-aeten en a'j vadders gezond bunt, mo'j gaon warken veur de kos. Dat moten wiele ok”. Der waren vaste rondlopers/landlopers dee altied 'n boterham kwammen halen. [GESCHOOI; ok: Sto].

Sto: Vrogger laefde vól minse van de baedel. [BAEDEL “bedelarij”].

Vars 1985: Baedelbrieve van clubs, verenigingen en stichtingen krieg i-j tegenswoordeg bi-j heupe [Telge 6, 32]. [BAEDELBRIEF “bedelbrief”].

Acht-Tw 1948: BIDDEBUUL “bedelzak” [Wanink 1, 75].

BAEDELER

bedelaar

01 BAEDELER: Eef, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Vars, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 32], Lich 1991 [Telge 8, 17].

02 BAEDELAAR: Lar, Bel, Groen, Lich, Doet, Gaa, Kep, Ang.

03 BAEDELAOR: Her.

04 BAEELDER: Voo, Sil, Hen, Groes, Sto / Zel 1864 [Klokman 7, 29].

05 BAEDLER: Loch, Eib, Groen, Din.

06 BAELDER: Bel, Tol / Groes 1938 [Wolters 1, 10], Vars 1985 [Telge 6, 32].

07 BAELER: / Lich 1991 [Telge 8, 17].

08 BELDER: Zel.

09 BEDELAAR: Gor, Vor, Baa, Wesv, Groes, Zev, Lob.

10 BEDELAER: Zut.

11 SCHOOIER: Gor, Alm, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Rek, Lich, Aal, Din, Gen, Sil, Wesd, Wehl, Kep, Dre, Tol, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 304].

12 SKOOIER: Bel, Groen.

13 LANDLEUPER: Eib, Bel, Voo, Zel.

14 LANDLOPER: Gor, Gen, Baa, Does, Ang.

15 LAEGLOPER: Sto.

16 BIDDEMAN: Win / Acht 1882 [Telge 2, 12], Win 1971 [Deunk 1, 24].

17 BIDMAN: / Acht 1882 [Telge 2, 12].

18 BIDDEKEERL: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 75].

19 SJAPS VAN NE KEERL: / Lich 1991 [Telge 8, 107].

Bel: Wi-j mochten van oos thoes nooit praeten van baedeler; wi-j mosten altied zeggen: door is 'n arm mense.

Rek: Ik hebbe lever met ne baedeler te done as met ne schooier. Ne baedeler vrög allene mor, ne schooier nömt ok wal 's wat.

Gor: Ie hadden beroepsschooiers en gelaegeheidsschooiers. Töt de eersten heuren woonwagenluu en landlopers.

Lar: Schooiers gaddern/gaardn zo hier en door wat op, maor gingen ok langs de deure met veters, kamferballen en meer van dat

spul.

Bor: Schooiers baedeln neet recht maor wollen wel wat verkopen en ok wel graag klere of etten hebben. Maor dat vrogen ze neet regelrecht.

Aal: Schooiers: rondtrekkende leu, b.v. trug-gelers/kistjeskeerls dee an de deure kwammen. Ze stonnen 'n betjen buten de samenlaeving.

Gels: Vrogger wodn de leu dee in 'n woonwagen wondn en an de kos kwammen met schooian langs de dure um wat te verkopen (kneupe) allemaole schooias eneumd.

Pan: Vroeger kwame der duk schooiers on de deur. Sommege deje wat vur gaeld (zage sliepe, klein grei verkope) en a'j niks te doen had of niks wou kope, dan vroege ze b.v. um 'n stukske spek.

Nee: Schooias: de mansleu deden völle steule matten en de vrouwleu gingen met ne korf met koopmanschop langs de huze; ze prebeern dan elastiek, kemmekes en zulk spul te verkopen.

Bre: Ne schooierswief geet met ne korf met klein grei langs de deuren; ze hef o.a. ellastiek, skoveters, touw, zepe, wasknippers en schellemeskes bi-j zich.

Gor: Vrogger kwammen der heel vake schooiers an de deure. Die vrogen dan umme aeten. Ze verkochten wel ellastiek, brillantine, kammetjes, kamferballen, schellemeskes en wösters.

Zel: Bi-j ons kwam vrogger 'n vrouwe die numen wi-j 't Zwarte Wief. Zie verkoch van dubbel papier mooie reuskes die ze zelf emaaft hadde. Moeder zat die dan in de glazenkaste. Maor dat ze 'n schooierswief was, geleuf ik wel.

Bre: As kindere van zo'n zes joor ondeugend wazzen, dan zei moder: "Ik geleuf da'k ow maor verkope an 'n olden schooier".

Acht 1895: LABBEZAK "scheldnaam voor een bedelaar" [Telge 2, 76].

Gees: Schooiers wazzen vake zigeuners dee langs de dure gaot.

Zev: Zigeuners ware ook schooiers.

Wesv: Arme minse, zigeuners en woonwageminse ware vroeger schooiers.

Vor: Schooiers woont in 'n woonwagenkamp. [Ok: Ruu, Gels, Nee, Rek, Dre, Hen].

Groen: De meeste schooiers wondn vrogger in ne woonwagen. [Ok: Lich].

● *De metwarkers geeft an dat an schooier behalve "baedeler" en "venter langs de huze" ok andere aspecten 'n rolle spölt: "gemene keerl", "oplichter" (op-egeven veur Alm, Eef, Zut, Loch, Lar, Gels, Haa, Bel, Voo, Gaa; verg.: De mens-D blz. 1035) en "keerl dén der onverzörgd uutzut en plodden an hef" (op-egeven veur Alm, Zut, Vor, Din, Voo, Gaa, Ang, Groes, Zed, Sto; verg.: De mens-B, blz. 508). Ok veur "vagebond" is schooier in onze streek 'n algemene name (verg.: De mens-D, blz. 1017).*

Zut: 'n Schooier is neet allene 'n bedelaar mäör ook iemand dee altied bietst of iemand dee der onverzörgd bielöp.

Loch: Schooiers waren volgens onze mening leu dee te lui waren um te warken en 't met de eerlekehde neet te nauw nammen.

Gels: Tegenswoordeg bunt schooias leu dee neet al te best bekend staot en/of vernemsteg bunt um anderen wat afhandeg te maken.

Eef: 'n Stel schooiers prebeern de dome-nee te bedotten deur 'n droevig verhaal op te hangen en doorbij kwansuus 'n biebelkje uut de zak te laoten vallen um 'n goeien indruk te maken. Datzelfde werd herhaald bie de pestoor, maor door veel dan geen biebel-tjen uut de zak maor 'n rozenkrans. 't Bracht wat op.

Win 1971: BIDDELEU "bedelaars". SCHARMEZEERDER "zwerfer die men niet vertrouwt". NACHSLAOPER "zwerfer die bij een boer overnacht". RONDLOPER "zwerfer, iemand zonder vaste woon- of verblijfplaats" [Deunk 1, 24/200/149/195; ok: Eef].

Kot 1911: Nog gin half jaor nao eur trouwen veel 't ieder in de buurte op dat der – as Dores neet in was – iederbods ne rondleuper bi-j Jenne an huus kwam; der wodn schande van esprokkene [Meinen 2, 118]. [RONDLEUPER].

Voo: Landleupers bunt zwarvers; zwarver is 'n minder negatief woord. [ZWARVER].

Kep: Woonwagenleu/woonwagenvolk waren vrogger ok schooiers, net as zwarvers. [WOONWAGENLEU. WOONWAGENVOLK; ok: Groen. ZWERVER; ok: Wich].

Groen: Leu oet ne tentwagen wodn tentwagenvolk of woonwagenvolk eneumd. [TENTWAGENVOLK].

Win 1971: PLATJESVOLK "landlopers,

schooiersvolk" [Deunk 1, 175].

Bor 1984: KOZAKKEN "landlopers" ['t Huus 53].

Acht 1882: VERSCHOVELINK "verschoppling" [Telge 2, 140].

sHe 1982: Laot dén prut hier niet aover de vloer komme. Door lup van allehand gezöks. PRUT, GEZÖKS "slecht volk, schorriemorrie" [Telge 3, 120].

Vars 1985: Zo'n geteisem, um mensen zo veur altied ongelukkeg te maken. GETEISEM "schorriemorrie" [Telge 6, 119].

● *Namen veur vrouwleu dee baedelt:*

bedelares

Wich: 'n Vrouw die bedelt, is 'n schooierswief. Vrogger stond der wel 's 'n woonwagen bi-j ons huus; dat waren ok net schooiers. Zigeuners waren soms ok schooierachteg; zwervers ku'j der ok met vergelieken. [SCHOOIERSWIEF; ok: Bre, Win, Zel, Hen, Baa, Zev. SCHOOIERACHTEG].

Haa: 'n Keerl is 'n schooier, 'n vrouwe 'n schooiersvrouwe. [SCHOOIERSVROUWE; ok: Groen].

Aal: BIDDEWIEF, BAEDELERSVROUWE is ne vrouwe dee baedelt.

Win 1971: BAEDELERSKE, BIDDEWIEF, BIDWIEF "bedelares" [Deunk 1, 17].

Acht-Tw 1948: BIDDEWIEF [Wanink 1, 75].

Lar 1838: BIDDEVROUWE "bedelares" [GV-alm 182].

Acht-Tw 1948: GODLOONT; GODLOONT OEW "dankspreuk van bedelaars" [Wanink 1, 103].

AFTROGGELEN

(geld) aftroggelen

01 AFTROGGELE(N): Gor, Zut, Vor, Ruu, Bor, Win, Din, Gen, Sil, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Zed, Sto, Her.

02 OFTROGGELEN: Nee, Eib.

03 LÖSTROGGELEN: Dre.

04 AFHANDEG MAKEN: Gor, Eef, Wich, Ruu, Loch, Bor, Aal, Wesd, Hen.

05 AFNIEFELE(N): Win, Sto.

06 OFNIEFELEN: Bel.

07 AFBAEDELLEN: Bre, Voo.

08 AFSCHOOIEN: Groen.

Eib: Met 'n meudelek verhaal kreeg ze 't weer gedaone en troggeln eure vriendinne geld of.

Dre: Deur zich zieleg veur te doon, wis ze altied weer geld lös te troggelen van eur vriendin.

Win: Met dreuvege geschichten wist ze van eure vriendinne geld af te troggelne/wist ze de vriendinne geld af te niefelne.

Wich: Met zielege praotjes wis ze eur vriendinne iedere keer weer geld afhandeg te maken.

Bel: Met mooie präötjes wis ze eur tante iedere kere weer geld of te niefeln.

● *In vrieje vertaling is "geld aftroggelen (van iemand)" vake:*

01 GELD KRIEGE(N) VAN: Alm, Gees, Haa, Bel, Zev, Did.

02 GELD LÖSKRIEGEN VAN: Lar.

03 GELD LOSKLOPPEN BI-J: Groen, Pan.

04 GELD LOSKRIEGEN BI-J: Lich.

05 GELD LÖSKRIEGEN BIEJ: Rek.

06 GELD LÖSPRAOTEN VAN: Tol.

07 GELD LOSPRAOTEN VAN: Win.

08 GELD LOSPRAOTE BI-J: Lat.

09 GELD AFSCHOOIEN (VAN): Groen.

10 GELD AFGIEREN (VAN): Groen.

11 GELD UUT DE TESSE KLOPPEN (VAN): Aal.

12 GELD LICHTER MAKEN: Kep.

13 OFHELPELEN VAN 'T GELD: Gels.

Alm: Met armudege verhaaltjes wis ze van 'n vriendinne geld te kriegen.

Lar: Met mooie präötjes wis ze iedere keer geld van 'n vriendinne lös te kriegen.

Lich: Met armeudege präötjes wis hee bi-j ziene vriendinne geld los te kriegen.

Groen: Met armeudege vertelseltjes wist ze eure vriendinne iedere kere weer geld af te schooien. Hier zekt ze ok wal: afgieren.

Lat: Met zielege verhaaltjes wis ze telkes weer geld los te praote bi-j heur vriendin.

Aal: Met slimme präötjes wist zee eure vriendinne iedere kere geld uut de tesse te kloppen.

Kep: Met zielege smoetsjes wis zi-j eur vriendin weer wat geld lichter te maken.

Gels: Met armeudege verhaaltjes wis ze uur

vriendinne altied van 't geld of te helpen.

Olb: 'k Mot zien da'k moeder veur 't kamentet krieg: 'k mot zien da'k wat geld van moeder krieg.

Sil: Iemand 'n luus in de kraag paoten "iemand financieel benaodelen". [LUUS; PAOTEN].

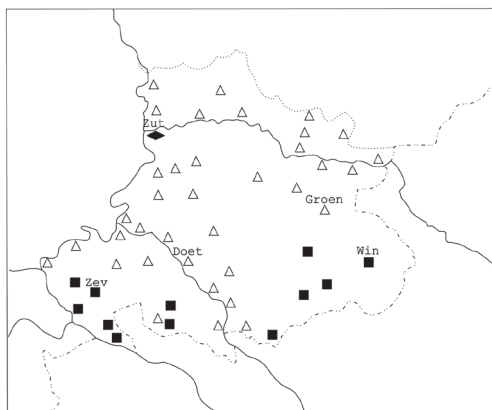
● *Veur iemand (financieel) benaodelen, kiek ok in: De mens-D blz. 1033.*

SPOREN

sparen

01 SPORE(N): Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Gen, Voo, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Did, Sto.

02 SPAORE(N): Lich, Aal, Bre, Win, Din,

△ sporen 01
■ spaore(n) 02

◆ späören 02

Bie de vraoge aover de woorden sparen en spaar(pot) is an de metwarkers evraogd hoo de klinker precies uut-esprokken wordt: as aa, zoas in 't Nederlandse woord jaar, as 'n ao, zoas in 't dialectwoord praoten of as 'n oo, zoas in 't Nederlandse woord horen. De combinatie aar is neet op-egeven, dudelek is dat de metwarkers de combinatie oor 't vaakste eneumd hebt en dat in 't zuden van de Liem en 't zuudoosten van den Acht de combinatie aor veurkump. De äör veur 't Zutphens is heel klankwettig; kiek ok 't onderschrift bie 't kaartje van metselaar op blz. 193.

Groes, Zev, sHe, Zed, Her, Pan, Lob.
03 SPÄÖREN: Zut.

Gels: Sporen, maor wiej zegt: spoo-an. [Ok: Nee, Rek, Bel, Groen].

Eef: Vlakbiej, in Zutphent, spoort ze neet, door späören ze en ze gaot door dan ok naor de Späörbanke op Schupstool. Dat is maor drie kilometer biej ons vandan.

Zut: Wie späören mäör gebruiken däärveur geen späörpot meer.

Eib veur 1973: Bu'j oet de nood, dan kump den dood "heeft men op de oude dag zoveel gespaard dat men rustig zou kunnen leven, dan komt de dood" [H. Odink 3, 173].

Pan 1988: Dén het zien hele laeve alles mar gestoek. STOEKE "(geld) oppotten" [Telge 7, 134].

Win 1971: Wi-j heb ok nog luk geld hen-eleg "we hebben nog wat geld gespaard" [Deunk 1, 91]. [HENLEGGEN].

Pan 1988: Wie 't langste laef, het de miste olde bokse "gezegd door iemand die aan sparen weinig waarde hecht" [Telge 7, 79].

SPOORPOT

spaarpot

01 SPOORPOT: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Gen, Voo, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Did / Vars 1985 [Telge 6, 328].

02 SPOORSPOT: Bel, Groen, Baa.

03 SPAORPOT: Lich, Aal, Bre, Win, Din, Groes, Zev, sHe, Her, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 139].

04 SPAORSPOT: Zed, Sto / IJsselstreek ca 1890 [Telge 4, 82], sHe 1982 [Telge 3, 139].

05 SPÄÖRPOT: Zut.

06 SPAORVARKE: Zed.

Gels: Spoorpot, maor wiej zegt: spoo-apot. [Ok: Nee, Rek, Bel, Groen].

Bel: Spoorpot; maor wi-j zegt: spoo-aspot, spoo-apot. [Ok: Groen].

Liem 1847: As men ook altied maor aan dat spaoren dacht, zol men ook endelek en ten langen leste niks anders as 'n spaoraoven worden [GV-alm 100]. [SPAORAOVEN].

SPOORGELD

spaargeld

- 01 SPOORGELD, SPAORGELD: Acht, Liem.
- 02 SPÄÖRGELD: Zut.
- 03 SPOORCENTE(N): Loch, Gees, Eib, Aal, Wehl, Dre, Wesv, Sto.
- 04 GELD: Lich, Meg, Wesd, Hen.

Wesv: Mien spoorgeld/spoorcente leit bi-j de bank.

Eib: Miene spoorcenten ligt bie de banke.

GELDWOLF

geldwolf, duitendief

- 01 GELDWOLF: Eef, Ruu, Gels, Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Voo, Meg, Zel, Hen, Does / Vars 1985 [Telge 6, 116].
- 02 GELDDUVEL: Wich, Eib, Win, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 50], Vars 1985 [Telge 6, 116].
- 03 DUIITE(N)DIEF: Ruu, Bel, Groes.
- 04 DUIITE-NEUKER: / sHe 1982 [Telge 3, 37].
- 05 KNIERPERT: Gees.
- 06 KNIPEKUL: Gels.
- 07 PIENEKÖTTEL: Gels, Rek.
- 08 GELDSCHRAPER: Zev.
- 09 SCHRAPERD: Gees.
- 10 PENNINGVRIEND: Lar.
- 11 PENNINKSVRAEND: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 159].
- 12 CENTEPOETSER: Wesv.
- 13 HEBBERD: Gees.

● *Zegswiezen dee betrekking hebt op leu dee geldwolf/duitendief bunt:*

- 01 OP DE CENTEN WAEZEN: Wich, Vor, Wehl, Ang.
- 02 WREED OP DE CENTEN WAEZEN: Hen.
- 03 OP DE PENNING ZUN: Wehl.
- 04 OP 'T/ZIEN GELD ZITTE(N): Groen, Vars, Wehl, Zev.
- 05 OP DE CENTE ZITTE: Did.
- 06 GEK OP GELD WAEZEN: Lar.
- 07 VOEL OP GELD WAEZEN: Eib.
- 08 VAN GELD HOLDEN: Harf.
- 09 AAN CENTE WETTE TE KOMME: sHe.
- 10 MET DE KONT OP DE GELDKIS ZITTE: Zev.

Does: Dén geldwolf löt zich veur 'n dubbeltje 'n gat in de kneej boren.

Ulf: Dén kniepert löt zich veur 'n dubbeltje 'n gat deur 't knie boren.

Zev: Van 'n geldschraper zeg ie: 't geld is 'm de baas/hi-j zit met de kont op de geldkis.

WAEELDE

weelde

- 01 WAEELDE: Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gels, Haa, Nee, Groen, Voo, Sil, Doet, Gaa, Kep, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Zed, Sto, Her.
- 02 WELDE: Eib, Bel, Lich, Aal, Win, Wesd, Dre, Hen, Tol / Eib 1980 [Telge 1, 97].
- 03 WEELDE: Bor, Groen, Din, Zel, Baa, Does, Zev, Did, Sto.
- 04 WAELE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 210].
- 05 AOVERDAOD: Wich, Lar, Zwi, Eib, Meg, Sil, Zel, Doet, Hen, Zev II Mar.
- 06 OPPERDAOD: Bre.
- 07 RIEKDOM: Eib.

Lar: Zee laeft in waelde; 't bunt riekeley.

Lat: Ze laeve in waelde: ze hebbe veul geld.

Dre: Ze laeft in welde; 't bunt rieke stinkers.

Zel: Zie laeft in weelde: ze bunt rieke.

Pan: Ze laeve ien saus en braus; 't zien rieke stinkerds.

Acht-Tw 1948: De waele wodt 'm baas "de zucht naar weelde heeft hem te pakken" [Wanink 1, 210].

Vars: Ze laeft zo weldereg; as 't eur mor niet geet as de maden in 't spek: van welde valt ze der uut en van armoed könt ze der niet weer inkommen. [WELDEREG; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 403)].

Win 1971: 't Mot der bi-j dee leu slim boldiezeg oetzeen "die mensen moeten hun huis bijzonder weelderig ingericht hebben". BOLDIEZEG "te groots, te weelderig" [Deunk 1, 31].

Acht-Tw 1948: BOLDIEZEG "te luxueus, groots" [Wanink 1, 79].

Liem 1845: AOVERSCHAOVIG "overdadig" [GV-alm 176].

Lich 1991: Ze hadden 't door niet riekeley. RIEKELEK "overdadig" [Telge 8, 98].

RIEKE

rijk

- 01 RIEKE: Gor, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Wesd, Zel, Dre, Hen, Tol / No Acht 1883 [Telge 4, 73].
- 02 RIEK: Din, Gen, Voo, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
- 03 DIKKE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 86].

Ruu: Wee is den rieksten keerl op de weerld; wee op de weerld hef 't meeste geld?

Rek: Wel is den rieksten keerl op de weerld; wee hef 't meeste geld van de weerld?

Din: Wie is den rieksten keerl op eerde/in de weld?

Dre: Wie is de riekste keerl van de wereld?

Wesv: Wie is de riekste man van de wereld?

Zed: Wie is de riekste keerl op eerde?

Acht-Tw 1948: Nen dikken boer [Wanink 1, 86].

Aal 1964: Ow rieke raekenen en ow arm tellen "niet veel hebben" [Rots 1, 60].

Vars 1985: 'k Raode ow: holt niet te völle rekening met 'm, want hie rekkent zich rieke, mor hie telt zich arm [Telge 6, 284].

SCHATRIEKE

schatrijk

- 01 SCHATRIEKE: Eef, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Aal, Win, Din, Vars, Zel, Hen, Baa.
- 02 SKATRIEKE: Groen.
- 03 SCHATRIEK: Voo, Sil, Wehl, Lat, Wesv, Groes, Zev, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 04 SCHAT-HEMELTJES-RIEK: Ulf.
- 05 STINKEND RIEKE: Gor, Eef, Vor, Rek, Groen, Wesd, Baa.
- 06 STINKEND RIEK: Zut, Voo, Ulf, Wesv.
- 07 STEENRIEKE: Ruu, Bor, Eib, Rek, Din, Hen.
- 08 BULKEND RIEKE: Groen.
- 09 BULKE-RIEKE: Eib.
- 10 GRONDELOOS RIEKE: Hen.

Nee: Hee hef zovölle geld, hee is schatrieke. 't Is 'n schatrieke stinkerd.

Vars: Hie is schatrieke: hie hef de schäöpkes op 't dreuge/hie hef de henne met de golden eier.

Wesv: Hi-j het zoveul geld, hi-j is schatriek/

stinkend riek.

Eib: Hee hef zovölle geld, hee is steenriek/bulke-riek; hee hef geld as drek/'t geld löp 'm 't gat oet/hee verzöp in 't geld.

Kot 1913: Den tweeden zönne van Scholte Oelenbrink brach nog völle verbaeteringen an de Schrevinkplaatse waar e ok meer as genug de middelen veur hadde; hee was joo fenaol rieke [Meinen 2a, 113]. [FENAOL RIEKE "schatrijk"].

IJsselstreek ca 1890: SMOORRIEKE "zeer rijk" [Telge 4, 82].

'N FORTUIN HEBBEN

rijk zijn, een fortuin bezitten

- 01 'N FORTUIN HEBBE(N): Alm, Vor, Lar, Zel, Tol, Sto, Her.
- 02 'N FORTUUN HEBBEN: Bel, Din, Hen.
- 03 GELD ZAT HEBBEN: Bor, Rek, Groen, Win, Wehl, Dre, Lob.
- 04 VÖL(LE) GELD HEBBEN: Gels, Bel, Win, Voo.
- 05 NE BULT GELD HEBBE(N): Nee, Pan.
- 06 'N HOOP GELD HEBBEN: Alm, Din.
- 07 HEUPE GELD HEBBEN: Win.
- 08 'N BONK GELD HEBBEN: Sil.
- 09 NE SLOMP GELD HEBBEN: Win.
- 10 NE SMAK GELD HEBBEN: Win.
- 11 'N FLINKEN SPOORCENT HEBBEN: Haa.
- 12 'N ADIG BITJE GELD HEBBE: Groes.
- 13 'N GOLDKANTE HEBBEN: Wich.
- 14 STOP-SJET HEMME: / Pan 1977 [Telge 7, 135].

Eib veur 1973: MOZES EN DE PROFETEN HEBBEN "veel geld hebben; misschien afgeleid van het Jiddisch 'moos': geld" [H. Odink 3, 195].

● *Uitdrukkingen in verband met "(heel) rijk zijn, een fortuin bezitten":*

- 01 DE BOKS(E) NIET KAPOT/KEPOT HEBBEN: Gor, Eef, Wich, Gen, Meg, Ulf, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Wesv, Sto, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 20], Pan 1988 [Telge 7, 21].
- 02 DE SÖKKE NIET KAPOT HEBBEN: Hen.

- 03 GOOD WAT ACHTER 'T VESTJEN
HEBBEN: Aal.
- 04 DE SCHÄÖPKES OP 'T DREUGE *HEB-
BEN*: Gor, Eef, Vor, Ruu, Bor, Kep, Tol,
Ang.
- 05 DE SCHAOPKES OP 'T DREUGE
HEBBE(N): Zel, Wesv.
- 06 DE SCHÄÖPKES OP DEN DREUGE
HEBBE: Did.
- 07 ZIEN SCHÄÖPKES OP 'T DREUGE
HEBBEN: Doet.
- 08 ZIEN SKAOPKES OP 'T DREUGE HEB-
BEN: Bre.
- 09 GELD AS WATER HEBBE(N): Voo, Zed.
- 10 GELD AS DREK HEBBE(N): Win, Sto /
Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 100].
- 11 GELD MER AS ZAT HEBBEN: / Acht-Tw
1948 [Wanink 1, 100].
- 12 DE BUIT BINNEN HEBBEN: Tol.
- 13 DE BUUL VOL HEBBEN: Gor.
- 14 WAT OP DE SCHOEFKORE HEBBEN: /
Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 100].
- 15 SCHOEF OVVER DEN DOEM HEB-
BEN: Aal / Win 1976 [Aessink 4, 66].
- 16 SCHOEF OP DEN DOEM HEBBEN:
/ Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 100], Vars
1985 [Telge 6, 302].
- 17 SCHOEF VÄÖR DEN DOEM: / Win 1982
[Deunk 2, 239].
- 18 STINKEND RIEK(E) *WAEZEN*: Eef, Zut,
Vor, Lar, Bel, Groen, Aal, Din, Wehl, Baa,
Tol, Did, Zed / Vars 1985 [Telge 6, 337].
- 19 STINKENDE RIEKE *WAEZEN*: Haa.
- 20 SCHATRIEK(E) *WAEZEN*: Zut, Ruu, Bor,
Rek, Lich, Win, Gen, Vars, Hen, Does,
Wesv, Zed, Sto.
- 21 BULKEND RIEK(E) *WAEZE(N)*: Hen,
Sto.
- 22 BÖLKEND RIEKE *WEZZEN*: Win.
- 23 BARSTEND RIEKE *WAEZEN*: Eef, Aal.
- 24 BASTES RIEK ZIN: Wesv.
- 25 GOOD ROOMS *WAEZEN*: Lich.
- 26 BINNEN *WAEZEN*: Groen, Aal.
- 27 BOVVEN JAN *WEZZEN*: Aal.
- 28 ONDER DE PANNEN *WAEZEN*: / Eib
veur 1973 [H. Odink 3, 184].
- 29 DER GLAD BAOVENOP ZUN: Sto.
- 30 DER *GOOD BI-J ZITTE(N)*: Harf, Ruu,
Eib, Lich, Wehl, Zev / Acht-Tw 1948
[Wanink 1, 76].
- 31 DER WARMPIJES *BI-J ZITTE(N)*: Wich,
Loch, Bre, Zev.
- 32 DER WARMKES *BI-J ZITTE(N)*: Wehl.
- 33 DER WARM *BI-J ZITTE*: Pan.
- 34 DER DIKKE BIE *ZITTEN*: / Acht 1882
[Otto 1, 499], Acht-Tw 1948 [Wanink 1,
86].
- 35 *GOED IEN DE SLAPPE WAS ZITTEN*:
Aal, Wehl.
- 36 *BULKE(N) VAN 'T GELD*: Groen, Aal,
Gaa, Dre, Tol, Lat, Wesv, Did, Sto.
- 37 *BÖLKEN VAN 'T GELD*: Gor, Vor, Loch,
Rek, Aal, Win.
- 38 *BÖKSE VAN 'T GAELD*: / Pan 1988 [Tel-
ge 7, 21].
- 39 *BARSTE(N) VAN 'T GELD*: Aal, Bre,
Win, Wesv.
- 40 *BARSTE IEN 'T GAELD*: Her, Pan.
- 41 *ZWEMMEN IN 'T GELD*: Zut, Groen,
Voo, Wehl.
- 42 *VERZOEPEN IN 'T GELD*: Din.
- 43 *ZICH GOED BI-J DE KÄÖLTJES KÖN-
NEN WARMEN*: Hen.
- 44 *ZICH GOED KÖNNEN REDDEN*: Wehl,
Hen / Vars 1985 [Telge 6, 283].
- 45 *ZICH ONMUNDEG KÖNNEN REDDEN*:
Gels.
- 46 *VAN ZIK OF KÖNNEN SPIEJEN*: / Acht-
Tw 1948 [Wanink 1, 185].
- 47 *LANGE NEET ROT WEZZEN*: / Aal 1964
[Rots 1, 57].
- 48 *DE HENNE MET DE GOLDEN EIER
HEMMEN*: Vars.

Hen: As iemand rieke is, wordt der wel ezeg: hie hef de bokse niet kapot, of ok wel: hie hef de sökke niet kapot, of: hie kan zich goed bi-j de käöltjes warmen, of: hie kan zich goed redder.

Tol: Hie hef de schäöpkes op 't dreuge/hie hef de buit binnen; hie wet niet woor e 't laoten mot.

Lob: Hi-j het goed veur zien zaakje gezörg; dén is de boks niet kapot/kepot.

Gor: Riek volk: zie bölkt van 't geld.

Din: Ze verzoept in 't geld; ze wet niet hoe ze 't op mot kriegen.

Lich: As der ene heel völle geld hef, zeg i-j: hee is good rooms, hee hoeft 't nans um te laoten.

Gaa: Die luj bulkt van 't geld, die hemmen de bokse niet kapot.

Gels 1950: Ja, 't kan wonder gaon in de

waard. De blomen hebt mie gelukke ebrach. Neet allene van dat, zeg e, en schaoft met den doem aover den vuursten vinger, nee, 't grötste gelukke zit näöst mie. En met-ene kek e tante Dora an [Van der Lugt 5,131].

Acht-Tw 1948: Hee is zo rieke, dat e of en too zien geld in de wanne möt zunnan, aans beschimmelt 't 'm [Wanink 1, 209].

Acht-Tw 1948: Nen stork hef de veren net zo good neudeg as 'n ziedklumpken (= winterkoninkje) "wie veel bezit, heeft ook grote uitgaven" [Wanink 1, 191; ok: / Eib veur 1973 (H. Odink 3, 224)].

Gels: Dee leu hebt zovölle geld: 't greujt uur op de rugge.

Aal 1964: 't Geld greujt mi-j neet op de nekke "ik kan ook maar niet doen wat ik wel wil" [Rots 1, 55].

Zed: As luj völ wille kope, köggi-j vraoge: Gräöjt ow 't geld soms op de rug? Gräöjt 't geld bi-j jullie soms aan de beum? Hemme gillie achter 't huus soms 'n beumke met geld? Kump der elke waek 'n schip met geld bi-j jullie?

Bor: Dee leu vret zó vet, dat at ze in 't vuur spiejt, dan geet de vlamme tut den haalbalcken.

Hen: Dee luu bunt zo rieke as 't water diepe is.

Eib: Hee is zo rieke as Memsink en Dieke; wee dat waarn, we'k neet!

Eib: As der emes völle geld hef, zeg ie wal 's: hee laeft neet van de Jöddenarmen.

Wesv: Dah zin riekelij; die baste van 't geld en hoeve nie van de arme te laeve. [Ok: / sHe 1982 (Telge 3, 9)].

Wich: Hie is zo rieke, hie kan zich wel 'n vere van de lippe blaazen. [Ok: Aal].

Vars 1985: Dén keerl mot schatrieke waezen: ze zekt dat e veur 'n half miljoen niet opsteet [Telge 6, 255].

Rek: As leu bölkt van 't geld en van moodwillegheid neet wet hoo gek ze mot doen, zeg ie wal: de broodkrömmels/broodkroemen stekt eur.

Vars 1985: Ze hebt 'n hele goeie tied achter de rugge en now begint eur de krömmels te stekken: ze mot allemaole ni-j grei hemmen, woor ze dan de anderen weer de ogen met uut könt stekken [Telge 6, 198].

Acht-Tw 1948: In 't knollenlaand zitten "in overvloed zitten, 't ruim hebben" [Wanink 1, 126].

Eib veur 1973: At der völle ewassen is, dan is der ok völle neudeg "als er overvloed is, dan leeft men ook royaler" [H. Odink 3, 253].

Hen: Woor old heuj is, door is ok old geld: luu die altied espoord hebt, hebt geld.

Eib veur 1973: A'j nao 't venne gaot, hoof iej gin turf met te nemmen "het is overbodig iets mee te nemen naar iemand die dat alles heeft; vooral gezegd van geld" [H. Odink 3, 237].

Acht-Tw 1948: 't Spek wast 'm an den balcken "hij wordt rijk" [Wanink 1, 184].

Eib veur 1973: Waor ne goo vrouwe hoeshöldt, wös 't spek an den balcken "een goede huisvrouw brengt het gezin tot welvaart" [H. Odink 3, 246].

Loch: Hee hef neet genog stalraempkes: hee is neet gefortuneerd genog um met te können doen.

Win 1976: Hoo voller de geldkiste wordt, hoo läöger 't harte "hoe rijker je wordt, hoe minder je voor een ander overhebt" [Aessink 4, 36].

● *A'j völle geld hebt, kö'j ok völle geld uutgeven:*

Gor: Wee 't breed hef, löt 't breed hangen. [Ok: Bor, Aal / Aal 1964 (Rots 1, 55), Zed 1981 (Lukkezen 1, 1)].

Lich: Rieke stinkers: ze laot 't heel breed hangen.

Acht 1882: Dee 't breed hef, mot 't breed laoten hangen, en de Biesterbosch's zitten der dikke bie [Otto 1, 499].

Vars: Wie 't lank het, kan 't lank laoten hangen.

Win: "A'j ne grote konte hebt, mo'j ok ne grote bokse hebben", zeg i-j as der ene geerne löt zeen dat e völle geld hef.

Lich 1991: 't Geet van ne hogen boom dale! "het kan niet op!" [Telge 8, 29].

Groen: As der völle geld oet-egeeven wordt, zeg i-j: 't geld geet der rieve naor too. [RIE-VE].

● *Zegswiezen dee verband holdt met de tegenstelling "veel geld hebben/rijk zijn" en "weinig geld hebben/arm zijn":*

Eef: 't Geet 'm as de maaïen: van waelde völt ze uut 't spek en van armoo könt ze der neet weer inkomen (as iemand deur eigen schuld van zien bezit af-ekommen is). [Ok: Ste].

Din: De maaïen springt van welde uut 't spek en könt der van armoed niet weer inkomen.

Vars: 't Geet eur as de maaïen: ze valt van welde uut 't spek en könt der van armoed niet weer inkomen. [Ok: / Vars 1985 (Telge 6, 403)].

Zed: 'n Maai vilt niet van armoed uut 't spek maor wel van wæld: iemand dén völ geld het, sprink uut de band en smit met 't geld umdat e 't kan betale.

Bre: Hee völt van welde uut 't spek, zeg i-j as der ene ziene riekdom neet verdraegen kan.

Acht-Tw 1948: Van waele kroept de manen oet 't spek "het zijn sterke benen die de weelde kunnen dragen" [Wanink 1, 210].

Eib veur 1973: Riekeleu's zeer en armeleu's pannekoke roekt veer "over het verdriet van rijke mensen wordt veel gepraat en de pannekoeken van arme mensen zijn vanwege de goedkope olie ver te ruiken; hier wordt het grote verschil tussen rijk en arm geïroniseerd" [H. Odink 3, 184].

Vars: Armeluu's pannekoeke en rikeluu's geld ruke i-j al van wiedten: die kö'j beiden goed vernemen.

Lar 1931: Rikeluu's zeekte en armeluu's pannekoke ruukt wied [Archief 1, 221].

Lich: Riekeleu's stont en armeleu's pannekoke stinkt aeven hard/roekt wied, zeg i-j um an te geven dat de naregheid van riekeleu net zo bekend is as 't feit dat armeleu de pannekoke in slechten öllie bakt, umda'j dat zo

good roeken könt. [Ok: / Lich 1991 (Telge 8, 88)].

Lich 1991: Armeleu's pannekoke en riekeleu's stont stinkt 't hardste, wodt der ezeg um an te geven dat arme leu slecht te etten kriegt en riekeleu good [Telge 8, 72].

Zed 1981: Armeluj's pannekoeke en riekeleu's kinder ruke wied: pannekoeke bi-j arme luj worde met raapaolie gebakke en dat stink wied, net zo dat wied en zied bekend is woor kinder van riekeluj wone [Lukkezen 1, 2].

Lich 1991: Armeleu's össe en riekeleu's dochters bunt gauw groot, wodt der ezeg um an te geven dat de össe van armeleu gauw verkoch wodt en dat de dochters van riekeleu al vrog trouwt [Telge 8, 72].

Win 1971: Armeleu's kalvere en riekeleu's dochters bunt gaw an de man "arme mensen zijn genoodzaakt hun kalveren vlog te verkopen, rijke dochters vinden gauw een man" [Deunk 1, 12].

Eib: Riekeleu's kindere en armeleu's ossen bunt vrog groot: dee kindere bunt antrekkelek um der verkering met te hebben, dee ossen mot al heel jong an den arbeid [Ok: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 182].

Lar 1930: Armeluu's kalver en rikeluu's dochters komp gauw an den man [Archief 1, 170].

Acht-Tw 1948: Riekeleu's keender en armeleu's keuken (= biggen) wordt 't beste verzorgd. Riekeleu's keender en armeleu's koone (= koeien) wordt 't beste verzorgd [Wanink 1, 121].

Loch: De één kan poepen in de slaop, de ander mot drukken dat 'm de ogen traont: de één kan makkelek geld uitgeven, veur 'n ander is dat neet 't geval. Mien moo gebruiken dat gezegde regelmaoteg. Bevobbeld as der ene zich 'n niejen auto an-eschaft had. As jonge von'k dat mooi; misschien deur 't woordje poepen!

Dre: Rikeluu zit verlaegen met eur geld, armeluu zit verlaegen umme geld.

Eib veur 1973: Alle vriejers bunt rieke, alle baedelers arm "vriejers doen zich rijk voor om daardoor een beter huwelijk te kunnen doen; bedelaars houden zich arm, opdat ze meer krijgen" [H. Odink 3, 244].

Eib veur 1973: Arm in ere is better as rieke in schande "het is beter op een fatsoenlijke manier arm te zijn dan op een oneervolle wijze tot rijkdom te komen" [H. Odink 3, 18].

Eib veur 1973: Armood zöch list dat de rieke

man neet wist “wie arm is, is vindingrijker om in zijn levensonderhoud te voorzien dan een rijk man” [H. Odink 3, 18].

Olb: Ze könt wel aover de grond lopen, maor ze könt 't niet metnemmen “bezit is relatief”.

Vars 1985: Hie wet zeker niet dat in dat leste hemp gin tessens zit: dat a'j dood bunt i-j niks met könt nemmen [Telge 6, 348].

Pan 1988: 't Leste hemp het toch gin tesses “gezegd als men het betrekkelijke van geld wil tonen” [Telge 7, 50].

sHe 1982: Wie 't langste laef, het toch alles “schertsend gezegd door iemand die het nut van zuinig zijn en sparen niet inziet” [Telge 3, 90].

Win 1976: SCHOLTE HALSOVERKOP “zo werd vroeger een scholte genoemd die wel grond, maar geen geld had” [Aessink 4, 6].

● “Zijn bezit verkwanselen”:

Win 1871: Daor lapte hi-j zien goed in korten tied der deur met zoepen en zwieren [Knui-vers 1, 343]. [ZIEN GOED DER DEUR LAP-PEN “zijn bezit verkwanselen”].

Win 1971: VERSLEUMEREN “zijn bezit uitgeven aan duur en lekker eten en drinken (en aan andere luxe)” [Deunk 1, 261].

RIEKE STINKERS

rijkaards

- 01 RIEKE STINKERS: Gor, Zut, Gees, Gels, Bel, Nee, Lich, Win, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Groes, Pan.
- 02 RIEKE STINKERDS: Alm, Vor, Bor, Eib, Groen, Aal, Voo, Doet, Hen, Zev, Zed.
- 03 RIEKELEU: Ruu, Loch, Bor, Haa, Eib, Bel, Groen, Aal.
- 04 RIEKELUU: Gor, Alm, Lar, Din, Wesd, Ang.
- 05 RIEKELUJ: Voo, Sil, Gaa, Wesv, Groes, Zed, Sto.
- 06 RIEKELUI: Zut, Did.
- 07 RIEK VOLK: Gor, Ang.
- 08 RIEKE MENSEN: Wich.
- 09 RIEKE MINSE: Her.
- 10 RIEKE DONDEERS: Bel.
- 11 RIEKEN SCHOBBERD: / Acht 1882 [Otto 1, 499].
- 12 RIEKERDS: Eib, Zev.

13 RIEKAARDS: Ang, Zev.

14 'T GROTE VOLK: Din.

15 DE GROOTHEID: / Win 1971 [Deunk 1, 80].

Nee: Rieke stinkers; maor wie zegt: rieke stinkas. [Ok: Gees, Gels, Bel].

Bel: Rieke donders; moor wi-j zegt: rieke dondas.

Zed: Rieke stinkerd is negatiever as riekeluj.

Kep: Da's mien toch 'n rieke stinkerd; dén hef de bokse niet kapot.

Zed 1981: Dén het de boks niet kapot: dén het geld zat [Lukkezen 1, 1].

Win 1971: Niks vöör uns leu, da's meer vöör de grootheid, vöör de riekeleyu [Deunk 1, 80].

Bor: As der ene dut of e rieke is, kan e te heuren krieges: 'k hebbe geld, ik kope mie alles.

Bel: Den duvel drit altied op den groten hoop: geld geet altied naor riekeleyu. [DUVEL. DRIETEN; ok: / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 91), Aal 1964 [Rots 1, 58], Eib veur 1973 [H. Odink 3, 58], Zed 1981 [Lukkezen 1, 2], Lich 1991 [Telge 8, 35]].

sHe 1982: Zukke hoeve niet op 'n dubbeltje te kieke. ZUKKE “mensen die meer kunnen of hebben dan men zelf kan of heeft” [Telge 3, 180].

Tol: A'j stinkend rieke bunt, bu'j 'n GOLD-VINKSKEN!

Win 1971: Ne vetten gans met botter smeern “iemand die veel heeft, nog wat toestoppen” [Deunk 1, 66].

Eib veur 1973: lej mot gin vetten gans 't gat smeren “je moet iemand die al rijk is niet nog meer toestoppen” [H. Odink 3, 69].

Vars 1985: Wi-j hoeft niet 'n vette ganze 't gat te smeren “gezegd als men iemand die rijk is, niet financieel wil steunen” [Telge 6, 383/112].

DER GOOD VAN KÖNNEN LAEVEN

in goeden doen verkeren

- 01 DER GOOD VAN KÖNNEN LAEVEN: Ruu, Lar, Gels, Eib, Bel, Groen, Doet, Wehl, Dre.
- 02 DER GOED VAN KÖNNEN RONDKOMMEN: Eef, sHe.
- 03 DER GOED MET KÖNNEN RONDKOM-

- MEN: Gen.
- 04 DER GOOD VAN KOMMEN: Bor.
- 05 DER GOED KÖNNEN WAEZEN: Wich.
- 06 DER WEL KÖNNEN WAEZEN: Voo, Ulf.
- 07 DER WAL MET HEN KÖNNEN KOMMEN: / Win 1971 [Deunk 1, 90].
- 08 ZICH *GOED* KÖNNEN REDDEN: Alm, Eef, Eib, Rek, Lich, Aal, Ulf.
- 09 'T *GOOD* HEBBE(N): Nee, Eib, Wehl, Wesv, Zev, Did.
- 10 'T DER GOED VEUR KÖNNE(N) DOEN: Hen, Sto.
- 11 'T DER GOED VAN KÖNNEN DOEN: Wehl.
- 12 'T *GOOD* KÖNNEN DOON: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 88].
- 13 DE SCHÄÖPKES OP 'T DREUGE HEBBEN: Doet.
- 14 KÖNNEN LÖSHOESTEN: / Acht 1882 [Telge 2, 82/165].
- 15 KÖNNEN LÖSHOOSTEN: / Eib 1980 [Telge 1, 49].
- 16 WAL KÖNNEN LÖSHOOSTEN: / Lar 1885 [Postmeter 1, 21].
- 17 *GOOD* KÖNNEN LOSHOOSTEN: / Win 1971 [Deunk 1, 138].

Ruu: Wie hebt geld zat; wie könt der good van laeven.

Gen: Wi-j hemmen geld genug; wi-j können der goed met rondkommen.

Wich: Wi-j hebben geld genug; wi-j können der goed waenn.

Ulf: Wi-j hemmen geld; wi-j können der wel waezen/wi-j können ons goed redder.

Doet: Hie hef de schäöpkes op 't dreuge zeg i-j as iemand genoeg geld het um der goed van te kunnen laeven.

Acht 1882: Dén kan löshoesten "hij kan het goed doen" [Telge 2, 82].

Lar 1885: Maor de boern könt rechtevoort deur de banke wal löshoosten, dat könt ze, want ze maakt veur eur producten völle, völle geld [Postmeter 1, 21].

Win 1971: Dee leu heb 't daor good, dee heb daor niks te lasten. NIKS TE LASTEN HEBBEN "een goed bestaan hebben" [Deunk 1, 129].

Eib veur 1973: Dat bunt gin verzoppen leu "dat zijn mensen die in goeden doen zijn" [H. Odink 3, 146].

● *De volgende uitdrukking gif an dat leu "bemiddeld, welgesteld" bunt:*

Din 1984: Luu die meer an de vute hadden, hadden 'n mooie kamer. MEER AN DE VUTE HEBBEN "bemiddeld, welgesteld zijn" ['t Huus 20].

● *"Er financieel op vooruitgaan":*

Eib veur 1973: Van ne olden pot op ne nien gaon "het financieel beter krijgen, erop vooruitgaan" [H. Odink 3, 193].

KOOPLUSTEG WAEZEN

kooplustig zijn

- 01 KOOPLUSTEG WAEZEN: Alm, Vor, Lar, Haa, Voo, Zel, Dre, Hen, Does, Groes, Zev, Sto.
- 02 KOOPZIEK WAEZEN: Wich, Din, Sil, Baa, Zev, Her.
- 03 KOOPZEEK WAEZEN: Eef, Ruu, Bor, Bre.
- 04 KOOPGRAAG ZUN: Voo.
- 05 KOPEREG WAEZEN: Gor, Doet.
- 06 ALLES WAT LOS EN VASTE ZIT KOPE(N): Zut, Win, Lich, Pan.
- 07 MAOR RAAK KOPEN: Zut, Aal, Wesv, Lob.
- 08 MAOR RAAK DOEN: Kep.
- 09 ZICH VAN ALLES TERECHTE KOPEN: Win.

Groes: Ze geve 'n hoop geld uut; ze zin bar kooplusteg.

Eef: Ze bunt koopzeek: ze geeft geld uut as water.

Gor: Ze bunt arg kopereg: 't geld brandt eur in de zak.

Zut: Ze kopen mäör raak; ze kopen alles wat lös en vast zit.

Sto: As gi-j 'n kooplustege vrouw heb, raode ze ow wal 's aan: staek beie bande van de fiets lek dan verdien i-j geld zat (want dan kan ze niet van huus).

Pan 1988: Marie git altied alleen mor nor de stad um te kieke, mor der blief eur altied wat on de vingers hange [Telge 7, 148].

GELD WEGGOOIE

geld verspillen, met geld gooien

- 01 *GELD WEGGOOIE(N)*: Gor, Alm, Zut, Wich, Vor, Ruu, Bor, Bel, Aal, Win, Gen, Voo, Sil, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Lat, Wesv, Groes, Zev, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 02 *GELD VERKNOOIE(N)*: Lar, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Does.
- 03 *GELD VERSPILLEN*: Vor, Haa, Zel, Doet, Hen, Sto.
- 04 *GELD VERSPÖLLEN*: Ruu, Bor, Gees, Rek / Acht 1882 [Telge 2, 140].
- 05 *GELD VERSLAKKEREN*: Win, Din, Dre, Hen, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 261].
- 06 *GELD WEGSMIETEN*: Nee, Wesd, Hen, Ang, Zed.
- 07 *GELD VOTSMIETEN*: Gels, Eib.
- 08 *GELD VERDOEN*: Eib / No Acht 1883 [Telge 4, 78]. Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 201], Aal 1964 [Rots 1, 49], Eib 1980 [Telge 1, 88].
- 09 *GELD VERDOEN*: Din.
- 10 *GELD VERSOPPEN*: Loch.
- 11 *GELD VERBRASSEN*: Gees.
- 12 *GELD VERMASSEN*: / Win 1971 [Deunk 1, 259].
- 13 *GELD AOVER DE BALK GOOIE(N)*: Harf, Wich, Gels, Gen, Meg, Vars, Wehl, Lat.
- 14 *GELD IN DEN GRAVEN SMIETEN*: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 81].
- 15 'T *GELD AOVER DEN BALKEN SMIETEN*: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 75].
- 16 'T *GELD DER DUUR/DEUR DRAEJE(N)*: Gees, Did.
- 17 'T *GELD LAOTE(N) ROLLE(N)*: Bel, Pan.
- 18 'T *GELD UUTGEVEN AS WATER*: Lar.
- 19 'T *GELD LOS IN DE TES HEBBEN*: Voo.
- 20 'T *GELD NEET LAOTEN VERSKIMMEN*: Bel.
- 21 *ZIEN GELD VERPAJJERE*: / sHe 1982 [Telge 3, 162].
- 22 *ZIEN GELD VERDOEN*: / Acht 1895 [Telge 2, 139].
- 23 *MET GELD SMIETE(N)*: Vor, Ruu, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Zel, Wehl, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Groes, Did, sHe, Sto, Pan, Lob.
- 24 *MET GELD GOOIE(N)*: Alm, Wich, Ruu, Loch, Gels, Aal, Lat, Zev, Sto, Lob.
- 25 *MET 'T GELD DOLDALLEN*: / Loch 1860 [GV-alm 151].

- 26 'N *GAT IN DE HAND HEBBEN*: Zut, Wich, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Gen, Ulf, Sil, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Zev, Zed, Lob.
- 27 'T *BREED LAOTEN HANGEN*: Gor, Bor, Rek, Bel, Lich, Aal, Hen.
- 28 'T *LANK LAOTEN HANGEN*: Vars.
- 29 *MAKKELEK VAN UUTGAVE ZIN*: Wesv.
- 30 *LÖS AN 'T GELD ZITTEN*: Vor.
- 31 *MAOR RAAK DOEN*: Kep.
- 32 'N *STAOT VOEREN*: / Vars 1985 [Telge 6, 332].
- 33 *DER NOGAL INSLAON*: / sHe 1982 [Telge 3, 70].

Acht 1895: Ondeumelek zien geld verdoen "zijn geld zeer verkwisten" [Telge 2, 139].

Loch 1860: Zol ik mien kind geven an emes dee zo met 't geld doldalt? [GV-alm 151].

sHe 1982: Gi-j slaot der nogal in [Telge 3, 70].

Win: Dee leu smiet met geld: ze smiet 't zo in de graven.

Bel: Ze geft völle geld oet; ze hebt gaete in de hande.

Baa: Die luu smiet met geld: ze hebt 'n gat in de hand.

Gels: Völle reclamewark is geld verknooien/geld votsmieten; iej könt 't geld net zo good in den graven smieten.

Acht-Tw 1948: At e 't neet opkan, dan smit e 't nog umme "hij is verkwistend, alles moet er doorgejaagd worden, hoe dan ook" [Wanink 1, 199].

● "(Geld) verkwistend, geld verspillend":

- 01 *RIEVE*: Rek, Groen, Lich, Aal, Din, Hen / Vars 1882 [Telge 4, 54].
- 02 *RIEF*: / Acht 1882 [Telge 2, 107].
- 03 *VERDOEZAAM*: Voo, Sto / Gels 1937 [Archief 3, 66].
- 04 *VERDOEZAOM*: / Acht 1895 [Telge 2, 139].
- 05 *VERDOOZAAM*: Win / Win 1971 [Deunk 1, 256].
- 06 *VERDOENLEK*: Voo.
- 07 *OVVERDÄÖDEG*: Aal.

Rek: Ze bunt te rieve met 't geld.

Voo: Ze zun te verdoenlek/verdoezaam met 't geld um nog wat aoover te hollen.

Vars 1917: Maor aoover de andere kante: ze

was toch ok op jaoren, eur eigen kinder hadden ok 'n verdoezame huusholdinge [Döker 1, 19].

Win 1971: Dunne botter is nogal verdoezzaam: verdeut völle. VERDOON “verkwisten” [Deunk 1, 256].

Acht-Tw 1948: VERKWEISTERN “verkwisten” [Wanink 1, 202].

● “Verspilling (van geld)”:

- 01 WEGGOOIERI-J: Wesv, Zed, Sto.
- 02 WEGGOIDERI-J: Voo.
- 03 GOOIERI-J: Sto.
- 04 WEGSMIETERI-J: Zed.
- 05 VERKNOOIERI-JE: Groen.
- 06 VERKWISTERI-J: Harf.
- 07 ZUNDEGELD: Kep.

Voo: Völ reclaimedrukwerk is geld weggooi-en; 't is geld weggooideri-j.

Wesv: Lanteerns de hele nach laote brande, is geld weggooi-ri-j.

Zed: Völ reclaimedrukwerk is geld weggooi-ri-j/geld wegsmieteri-j.

Groen: Völle reclamepapier is geld verknooi-en/is geld verknooi-ri-j.

Harf: 's Nachts de lanteerns laoten branden, is geld verkwisteri-j.

Kep: Al die reclaimedrukwerk is weggegooid geld; 't is zundegeld.

Win 1971: Dat zol geldweggooi-ri-j waezen. GELDWEGGOOIERI-JE “geldverkwisting” [Deunk 1, 70].

● “Spilziek”:

- 01 SPILZEEK: Ruu.
- 02 KOOPZEEK: Ruu.
- 03 OPMAKEREG: Gels.
- 04 REI: / Acht 1882 [Telge 2, 105].

● A'j met geld smiet, dan zeg ie:

- 01 'T GELD BRENDT EUR IN DE TESSE: Vor, Hen.
- 02 'T GELD BRENDT EUR IN DEN NOSZAK: Eib.
- 03 'T GELD BRANDT EUR IN DE ZAK: Gor.
- 04 'T GELD BRINDT HUN IEN DE TES: Did

/ Groes 1991 [Driepas 8, 30].

- 05 'T GELD BRINDT ZE IN DE HANDE: Baa.
- 06 'T GELD BRENT 'M IN DE KNIPPE: / Vars 1985 [Telge 6, 69].
- 07 'T GELD VLUG HUN UUT DE HANDE: Zed.
- 08 'T GELD LUP HUN UUT DE HAND: Zev.

Vor: Die leu zit lös an 't geld: 't geld brendt eur in de tesse. [Ok: Hen].

Gor: Ze bunt arg kopereg: 't geld brandt eur in de zak.

Eib: Zee geeft völle geld oet: 't geld brendt eur in den noszak.

Did: 't Geld brindt hun ien de tes.

Baa: Die luu smiet met geld: 't geld brindt ze in de hande.

● Zegwiezen dee verband holdt met völle geld uitgeven:

Acht-Tw 1948: Hee hef alles an de latte ezat: “hij heeft er alles doorgelapt; hij heeft al zijn geld uitgegeven” [Wanink 1, 135]. [LATTE].

Acht-Tw 1948: Wee-t zik langer oetrekt as zien bedde, dén wordt de veute koold “wie meer verteert dan hij verdient, komt in de misere” [Wanink 1, 152].

Eib veur 1973: As de vrouwe op ne groten voot laeft, mot de man hinken “als een vrouw veel geld uitgeeft voor zichzelf, moet haar man het heel zuinig aandoen”. 'n Vrommes kan met de slippe meer 't hoes oetdraegen as de man der met 't gevaar kan inveurn “een verkwistende vrouw kan een man financieel te gronde richten [H. Odink 3, 100/245].

Win: 'n Boerenwief kan met de sluppe meer oet 't hoes draegen as de boer met twee peerde der in kan veurn.

Bel: 't Vleis hönk veur de raams en de butte ligget in berre: ze gefte meer geld oet veur den pronk as veur 't etten.

Acht-Tw 1948: Met de breebiele der op in houwen “op te grote voet leven” [Wanink 1, 76; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 34)].

Eib veur 1973: Hoger springen dan da'j könt “meer geld uitgeven dan verantwoord is”. Wee van armoed danst, sprunk neet hoge “met weinig geld kan men zich geen grote luxe veroorloven” [H. Odink 3, 218/19].

● Bezondere benamingen veur “geld uitgeven”:

- 01 SPENDEREN: Eib, Aal.
 02 SPANDIEREN: Vars.
 03 SPANDEERN: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

Vars: I-j zölt dat niet redden met zo weineg geld; i-j zölt der meer geld an motten span-diern.

Acht-Tw 1954: 't Greutste deel van zien loon spandeert e an den jenever [Wanink 2].

Lich 1991: Ik hebbe nog ne teerstuver met-ekregene um onderweg nog ne kere te harbargen. HARBARGEN "uitgeven, besteden (in een herberg)" [Telge 8, 49].

Vars 1985: De papslief in de panne wint 't van de foezelkanne "better 't geld uitgeven veur etten dan veur alcohol" [Telge 6, 259].

Eib veur 1973: Poppen nao a'j lappen hebt "niet meer geld uitgeven dan men heeft; een gezegde uit de tijd dat kinderen speelden met poppen uit lappen vervaardigd" [H. Odink 3, 191].

● *Veur de uitdrukking "het moet uit de lengte of de breedte komen" bunt op-even:*

- 01 't mot {uut} de lengte of de breedte komme(n): Eef, Lar, Nee, Groen, Din, Ulf, Wesd, Baa, Wesv.
 02 't mot oet de lengte of de bredte komen: Win.
 03 't mot linksumme of rechsumme kommen: Gor, Eib, Vars.
 04 't mot rechtsumme of linksumme: Rek.
 05 't mot van de(n) zak of van de(n) band kommen: Rek, Wehl.
 06 't mot van de zak of van de baand komme: Pan.
 07 't mot van den band of den zak kommen: Eib.
 08 't mot uut de linker of de rechter boksetes komme: sHe.
 09 as 't *neet* kan zoas 't mot, mot 't {maor} zoas 't kan: Eef, Din.
 10 i-j mot poppen naor a'j lappen hebt: Hen.
 11 't geet zoas 't geet: Did.

Win 1971: Doo dat geld maor hier, i-j gevvet 't toch maor te onnutte uut "geef dat geld maar hier, je besteedt het toch maar aan niet nuttige dingen" [Deunk 1, 163].

Vars 1985: Hier is 't geld veur de ponnie van de kleine meid. Lek dat ampat, anders geet 't zo bi-j de viegen in de pot: anders wördt 't op-emaakt met 't huusholdgeld [Telge 6, 386]. [VIEGE].

Zed 1981: 't Geld geet bi-j de vliege in de pot: 't geld geet toch op [Lukkezen 1] [VLIEG].

Pan 1988: 't Hilp niet da'j die wah gif; 't git toch met de knolle de pot ien "alles wat verdiend wordt, wordt opgemaakt" [Telge 7, 70].

Vars 1882: KONKELE "verkwistende vrouw" [Telge 4, 52].

Acht 1895: KWISTEGOED "verkwister" (sic!) [Telge 2, 76].

Eib 1980: VERDOOZAAMHEID "onvoordeligheid, verspilling" [Telge 1, 88].

● *Veur "zijn bezit verkwanselen", kiek op blz. 355.*

GENOG HEBBEN AN

toekomen met (geld), uitkomen met (geld), genoeg (geld) hebben

- 01 GENOG HEBBEN AN: Alm, Zut, Wich, Ruu, Loch, Lar, Gels, Nee, Bel, Lich, Aal, Ulf, Wehl, Does, Did.
 02 GENOEG HEBBEN AAN: Lat, Zev, Lob.
 03 UUTKOMME(N) MET: Eef, Ruu, Aal, Din, Gen, Voo, Vars, Wehl, Dre, Baa, Wesv, Groes, sHe, Sto.
 04 OETKOMMEN MET: Gees, Nee, Rek, Bel, Groen.
 05 UUTKÖNNEN MET: Lich, Zel.
 06 TOOKÖNNEN MET: Bel, Aal.
 07 TOEKÖNNEN MET: Harf.
 08 TOOKOMMEN MET: Gels, Rek.
 09 'T DOON/DOEN KÖNNEN MET: Bor, Kep.
 10 DER MET KOMMEN: Vor.
 11 ZICH REDDEN MET: Gor, Eib, Wesv.

Gels: Hier he'j tien euro; he'j door wal genog an/kön iej door wal met too?

Bel: Hier he'j tien euro; kom i-j door met oet/kö'j door met too?

Vor: Hier he'j tien euro; kom ie der door met?

Kep: Hier he'j tien euro; kö'j 't der met doen?

Rek: Met Middewinter bakt alleman, met Paosken wee 't kan, met Pinksteren wee-t nog mel hef.

Vars 1985: Dat winkeltjen kan zich maor amper bedrupen [Telge 6, 38]. [ZICH KÖNNEN BEDRUPEN “in zijn onderhoud kunnen voorzien”].

Ulf: Wi’j an den Olden lesselt neren, dan mo’j dik verstellen en dun smeren. [NEREN “in zijn onderhoud voorzien”].

Eib veur 1973: Daor kan ’t pötjen neet van prötteln “daarvan kunnen we niet leven” [H. Odink 3, 193].

● *Gezegdes i.v.m. “daar hebben we nog wel geld voor”, “dat kunnen we nog wel betalen”:*

- 01 DAT KAN DER NOG WAL AF: Ruu, Loch, Rek, Bel, Din, Meg, Vars, Wehl, Hen.
- 02 DAT ZIT DER NOG WEL AN: Bor, Aal, Din, Voo, Ulf, Dre, Baa, Did.
- 03 DAT KÖW NOG WEL LIEJEN: Alm, Harf, Bor, Nee, Ulf, Kep.
- 04 DAT KÖNNE WIE ONS NOG WEL TUGEN: Alm.
- 05 DAT KAN BROEN NOG WEL TREKKEN: Bor.
- 06 DAT KAN BRUUNTJE NOG WEL TREKKEN: Ulf.
- 07 DAT KAN BLES NOG WEL TREKKE: Did.
- 08 UNS GELD LANGT NOG: Win.
- 09 UNS GELD RIEKT NOG: Win.

Alm: A’j nog wel geld hebt um iets te kopen, zeg ie: “Dat könne wie ons nog wel tugen”. Hee kan ’t nog wal liejen, hee hef de bokse neet kapot.

Win: Uns geld langt/riekt nog veur ’n borrel.

● *“Geld in reserve hebben”:*

- 01 GELD ACHTER DE HAND HEBBEN: Wich, Bor, Nee, Eib, Bel, Lich, Zev, Lob.
- 02 NOG WAT IN DE OLDE SOK HEMME(N): Meg, Ulf, Wesd, Zev.
- 03 IETS IN DE AOLE SÖKKE HEBBEN: Nee.

● *Veur.: gezegdes i.v.m. “daar hebben we geen geld voor”, “dat kunnen we niet betalen” kiek op blz.360.*

ZICH ONTZEGGEN

(luxe) ontbereren, luxe missen

De metworkers vertaalt “luxe ontbereren” heel verschillend; maor veur drie plaatsen wordt “ontbereren” eneumd. Opvallend is de combinatie van warkwoorden met de ontkenning “niet”, “neet” of “geen”, “gin” (17-31).

- 01 ONTBEREN: Eib, Gaa, Hen.
- 02 MISSEN: Zut, Hen, Groes, Sto.
- 03 ZICH ONTZEGGEN: Gor, Ruu, Loch, Lar, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Win, Voo, Doet, Wesv, Zed, Pan.
- 04 AFZEEN VAN: Gor, Eib.
- 05 AFZIEN VAN: Gen.
- 06 ACHTERWAEGE LAOTEN: Haa, Sil, Wesd, Groes, Zev, Her.
- 07 LAOTEN STAON: Din, Does, Wesv.
- 08 LAOTEN SCHETEN: Aal.
- 09 VEURBI-J LAOTEN GAON: Ang.
- 10 ZICH BEHELPE(N): Bel, Pan.
- 11 ZICH TEKORT DOEN: Did.
- 12 ZICH ONTZEEN: Nee.
- 13 DE TERING NAOR DE NERING ZETTEN: Eef, Bor, Wehl.
- 14 EENVOUDEG EN SOBER LAEVEN: Wich.
- 15 ’T ZUNEG AN DOON: Eib.
- 16 ’T ZONDER MOTTEN DOON: Vor.
- 17 ZICH NIET KÖNNEN PERMITTEREN: Ruu, Win, Kep, Hen, Tol.
- 18 ZICH NIET KÖNNEN VEROORLOVEN: Vor, Gen, Hen.
- 19 (ZICH) NIET KÖNNEN KOPEN: Bel, Groen, Zel, Dre, Baa, Lob.
- 20 (ZICH) NIET KÖNNEN ANSCHAFFEN: Aal, Gaa.
- 21 NIET KUNNE BETALE: Lat.
- 22 DER NIET BI-J WAEZEN: Eef, Gees, Gels.
- 23 NIET KUNNEN DOEN AN: Ang.
- 24 NIET KUNNE MEEDOEN AAN: Wesv.
- 25 GIN AOVERDAOD HEBBEN: Win.
- 26 GIN GROTE SPRUNGE KÖNNEN MAKEN: Hen.
- 27 GIN BOKKESPRONGE KUNNE MAKE: Wesv.
- 28 GIN GEKKE DINGE KÖNNEN DOON: Alm.
- 29 GIN BEZUNDERE DINGE KÖNNEN DOON: Ruu.
- 30 GIN GELD HEBBE(N) VEUR: Baa, Zev.
- 31 GIN GELD UUTGEVEN AN: Bre.
- 32 NOOIT WAT KÖNNEN: Lich.

Hen: Umdat wi-j gin geld hadden, mossen wi-j allerhande luxe missen. 't Woord ontberen is wel bekend, maor ik geleuve dat missen eerder gebruikt wordt as ontberen.

Gor: Umdet wie gin geld hadden, mossen wie ons völle ontzeggen/mossen wie van völle bezondere dinge afzeen.

Sil: Umdat wi-j geen geld hadden, mossen wi-j alle luxe achterwaege laoten.

Does: Weej motten mooie dingen laoten staon.

Ang: Wi-j mosten alle luxe veurbi-j laoten gaon.

Pan: Umdah wi-j gin gaeld hadde, moeste we oons ien alles behelpe.

Did: Wi-j mosse ons 'n hoop tekort doen.

Nee: Wiej mossen oons ontzeen.

Eib: Wiej mot 't zuneg an doon.

Vor: Wiele mossen 't zonder allerhande luxe doon.

Ruu: Umda'w gin geld hadden, konnen wie ons gin luxe permitteren/konnen wie gin bezondere dinge doon.

Vor: Wiele könt ons gin luxe veroorloven.

Zel: Umdat wi-j gien geld hadden, konden wi-j gien luxe dingen kopen.

Groen: Wi-j konnen ons gin luxe dingen kopen.

Gaa: Wi-j können ons gin luxe dingen anschaffen.

Lat: Wi-j konde luxe niet betale; wi-j konde gin luxe betale.

Gees: Luxe was der bie ons neet; dat ko'w neet betalen.

Ang: Wi-j konnen niet an luxe doen.

Wesv: Wi-j kunne niet aoveral aan meedoen.

Win: Umda'w gin geld hadden, hawwe gin overdaod.

Hen: Umda'w gin geld hadden, ko'w gin grote sprunge maken.

Alm: Umda'w gin geld hadden, konne wie gin gekke dinge doon.

Lich: Umda'w gin geld hadden, kon der nooit wat bi-j ons.

Baa: Wi-j hadden gin geld veur luxe dingen.

Bre: Wi-j hadden gin geld um uut te geven an onneudege dinge.

● *Gezegdes i.v.m. "daar hebben we geen geld voor", "dat kunnen we niet betalen":*

01 'T ZIT DER NIET ON: Pan.

02 'T ZIT DER NIET AN: / Acht 1882 [Telge 2, 156].

03 'T KAN DER NIET AF: Eef.

04 DAH KAN'K NIET TUJEN: / Acht 1882 [Telge 2, 135].

05 DAT KAN IK *NEET* BERAPPE(N): / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 73], Win 1971 [Deunk 1, 20], Vars 1985 [Telge 6, 46], Pan 1988 [Telge 7, 17], Lich 1991 [Telge 8, 20].

06 DAT KAN'K NIET BEGAPEN: Vars 1985 [Telge 6, 40].

07 DAT KAN BLES NIET TREKKEN: / Vars 1985 [Telge 6, 59].

Eef: A'j gin geld hebt um iets te kopen zeg ie: 't kan der niet af.

Vars 1985: Nae; 't spit mi-j, mor 'k doe niet met: dat kan'k niet begapen/dat geet mi-j bao-ven de begroting [Telge 6, 40].

Win 1971: Dat kost mi-j te völle; dat kan ik neet berappen [Deunk 1, 20].

Aal 1964: 't Zal wat en 't kan neet "gezegd als iemand graag mee wil doen met de laatste mode, maar er het geld niet voor heeft" [Rots 1, 58].

● *Verg: gezegdes i.v.m. "daar hebben we nog wel geld voor", "dat kunnen we nog wel betalen" kiek op blz. 359.*

ARM

arm

01 ARM: Acht, Liem.

02 ERM: Vor, Does, Did.

03 AERM: Her, Pan.

Eib veur 1973: As kindere wilt kakken as grote leu, barst uur 't gat "ironisch gezegd als niet bemiddelde mensen erg royaal willen doen" [Telge 10, 104].

Acht-Tw 1948: Woo kaalder woo riejaaider "wie 't armst is, laat het geld het meeste rollen; ongunstige betekenis" [Wanink 1, 117].

Lich 1991: Rieke metten, arm etten, zeg i-j as leu doot of ze rieke bunt, maor in war-kelekheid gin geld hebt [Telge 8, 98].

Eib veur 1973: Met den dot opscheppen "gezegd als iemand doet alsof hij veel geld heeft, maar in feite niets heeft" [H. Odink 3, 53].

Zed 1981: Windhappers: luj die völ poffe en niks in de mieze hemme; luj die veurdoen of ze 'n hoop geld hebben en die in werkelekhaid niks hemme [Lukkezen 1, 1]. [WINDHAPPER].

● *Utdrukkingen veur "arm zijn":*

- 01 GIN NAEGEL *HEBBENUM DE KONT(E) TE KRABBE(N)*: Gels, Aal, Din, Meg, Baa, Wesv, Groes, sHe, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 83/103], Vars 1985 [Telge 6, 234].
- 02 *GIN NAEGEL HEBBEN UM 'T GAT TE KRABBEN*: Gor, Wich, Nee, Lich, Aal, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 69/146], Eib 1980 [Telge 1, 54/168].
- 03 GIN KNOOP *AN DE BOKS HEMME*: / sHe 1982 [Telge 3, 20/81], Vars 1985 [Telge 6, 183], Pan 1988 [Telge 7, 21/70].
- 04 GIN HEMP *AN DE KONT HEMME*: / sHe 1982 [Telge 3, 63], Pan 1988 [Telge 7, 50].
- 05 *NOG GEN HEMD AN 'T GAT HEBBEN*: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 98]; ok: / Win 1976 (Aessink 4, 52).
- 06 GIN LOES *HEBBEN UM DOOD TE DRUKKENE*: / Win 1976 [Aessink 4, 52].
- 07 NIKS *HEBBEN UM IN DEN PAP TE KREUMEN*: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 184].
- 08 *ARMOOD HEBBEN*: Nee.
- 09 *MET DE KNIENE DUUR DE TRALIES KÖNNEN VRETTEN*: Gels.
- 10 *DE PIEREN IN DE GROND KÖNNEN HEUREN HOESTEN*: Zel.

Vars: Bi-j ons is alles vet, behalve de pannekoeke wördt der ezegd as der armoed was en 't ok nog smereg was.

Vars: Dén keerl hef niks meer, hie is zo rot as 'n mispel. [ZO ROT AS 'N MISPEL].

Acht-Tw 1954: KNOBBELEN "armoe lijden" [Wanink 2].

Eib 1980: Van armoed gin afgank/ofgank hemm "armoe lijden" [Telge 1, 2/58; ok: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 18], Win 1971 [Deunk 1, 12], sHe 1982 [Telge 3, 5], Vars 1985 (Telge 6, 7), Lich 1991 (Telge 8, 10)].

Pan 1988: Van aermoei gin afgang hemme "armoe lijden" [Telge 7, 10].

sHe 1982: Niet te braeke of te biete hemme

"armoe lijden" [Telge 3, 23].

Acht 1882: "Wie hebt wat te wörstelen". WÖRSTELLEN "heel wat moeite hebben om rond te komen" [Telge 2, 153].

No Acht 1883: Wat te wostelen hebben "moeite hebben om rond te komen" [Telge 4, 80]. WOSTELEN.

Vars: Van arme luv zegt ze: "Zie hebt te völle geld um dood te gaon en te weineg um van te laeven".

Ulf: Die luj aeten uut zalt en water, zeg i-j as ze heel arm zun; veural 's winters wier der völ ingemaak (zalt) aeten gegaeten.

Win 1971: NEUGE VAN DOONE HEBBEN "met moeite rond kunnen komen, het niet breed hebben" [Deunk 1, 46/152].

Eib veur 1973: Kleine hunde weert zik 't hardste "gezegd van mensen die niet te veel geld hebben, maar wel veel kapsones" [H. Odink 3, 107].

Acht-Tw 1948: Woo 't geld is, is de duvel; woo 't neet is, is e zeuven maol "arme mensen staan veel eerder open voor dingen die niet deugen dan rijke mensen" [Wanink 1, 92/100].

Tol: Pronken in 't veurhuus is armoede in 't achterhuus.

Win 1976: Wit veur 't gat wezen "veel lijken, maar geen cent bezitten" [Aessink 4, 44].

● *"Arm worden":*

Pan 1988: We motte der op lette dat die z'n eige verzörgt. Hi-j zou aandere binne de kortste keren hillemol verkrotte. VERKROTTE "verpauperen" [Telge 7, 146].

sHe 1982: Gin knoop an de boks holde "straatarm worden" [Telge 3, 81].

Din 1927: Van 't geven wördt de sik dreuge "van geven wordt men arm" [Archief 1, 46].

Vars 1985: Van 't geven wördt de sik gus "wördt 'n mense arm" [Telge 6, 129].

Eib veur 1973: Völle deerns en grote goordens maakt ne boer arm "een boer wordt arm als hij veel meisjes heeft (aan wie hij bij trouwen een uitzet moet geven) of een grote (groente)tuin (die veel tijd vergt)" [H. Odink 3, 48].

Eef: De dood en de brud draagt alles de deure uut "van een begrafenis en een huwelik van een dochter word je arm".

Eib veur 1973: Aoverdaod verteert zak en

zaod “wanneer men te veel geld uitgeeft, raakt men aan lager wal”. [H. Odink 3, 17/175].

Gor: Wie geet vissen en vinken, begint 't vleis in de wieme niet te stinken: wee zich nit an geregeld wark höldt, hef nit wat veur de kwaoje dag.

Eef: Wee 's zommers geet vissen en 's winters geet vinken, dee zal 't spek in de wieme neet stinken.

Eib veur 1973: Wee zommers geet visken en 's winters geet vinken, dee zal 't vleis in de tonne neet stinken “vissen en op de vinkenvangst gaan, levert geen rijkdom op” [H. Odink 3, 239].

Win 1976: Dat zal ow de butte neet braeken “daar zul je niet arm van worden” [Aessink 4, 63].

Eib veur 1973: Wa'j wegzet as ne heer, krie'j as ne baedeler weer “wie rijk is, is geneigd iets af te danken, maar als men arm is geworden, is men blij dat men deze dingen weer terug kan krijgen” [H. Odink 3, 92].

Eib veur 1973: Wanneer ne beddeler op 't peerd kump, dan kan 'm zelfs de duvel neet inhalen “wanneer een arme man tot welstand komt, doet hij dwaze dingen” [H. Odink 3, 23].

Gels: Doon of ie van de jöddenarmen laeft: net doon of ie arm bunt.

Gees: As der b.v. bie 'n vereniging zogenaamd gin geld is, zegt ze wal 's: “Heb iele 'n jödde in 't bestuur zitten?”.

● *A'j arm bunt, bu'j:*

- 01 ZO KAAL AS 'N/NE(N) LOES: Loch, Nee, Eib / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].
- 02 ZO KAAL AS 'N LUUS: Din / Vars 1985 [Telge 6, 162].
- 03 ZO KAAL AS 'N KIPPE: Loch.
- 04 ZO KAAL AS 'N GEPLUKTE TUUT: Ulf.
- 05 ZO ARM AS 'N LUUS: Din.
- 06 ZO ARM AS NE LOES: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 151].
- 07 ZO ARM AS 'N PIER: / sHe 1982 [Telge 3, 9].
- 08 ZO ARM AS DE PIEREN: Win.
- 09 ZO ARM AS DE MIEREN: Ulf / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 69].
- 10 ZO ARM AS NE KARKRATTE: Win.
- 11 ZO ARM AS JOB: Wesv.
- 12 ZO ERM AS JOB: Does.

Acht-Tw 1948: BIDDE-ARM “doodarm, zo arm dat men moet gaan bidden (= bedelen)” [Wanink 1, 75].

● *Utdrukkingen veur “er financieel slecht voorstaan”, “geldgebrek hebben”, “niets te besteden hebben”:*

- 01 AN DE GROND ZITTE(N): Gor, Zut, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan.
- 02 AN DE GROND WAEZEN: Loch, Lar, Eib, Rek, Sil, Wesd, Wehl.
- 03 AN 'T GRONDHOLT ZITTEN: Ruu, Hen.
- 04 VEUR 'T GRONDHOLT ZITTEN: Hen, Win / Harf 1977, War 1977, Vor 1977, Lar 1977, Loch 1977, Zwi 1977, Gels 1977, Haa 1977, Nee 1977, Eib 1977, Rek 1977, Win 1977, Zel 1977, Hen 1977, Baa 1977 [Schaars 1, 43].
- 05 OP 'T KIP ZITTEN: / Vars 1985 [Telge 6, 173].
- 06 OP DE ZOLLE ZITTEN: Win.
- 07 AN DE ZOLLE ZITTEN: / Win 1971 [Deunk 1, 278], Aal 1977, Bre 1977, Win 1977 [Schaars 1, 43].
- 08 AN DE LATTEN WAEZEN: Gor, Eef, Wich, Loch, Bel, Hen.
- 09 AN DE LATTE WAEZEN: Gels.
- 10 AN DE LATTEN ZITTEN: Gor / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 143].
- 11 AN DE WAGEN ZITTEN: Dre.
- 12 AN DE GRESZAK ZITTEN: Does.
- 13 AN DE MAKKE ZITTEN: / Vars 1985 [Telge 6, 219].
- 14 MET DE KONT VEUR 'T BLOK ZITTEN: Ulf.
- 15 OP DEN DIEK STAON: Vars 1985 [Telge 6, 219].
- 16 OP ZWART ZAOD ZITTE(N): Alm, Eef, Wich, Vor, Bor, Gees, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Gen, Voo, Zel, Kep, Hen, Baa, Does, Ang, Wesv, Zev.
- 17 'T *NEET* BREED HEBBE(N): Gor, Ruu, Bor, Gels, Nee, Rek, Bel, Aal, Voo, Meg, Hen, Did.
- 18 *NEET* VÖL(LE) TE MAKKE(N) HEBBE(N): Gees, Nee, Eib, Aal, Din, Gen, Vars, Dre, Lat, Sto / Pan 1988 [Telge 7, 85].

- 19 GIN CENT/NIKS TE MAKKEN HEBBEN: Eib, Bel, Ulf, Vars, Hen.
 20 GIN SCHOEF VEUR DEN DOEM HEBBEN: Win.
 21 GIN ROOIE(N) CENT HEBBEN: Loch, Bor, Nee, Groen, Ulf, Lob.
 22 GENNE VERE MER VUUR DE MOOND KÖNNEN VOTPOESEN: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].
 23 NIKS TE VERMAKKE HEBBE: Zev.
 24 NIKS TE MAKKE HEBBE: Zev.
 25 NEET VÖLLE TE VERHAPSTUKKEN HEBBEN: Gees.
 26 NIET VÖLLE TE MATSEN HEBBEN: Din.
 27 NIET VÖLLE BI-J TE ZETTE(N) HEBBE(N): Hen / Pan 1988 [Telge 7, 18].
 28 NIET WAT TE BIETEN OF TE BREKKEN HEBBEN: Baa.
 29 NIET TE BIETEN OF TE BRAEKEN HEBBEN: Ulf.
 30 NIKS UM OP TE BIETE HEBBE: Lob.
 31 NIKS TE VÖLLE HEBBEN: Bor.
- 32 DE KNIPPE LÄÖG HEBBEN: Bor, Gels, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Zel, Kep, Hen.
 33 DE KNIP LAEG HEMME: Wesv, sHe.
 34 DE KNIP KÖNNEN UUTWASSEN: Gen / Vars 1985 [Telge 6, 182].
 35 PIENE IN DE KNIPPE HEBBEN: Bel.
 36 PIENE IN DE PORTEMONNEE HEBBEN: Groen.
- 37 DER MET AOVER WAEZEN: Eib.
 38 DER DEURHEN WAEZEN: Hen.
 39 DER ZWOOR BI-JZITTEN: Bel.
 40 DER KREMPEL BI-JZITTE: / Pan 1988 [Telge 7, 74].
 41 ZWOOR ZITTEN: Lich.
 42 DE KONT VOL SCHULD HEBBEN: Baa.
 43 DE POKKEL VOL SCHOLD HEBBEN: / Win 1976 [Aessink 4, 32].
 44 DE KOO DREUGE HEBBEN: Win.
 45 DEN STOK TE WIED ESTOKKEN HEBBEN: Bel.
 46 NAOR DE KNOPPEN WAEZEN: Wich, Win.
 47 VAN DE KLUNGELS AF-EKOMMEN WAEZEN: Alm.
 48 AAN DE HAOK ZUN: Lat.
- 49 BANKROET WAEZEN: Aal, Ang, Wesv, Zev.

- 50 OP DE FLESSE WAEZEN: Tol.
 51 HELEMAOLS OP WEZZEN: Win.
- 52 IN DE PENARIE ZITTEN: Vor.
 53 IN DE NAREGHEID ZITTEN: Eib.
 54 JUK/JÖK ONDE PORTEMONNEE HEMME: / sHe 1982 [Telge 3, 72], Pan 1988 [Telge 8, 58].
 55 'T WATER IN DE KELDER HEBBEN STAON: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 120].
 56 VERLAEGEN WAENN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 202].

Rek: Ze hebt de knippe läög: ze bunt bos/ze hebt op.

Eib: Hee zit op zwart zaod; hee is der met aoever.

Wesv: Die minse zitte op zwart zaod: de lamp hink der scheif.

Baa: A'j de konte vol schuld hebt, dan he'j de konte groter dan de bokse.

Wich: A'j oew gat verbrand hebt, mo'j op de bloren zitten.

Hen: A'j 't niet breed hebt, mo'j 't niet breed laoten hangen.

Zev: Armeluj hemme bi-jnao niks te vermakke/niks te makke.

Win 1971: 't Hoes kump an de latte. AN DE LATTE KOMMEN, AN DE PANNE KOMMEN "verkocht (moeten) worden; eig. penne 'pen'" [Deunk 1, 129/171].

Aal 1964: AN DE PANNE KOMMEN "aan de verkoop komen" [Rots 1, 56].

Vars 1985: Ondanks harden arbeid bunt ze toch in verlaegenheid ekommen. IN VERLAEGENHEID KOMMEN "in financiële moeilijkheden komen" [Telge 6, 376].

sHe 1982: Hi-j duut wel grof, maor hi-j het niet völ meer bi-j te zette. NIET VÖL BI-J TE ZETTE HEMME "in financiële moeilijkheden zitten" [Telge 3, 17].

● "er financieel op achteruitgaan, achteruitboeren":

- 01 VAN 'T BED OP 'T STROOI KOMME: Wesv, Sto.
 02 VAN 'T BEDDE OP 'T STRO KOMMEN: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 22],
 03 VANUUT 'T BEDDE OP STRO KOMMEN: Win.
 04 VAN NE VETWEIDE IN DE DRIETPÖL-

- LE KOMMEN: Lich.
- 05 VAN DEN MÖLLENMORS NAO 'T BRENDEKEN GAON: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 166].
- 06 VAN NE KOO OP NE SEGE KOMMEN: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 135].
- 07 VAN 'T RIETUUG OP DE MESTKORE GAON: / H. Odink 3, 201].
- 08 AN DE GROND RAKE(N): Nee, Zev.
- 09 ONDEROP KOMMEN: Din.
- 10 ACHTERUUTBOEREN: / Vars 1985 [Telge 6, 4].
- 11 ACHTEROETBOERKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 65].

Eib veur 1973: Van de Möllenmors nao 't Brendeken gaon "van vruchtbare grond naar schrale grond gaan; gezegde dat uitgaat van de situatie in Eibergen" [H. Odink 3, 166; *Verg. Boerderij- en veldnamen in Eibergen; Möllenmos krt 11/3; Brendeke krt 19/2,3*].

Kot 1911: Met ziene rente kon Derk zich neet helen-al redden. Met tegenzin most e 't kape-taol anspraeken. Eerste met tegenzin, later zonder der bi-j te denkene. En, och heer; doo e eenmaal an 't achteruutboeren was, doo leep 't gauw helemaole mis [Meinen 2, 122].

Vars 1985: Ze hebt feest egeven en net 'n nijen auto an-eschaft; gleuf mor dat dat klikken op de stok gif! Dat gif klikken op de stok "dat is financieel te merken" [Telge 6, 176]. [Verg.: Nederlands: kerfstok].

● *Utdrukkingen veur: "er is maar weinig geld", "er is geen overvloed":*

- 01 'T GELD GEET EUR DUN DEUR DEN DARM: Voo, Wehl, Kep.
- 02 'T GELD GEET EUR DUN DEUR DEN DERM: Does.
- 03 'T GEET DER DUNNE DEUR: Eib, Hen.
- 04 'T LÖP EUR DUN(NE) DEUR DEN DARM: Tol / Zed 1981 [Lukkezen 1, 1], sHe 1982 [Telge 3, 37], Vars 1985 [Telge 6, 96].
- 05 'T LÖP UUR DUNNE DUUR 'T HALSGAT: Rek.
- 06 'T GEET DER SCHOREM NAOR TOO: Groen.
- 07 'T VET KOKT EUR NIET AOVER DE(N) DEKKEL: Lich, Zel, Hen, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 29/163].

- 08 'T VET LÖP EUR NIET AOVER DE DEKKEL: Wich, Groes / Vars 1985 [Telge 6, 383].
- 09 'T VET KOKT EUR NEET ONDER DEN DEKKEL VANDAN: Lich.
- 10 'T IS DER GIN VETPOT: Loch / Vars 1985 [Telge 6, 383].
- 11 'T IS DER BI-J 'T GAELE SPEK VRAE-TE AF: Zed.
- 12 'T MOT DER SCHRAO NAORTOE: Harf.
- 13 'T GELD IS DER BETEUN: Win.
- 14 'T GELD IS DER BETUUN: Alm.
- 15 SCHRAOLHANS IS DER KÖKKENMEISTER: Din.
- 16 SCHRAOLHANS IS DER DE BAAS IN HUUS: Gen.
- 17 ARMÖE IS DER KÖKKENMEISTER: Zel.
- 18 ARMOED IS DER TROEF: Voo, Zel / sHe 1982 [Telge 3, 9].
- 19 ARMÖE IS DER TROEF: Aal.
- 20 DER HANGE ALLEEN MAOR SPINNE-WIBBEN IN DE WIM: Meg.
- 21 DER IS GIN SPEK MEER UM DER 'N MOES MET TE VANGEN: Vars.

Zed: Da's bi-j 't gaele spek vraete af: door is armoei troef.

Vars: Ze hebt gin spek meer um der 'n moes met te vangen: ze bunt slim arm.

Eib veur 1973: Ik kanne 't geld neet van 'n beumken schudden "ik kan niet over veel geld beschikken" [H. Odink 3, 75].

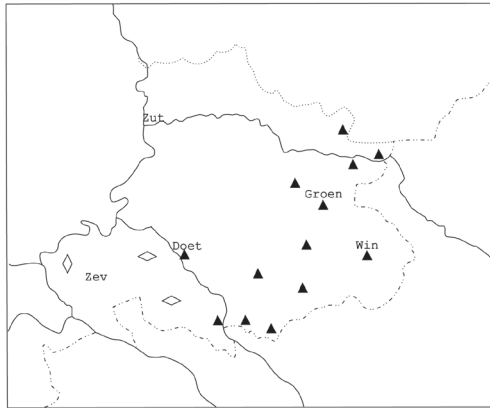
Vars 1985: Uut de tesse laeven hol i-j niet lange vol: van 'n klein bedrag kö'j maor kort laeven [Telge 6, 346].

sHe 1982: Daor is alles vet behalve 't aete "het is daar vies en armoedig" [Telge 3, 163].

BLUT

platzak, blut

- 01 BLUT: Acht, Liem / Aal 1966 [Rots 2, 1].
- 02 PLATZAK: Alm, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Eib, Rek, Groen, Vars, Zel, Hen, Baa, Tol, Ang, Wesv, Groes, Zev.
- 03 BOS: Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Doet / sHe 1901 [Telge 4, 90], Vars 1985 [Telge 6, 66], Lich 1991 [Telge 8, 25] || Vre, Hei, Anh
- 04 BO(R)S: / Acht 1895 [Telge 2, 17], Win 1971 [Deunk 1, 32].
- 05 BOKS: Wehl, Zed.

▲ bos 03 ◇ doks 06
 ◇ boks 05

Bos is 'n woord wat neet allene in 't Nedersaksisch en 't Fries veurkump, maor ok in dialecten van Noord-Engeland en Schotland. Door hef 't o.a. de betekenis "ledig, hol"; bie ons hef 't de verwante betekenis "blut, platzak". Maor 't wordt ok ezegd as 't etten of den drank op is.

06 DOKS: Dui.
 07 BLOOT WAEZEN: Sin.

Vars: Bos; met 'n o as in 't woord stok. [Ok: Bel].

Zed: Blut; vrogger ok boks.

Ruu: Ik hebbe gin geld meer; ik bun blut/platzak.

Zev: Ik heh gin geld meer; ik bun blut/platzak.

Meg: Ik heb gin geld meer; ik bun blut.

Bel: Ik hebbe gin geld meer; ik bunne bos.

Lich: Ik heb gin geld meer; ik bun bos.

Wich: Kees is blut; hie hef niks meer.

Din: Kees hef alles verloren; hie is bos.

Wehl: Op 't schoolplein riepen ze a'j alles verloren had: "Ha ha, lekker boks!"

Lich 1991: Ze hebt mi-j bos ekaart. Der ene bos kaarten "iemand al zijn geld afhandig maken bij het kaarten" [Telge 7, 25].

Pan 1988: RUTJEBUNE "platzak zijn" [Telge 7, 117].

Pan 1988: 's Woensdags nao de kermis gowwe altied de knip uutwasse "zoveel geld uitgeven totdat we platzak zijn" [Telge 7, 69]. [DE KNIP UUTWASSE; ok: / sHe 1982 (Telge 3, 81)].

Eib 1980: De knippe is gus. GUS "leeg" [Tel-

ge 1, 28].

Vars 1985: VAN DEN PLATTEN AF WAEZEN "niet meer platzak zijn" [Telge 6, 267].

● *As der in 'n gezin gin geld is, wordt der wel ezegd:*

01 DE MOEZEN/MUZEN/MUUS LIGGE(N)/LIGT DER DOOD VEUR DE KAS(T)(E): Lar, Aal, Win, Ulf, Sil, Wesd, Baa, Does, Wesv, Sto, Zed, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 33]/101.

02 DE MUZE LIGT DER DOOD VUUR DE SPEENDE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 117].

03 DE MUZE LIGGET DAOR VUUR DE SPINDE: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 167].

04 DE MOEZEN *HEBT* 'T KATOEN UUT DE LAMP(E) *EVRETTEN*: Wesd, Zel, Sto.

05 DE MOEZEN *VRET* 'T KATOEN UUT DE LAMPE: Hen.

06 ZE HEMME NOG GIN KATOEN IN DE LAMP: Zev.

07 WAOR GIN VINGERE BUNT, KÖ'J GIN VOEST MAKEN: / Win 1976 [Aessink 4, 68].

Hen: De moezen vret 't katoen uut de lampe: door is zo'n armoed dat de moezen 't katoen uut de lampe mot vretten um nog wat binnen te kriegen.

Aal: Van ne vlo kö'j gin vet verlangen: van ne kale henne kö'j neet plukken".

Aal: Pluk van ne pedde maor 's veern: zee maor 's da'j van ne armen keer! geld kriegt.

Win 1971: Van ne pedde kö'j gin veern plukken "waar niets is, is niets te halen" [Deunk 1, 172; ok: / Eib veur 1973 (H. Odink 3, 185)].

Lar 1924: Trek 'n bolhenne den start 's uut "pluk maar eens veren van een kikker" [Langeler 1, 139].

Eib veur 1973: Trek 'n bol-ende den start 's oet "waar niets is, heeft zelfs de keizer zijn recht verloren; een bol-ende is een eend met een stompe staart" [H. Odink 3, 37].

Win 1971: Pluk van ne kalen gans 's veern "van een kikker kan men geen veren plukken" [Deunk 1, 66].

Vars 1985: Verget 't mor; dat geld krieg i-j nooit: van 'n kikkvors kö'j gin veren plukken

[Telge 6, 172].

Vars 1985: 'n Nakende keerl köj niet in tesse dieten: van iemand dén niks hef, köj ok niks kriegen [Telge 6, 348].

● *Gezegdes veur “geen geld meer hebben”:*

- 01 DE LAMPE HENK VEURAOVER: Zut, Lich, Wesd.
- 02 DE LAMPE HÖNK VEURAOVER: Ruu, Loch.
- 03 DE LAMPE HUNK VEUROVVER: Win.
- 04 DE LAMP HINK VEURAOVER: Sto.
- 05 DE LAMPE HENK SCHEEF: Gor, Eef, Hen.
- 06 DE LAMP HINK SCHIEF: Doet, Sto, Pan.
- 07 DE LAMPE HÖNK SCHEEF: Nee.
- 08 DE LAMPE HANGT SCHEEF: Zel.
- 09 DE LAMPE HANGT SCHUUN: Zel.
- 10 DE LAMPE HINK SCHUUNS: Tol.
- 11 AN 'T ONDERKÖSKE BUN: / sHe 1982 [Telge 3, 107].
- 12 HEE IS VAN DE KÖTTER: / Win 1971 [Deunk 1, 121].

Loch: Door heb ze de lampe ok veuraover hangen; ze mot 't zuneg-an doon, ze heb geldgebrek: de lampe hönk scheef um de laatste öllie op te maken.

Eef: Door heb ze de lampe adeg scheef hangen; ze zit krap in 't geld, ze könt gien kouse meer in de lampe kopen.

Nee: De lampe hönk scheef: de lampe brendt op de laatste öllie.

● *Veur “(financieel) geruïneerd” bunt opgegeven:*

- 01 GERUÏNEERD: Vor.
- 02 GERUWENEERD: Gaa.
- 03 GEROWWENIERD: Groes.

ARMOOD
armoede

- 01 ARMOOD: Zut, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 69].
- 02 ARMOED: Gor, Vor, Voo, Wehl, Hen, Tol, Ang, Lat, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 30].
- 03 ERMOED: Vor, Did.
- 04 ARMOE: Alm, Zut, Din, Gen, Sil, Gaa,

Kep, Dre, Baa, Zev.

- 05 ARMOO: Vor, Groen, Lich.
- 06 ARMOEI: Doet, Groes, Zev, Zed.
- 07 ERMOEI: Does, Lob.
- 08 AERMOEI: Her, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 10].
- 09 ARREMOEI: Wesv, Zed.
- 10 ARMOEDE: Wich, Wesd, Zel, Hen.

Voo: Armoed; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Tol, Sto / Vars 1985 (Telge 6, 30)].

Did: Ermoed; met 'n oe as in 't woord boer.

Alm: Armoe; met 'n oe as in 't woord boer.

Wesd: Armoede; met 'n oe in 't woord boer.

Loch: In dele van Afrika is groten armoed.

Gaa: In deilen van Afrika hemmen ze grote armoe.

Does: In stukken van Afrika lejen ze grote ermoei.

Wesv: In Afrika stik 't van de arremoei.

Zut: In de Polsbrook was de armoed vake zó groot, dat de kleding allange geen zorg meer was. Afgedragen good werd versteld zolange de draod nog holvast had. Kapotte klumpkes, dikke snotterbellen, smerege kleding, zo kan 'k mien herinneren rond den Eersten Weerldoorlog.

Eib veur 1973: At den armoed de dure inkump, vlug de leefde den schossteen oet. Waor den armoed de baovendeure inkump, daor geet de leefde den endeure oet “waar armoede gaat heersen, verdwijnt de goede verstandhouding in een huwelijk; de endeure is de grote deeldeer in een boerderij”. [H. Odink 3, 197].

Win 1971: At den armoed de däöre binnenkump, vlug de leefde 't raam oet “als geldzorgen ontstaan, is het met de liefde gedaan” [Deunk 1, 12].

Vars 1985: As den armoed de veurdeure inkump, geet de liefde de achterdeure uut: da's 'n sprekwoord dat aoveral opgeet, behalven bi-j de armen [Telge 6, 30].

Eib veur 1973: Poesten en blaazen en a'j bie 'n boer bunt, kulen met brood “veel klagen over armoede en dat men zo moeilijk de eindjes aan elkaar kan knopen, maar als men bij een ander is erg royaal met diens bezittingen omspringen” [H. Odink 3, 191].

Acht-Tw 1954: Woo-t den toen 't leegste is, sprink 't peerd der 't eerste aoverhen “slechte tijden drukken het eerste op de arme lieden” [Wanink 2]. [TOEN “omheining”].

Win 1971: Ne geldbuul en ne baedelbuul hangt gin honderd jaor an een en denzelfden dääörpost “rijkdom en armoede wisselen elkaar af in een bepaald geslacht” [Deunk 1, 17].

Eib veur 1973: Den baedelbuul en den geldbuul hangt zelden honderd jaor vuur dezelfde dure [H. Odink 3, 21].

Vars 1985: De geldzak en de baedezak hangt nooit gin honderd joor veur dezelfde deure [Telge 6, 116].

Lich 1991: Ne geldbuul an de klinke wordt aover honderd joor ne armenbuul, wordt der ezeg um an te geven dat ne familie dee ’t breed hef en ’t breed löt hangen, nao honderd joor arm zal waezen [Telge 8, 16].

Acht-Tw 1954: Den geldbuul en den biddebuul hangt gen zeuven joor vuur dezelfde dure “rijk zijn en arm zijn duren beide niet erg lang” [Wanink 2].

Acht-Tw 1948: As ’t op de groten raegent, dröppelt ’t op de klaenen “de minderen krijgen ook hun deel van wat de aanzienlijken te beurt valt” [Wanink 1, 105].

sHe 1982: Waor ’t raegent, krie’j altied wel ’n paar dröppels met “de armere mens krijgt ook een deel van wat de rijkard te beurt valt” [Telge 3, 122].

Aal: Botter op ’t spekhuus is de weg naar ’t gasthuus: botter op ’t spekhuusken gif armood. (*’n Spekhuus is ’n huus met muren van baksteen woor tussen laogen natuursteen zit*).

Acht-Tw 1948: In de heedknöpkes opjongen “in armoede opgroeien” [Wanink 1, 109].

Eib veur 1973: Dee in de helle geboren is, wet neet dat der ne hemel is “hij, die in armoede of ellendige omstandigheden grootgebracht is, weet niet dat het ook anders kan” [H. Odink 3, 94].

Eib veur 1973: Armood schendt neet “het is geen schande om arm te zijn” [H. Odink 3, 18]. [SCHENDEN].

● *Veur zegswiezen dee verband holdt met de tegenstelling “veel geld hebben/rijk zijn” en “weinig geld hebben/arm zijn”, kiek onder: rijk zijn, een fortuin bezitten”.*

ARMEUDEG
armoedig

01 ARMEUDEG: Eef, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win.

02 ARMUDEG: Wich, Din, Wesd, Zel, Dre, Hen, Tol.

03 ARMOEDEG: Gor, Alm, Zut, Vor, Hen, Zed.

04 ARMODEG: Vor, Loch, Haa.

05 ARMUJEG: Voo, Sil, Kep, Hen, Groes, Sto.

06 ARMOEJEG: Doet, Gaa, Ang, Lat, Zev.

07 ERMOEJIG: Lob.

08 ERMUDEG: Does.

09 ÖRMELEK: Win.

10 ÖRPELEK: Win / Win 1971 [Deunk 1, 168], Lich 1991 [Telge 8, 87].

11 ÖRBELEK: Win.

12 ARMZALEG: Zed.

13 ARMETIERIG: Wesv.

14 KUMMERLEK: Win / Kot veur 1934 [Meinen 2^b, 115]

15 ZIELEG: Baa.

16 SCHRAANDER: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 176].

17 KÖTTEREG: / sHe 1901 [Telge 4, 100].

18 ONZUUN: / N Acht 1882 [Telge 2, 95].

19 SCHEBBEREG: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 173].

20 SCHABBEREG: / Aal 1964 [Rots 1, 43].

21 SCHAEMEL: / Win 1971 [Deunk 1, 201].

22 HAMEL: / Acht 1882 [Telge 2, 48].

Alm: Armoedeg; met ’n oe as in ’t woord boer.

Win: Wat ’n armeudeg/örpelek/örmelek/kummerlek laeven hebt dee armeleu.

Bor: Wat laeft dee leu toch armeudeg; ’t geet der schraol langs.

Sto: Wat ’n armujeg laeve li-je die armeluj toch.

Gaa: Wat ’n armoejeg laeven li-jen die arme mensen.

Win 1978: ’t Deernken löp door zo alleneg in ’n örmelek mentelken en ’t blaert [Van Loo 1, 23].

Kot veur 1934: Wat zit Toni daor toch kummerlek met zien völsken bi-j ’t land veer-uur te hollene. Toni zuut den mooien vos met ’t blenkende paerdegrei an, ’t gemakkeleke sjeesken en de defteg geklede leu der in. “’t Is ongeliek verdeeld vrouw, hier op de weld”, zeg e, “maor met dee leu in eur sjeesken zo’k toch nog neet ruilen willen” [Meinen 2a, 115].

Acht-Tw 1948: Nen schraandern tied [Wanink 1, 176].

Acht 1882: SCHUNNEG “armoedig, have-loos” [Telge 2, 116].

Lar 1973: Ram plan plan, ram plan plan, door komt ze an. Ze hebt geen kouse of schone meer an. Krege wiej eerder de Prusen op 't dak, noe de kale Fransen “leedjen uut de Franse tied” [Teenstra-Slagman, Kerk van Laren 105], [KAAL “armoedig, arm”].

Vars 1917: Ze kon bes wat gebruiken en zo'n sleuteri-je at 't was op de Veldplaatse; eur kwam toch ok wel wat toe [Döker 1, 19]. [SLEUTERI-JE “armoedig spul”].

Eib 1980: KÖTTELERIEJE “armoedig gedoe” [Telge 1, 43].

sHe 1982: LUZEKNAPPER “armoedzaaier” [Telge 3, 95].

ARMEUDEG BESTAON

armoedig bestaan

01 ARMEUDEG BESTAON: Ruu, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Win.

02 ARMUDEG BESTAON: Wich, Din, Voo, Vars, Wesd, Dre.

03 ARMUJEG BESTAON: Voo, Doet, Kep, Sto.

04 ARMOEJEG BESTAON: Wehl, Baa, Ang, Zev, Did.

05 ARMOEDEG BESTAON: Harf, Alm, Vor, Zev.

06 AERMOEJEG BESTAON: Lob.

07 ARMZALEG BESTAON: Ruu, Gen, Lat.

08 ARMETIEREG BESTAON: Gor, Gels, sHe.

09 KÖMMERLEK BESTAON: Win.

10 ARMUDEG GEDOE: Hen.

11 ARMOEJEG GEDOE: Ang.

12 ARMZALEG GEDOE: Sil.

13 ARMUJEG GEDOETE: Voo.

14 ARMOEDEGE BOEL: Tol.

15 ARMUJEGE BEDOENING: Uif.

16 ARMEUDEG SPUL: Ruu, Gees.

17 ARMOEDEG LAEVEN: Gor.

18 ARMOOD: Lar, Bor, Rek, Lich.

19 ARMOE: Eef, Ulf.

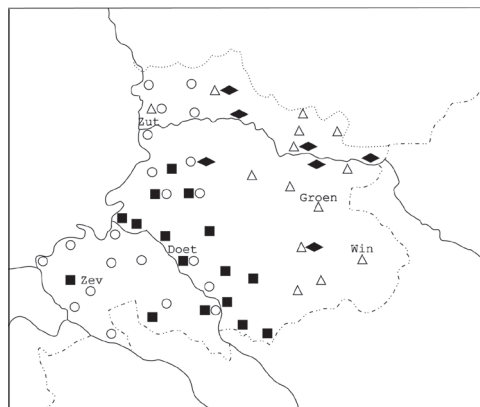
20 ARMOED: Did.

21 ARMOEI: Wesv.

22 ARMOEDZAAIERI-J: Wesv.

23 GE-AERMOEI: Pan.

24 GE-ARREMOEI: Pan.

△ *armeudeg 01; armeudeg (bestaon) 01,16*

■ *armudeg 02, 05, 08; armudeg (bestaon) 02, 03, 10, 13, 15*

○ *armoedig 03, 06, 07; armoedig (bestaon) 04, 05, 06, 11, 14, 17, 19-24*

◆ *armodeg 04; armoed 18*

Ok dit kaartjen löt zeen dat een Standaardnederlands woord onze streektaal verandert en dat dee ontwikkeling in 't oosten nog neet an de orde is: de oe in armoedig is veur 't westen van Acht en Liem op-egeven. 't Oosten hef veural 'n eu (armeudeg), maor in 't noordoosten wordt ok armodeg ezegd. Dудelek is dat armudeg onder druk steet van armoedeg. Bekiek ok 't kaartje van erven (blz. 339).

Groen: Zee wont in 'n old husken in de wildernisse zonder elektrisch/stroom: wat 'n armeudeg bestaan.

Lob: Ze wone ien 'n old huske ien de rimboe zonder stroom: wat 'n aermoeieg bestaan.

Win: Wat 'n kömmerlek bestaan.

Voo: Wat 'n armujeg gedoete.

Lar: Wat 'n armoed.

Wesv: Bi-j die minse is 't armoedzaejeri-j; ze hemme nog gin naegel um de kont te krabbe.

Pan: Wat 'n ge-aermoei/gearremoei.

Meg: Dén het meer lappen in de boks, dan in 't veld, wördt der gezegd as iemand armudeg is.

Eib veur 1973: Der is gin bötjen zo kaal of der brödt vet oet “iemand kan nog zo arm zijn, iets is er nog wel te halen” [H. Odink 3, 43].

LAEVEN OP DEN ZAK VAN

op andermans kosten leven

- 01 LAEVEN OP DE(N) ZAK VAN: Gor, Alm, Zut, Loch, Eib, Groen, Bre, Din, Doet, Gaa, Dre, Hen, Baa, Does, Ang, Wesv, Zev.
- 02 LAEVEN OP DE TES VAN: Gen, Voo, Sil, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
- 03 LAEVEN OP DE TESSE VAN: Ruu, Din, Wesd / Vars 1985 [Telge 6, 346].
- 04 LAEVEN OP DE TASKE VAN: Win.
- 05 LAEVEN OP DEN NAOSZAK VAN: Bel, Lich.
- 06 LAEVEN OP KOSTEN VAN: Eef, Vor, Haa, Lat.
- 07 LAEVEN OP DE KOSTEN VAN: Ruu.
- 08 LAEVEN OP DE PORTEMONNEE VAN: Vor, Gels.
- 09 LAEVEN OP DE KNIPPE VAN: Eib.
- 10 LAEVEN VAN DE CENTEN VAN: Lar.
- 11 LAEVEN VAN 'T GELD VAN: Bor.
- 12 LAEVEN VAN: Win.
- 13 TEREN OP DE(N) ZAK VAN: Nee, Hen, Wesv.
- 14 TEREN OP DE TESSE VAN: Zel.
- 15 TEREN OP DE TASKE VAN: Win.
- 16 TEREN OP KOSTEN VAN: Wich.
- 17 TEREN OP DE PORTEMONNEE VAN: Eib, Aal.
- 18 TEREN OP 'T GELD VAN: Bel.

- 19 TEREN OP: Eib, Rek, Aal, Hen
- 20 DE VEUTE ONDER ANDERMANS TAOFELE STAECEN: / Win 1971 [Deunk 1, 17].
- 21 DE VUUT ONDER ANDERMANS TAOFEL STAEKE: / sHe 1982 [Telge 3, 167].

Eib: Hee laeft op de knippe/op den zak van ziene vriendinne; hee teert op de portemonnee van ziene vriendinne; hee teert op ziene vriendinne.

Wesv: Hi-j laef op de tes van zien vriendin; hi-j teert op de zak van zien vriendin.

Din: Hie laeft op de zak/op de tesse van zien vriendinne.

Groes: Hi-j lif op de tes van z'n vriendin.

Bor: Hee laeft van 't geld van zien vriendinne.

Bel: Hee teert op 't geld van ziene vriendinne.

Eib veur 1973: Hee hef lange oet den emmer evretten "hij heeft lang niets hoeven te doen voor zijn kost; hij is lang gemakkelijk aan de kost gekomen" [H. Odink 3, 64]. [EMMER. VRETTEN].

Lar 1885: In 't leste at e (Gait-eum) bi-j ons 't genaodebrood, en – umdat e 't verdeend had – smaken 'm 't ook bes [Postmeter 1, 12]. ['T GENAODEBROOD ETTEN "door anderen onderhouden worden"].

HOOFDSTUK 13

VERVOER

WEGBRENGEN

vervoeren

- 01 WEGBRENGE(N): Harf, Haa, Din, Ang, Lat, Did, Sto, Lob.
- 02 VOTBRENGEN: Ruu, Nee, Groen, Dre.
- 03 VERTRANSPORTEREN: Alm, Ruu.
- 04 VERTRANSPORTIEREN: Voo, Vars.
- 05 TRANSPORTEREN: Win.
- 06 OPSTUREN: Groen.
- 07 VERVOEREN: Ruu.

Lat: Eiere werde vroeger vaak in 'n kis weggebracht naor de winkel of de Coperatie.

Ruu: Eier wodn vake in 'n kiste vertransporteerd/vot-ebracht/vervoerd.

Voo: Eier wieren vrogger vaak in 'n kist vertransportierd.

GAON

reizen

- 01 GAON: Harf, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Vars, Sil, Wesd, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Wesv, Did, Zed.
- 02 GON: Pan, Her, Lob.
- 03 REIZE(N): Gor, Alm, Wich, Vor, Loch, Bor, Gels, Haa, Eib, Bel, Groen, Din, Voo, Ulf, Zel, Doet, Gaa, Hen, Groes, Zev, sHe, Sto.

Did: Wi-j gaon met de trein naor Berlien.

Aal: Wi-j gaot met den trein/met 't spoor naor Berlien.

Pan: Wi-j gon met 't spoor/de trein nor Berlien.

Loch: Wie reist/gaot met den trein naor Berlijn.

Groes: Wi-j reize met de trein nor Berlijn.

Harf: A'w in Berlijn bint, wi'w ook wat in Oost-Duitsland rondreizen. [RONDREIZEN].

Vor: A'w in Berlien bunt, wi'w ok nog wat in Oost-Duitsland rondreizen/naor Oost-Duitsland gaon.

Win: A'w in Berlien bunt, wi'w ok wat

rondreizen/rondveuren in Oost-Duitsland. [RONDVEUREN].

Did: Awwie ien Berlien zun, wille we ook wat rondtoere in Oost-Duitsland. [RONDTOERE].

Acht-Tw 1948: 'T GAT OP DEN TREIN SMIETEN "met de trein gaan reizen" [Wanink 1, 98].

Acht-Tw 1948: Hee hef de raeze an-ebrach "hij is van de reis teruggekomen" [Wanink 1, 67]. [ANBRENGEN].

Bar 2016: Met mekare kwammen Hendrik en Marie op 'n heel smal weggetje aover de diek, vlak langs de Rijn. ... Marie helemaol van de kaok, zee wodn heel bange en Hendrik zenuwachtig. "Ie had de weg motten wetten, ie hebt af-esprokken", zae hee kwaod. "Wee zit der achter 't stuur? Ie hadden neet motten af-slaon", schreeuwen Marie. Hendrik reep: "As ik 't ewetten had, was ik nooit met-egaone. Wat mot ik eigenlek in Westervoort; ik kenne de leu gaar neet!". 't Wodn mie dan toch 'n gebek. Kwaod op mekare, neet mooi meer. ... Noo hef Hendrik 'n Tom Tom an-eschaft. 'n Vrendelek vrouwmens wis 'm de weg, met 'n mooie stemme. A'j 's de verkeerde afslag nemt, blif ze rusteg en wordt neet kwaod; zee begint nooit te schreeuwen [Moespot 252, 27].

REIZE

reis

- 01 REIZE: Gor, Harf, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Hen, Baa, Tol.
- 02 REIS: Zut, Wich, Vor, Gen, Voo, Ulf, Sil, Doet, Gaa, Kep, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Lob.

Groen: Nao ne lange reize kwammen wi-j 's aovends an in Berlien.

Ulf: Nao 'n lange reis kwammen wi-j 's aoves an in Berlien.

Win: Ne Borkse reize, "een moeilijke, omslachtige reis".

Eib veur 1973: 't Is gin Schipbekkersreize "het is geen lange, moeilijke reis. Ontstaan in de tijd toen de Schipbeek bevaarbaar was en de verbinding vormde van Deventer naar het Duitse achterland. Dit in tegenstelling tot Zutphen dat de Berkel tot zijn beschikking had" [H. Odink 3, 198].

Gaa veur 1974: Tante Stiene is effen nao buten esloft um 't poetjen te ziene. 't Was 'n K  lse reize veur tante Stiene helemaal van de k  kken tut upzied van 't huus. Maor zi-j had now eenmaal zo'n teks: zi-j mos 't varken zien, buten op de Iere. [Van Velzen 11, 69]. [K  OLS].

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat "op reis gaan" is:*

- 01 OP REIZE GAON: Gor, Vor, Loch, Lar, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel.
- 02 UUTGAON: Sil, Kep, Dre, Tol, Ang, Lob.
- 03 DER UUT GAON: Bor, Eib, Rek, Zev, Pan.
- 04 DER OP UUT GAON: Eef.
- 05 OP STAP GAON: Zut.
- 06 OP TRAD GAON: Win.

Hen: Margen gao 'w op reis; olderen zegt: margen gao 'w op reize.

Win: Morgen gao 'w op reize; older is: morgen gao 'w op trad.

TOCHT

tocht, rit

De metworkers geeft an dat veural van 't woord rit 't verkleinwoord (ritje/ritjen) gebruikt wordt.

- 01 TOCH(T): Acht, Liem.
- 02 RIT: Acht, Liem.
- 03 TOER: Alm, Zut, Din, Gaa, Wehl.
- 04 REIZE: Lar, Rek, Groen, Gaa.
- 05 REIS: Zut, Baa.
- 06 UUTSTAPJEN: Eef, Aal.
- 07 ROUTE: Wich.

Ang: Ritjen en tochten; 't mik gin verschil.

Voo: 'n Tocht kan ok lopes zun (wandeltocht); 'n rit is altied met geri-j: fiets, motor, auto, bus, trein.

Eef: 'n Rit of ritjes maak ie op de fietse of in de auto; 'n tochten kan ok a 'j gaot wandelen. [Ok: Bor].

Pan: 'n Ritje is met de auto of met 't perd; 'n tochte is met de fiets.

Tol: 'n Ritjen is korter as 'n tochten. Veur 'n ritjen rekken i-j 'n paar uur, veur 'n tochten bu 'j soms 'n helen dag op pad.

Vars: Ze gongen vrogger te peerd of te voet; ze liepen naor Zutphen, mor ze mieken gin ritten of tochten.

Bor: Vanmiddag he'w 'n mooien rit/tocht langs de lesselt emaaft.

Groes: Vanmiddag hemme wi-j 'n prachtege tocht/rit naeve de lessel gemaak.

VOETGANGER

voetganger

- 01 VOETGANGER: Acht, Liem.
- 02 VOOTGANGER: Eef, Gels, Haa, Groen.
- 03 VOOTGANGER: Bel, Win.
- 04 VOETGANGER: Vor.
- 05 WANDELAAR: Gor, Eef, Eib.

Vor: Voetgangers/voetgengers mot op 't trottoir blieven.

Nee: Vootvolk heurt op de stoepe, neet op de grote weg. [VOOTVOLK; ok: Rek, Groen].

Win: Leu dee te vote bunt, heurt op 't trottoir.

Loch: Leu te veute heurt op de stoepe.

Wehl: A'j lopes bunt, heur ie op de stoep. [LOPES; ok: Voo, Kep, Did, Sto].

Did: A'j lopes gaot, heur ie op de stoep.

Dre: A'j lopens bunt, heur iej op 't trottoir. [LOPENS; ok: Wich, Lich].

KOFFER

koffer

- 01 KOFFER: Acht, Liem.
- 02 REIZEKOFFER: Bel.
- 03 VALIES: Kep.

Kep: Vrogger was de koffer 't valies.

Tol: Ik ging met 'n rieten k  fferken vrogger op vakantie. Der zat leerbeslag op de huke en der was 'n leren riem bi-j um der ummehen te doen. Dat was de veurloper van de leren koffer.

Win 1971: PAKKAGE "bagage; alle mee

te nemen, al of niet verpakte, voorwerpen, inz. wanneer deze erg talrijk zijn; draaglast" [Deunk 1, 171].

PAS

paspoort

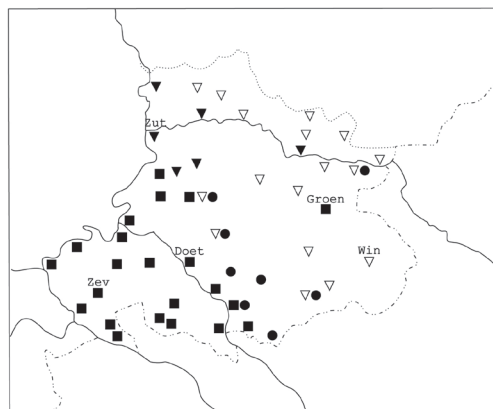
- 01 PAS: Acht, Liem.
- 02 PASSE: Eef, Groen.
- 03 PASPOORT: Gor, Alm, Vor, Ruu, Eib, Zel, Gaa, Hen, Tol, Ang, Zev, Her.
- 04 PASPOORTE: Harf.
- 05 PERSOONSBEWIES: Bel (vrogger).

12.1 VERVOER AOVER DE WEG

RI-JEN

rijden

- 01 RI-JE(N): Groen, Gen, Voo, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.
- 02 RIENN: Harf, Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Zel, Hen.
- 03 RIEDEN: Eib, Aal, Din, Vars, Sil, Wesd, Zel, Hen.
- 04 RIEJEN: Gor, Alm, Zut, Wich, Vor, Bor.

- ri-je(n) 01
- rieden 03
- ▽ rienn 02
- ▼ riejen 04

Tussen de gebieden waar ri-jen en rienn ezegd wordt, bunt 'n aantal plaatsen dee rieden zegt: in een strook dee löp van Dinxperlo naor Hengelo. Rond Zutphen is op-egeven de aovergangsvorm met j: riejen.

- 05 VEUREN: Ruu, Lar, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 204], Win 1971 [Deunk 1, 264], Eib 1980 [Telge 1, 92].
- 06 VUREN: Aal, Zel, Doet / Vars 1985 [Telge 6, 395].
- 07 VARE(N): Gor, Eef, Gen, Wesd, Dre, Hen, Tol / Lar 1838 [GV-alm 183], No Acht 1839 [Telge 4, 33], Acht 1882 [Telge 2, 138], Ruu 1930 [Zwart 3, 239], sHe 1982 [Telge 3, 158].
- 08 GAON: Vor, Lar, Kep, Zev.

Bel: Veuren, moor wi-j zegt: veu-an.

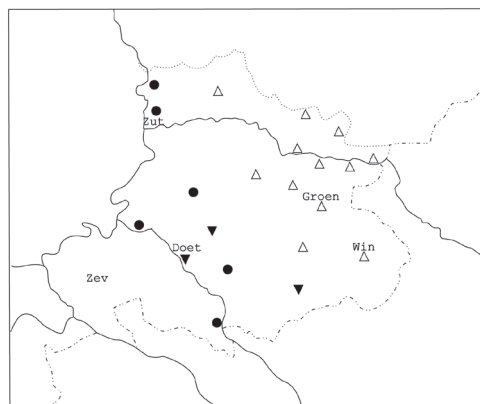
Gor: Varen, maor wie zegt: vaann.

Groes: In de verte zage wi-j Jan op 'n peerd ri-je.

Groen: In de wiedten zaggen wi-j Jan op 'n peerd ri-jen.

Gor: In de wiedte zagge wie Jan riene/riejen/rienn.

Vars 1985: Gert van de Brökke vuurt melk; hie het 'n goed melkriet an-enommen [Telge 6, 395].

- △ veuren 05
- vare(n) 07
- ▼ vuren 06

Näöst "rijden" is "varen" 'n warkwoord dat in völle talen vanolds veurkump; b.v. in 't Old-engels en 't Old-saksisch, beiden as "faran". Behalve "rijden met 'n auto/met paard en wagen/met de fiets/met de trein" kump veuren/vuren/varen in onze streken – net zoas in 't Nederlands – ok veur in de betekenis "over water gaan". Maor ok met 'n vliegtuug en luchtballon kö'j in wat plaatsen in onze streek veuren/varen; kiek op blz. 409 (boot), blz. 414 (vliegtuig), blz. 415 (luchtballon).

Win 1971: Veurn “met een wagen rijden”; RIENN “rijden (op een fiets, motor, te paard e.d.)”. KAOREN “met een kar rijden of wegvoeren” [Deunk 1, 264/120].

Win 1971: METVEURN, METRIENN “mee-rijden (in een wagen)” [Deunk 1, 143].

Vars 1985: I-j mot niet aover Grolle nao Reurle, dan ried i-j ’n heel ende umme. UMMERIEDEN “omrijden” [Telge 6, 360].

Vars 1985: Zet de wagen iets an, dan kö’w der makkeleker achterheer. ANZETTEN “(een kar of wagen) iets naar voren zetten” [Telge 6, 26].

Vars 1985: Ried ’s iets an, dan kan ’k der met peerd en kore achterhen. ANRIEDEN “(iets) naar voren rijden”. Wat is dat toch vervaelend: now hebt ze net ’n ni-jen auto en now hebt ze ’m an-ereden; ’t dink zit rechts veur helemaol in mekare. IEMAND ANRIEDEN “tegen iemands auto rijden zodat die schade oploopt” [Telge 6, 22].

Vars 1985: RIEBEWIES “rijbewijs” [Telge 6, 286].

● “Met paard en wagen rijden”:

Gor: In de wiede zaagn wie ’n boer met peerd en wagen riejn/vaann/vare.

Bor: In de veerte zaggen wie ’n boer met peerd en wagen veuren.

Aal: In de wiede zagge wi-j ne boer met peerd en wagen vuurn.

Dre: In de wiede zagge wiej ’n boer met peerd en wagen varen.

Lar: In de veerten zoge wiej ’n boer met peerd en wagen gaon.

Win 1971: Met ’t läöge peerd nao hoes gaon “met het paard zonder wagen” [Deunk 1, 137].

● *Veur “voerman” kiek op blz. 208.*

● “Met een auto rijden”:

Lar: In de veerten zoge wiej Jan in zien nieje auto veuren/rienn.

Aal: In de wiede zagge wi-j Jan in zienen ni-jen auto/wagen vuurn/rienn.

sHe 1982: Ik lig as vertegenwoordiger hele dage op de weg. OP DE WEG LIGGE “auto-

rijden” [Telge 3, 172].

Eib: Too’w op ’t perron stonden te wachten, veurn der ’n sneltrein veurbie. [VEURBIE-VEUREN].

Acht-Tw 1948: Wat joonk veurt, mot oold gaon [Wanink 1, 204].

Lich 1991: I-j mot den diek indraejen. Draej i-j effen de kore achtereers de schoppe in. INDRAEJEN “inslaan, inrijden” [Telge 8, 56].

JAGEN

hard rijden

01 (HARD) JAGE(N): Acht, Liem / No Acht 1883 [Telge 4, 68], Win 1971 [Deunk 1, 103], sHe 1982 [Telge 3, 71], Lich 1991 [Telge 8, 57].

02 SCHEURE(N): Gor, Eef, Zut, Wich, Vor, Lich, Aal, Din, Wehl, Dre, Lat, Her, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 128], Lich 1991 [Telge 8, 104].

03 SKEUREN: Bor, Bre / Lich 1991 [Telge 8, 107].

04 SCHEREN: Dre.

05 JAKKERE(N): Loch, Groen, Lich, Voo, Zel, Dre, Tol, Wesv, sHe, Sto / N Acht 1882 [Telge 2, 58], Acht 1895 [Telge 2, 58].

06 SJEZE(N): Bel, Groen, Win, Din, Gaa, Wehl, Lat, sHe, Sto.

07 (HARD) SJAEZE: / sHe 1982 [Telge 3, 133].

08 RACEN: Eef, Gels, Hen, Wesv, Groes, Zev.

09 KNAEJE(N): Voo, Ulf, Wehl, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 79].

10 KNETTEREN: Vars, Dre, Tol.

11 STOEVE(N): Dre, Hen, sHe / Eib 1980 [Telge 1, 81].

12 JENZEN: Bel, Lich, Voo / Lich 1991 [Telge 8, 57].

13 SOEZEN: Vor, Ruu / Lich 1991 [Telge 8, 113].

14 RAOZEN: Ruu.

15 KNAPPE(N): Zed / sHe 1982 [Telge 3, 80], Lich 1991 [Telge 8, 64].

16 STOEKEN: Kep.

17 VLIEGE: Zev.

18 SNEUJEN: Gels, Rek / Eib 1980 [Telge 1, 77].

- 19 GIWWEN: Win.
 20 DER DEUR SNIEJEN: Hen.
 21 DE SOES DER IN HEBBEN: Gen.
 22 MET 'N KOGELSGANG RI-JE(N): Wehl, Pan.
 23 KNOERE: / Pan 1988 [Telge 7, 69].

Gees: Jagen; maor wi-j zegt: jaangn.

Hen: Jagen, stoeven, hard gaon: 't maakt niet uut of i-j dan gebruik maakt van 'n auto, 'n fietse of 'n motor.

Lar: Hee jagen/joog aover de weg naor huus hen.

Harf: Fatsoenlek motor riejen kan Jan nit; hee ridt altied onbenulleg hard.

Lar: Hendeg/gewoon motor rienn kan Jan neet.

Rek: Hee sneujen aover de weg met zien auto.

Win: Hee giwwen der ovver.

Ulf: Hi-j knaejen der adeg aoverhen.

Ruu: Jan jeg/jög altied völs te hard. Hee joog al 's tegen 'n boom.

Voo: Foi; wat jeg dén keerl toch weer in zien auto. Jan jakkeren met 150 km aover de snelweg. 'n Gendringse uitdrukking veur op de bromfiets hard naor Netterden gaon, is: naor Naetere knaetere. Umdat de e uutgespraoken wördt as ae en de n an 't eind wegvelt.

Baa: Met de boek op 't stuur joeg e ow veurbie.

Zut: Jan scheurde met zien auto ontiegelek hard deur de straote.

Bre: Hee skeurt ovver de weg as e achter 't stuur zit.

Aal: Hee scheurn met den motor/auto/brommer deur de bochte.

Vor: Jan scheurn mien toch deur de bochte; hee hef ejag um op tied in huus te waenn.

Zed: Kom op; wi-j knappe effe naor Durkem.

Dre: Hie knettert/stuf aover de weg hen.

Tol: Gewoon ri-jen kan Jan niet; altied is 't knetteren. Hie jakkert wat af met zien autootjen.

Eef: Door kwam e op-ens ansjezen op zien fietse. [AN KOMMEN SJEZEN].

sHe: Door kump Jan aansjeze/aanstoeve in zien ni-je auto. [AAN KOMME STOEVE].

Aal: Gistern kwam e nog met de fietse veurbi-jstoeven. [VEURBI-JSTOEVEN].

Vars 1985: Hie kwam hier met zien ni-je karretjen veurbi-jsjezen [Telge 6, 284. [VEURBI-JSJEZEN].

Gels: Hee jeg zo hard; hee zuut gin wit of zwart an.

Zev: Jan vlug met de bromfiets deur de straot: hi-j het de sök der in; ummundeg zo as e ri-jt.

Hen: Zie Jan 's jagen; hi-j sniejt der deur!

Gor: Met de fietse jagen as Pijnenburg (Jan Pijnenburg was in de joren derteg 'n heel bekende wielrenner).

Vor: Foj, wat geet Jan der weer snedeg deur; hee is ok zonnen jagterbokse; gewoon gaon is der bie j 'm neet bie j. [JAGTERBOKSE].

Pan 1988: A'j toch zie hoe die blage op die brommers rondsjaeze! Ge snap nie dat dor nie mer ongelukke van komme. RONDSJAEZE "hardrijden" [Telge 7, 115].

● *De metworkers geeft op dat vake ok as versterking biewoorden en biewoordeleke bepaolingen met hard gebruikt wordt; b.v.: knoerhard, knoeshard, loeihard, oerdhard; onbenulleg hard, onmundeg hard, oerend hard, alderbastend hard, alderjekes hard, gloepens hard, onbesoesd hard, gruwelek hard en haevig hard. Kiek doorveur ok in: WALD, De weerld-D.*

● *"In volle vaart":*

Vars 1985: Ze liepen met-ene op den volen houw. OP DEN VOLLEN HOUW [Telge 6, 151].

Pan 1988: De jager schaot den haos ien volle vloch. IEN VOLLE VLOCH "in volle vaart" [Telge 7, 149].

ONBENULLEG (RI-JEN) *wild, woest (rijden)*

- 01 ONBENULLEG: Harf, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Haa, Nee, Bel, Aal, Zel, Dre, Hen, Ang, Lat.
 02 ONVERNULLEG: Lich, Aal.
 03 ONBESOESD: Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Nee, Eib, Aal, Win, Wehl, Kep, Does.
 04 ONBESOES: Zev.
 05 ONBESUUS: Wesv.
 06 WOEST: Gor, Gels, Haa, Vars, Zel, Doet, Gaa, Hen, Baa, Zev.
 07 WOES: Alm, Groes, Her.
 08 WUUST: Voo, Wehl, Zed.
 09 ONWIES: Eef, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Sil.

- 10 ONMUNDIG: Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.
 11 WILD: Gor, Rek, Gen, Vars, Sil, Hen, Did, Sto.
 12 ONBEDACHT: Zel.
 13 AS 'N GEK: Gor, Sto.

Wehl: Onbesoed; met 'n oe as in 't woord boer. Wuust; met 'n uu as in 't woord buur.

Nee: Jan ree vake met zien auto heel onbenulleg/onbesoed/onwies.

Groen: Jan jeg onwies met zienen auto.

Sto: Jan jig altied völs te hard en te onmundig; hi-j joeg al 's tegen 'n boom.

Aal: Jan jeg altied völs te hard en te onvernulleg/onbenulleg/onwies; 't mot altied in 't onwieze.

Kep: Bi-j Jan geet 't altied hard en onbesoed; 't geet van dik holt schoeren wi-j planken.

KROEPEN

langzaam rijden

- 01 KROEPEN: Groen, Aal, Hen, Sto.
 02 KRUPEN: Gor.

Aal: Den auto kröp ovver de weg.

Din 1970: Toe bu'w aover Sinderen ebom-meld nao Varsseveld en toe zat de bus zowat vol [ADW 6, 2, 18]. [BOMMELEN].

● *In combinatie met rieden komt veur:*

- 01 LANGZAAM: Acht, Liem.
 02 LANKZAAM: Wich, Groes.
 03 DRAO: Gor, Ruu, Nee, Eib, Bel, Zel, Tol, Ang.
 04 SLOOM: Eef, Eib, Zel, Wesv, Did, Lob.
 05 ZACH(T)JES: Aal, Vars, Sil, Lat.
 06 RÖSTEG: Voo.
 07 RUSTEG: Zev.
 08 HAENEG: Nee.
 09 HAENEGJES: Loch.
 10 HENDEG-AN: Alm.
 11 SÖKKELACHTEG: Eib.
 12 SAMPETIETELEK: Lar.
 13 ZINNEG: Win.
 14 ZUUTJES-AAN: Did.
 15 KALM: Did.
 16 GEZAOPIG: Groes.
 17 BEDAARD: Hen.
 18 DOOBDAAARD: Lar.
 19 GEMUDELEK: Din.

Nee: Heel drao/haeneg kwam Piet op ziene fietse der an veurn.

Eef: Hee ridt zo sloom op zien fietse, da'j neet könt zeen dat de raaien rondgaot.

Lar: Sampetietelek/doodbedaard kwam Piet der an op ziene fietse.

Din: Heel gemudelek kwam Piet op ziene fietse anrieden.

Groes: Heel lankzaam/langzaam/gezaopig kwam Piet op z'n fiets aanri-je.

● *Utdrukkingen veur "langzaam (rijden)":*

- 01 OP ZIEN/Z'N DOOIE GEMAK: Acht, Liem.
 02 OP ZIEN GEMAK: Alm, Eef, Did.
 03 OP ZIEN/Z'N ELF EN DERTEGSTE: Vor, Din, Wesv, Gaa, Wehl, Zev, Sto, Pan.
 04 OP ZIEN ELF EN DARTEGSTE: Bor, Haa, Lich, Bre, Win.
 05 OP ZIEN ELF EN DARTEGSTEN: Ruu, Gees, Nee, Bel, Groen, Dre.
 06 OP ZIEN ELF EN DERTEGSTEN: Harf, Hen, Ang.
 07 OP ZIEN ELF EN DARTEGST: Gor, Aal.
 08 OP ZIEN ELF EN DARTEGS: Eib.
 09 MET 'N SLAKKENGANGETJE(N): Gees, Eib, Bre, Kep.
 10 MET 'N SLAKKEGANGETJE: Eef, Baa.
 11 MET 'N SLEKKENGANGETJEN: Tol, Does.
 12 MET 'N SLEKKEGANG: Pan.
 13 MET 'N SLEKKEGENGESKE: Her, Lob.
 14 MET 'N SLAKKENGENGESKEN: Dre.
 15 OP 'N SLAKKE(N)GANG: Gor, Lat.
 16 OP 'N SLEKKEGANG: Wesv.
 17 OP ZIEN DOOIE AKKERTJE(N): Zut, Eib, Din, Wesv, Her.
 18 OP DE SLOFFEN: Vor.
 19 OP ZIEN SLUFKES: Zut.
 20 OP 'N SUKKELDRAFJE: Lob.
 21 OP Z'N BOEREFUITJES: Gaa.
 22 VUUTJE VEUR VUUTJE: Wehl.
 23 STAPVOETS: Gor, Vars, Wesv.
 24 STAPVOOTS: Haa.
 25 VEUR AEVENVÖLLE: Wich, Bel, Din.
 26 AS 'N SLEK: Sto.

Doet: Piet kwam op zien dooie gemak an-fietsen.

Gaa: Op z'n boerefluitjes/op z'n elf en der-
tegste/op z'n dooie gemak kwam Piet op z'n
fiets anri-jen.

Lob: Piet kwam met 'n slekkegengske/op 'n
sukkeldrafje op de fiets aonri-je.

Zut: Op zien slufkes kwam Piet op zien fietse
anrijejen/ankarren.

Vars: Stapvoets gleeed den Rolls Royce veur-
bi-j; i-j heurn 'm niet.

Wich: Hee fietst zo veur aevenvölle dat e der
nog 'n keer afvölt.

● *“Rustig met de auto (rond)rijden”:*

01 TOEREN: Vor, Rek.

Vor: 's Zundags toeren wiej wel den Achter-
hoek deur.

Vars: Door kwam Opa op zien scootertjen
antuffen. [AN KOMMEN TUFFEN “rustig aan
komen rijden”].

● *“Met moeite rijden”:*

01 KRUPEN: Vars, Wehl, Dre, Hen, Ang.

02 TUFFEN: Kep.

03 KRABBen: Gaa.

Vars: 't Auteuken krop naor baoven de barg
op.

Wehl: 't Olde wagentje kraop tegen de stikke
helling op.

Gaa: 't Olde wrak mos krabben um baoven
te kommen.

Eef: As de stoomtram onder an de Marrek
in Zutphent stond te blaazen, dan mos e de
bult op en datzelfde was ok 't geval bij de
Bult van Ketjen in Zutphent. Dan zeien ze:
“Hee mos nogal vörreken veurdat e de Bult
op was; hee kon haos neet an de gange kom-
men. Maor as e eenmaal an de gank was,
dan gink e ok as de gesmeerde bliksem.
[VÖRREKEN “met moeite gaan”].

Pan 1988: Hur dén auto is örgele; dah ding
knalt drek uut mekaor. ÖRGELE “(gezegd
van motoren) onregelmatig lopen” [Telge 7,
100].

INHALEN

inhalen, passeren

01 INHALE(N): Acht, Liem.

02 VEURBIEKOMMEN: Bel, Din, Gen, Meg,
Ulf, Gen.

03 VEURBIEGAON: Gor.

04 VUURBIEKRAUSEN: Gels.

05 VEURBI-JKROUWEN: / Hen veur 2013
[Smeitink 1, 45].

Bor: 't Olde kajoekel kon de limosine met
meujte inhalen.

Bel: Den olden auto kon de limosine amper
veurbi-jkommen.

Gels: Hee krauwsen mie met grote snelheid
vuurbie: hee halen mie gebeurlek in.

Hen veur 2015: De Zelhense brandweer-
luu hebt zelf 'n ni-jen brandweewagen. Bi-
de leste bosbrand op 't Zand varen ze zich
nog vaste in 'n onneuzel grupken in 'n brand-
gang. Den Hengelsen tankwagen kwam der
achteran. Harmen gooiën der de veurwielan-
drieving bi-j op en den olden bok die krouwen
den glimwagen uut Zelhem veurbi-j [Smeitink
1, 45].

VEURBIEKOMMEN RAOZEN

*met grote snelheid passeren/voorbij
komen rijden*

01 VEURBIEKOMME(N) RAOZE(N): Ruu,
Bor, Nee, Rek, Aal, Doet, Hen, Lat, Wesv.

02 LANGSKOMMEN RAOZEN: Lar, Win.

03 VEURBIEKOMME(N) SOEZE(N): Gor,
Eef, Eib, Bel, Aal, Gen, Kep, Did, Lob.

04 LANGSKOMMEN SOEZEN: Win.

05 VEURBIEKOMMEN STOEVEN: Rek,
Voo, Gaa, Wehl, Kep.

06 VEURBI-JKOMME STUVE: Wesv.

07 LANGSKOMMEN STOEVEN: Vor.

08 VEURBI-JKOMMEN DAVEREN: Bel.

09 LANGSKOMMEN DAVEREN: Tol.

10 VEURBI-JKOMME DENDERE: Zed.

11 LANGSKOMMEN DENDEREN: Tol.

12 VEURBIEKOMMEN SNEUJEN: Eib.

13 VEURBI-JVLEGEN: Aal.

14 VEURBI-JSNORREN: Bel.

Aal: Tonne wi-j op 't perron stonnen te wach-
ten, kwam der ne sneltrein met ne rotgang
veurbi-jraozen/vlog der ne sneltrein veurbi-j.

Bel: Too wi-j op 't perron stonn, kwam der ne
sneltrein veurbi-jsoezen/veurbi-jdaveren.

Eef: Toen wiele op 't perron stonn, kwam der
'n sneltrein veurbiesoezen.

Vor: Wiej stonn op 't perron te wachten too
der 'n sneltrein met 'n gloepende gang langs

kwam stoeven.

Bre: Der kwam met ne raozende vaart ne sneltrein veurbi-jsnorren.

Ulf: Dat auteutjen krauwen ons langzaam veurbi-j: 't haalden ons met völ gekreun in. [VEURBI-JKRAUWEN "met moeite inhalen"; ok: Vars, Hen].

HOBBELEN

hortend en stotend rijden

- 01 HOBBELEN: Gor, Harf, Bor, Rek, Groen, Aal, Din, Gen, Voo, Vars, Zel, Gaa, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Zed, Sto, Pan.
- 02 HOEBELE: Her.
- 03 STOTEN: Eef, Vor, Ruu, Bor, Gees, Nee, Bre, Kep, Dre, Hen.
- 04 STOEKE(N): Eef, Bre, Voo, Wehl, Zev, Did, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 143].
- 05 BOLDEREN: Alm, Ruu, Aal, Win, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 64], Eib 1995 [Telge 10, 36].
- 06 HOTJEN: Loch, Nee, Rek.
- 07 BOKSEN: Hen, Tol.
- 08 BOEKSE: Sto.
- 09 KRUMMELEN: Harf.
- 10 STUITEREN: Gor.
- 11 WIEBELEN: Zut.
- 12 ROBBELN: / Win 1971 [Deunk 1, 193].

Gor: De zandweg was bevroren; 't was niks as hobbelen en stuiten.

Bor: De zandweg zat zo vol koelen en knipgaete dadde wie der met den auto aoverhen hobbelden. Op 'n stoteregen weg stöt 't gruwelik. [STOTEREG].

Kep: Die weg stöt verschrikkelek.

Her: Op dén weg hoebel je van de ene naor de andere kant.

Voo: Stoekend en hobbelen reien wi-j aover den onlieken weg.

Did: Hi-j stoekte mien door aover de weg hen.

Pan: Hi-j stoekte dur 'n gat ien de weg.

Vor: Wiele stootten aover de slechte zandweg.

Tol: Hie kwam met de heujwagen zo hard at e kon aover de steenweg bolderen. Op den hobbelegen weg boksen i-j van de ene kante nao den anderen.

Nee: Hotjend en stotend rede wiej aover den knobbelegen weg.

Harf: Wie krummelen maor zo vedan aover de hobbelege binnenweg.

Zut: 't Was wiebelen aover dee bobbelege/

hobbelege weg.

Vars 1985: BOLDEREN "zich met lawaai voortbewegen". 't Peerd ging in draf en de wagen boldern aover den onlieke weg hen. [Telge 6, 64].

Lar 1885: Want too 't (de trein) daor an kwam bolderen, dacht 'k bi-j mien eigen zelvrs: "Gait, now mo'j der an!". En ik as de baedel vot! [Postmeter 1, 18].

● *In combinatie met riejn/ri-je(n) bunt opgegeven:*

- 01 MET HOTTE(N) EN STOTE(N): Gor, Harf, Bel, Aal, Din, Gen, Sil, Gaa, Wehl, Does, sHe, Her.
- 02 MET HOTTEN EN STOTTEN: Vor.
- 03 MET BOENKSE EN STOTE: Sto.
- 04 HOTTEND EN STOTEND: Wich, Gels, Eib, Zel, Doet, Kep, Groes, Zev, Zed.
- 05 HOTSEND EN STOTEND: Vor.
- 06 HOTJEND EN STOTEND: Nee.
- 07 HOTSEND EN BOTSEND: Wesd, Hen, Lat.
- 08 HOBBELEN EN STOTEND: Haa, Ang.
- 09 HOBBELEN EN HOTJEND: Rek.
- 10 HOBBELEN EN BOEBELEN: Sto.
- 11 HOEBELEN EN BOEBELEN: Sto.
- 12 HOLDER-DE-BOLDER: Eib, Dre.
- 13 HOBEL-DE-BOBBEL: Tol.
- 14 HEN EN WEER BOTSEND: Loch.
- 15 STOEKEND: Voo, Lob.
- 16 BONKEND: Zev.
- 17 SCHUDDEND: Zut.
- 18 MET GESTOEK: Pan.

Sil: Met hotten en stotten reje wi-j aover den zandweg.

Kep: Hottend en stotend gingen wi-j deur de zandweg.

Lat: Hotsend en botsend reje wi-j aover de zandweg hen.

Sto: Hoebelen en boebelen reje wi-j aover de zandweg hen.

Dre: Holder-de-bolder reje wiej met de auto deur de zandweg hen.

Tol: Hobel-de-bobbel reje wi-j aover de zandweg hen.

Pan: Met veul gestoek reje wi-j aover de zaandweg haer.

Lob: Al stoekend reje we aover de zandweg hen.

Gels: De weg was zo onliek; iej schotjen jao helemaol duur mekare. [DUUR MEKARE SCHOTJEN].

Eib: Wiej schotjen deur mekare op de kore. [DEUR MEKARE SCHOTJEN].

Bel: 't Was zonne knobbelege weg; i-j wodn helemaol deur mekare eskod/deur mekare eskud. [DEUR MEKARE SKUDDEN].

Loch: Op den onlieken weg wodn wie deur-mekare ehotjed/erammeld. [DEUR MEKARE HOTJEN. DEUR MEKARE RAMMELEN; ok: Gaa, Wehl].

Zed 1982: Op de volle zek mael ko'j mooi zitte en dan wier iej vól mooier gerije dan op 'n stötkar, want dén schoukelde zo hen en weer [Köpp 1, 35]. [HEN EN WEER SCHOUKELE].

Bel: Deur de knipgaete in den binnenweg slakkeren wi-j met de kore van de ene kante nao de andere kante. [SLAKKEREN "van de ene kant van de weg naar de andere kant rijden"].

Lich: Deur ne binnenweg zwokken. ZWOKKEN "langs gaten en kuilen rijden".

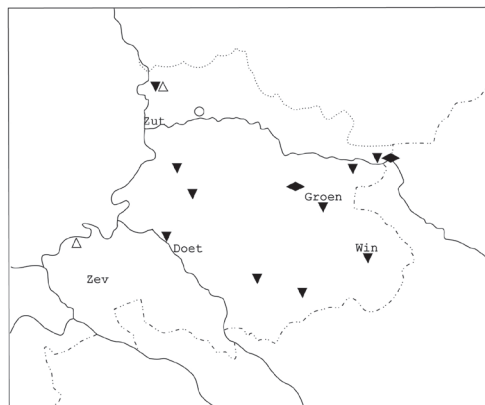
Vars 1985: Eindeloos liekt dat gedobbek van den trein op de rails. GEDOBBEK "het regelmatig, zachtjes op en neer gaan" [Telge 6, 114].

Acht 1882: ROOI HOLDEN "de goede richting houden" [Telge 2, 109].

AN DE KANTE GAON

uitwijken, aan de kant gaan

- 01 AN DE KANT(E) (GAON): Acht, Gen, Wehl, Sto.
- 02 AAN DE KANT GAON: Lat, Wesv, Zed.
- 03 AN DE KAANTE (GAON): Gels, Nee.
- 04 AN DE KAANT: Pan, Lob.
- 05 NAOR DE KANTE GAON: Harf.
- 06 OP ZIED (GAON): Gor, Dre, Zev, Did, Lob.
- 07 AN 'T ZIED (GAON): Rek, Bel, Lich.
- 08 AN DE ZIED: Aal, Voo / Vars 1985 [Telge 6, 419].
- 09 UUTWIEKE(N): Gor, Harf, Zut, Doet, Gaa, Hen, Baa, Tol, Ang, Groes, Zev, Sto, Her.
- 10 OETWIEKEN: Eib, Bel, Bre, Win.
- 11 WIEKE: Her.

▼ oet 't spoor gaon 01-05

○ uut 't zied gaon 06

◆ naor rechts oetzetten 07

△ halfspoor ri-je/halfspoor varen 08, 09

Veur "met paard en wagen/kar uitwijken" bunt 'n aantal uitdrukkingen op-egeven dee in verband staot met zandwaegen: 'n spoor/spoer is ene van de beide delen woor de raderen van 'n wagen of kar op loopt; kiek in: De mens en de weerd-A, blz. 69/70.

Wich: Disse weg is zo smal, as der oew ene tegenkump, mo'j an de kante.

Nee: Dissen weg is zo smal, at der oew ene temeutekump, mo'j an de kaante.

Rek: Dissen weg is zo enge/smal/nauw, at der oew ene tegenkump, mo'j an 't zied gaon.

Vars 1985: Gaot 's an de zied; 'k kanne mi-j joh niet ruren of dreien [Telge 6, 419].

● "Met paard en wagen op een zandweg uitwijken":

- 01 OET 'T SPOOR GAON: Eib, Rek, Aal, Vars, Kep, Hen.
- 02 UUT 'T SPOER GAON: Gor.
- 03 OET DE SPEURS GAON: Win.
- 04 BOETEN DE SPEURS GAON: Win.
- 05 UUT 'T WAGENSPOOR (GAON): Wich, Groen.
- 06 UUT 'T ZIED GAON: Alm.
- 07 NAOR RECHTS OETZETTEN: Rek, Bel.
- 08 HALFSPOOR RI-JE: Lat.
- 09 HALFSPOOR VAREN: Gor.
- 10 VAN (DE) HAND GAON: Lar, Bel.
- 11 HAAR-OP GAON: Nee, Lich.
- 12 HOT-OP GAON: Hen.
- 13 HOT-UMME GAON: Vars.
- 14 STIE-OP GAON: Gels.

Gor: A'j met peerd en karre 'n tegenligger zaggen ankommen, mos ie opzied uut 't spoor gaon/halfspoer varen.

Rek: Met peerd en kore mo'j dan oetzetten naor rechts/oet 't spoor gaon.

Vars: Hee mos met peerd en kore 't spoor uut; hie mos hot-umme.

Lat: As der 'n tegeligger aankump, mo'j halfspoor ri-je.

Lar: Met peerd en kore mo'j dan van hand/van de hand gaon; naor links gao'j bijhand.

Nee: Haarop gaon: naor rechts; stier-opgaon: naor links.

Gels: Stie-opgaon: naor rechts; har-op gaon: naor links.

ZETTEN

(een voertuig) stallen

01 ZETTE(N): Acht, Liem.

02 STALLE(N): Loch, Vars, Doet, Gaa, Groes, Sto, Her.

03 STOEKE: / Pan 1988 [Telge 7, 134].

Vor: Wie zet onze auto binnen: hee steet in de garage.

Groes: Wi-j stalle/zette onze auto ien de grazie/gerage. [GRAZIE, GERAGE "garage"].

Vars: Wi-j zet de auto in de garage; wi-j stalt 'm bi-j den dealer.

Hen: As wi-j bi-j huus komt, zet wi-j de auto in de garage; as ik met iemand praot aover woor onze auto deurgaons steet as e niet gebruikt wördt, dan kö'j zeggen: wi-j stalt 'm in de garage.

Pan 1988: Der was nörges gin plots mer en now he 'k de auto mar naeve 'n aander gestoek [Telge 7, 134].

● *Veur verschillende meneren van "op een fiets rijden" kiek hieronder op blz. 385.*

AUTO

auto

01 AUTO: Acht, Liem.

02 WAGE(N): Zed, Sto, Lob.

03 TUF: / Win 1964 [De oelenwanne 94].

Sto: 'n Personenauto wödt nog duk 'n luxe wage genuumd. [LUX].

Win 1964: In de wiede kump ne auto an. Den tuf jeg hard; den tuf ridt neet zuver. Den auto zwaait naor rechts, ok nog 's naor links

[De oelenwanne 94].

Ruu 1930: STOEVEDEMPE "auto's" [Zwart 3, 239].

Lich 1991: Hee ridt in ne greune piel-ende. PIEL-ENDE "deux chevaux" [Telge 8, 90].

Sin: Allene dr. Jenny had direct naor den Eersten Weerldoorlog 'n auto in Sondern. Um te schakelen stok e de hand uut 't raam want die hendels zatten an de butenkante. At e der ankwam, ginge wi-j as schooljongens, an 'n riege langs de weg staon; geweldeg: 'n auto!

BAK VAN 'N WAGEN

grote auto, slee (van 'n auto)

01 BAK VAN 'N WAGE(N): Voo, Kep, Lat, Pan, Lob.

02 BAKBEEST VAN 'N AUTO: Eib, Bre, Wehl, Hen, Zev.

03 SLEE VAN 'N WAGEN: Eef, Vars, Sil.

04 DEER VAN 'N AUTO: Eib, Rek.

05 KNOTS VAN 'N AUTO: Gor, Zut.

06 LUMMEL VAN 'N WAGEN: Vor.

07 KAS VAN 'N WAGE: Groes.

08 KLABANES VAN 'N AUTO: Ang.

09 SCHIP VAN 'N WAGE: Sto.

10 SLAGSCHIP: Kep.

11 GROOT SCHIP: Gees.

12 DIKKEN AUTO: Bel.

Hen: Van 'n heel grote auto zeg i-j: "Foj, wat wo'j toch met dat bakbees doen?".

Eib: 'n Bakbeest/joekel van 'n auto.

Bor: 't Olde kajoekel kon de limosine met meujte inhalen. 'T OLDE KAJOEKEL "de oude auto".

Eib: Den olden brik halen de slee maor met muite in. DEN BRIK "de oude auto".

Hen: Veurbiejkrouwen doe'j met 'n old rabat van 'n auto a'j der met 'n slakkegang ene inhaalt op de straote of de grote weg. 'T OLDE RABAT "de oude auto".

sHe 1982: Doet dén (olde) foekepot toch weg en koop 'n ni-je auto. 'N (OLDE) FOEKEPOT "een oude auto" [Telge 3, 45].

AUTOMOBILIST

automobilist

01 AUTOMOBILIST: Acht, Liem.

02 AUTOMOBILIS: Wesv, Sto, Her.

03 AUTORIEJER: Gor, Zut, Vor, Lar.

- 04 AUTORI-JER: Groen, Voo, Hen, sHe.
- 05 AUTORIEDER: Harf, Bel.
- 06 AUTOREIZIGER: Loch, Ang, Wesv.
- 07 AUTOBESTUURDER: Bel.
- 08 AUTOPASSAGIER: Rek.

● *Veur chauffeur kiek op blz. 208,*

VRACHTWAGEN

vrachtauto, bestelwagen

- 01 VRACH(T)WAGE(N): Acht, Liem.
- 02 VRACH(T)AUTO: Loch, Bel, Aal, Win, Kep, Dre, Tol, Zev, sHe.
- 03 BESTELWAGE(N): Acht, Liem.
- 04 BESTELAUTO: Zev.

Wesd: 'n Bestelwagen is kleiner as 'n vrachtwagen.

Eef: Dreetonnens en zestonnens bunt vrachtwagens. Der bunt ok vrachtwagens met 'n oplegger en vrachtwagens met 'n anhangen.

● *De metwarkers neumt nog de volgende soorten vrachtwagens:*

- 01 TRUCK MET OPLEGGER: Harf, Lich, Bre, Sto, Lob.
- 02 TRUCKER MET OPLEGGER: Baa.
- 03 TRAILER: Groen, Lich, Vars, Does, Zev.
- 04 BULKWAGE(N): Rek, Bel, Does, Sto.
- 05 TANKWAGEN: Rek, Aal, Does.
- 06 TANKAUTO: Aal.
- 07 MELKTANKWAGEN: Kep.
- 08 AOLIETANKWAGEN: Kep.
- 09 KOELWAGEN: Groen.
- 10 WINKELWAGEN: Rek, Aal.
- 11 WINKELKORE: Gels.
- 12 WINKELAUTO: Gor.
- 13 AUTOWINKEL: Rek.
- 14 BESTELBUS: Gor, Nee, Dre, Zev.
- 15 VERHUUSWAGEN: Gor, Aal, Dre.
- 16 ANHANGWAGEN: Din.

Gels: 'n Winkelkore had vier ra; der stonn al-
lemaol kasjes op en door baovenop 'n he-
ken woorachter kratten stonn.

Vars 1985: ANHANGER, ANHENDER "aan-
hangwagen" [Telge 6, 19].

● *Veur "vrachtwagenchauffeur" kiek op blz. 208.*

MOTOR

motor

- 01 MOTOR: Acht, Liem.

Gor: Ik hadde pech met de auto maor 't lae niet an de motor.

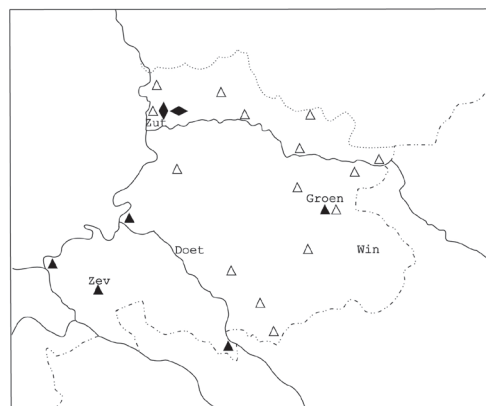
Lar: Ik hadde mankement met de auto, mor de motor, door scheln niks an.

Win: Ik hadde autopech maor an den motor mankeren/faelen niks.

Did: Ik had malleur aan de wage, mar an de motor mankierde niks.

● *Bezondere namen veur "motorfiets, motor" bunt:*

- 01 STOOMFIETS: Groen, Meg, Does, Wesv, Zev / Dre 1982 [Lucassen 1, 9], Vars 1985 [Telge 6, 339].
- 02 STOOMFIETSE: Gor, Eef, Wich, Loch, Lar, Bor, Gels, Eib (vrogger), Rek (vrogger), Bel, Groen, Lich, Din, Sin, Wesd / Kot 1913 [Meinen 2a, 73], Eib 1981 [Weeink 1, 92], Lich 1991 [Telge 8, 118].
- 03 PLEERIEZER: Eef / Eib 1980 [Telge 1, 63].
- 04 SNÖRKIEZER: Eef.

- ▲ *stoomfiets 01* ◆ *pleeriezer 03*
- △ *stoomfietse 02* ◆ *snörkiezer 04*

As name veur 'n "motor" en "motorfiets" is stoomfiets(e) redelek vake op-egeven deur de metwarkers. Bezunder is dat 't al veurkump in 'n verhaal uut 1913 van Geert Meinen.

Sin: Den dokter kwiem niet op de fietse; hie had toe (in 1915) al 'n stoomfietse.

Eef: Onze olde adjudant van pelitie zei al-tied dat e zo gauw meugelek kwam op zien stoomfietse (1945-1949). Jan kwam langs raozen op zien pleeriezer/snörkiezer.

Kot 1913: 't Zol nog al 's gebeurn dat 'm (Hendrik) 's nachts ne boer opbelden um 'm bi-j ne zeke koo te halene. De fietsluchte klaor emaaht; op de stoomfietse gesprongen en dan deur den duustern nacht, aover hobbelege zandwaege en smalle hondepaedjes nao ne afgelaegene boerderi-je [Meinen 2a, 73].

Gaa veur 1974: "Denk der umme, Aornt; daor he'j 'n vliegende kleedwagen", reern Gradus Peters terwiël e an de kante sprong. Aornt dreien zich 'n halve slag umme. Jannao Weultjes kon niks anders as der maor opjagen. Zi-j gaf 'n schreeuw. Aornt viel tegen de vlakke en Jannao Weultjes lei met de hakkepuf an de kante van de graven in 't riet. [HAKKEPUF].

WOONWAGEN

woonwagen

- 01 WOONWAGE(N): Acht, Liem.
- 02 WONWAGEN: Aal, Win, Vars.
- 03 TENTEWAGEN: Bre, Sil, Wehl, Dre, Hen, Tol, Zev, sHe, Zed, Sto.
- 04 TENTWAGE(N): Nee, Groen, Aal, Win, Groes.
- 05 KERMISWAGE(N): Zut, Vor, Baa, Does, Ang, Wesv, Sto, Her, Lob.
- 06 KARMISWAGEN: Lar.
- 07 SCHOOIERSWAGEN: Bel.
- 08 ZIGEUNERSWAGEN: Bel.
- 09 SALONWAGEN: Harf.
- 10 HOESWAGEN: Harf.

Eib: Woonwagen, maor wie zegt: woonwaangn.

Groes: Vroeger zeie ze tentwage; now is 't woonwage.

Nee: Ne woonwagen neumen ze ok wal 's ne tentwagen.

Vor: Circusleu hadn 'n kermiswagen; dee was mooier as 'n woonwagen. Vrogger ha'j ok mensen die met 'n woonwagen rond-trokken. Ze probeern um werk te kriegen. 't Waarn vake heel erme leu met 'n schot met blagen en 'n wagen met 'n klein hitjen derveur, heel ermetiereg. Ze gingen met de

scherensliep rond en de vrouw had vake 'n handeltjen in 'n tasse met b.v. hoorkammen, sluitspelden, naolden en goorn. 't Voer veur 't hitjen ston langs de weg: gres.

Hen: Kermisleu en venters wonen vrogger in woonwagens; 't was 'n volk apart.

Kep: In 'n woonwagen huust woonwagen-volk/woonwagenleu.

Groen: Leu oet ne tentwagen wodn tentwagen/volkwoonwagenvolk eneumd.

Eef: A'j 'n caravan neet met könt sleppen, dan is 't 'n staocaravan. [STAOCARAVAN; ok: Harf, Bre].

Voo: 'n Klein caravenneken is 'n DÖPKEN.

● *Vouwwagen is algemeen bekend; veur Gels, Eib, Groen en Hen is op-egeven dat e wel vouwcaravan eneumd wordt.*

Vars: 'n Vouwwagen is 'n käärken van woor- uut 'n hele tente uut-ezet kan worden.

Gaa: 'n Vouwwagen kun ie net as 'n tent opzet- ten.

Gaa: Tegeswoordeg (1997) hemmen ze ok al 'n KAMPEERWAGEN. Dat is zo'n compleet huus op wielen met alles der op en der an.

Gor: 'n Camper of kampeerwagen is 'n auto en wagen in een. [CAMPER; ok: Groen, Bre].

CARAVAN

caravan

- 01 CARAVAN: Acht, Liem.
- 02 CARVAN: Lar, Bel, Kep, Sto.
- 03 KARREVAN: Aal, Tol.
- 04 KARRAVAN: Win, Sto.
- 05 ANHANGWAGE(N): Lar, Aal, Vars.
- 06 AANHANGWAGE: Groes.
- 07 AONHANGWAGE: Her.
- 08 AANHANGER: Wesv, Sto.
- 09 ANHENDER: Eib.
- 10 KAMPEERWAGEN: Win.
- 11 HOESWAGEN: Bel.
- 12 HUUS OP WIELEN: Zut.
- 13 VAKANTIEHUUSKEN OP RAANN: Vor.
- 14 SLEURHUT: Gor, Zut, Zed.
- 15 SLEURHUTTE: Eef.
- 16 SLEURHUUS: Gor.
- 17 SLEURKAR: Did.
- 18 SLEPHUUS: Zut.
- 19 SLEPHOES: Nee.
- 20 SLEPHUTTE: Ruu.

- 21 SLEPKEET: Zut.
 22 SLEPKÖKKEN: Nee.
 23 SLEEPHUT: Baa.

Lar: Carvan, maor wiej zegt ok: 'kerreven.
 [Ok: Bel].

Aal: Caravan; i-j sprekt 't uut zoas in 't Engels. 't Woord karre van heur i-j teggenswoordeg minder.

Din: Caravan, maor wi-j zegt: kerreven.

Win: 'n Spottende beneuming is: karravaan.

BUS

bus, autobus

- 01 BUS: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Eib, Aal, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Baa, Does, Ang, Lat, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
 02 BUSSE: Gor, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Hen, Tol.
 03 AUTOBUS: Vor, Aal, Bre, Voo, Vars, Dre, Baa, Wesv, sHe.
 04 AUTOBUSSE: Gor, Loch, Gels, Bel, Win.

Aal: GTW was in Aalten neet Geldersche Tramweg Maatschappij, maor hier was 't: Wi-j gaot met Gerhard te Winkel. En GTW was: Geet Token Waeke wieter.

● *Veur de namen van de bestuurder van 'n bus en de conductrice, kiek op: blz. 209.*

BENZINE

benzine

- 01 BENZINE: Acht, Liem.
 02 SPRIET: Meg, Ulf, Vars, Wesd, Gaa, Wehl, Zev, Did, Sto, Zed, Pan.
 03 SPRIT: Wich, Ruu, Rek, Groen, Bre, Din, Voo, Vars, Hen / Eib 1980 [Telge 1, 79].
 04 SPRITS: Bel.
 05 SPIJS: Gels.
 06 PEUT: Kep, Hen.

Meg: De spriet is op; ik mot naor Anholt um spriet te halen.

Sto: Wat kos de spriet äöver de gäöt?

Ruu: De spriet is op; wie mot tanken.

Rek: Ik mot spriet in den trekker laoten doon, anders geet e miej staon.

Gels: Ik doo aemm wat spijs in den tank.

Bel: I-j mot nog wat sprits in den tank doon; ik heure dat wal 's moor gebroeke 't zelf neet.

Hen: De peut is op; effen hen tanken.

Baa: In dén motor zat heel wat spirit: hie spuiten weg. Spirit is "power", gin brandstof. [SPIRIT "kracht"].

FIETSE

fiets

- 01 FIETSE: Acht / Lich 1991 [Telge 8, 38].
 02 FIETS: Voo, Vars, Sil, Doet, Gaa, Does; Liem.
 03 RAD: / Win 1978 [Van Loo 1, 46].
 04 IEZERE ROS: / Pan 1988 [Telge 7, 116].
 05 KÄÖRKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 120].

Win 1978: Den hoonderkraemer zweult over 't smalle paeken, maor blif der op, op 't rad [Van Loo 1, 46].

Olb: Geen nötten op 'n proemenkar "geen heren op een damesfiets". [PROEMENKAR].

Loch: PROEMENKORE "damesfiets".

Ulf ca 1980: Ik warkte nog op de boerderij en had van de boer 'n warkfiets gekregen met 'n plaatje der aan. Aan de Meilandse Diek was ik aan 't molsheup slaon en had de fiets tegen 't hekken gezet [Erinkveld 1, 15]. [WARKFIETS].

Lich 1991: Met dat olde rabat köj neet naor de veziete. Onze Beernd is boeten an 't jenzen op moder aer olde rabat [Telge 8, 57/96]. [OLDE RABAT; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 281)].

Gaa 1945: Eur fietse, 'n olde rammelkaste, is kapot en zi-j mot de hele weg lopen [Van Velzen 2, 46]. [OLDE RAMMELKASTE].

Pan 1988: 'N RAMMEKAS (VAN 'N FIETS) "een oude fiets". Zie gi-j met dah schifiezer hillemol van Nimwaege afgekemme? 'N SCHIFIEZER (VAN 'N FIETS) "een aftandse fiets". 'N OLDE KAR "een oude fiets" [Telge 7, 112/120/61].

Win 1971: Owwe röttelekaore gevvet ze niks meer väör. RÖTTELKAORE "oude kar, ook fiets en elk ander voertuig dat niet meer goed loopt" [Deunk 1, 197].

Aal 2013: Eén van de neet zo bar völle keren dat onze oppoe vrogger de weg op ging, was um te stemmen. Dan kwam ze achter eure loodzwoore Singer naejmachine vandan, pakken de opoefietse wie-t ze altoos glimmend

gepoetst in de veurkamer had staon en leidden dén naor de slakweg [Moespot 239, 47]. [OPOEFIETSE].

Lar 1885: (Gait-eum heurt wat raozen achter zik en kik umme). “Maor leve God! Wa ’s dat veur dink? Jan! Kiek ’s umme, daor dat dink met ’n jonge der baoven op? ... Vot vot vot, Jan; waar oew!”. “Niks gien nood, Gart-eum; da ’s now ’n vloziepaerd! ’t Deut oew niks”. ... “Maor wat is ’t dan eigelek; ’n paerd of ’n wagen?”. “Zo wat van beide, maor ’t vret neet ... Gaot dee ok al van stoom en kokkend water?”. “Nee, dee traedt ze met de bene, aovenant as ’n spinneweel. Hoo hadder ze traedt, hoo gauwer ’t geet” [Postmeter 1, 21]. [VLOZIEPAERD “vélocipède”].

Zed 1982: ’t Ging wel gauwer dan met de fiets, moh ’t was ook vól geveurleker. En met de fiets –’filesuppé’ zeie de olde minse – ging ’t toch ook al vól gauwer as lopes [Köpp 1, 39]. [FILESUPPÉ].

Tol: De eerste fietse had hier Pennekamp, de mölder. Dat was der ene met veur ’n groot rad en achter ’n klein rad. A’w naor schole gingen, dan reed e doormet wel veur plezier in ’t ronde aover de harde weg. Hee had der wel bekieks met.

Hen veur 2013: Hometrainer was veur ons toch ’n betjen ’n raar woord; wi-j praot now van trapfietse. ’t Liekt vólle op ’n gewone fietse: ’n zadel, ’n stuur, ’n trap-as met trappers. Van den trap-as geet de ketting naor veuren, ’n achterradd zit der niet an. ’n Drager zit der niet op. Op ’t veurrad zit wel ’n rem, die köj met ’n knöpfen andraejen, dan gao’j de bult op [Smeitink 1, 11]. [TRAPFIETSE].

Hen 1991: Now traee ik ’s margens al in mien onderbukskén op de staofietse en jage ik vot! [Pöste 16]. [STAOFIETSE “hometrainer”].

● *Bezondere namen veur “bromfiets”:*

sHe 1982: BROMMERT, BROMME “bromfiets” [Telge 3, 23].

Eib 1980: PLEERIEZER “brommer” [Telge 1, 63].

Lich 1992: Knappen en braasken met de stoomfietse, dat kan e! I-j hadden ’m ne vlotweg motten kopen. VLOTWEG “bromfiets met lichte motor, die rond 1930 in gebruik was en eigenlijk een voorloper van de latere bromfiets was” [Telge 8, 118/138].

BAGAGEDRAGER

bagagedrager

- 01 BAGAGEDRAGER: Eef, Zut, Wich, Loch, Bor, Voo, Meg, Ulf, Sil, Zel, Kep, Dre, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.
- 02 BAGAGEDRAEGER: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal.
- 03 BAGAGEDRAGER: Vor, Lar, Baa.
- 04 BAGAZIEDRAGER: Gor, Hen.
- 05 BAGAZIEDRAEGER: / Kot veur 1934 [Meinen 6, 240].
- 06 PAKKENDRAGER: Aal, Din, Gen, Wesd.
- 07 PAKKEDRAGER: Voo, Vars, Zev.
- 08 PAKJESDRAGER: / Lich 1991 [Telge 8, 88].
- 09 PEKKENDRAEGER: Win.
- 10 FIETSDRAGER: Lar.
- 11 DRAGER: Ruu, Wehl, Zed, Sto.
- 12 DRAEGER: Aal.

Kot veur 1934: Dina was ni-jsgiereg. Ze mos ok al waer kieken doo Tonie ’n langwarpeg pak op den begaziedraeger van de fietse snalden. “Wat he’j daor in?”, vroog ze [Meinen 6, 240].

Lar: Achter op de fietse zit ’n bagagedrager of fietsdrager; veurop op de fietse he’j soms ’n transportdrager. [TRANSPORTDRAGER].

FIETSENSTUUR

fietsstuur

- 01 FIETSENSTUUR: Ruu, Bor, Groen, Win, Wehl.
- 02 FIETSESTUUR: Lat, Sto.

● *Andere onderdelen van een fiets:*

sHe 1982: STOEBAND “rubberen reep om de velg van een fietswiel”. In den oorlog reje wi-j op stoekbend. [Telge 3, 143]. ZAAL, FIETSEZAAL “zadel (van een fiets)”. ’t Zaal van de fiets. [Telge 3, 175/44]. FIETSELUCH, FIETSELÖCH “fietslamp” [Telge 3, 44].

Kot veur 1934: Doo mos Knelis ziene fietslöchte nog in odder maken. Hee kwam der met in de kökkene bi-j ’t fernuus, draejen ze los en schudden ’t olde carbidmoksel in de assenla [Meinen 2b, 144]. [FIETSLÖCHTE].

Vars 1985: Veur de carbidlöchte ha’j ’n löchtenhaok an de fietse en veur de Solarlöchten ha’j ’n specialen Solarlöchtenhaok [Telge 6,

214]. [CARBIDLÖCHTE. LÖCHTENHAOK].
Pan 1988: ZAOL "(fiets)zadel" [Telge 7, 156].
Ulf ca 1980: Ook wet ik niet meer wat wi-j as jonges met den fiets uitgevoerd hadden; misschien was 't ook wel waeges die massieve banden. Maor de stang onder 't zaal naor de trapas was knats gebraken [Erinkveld 1, 3]. [ZAAL].

Loch: SLIKSPAONE "spatbord aan een fiets".

Vars 1985: Hie hef gin kettingkaste op de fietse en doorumme het e zich 'n knipper an de bokse edaon [Telge 6, 182]. [KETTINGKASTE. KNIPPER].

Kot 1925: Hendrik leep nao de waskamer en begon zich luk op te knappene. Nao 'n peusken hadde e zich ewassene en 't looppak an-etrokkenne. Hee stak zien piepken an en haalden de fietse uut de kamer, pompten de bende op, dee de knippen an de boksepiepen en zae: "Noo moder, dan gao 'k noo maor effen" [Meinen 3, 120].

Hen 1984: 'n Old keerltjen had ... met iemand an de weg staon praoten en met dat zi-j der langs wazzen ekommen, was e op de fietse esrongen. Dat wol zeggen, hee was der eerst 'n heel ende met ene voet op den opstapper achter-an ehuppeld en toen was hi-j op 't zadel esrongen [Geurtsen 1, 35]. [OPSTAPPER "pin die aan het achterwiel vastzit en waarop men een voet zet om vervolgens op de fiets te gaan zitten"].

Bor: Hee sleppen zo eets met de klompe. Hee had gin vreewiel op de fietse; dat draejen altied deur. At e vreewielen wol, dan sleppen e met de klompe zo eets aover de straote hen, zo rrrrrr, zo rotjen dat dan aover de straote hen. [VREEWIEL "freewheel, vrijloopkoppeling". VREEWIELEN "freewheelen"].

sHe 1982: Kiek maor uut want dén fiets slut deur as bas. DEURSLAON "(gezegd van (de trappers van) een fiets) draaien zonder te pakken" [Telge 3, 30].

● *Veur "spaak" kiek op blz. 400 en veur "lek (v.e. (fiets)band)" kiek op blz. 401.*

FIETSER

fietser

- 01 FIETSER: Acht, Liem.
- 02 FIETSERT: Sto.

- 03 FIETSERIEJER: Zut.
- 04 FIETSENRIEDER: Bel.
- 05 FIETSERI-JER: Zev.
- 06 WIELRIJDER: Eef, Loch.
- 07 WIELRI-JER: Gaa.

Eef: Vrogger wielrijder; noe fietser.

Aal: Ne vrouwe op ne fietse is ne fietster. [FIETSTER].

Lich: Ne vrouwe op ne fietse is gin fietster maor ok ne fietser.

FIETSEN

fietzen

Behalve de algemene warkwoorden riejen, ri-je(n) hebt de metwarkers veur "op een fiets rijden" de volgende namen op-egeven:

- 01 FIETSE(N): Acht, Liem.
- 02 KARRE(N): Eef, Zut, Aal, Tol, Zev, Lob.
- 03 VEUREN: Ruu, Nee.
- 04 PEDDELEN: Vor, Lar.
- 05 JAGEN: Vor.
- 06 KROEPEN: Vor.
- 07 TRAPPEN: Gor.
- 08 TOEREN: Kep.
- 09 TRAENN: / Win 1971 [Deunk 1, 246], Eib 1980 [Telge 1, 85].

Alm: Ik holle van fietsen, deurum fiets ik der heel wat af.

Loch: Ik magge graag fietsen, doorumme fietse ik der heel wat af.

Wesv: Ik bin gek van fietse, daorum ri-j ik der heel wat af.

Lob: Ik mag graag fietse; ik kar der heel wat af.

Eef: Op zien dooie gemak karren Johan naor huus.

Ruu: Op de fietse veurn Johan naor huus.

Vor: Wiej zagen Johan op de fietse naor huus peddelen/kroepen/jagen.

Aal: Ik mag geerne fietsen; daorumme fiets ik maor zo 'n gat in de wind.

Win 1971: Nao Eibarge traenn "naor Eiber-gen fietsen of lopen" [Deunk 1, 246].

Dre 1982: Door kwam nog bi-j dat 't 'n heel end was naor Hummel en um midden in de winter, at 't kold was, 's aoves in 't duuster met de fiets naor Hummel te kleppen, door ha'k ok niet zo'n groten loer an [Lucassen 1, 42]. [KLEPPEN].

Gaa veur 1974: “Loop ’t eerste endjen. Zi-j hoeft niet te heuren da’j wegriedt met de brommert”. Gert schaof zien brommert nao buten en ree op ’t darp an [Van Velzen 7, 7]. [SCHOEVEN “rijden”; ok: Ruu].

Gaa veur 1974: Midden onder de drukte klonk der op-ens ’n hoera! Geerte dach eers dat Dark-Willem der al was vrogger dan edach thuus kwam. Achteraf was ’t Bertus Timmer, die met ’n soort kalverhok op ’n handwagentjen an kwam schoeven. [Van Velzen 7, 93].

Gaa veur 1974: Zo trao Aornt op de fietse en ree vot deur raegen en modder [Van Velzen 12, 133]. [TRAEDEN “(op de fiets) stappen”].

Win 1978: Johan steet waer op de stoepe, stalpert op zien rad en trök op hoes an [Van Loo 1, 77]. [‘STALPEREN “(op de fiets) stappen”].

Win 1971: Bu’j op ’t rad? “ben je op de fiets?” [Deunk 1, 186]. [RAD].

Pan 1988: Of ’t now waejt of niet; hi-j stap niet van de fiets, mar hi-j tant ’m deur. ’M DEUR-TANNE “doorgaan”. DEURKARRE “doorrijden met de fiets” [Telge 7, 28].

Vars 1985: Schiet ’s op, fiets ’s ’n betjen an [Telge 6, 18]. ANFIETSEN “doorfietsen”.

JAKKEREN

De metworkers geeft an dat onderstaonde warkwoorden speciaal gebruikt wordt as ’t geet um hard rieden op ’n fietse. hard rijden (op de fiets)

- 01 JAKKERE(N): Bor, Aal, Kep, Baa, Zed, Her, Pan.
- 02 JEKKERE(N): Gaa, Zed.
- 03 JENZEN: Lich, Aal, Win.
- 04 SJEZEN: Gor, Bel, Din.
- 05 SJAEZE: Pan.
- 06 KNAEJE(N): Ulf, Zev, Sto.
- 07 DEURKNAEJEN: Dre.
- 08 KNETTEREN: Kep.
- 09 KARREN: Tol.
- 10 JÖTTERE: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 58].
- 11 RACEN: Tol.
- 12 CROSSEN: Gor.

Aal: Met den boek op ’t stuur en dan maor jenzen/jakkern.

Baa: A’j niet uutkiekt, jakkert e ow zo met de fietse veurbie.

Bel: Hee sjezen op de fietse naor hoes.

Tol: Ziet dat kleine jong ’s um ’t huus hen karen op zien fietsken.

Gaa: Hi-j kwam met de fiets anjekkeren of de duvel ’m achternao zat!

Lich 1991: Door kwam e an sjezen op zien olde rabat. AN KOMMEN SJEZEN “hard aan komen fietsen” [Telge 8, 107].

Vars: Wat ’n gejekker op de fietse um thuus te kommen. [GEJEKKER].

Pan 1988: Ziet ’m daor ’s haer kaeze. ÖRGES HAER KAEZE “ergens (lopend, op de fiets, schaatsend) snel naar toe gaan”. Kiek; wie kump daor onvlechte; ’t liek wel of der braand is. ON KOMME VLECHTE “(op de fiets of lopend) snel vooruitkomen” [Telge 7, 60/148].

Vars 1985: Jonges zit toch niet den helen tied op die fietse te rengelen [Telge 8, 285]. [RENGELEN “wild doen”].

Ulf ca 1980: Vader meende altied nog dat dat (t.w. ’n ni-j damesfietske) zien beste koop was, want letterlek hebben wi-j der Hengel en Zelhem met afgerengeld [Erinkveld 1, 3]. [HENGEL EN ZELHEM AFRENGELEN “stad en land affietsen”].

Wehl: Dén kump met de fiets aanrengelen. [AAN KOMMEN RENGELEN: “aan komen zetten”].

KNAEJEN

met moeite fietsen

- 01 KNAEJE(N): Gen, Ulf, Doet, Wehl, Kep, Groes, sHe, Zed, Sto / Pan 1988 [Telge 7, 68].
- 02 KNAEDEN: Bel, Aal, Win / Vars 1985 [Telge 6, 179].
- 03 KNAAIE: sHe.
- 04 (ZWOOR) TRAEJE(N): Hen, Zev, Zed.
- 05 ZWOOR TRAEDEN: Vars.
- 06 ZWOOR TRAENN: Lich.
- 07 ZICH TE BASTEN TRAENN: Lich.
- 08 TENGEN: Voo, Vars, Gaa / Vars 1985 [Telge 6, 347].
- 09 KNEUREN: Rek, Bel.
- 10 KNEESTEN: Win.
- 11 KNEISTEREN: Aal.
- 12 NAKSEN: Doet.
- 13 ZEULEN: Gaa.
- 14 ZWEULEN: / Win 1978 [Van Loo 1, 46].

Knaejen

15 HARD MOTTEN TRAPPEN: Eib.

Bel: Knaeden; maor wi-j zegt: knaenn. [Ok: Win].

Ulf: A'j in Baek Peeskesbult aover wilt, mo'j areg knaejen.

Voo: Hi-j mos tegen de wind in tengen.

Rek: 't Was nogal kneuren tegen de wind in.

Aal: Teggen den wind in kneistern e op de fietse den bulte op.

Doet: Jan mos aardeg tegen de wind in naksen.

Win 1978: Den hoonderkraemer zweult over 't smalle paeken, maor blif der op, op 't rad [Van Loo 1, 46].

Win 1971: Hee knaenn maor wieter "hij liep maor met zware stappen door; ook: hij trapte maor gestadig (op de fiets) door" [Deunk 1, 114]. [KNAENN].

Win: KNEUREN "met moeite door modder fietsen". Hee kwam maor zwoorlek veuruut "hij kwam maor met moeite vooruit". [ZWOORLEK].

SLAKKEREN

slingerend fietsen

01 SLAKKERE(N): Eef, Wich, Ruu, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Ulf, Vars, Wehl, Kep, Hen, Zev, Did,

sHe, Sto / Pan 1988 [Telge 7, 125].

02 BEIEREN: Ruu, Lar, Gees, Gels, Nee, Rek, Zel.

03 ZWABBERE(N): Tol, Wesv, Groes, Lob.

04 SLINGEREN: Baa, Ang.

05 ZIGZAGGEN: Eib.

06 SCHUNGELLEN: Bor.

07 BUNGELLEN: Nee.

08 ZWALKEN: Vor.

09 ZWAEVELEN: Bor.

10 WAGGELLEN: Bel.

Nee: Beieren, maor wie zegt: beian.

Wich: Hee slakkern met de fietse aover de weg.

Ruu: Deur 't kroelzand slakkern/beiern e aover 't fietsepad.

Did: Gi-j mot niet zo aover de weg slakkere; da 's gebeurlek.

Ulf: Toe jong; slakker niet zo, dalek val i-j nog van de fiets.

Hen: Holt de beide hande 's an 't stuur; i-j bunt wreed an 't slakkern.

Lar: Hee beiern met de fietse aover de weg.

Lob: Hi-j stapte met 'n stuk ien de kraag op de fiets en zwabberde aover de weg hin nor huus.

Bel: Hee had zovölle epötjad/edronken; hee waggelen doornao op de fietse naor hoes hen.

Hen veur 2013: Now kwam ik op 'n ongelieke steenweg, die stöt altied zo. Daor liete wi-j vrogger as jonges 't stuur lös, pakken 't zadel an de veurkante vaste en schaoven van achteren van 't zadel af en gingen op de drager zitten. I-j mossen dan oppassen da'j niet an 't slakkeren kwammen [Smeitink 1, 13].

Gaa veur 1974: Toe Aornt 'n endjen wieter rechtsaf sloeg, zag e in de wiedte 't rooie achterlichjen van Geertes' fiets nog flauwtjes hen en weer slakkeren [Van Velzen 9, 101]. [HEN EN WEER SLAKKEREN].

● *Andere vormen van "op de fiets rijden":*

Tol: 'n Stel jonges kwam op de fietse deur de straote bateren. [BATEREN "met bravoure fietsen"].

Win: Op de fietse tussen de auto's deurschooieren. [DEURSCHOOIEREN "doorslippen"].

KORE

kar

In Acht en Liem wordt 'n voertuug met twee raderen aover 't algemeen an-eduud met 't woordtype kar.

- 01 KORE: Gor, Harf, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Vars, Zel / Vars 1985 [Telge 6, 191], Lich 1991 [Telge 8, 67].
02 KAORE: Aal, Bre, Win / Win 1971 [Deunk 1, 120].
03 KAR: Gen, Voo, Sil, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.
04 KARRE: Gor, Eef, Wich, Vor, Aal, Wesd, Doet, Gaa, Dre, Hen, Baa, Tol / No Acht 1883 [Telge 4, 68].
05 KERRE: Zut.

Win 1971: Owwe röttelkaore gevvet ze niks meer väör. RÖTTELKAORE “oude kar, ook fiets en elk ander voertuig dat niet meer goed loopt” [Deunk 1, 197].

WAGEN

wagen

In Acht en Liem wordt 'n voertuug met vier raderen aover 't algemeen an-eduud met 't woordtype wagen.

- 01 WAGEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang.
02 WAGE: Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Her, Lob.

Eef: Wagen; maor wie zegt: waagn.

Eib: Wagen, maor wiej zegt: waangn.

● *Andere namen veur wagen/rijtuig (en paard):*

- 01 GERI-J: Aal, Voo, Kep, Dre, Hen, Sto.
02 GERIE: Gor, Harf / Win 1978 [Van Loo 1, 48].
03 GEREL: Aal.
04 GEVAAR: Gor, Alm, Eef, Loch / No Acht

- 1839 [Telge 4, 28], Win 1844 [GV-alm 153], N-Acht 1844 [GV-alm 158], Acht 1874 [Kobus 2, 556], Acht 1882 [Telge 2, 41], Ruu 1930 [Zwart 3, 235], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 101], Aal 1964 [Rots 1, 13], Win 1971 [Deunk 1, 73], Vars 1985 [Telge 6, 120], Lich 1991 [Telge 8, 44].
05 GEVAOR: / Pan 1988 [Telge 7, 42].

Kep: Vrogger gingen de rieke boeren met 't geri-j naor de kerke.

Alm: Vrogger gingen de rieke boeren met 'n rietuug/met 't gevaar naor de karke.

N-Acht 1844: Veur 'n rietuug zeggen wie al-tied gevaar (van varen) en veur 'n dreigend onheil gevaor. Daor kun ie op an [GV-alm 1844].

Acht-Tw 1948: Dao keump ok gevaar an op de grinte (= grintweg) [Wanink 1, 10].

Win 1971: Bu'j hier met gevaar? “met een wagen, in tegenstelling tot: te voet, met de fiets e.d.” [Deunk 1, 73].

Vars 1985: Ze hebt de hele wekke rogge in-ehaald met staond gevaar. STAOND GEVAAR “twee wagens met peerde der veur zodat der an één stuk eladen en af-emaakt kan worden” [Telge 6, 332].

Kot 1913: Zwes stommedenten, veer rarenten, smiksmak, broodzak. Rao rao wat is dat? 't Zunt twee paerde veur ne wagen. De voerman, dén der bi-j löp, is den broodzak en dén hef ne smiksmak – dat is de zwöppe – in de hande [Meinen 2a, 129].

● *In 't volgende citaat is de snorre'n peerd en wagen woormet reizigers met könt rieden.*

Zel: 1864: 'k Wazze's margens al vrog tiedeg bi-j de Kets te Keppel, umda 'k door de snorre wol, die daor um zes uur van Deutekum ankumt en op Arem ridt. [Klokman 7, 18]. [SNORRE].

RIETUUG

koets, rijtuig

De metworkers geeft op dat de namen onder 01 en 02 algemene namen bunt; 't kan gaon um rietugen met twee of vier ra.

- 01 RIETUUG: Gor, Alm, Zut, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Bre, Win, Wesv / Win 1971 [Deunk 1, 103], Vars 1985 [Telge 6, 287],

- Lich 1991 [Telge 8, 98].
 02 RI-JTUUG: Bel, Groen, Aal, Din, Doet, Ang, Wesv, Groes, sHe, Zed, Sto.
 03 REETUUG: / Liev 1991 [Telge 8, 97].
 04 KOETS: Gen, Wesv, Zev, sHe / Liem 1839 [GV-alm 154].
 05 KOETSE: Zut, Bel, Din, Tol / Lar 1838 [GV-alm 181].

Zed: Wi-j zegge ri-jtuug; officieel is 't koets.

Tol: Vrogger gingen de rieke boeren met de koetse naar de karke; maor wi-j zeien: 't karretje.

Bel: 't Ri-jtuug – ok wal de koetse eneumd – wodn ebroekt veur 't naar de karke gaon, of naar de markt of naar vesite.

Nee: At 't 's zommers mooi weer was, dan kann ze de kleppen an de ziedkanten van 't rietuug oprollen. In 't midden van de ziedkante zit soms 'n raemke; dat kann ze ok nog laoten zakken.

rijtuig op vier wielen

- 01 UTRECH(T)S WAGENTJE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Vars, Zel, Hen, Ang / Vars 1985 [Telge 6, 287].
 02 UTRECHTSE TENTWAGE: Sto.
 03 GELDERS WAGENTJE: Loch, Kep, Dre.
 04 KLEEDWAGEN: Voo, Ang.
 05 KOETSWAGEN: Aal, Sil.
 06 JACH(T)WAGEN: Gels / Win 1971 [Deunk 1, 103].
 07 ZEILWAGEN: Gels.
 08 WAGENTJE(N): Wich, Vor, Vars, Hen.
 09 BRIK: Kep, Did.

Zel: Wi-j hadden 'n Utrechts wagentje woor de koetsier alleen zat want der zat glas tussen de koetsier en de passagiers. Dat he 'w nog gebruikt tot 1968.

● *De metmarkers geeft op dat de volgende namen betrekking hebt op rietugen met twee ra:*

rijtuig op twee wielen

- 01 KAPKARRETJE: Wehl, Dre, Hen, Baa, Groes.
 02 KAPKAR(RE): Aal, Lat, Wesv.
 03 KAPKARREKE: Wehl.
 04 HUUFKAR: Harf, Dre, Does, Groes, Zev.

- 05 HUVEKORE: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 153].
 06 HUVEKAR: / Wehl 1944 [Diesveld 1, 4].
 07 HOEFKARRE: / Acht 1895 [Telge 2, 54].
 08 GELDERS KARRETJE: Hen, Ang / Vars 1985 [Telge 6, 287].
 09 KARRETJE(N): Din, Hen.
 10 KEURKEN: Vor.
 11 CHAISE: Sto.
 12 TILBRY: Ang.
 13 KOETSKAORE: / Acht 1895 [Telge 2, 70].
 14 KOETSKARRE: / Zut ca 1830 [Vriasi r 28].
 15 ZEILKORE: / Vars 1985 [Telge 6, 417].
 16 ZEILKAORE: / Vars 1882 [Telge 4, 56].

Alm: Gelderse karretjes hemmen twee raaien en 'n kap; der kunnen vier mensen in. 'n Utrechts wagentje hef vier raaien; door kunnen ook vier mensen in.

Vars: As de kappe op 'n kore zat, was 't 'n huvekore.

Hen: As wi-j vanuut Hengel naar de verjeurdag van 'n ome naar Almen gingen, gebeuren dat met 't Utrechts wagentjen. 's Winters – as 't vroom – kreeg Opa 'n warme waterstaove met, veur de kolde vute. 'n Utrechts wagentjen hef vier raann; 'n Gelders karretje – die zag i-j ok völle – hef der twee.

Vars: Vrogger gongen de rieke boeren nao de kerke met 'n (Gelders) karretjen of met 'n (Utrechts) wagentjen.

Ang: 'n Kleedwagen hef vier raaien; 'n tilbry twee.

Vars 1985: Veurd dat de mensen van buten 'n Gelders karretjen of 'n Utrechts wagentjen hadden um zich met te verplaatsen, hadden ze 'n zeilkore. Dat was 'n lange kore woorop beugels an-ebracht wazzen. Aover die beugels kwam 't zeil: 'n grote linnen doek dén an de achterkante an 'n knoedel in mekare edreid wier en um de scheide ('n dwarsbalk) eslagen wier en dooran vaste-emaakt. As de luu now op visite gongen, dan wier der 'n klap stro achter in de zeilkore egooid. Doorop 'n pöllewe en doorop kunnen tiedens de rit op huus an de kindere slaopen. Zo ko'j in de tied van den aovergank nao karretjes en wagentjes 'n liekstoet zien met veurop de liekwagen met twee peerde der veur, beide zwoor onder 't zwarte kleed en doorachter 'n lange riege van afwisselend zeilkoren, karretjes en wagentjes. Nao 't kerkhof hadden alle voerluu 't peerd bi-j de kop, dus ze liepen der

naost [Telge 6, 417].

Acht 1895: HOEVE, HUVE “huif” [Telge 2, 54].

● *’n Antal metworkers neumt ’n speciaal rietuug:*

- 01 BRIK: Harf, Wich, Bel, Hen, Baa, Lat, Wesv, Groes.
- 02 GLAZEN BRIK: Zel.
- 03 TILBURY: Nee, Dre, Hen, Wesv, Pan.
- 04 LANDAUER: Lich, Bre.

Harf: ’n Brik was ’n defteger rietuug as ’n Utrechts wagentje. Met de brik gingen ze vrogger naor de karke.

Baa: In ’n brik zat de koetsier veurin met ’n dekkleed aover de bene dat vastzat an de wagen. De (vier) passagiers zaten achterin in ’n afgeslaoten deel.

Groes: In ’n brik zat de deur opzied; de passagiers zate tegenaover mekaar; de koetsier zat veurop.

Hen: ’n Brik had vier raaie; alleen de koetsier zat dwars op de raaie. De beide benke veur de passagiers zatten aevenwiedeg an de raaie. De ingang was an de achterkante, met treeplanke.

Dre: De tilbury was ’n geslotten wagentje met ramen der in; de koetsier zat veurop.

Bre: Ne landauer neumen ze ’t karretje wat gebruikt wodn bi-j feestelekheden. As der ne ni-jen burgemeester ekommene was, dan wodn e doorin deur de gemeente rond-eveurd.

Gels: In onze streken was der ok nog ’n “luxe” stortkore; de zogenaamde greune kore. Dee had ’n greunen kleure. Boeren dee meenden dat ’n rietuug te duur was, gingen met de greune kore nao de vesite. [GREUNE KORE; ok: Lar].

Lar: De greune kore zoog der uut as ’n gewone stortekore mor dan met ’n zitting der in en mooi greun evarfd. As ’n greune kore veren had, dan heetten e veernkore. [VERENKORE; ok: Harf].

Wich: ’n Veerkarre was meestal ’n donkergruun everfde karre met veren der onder. De boer en de vrouwe gingen doormet op vesite; met ’n peerd der veur natuurlek. [VEERKARRE].

Gor: ’n Jan Plezier is ’n groot rietuug veur

meerdere inzittenden. [JAN PLEZIER; ok: Gees].

Acht 1895: KAOREWAGEN “marktwagen” [Telge 2, 60].

KLEEDWAGEN

kleedwagen

- 01 KLEEDWAGEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Tol, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 175].
- 02 ZEILWAGEN: Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Gen, Vars.
- 03 ZEILENWAGEN: Bel.
- 04 HUUFWAGEN: Does.
- 05 HUUFKARWAGEN: Ang.
- 06 TENTWAGE: Lat.
- 07 TENTEWAGEN: Doet.
- 08 LINNENWAGEN: Voo.
- 09 JACHWAGEN: Gels.
- 10 BRUUDSWAGEN: Bre.
- 11 BRIK: Her.

Loch: Kleedwagen, maor wiele zegt: kleedwaangn.

Nee: Ne zeilwagen wodn ok wal kleedwagene enumd. Tonne wiej vrogger nog kinder waarn, kwammen de boeren met zon wagen in Nee op de mark; dan hadn ze der keune in.

Vars 1985: De kleedwagen was ’n lange wagen met hólten spanten der op, woor linnen

Kleedwagen met de fam. Nijhof van boerderieje den Otter; Borculoseweg, links veur ’t (noe nog bestaonde huus nr. 20) lóp de Wilhelminalaan. Achter ’t huus is nog ’n deel van de mólle Agneta te zeen. Foto: Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers.

aoever wier espannen dat van achteren met 'n knoedel bi-j mekare wier ehollen. Zodoende kwam der 'n dichte kappe op de wagen die alleen van veuren los was [Telge 6, 175].

Hen: In mien kinderjoren heb ik ze nog wel ezien, maor ze wieren toen al minder. 't Kleed met de hoepels kon der af. As 't vast (dreug) weer was, gebeuren dat ok. Dan wier e BOL-DERWAGEN enuumd.

Vor: Met 'n kleedwagen gingen ze vrogger ok wel met op visite bie mekare, as de rogge der af was en 't veur de eerpels nog te vrog was; zo nao 't knollen zaejen.

Tol: Ik herinner mien nog dat der 'n keer – zo rond 1925 – bi-j ons achter 't huus 'n kleedwagen ston (vesite uut Hengel) en 'n auto (vesite uut Varsseveld). Dat had bekieks van de veurbi-jgangers! 'n Auto (zo'n olde Ford) zagge wi-j niet zo völle in de zandweg.

● *As disse wagen twee ra hef, is 't :*

- 01 HUUFKAR: Vor, Aal, Voo, Sil, Gaa, Wehl, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Her.
- 02 HOEVEKARRE: Din.
- 03 HESSENKORE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 110], Win 1971 [Deunk 1, 91].
- 04 BOTTERKAR: Zev.

Her: Huufkar; huuf met 'n uu as in buur.

DRESSEERKAR

dresseerkar

- 01 DRESSEERKAR: Acht, Liem.
- 02 DRESIERKAR: Her.
- 03 BOTTERKORE: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Kep, Groes, Sto.
- 04 DOGKARRE: Wich, Nee, Voo, Vars, Kep.
- 05 MELKKERRE: Zut.
- 06 PONNIEKERRE: Zut.
- 07 KARRETJEN: Gen.
- 08 SJEESKEN: Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din.
- 09 SJEZE: Tol.

Gor: Veur 't africhten van 't peerd was 't dresseerkarretje heel hendeg umda'j der makelek van achteren uut konnen springen. In de oorlog en vlak der nao wodn ze wel botterkarretje enuumd naor 't betaalmiddel det der vake veur wodn gebruikt.

Dresseerkar op 'n boerderieje in Harreveld. Foto uut 1964; Nederlands Openluchtmuseum, Arnhem.

Gels: In den Tweeden Oorlog neumen ze 't ok wal botterkore umdat ze ton haoste neet te kriegen wazzen; allene met botter lukken 't ton nog wel.

Nee: In den oorlog neumen ze 't ne botterkore, meugelek umdat boeren ze zwart kochten veur botter.

Hen: Wi-j hadden 'n dresseerkarre um hen melken te gaon.

Zut: Ponnickerre umdat der vaak 'n ponnie veurleep; melkkerre umdat der melkbussen mee vervoerd werden.

Tol: Met 'n sjeze ging i-j 'n plezierritje maken.

● *De in 2018 aoeverleden metwarker Henk Harmsen hef aoever de dresseerkar dit stuksken eschreven:*

Sto: Op 't aangeharkte arf steet 't peerd Roos veur de dresseerkar, klaor veur de kerkgang. Sinds opa arg slech op de been is, ri-jdt vader de grootolders waekeleks naor de H. Mis. Eiges geet vader altied naor de late kerkdiens in 's-Heerenbarg, um eers 't neudige wark op de boerderi-j te doen, zich te wasse en te schere.

't Is 'n olderwets gezich, 't peerd dravend, de hoefiesders kletterend op het darpsasfalt. Bi-j 't kerkpetaol kump grootvader stram uut de zitting en 't trepke af, oma wat hendiger.

Ik herinner mien nog dat dén dresseerkar is gekoch bi-j iemand in Kilder. Vader reej met 't losse peerd naor Kilder um dat ri-jtuugske op te hale.

Wi-j kindere liepe 'm aoever de Olde Eltenseweg intege, beni-jd naor de aankoop. En als vader ons intege-reej en stopte beklomme

wi-j gröts 't trepke. Wat 'n mooie kar veur rondritjes. De zitbanke wazze bekleed met kussens, maor een luxe rit was 't aover de bospaai zeker niet. Hotsend en botsend deur 't iezere radbeslag kwamme wi-j gelukkig op de gladdere weg in 't darp. Roos brach ons o zo deftig thuus.

SJEES

sjees

- 01 SJEES: Gor, Zut, Ruu, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Bel, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Lat, Wesv, Zev, sHe, Her.
 02 SJEESKE(N): Vor, Eib, Bel, Aal, Win, Gen.
 03 SJEZE: Gor, Gees, Hen.
 04 TILBURY: Sil, Doet, Kep, Zev, Did.
 05 TILBRY: Lar.
 06 DOGKARRE: Eef, Vor, Vars, Zel, Hen.
 07 DOGKORE: Ruu, Loch.
 08 DOGKAR(RETJE): Ruu, Bor.
 09 JACHTWAGENTJE: Bel, Bre, Hen.
 10 JACHTKEURKEN: Bel.
 11 DRESSEERWAGEN: Does.
 12 DRESSEERKORE: Rek.
 13 CONCOURS KORE: Gees.
 14 BRIK: Aal.
 15 JICK: Sto.

Sto: 'n Jick is 'n soort tilbury zonder kap.

Vor: Leu, dee 't 'n betjen better konnen doon, hadn wel 's 'n sjeesken as boodschappenwagen.

Ruu: 'n Dogkore/dogkarretje hef hoge ra, dee baoven de zitting uitkomt.

Hen: 'n Dogkarre lek heel völle op de dresseerkarre. 'n Jachtwagentje hef twee raaie.

Does: 'n Dresseerwagen het twee wielen.

LANGE WAGEN

boerenwagen, lange wagen

- 01 LANGE WAGE(N): Alm, Eef, Zut, Aal, Bre, Din, Gen, Sil, Wehl, Hen, Groes, Did, Sto, Lob.
 02 LANGEN WAGEN: Vor.
 03 LANKWAGEN: Wich, Nee, Bel, Groen, Lich, Aal, Vars / Acht 1882 [Telge 2, 77], Vars 1985 [Telge 6, 206], Lich 1991 [Telge 8, 71].
 04 BOERE(N)WAGE(N): Gor, Harf, Eef, Lar, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang,

Lange wagen; 't hekken of de lere an de achterkante lig op de baodem, dee in 't noorden van den Achterhook ok wel wagenzolder eneumd wordt.

- Lat.
 05 LEDDERWAGEN: Eib, Rek / Eib 1980 [Telge 1, 46].
 06 LERENWAGEN: Harf, Hen.
 07 LEERWAGEN: Vor.
 08 LEITERWAGEN: Aal / Vars 1985 [Telge 6, 208].
 09 LEIDERWAGEN: Aal.
 10 LADDERWAGEN: Gor.
 11 RONGENWAGEN: Gels.
 12 BOLDERWAGE(N): Eib, Bel, Win, Lat.
 13 PLATTE WAGE(N): Ruu, Aal, Win, Din, Gen, Gaa, Does, Zed, Sto.
 14 HEUJWAGEN: Gor, Gees, Haa, Groen, Lich, Aal, Bre, Tol.
 15 OOGSTWAGE(N): Doet, Did.
 16 HOUTWAGE: Wesv.
 17 MULDERSWAGEN: Eef.
 18 DUITSE WAGE: Pan.
 19 WAGEN: Loch, Gels, Aal, Win, Vars, Zel.

Eef: 'n Boerenwagen köj aoveral veur gebruiken: met ledders der op veur heuj en zaod en zonder ledders, dus 'n ongerongde wagen, veur lankholt te halen. De achterwagen – twee raaie en de asse – was 'n mallejan. En as mestwagen wodn de wagen in-ekort.

Hen: 'n Wagen zonder lere heit de lange wagen. Zo heit ok de balk die veur- en achterwielen verbindt. In disse balk zaten gaten. Zodoende was 't meugelek um de wagen langer te maken; dat was van belang bi-j 't holt halen.

Aal: Ne leiderwagen/leiterwagen hef veer ra, opstaonde brae, 'n veur- en achterbred dee der af-ehaald konnen worden.

Zel: Der bunt wagens met 'n smal rad (met 2,5 duums beslag der umhen) en wagens met vier duums rad. Die zwoordere wagen wier gebruukt veur heuj- en rogge binnenhalen.

Vars 1985: De eerste leiterwagens kwamen uut Duutslan en hadden ziedleren met spielen die op 'n lere – 'n leiter – lekken. 'n Leiterwagen was zo'n 1.30 m lank, hadde vier raedjes en 'n trekbeumken [Telge 6, 208].

Lich: Ne VEERDUMER was 'n wagen veur slechte waegen; um de rae zat extra breed iezerbeslag.

Her: De lange wage het luchtband die onder de baajem zitte en via 'n draejschief konde draeje.

Wesd: A'j de hekkes en de vloere van de wagen afnemt, kan de wagen langer emaaht worden en is e te gebruken as slepperswagen um beume of lankholt te vervoeren. [SLEPPERSWAGEN].

Vars: 'n Lankwagen ha'j, a'j de hekkens van 'n wagen afdei, de rongen der op lieten staon en 't achterstel naor achteren stökken en dan met de boom der onder verlengen, dan was e geschikt um beume te laden.

Does: De lankwagen is 'n lange boom met vier wielen. In de boom zitten gaten um de lankwagen langer of korter te maken. Hi-j had dus geen baajem; dat was te lasteg veur 't vervoer van de bomen uut 't bos naor de zageri-j.

Nee: At ze de ziedbrödt der of deenn, dan konn ze dat onderstel langer maken; dat deenn ze at ze bevoorbeeld lange slete oet den bos mosten halen. [ZIEDBRÖD].

Bel: Met ne bolderwagen/lankwagen ko'j garven (rogge, haver, gaste, weite) en heuj vervoeren, moor ok holtboesken en zaod (in zekke).

● *In de onderstaonde gevallen is deur de metworkers an-egeven dat as de wagen luchtbanden hef, de volgende namen gebruukt word:*

wagen op luchtbanden

- 01 PLATTE(N) WAGEN: Eib, Rek, Aal, Win, Din, Gen, Wehl, Tol, Zev, Did, Sto, Pan.
- 02 AUTOWAGEN: Gels, Aal, Voo.
- 03 GUMMIWAGEN: Win.
- 04 WAGE OP GOEMI: / sHe 1982 [Telge 3,

54].

05 LANGE WAGE: Her.

06 WINDWAGEN: Din.

Win: Ne platten wagen of gummiwagen hef autobanden.

Wehl: 'n Platte wagen het luchbanden.

Gels: Nao den oorlog '40-'45 kwammen der autowagens in plaatse van de lange wagens. Dee wodn ok gebroekt as heuj- en roggewagen.

Tol: Op 'n platte wagen vervoeren de melkboer de melkbussen naor de melkfabriek.

Sto: Op 'n platte wagen/melkwagen wieren melkbussen vervoerd maor ook eerpels, stro e.d. Der konne staekhekke aan vasgezet worden met ronge.

Voo: Rond 1950 tot 1960 had den melkri-er ok zo'n autowagen. Veurop ston 'n lange kist woor e op kon zitten en woorin de botter en de kaes zatten die-t e met mos brengen van de fabriek. Langs de ziedkanten stonnen 'n paar laege hekkes anders rammelden de bussen der onderweg af.

CARPION

vrachtwagentje

- 01 CARPION: Gor, Eef, Loch, Bor, Gees, Rek, Kep, Dre, Hen, Baa.
- 02 CARPEJON: Wich.
- 03 CAMBION: Harf.
- 04 CORPION: Aal.
- 05 CORPIOEN: Wesd.

Gor: 'n Carpion is 'n licht wagentje met vier raaien; b.v. um met hen melken te gaon.

Rek: Ne carpion is ne geveerden, platten wagen met ziedkanten en veer ra op loch; vuurop is ne zitplaatse.

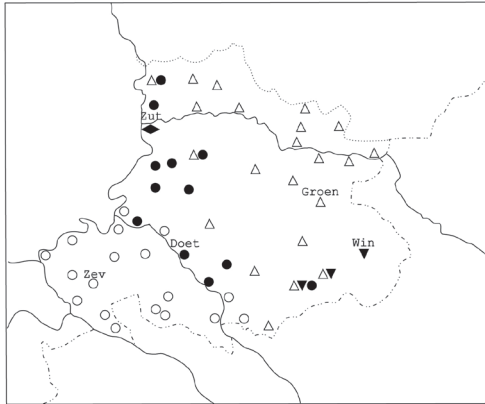
Hen: 'n Carpion hef vier betrekkelek kleine raai, lege leren an de beide ziedkanten, 'n achterkleppe die lös kan. Wier b.v. gebruukt um met appels naor de markt te gaon.

STORTKORE

stortkar, wipkar, kipkar

Veur de preciese uutspraak van kore; kiek bi-j "kar".

- 01 STORTKORE: Gor, Ruu, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Sil, Zel, Doet,

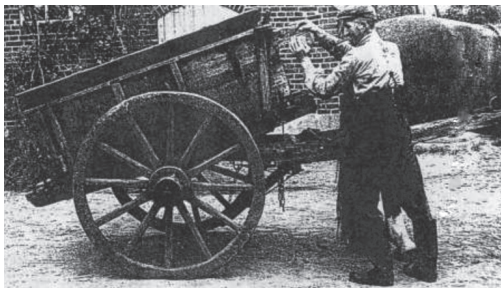

- △ kore 01 ● karre 04
 ▼ kaore 02 ◆ kerre 05
 ○ kar 03

De Liem kent 't zelfde woord as in 't Standaardnederlands: kar. In 't grootste deel van den Acht is dat kore. Tussen de gebieden woor kar en kore ezegd wordt, kump de compromisvorm karre veur: de klinker is 'tzelfde as in 't Standaardnederlands, maor de in de Achterhookse streektaal gebrukeleke uitgang -e blif bestaon. De klinker -e- in kerre – op-egeven veur Zutphen – kump, ok in plaatsen in de omgeving van Zutphen, vaker veur, b.v. in: merk “markt”, verken “varken”.

Kep, Dre, Hen, Baa, Lat, Groes, Zev / Eib 1980 [Telge 1, 81], Vars 1985 [Telge 6, 339], Lich 1991 [Telge 8, 119].

- 02 STÖRTKAR: Gen, Voo, Vars, Gaa, Wehl, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 144].
 03 STÖTKORE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 191].
 04 STORTEKORE: Harf, Alm, Eef, Zut,

Stortekore van A. Verheij uut Aefsele. Foto uut 1961; Nederlands Openluchtmuseum, Arnhem.

Wich, Vor, Loch, Lar, Wesd, Hen, Tol.

- 05 STORTERKORE: Gor.
 06 STA(R)TKAORE: / Win 1971 [Deunk 1, 226].
 07 WIPKAR: Loch, Lat, Did.
 08 KIEPKAR: Zut, Eib, Gaa.
 09 STUTSKAR: Her, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 136].
 10 STUTKAR: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 136].

Bel: De stortkore hef ne achterplanke, twee ra, twee beume, ne start en ne wippe en wipgalge woormet de bak umhoge kan.

Gor: Der bunt twee soorten stortekoren; ene met 'n paol met kettingen zodat e ok zonder peerd in dezelfde stand kan blieden staon. En ene zonder paol met kettingen. De eerste kwam bie ons in de buurte nit veur; wiele mossen doorveur 'n kruwagen of zoiets der onderzetten.

Vor: 'n Stottekore/stottekarre: umdat e opkiepen kon. Iej mossen der wel veur zorgen da'j de klinke of grundel der op hadden, anders kon ow de mest onderweg wel 's der vanaf kiepen.

Gaa: Ik herinner mien nog de kiepkar. Door werd zand met vervoerd. As ze op de plaats waren woor ze 't zand neer mosten smieten, dan konnen ze met 'n soort hendel den kar umhoog doen en dan kiepten e 't zand op de grond.

Nee: Met ne DUUTSE KORE gingen ze naor de loze hen gruus halen.

● *Veur 'n kore met 'n klein derde rad veuran, bunt de volgende namen op-egeven:*

stortkar met derde wielkje

- 01 SLEPKORE: Gor, Eef, Lar.
 02 DREERADSKORE: Nee.

Gor: 'n Slepcore is 'n karre met 'n klein, derde veurrad.

Nee: Ne stortkore met drie ra neumen ze 'n dreeradskore.

Eef: As 'n stottekarre drie raaien hef, dan is 't 'n slepkarre.

Ang: Der zun ok stötkarren met drie raaien: twee grote en 'n klein veurwiel.

sHe 1982: De stötkar op de stiep zette. STIEP “houten steunpoot aan een tweewielige kar” [Telge 3, 142].

Vars 1985: As der gin peerd veur de stotkore was, lei ze veuraover. Veur ’t geval dat ze recht op mos blieden staon, zat der ’n stutte veur onder, die onder ’t vuren op-etrokken kon worden [Telge 6, 344]. [STUTTE].

MALLEJAN

mallejan

- 01 MALLEJAN: Gor, Eef, Zut, Vor, Does, Wesv, sHe.
- 02 LANGEJAN: Did, Sto.
- 03 BOMENWAGEN: Gor.
- 04 BOOMWAGE: Did.
- 05 HOLTWAGEN: Groen.
- 06 STELWAGEN: Hen / Vars 1985 [Telge 6, 335].
- 07 DISSELWAGEN: Zut.

Gor: ’n Mallejan wordt gebruikt veur ’t transport van beume; hee hef twee raaien.

Eef: De achterwagen van ’n boerenwagen (twee raaien en de asse) was ’n mallejan

Zut: ’n Mallejan is ’n wagen met twee wielen wörmee gekapte bomen uut ’t bos werden geslept.

Does: De mallejan is ’n halve lankwagen met twee wielen en ’n lange boom. Hi-j werd aover de gekapte boom gerejen en doornao werd de gekapte boom met kettingen um de as en de boom van de langejan vastgemaakt en umhoog getrokken en zo uut ’t bos gerejen.

Groen: Ne holtwagen was ne lankwagen. De lengte ko’j verstellen veur ’t vervoer van beumstemme.

Gor: ’n Bomenwagen is ’n lange wagen maor dan zonder de planken opzied en op de baodem. De balke tussen ’t veur- en achterstel – de z.g. lankwagen – kon ewisseld wodn met ’n nog langere boom um ’n nog langere lankwagen te kriegen.

Zut: ’n Disselwagen kon langer of korter gemaakt worden met ’n dissel: um bomen te vervoeren.

Vars 1985: ’n Stelwagen is ’n lange wagen dén deur de lankwagen zowat op ’t langste estökt is en woorop de schemmels allene de rongen zit. Zo wördt e veur holtwagen gebruikt um beume met te vuren. A’j van ’n wagen de wagenleren afdoet, hol i-j ’n stelwagen aover [Telge 6, 335/397].

LANGE KAR

lange kar

- 01 LANGE KAR: Sil, Wesd, Wehl, Ang, Wesv, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Her.
- 02 LANGEN KAR: Voo.
- 03 LANGE KORE: Din, Vars.
- 04 HOGE KAR: Lich, Win, Zel, Ang.
- 05 PLATTE KAR: Zed.
- 06 BOLDERKAR: Loch, Gaa.

Her: De lange kar hah gin veur- en achterbred en had mees van tied wat grotere raaj dan de stutskar, maor hi-j kon niet kiepe. Um häöj en strooi te kunne laoje, wier der ’n häöjpin op elke hoek gezet.

Sil: De lange kar had twee raeder en wier vaak gebruikt veur ’t vervoer van häöj of stro. Op de huke stonden stökke.

Ang: De lange kar is iets langer dan de gewone stötkar; hi-j het ook twee grotere raaien. Hi-j het hoge ziedwanden, en met veurop de baom twee stokken en twee achterop, ko’j der los heuj en garven met vervoeren; ’t kon der dan onderweg niet afvallen.

Lich: De hoge kore was bi-jnao twee keer zo groot as ne stortkore.

● *Veur ’n kore of wagen woorin mest of ale/gier vervoerd wordt, bunt de volgende namen op-egeven:*

mestkar, aaltkar; mestwagen

- 01 MESTKORE: Zut, Aal, Din.
- 02 MISKAR: Zev.
- 03 ALE(N)KORE: Nee, Eib / Eib 1980 [Telge 1, 2].
- 04 ALE(N)KAORE: Aal.
- 05 AALTKAR: Sto.
- 06 STRONTKERRE: Zut.
- 07 AALT(E)KAR: Vor, Ang, Zev.
- 08 ZEIKKAR: Ang.
- 09 MESTWAGEN: Eef.

Nee: Met ne alenkore wodn de ale naor ’t land eveurd.

Aal: De alenkaore/alekaore hef twee smalle ra en gin opstaonde rende. De stortkaore kon as mestkaore gebruikt worden.

Vor: Op de aaltekerre lei ’n tonne; dee wodn vol-eschept met de aalteschepper en dan wodn de aalte aover ’t bouwland estreujd.

Ang: De aaltkar of zeikkar had 'n vaste ton woorin de aalt/zeik van de beesten uut de stal naor 't land ebracht wier.

Eef: De boerenwagen ko'j gebuiken as mestwagen. Dan wodn der 'n korte langwagen inedaon zodat de wagen korter wodn. An ene kante kwam 'n korte ledder, an de andere – biehandse – kante kwam 'n lange smalle planke. Die ko'j dan optrekken met 't laaien van de mes en op 't land ko'j 'm der afgooien, zoda'j de mes der af konnen trekken met de mesthaok.

Eib 1980: ALE(N)TONNE “gierton op een kruiwagen” [Telge 1, 2].

● *Naor 't gebruik van de wagen of kar onderscheidt de metworkers ok nog:*

- 01 MELKKORE: Loch, Nee.
- 02 MELKWAGE(N): Ruu, Aal, Sto.
- 03 GREUNTEKORE: Nee.
- 04 WINKELKAR: Rek, Gen.
- 05 WINKELWAGEN: Rek.

06 VEEWAGE(N): Vor, Eib, Bel, Groen, Hen, Wesv.

07 VARKENSWAGEN: Gels.

08 POGGENKORE: Vars, Sto.

09 ASWAGEN: Zut.

10 TUNNEKESWAGEN: Zut.

11 AALTKAR: Sto.

12 BIERWAGEN: Zut.

Nee: Met ne melkkore wodn de melk bie de boeren op-ehaald en naor 't febriek ebrach.

Ruu: Met 'n melkwagen wodn de melkbussen naor de botterfabriek ebracht.

Sto: 'n Melkwage wödt gebuukt veur 't vervoer van melkbusse, maor ok veur stro, eerpels e.d. Der kunne staekhekke opgezet worde, die vastgezet worde aan ronge.

Eib: Ne veewagen hef rae met breed beslag. In ne veewagen konn twee beeste.

Vor: 'n Veewagen was eers 'n vierwielege leerwagen woorvan ze de ziedkanten hoger maken met leren en de achter- en veurkante met 'n hekke. Maor, dat was wat, want die verkens mossen ze der op beuren: 'n äöze-reg, heel zwoor werk. Later hadn ze veewagens, lege bie de grond, en achter 'n kleppe

woor de verkens aover konn lopen. Zon veewagen was meespart een gezamelek bezit van de buurte.

Zut: Met aswagens haalde de gemeente 't huusvuul en de asse uut de kachels op. In 'n tunnekeswagen werden de pleetonnen läöggegooid. Ook werden de tonnen wel umgewisseld: volle werden dan met de tunnekeswagen weggehaald en läöge weer neergezet. Met bierwagens werd vrogger bier näör de café's gebracht.

Vars: De störtkore was poggenkore a'j der 'n mande veur de puggeskes achteran hingen.

Sto: 'n Lange kar ko'j umbouwe tot poggekar. Veur 't inhale van de bouwt wiere der karpinne op de huke gezet. Met 'n aaltvat der op, hiette die: aaltkar.

Lich 1991: MÖLLENKORE “kar waarmee men oorspronkelijk het zaad naar de molen bracht” [Telge 8, 80].

● *De metworkers kent de volgende kleinere karren:*

(hand-/fiets)karretje; melkkarretje

01 HANDKORE: Loch, Aal.

02 HANDKEURKEN: Din.

03 FIETSEKORE: Lich, Wehl.

04 MELKKEURKEN: Bor, Nee, Aal.

Lich: Ne fietsekore was 'n keurken veur achter de fietse.

Din: 't Handkeurken kon ok wel achter an de fietse met-enommen worden.

Aal: Met 't melkkeurken met de melkbussen der op achter de fietse gingen ze hen melken in de weide.

Lich 1991: Jan is met 't leidewagentjen hen mael halen bi-j den Bond. LEIDEWAGENTJEN “klein, vierwielig wagentje dat met de hand getrokken wordt” [Telge 8, 72].

HONDENKAR

hondenkar

01 HONDE(N)KAR: Bor, Aal, Vars, Wehl, Tol, Zev, Pan / Win 1971 [Deunk 1, 96], Vars 1985 [Telge 6, 148], Lich 1991 [Telge 8, 53].

Tol: De hondekarre was 'n klein karretjen met

'n hond der veur. Zo ko'j 'n paar melkbussen vervoeren a'j de beeste 'n endjen van huus hadden. En draven dat die hond dei, met de tonge uut de bek! Ik zie 't nog en heure 't rammeln ok nog.

Vars 1985: Hele dage trok Felix de Bruin uut de Duustere Stege der met de hondkore op uut um kalvere en velle en zo wat der hen op te kopen [Telge 6, 148].

● *De metwarkers kent nog de volgende wagentjes:*

BOKKEWAGEN

bokkenwagen

01 BOKKEWAGEN: Wehl, Tol.

02 LEIDEWAGEN: Din.

Din: 'n Leidewagen was 'n klein holten keurken op vier raede.

Tol: De bokkewagen was der veur de kinder: met 'n bok der veur.

KRUWAGEN

kruiwagen

01 KRUWAGE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Din, Vars, Hen, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 88], Vars 1985 [Telge 6, 199], Lich 1991 [Telge 8, 69].

02 KRUUJWAGEN: Dre, Hen, Baa.

03 KRUJWAGE(N): Gen, Voo, Ulf, Gaa, Wehl, Kep, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 87].

04 KREUWAGEN: Does.

05 KROEWAGEN: Loch, Gels, Nee, Aal / Aal 1895 [Telge 2, 74].

06 KROEWAGENE: Win.

07 KRUIJKAR: Voo, Ulf, Wesv, Sto / Liem 1844 [GV-alm 205], sHe 1982 [Telge 3, 87].

08 KRUKAR: sHe.

09 KRUUJKAORE: / Acht 1882 [Telge 2, 74].

10 SCHOEFKORE: Gees, Eib, Rek, Aal, Win / Lich 1991 [Telge 8, 104].

11 SCHOEFKAORE: / Win 1971 [Deunk 1, 204].

12 SCHOEVEKAORE: / Acht 1882 [Telge 2, 114].

13 SCHOEFKAR: Zev / sHe 1982 [Telge 3, 124].

14 STORT(E)KARRE: Hen.

Gees: Kruwagen; maor wie zegt: kruwaangn.

Hen: Arme luu hadden 'n stortekarre/stortkarre/kruwagen.

Acht ca 1830: ROETWAGEN "kruiwagen om onkruid uit de tuin mee te vervoeren" [Telge 4, 9].

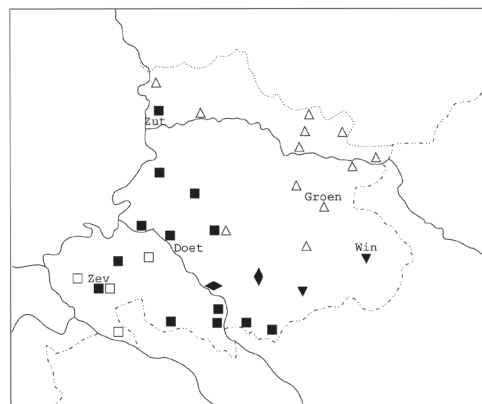
sHe 1982: GOEMIKRUWAGE "kruiwagen met luchtband" [Telge 3, 54].

● *In Contactorgaan ADW, april 1983, blz. 41, steet 'n biedrage aover 't gebruik van de kruwagen.*

KRUJEN

kruien, lopen met een kruiwagen

01 KRUIJE(N): Eef, Din, Gen, Voo, Ulf, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa, Zev, Did, sHe.

■ *kruje(n) 01* ◆ *krujen 04*
 △ *kruunn 02* ◆ *kruden 05*
 □ *krujje(n) 03* ▼ *kroenn 06*

't Middelnederlandse woord "kruden" hef zich in 't Standaardnederlands ontwikkeld tut kruien. In onze streek is allene veur Varsseveld op-egeven dat de -d- nog bewaard ebleven is. Veural in de Liem en 't angrenzende deel van den Acht is de -d- aover-egaon in 'n -j-: kruje(n)/krujje(n)/krujen. In de noordoosteelen Acht is de -d- vervallen: de meeste metwarkers hebt door kruunn op-egeven, maor veur Winterswiek en Aalten is 't kroenn; doorin is nog de oorspronkeleke klinker oe anwezeg, dee ok in 't Middelnederduuts en 't Angelsaksisch veurkump.

- 02 KRUUNN: Gor, Alm, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Zel.
 03 KRUIJJE(N): Wehl, Groes, Zev, Lob.
 04 KREUJEN: Gaa.
 05 KRUDEN: Vars.
 06 KROENN: Aal, Win.
 07 KROEWEN: / Aal 1895 [Telge 2, 74].
- 08 SCHOEVEN: Eib / Hen 1983 [Moespot 118, 79].
- 09 IN DE *KRUJWAGEN* LOPE(N): Harf, Ruu, Lar, Din, Does, Lat, Wesv, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 88].
 10 IN DE KRUWAGE GAON: / sHe 1982 [Telge 3, 88].
 11 MET DE/N KRUWAGEN LOPEN: Zut, Loch.
 12 MET 'N KRUJWAGEN LOPEN: Ulf.
- 13 MET DE SCHOEFKORE SCHOEVEN: Win.
 14 ACHTER 'N KRUWAGEN LOPEN: Vor, Hen.

Ulf: Krujen as der wat in de bak zit met gewicht; met 'n krujwagen lopen as der gin lading inzit.

Gels: Ik kru met de kroewagen naor den hof.

ZEEL

draagriem (voor een kruitwagen)

- 01 ZEEL: Harf, Bel, Aal, Win, Vars, Kep, Hen, Does, Lat.
 02 ZAEL: / sHe 1982 [Telge 3, 176].
 03 KRUIJZEEL: Wehl, Wesv, Zev, sHe / Acht 1895 [Telge 2, 74], sHe 1982 [Telge 3, 87].
 04 KRUZEEL: Eef, Lich / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 132], Eib 1980 [Telge 1, 44].
 05 KRUIJZEEL: Dre.
 06 KRUWAGENZEEL: Vars.
 07 DRAEGZEEL: Win.
 08 DRAAGZEEL: Gaa.
- 09 LICHT(E): Groen, Aal, Gen, Ulf / Aal 1964 [Rots 1, 25], Lich 1991 [Telge 8, 72].
 10 KRUIJLICHT: Voo / sHe 1982 [Telge 3, 87].
 11 KRUWAGENLICHT: Din.
 12 KROEWAGENLICHT: / Aal 1964 [Rots 1, 25].
 13 LECHT: Sto.

- 14 KRUIJBAND: sHe.
 15 DRAAGBAND: Zel.
 16 DRAEGEBAND: / Lich 1991 [Telge 8, 32].
 17 BAND: Gees.
 18 SINGEL: Gen, Ulf.
 19 KRUIJLIES: / sHe 1982 [Telge 3, 87].
 20 GALGE: / Win 1971 [Deunk 1, 66], Lich 1991 [Telge 8, 42].

Gees: Eén band; de twee baene van 'n kruwagen.

Ulf: Eén licht; de twee lichter van 'n krujwagen.

Win 1971: LECHTEN, GALGEN “draagriemen, bijv. aan een kruitwagen” [Deunk 1, 130].

Vars 1985: 't Makkelekste kruud i-j met de kruwagenslichten an; die kruwagenslichten zatten kruuslings aover de rugge en liepen naor beide kruwagensbeume. KRUWAGENS LICHTEN “(znw. mv.) draagbanden die men gebruikte bij het rijden met een kruitwagen” [Telge 6, 200].

sHe 1982: At de hoepel los zit, mo'j 't kruwaasrad 'n nach in 't water legge. KRUIJWAASRAD, KRUIJWAGESRAD, KRUIWAASRAD, KRUWAGESRAD “kruitwagenwiel” [Telge 3, 88].

sHe 1982: KRUIJWAASBOOM, KRUIJWAGENSBOOM, KRUIWAASBOOM, KRUWAGENSBOOM “boom van een kruitwagen” [Telge 3, 87].

Vars 1985: Kruwagenslichten zatten kruuslings aover de rugge en liepen naor beide kruwagensbeume [Telge 6, 200]. [KRUWAGENSBOOM].

Win 1971: De schoefkaorbräö “de twee zijschotten van een kruitwagen” [Deunk 1, 37]. [SCHOEFKAORBRÖD].

RAD

rad, wiel

Aover 't algemeen geeft de metwarkers op dat 't woord rad van toepassing is op 'n auto en 'n fietse. Allene in de plaatsen onder 02 is wiel veur 'n auto op-egeven en wordt 't woord rad gebruikt veur 'n fietse. Veur vief plaatsen: (Doet, Hen, Baa, Does en Wesv) is op-egeven dat wiel ok wel gebruikt wordt as 't geet um 'n fietse.

- 01 RAD: Acht, Liem / sHe 1982 [Telge 3, 122].
 02 WIEL: Gor, Zut, Vor, Eib, Bre, Wesd,

Doet, Kep, Hen, Baa, Tol, Does, Lat,
Wesv, Groes, Zev, Zed, Pan, Her.
03 BAND: Wich.

Hen: Mien vader (geb. 1894) zol zowel van 'n auto as fietse zeggen dat ze raann hadden.

Groen: Ne auto hef veer ra; ne fietse hef twee ra.

Sil: 'n Auto hef vier raeder; 'n fiets hef twee raede.

Eib: Ne auto hef veer rae/wielen; ne fietse hef twee rae.

Doet: 'n Auto hef vier wielen; 'n fietse hef twee raaien/wielen.

Pan: 'n Auto het vier wiele; 'n fiets het twee raaj.

Gor: 'n Auto hef vier wielen; 'n fietse hef twee raaien.

Wich: 'n Auto hef vier banden; 'n fietse hef twee raai.

● 't Meervoud van rad is:

01 RA: Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Rek, Groen, Aal, Win.

02 RAAIEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Voo, Gaa, Kep, Ang.

03 RAAIE: Gor, Wich, Dre, Hen, Baa, Tol, Lat.

04 RAAI: Wesv, Groes, Zev.

05 RAE: Vor, Eib, Bel, Lich, Aal, Bre.

06 RAEJ: Wehl, Zev, Did, Sto.

07 RAEJE: Vor, Zel.

08 RAOJ: Pan, Her.

09 RÄÖJ: Lob.

10 RAED: Gen, sHe, Zed, Sto.

11 RAEDE: Din, Sil.

12 RAEDER: Aal, Sil.

13 RADE: Vars, Wesd.

14 RAANN: Hen.

Acht ca 1830: REMKETING “ketting waarmee de beweging van een wagenrad kan worden vertraagd of stopgezet” [Telge 4, 8].

Win 1971: DÖVVEL “stukje hout om onderdelen van het wagenwiel te bevestigen” [Deunk 1, 43].

STUUR

stuur (van een auto)

01 STUUR: Acht, Liem.

02 STUURRAD: Eef, Bor, Nee, Bel, Hen, Tol, Sto.

03 STUURWIEL: Kep, Zev.

04 AUTOSTUUR: Ruu, Win, Wehl, Tol, Sto.

Vars 1985: KNALPIEPE “uitlaat” [Telge 6, 179].

Vars 1985: 't Begint donker te worden; doet ow standlecht op de wagen an, dat ze der niet tegenop riedt. STANDLECHT “parkeerlicht (van een auto)” [Telge 6, 331].

TOETEN

claxonneren, toeteren

01 TOETE(N): Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Wesv, Zev, Zed, Sto, Lob / Win 1971 [Deunk 1, 249], sHe 1982 [Telge 3, 149].

02 TUTE(N): Win, Voo, Wehl, Kep, Hen, Zed, Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 151].

03 TOETERE(N): Gor, Harf, Eef, Zut, Vor, Lar, Ruu, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Win, Gen, Ulf, Sil, Zel, Wehl, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Pan, Her.

04 TUTERE(N): Eib, Rek, Win, Meg, Baa, Ang, Lat, Wesv, Groes, Did, Sto, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 151], Pan 1988 [Telge 7, 141].

05 CLAXONNERE(N): Harf, Haa, Bre, Hen, Does, Zev.

Wesd: Ondanks da'k toetten, stak den keerl toch de weg aover.

Lat: Ik tuterde/toeterde nog, mor toch stak de keerl de weg aover.

Kep: Hoewel ik tuutten, stok de keerl toch de weg aover.

Eib: Der stok 'n kind de weg aover; den auto toeten/toetern en kon der nog net umhen.

Sto: Der staok 'n blaag de weg aover; de auto tuutte/tuterde en kon 'm net ontwieke.

Sto: As 't mottereg is, duut de trein bie völ aoverwaege tute/toet de trein bi-j völ aoverwaege.

Wesv: As der mot is, toetere de treine bi-veul aoverwaege.

● *Aover de lengte van de klinker schriefft de metwarkers:*

De oe in toeten is lang; as in 't woord boer: Gor, Alm, Vor, Ruu, Loch, Bor, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Doet, Wehl, Kep, Hen, Zed, Sto, Lob / Win 1971 (Deunk 1, 242).

De oe in toetere(n) is lang; as in 't woord boer: Wesv, Did, sHe.

De uu in tute(n) is lang; as in 't woord buur: Voo, Zed, Sto.

De uu in tutere lang is; as in 't woord buur: Groes.

De oe in toete is kort; as in 't woord boek: Zev.

● *“Snel achter elkaar kort toeteren”:*

01 TOETEREN: Eef, Wich, Ruu, Eib, Bel, Zev.

02 TUTERE(N): Voo, Vars, Wehl, Kep, Pan, Lob.

03 TUTEN: Gees, Wesd.

04 TUUTKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 249].

05 TOETEN: Gees.

Ruu: Toeteren; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Bel, Zev].

Voo: Tuteren; met 'n uu as in 't woord minuut.

● *In Deunk 1, 249 is an-egeven dat tuutken zowel met 'n uu as in buur as met 'n uu as in minuut veurkump.*

Win 1971: Den auto bleef maor däärtuutken [Deunk 1, 249]. [DÄÖRTUUTKEN].

● *Veur “claxon, toeter” bunt op-egeven:*

Wich: As 't misteg is, laot de treine bi-j alle aoverwaegen de claxon heuren. [CLAXON; ok: Zel].

sHe 1982: TOET, TUUT “claxon” [Telge 3, 149/152].

Vars 1985: Vrogger de eerste auto's hadn gin claxon mor 'n foepe; a'j door op drukken, zei 't: Foep foep! [Telge 6, 108]. [FOEPE; ok: / Lich 1991 (Telge 8, 108)].

Pan 1988: PAOP, PÄÖP “toeter, claxon” [Telge 7, 102].

● *Veur 't geluud dat (stoom)treinen vrogger konden maken, bunt nog op-egeven:*

01 FLUIITE(N): Bel, Groen, Sil, Gaa, Dre, Tol, Groes.

02 BLAOZE(N): Nee, Rek, Bel, Wesv.

Bel: Blaozen/toeten/fluiten van den stoom-trein van Reurle en Levele he'k vake eheurd. Altied twee keer: toet, toet; twee lange tone.

Groen: As 't mottereg weer was, fluitten/toetern den trein bi-j de overwaege.

● *Veur “stoomfluit, sirene” kiek op blz. 225.*

SPEKE

spaaak

01 SPEKE: Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Vars, Wesd, Zel, Gaa, Hen, Baa / Acht 1895 [Telge 2, 122], Vars 1985 [Telge 6, 325].

02 SPEEK: Eef, Aal, Win, Ulf, Sil, Wehl, Kep, Lat, Wesv, Zev, sHe, Pan, Lob / Ruu 1930 [Zwart 3, 238], Eib 1980 [Telge 1, 78], sHe 1982 [Telge 3, 139], Pan 1988 [Telge 7, 130].

03 SPAAK: Voo, Wesv, Zed.

04 SPAKE: Bre.

05 SPEKER: Gen, Meg, Did.

Vor: Hee was met zien fietse evallen en noe is der 'n speke ebrokken.

Wesv: Hi-j was gevalle met de fiets en now is der 'n speek/spaaak gebraoke.

Gen: Hee was met de fiets gevallen en now is der 'n speker gebraken.

Eef: De mansluu zekt dat 'n speek niet kan braeken!

sHe 1982: FIETSESPEEK “spaaak in een fietswiel” [Telge 3, 44].

Eib veur 1973: Een speke kapot, heksen kapot “spottende opmerking wanneer bij een wagen een spaaak brak. De achtergrond is dat men vroeger meende dat heksen een wagen tegen konden houden door als spaaak te fungeren. Sloeg men een spaaak kapot, dan kon men weer verder, maar er stierf een heks” [H. Odink 3, 216].

Lich 1991: De asse van onzen alenkore is kapot. ASSE “as (van een voertuig)” [Telge 8, 16].

LEK

lek (gezegd van een (fiets)band)

- 01 LEK: Acht, Liem.
- 02 KAPOT: Gees, Gels, Haa, Nee, Aal, Win, Zel, Hen.
- 03 KEPOT: Wesv.
- 04 PLAT: Zut, Wich, Aal, Gen, Ulf, Vars, sHe, Zed.
- 05 LÄÖG: Eef, Aal.

Nee: Mien band is kapot; ik morre der met naor 'n fietsenmaker.

Lich: Ik heb ne lekken band; ik mot nao de fietsemaker.

Aal: Mienen band is lek/läög; mienen band steet plat; ik hebbe ne platten band.

Wich: Mien band ston plat.

Ulf: De fiets ston plat.

● *De metworkers geeft an dat de zin "mijn band is lek" op de volgende meneren ezegd kan worden:*

- 01 MIEN BAND IS LEK/KAPOT: Acht, Liem.
- 02 IK HEB DE BAND LEK: Gor, Rek, Bel, Vars, Wesd, Dre, Hen, Tol, Zed, Sto.
- 03 IK HEB DEN BAND KAPOT: Gees, Win.
- 04 IK HEB 'N LEKKE BAND: Gor, Zut, Ruu, Bel, Lich, Wehl, Tol, Zed, Pan.
- 05 IK HEB 'N PLATTE(N) BAND: Aal, Sto.
- 06 DE BAND IS LEK: Harf, Zev.
- 07 MIEN BAND STEET PLAT: Aal, sHe.
- 08 MIEN BAND IS LÄÖG: Eef.
- 09 MIEN FIETSE HEF 'N LEKKE BAND: Vor.
- 10 MIEN FIETSE IS LEK: Eib.
- 11 DE WIND IS UUT DE BAND: Din.

Rek: Ik heb den band lek; 'k mot der met naor 'n fietsenmaker.

Aal: Mienen band steet plat; ik hebbe ne platten band.

Her: Mien band is lek; ik mot naor de fietsemaker/fietsepjet.

Vars 1985: FIETSEPOMPE "fietspomp". Pas op i-j hebt gin wind in de band; pomp 'm eers mor 's op. [Telge 6, 105/407].

● *Utdrukkingen veur "mijn band is lek" bunt:*

- 01 DE/MIEN FIETS/BAND STON OP

KOUSE(N)VEUTE: Eef, Vor, Loch, Nee, Baa.

- 02 DE FIETSE STON OP KOUSEVUTE: Kep, Dre, Tol.
- 03 MIEN BAND STON OP KOUSEVUUT: Zed.
- 04 DE BAND STON OP KOUSESÖK: Lob.
- 05 MIEN FIETS STEET OP HAOZESÖK: / sHe 1982 [Telge 3, 60].
- 06 MIEN BAND STOND OP SOKKEN: Gor.
- 07 MIENEN BAND STON OP DE SÖKKE: Aal.
- 08 MIEN FIETS HAD 'N LEK UIER: Wesv.

Vor: Ik hadde slim haos, greppe de fietse bie de heurne um weg te riejen, maor dén ston op kouseveute.

sHe 1982: Wind in de band hemme "de band op spanning hebben" [Telge 3, 173]. [WIND].

PECH

pech (met o.a. een auto of fiets)

- 01 PECH: Acht, Liem.
- 02 MALHEUR, MALLEUR, ME'LEUR: Gor, Harf, Eef, Wich, Vor, Loch, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Wesd, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Baa, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Her.
- 03 TRAMMELANT: Gor, Zut, Aal, Gaa, Ang, Lat.
- 04 MANKEMENT: Wich, Lar, Aal, Win, Zev.
- 05 MAKKEMENT: Wesv.
- 06 NAREGHEID: Harf.
- 07 KLUNGELERIEJE: Vor.
- 08 PANNE: Zev / Eib 1980 [Telge 1, 50].
- 09 ONGEMAK: Gor.

Loch: Ik hadde malleur met miene auto, maor an de motor makkeern niks.

Nee: Ik hadde pech met mien auto, maor an den motor scheln niks.

Aal: Ik had/hadde mankement/trammelant an mienen auto, maor 't lag neet an den motor.

Lat: Ik had trammelant met de auto, maor de motor mankeerde niks.

Sto: Ik had pech met de auto, maor de motor faelde niks aan.

Gor: Toen Jan met de trekker wol gaon bouwen (= ploegen), kreeg e malleur an de koppeling.

Harf: Ik had malheur an de fietse: de band was lek.

Wesv: As 't malheur/makkement verholpen is, ku'j weer aan 't wark.

13.1.1 ONDERDELEN VAN 'N BOERENWAGEN OF -KAR

BRED

plank van een wagen of kar

- 01 BRED: Aal, Her, Pan / Lich 1991 [Telge 8, 27].
02 BRÖD: Nee.

● *Veur de "achterste plank" bunt nog op-egeven:*

- 01 ACHTERBRED: Aal, Her.
02 ECHTERBRED: / Lar 1864 [GV-alm 129].
03 ENDEBRÖD: / Win 1971 [Deunk 1, 37/57].
04 ENDEBRED: / sHe 1982 [Telge 3, 41].
05 BRÖD: / Acht 1895 [Telge 2, 18].
06 BRED: / Acht 1895 [Telge 2, 19].
07 KRAT: / Acht 1895 [Telge 2, 72].
08 VEKKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 2].

Lar 1864: Piet laadt wier 'n onbenullege vrach op. 't Echterbred had e nog dale laoten en too de wagen vol-epakt töt an 't hangkisjen [GV-alm 129].

Acht-Tw 1954: VEKKEN "achterschot van een wagen. Oorspronkelijk betekende het: gevlochten achterschot" [Wanink 2].

Gels 1928: Beernd van 't Slat bint vanmiddag de peerde gaon drossen. ... Ze vlaogen in 'n drobbel dennen, waarin ze zich vastelepen. 'k Was der op stop bi-j en greppe den vanhandsen bij den bek. Beernd kwam ok ansjoksen en 'k heelpde 'm de peerde en wagen achtereers weer uut de dennen te rutereren. 't Hangekisjen hing bi-jhands van de wagen en 't achterhekke was op 'n dennenstobbe pleerd. De intange had ok nog wat las eleenn [Gids Folkl 1, 88]. [ACHTERHEKKE].

● *Veur de "voorste plank" is nog op-egeven:*

Her: De lange kar had geen veur- en achterbred. [VEURBRED].

Win 1971: GALGE "voorplank van een wagen" [Deunk 1, 66; ok: / Acht-Tw 1954 (Wanink 2), Lich 1991 (Telge 8, 42)].

Kot 1911: Maor schimmel lei de oornde in de

nekke, gierden en leep alsof der zien laeven vanaf heeng. ... De scholte mos zich met beide hande an de galge van de kaore vastehollen at e der neet uut wol keukelen. GALGE "de plank die over den voorwand van een wipkar is getimmerd" [Meinen 2, 36].

Kot veur 1934: Vader zat zich op de galge van de kaore en zae: "Joh, Broene!" [Meinen 6, 199].

Eib veur 1973: A'j in de kruwagen loopt, he'j de galge altied vuur of achter ow "spotgezegde omdat het voorste deel van een kruiwagen de galge heet, evenals de draagriem" [H. Odink 3, 140].

● *Veur een "zijplank" bunt nog op-egeven:*

Nee: At ze de ziedbrödt der of deenn, dan kann ze dat onderstel langer maken; dat deenn ze at ze bevoorbeeld lange slete oet den bos mosten halen. [ZIEDBRÖD].

Win 1971: Wi'j de bräo op de schoefkaore hollen, of za'k ze der ow afdoon. [BRÖD "zischot" [Deunk 1, 204].

Pan 1988: De bredde van de krujwage. BRED "zijplank van wagen, kar of kruiwagen" [Telge 7, 23].

HEKKEN

ladder; zijstuk van een wagen of kar

- 01 HEKKEN: Voo, Vars, Wesd / Vars 1985 [Telge 6, 138].
02 LERE: Vor, Bel, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 131], Vars 1985 [Telge 6, 209].
03 WAGENLERE: / Win 1971 [Deunk 1, 271], Vars 1985 [Telge 6, 290].
04 LEDDER: Gels, Eef
05 OPZETSEL: Gels, Tol.
06 OPZETSTUK: Hen.
07 STAEKHEK: Sto.
08 STAEKHEKKE: / Pan 1988 [Telge 7, 132].

Vor: De ziedkanten bunt de leren.

Gels: Met "open" leddas an de ziedkanten wodn 'n rongenwagen gebroekt um heuj en rogge in te halen. As der in de opzetsels (de ziejkanten) vekken zatten, dan was 't 'n varkenswagen.

Vars 1985: Hie had de hekkens van de wagen af-edaon um 'm as holtwagen te können gebruiken [Telge 6, 138].

Pan 1988: As gi-j zoveul op de krujwage laoj, dat 't baove de bredde uutkump, dan mo'j der

staekhekkens op zette [Telge 7, 132].

Vars 1985: De eerste leiterwagens kwamen uit Duitsland en hadden ziedleren met spieren die op 'n lere – 'n leiter – lekken. 'n Leiterwagen was zo'n 1.30 m lank, hadde vier raedjes en 'n trekbeumken [Telge 6, 208]. [ZIEDLERE. LEITER].

Acht-Tw 1954: ZIEDWAEGE “zij-kanten van een wagen, ladders” [Wanink 2].

WAGENZOLDER

bodem van een wagen, bestaande uit lange, losse planken:

01 WAGENZOLDER: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

Win 1971: De buke van ne kaore “de zij-kanten van de bak van de kar en vooral de twee onderste balken, waar de zij-kanten op rusten” [Deunk 1, 38]. [BUKE].

LAANKWAGEN

langwagen; verbinding tussen voor- en achterstel van een wagen

01 LAANKWAGE(N): / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 134].

Acht-Tw 1948: “Men heeft een lange en een korte laankwage(n)” [Wanink 1, 134].

● “Achterstel van een wagen”:

Acht-Tw 1948: ACHTERKEER, ECHTERKEER “achterstel van een wagen” [Wanink 1, 65].

Acht-Tw 1948: ACHTERLESTEG “achter te zwaar beladen, van een wagen of kar”. VUURLESTEG “van voren te zwaar beladen, van een kar” [Wanink 1, 65/208].

Pan 1988: Dur dén enen errappel liet 't perd de vrach staon “gezegd als de vracht te zwaar is voor het paard om te trekken” [Telge 7, 150].

RONGE

rong, wagenstok

01 RONG(E): Eef, Gels, Bel, Vars, Kep, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 196], Eib veur 1973 [H. Odink 3, 203], Vars 1985 [Telge 6, 290].

Kep: 'n Boerenwagen hef rongen en opzetstukken.

Gels: 'n Rongenwagen hef steunen an de ziedkanten in 't schemmel; dat bunt de rongen.

Vars 1985: Hie hadde zich allemaol slietjes tussen de rongen van de stelwagen eladen; de wagenleren wazzen der af [Telge 6, 290].

Pan 1988: KARPIN “één der palen of stokken op een wagen die moeten tegengaan dat hooi of stro van de wagen kan vallen tijdens het vervoer” [Telge 7, 61].

● *Veur de namen van de rong of wagenstok, kiek ok in: Schaars 1, 92.*

SCHEMMEL

schamel

01 SCHEMMEL: Ruu, Gels / Vars 1985 [Telge 6, 299].

02 SCHAEMEL: / Win 1971 [Deunk 1, 201].

Win 1971: Op de schaemel lig 't wagenzolder. Schaemel “(van een wagen) het hout dat op het assenblok rust, en waarin de rongen staan” [Deunk 1, 201].

Win 1971: VÄÖRSCHAEMEL. ACHTER-SCHAEMEL [Deunk 1, 101].

Vars 1985: De vloer van de lange wagen lei op 't veur- en achterschemmel. Door leien bi-j 't holt vuren ok de beume op tussen de rongen [Telge 6, 385/4]. [VEURSCHEM-MEL. ACHTERSCHEM-MEL].

SCHREKEN

kastje voor op een wagen dat dient als zitplaats

Groen: Ne SCHREKEN is de kiste op ne wagen waarop den voorman zit en woorin 't heksel veur 't peerd bewaard wodn.

Win 1971: WAGENSCHRIEN “kastje vóór op een wagen” [Deunk 1, 271].

Acht-Tw 1948: HANGKESJEN “kastje voor in de boerenwagen, tevens dienende tot zitplaats voor de voerman en hangende aan twee riemen” [Wanink 1, 107].

Hen 1984: De melkboer zelfs ging veur op de wagen op 't botterkistjen zitten en de jongens zochten zich 'n plaetsken tussen de melkbus-sen [Geurtsen 1, 104]. [BOTTERKISTJEN].

Lar 1864: Piet laadt wier 'n onbenullege

vrach op. 't Echterbred had e nog dale laoten en too de wagen vol-epakt töt an 't hangkisen [GV-alm 129]. [HANGKISJEN].

Gels 1928: 't Hangekisen hing bi-jhands van de wagen [Gids Folkl. 1, 88]. [HANGKISJEN].

HAMPSLAEGEL

haamknuppel

01 HAMPSLAEGEL: / Win 1971 [Deunk 1, 84], Vra 1991 [Telge 8, 48].

02 HAMPSPAON: / Win 1971 [Deunk 1, 84].

03 HAMPSKNUPPEL: / Win 1971 [Deunk 1, 84], Lich 1991 [Telge 8, 48].

04 HAMSKNUPPEL: / Zie 1991 [Telge 8, 48].

05 ACHTERHOLT: / Acht 1882 [Telge 2, 1].

Acht 1882: Achterholt "dwarshout aan de dissel van een wagen waaraan de strengen van de paarden worden vastgemaakt" [Telge 2, 1].

Lich 1991: Dén keerl kan rienn met peerd en wagen: hee geet gewoon op den hampsknuppel staon en gasket der met de zwöppe aover [Telge 8, 48].

Vars 1985: Hie hadde beide peerde veur de ploeg met 'n dubbele hamscheide [Telge 6, 132]. [HAMSCHEIDE "trekknuppel die met een ring aan de kar of ploeg wordt vastgemaakt"].

DISSEL

dissel

01 DISSEL: / Acht 1895 [Telge 2, 24].

02 DIESSEL: / Acht 1895 [Telge 2, 24].

03 DISSELBOOM: / Acht 1895 [Telge 2, 24].

Win 1976: Haor an haor, boek an boek, daor stak ne pinne tusseuoet "raadsel: twee paarden voor een wagen met de disselboom tusen zich in" [Aessink 4, 16].

Ruu 1930: INSPAN "dubbele disselboom" [Zwart 3, 236].

Win 1971: INTANGE "vorkvormige tong voor aan een wagen, waarin het inspan of de disselboom wordt vastgemaakt" [Deunk 1, 101].

Gels 1928: Beernd van 't Slat bint vanmid-dag de peerde gaon drossen. ... Ze vlaogen in 'n drobbel dennen, waarin ze zich vaste-

lepen. 'k Was der op stop bi-j en greppe den vanhandsen bie den bek. Beernd kwam ok ansjoksen en 'k heelpe 'm de peerde en wagen achtereers weer uut de dennen te rutereren. 't Hangekisen hing bi-jhands van de wagen en 't achterhekke was op 'n dennenstobbe pleerd. De intange had ok nog wat las eleenn [Gids Folkl. 1, 88]. [INTANGE].

Eib 1980: BEUME "inspan van een wagen" [Telge 1, 9].

● *Andere onderdelen van een wagen of kar:*

Win 1971: SCHREDDE "verstelinrichting aan een wagen, inrichting om een lankwagen te verstökken, verzetten" [Deunk 1, 207].

Win 1971: VERSTÖKKEN "(een toestel door middel van een bout, pin, wig) een andere stand geven, verzetten, verstellen" [Deunk 1, 262].

Hen 1984: De kruwagen kreeg dan 'n extra straole raapöllie in 't loopwark en 'n planke veur op de burrie, dan konnen der twee benen op staon [Geurtsen 1, 107]. [BURRIE "berrie, draagbaar"].

Harv 1974: Half meert 1874 slöpten ze met zwaore kettene den Keie veerhonderd meter wied naor den weg oet Aalten. Too most e aoverstappen op ne burrie met twaalf rollen onder zich [Moespot 84, 5].

No Acht 1883: LUNZE "pin die voor het rad wordt gestoken om te verhinderen dat het rad van de as loopt" [Telge 4, 70].

Aal 1964: LUNS "ijzeren pin om een wagenrad vast te zetten onder de dop" [Rots 1, 25].

Vars 1985: De luns is 'n dop, dén met 'n spie op de asse zit, zodat 't rad der niet af kan lopen [Telge 6, 217].

Acht 1882: SCHENNE "stuk ijzer, waaromheen het rad van een boerenwagen draait" [Telge 2, 112].

Win 1971: HULS "bus, waarin een as rondloopt" [Deunk 1, 98].

Vars 1882: NAVEL "naaf van een wagen" [Telge 4, 53].

Acht 1948: TOOG "een der gedeelten van de velg van een wagenrad" [Wanink 1, 196].

HANDWIEZER

wegwijzer, richtingbord

De benamingen 01 en 02 bunt olde namen. De benamingen 03 - 10 bunt moderner. Veur de plaatsen onder 11 is op-egeven dat moderne borden nog wel wegwiezers eneumd wordt; verg. 02.

- 01 HANDWIEZER: Gor, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Dre, Tol, Lat, Groes, Zev, Did, sHe, Sto.
- 02 WEGWIEZER: Gor, Zut, Wich, Ruu, Loch, Gees, Eib, Groen, Aal, Bre, Win, Gen, Gaa, Hen, Tol, Ang, Groes, Zev, sHe, Her, Pan.
- 03 VERKEERSBORD: Gor, Harf, Eef, Wich, Bor, Bre, Win, Vars, Dre, Baa, Does, Wesv, Did, Zed, Her, Lob.
- 04 RICHTINGANWIEZER: Gor, Harf, Vor, Lar, Aal, Doet.
- 05 RICHTINGAANWIEZER: Wesv, Did, Zed.
- 06 RICHTINGAONWIEZER: Lob.
- 07 RICHTINGWIEZER: Gaa.
- 08 RICHTINGSBORD: Haa, Tol, Zev, sHe.
- 09 RICHTINGBRED: Sto.
- 10 ANWB-BORD: Gor, Voo, Lat.
- 11 WEGWIEZER: Vor, Ruu, Loch, Win, Gaa.
- 12 BAOKEN: / Acht 1895 [Telge 2, 8].

Tol: Handwiezer; met 'n ie as in 't woord bier. In de Reigersvoort steet der nog ene met 'n hendjen.

Gor: Vrogger zeien ze handwiezer; bie de Zessprong steet der nog ene.

Eef: Vrogger ston in Gorssel bie de Prinsenstraote 'n handwiezer; door ston op: Zutphen 1 3/4 uur gaans.

Hen: Vrogger wieren wegwiezers handwiezers eneumd. Ok kregen ze wel 's 'n name naor de boerderi-je die-t der 't kortste bi-jston. Zo he'j in Hengel nog altied Eulinkhandwiezer.

Bor: Op de weg naor de Nettelhorst ston vrogger bie de afslag naor Geesteren 'n handwiezer.

Voo: Richtinganwiezers wazzen uitklapbare dingen an 'n auto, die'j uut mossen zetten a'j linksaf of rechtsaf wollen. Tegenswoordeg he'j door knipperlichten veur.

BUSHÖSKEN

abri, wachthuisje

- 01 BUSHÖKSKE(N): Gor, Zut, Wich, Vor, Ruu, Lar, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel.
- 02 BUSHOKJE: Harf, Alm.
- 03 BUSHOKSKE: Does.
- 04 WACH(T)HÖKSKE(N): Bor, Zed.
- 05 WACHTHOKJEN: Din.
- 06 WACH(T)HUUSKE(N): Aal, Bre, Ulf, Vars.
- 07 BUSHUUSKE: Ulf.

13.2 VERVOER AOVER DE SPOORBANE

TREIN

trein

- 01 TREIN: Acht, Liem.
- 02 SPOOR: Gor, Wich, Ruu, Lar, Bor, Aal, Win, Voo, Vars, Wesd, Doet, Gaa, Kep, Hen, Baa, Does, Pan / Acht 1895 [Telge 2, 124], Kot 1913 [Meinen 2a, 133], Eib 1981 [Weeink 1, 91].
- 03 SPOORTREIN: Gen, Sil, sHe.
- 04 ZOEG: Sto.
- 05 SOG: / Win 1971 [Deunk 1, 221].
- 06 JUMBO: Loch.

Sto: De trein; soms 't zoeg; met 'n oe as in 't woord boer.

Wich: Vrogger numen ze de trein: 't spoor. [Ok: Kep, Hen].

Voo: Vrogger wier 't woord spoor gebruikt in plaats van trein. At de wind der naor ston ko'j 't spoor heuren.

Hen: Met 't spoor bu'j zo van Dieren naor Zutphen; in Hengel kump gin trein.

Baa: Wi-j gaot met 't spoor naor Amsterdam.

Acht 1895: Hee voer met 't spoor nao Arem "hij ging met de trein naar Arnhem" [Telge 2, 124].

Kot 1913: Endelek kwam 't spoor der dan toch an en heel stille. Ik klom der manges in [Meinen 2a, 133].

Win 1971: Met den sog nao Borken veuren. Sog "trein (weinig meer gebruikt)" [Deunk 1, 221].

Win 1976: Smiet 't gat toch op den trein, dan kom i-j der völle makkeleker. 't Gat op den trein smieten "met de trein reizen" [Aessink 4, 45].

Eib 1981: SPOOR "de spoorwegen" [Weeink 1, 91].

Zel 1864: Die (zo'n aap van 'n jonge) vroeg ik 's hoe late of 't spoor afvaarde; maor die jonge zei: "'t Spoor dat vaart niet af" [Klokman 7, 21]. [AFVAREN "wegrijden, vertrekken"].

Win 1971: Den trein vertrök umme kwart overver tiene. VERTREKKEN "vertrekken" [Deunk 1, 262].

● *Veur 'n stoptrein bunt de volgende namen op-egeven:*
stoptrein

- 01 BOEMELTREIN: Eef, Zut, Loch, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Sil, Doet, sHe.
- 02 BOEMELTJE(N): Zut, Ruu, Loch, Gaa, Dre, Hen, Wesv, Zev, sHe, Her.
- 03 BOEMEL: Vor, Lich, Aal, Kep.

Gaa: 't Treintje van Winterswiek naor Arem had vrogger holten banken; 't wier wel 't boemeltje genuumd.

Acht-Tw 1948: "De treinen op de vroegere locaalspoorweg Neede-Hellendoorn noemde men spottend Bello, omdat de locomotief voortdurend belde" [Wanink 1, 73]. [BELLO].

● *Veur 'n sneltrein bunt de volgende namen op-egeven:*

- 01 INTERCITY: Wich, Lar, Gees, Rek, Aal, Bre, Voo, Wehl, Hen, Pan.
- 02 INTERCITYTREIN: Gor.
- 03 DEURGAONDE(N) TREIN: Bel, Kep, Groes.

● *'n Antal metwarkers neumt 'n bepaold soort kleine locomotief (met wagens):*

- 01 SIK: Gels, Eib, Lich, Aal, Win.
- 02 SNORRE: Wehl.

Gels: In de datteger joren en 't begin van den oorlog leep der van Nee via Norek nao 't Gellasse Halt den sik; 'n klein model locomotief met wagens um kollen e.d. te vervoeren. Den sik ree heel langzaam.

Eib: In Eibarge leep ne sik: ne kleine locomotief.

Win: Bi-j 't rangeren wodn vake ne sik gebroekt; ne kleine locomotief.

● *De metwarkers neumt nog de volgende*

soorten treinen:

Aal: Behalve stoom-, diesel- en elektrische treinen bunt der buffels, wadlopers, blauwe engels, koplopers en hondeköppe.

Zut: Der zeen heel wat treinen: stoomtreinen, boemeltreinen, stoptreinen, sneltreinen, elektrische treinen, dieseltreinen, goedertreinen, kaolentreinen (däörmee werden vrogger de kaolen vanaf de mijnen näör de bestemming gebracht), posttreinen (dee rejen 's nachts veur de PTT).

Nee: Iej hadn an ne trein wagens vuur passagiers: eerste en tweede klasse; roken en neet roken. An ne trein zat altied 'n paar goederenwagens vuur fietsen, kranten e.d. Ok vuur de post was der ne wagen. At der ne w.c. in zat, dan moch iej dee allene gebroeken boeten de stations.

Hen: De achterste wagen was meestal de bagagewagen; door kon de fietse in met.

Rek: Mangs had ne trein ne restauratiewagen; door ko'j wat te etten of te drinken kriegen. In ne slaoptrein kö'j slaopen.

Eef: 'n Stoomtrein beston ut 'n loc/locomotief, 'n kaolenwagen, personen- en goederenwagen. De laatste wagen was de remmerswagen, doormee kon de trein afremmen.

Bel: As kinder vonnen wi-j 't iezanne peerd 't interessantste: dén kon toch dampen en blaazen en fluiten; door wodn i-j stille van! An 't veurbijgaon van den trein wosten de leu, dee in 't Beltrumse Veld an 't werk waren, hoo late 't was. [IEZERENE PEERD "locomotief"].

Bor: 't Treintje van Borklo naor Neede zei: "Wat geet dat zoer, wat geet dat zoer; 't wordt al better, 't wordt al better; vot naor Nee, vot naor Nee, vot naor Nee".

● *Veur de wagen woorin bie 'n stoomtrein de kollen zatten, bunt de volgende namen op-egeven:*
tender

- 01 TENDER: Gor, Lich, Vars, Wehl.
- 02 KAOLENWAGEN: Gor, Eef, Sil.

Gor: Achter de locomotief ha'j vrogger de kaolenwage/tender.

IJsselstreek ca 1890: LOKKEMOTIEF "locomotief" [Telge 4, 81].

Zel 1927: De lokkemotieve dampen as Piepen-Lammert [Archief 1, 75]. [LOKKEMOTIEVE].

TRAM

tram

Vake spelt de metwarkers: trem; toch kump de uutspraak met 'n a (as in 't woord dag) ok veur.

01 TRAM: Acht, Liem.

Gels: Wiej zaet tram of ok wal trem. [Ok: Aal, Tol].

Tol: Tram/trem. Vrogger ri-jen den tram (met a!) van Dörkum nao Zutphen.

Groen: Vrogger leep der van Grolle naar Lechtenvoorde ok ne tram. De grond woer e aoverhen ging, neume wi-j altied nog de trambane. [TRAMBANE].

Voo: Toen mien vader nog knech was op 'n boerderij op 't Veurbroek bi-j Terborg (ca. 1920), kwam door de tram naeven. De raaien mieken dan 'n typisch bonkend geluud aover de rails. At den tram van 9 uur 's aovens der naeven kwam, zei den boer altied: "Haal de pap op, haal de pap op", op dezelfde dreun as de tram op de rails. Dan was 't beddegaons tied en mos der eers pap gegaeten worden.

Ste 1903: Wiej ... kregen 't gelieke in den kop, Um met de peerdetram te rienn, En zo de karmse te gaon zienn [Wijers 1, 20].

TREINREIZEGER

treinreiziger

01 TREINREIZEGER; TREINREIZIGER: Acht, Liem.

02 REIZIGER, REIZEGER: Eef, Lar, Gees, Win, Sil, Tol, Does, Groes.

03 SPOORREIZIGER, SPOORREIZEGER: Loch, Gaa, Hen.

04 PASSAGIER: Wich, Eib.

05 TREINPASSAGIER: Bor.

Aal: Ne treinreiziger geet met 't spoor.

● *Veur 'n name veur "spoorwegarbeider" kiek in hfst 7 blz. 212.*

ZWARTRIEDER

zwartrijder

01 ZWA(R)TRIEDER: Gor, Harf, Ruu,

Loch, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Vars, Sil, Wesd, Zel, Hen.

02 ZWA(R)TRI-JER: Voo, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang, Lat, Wesv, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan.

03 ZWA(R)TRIEJER: Harf, Hen, Eef, Wich, Vor, Gees.

04 ZWERTRIEJER: Zut.

STATION

station

01 STATION: Acht, Liem.

02 STASSION: Eef, Vor, Bre.

03 STE'TION: Vor, Wesv.

04 SPOORSTATION: Ruu, Voo, Doet, Wehl.

05 HALTE: Eef, Ruu, Bel, Groen, Lich, Aal, Gaa, Zev, sHe.

06 HALT: Gels, Bel, Groes.

07 BAANHOF: Win.

Ruu: 'n Halte ha'j as der gin stad of darp bie 'n station was. Zo was der tussen Reurle en Zelhem de halte Wolversvenne.

Groes: In dörpe was gin station, mor daor was 't halt.

Gels: An 't spoor van Nee naar Hellendoorn ha 'j 't Gellasse Halt.

PERRON

perron

01 PERRON: Acht, Liem.

02 PE'RON: Gor, Zut, Vor, Lar, Nee, Bel, Bre, Din, Kep, Baa, Tol, Groes.

03 PRON: Bel.

04 PARRON: Wesd.

SPOORBANE

spoorweg

01 SPOORBANE: Gor, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Hen.

02 SPOORBAAN: Gen, Voo, Sil, Doet, Gaa, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Lob.

03 SPOORBAON: Her.

04 SPOOR: Harf, Alm, Zut, Vor, Loch, Eib, Bel, Aal, Win, Voo, Gaa, Dre, Hen, Wesv, Groes, sHe, Zed, Sto, Pan.

05 SPOORWEG: Harf, Bre, Gen, Wehl, Kep, Hen, Tol, Does, Zev.

- 06 SPOORRAILS: Gor, Ang.
 07 SPOORLIJN: Gor, Zev.
 08 SPOORLIENE: Haa.
 09 SPOORLIEN: Voo.
 10 BANE: Win / Win 1971 [Deunk 1, 13], Eib
 1980 [Telge 1, 6].
 11 BAAN: Sto.
 12 GELEIS: Groes.

Groes: Vroeger zeie ze 't geleis; now 't spoor.
Wesv: Wi-j hemme de spoorbaan/'t spoor op de spoordiek ligge. [SPOORDIEK; ok: / Vars 1985 [Telge 6, 238].

RAIL

rail

De metwarkers geeft an dat 't woord rail net as in 't Standaardnederlands uut-esprokken wordt: reel.

- 01 RAIL: Acht, Liem.
 02 REIL: sHe.
 03 RALLIE: Win.
 04 RAILLIE: / Gaa veur 1974 [Van Velzen 22, 43].
 05 SPOORRAIL: Harf, Haa, Groen, Aal, Win, Din, Vars, Tol.
 06 SPOORIEZER: Does.
 07 SPOORSTAAF: Wehl, Does.
 08 SPOORSCHÉEN: / Pan 1988 [Telge 7, 131].
 09 SPOOR: Bel, Din, Wesv.
 10 STAVE: Groen.
 11 GLEIS: Sto, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 43].

Win: Ne rail, ne spoorrail; vrogger: de rallies.

Bel: 'n Rail of spoor; twee rails of sporen.

Sto: De rail/de gleis.

sHe: De trein is uut de rails/reils; is ontspoord.

Gaa veur 1974: Laot hen; de tram löp toch allene daor waor de raillies ligt en die brengt 'm van eiges waor-at e waenn mot [Van Velzen 22, 43].

BIELS

biels

Völle metwarkers hebt op-egeven dat – net as in 't Standaardnederlands – biels 't enkelvoud is (01-03). Maor, in völle plaatsen is 't enkelvoud ok: biel (04-05) of bielze (06). 't Meervoud is dan vake biels: Loch, Lar, Haa, Nee, Rek, Bel, Aal, Bre, Win, Wehl, Hen, Sto, Her. 't Meervoud kan ok zowel bielze(n) as

bielse(n) waenn. Bielse(n) is op-egeven veur de volgende plaatsen: Eef, Wich, Gels, Lich, Vars, Sil, Zel, Dre, Hen.

- 01 BIELS: Acht, Liem.
 02 BILS: Eib.
 03 SPOORBIELS: Gor, Zut, Gen, Wesd.
 04 BIEL: Harf, Vor, Loch, Lar, Haa, Nee, Rek, Bel, Bre, Wehl, Kep, Hen.
 05 SPOORBIEL: Gels, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Hen, Ang, Sto, Her.
 06 BIELZE: Vor.
 07 DWARSLIGGER: Eef, Vor, Loch, Kep, Baa, Zev, sHe, Lob.
 08 DWERSLIGGER: Zut.
 09 LIGGER: Harf.
 10 DWARSLEGGGER: Gaa.
 11 ZWEL: / Pan 1988 [Telge 7, 160].

Bre: Ne biel; de biels; beiden met ne ie as in 't woord bier.

Rek: Ne spoorbiel of spoorbiels; twee spoorbiels of spoorbielzen.

Hen: 'n Biel of biels; twee biels of bielzen.

Groen: Ne spoorbielze; twee spoorbiels.

Bel: Bi-j Naosman in Grolle (zagerij Nahuis) wodn spoorbielze van ekenbeume ezaagd; mien vader hef dat 45 joor edaone.

Vor: Volgens mien wodn de dwarsliggers vaste-ezet met kikkers. [KIKKER].

Pan 1988: SCHIFIEZER stuk gereedschap waarmee men spoorrails met dwarsliggers verlegde" [Telge 7, 120].

WISSEL

wissel

- 01 WISSEL: Acht, Liem.
 02 WESSEL: Nee, Bel.
 03 SPOORWISSEL: Gor, Vor, Rek, Groen, Din, Zev.

Bel: Wessels, ok wal wissels eneumd.

Nee: Wessels wodn duur den wesselwachter in 't wesselwachtershuuske bedeend. [WESSELWACHTER "wisselwachter", WESSELWACHTERSHUUSKE "wisselwachtershuisje"].

Hen: De spoorkeerl gooien 't wissel umme zodat den trein van richting verandern.

AOVERWEG

overweg

- 01 AOVERWEG: Acht, Liem.
 02 OPPERWEG: Aal, Bre, Win.
 03 OVERWEG: Zev.

Alm: De trein ging net aover de aoverweg toen wiele met de auto an kwammen riejen.

Wich: De trein schot net de aoverweg veurbij toene wiej met de auto an kwammen riejen.

Bre: Too wi-j met onzen auto bi-j den ovverweg ankwammen, ging ons den trein net veurbi-j.

Hen: De trein kwam der net langes toen wi-j bi-j de aoverweg met den auto ankwammen.

Groes: De trein kwam juus den aoverweg veurbi-j toen we met de auto kwame aanri-je.

Lob: De trein gieng net den aoverweg aover toen wi-j der met de wage aonkwame.

Wehl: De spoorbeum/de beum gingen net dich toe'w aan kwammen ri-jen.

Kep: De spoorbeume gingen net dicht toen wi-j der ankwammen. [SPOORBOOM].

Win: 'n BAANHUUSKEN of BLOKHUUSKEN is 'n huusken langs de spoorbane.

Win 1971: Bi-j bode vere bu'w ovver de Bokeltse Bane kommene. BODE "overwachtershuisje" [Deunk 1, 32].

KAARTJE

kaartje, plaatsbewijs

- 01 KAA(R)TJE(N): Acht, Liem.
 02 KAORTJE: Her, Pan, Lob.
 03 KAERTJEN: Zut.
 04 SPOORKAARTJEN: Aal.
 05 TREINKAARTJEN: Aal.
 06 PLAATSBEWIES: Kep.

Hen: Ik mot nog 'n kaartjen/kaatjen kopen/halen/hemmen, anders he'k kans da'k 'n boete kriege.

Zev: Ik moet nog 'n kaartje hale/kope, anders loop ik de kans um 'n boete te kriege.

RETOURKAARTJEN

retourkaartje

- 01 RETOURKAA(R)TJE(N): Gor, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Bel, Groen, Win, Din, Voo, Zel, Gaa, Kep, Dre, Hen, Baa, sHe, Sto.
 02 RETOVRTJE(N): Alm, Eef, Gees, Nee, Rek, Lich, Aal, Bre, Din, Gen, Voo, Ulf,

Vars, Zel, Wehl, Hen, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Lob.

- 03 RETOUR: Pan.
 04 RETOURKAAARTE: Lar.
 05 HEN EN WEERUMME: Ruu.
 06 HEN EN WEERKAARTJE: Eib.
 07 HEN EN WEERUMKAARTJEN: Voo.
 08 KAARTJEN VEUR HEN EN WEER: Wich.
 09 KAARTJEN WEERUMME: Eib.
 10 KAARTJEN TERUGGE: Eib.
 11 KAARTJEN HEN EN TERUGGE: Bel.
 12 HEN EN WEER: Ulf.
 13 TERUGGEKAARTJE: Bel.

Wehl: Laowwe maor weerum gaon; wi-j hemmen toch 'n retourtje.

Eib: Lao'w maor weerumme gaon; wie hebt jao 'n hen en weer kaartje/'n kaartje weerumme/'n kaartje terugge.

13.3 VERVOER AOVER WATER

VAREN

varen (met een boot/schip)

- 01 VARE(N): Acht, Liem.
 02 VEUREN: Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen.
 03 VAORE: / Pan 1988 [Telge 7, 120].

Harf: Gisteren he'w met 'n boot aover de lessel evaren.

Alm: Gisteren he'w met 'n boot op de lessel evaren.

Win: Gisteren he'w met ne boot op den lessel evarene/bu'w met ne boot an 't varen ewest/bu'w hen varen ewest.

Groen: Gisteren bu'w met ne boot op/ovver den lessel ewes.

Nee: Gistan bu'w met 'n boot den lessel op ewes.

Baa: Gistern bu'w met 'n boot deur den lessel evaren.

Zed: Gistere buwwe met/op 'n boot op de lessel gevare.

Zel 1933: Ik zoog den loch ankommen en doe zei ik tegen den schipper: "Hallo schipper; vaart 'n betjen an, da'w der bunt veurdad den buj ons krig" [Archief 1, 247]. [ANVAREN "(met een schip) sneller varen"].

Kot ca 1930: De beide tweelinghe hadden ne kleure van hette doo ze endelek met eur ku-

ven op 't water zwabbelden [Meinen 5, 27]. [ZWABBELEN “zwalken”].

Dre 1982: De boeren die an disse kant van den lesselt wonen, wieren 's marges deur de weiwaarder veur 'n paar cent aovergehaald en dan 's aoves weer met den aak teruggevaren [Lucassen 1, 27]. [AOVERHALEN “overzetten, overvaren”].

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat 't voltooid deelwoord van varen eveurd is: Vor, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Bel.*

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat 't voltooid deelwoord van varen evaarne is: Eib, Rek.*

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat 't voltooid deelwoord van varen evarene is: Aal, Bre, Win.*

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat de verleden tied van varen voer is: Din, Ulf, Gaa, Wesv, Zed, Sto, Lob.*

● *Veur de plaatsen woor veuren (02) op-egeven is, is de verleden tied ok veuren.*

BOOT

boot, schip

- 01 BOOT: Acht, Liem.
- 02 SCHUTE: Gor, Harf, Alm, Wich, Lich, Bor, Nee, Eib, Groen / N Acht 1882 [Telge 2, 116].
- 03 SKUTE: Groen.
- 04 SCHUUT: Vor, Voo, Doet, Gaa, Wehl, Dre.
- 05 SCHUIT: Zut, Loch, Ulf, Doet, Sto.
- 06 SCHIP: Ruu, Gels, Bel, Win, Gaa, Hen, Does, Lob / Umg Doet 1816 [Staring 1, r. 34], Pan 1988 [Telge 7, 120].
- 07 AAK: Gor, Wich, Vor, Baa, Tol, Wesv, Groes, Zev, Her / Acht ca 1830 [Telge 4, 3], Wesv 1996 [Telge 11, 15].
- 08 AOK: Sto.
- 09 ZOMP: Bor, Gees, Nee / Eib 1980 [Telge 1, 102].
- 10 ZOMBE: Zut.

Hen: Veur ons is in 't algemeen 'n schip groter as 'n boot. [Ok: Gor].

Wehl: Met zeilen is 'n boot 'n zeilboot; met

riemen 'n roeiboot. [ZEILBOOT. ROEIBOOT].

Tol: 'n Aak mo'j met riemen bedienen.

Vor: Vrogger praotten ze an den lessel met hoog water van: “Wiej mot den aak ok kloor leggen”.

Hen: In de begin joren derteg had mien vader 'n gesprek met iemand die bi-j Bronkhorst de lessel aover-egaon was. Mien vader vroeg 'm: “Bu'j met 'n aak of de pont aoverezet. Met die aak wier 'n roeiboot bedoeld. Ik von dat toen raar want ik had net op schole eleerd dat aken grote boten waren. Later las ik in 't boek “Wat veurbi-j geet en wat blif” dat Derk van den Döker 't woord aak ok gebruiken veur roeiboot.

Pan 1988: Vroeger leie op Tolkamer de sloop ri-je dik on 't steiger. Now vaort hos alles deur [Telge 7, 120].

Gees: De Jappe, de Ente, de Snippe en de Fute bunt barkelzompen. [BARKELZOMP].

Gor: Gisteren he'w met 'n boot op den lessel evaren.

Does: Met 'n BINNENSCHIP op de lessel mos eej vrogger veul jagen.

Pan 1988: Op de stinaove wiere de minse uut Millinge as 't hoog waoter was, met 'n vlet aovergevaore. VLET “grote, platte boot” [Telge 7, 148].

Geld Eil 2e h 19e e: SLEUPERT “sloopboot” [Telge 4, 120].

● *De meeste metwarkers geeft op dat 'n boot kleiner is as 'n schip:*

Voo: 'n Boot is meestal wat kleiner (roeiboot, zeilboot) en 'n schip groter; i-j denkt dan vaak an 'n zeeweerdig vaartuug (passagierschip, vrachtschip).

Nee: Ne boot is 'n klein schip en 'n schip is ne grote boot.

● *Wat metwarkers geeft op dat 'n schip veur vracht is:*

Wich: 'n Boot vinne wiej meer woor iej veur ow plezier mee gaot; 'n schip is meer veur vracht. [Ok: Eef, Zut, Eib, Groen, Wehl, Baa, Tol, Wesv, Sto].

SCHIPPER

schipper, kapitein

- 01 SCHIPPER: Gor, Eef, Zut, Bel, Aal, Din, Voo, Vars, Zel, Wehl, Kep, Hen, Tol, Ang,

Wesv, Zev, Zed, Pan.

Eef: De schipper is de baas op 'n boot; der is altied maor ene schipper. Zien hulp is de dekknech of metroos.

Zut: De schipper is de kaptein.

● *Veur "matroos" bunt de volgende namen op-egeven:*

- 01 SCHIPPERSKNECH(T): Ang, Zev, Pan.
- 02 DEKKNECH(T): Eef, Does, Wesv, Zev.
- 03 DEKZWABBER: Zut.
- 04 JANTJE: Vor.
- 05 JANMAAT: Groen.
- 06 BOOTSJONGE: Zev.
- 07 MATROZE: Loch.

● *Namen veur de leu dee op 'n schip/boot vaart, bunt:*

- 01 SCHIPPERSVOLK: Groen, Sto.
- 02 BOTENVOLK: Kep.

Sto: In Tolkamer zate vrogger 's margesvrog of de café's al vol schippersvolk.

ROEIBOOT

roeiboot

- 01 ROEIBOOT: Acht, Liem.
- 02 VLIAGER: / Pan 1988 [Telge 7, 149].

Pan 1988: As 't hoog waoter was, broch Dorus Franke ow met de vlieger van 't Berghse Heuf nor den Ooysendiek" [Telge 7, 149].

KANO

kano

- 01 KANO: Acht, Liem.

TREKSCHUIT

trekschuit

- 01 TREKSCHUIT: Bre, Zel, Doet, Wehl, Kep, Wesv, Zev, Sto, Her, Pan.
- 02 TREKSCHUUT: Wich, Voo, Vars, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Ang.
- 03 TREKSCHUTE: Gor, Eef, Ruu, Nee, Eib, Rek, Aal.

Gor: As 'n boot deur 'n peerd etrokken wordt, is 't 'n trekschute.

Kep: As der wind is, is 'n trekschuit 'n zeilboot.

Eef: Vrogger ha'j 'n trekschute; door hebt wile geen weet van want dat was veur onze tied.

TREKKEN

(een boot) voorttrekken, jagen

- 01 TREKKE(N): Acht, Liem.
- 02 VEURUUTTREKKE(N): Zut, Sto.
- 03 VEUROETTREKKEN: Eib.
- 04 VEURTTREKKEN: Gaa.
- 05 VOORTTREKKE: Zev.
- 06 JAGEN: Dre, Hen, Does.
- 07 SLEPPEN: Vor.

Kep: As de wind der uut is of a'j de wind op de kop hebt, dan mot der getrokken worden.

Gor: Der is gin wind, de schute mot etrokken worden.

Dre: Der is gin wind; de schuut mot ejaagd worden.

Does: Der is gin harreltje wind; now mo'w van ermoed gaon jagen.

Wesv: Der is gin wind; we motte in 't zeil/we motte trekke.

JAGER

jager

- 01 JAGER: Gor, Eef, Wich, Bor, Voo, Ulf, Kep, Dre, Hen, Does, Ang, Wesv.
- 02 SCHEEPSJAGER: Gor, Loch.
- 03 TREKKER: Vor, Gaa, Wehl, Zev.
- 04 SLEPPER: Groen.
- 05 SLEUPER: Wesv.

Zut: As iemand 'n boot veuruut mot trekken, dan läöp e in 't zeel. [ZEEL].

Wesv: 'n Jager/sleuper mot in 't zeil; hi-j het 'n trekzeil aan. [TREKZEIL].

JAAGPAD

jaagpad

't Pad langs 'n rivier, bekke of kanaal wooraover 'n jager of 'n peerd löp um 'n boot te trekken.

- 01 JAAGPAD: Acht, Liem.
- 02 JAGERSPAD: Bor, Eib.
- 03 JAEGERSPAD: Lar.

- 04 TREKPAD: Harf, Eib, Zel.
- 05 TREKKERSPAD: Gaa.
- 06 KADEPAD: Gees, Gels.
- 07 SLEPPERSPAD: Groen.
- 08 VOERPAD: Hen.
- 09 LIENPAD: Does.

Gels: Kadepad; maor wiej zegt: 't kapad.

Eef: Langs de Barkel en 't Kanaal ha'j vrogger 'n jaagpad; as der gin wind was, mos iej zelf veur peerd spöllen.

Gor: Wie woont hier kort bie den lessel mar hebt nooit eheard dat de mensen zelf (lange enden) trokken. Deur de stroom könt ze altied nao Daeventer drieven. Wel heb ik 's ezeen det de schipper met 'n roeibootje 't grotere schip trok. Ok gebruiken ze zo neudeg wel 'n vaarboom um veuruut te kommen. [VAARBOOM].

Bel: Ne schute kon ok veuroet-edrukt wodn met ne boom. [BOOM].

Does: In mien jeugd fietsten weej in de zomer aover 't Lienpad om dan in de lessel te zwemmen.

PONT

pont

- 01 PONT: Acht, Liem.
- 02 PONTE: Vor, Groen, Hen.
- 03 PUNTE: Tol.
- 04 VEERPONT: Gor, Eef, Zut, Wich, Loch, Gees, Nee, Rek, Groen, Aal, Gen, Voo, Doet, Wehl, Dre, Hen, Ang, Wesv, Zev, sHe, Zed, Sto.
- 05 PUNTVEER: Tol.
- 06 VEERBOOT: Gor, Alm, Vor, Ruu, Loch, Bor, Eib, Din, Gen, Vars, Wesd, Gaa, sHe.
- 07 AOVERZETBOOTJEN: Zut.
- 08 VEER: Gor, Zut, Vor, Gees, Rek, Ulf, Zel, Kep, Dre, Wesv, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 138].
- 09 VAERE: / Acht 1895 [Telge 2, 137].
- 10 VAER: Her.

Hen: 'n Boot die regelmaoteg van de ene kante van 'n rivier naor de andere kante vaart, zoas bi-j Bronkhorst, heit veerpont of pont/ponte.

Tol: Ik wet nog dat de veerbaas ons met den aak aoverzetten van Bronkhorst nao Brummen en weerumme. Later wodden dat 'n boot langs 'n ketting of 'n draod: de gierpunte.

Wich: Vrogger gingen wi-j met 'n roeiboot aover; de fietsen gingen der ok nog bi-j in.

Gor: Vrogger waren der in Gorssel twee veeren: bie Bruggeman en bie Dommerholt an de Holtwal, mar 'n paar honderd meter van mekare. Dit waren grote roeiboten woor wal vief man en 'n paar fietsen in konnen. Noe vaart 't veer bie de Holtwal met 'n flinke motorboot woor wel 60 personen op könt, gin brommers, motors of auto's.

Sil: Bi-j 't veer bu'w met de pont nao de andere kant gegaon.

Ulf: 'n Veer is groter as 'n pont: 't Pannerdense Veer, vrogger ha'j 'n pont aover 't Waalse Water.

Vor: Veerboten bunt groot; die he'j b.v. naor de Waddeneilanden. [Ok: Ruu, Loch, Wesd, Gaa, Sto].

VEERBAAS

veerbaas

- 01 VEERBAAS: Eef, Hen, Baa.
- 02 VEERMAN: Eef.

Hen: Iemand die-t met de ponte vaart is 'n veerbaas.

TREKPONT

trekpont

- 01 TREKPONT: Wesv, Groes, Zev, Sto, Pan, Lob.
- 02 HANDPONT: Doet.
- 03 TREKVEER: Her.
- 04 TREKVAER: Her.
- 05 TREKSCHUIT: Bre.

Her: 'n Trekvaer wurd't via 'n kabel die dwars dur de rivier leit, vuruut getrokke; vroeger bi-j 't Bergheufse Vaer.

Doet: De handpont mo'j met de hand deur middel van 'n lier aovertrekken.

Bre: De trekschuit wordt met de hand overetrokkene langs 'n op den baodem van de rivier liggende, verzonken kabel.

GIERPONT

gierpont

- 01 GIERPONT: Eef, Vor, Voo, Kep, Ang, Wesv, Groes, Zev, sHe, Zed, Pan, Her, Lob.
- 02 GIERPUNTE: Tol.

03 VEERPONT: Eef.

Her: 'n Gierpont zit vas met 'n lange kabel aon 'n anker die stroomopwärts leit. Dur de stroom van 't water vaort de gierpont van de ene naor de andere kant. De pont mot dan via 'n lier van veure opgedraejd worre. Zo git dat bi-j 't Pannerdense Vaer van Daornebörg naor Paandere.

Eef: 'n Veerpont trekt zichzelf via 'n lange staol-kabel deur den stroom naor de aoverkant.

MOTORPONT

motorpont

01 MOTORPONT: Voo, Doet, Wesv, sHe.

sHe: Bi-j Emmerik ha'j 'n motorpont veurd at de brug der was.

VOETVEER

voetveer

01 VOETVEER: Eef, Lich, Kep.

KADE

kade, loswal

01 KADE: Gor, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Nee, Eib, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Vars, Sil, Zel, Hen, Zed, Sto, Pan.

02 KAAI: Gor, Alm, Eef, Zut, Gaa, Wehl, Kep, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Sto, Lob.

03 KA: Eib, Groen, Tol.

04 LOSWAL: Sil, Doet, Does, Ang, Wesv, Did, Pan, Her.

05 LÖSWAL: Gor, Eef, Zut, Wich, Vor, Dre.

06 LÖSPLAATS(E): Harf, Gees, Wesv, Zev.

07 LOSPLAATS: Wehl, Kep, Ang.

08 LOSPLAOTS: Lob.

09 LÖSKADE: Bor, Rek.

10 LOSKADE: Zed.

11 WAL: Gor, Vor, Nee, Aal, Gen, Zel, Wesv.

12 WALLE: Groen.

13 WALKADE: Baa.

14 ANLEGSTEIGER: Bel, Aal, Win, Zev.

15 STEIGER: / Pan 1988 [Telge 7, 120].

16 ANLEGPLAATS(E): Vor, Gaa.

17 LAADPLAATS(E): Groen, Zev.

18 LADEKADE: Bor.

19 LAADKADE: Zel.

20 OVVERSLAG: Aal.

21 LIGPLAATS: Ulf.

Eef: In Gorssel wodn de Lösval ok wal Holtwal eneumd. Door werd vrogger holt elaaen en der werd in 't veurjoor in 'n eekschuur eek op-eslagen.

Hen: In de zomer van 1943 krege wi-j ni-j riet op de boerderi-je. Dat riet mosse wi-j halen in Bronkhorst an de kade.

Tol: De törfschipper lig in Bronkhos an de ka. Dat was in mien kinderjoren (rond 1925) schipper Ter Wee.

Vor: Ze lig an de wal te lössen. [LÖSSEN].

BAKEN

baak, baken

01 BAKEN: Zut, Wich, Vor, Haa, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Baa, Zev, Zed, Pan, Lob.

02 BAKEN: Gor, Vor, Loch, Bor, Gees, Nee, Rek, Bel, Groen, Gen, Voo, Ulf, Vars, Hen, Tol, Ang, Zev.

03 BAKEN: Alm, Ruu, Gels, Sil, Does, Her.

04 BAAK: Wehl, Kep, Wesv, Sto.

05 BAOKE: Eef, Bel, Groes, Sto.

06 BAKE: Groes, Did.

07 BOEI: Zut, Lar, Vars, Baa, Wesv, Pan.

08 TON: Does, sHe, Sto, Pan.

09 TONNE: Nee, Aal, Vars.

10 PIELER: Gaa.

Wich: In de grote rivieren lik bakens um de weg an te geven.

Groes: Eén baake/bake. In de grote riviere ligge baokes/bakes um de vaargeul aan te geve.

Did: In de grote riviere ligge bakes um de vaargeul aan te geve.

Lar: In de grote rivieren likt boeien um an te geven woor de boten hen mot veuren.

Nee: In de grote rivieren li-jt tonnen woor de vaargeul met is of-ebakend.

STUW

stuw

01 STUW: Harf, Zut, Wich, Vor, Groen, Lich, Voo, Ulf, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Dis, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.

02 STUWE: Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch,

- Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Groen, Aal, Hen.
- 03 STUWWE: Gels.
- 04 STOUWE: Alm, Eib, Bel, Vars, Wesd.
- 05 STOUW: Bor, Din, Sil, Hen.
- 06 STÖWWE: Eib, Rek, Win / Win 1925 [Meinen 3, 81].
- 07 STOW: Sto.
- 08 SLUZE: Vars, Hen.
- 09 SLUUS: Voo.
- 10 SLOEZE: Bre.

Voo: 'n Stuw numen wi-j ok vaak 'n sluus. De Stakenborgse Sluus in de Aastrang in Voorst, de Uiftse en Hardenbargse Sluus in den Olden lessel.

Zut: Deur de völle raegen donderen/kolkten 't water deur de stuw.

Hen: Deur de völle raegen broezen 't water deur de stuwe/stuw/stouw/sluzen.

Eib: Deur 't völle raegenen boldern 't water deur de stuwe/stöwwe/stouwe.

Sto: Deur de völle raeges broesde 't water deur de stuw/stow.

Kot 1925: Juust op de plaatse waar de baeke uut den bos kwam, lag ne olde watermölle. Ne stöwwe heel bi-j tieden 't water op töt der genug was um de beide zwarte, lompe ra, dee vol mos zatten, te laoten draejen [Meinen 3, 81].

Kot 1925: De jonges döwden met ne haevel de stöwwe los. 't Water gulpten teggen 't ene rad an; der kwam ne gesoeste en gebroeste van geweld. 't Rad begon langzaam rond te lopen. De waterdröpkles lekten van de schoepen en blonken in den zunneshien. In de mölle heurn i-j 'n gunzend geloed. De mölder zelf leet zaod tussen de stene lopen. Alles was in vollen gank [Meinen 3, 85].

Eib 1980: Bie de Mallumse Mölle köj nog 'n verlaot zeen oet de tied van de Barkelscheepvaart. VERLAOT "schutsluis" [Telge 1, 90].

ROEISPAON

roeiriem

Ene van twee of meer veurwarpen dee bie 'n roeiboot gebruikt wordt um veuruut te kommen.

- 01 ROEISPAON: Acht, Liem.
- 02 ROEISPAONE: Hen.
- 03 ROEISPAAN: Eef, Zut, Vor, Din, Ulf, Baa, Zed, Sto.

- 04 ROEISPANE: Gor.
- 05 RIEM: Din, Doet, Wesv, Pan, Her, Lob.
- 06 REEM: Zut, Ruu, Haa, Eib.
- 07 ROEIRIEM: Vars.
- 08 ROEIREEM: Bre.

PEDDEL

peddel

- 01 PEDDEL: Gor, Eef, Nee, Eib, Rek, Aal, Sil, Doet, Does, Wesv, Her.
- 02 PADDEL: Zel.

Nee: Biej ne roeiboot heurt 'n roeispaon of roeispaöne; biej ne kano heurt ne peddel of peddels.

13.4 VERVOER DEUR DE LOCH

VLIEGEN

vliegen

- 01 VLIEGEN: Gor, Alm, Zut, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bre, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.
- 02 VLEGEN: Harf, Eef, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Tol.
- 03 GAON: Eef, Wehl, Hen, Does, Wesv, Zev.
- 04 VEUREN: Bor.

Hen: Vlug/geet door baoven in de loch 'n vliegtuug of 'n satelliet?

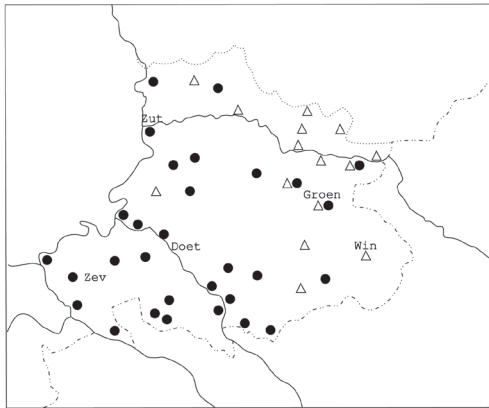
Wehl: Geet daar hoog in de loch 'n vliegmechien of is 't 'n satelliet/spoetnik?

Bor: Kiek; door veurt dat vliegtuug weer hen, da's iederen middag um dissen tied 't geval.

VLIEGTUUG

vliegtuig

- 01 VLIEGTUUG: Gor, Alm, Zut, Vor, Ruu, Lar, Eib, Rek, Bre, Din, Gen, Voo, Ulf, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Baa, Tol, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Her.
- 02 VLEEGTUUG: Harf, Eef, Groen, Aal.
- 03 VLEEGMECHINE: Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Tol.
- 04 VLEEGMACHINE: Harf, Loch, Bor, Bel, Aal.

△ vliegmechine 03, 04
● vliegmechine 05-09

Näöst 't gangbore vliegtuug/vleegtug kent de metwarkers toch ok nog de oldere namen vliegmechine/vliegmechine. De ie is veur meer plaatsen op-egeven as in 't geval van b.v. ingeten/ingieten (De mens-C, blz. 596) en vlee/vlier (De mens en de weerd-B, blz. 272).

- 05 VLEIEMACHINE: Zut, Ruu, Lar, Groen, Bre, Din, Vars, Wesd, Gaa, Hen.
- 06 VLEIEMACHINE: Gor, Wich, Vor, Eib, Bel, Dre.
- 07 VLEIEMASKINE: Eib.
- 08 VLEIEMACHIEN: Voo, Ulf, Sil, Did, sHe, Zed, Sto, Lob.
- 09 VLEIEMECHIEN: Wehl, Kep, Does, Wesv, Groes, Pan.

Wesd: Vliegtuug, vliegmechine; met 'n ie as in 't woord bier.

Wehl: Vliegtuug; met 'n u as in 't woord buur; 't vliegmechien.

Sto: Vliegtuug; met 'n uu as in buur (lang) en buut (kort). Vliegmechien met 'n ie as in bier (lang) of biet (kort).

Hen: In mien kinderjoren heitten 'n vliegtuug nog vliegmechine.

Ruu: Tegenswoordeg praot ie van vliegtuug: doorveur van vliegmechine. [Ok: Vor, Tol].

Groen: 'n DONDERWÖRMKEN is 'n klein vliegtuugjen wat 's zommers bi-j warm weer rondvlog.

Wesd: Hein Bulten was vliegenier van 't vliegtuug van Misset uut Durkem; dat vliegtuug wier de STRONTVLIEGE enuumd.

Hen: Hein Bulten vlaog met 't vliegtuug van Misset. At der in Hengel peerdenmark was, dan kwam e laege baoven Hengel vliegen.

Onder de vleugels ston: "Lees de Boerderij". Dat was 'n tidschrift van Misset.

● *Veur 'n satelliet kent de metwarkers nog de volgende namen:*

- 01 KUNSTMAONE: Gor, Alm, Rek, Bel, Aal.
- 02 KUNSTMAON: Sto.
- 03 SPOETNIK: Voo, Wehl, Zev.

Alm: Vlug door hoge in de loch 'n vliegtuug of is 't 'n kunstmaone?

● *In plaatse van vliegveld is veur de volgende plaatsen op-egeven: vliegveld*

- 01 VLEEGVELD: Eef, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win.

Aal: Vleegveld; maor ok vliegveld; met 'n ie as in 't woord bier.

Win: Vleegveld/vliegveld kan allebeide. [Ok: Eib].

● *In plaatse van luch(t)ballon/luch(t)belon is veur de volgende plaatsen op-egeven:*

luchtballon

- 01 LOCHBALLON: Gees, Nee, Rek, Bel.

Gees: Veur 'n paar honderd gulden köj met 'n lochballon de loch in.

Bel: Veur 'n paar honderd gulden köj 'n heel ende met ne lochballon veuren. [VEUREN].

Gor: Veur 'n paar honderd gulden köj met 'n luchtballon varen. [VAREN].

Hen: Veur 'n paar honderd gulden köj al met 'n luchtballon metvaarn. [METVAREN].

Vor: Veur 'n paar honderd gulden ku'j 'n vaartocht met 'n luchtballon maken. [VAARTOCHT].

12.5 POST, TELEFONIE, TELEGRAFIE

STUREN

zenden, sturen

- 01 STURE(N): Acht, Liem.
- 02 SCHIKKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 203], Eib 1980 [Telge 1, 72].

Lar: Gistren hef den derkteur onzen Jan 'n

ontslagbrief estuurd.

Din: Gistern hef den dirrecteur onzen Jan 'n ontslagbrief estuurd.

Win 1971: A'j 't oet heb, wi'j mi-j dat beuksken dan ok 's schikken [Deunk 1, 203].

BRIEF

brief

- 01 BRIEF: Wich, Vor, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Dis, sHe, Zed, Sto, Pan, Her, Lob / Acht 1882 [Telge 2, 18].
- 02 BRIEVE: Hen.
- 03 BREEF: Gor, Harf, Alm, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Kot 1911 [Meinen 2, 115].
- 04 BREVE: Eef, Eib.
- 05 LAEZEBRIEF: / Acht 1895 [Telge 2, 77].
- 06 SCHRIEVEN: Aal, Vars.
- 07 SCHRIEVES: / Acht 1882 [Otto 1, 499].
- 08 EPISTEL: Aal, Wesd.

Voo: Brief; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Din, Wesd, Wehl, Tol, Wesv, Did, sHe, Sto].

Her: Ik her 'n brief geschreve; wi'j dén efkes op de post doen?

Eib: Ik heb nen breef/ne breve eschrevene; wi'j dén effen op de busse doon?

Acht 1882: En Aorend zol heur af en too 's schrieves sturen, hoe 't met 'm wasse [Otto 1, 499].

● *Onderan 'n breef kö'j schrieven:*

- 01 GOODGAON: Gor, Loch, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal.
- 02 GOEDGAON: Vor, Gen, Voo, Vars, Dre, Hen, Did.
- 03 GOOD HOLLEN: Groen.
- 04 LAOT 'T OE/OW GOED GAON: Eib, Bel, Aal, Win, Ulf, Wesv, Did.
- 05 HOL OE/OW GOED: Zut, Din, Wesd, Lob.
- 06 HOL OW: Ulf.
- 07 MET DE COMPLEMENTE(N): Gees, Wesv.
- 08 DE COMPLEMENTEN: Nee, Rek.
- 09 TUT SCHRIEFS: Aal, Baa.
- 10 TÖT 'N ANDERE KERE: Bor.
- 11 TÖT ZIENS: Wich.
- 12 HARTELEKE GROOTNESSE: Bor.

Eib: As 't nen breef naor familie is, schrief ik nog wal 's: holt de bene der onder.

Bel: Onder an 'n breef schreef Moder: Jonge, en nog ne warmen hand van Moder.

ENVELOP

enveloppe

- 01 ENVELOPPE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Eib, Groen, Aal, Win, Vars, Zel, Gaa, Dre, Hen, Baa, Tol.
- 02 ENVELOP: Eef, Zut, Aal, Din, Gen, Voo, Ulf, Doet, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Her, Lob.
- 03 ANVELOPPE: Gor, Eef, Vor, Gees, Haa, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Vars, Sil, Gaa, Tol.
- 04 ANVELOP: Bor, Voo, Ulf, Doet, Gaa, Wehl, Ang, Zev, sHe, Sto.
- 05 AVVELOPPE: Bel.
- 06 INVELOPPE: Gor, Wich, Vor, Wesd, Dre.
- 07 INVELOP: Voo, Kep, Ang, Sto.
- 08 UMSLAG: Gor, Loch, Eib, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Voo, Wesv, Did, Sto.
- 09 BRIEFUMSLAG: Din, Voo, sHe.
- 10 BREEFUMSLAG: Ruu, Nee, Rek, Bel.
- 11 COUVERT: Gor, Harf, Lar, Rek, Aal, Win, Vars, Wesd, Groes, Did, Sto.
- 12 COUVART: Dre.
- 13 COUVET: Sto.
- 14 COUVEER: Hen.
- 15 CONFERT: / Gels 1937 [Van der Lugt 3, 57].
- 16 BREVE(N)ZEKSKEN: Bor, Aal, Win / Acht 1882 [Otto 1, 502], Gor 1901 [Keetelaar 1, 46], Ruu 1930 [Zwart 3, 234].
- 17 BRIEVEZEKSKEN: / Acht 1902 [Telge 2, 18].
- 18 ZEKSKEN: Tol.
- 19 BREVENTESKEN: Aal.
- 20 BREVENHULSKEN: / Aal 1966 [Rots 2, 2].
- 21 KEVAK: Eib.
- 22 BREEF: Gees, Gels.

Sto: Invelop; duk ook uutgespraoke as inflop; met de naodruk op flop.

Hen: Enveloppe; de eerste klinker is de e van stem. Vrogger zeien ze couveer.

Wich: Enveloppe; mien olders zeien enveloppe.
Voo: Anvelop; moor i-j heurt ok wel 's: invelop.
Kep: Ik heur zeggen: envelop; mien zelf heur ik zeggen: invelop.

Gor: Umslag is 'n older woord; couvert is 'n deffege taal.
Gels: Vrogger neumen ze 'n enveloppe ok wal ne breek.

POSZEGEL

postzegel

01 POS(T)ZEGEL: Acht, Liem.

Groen: Hier he'j ne poszegel van tachenteg cent.

Did: Hier he'j 'n poszegel van tachteg cent.

BRIEFKAARTE

briefkaart

Veur 't verschil brief/breek kiek hiervuur onder: brief.

01 BRIEFKAARTE, BREEFKAARTE: Acht.
02 BRIEFKAART: Gen, Voo, Sil, Gaa, Kep, Does; Liem.
03 BRIEFKAORT: Pan, Her, Lob.

ANSICHTKAARTE

prentbriefkaart, ansichtkaart

01 ANSICH(T)KAART(E): Acht, Liem.
02 ANSICHTKAORT: Her.
03 KAARTE: Zut, Vor, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Din, Vars, Hen, Baa, Tol.
04 KAART: Dre, Wesv, Zev, Did, Zed.
05 KAORT: Pan, Lob.
06 KAARTJE(N): Alm, Vor, Rek, Win.

07 ANSICHTE: Gor, Eef, Bor, Aal.
08 ANSICHT: Ulf, Vars, Does.
09 ANSICH: Sto.

10 PRENTBRIEFKAART: Zel, Gaa.
11 PRENTBRIEFKAARTE: Hen.
12 PRENTBREEFKAARTE: Hen.
13 BRIEFKAART: Groes, Sto.
14 BREEFKAARTE: Bel.

Hen: 't Woord prentbriefkaart kenne wi-j

wel, maor wi-j zölt 't woord ansichtkaarte of kaartje gebruiken.

Nee: Wieleu kregen ne kaartje; heel vrogger praotten ze van ne ansichtkaarte.

Aal: Wi-j kreggen ne ansichtkaarte/ne ansichte.

Sto: Wi-j kregge 'n ansich.

Kot veur 1934: In den bookwinkel lag alles vol kaartjes en der wazzen ne trop leu an 't uutzeuken. Knelis mos nog ne ondeugende spotkaartje kopen veur dén Hendrik dee 'm ne kere 's zo te pakkene ehad hadde. ... Doo genk e an 't zeuken nao hele mooie uuttrekkaarten. Jao; dee wazzen duur, wal veerteg en vieftig cent. ... Endelek had e der twee nao zienen zin. Op de ene ston 'n kruus met rozen; dat was 't laeven. Wieter nog 'n harte van rooie ziede en 'n anker van greune ziede: leefde en hoppe. Dan nog ne krans met vieultjes. Prachteg mooi. ... Op de andere kaartje ha'j twee hande – ne jonges- en ne meikeshand – dee mekare vaste-helen. Ne doeve met ne breek in den nibbe. Wieter 'n hoefiezer van zilver en ne krans van vergeetmenietkes van blauwe ziede. Ok fijn! En alles vol betekenis [Meinen 2b, 148]. [SPOTKAARTE. UUTTREKKAARTE].

● 'n Name veur 'n invitatiekaart steet in *hfst 2 De mens en zien näösten-A blz. 94.*

PORT

(brief)port

01 PO(R)T: Gor, Lar, Eib, Win, Ulf, Zel, Doet, Gaa, Baa, Tol, Ang, Groes, Zev, Zed, Sto, Her.
02 PORTO: Tol, Zev.
03 PORTI: Nee.

Nee: Op ne breekkaartje mot rechtovert net zovölle porti as op ne breek.

Groes: Op 'n briefkaartje mot tegeswoordeg aevööl aan port as op 'n brief.

● *Vake gebruikt de metwarkers 't woord postzegels in plaatse van port:*

Groen: Op ne breekkaartje mot aevenvölle postzegels op as ne breek.

Aal: Op ne breekkaartje mot aevenvölle postzegels as op ne breek.

Sto: Op 'n briefkaartje mot aevööl an postzegels as op 'n brief.

Kep: Op 'n briefkaart mot net zo völ an postzegels as op 'n brief.

Lob: Op 'n briefkaort mo'j aeveveul poszegels plekke as op 'n brief.

Ruu: Op 'n breekfaarte mo'j net zo völle poszegels doon as op 'n breek.

Gees: Op 'n breekfaarte mot 'n zelfden poszegel op as op 'n breek.

Voo: Op 'n briefkaart mot aeevöl poszegel as op 'n brief.

● 'n Andere meugelekheid is 't aspect "port" neet te neumen:

Zut: Op 'n breekfaarte mot net zo völle as op 'n breek.

Wich: Op 'n breekfaarte mot aevenvölle as op 'n brief.

Vor: Op 'n breekfaarte mot net zo völle op as 'n brief.

Eib: Op ne breekfaarte mot net zo völle op as op nen breek.

Did: Op 'n briefkaart mot aeevöl op as op 'n brief.

Wehl: Op 'n briefkaart mo'j aeevöl plekken as op 'n brief.

Wesv: Op 'n briefkaart mo'j neh zo veul plekke as op 'n brief.

Pan: Op 'n briefkaort mo'j aeveveul doen as op 'n brief.

OP DE POST DOEN

(een brief) posten

01 OP DE POST DOEN/DOON: Acht, Liem.

02 OP DE POST GOOIEN: Bor, Vars.

03 OP DE BUSSE DOON/DOEN: Zut, Vor, Haa, Nee, Eib, Groen, Lich, Aal, Win, Tol.

04 OP DE BUS DOON/DOEN: Ruu, Eib, Aal, Voo, Ulf, Doet, Gaa, Wehl, Wesv.

05 OP DE BUS GOOIE: Wesv.

06 IN DE BUSSE DOON/DOEN: Eef, Vor, Lar, Gees, Rek, Bel, Groen, Aal, Wesd.

07 IN DE BUS DOEN: Gen, Sil, Kep.

08 IN DE BUSSE GOOIEN: Loch, Dre,

09 IN DE BUS GOOIE: Zed.

10 NAOR DE BUS BRENGE: Wesv, Zed.

11 NAOR DE BUSSE BRENGEN: Ruu.

12 NAOR DE POS(T) BRENGEN: Haa, Baa.

13 POSTE: Zev.

Zev: Wih gi-j de brief effe op de pos doen/poste?

Groen: Wi'j den breek effen in de busse doon/op de busse doon?

Wesv: Wiggi-j de brief effe op de bus gooie/naor de bus brenge?

DE POST BRENGEN

de post bezorgen

01 DE POS(T) BRENGE(N): Gor, Wich, Vor, Ruu, Loch, Nee, Eib, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Sil, Wesd, Zel, Hen, Does, Ang, Zev, sHe, Zed, Sto, Lob.

02 DE POS(T) BEZÖRGE(N): Gor, Din, Voo, Ulf, Gaa, Hen, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Her.

03 DE POS(T) BEZORGEN: Alm, Vor, Gen.

Zed: Bi-j ons kump de posbode altied um tien uur de pos brenge/bezörge.

POSTBODE

postbode

01 POS(T)BODE: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Eib, Rek, Groen, Bre, Win, Din, Gen, Ulf, Doet, Gaa, Hen, sHe, Zed.

02 POSBORE: Gels, Nee, Bel.

03 POSBOOI: Wesv, Zev, Lob.

04 POSBOOIE: Sto.

05 POSBAOJ: Groes, Did, Her.

06 BODE: Wich, Vor, Loch, Eib, Rek, Groen, Aal, Win, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang.

07 BRIEVEBAOJ: Dui.

08 POS(T): Eef, Zut, Lar, Bor, Gees, Wehl, Baa, Does, Pan.

Vor: Vrogger zeien ze bode; now meer: postbode. [Ok: Wich].

Groen: Bie ons kump den postbode/de bode altied teggen tien uur de pos brengen.

Does: Bi-j ons kump de post altied um tien uur de post brengen.

TELEFOON

telefoon

01 TELEFOON, TILLEFOON: Acht, Liem.

02 TELLEFOON: Eef, Eib, Aal, Vars / Vars

1985 [Telge 6, 347].

Aal: Noo hef ieder-ene tillefoon/tellefoon.

Eib 1943: Door veel den jongen prins zien ogene op 'n paar hoge päöle, woor dräo tusken espannen waren. "Wat bunt dee dreuge-dräo toch hoge, Vader. Woo kunt ze door noo good op hangen?" "Och jonge; dat bunt gin dreuge-dräo; dat is ne kuierdraad. As noo de menisters in den Haag of woor ok miej wat te verniejen hebt, dan vleeft ure weurde zó langs dén draod hen en ik hebbe in mien kaemerken niks ander te done as ze op te vangen [Odink 1, 38]. [KUIERDRAOD; ok: / Eib 1980 (Telge 1, 44)].

Win 1971: TÄÖTELDRAOD "(schertsend) telefoon" [Deunk 1, 244].

Acht-Tw 1948: KUIERDRAOD "telefoonkabel" [Wanink 1, 132].

sHe 1982: LULPIEP "schertsende benaming voor telefoon" [Telge 3, 94].

Eib 1980: LUL-IEZER "telefoon" [Telge 1, 49].

Pan 1988: GRAMPAOL "telefoonpaal" [Telge 7, 44].

Bor: O. zat nog wel 's an de telefooncentrale, gelieke met B. Vrogger waren de telefoons namelek nog neet automatisch en dan mos ie an 'n slinger draejen en dan kreeg ie B. of O. B. vroeg dan: "Wat zal het zijn?"

Vars 1985: Den anleg van de eerste vieftegg tellefoonnummers in 'n plaatse in de darteger joren was kosteloos. As dat buten darp anelegd mos worden, kwam der 'n hele riego tellefoonpäöle te staon. As alles kloor was en i-j wollen bellen, dan mos i-j eers vinneg an den dreier dreien, dan den hoorn der afnemmen, en – as ze zich van 't postkantoor meldden – vraogen: "Wi'j mi-j verbinden met nummer 15?". Wo'j nao Harveld of Lintel bellen, dan kreeg i-j verbinding via Arem, Hengel (in 't Aoveriesselse) en dan Harveld of Lintel. Hier in Varsseveld kregge wi-j as één van de eersten den automatischen tellefoon. Dat mos hier uut-eprobierd worden; of dat 'n ere veur ons was?! [Telge 6, 347].

Acht 2020: Vandage an de dag hebt ze Buienradar op 't kuierdeusken of ze heurt naar Gerrit Vossers [Oost-Gelders Streektaaldictee 2021]. [KUIERDEUSKEN "schertsende name veur 'n mobieltje"].

● *Bezondere namen veur "telefooncel":*

01 TILLEFOONCELLE: Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win.

02 TILLEFOONHUUSKEN: Loch, Ang.

03 TILLEFOONHÖKSKE: Groes.

Groen: Bi-j 't station ston ne tillefooncelle; door kon ieder-ene opbellen.

Loch: Bie 't station ston 'n tillefoonhuusken.

sHe 1982: TILLEFOONPAOL "mast voor bovengronds elektriciteits- en telefoonnet" [Telge 2, 148].

HOORN

hoorn (van een telefoon)

01 HOORN: Acht, Liem.

02 HEURN: Sto.

Win: 't Hoorn: a'j de praot oetheb, mo'j 't hoorn op den haok leggen.

Lar: A'j uut-epraot bunt, mo'j den hoorn op den haok lengn.

Eib: A'j oet-epraot bunt, mo'j den hoorn op den hooke leggen/mo'j ophangen. [OPHANGEN; ok: Gees, Eib].

Rek: At 't gesprek of is, mo'j den hoorn op den haok leggen.

Sto: As 't gesprek afgelope is, mo'j de heurn op de haok legge.

sHe: Aan 't end van 't gesprek mo'j de hoorn op de haok legge/aan de haok hange.

HAOK

haok (van een telefoon)

01 HAOK: Acht, Liem.

02 HAOKE: Eib, Bel.

Did: Aan 't end van 't gesprek mo'j de hoorn op de haok legge.

BELLEN

opbellen, telefoneren

01 BELLE(N): Harf, Eef, Vor, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Vars, Sil, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Wesv, Zev, Did, Sto, Pan, Her, Lob.

02 OPBELLE(N): Gor, Alm, Wich, Vor, Ruu, Eib, Bel, Bre, Din, Gen, Voo, Ulf, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Hen, Tol, Does, Groes,

- Zed, Sto.
 03 TILLEFONERE(N): Bre, Tol, Zed.
 04 OPTILLEFONEREN: Loch, Bel, Ang.
 05 OPTELLEFONEREN: Eef.
 06 OP DEN DRAOD SLAON: Voo, Pan.
 07 OP DEN DRAOD TIKKEN: Vars.
 08 OP 'T HORN SLAON: / Pan 1988 [Telge
 7, 53].

Voo: Mien vader zei altied: "A'j weer thuus bunt, slao dan efkes op den draod".

OPNEMMEN

(de telefoon) opnemen/aannemen

- 01 OPNEMME(N): Harf, Zut, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Lich, Win, Din, Meg, Ulf, Sil, Gaa, Wehl, Does, Wesv, Groes, Zev, Did.
 02 OPNAEME: sHe.
 03 ANNEMMEN: Eef, Eib, Bel, Aal, Win, Din, Ulf, Vars, Kep, Baa.
 04 AANNAEME: Sto.
 05 NEMMEN: Gees, Rek, Ulf.
 06 ANPAKKEN: Gor, Alm, Lar, Voo, Dre, Hen.
 07 AANPAKKE: Lat.
 08 OPPAKKEN: Groen.
 09 PAKKE: Wesv, Lob.

Gees: Den telefoon geet; nem iej 'm aemm op/nem iej 'm aemm?

sHe: De tillefoon geet; naem gi-j 'm effe op?

Wesv: De telefoon geet; pak 'm effe/nim 'm effe.

Gor: De tillefoon geet; pak ie 'm effen an?

VERBREKKEN

(de telefoonverbinding) verbreken

- 01 VERBREKKEN: Harf, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Eib, Rek, Bel, Vars, Hen, Baa.
 02 VERBRAEKE(N): Gor, Eef, Zut, Win,

Din, Voo, Ulf, Sil, Gaa, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto.

03 AFBREKKEN: Ruu, Bel, Aal, Kep.

04 OFBREKKEN: Gees, Groen.

05 AFBRAEKEN: Eef.

06 BREKKEN: Rek.

07 WEGWAEZE(N): Nee, Wehl, Lat, Lob.

08 VOTWAEZEN: Hen.

09 WEGVALLEN: Lich, Win.

10 STILVALLEN: Meg.

11 UUTVALLEN: Hen.

12 DER MET OPHOLLE(N): Eib, Wesv.

13 DER MET UUTSCHEIEN: Voo, Ulf.

14 'T NEET MEER DOON: Gees.

15 WEG WAEZE: Lat, Lob.

Ruu: Onder 't praoten wodn de verbinding schielek af-ebrokken/verbrokken.

Bor: Too'w an 't praoten waarn, wodn de verbinding op-ens af-ebrokken/was der op-ens gin verbinding meer.

Rek: Onder 't gesprek wonn in-ens de verbinding verbrokken.

Lich: Onder 't bellen veel de verbinding in-ens weg.

Meg: Onder 't praoten viel de verbinding op-ens stil.

Eib: Too'w an de praot waarn, heel den telefoon der op-ens met op.

Ulf: Onder 't praoten scheien de telefoon der in een keer met uut.

Gees: Onder 't praoten dee den telefoon 't op-ens neet meer.

Lat: Plotseling was de verbinding weg.

TELEGRAM

telegram

01 TELEGRAM, TILLEGGRAM: Acht, Liem.

02 TELLEGGRAM: Eef, Eib, Aal.

Aal: Wordt der de leste jaorn nog völle tillegrammen/tellegrammen verstuurd?

ALFABETISCH REGISTER VAN ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE WOORDEN UUT “DE MENS EN ZIEN WARK-B”

In dit register bunt allene dee woorden op-enommen dee in hoofdletters eschreven staot; woorden dee vake veurkomt (waenn, kommen, gaon) wordt allene dan op-enommen as ze 'n bezondere betekenis hebt; bv.: gaon “rijden met de trein”.

Het teken steet in dit register neet veur de paginanummers.

A

aak 410	achterzak 324	afmaken (zich) 288	ale(n)kaore 395
aaks 227	adig 351	afmienen 290, 291	ale(n)kore 395
aalt(e)kar 395	advecaot 207	afmiening 290	ale(n)tonne 396
aaltkar 395, 396	advocaot 206	afmijne(n) 290, 291	alle 282, 307
aanbestaeje 295	aeker 254	afniefele(n) 348	alleskönner 217
aanbestede(n) 295	aendenkoek 260	afpingele(n) 293	alloziemaker 206
aanbesteje(n) 295	aendenkorf 260	afpriezen 297	alpeka 272
aanbieding 297	aerfenis 339	afraekene(n) 308	anbeden 283
aanbieje 283	aerfgenaam 340	afrekkenen 308, 310	anbeenn 249
aanbinde 249	aerfhuus 290	afrengelen 386	anbelang 302
aanbosse 317	aerm 361	afroeper 291	anbestaad 295
aanhanger 382	aermoei 367	afroper 291	anbestaeden 295
aanhangwage 382	aermoejeg 369	afruper 291	anbestaejen 295
aanhemme 303	aerve 340	afschoeven 343	anbestaenn 295
aannaeme 420	aeteskaeteltje 218	afschoolen 348	anbesteden 295
aannaemelek 307	aetespenneken 218	afschötten 342	anbesteenn 295
aanpakke 420	aevenvölle 376	afslaeger 291	anbestejen 295
aanschaffe(n)	afbaedelen 348	afslag 290	anbieden 283
(zich) 283	afbetaling 289	afslager 291	anbiejen 283
aantrekke 249, 250	afbetaoling 289	afslaon 286, 291	anbossen 317
aardegheidje(n)	afbladdere(n) 197	afsmieten 317	anbrengen 317, 372
300, 344	afbloren 197	afspannen 250	andelen 333
aardig 324	afbraeken 420	aftapgat 263	andermans 370
abnamro 322	afbrekken 420	aftroggele(n) 348	an-egen (zik) 332
abtb 322	afdinge(n)	afvaren 406	an-egeven 337
achterbred 402	286, 293	afwille(n) 287	an-eigen (zik) 332
achterhekke 402	afdoen 297	afzat 286	an-ezegd 220
achterhouden 292	affaire 223	afzeen 287, 360	anfietsen 386
achterholt 404	af'ferens 317	afzien 360	angaon 332
achterkeer 403	afgieren 348	agosie 276	angotie 276
achterlesteg 403	afhandeg 348	agosiekeerl 200, 202	anhalen 249, 250,
achteroetboerken	afknibbelen 293	agosieköfferke 201	251, 284
365	afkomme(n) 287,	agotie 276	anhanger 381
achterschaemel 403	315, 316, 364	agotieman 200, 202	anhangwage(n)
achterschemmel 403	afkörtzaag 236	ake(r)n 254	381, 382
achterstaeneg 310	afkriegen 293	aker 254	anhebbe(n) 302, 303
achteruutboeren 365	aflakken 195	akkederen (zich) 296	anhemmen 303
achteruutgaon 221	aflevere(n) 298	akkertje(n) 376	anhenger 381, 382
achteruutzetten 221	aflope(n) 219	akkoord 294, 295,	anholden 292
achterwaege 360	aflosse(n) 310, 313	296	ankömmeling 216
	aflössen 313	aks(e) 227	anlegplaats(e) 413

- anlegsteiger* 413
anlieven 316
annemmen 295, 420
anpakken 420
anpleisteraar 194
anpraoten 284
anpriezen 286
anrapper 194
anrieden 374
anschaffen (zich)
 283, 360
ansich(t)(e) 417
ansich(t)kaart(e) 417
ansichtkaort 417
anskaffen 283
anslaon 292
ansmeerder 194
ansmeren 194
anspannen 250, 251
anspraokelek 312
anstrieken 195
anstrieker 194
antrekken 221, 222,
 249-251
anvaren 409
anvelop(pe) 416
anwb-bord 405
anzetten 374
aok 410
aole 360
aolietankwagen 381
aonbesteje 295
aonhangwage 382
aonschaffe (zich)
 283
aordig 304
aover en weer 286
aoverdaod 350, 360
aoverdoen 342
aovereenstemming
 295
aoveren 335
aoverentie 345
aovergrondvarve
 194
aoverhalen 410
aoverhollen 321
aoverleggen 294
aoverneren 294
aoverschaovig 350
aoverstekken 310
aoverweg 408
aoverzetbootjen 412
aow 223, 337
apotheeke 306
apotheker 306
apparaat 226
appel 306, 334
appelplukker 261
apperaat 226
arbeider(s) 04, 216
arbeier(s) 187, 216
arf 340
arfd 341
arfenis(se) 339
arfenisbeschrijving
 339
arfgenaam 340
arfgename 340
arfgood 339
arrhoes 290
arhuus 290, 339
arm 361, 363
armetierereg 369
armetierig 368
armeudeg 368, 369
armodeg 368
armoe 365, 367,
 369
armoed 365, 367,
 369
armoedeg 368, 369
armoedzaaijeri-j 369
armoei 367, 369
armoejeg 368, 369
armoo 367
armood 362, 367,
 369
armskorf 258
armudeg 368, 369
armujeg 369
armujeg 368
armzaleg 368, 369
arrebeider(s) 216
arremoei 367
arve(n) 340
arved 341
asse 400
as-ter-too 224
aswagen 396
atelier 183, 185
augustusmarkt 280
auto 380
autobestuurder 381
autobus(se) 383
automobilis(t) 380
autopassagier 381
autoreiziger 381
autorieder 381
autoriejer 380
autori-jer 381
autostuur 399
autowagen 393
autowinkel 381
avegaar 240
avvecaot 207
avveloppe 416
B
baai 267
baak 413
baaldag 222
baalzak 256
baan 175, 408
baanhof 407
baanhuusken 409
baantje(n) 176
baar 309, 323
baas 213, 332,
 337, 365
badbeugel 247
baedel 346
baedelaar 346
baedelaor 346
baedelbrief 346
baedelder 346
baedele(n) 345
baedeler 346
baedellerske 348
baedelersvrouwe
 348
baedlen 345
baedler 346
baeler 346
baendel 190
baenemaker 190
bagagedraeger 384
bagagedrager 384
bagaziedrager 384
bagger 301
bak 264, 265, 380
bakbeest 380
bake(n) 413
bakersmatte 261
bakker 178
bakkeree 178
bakkeriej(e) 178
bakkeri-j(e) 178
bakkerskorf 179
bakkerskorf 179
bakkersmand(e) 179
bal 326
balie 264
balk 357
balken 357
band 359, 398, 399,
 401
bandel 190
bandelmaker 190
bandelsmid 190
bandenmaker 190
bandstok 259
bandtouw 248
bane 175, 221, 408
bank(e) 236, 321
bankbiljet 328
bankbriefke(n) 328
bankhamer 231
bankjen 328, 329
bankroet 321, 364
bankrot 321
baodem 254
baoj 267
baojem 254

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark B" vervolg

- baok(e)(n)* 405, 413
baomm 254
baos 213
baovenfrees 241
baovenop 293, 297, 352
bar 198
bark 410
baron 338
barste(n) 352
barstend 352
bas(t) 225
basterdviele 230
bastes 352
bate 320
bateren 387
bats(e) 232
batsen 233
batsenkeerl 186
bed(de) 364
bedaard 376
bedarven 195
beddelen 345
bedelaar 346
bedelaer 346
bedele(n) 345
beden 286, 295, 342
bederver 195
bedeuren 298
bedoening 369
bedragen (zich) 304
bedrief 222
bedrieffleider 213
bedrijf 223
bedrupen 360
beduden 301
beduje(n) 301
bedujje(n) 301
beëindige 219
beelsen 251
been 235
beenn 293
beerhuus 198
beeste(n)dokter 207
beeste(n)markt 280
begagedrager 384
begapen 361
begaziedraeger 384
begrotelek 304
begroten 292
behelpe(n) (zich) 360
behelzen 301
beheuren 332
behouwen 228
beieren 387
beikel 238
beisjen 327
beitel 238
bekaaid 318
beklant 287
beknibbelen 293
belang 302
belangriek 302, 303
belastingontduker 336
belder 346
belle(n) 419
bello 406
ben 201, 257
bende 257
beneden 297
benke 236
benne 201, 257
benne(n)maker 188
bennevlechter 189
benzen 345
benzine 383
bepreuen 333
beraad 294, 292
berappe(n) 361
berekkening 295
beroep 175
beschrieven 339
besprek 294
bessem 309
bestaedinge 295
bestaek 276
bestaon 369
bestarf 340
best 317
bestelauto 381
bestelbus 381
bestelle(n) (zich) 287
bestelwage(n) 381
bestuurder 208
betaalboor 307
betaantie 302
betale(n) 296, 308, 309, 310, 313, 315, 360
betaling(e) 315
betantie 302, 303
betaole 308, 309, 313
beteikene(n) 301, 302
betekene(n) 301, 302
beteun 365
betrekking 175, 211
betuun 365
beugel 247
beugelknippe 330
beugelschoffel 244
beugeltasse 330
beugeltesse 330
beugelzaag 235
beugelzage 235
beugtange 235
beuke 315
beume 404
beumehouwer 212
beumekeerl 188
beune(n) 335
beunhaas 336
beunhaze 336
beunhaze(n) 335, 336
beure(n) 333, 334
beurs 330, 333
bewies 315
bewieske(n) 315
bezeg 294
bezitte(n) 332
bezitter 332
bezörge(n) 176, 418
bezorgen 418
bezörger 209
bezunder 360
bidde-arm 363
biddebuul 346
biddekeerl 346
biddeleu 347
biddeman 346
bidden 346
biddevrouwe 348
biddewief 348
bidman 346
bidprentjen 308
bidwief 348
biechstool 258
biede(n) 286, 293
biedoon 318
bieje(n) 286, 293
biejenholder 205
biejenkeerl 205
biejenkonte 205
biejkantoor 322
biejsteur 325
biekantoor 322
bieklusse(n) 335
biel(e) 227, 408
bielenerfte 246
bielenhelf 246
biels 408
bielze 408
bienn 293
bierhoes 198
bierhuus 198
bierwagen 396
biete(n) (zich) 318, 364
bietengreep 245
bietengrepe 245
bievarven 195
biggenmarkt 280
bi-j heer 305
bi-j hen 305
bi-jbosse 317
bi-jbrenge 317
bi-jeholder 205
bi-jehouwer 205
bi-jekeerl 205

- bi-jemelker* 205
bi-jenholder 205
bi-jenkeerl 205
bi-jkantoor 322
bi-jlegge(n) 318
bi-jzette(n) 364
bi-jzitte(n) 364
bikbeitel 238
bikhamer 232
bilhamer 232
biljet 328
billek 306
billig 306
bils 408
binde(n) 249, 344
bindertwien 248
bindvaan 248
binnenschap 410
bitje 351
bladdere(n) 197
bladhark(e) 243
blaoze(n) 225, 400
blauwtjen 329
blauwvarver
 195, 212
blauwververi-j 212
blekslager 191
bles 360, 361
bleuren 197
blikken 321
blikscheer 243
blikschere 243
bliksem 321
blikslaeger 191
blinden 327
blodde 300
blodderen 197
bloemekeerl 197
bloememan 197
bloemenkeerl 197
bloemenman 197
bloemis 197
blok 228, 288, 363
blokhuusken 409
blokschaaf 240
blokschave 240

blokviel(e) 229
blomenkeerl 197
blomenklaos 197
blomenkwas 198
blomist 197
bloot 366
bloren 197
blut 365
bo(r)s 365
boch(t) 277
bod 295
bode 208, 209, 409,
 418
bodeldag 289, 290
bodelhoes 290
bodschap 281
boebelend 378
boedeldag 290
boedelveiling 290
boedelverkoop 290
boei 413
boek 318
boekse 378
boel 369
boeldag 289, 290,
 291
boelhoes 290
boelhuus 290
boemel 406
boemeltje(n) 406
boemeltrein 406
boenks 326
boenkse 378
boer 251, 338
boere(n) 317
boere(n)bond 322
boere(n)leenbank
 321
boere(n)wage(n) 392
boerefluitjes 376
boerenmeid 210
boerenplaats(e) 326
boereplaat 326
boes 326
boeten 379
böggel 247

bojem 254
bojjem 254
bok 236, 318
bokker 231
bökker 231
bokkespronge 360
bokkewagen 397
bokpaol 237
boks(e) 222, 284,
 351, 318, 362,
 365
bökse 352
bokseflikker 182
boksen 378
bol 204
bolderen 378
bolderkar 395
bolderwage(n)
 391, 392
boldiezeg 350
bolhamer 231
bölken 352
bölkend 352
bolkophamer 231
bolle 309
bollebak 229
bollekeerl 204
bollepiet 238

C
cadeau 307, 344
cadeautje(n) 344
caent 326
café 198
cafébaas 198
caféholder 198
caféhouwer 198
cambion 393
camper 382
caravan 280, 382
carbidlöchte 385
carpejon 393
carpion 393
carvan 382
cash 323
cavv 322

cent 300, 303, 306,
 323, 324, 326,
 335, 345, 364
cente 292, 320
cente(n) 350, 370
centepoetser 350
centerboor 240
chaise 389
chauffeur 208
chef 213
cirkelzaag 237
cirkelzage 237
claxon 400
claxonnere(n) 399
clv 322
commederen 287
complemente(n) 416
concoureskore 392
conductrice 209
confert 416
confraoter 276
congé 220
contant 309, 323
contanten 323
contantje 323
contenu 217
continu 217
continudiens(t) 217
coperatie 322
corpioen 393
corpion 393
correspondent 207
couponnetjesknipper
 320
coupons 266
coucart 416
couveer 416
couveren 312
couvert 416
couvet 416
crossen 386

D
daalder 326-328
dadelek(s) 309
dag 217, 222

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- dagdiens(ten) 217
 daggelder 217
 daghit 210
 daghitje(n) 210
 daghure 217
 daghuurder 216
 dagloner 217
 dagmeisje 210
 dak 319
 dalek 309
 damas(t0) 267
 danke (te) 307
 daone 220
 däörtuutken 400
 darm 365
 dartegs(t) 376
 dartegste(n) 376
 dartientje 224
 dauw 221
 daveren 377
 deenst 175
 deenster 210
 deensverband 175
 deensvolk 216
 deer 380
 degradere(n) 221
 dekkel 365
 dekkelkorf 258
 dekkelkölf 258
 dekknech(t) 411
 dekwabber 411
 dellenhane 215
 dendere(n) 377
 denemeid 210
 denen 175
 denst 175
 dercteur 213
 drecteur 213
 derek 309
 derm 365
 dertegste(n) 376
 deugen 263
 deuken 263
 deur (bijw.) 305
 deur(e) 201, 284
 deurabel 305
 deurdoen 308
 deurdoon 315
 deurgaon 291
 deurgaonde(n) 406
 deurhen 364
 deurkarre 386
 deurknaejen 386
 deurnemes 237
 deurschooieren 387
 deurslaon 385
 deurstrieken 315
 deurtanne 386
 deus 262
 deuze 262
 dichknappe(n) 249
 dichmake(n) 249
 dichtbinden 250
 dichte 310
 dichtebinden 249
 dichtekneupen 249
 dichteknuppen 249
 dichtemaken 249
 dichtknuppen 249
 dichtmake 249
 diek 221, 310, 311, 363
 diem 268
 diene 211
 diens(t) 175, 213
 diensbode 210
 diensmeisje 210
 dienstbode 210
 dienster 210
 dienstmaeke(n) 210
 dienstmeid 210
 dienstmeisje 210
 diens(t)verband 175
 diere(n)arts 207
 diere(n)dokter 207
 dierenerts 207
 diessel 404
 dikke 351, 352
 dikken (bnw.) 380
 ding(e) 226, 275, 300, 302, 360
 dink 226, 300
 dircteur 213
 direc(t) 309
 directeur 213
 dirrcteur 213
 dirrcteur 213
 dissel 228, 404
 disselboom 404
 disselen 228
 disselwagen 395
 doek 269
 doem 352, 364
 doemspieker 252
 doen 222, 224, 249, 285, 359, 334, 342, 343
 doezendjen 329
 dogkar(retje) 392
 dogkarre 391, 392
 dogkore 392
 doks 366
 doldallen 357
 dommekrach(t) 247
 donders 355
 donderwörmken 415
 dood 315, 362, 366
 doodbedaard 376
 doodbeschrievinge 339
 dooie 376
 dook 269
 doon 195, 222, 285, 295, 304, 342, 344, 359
 doos 262
 dopgutse 239
 döpken 382
 döppe 303
 dopslöttel 234
 dövvel 399
 draagband 398
 draagzeel 398
 draaibanke 242
 draaien 224
 draegeband 398
 draeger 384
 draegzeel 398
 draejbank(e) 242
 draejbeitel 238
 draeje(n) 223, 288, 357
 drager 384
 drao 376
 draod 322, 420
 draodnaegel 251
 draodtang(e) 235
 dreedraods 181
 dreeheukege 229
 dreehokege 229
 dreehooksviele 229
 dreejbanke 242
 dreekante 229
 dreekantegge 229
 dreeradskore 394
 drees 337
 drek 309, 352
 dreken 206
 dreks 309
 drekt 309
 dresierkar 391
 dresseerkar 391
 dresseerkore 392
 dresseerwagen 392
 dreuge 352, 356, 364
 drie 306
 driekante 229
 drietaander 245
 drieten 303, 355
 drietpöl 364
 drieve(n) 274
 dril 272
 drinkbuske 218
 drinkenbuske 218
 drinkensbuske(n) 218
 drinkensbusse 218
 drinkenskruuksken 218
 drinkenstuitje 218
 drinksbuske(n) 218
 drinksfleske 218

- drinkeskenneke 218
 drinkestuit(je) 218
 dröp 223
 dru 205, 216, 225
 drukken 285, 362
 druknaegel 252
 drum 262
 dubbelken 327
 dubbeltje(n) 327,
 334
 dubbeltjes 292
 duge(n) 263
 duige 263
 duit(en) 323
 duite(n)dief 350
 duite-neuker 350
 duitse 392
 dul(le) 228, 247
 dun(ne) 318, 365
 duppie 327
 durabel 305
 duur 304, 306
 duurder 297
 duuster(e) 275
 duutse 394
 duvel 355
 duvelstoejager 215
 duvelstoojager 215
 duzender 329
 duzendje(n) 329
 duzendpoot 216
 dwa(r)sbiel 228
 dwarsgriep 247
 dwarsholt 247
 dwarslegger 408
 dwarsligger 408
 dwersligger 408
- E**
- e-arfd 341
 echte 276
 echterbred 402
 echterkeer 403
 edaon(e) 220
 eens 294, 295
 eenvoudeg 360
- eerappel-emmer 254
 eerdappelgreep 245
 eerdappelgrepe 245
 e-erfd 341
 eerpele(n)greep 245
 eerpele(n)grepe 245
 eerpelenkorf 261
 eerpelgreep 245
 eerpelgrepe 245
 eerste 337
 effer 239, 240
 egotie 276
 ei 306, 334
 eier 352
 eierbenneke 259
 eierkis(t)(e) 261
 eierkorf 259
 eierkörf 259
 eiermand(e) 259
 eiermarkt 280
 eigenaar 213, 332,
 338
 eimer 254
 eker 254
 eks(e) 227
 elastiekje 251
 elastiekske(n) 251
 elektrisch 209
 elestiekske(n) 251
 elf 376
 elfte() 246
 ellastieksk(e) 251
 ellestiek 251
 ellestiekje(n) 251
 ellestiekske(n) 251
 ellewaar 266
 elleware 266
 ellewinkel 267
 elsem 240
 emmer 254, 370
 ende 175, 334
 endebred 402
 endebröd 402
 endenkorf 260
 ene 207
 enkel 302
- ens 294, 295
 entree 311
 envelop(pe) 416
 enzet 290
 e-orven(e) 341
 epistel 416
 erbeier(s) 216
 erfd 341
 erfenis(se) 339
 erfgenaam 340
 erfhuus 290
 erm 361, 363
 ermoed 367
 ermoei 367
 ermoejig 368
 ermudeg 368
 erve(n) 340
 escheurd 318
 estokken 364
 etalage 281
 etalagekas(t) 282
 etalageroete 282
 etalaoge 281
 etalazie 281
 etelage 281
 etelazie 281
 etraeden 220
 etten 370
 eugte 243
 euro 325
 expediteur 209
 extra 324, 344
 extraatje(n) 324, 344
 extra's 344
- F**
- fabriek 183, 223
 failliet 321
 febriek 223
 fenaol 351
 fiducie 301
 fielt 276
 fiene 229
 fieter 224
 fietsdrager 384
 fiets(e) 204, 383,
 401
 fietse(n) 385
 fietse(n)maker 209
 fietsekore 396
 fietselöch 384
 fietseluch 384
 fietsemaker 209
 fietsenrieder 385
 fietsenstuur 384
 fietsepjet 209
 fietsepompe 401
 fietser 385
 fietseriejer 385
 fietseri-je 385
 fietsert 385
 fietsespeek 400
 fietsestuur 384
 fietslöchte 384
 fietster 385
 filesuppé 384
 filiaal 322
 filiaol 322
 flaneel 268
 flanel 268
 flap(pen) 323, 326,
 328
 flats 326
 flenel 268
 flennel 268
 flesse 321, 364
 fleweel 268
 flikke 316
 flikkeri-je 316
 flink(en) 319, 351
 flokonee 272
 fluit(e) 225
 fluite(n) 400
 fluitje 224
 fluweel 268
 foeke 206
 foekepot 380
 foepe 400
 fokke 206
 fonnes 319
 fonnis 319
 fooi(e) 325, 344

- fop 206
 fortuin 351
 fortuun 351
 fotograaf 205
 fotokeerl 205
 furniturewinkel 267
 fraudeur 336
 frunselen 238
 functie 221, 222
 functioneren 224
 fus(t) 262
- G**
- gaef 306
 gaeld 322, 352
 gaeldschieter 313
 gaele 329, 365
 gaeltje(n) 329
 gaeve 342, 344
 galanterie 267
 galanterieën 266
 galge 308
 galge(n) 398, 402
 gaodag 222
 gaon 274, 371-373, 379, 398, 414
 garen-en-bandwin-keltje 267
 gas 209
 gaskeerl 209
 gasmenneke 209
 gasmeterkeerl 209
 gat 243, 285, 284, 288, 316, 318, 321, 357, 362, 365, 371
 gavel 245
 ge-aermoei 369
 ge-arf 341
 ge-arremoei 369
 ge-arve 341
 gedaon 220
 gedobbek 379
 gedoe 369
 gedoeite 223
 gedoete 223, 369
- gedoo(te) 275, 333
 geef (te) 275
 geeltje(n) 329
 geërfd 341
 gef (te) 306
 gehandelte 274
 gejekker 386
 gek 307, 350, 376
 gekep(p)erd 270
 gekke 360
 gekkemanswark 305
 geknibbel 294
 gelagkamer 199
 geld 297, 305, 304, 309, 313, 317, 318, 320, 322-324, 328, 336, 337, 345, 348, 350-352, 356-358, 360, 365, 370
 geldbeurs 330
 geldbudel 330
 geldbuul 330
 gelddag 309
 geldduvel 350
 gelden 304
 gelders 389
 geldkantoer 321
 geldkis 350
 geldkiske(n) 331
 geldkiske 331
 geldkissie 331
 geldkiste 331
 geldkistjen 331
 geldknip(pe) 330
 geldrölleke 325
 geldrulleken 325
 geldscheter 313
 geldschieter 313
 geldschrapper 350
 geldshalver 323
 geldtoete 330
 geldtute 330
 geldweggooieri-je 358
- geldwolf 350
 geleis 408
 geleuve 175
 geleuven 301
 geliek(e) 296, 309, 310, 311
 gelieks 311
 gelove 175
 geluk 333
 gemak 376
 gemudelek 376
 genaodebrood 370
 gener 300
 generlei 300
 geneugen 222
 geng 294
 genoeg 359
 genog 359
 ge-orve(n) 341
 gepingel 294
 geplukte 362
 gerage 380
 gereedschap(pe) 226
 gereedschop 226
 gereedskop 226
 gerei 266, 388
 gerek 226
 gerie 388
 geri-j 388
 gerowwenierd 367
 geruïneerd 367
 geruweneerd 367
 geschef(t) 223, 280
 gescheften 275
 geschier 226
 geschooi 346
 geslaote 310
 gesmeerd 225
 gestoek 378
 geteisem 348
 gevaar 388
 gevaor 388
 geve (te) 306, 307
 geve(n) 342, 344
 gevve (te) 306, 307
- gevven 342, 344
 gewin 252, 321
 gewind 247
 gezaopig 376
 gezatte 337
 gezöks 348
 gierpont 412
 gierpunte 412
 ginne 3900
 ginnerlei 300
 gissinge 293
 giwwen 375
 glad 310, 311, 352
 gladdegheid 308
 glazen 282, 390
 gleis 408
 gleistereg 196
 gliieke 311
 gode(n) (bnw.) 317
 godloont 348
 goed (bijw) 303, 307, 315-317, 352, 355, 356, 416
 goed (te) 314
 goed (znw.) 266, 291, 355
 goed (bnw.) 317
 goederenmarkt 280
 goedgaon 416
 goedkoop 306
 goedkoper 297
 goeie 316, 317
 goeiekoop 306
 goeiekoper 297
 goekoop 306
 goemi 393
 goemikruwage 397
 gok 333
 gokke(n) 333
 golde(n) 327, 352
 goldkante 351
 goldmaeksken 305
 goldvinksken 355
 gon 371
 gönnen 291
 goo (te) 314

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- good* (znw.) 266, 301
good (bijw.) 304, 315-317, 352, 355, 356, 416
goodgaon 416
goodkoop 306
gooie(n) 334, 357, 418
gooieri-j 358
goorn 292
göts 239
göttenschräöder 212
gouwe 319
graanschup 233
grampaol 419
grappe 305
gratis 307
graven 357
gravenschuppe 233
grazie 380
greep 245, 247, 319
grei 226, 266, 267, 276, 281, 301, 324
grepe 244
greshark 243
greszak 363
greun(e) 329, 390
greunen (znw.) 329
greunteboer 197
greunte-emmer 254
greuntekeerl 197
greuntekore 396
greuntemarkt 280
griep(e)n 325, 334, 335
griepen (zich) 335
griepstuver 324
grindhark(e) 243
grip 230, 247
groefschave 241
groenteboer 197
groenteman 197
groentjen 329
grof 187
grond 362, 363, 365
grondarbei(d)er 186
grondboor 239
grondbore 239
grondeloos 351
gronden 195
grondgraver 186
grondholt 363
grondschaaf 241
grondschave 241
grondvarve 195
grondverzetter 186
grondwarker 186
grondwerker 186
groot 380
grootheid 355
grootnesse 416
gros 304, 329
gröshark(e) 243
grösschere 243
grossen 326, 329
grote 326, 355, 360
grovve 229, 269
grune(n) 329
grunteboer 197
gruttekeerl 179
gruttemölder 176
grutter 179
gruunboer 197
gruunmand 258
gruunteboer 197
gruuntekeerl 197
gruunteman 197
gruuntjen 329
gtw 383
gulde(n) 325, 334
gulle 325
gummeke 251
gummie-bandje 251
gummieke(n) 251
gummie-rinkske 251
gummietje 251
gummiwagen 393
gunne(n) 291
gunning 292
gus 366
gustegood 216
guts(e) 239
gutsbeitel 239
guumke 251
H
haaienvel 197
haandele 274, 286
haarhamer 232
haar-op 379
habbekrats 306
haeneg 376
haenegjes 376
haering 334
haerk 243
haevel 247
hak(ke) 244
hakbeitel 238
hakbiel(e) 227
hakbieltje(n) 227
hakblok 228
hak(ke) (znw.) 244
hakken (znw.) 219, 302
hakkenzetter 184
hakkepuf 382
hakpaol 228
hakpoer 228
halen (zich) 284
hale(n) 283, 307, 317
halfhonderd 329
halfmudsbenne 258
halfmudsmande 258
halfronde 229
halfspoor 379
halfwas 215
hals 365
halsoverkop 355
halt(e) 407
haltergeld 345
halve(n) 326
ham 334
hamel 368
hamer 230, 231
hampsknuppel 404
hampslaegel 404
hampspaon 404
hamscheide 404
hamsknuppel 404
hand(e) 285, 286, 309, 323, 357, 358, 360, 379
handbiel(e) 227
handbieltje(n) 227
handboor 239
handbore 239
handeklappen 286
handel 274, 277, 317
handelaar 274
handelaor 274
handele(n) 274, 286, 294, 317, 333
handeler 274
handelsman 274
handeslaon 286
handgreep 247
handgrip 255
handje 309, 323
handje(n)-contantje(n) 309
handje-contant 309
handjeklap 286
handkeurken 396
handkore 396
handlanger 193
handler 274
handpont 412
handschave 241
handvat 230, 246, 247, 255
handvatsel 247
handwiezer 404
handzaag 235
handzage 235
hane 323
hange(n) 357, 365, 367
hangkesjen 403
hangkisjen 404
häöjvork 245
haok(e) 364, 419

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

<i>haole</i> 283	<i>hengel</i> 255, 386	<i>himpamp</i> 247	<i>hofzaodkeerl</i> 197
<i>häösken</i> 303	<i>hengelmand</i> 258	<i>hingsel</i> 255	<i>hoge</i> 395
<i>häözeken</i> 303	<i>hengsel</i> 255	<i>hinkelman</i> 218	<i>hoger</i> 291
<i>haozenfosker</i> 202	<i>hengselbenneke</i> 258	<i>hinkelmenneke</i> 218	<i>hogerop</i> 291
<i>haozesök</i> 401	<i>hengselkorf</i> 258	<i>hinkeman</i> 218	<i>holbeitel</i> 239
<i>harbarg(e)</i> 198	<i>hengselkörf</i> 258	<i>hinkemenneke(n)</i>	<i>holde(n)</i> 297, 308
<i>harbargen</i> 359	<i>hengselmande</i> 258	218	<i>holden</i> 350, 379
<i>harbargier</i> 198	<i>hengselmendeke</i>	<i>hobbeld-de-bobbel</i>	<i>holder-de-bolder</i> 378
<i>hard</i> 374, 387	258	378	<i>hollen</i> 317, 416
<i>harfstmarkt</i> 280	<i>henkelman</i> 218	<i>hobbelen</i> 378	<i>hölpe</i> 211
<i>hark(e)</i> 243, 244	<i>henkeman</i> 218	<i>hobbelend</i> 378	<i>hölt(e)ner</i> 188
<i>harondergaon</i> 222	<i>henkemenneke</i> 218	<i>hodenmaker</i> 185	<i>holtbaas</i> 187
<i>harteleke</i> 416	<i>henkommen</i> 316	<i>hodenmakerieje</i> 185	<i>holtbeitel</i> 239
<i>hebbedink</i> 301	<i>henksel</i> 255	<i>hoebele</i> 378	<i>holtboer</i> 188
<i>hebben</i> 283, 332,	<i>henkselkorf</i> 258	<i>hoedenmaker</i> 185	<i>holtboor</i> 239
333	<i>henleggen</i> 349	<i>hoefkarre</i> 389	<i>holtbore</i> 239
<i>hebberd</i> 350	<i>henne</i> 352	<i>hoefsmid</i> 190	<i>holten</i> 231, 243
<i>hechte(n)</i> 249, 301	<i>hennekenfoeks</i> 275	<i>hoefstal</i> 191	<i>hölten</i> 231
<i>heer</i> 338	<i>hennenkremer</i> 203	<i>hoeie(n)maker</i> 185	<i>höltere</i> 231, 243
<i>heerboer</i> 338	<i>hennemarkt</i> 280	<i>hoeie(n)makeri-j</i> 185	<i>holthakker</i> 187
<i>heerschop</i> 338	<i>hepe</i> 228	<i>hoenderbenne</i> 260	<i>holthandelaar</i> 188
<i>hef</i> 230	<i>herberg</i> 198	<i>hoenderik</i> 260	<i>holthandeler</i> 188
<i>hef</i> 246	<i>herbergier</i> 198	<i>hoenderkorf</i> 260	<i>holthandler</i> 188
<i>hefboom</i> 247	<i>herder</i> 186	<i>hoenderkraemer</i> 203	<i>holthouwer</i> 212
<i>heft(e)</i> 230	<i>hereboer</i> 338	<i>hoendermande</i> 260	<i>holthowwer</i> 187
<i>heften</i> 249	<i>hering</i> 334	<i>hoenderronseler</i> 203	<i>holtkeerl</i> 187, 188
<i>hegge(n)schere</i> 242	<i>herk</i> 243	<i>hoepel</i> 190	<i>holtkeuper</i> 188
<i>heggesabel</i> 237	<i>hessenkore</i> 391	<i>hoepelmaker</i> 190	<i>holtkoopman</i> 188
<i>heggescheer</i> 242	<i>heude(n)maker</i> 185	<i>hoepelsmid</i> 190	<i>holtkoper</i> 188
<i>heileg</i> 226	<i>heugen</i> 291, 293	<i>hoepmaker</i> 190	<i>holtopkoper</i> 188
<i>heilig</i> 198	<i>heuggeld</i> 292	<i>hoes</i> 221, 319	<i>holtpaol</i> 228
<i>heitje(n)</i> 327	<i>heugte</i> 291, 298	<i>hoesholdhulp</i> 211	<i>holtraspe</i> 230
<i>hekken</i> 402	<i>heujbenne</i> 261	<i>hoesholdinge</i> 211	<i>holtslöpper</i> 187
<i>helemaols</i> 364	<i>heujhark(e)</i> 243	<i>hoesholdster</i> 211	<i>holtverkoper</i> 188
<i>helen</i> 304	<i>heujmasse</i> 261	<i>hoesholster</i> 210	<i>holtviel(e)</i> 230
<i>helf(t)(e)</i> 246	<i>heujvorke</i> 245	<i>hoesnaejster</i> 183	<i>holtwagen</i> 395
<i>helpen</i> 310	<i>heujwagen</i> 392	<i>hoesschilder</i> 194	<i>holtworm</i> 189
<i>hemp</i> 362	<i>heumaker</i> 185	<i>hoesskilder</i> 194	<i>holtwörm</i> 189
<i>hen en weer</i> 286,	<i>heumakeri-je</i> 185	<i>hoesslachter</i> 180	<i>holtzaag</i> 235
378, 379, 387,	<i>heupe</i> 351	<i>hoesten</i> 362	<i>holtzage</i> 235
409	<i>heuren</i> 332, 362	<i>hoesvarver</i> 194	<i>holtzageriej(e)</i> 188
<i>hen</i> 409	<i>heurn</i> 419	<i>hoeswagen</i> 382	<i>holtzageri-j(e)</i> 188
<i>hendeg-an</i> 376	<i>heurt</i> 332	<i>hoeve</i> 390	<i>honde(n)kar</i> 396
<i>hendje</i> 309	<i>hiep(e)</i> 228	<i>hoevekarre</i> 391	<i>hondeben</i> 259
<i>hendje(n)</i> 323	<i>hiepke(n)</i> 228	<i>hofharke</i> 243	<i>hondemand</i> 259
<i>henge</i> 255, 258	<i>himpel</i> 247	<i>hofzaod</i> 197	<i>hondemand(e)</i> 259

- honderdje(n)* 329
honningkeerl 205
hood 321
hoofd 213
hoofsmid 190
hooft 307
hooienmaker 185
hooienmakerieje 185
hoonderbenne 260
hoonderkeerl 203
hoonderkiepe 202
hoonderkölf 259
hoonderkraemer 203
hoonderkremer 203
hoonderveuler 204
hoop 304, 305, 351
hoopwark 301
hoorn 419
hope 333
hork 300
horlogemaker 206
horlogiemaker 206
horn 420
hotelholder 198
hotjen 378, 379
hotjend 378
hot-op 379
hotsend 378
hotte(n) 378
hottend 378
hot-umme 379
houtbeitel 239
houtblok 228
houthandelaar 188
houtwage 392
houw 375
houwblok 228
houweel 244
houwpoer 228
hoven 221, 307, 337
hözzeken 303
hozzenfosker 202
hudemaker 185
hudemakeri-je 185
huiel 257
- huisholdeleke* 211
huishouding 210, 211
hujemaker 185
hulp(e) 210, 211
hulpkantoor 322
huls 404
hure(n) 339
huren (zich) 339
huren 338
hut(te) 204
hutteheer 205
huttekeerl 204
hутtenkeerl 204
huufkar 389, 391
huufkarwagen 390
huufwagen 390
huujmaker 185
huur 339
huus 337, 382, 319, 365
huusholdeleke 211
huusholding 211
huusholdscheer 242
huusholling 211
huusholster 210, 211
huushouding 211
huushoudscheer 242
huuske 198
huuskesjaeger 339
huusnaejster 183
huusschilder 194
huusskilder 194
huusslachten 181
huusslachter 180
huusslager 180
huusvarver 194
huve 257, 390
huvekar 389
huvekore 389
hypotheek 319
- I**
iemenholder 205
iemker 205
iemmeker 205
- ienkomme(n)* 337
ienkomste 337
ienslaon 283
ientraeje 284
iep(e) 228
iets 300
iezerboor 239
iezerbore 239
iezere(n) 243, 244, 383
iezerene 406
iezergeter 204
iezergeterieje 204
iezergeteri-j(e) 204
iezergieter 204
iezergieterieje 204
iezerharke 244
iezerhut(te) 204
iezerkeerl 190
iezerne 244
iezerviel(e) 230
iezerwarker 204
iezerzaag 235
iezerzage 235
illestiekske 251
illistieksken 251
immer 254
importantie 303
inbeuren 333
indenen 296
indraejen 374
in-ens 309
ing 322
ingels 269
inhale(n) 377
inhebben 301, 302
inholden 292, 301, 302
in-ins 309
inkomme(n) 337
inkomsten 337
inkroemen 333
inkruper 276
inleveren 295
inlevveren 222
inruilen 288
- ins* 294, 295
inschalen 221
inschiete 318
inschrieve(n) 295
insemenator 204
inseminator 204
insimulator 204
inslaon 357
inspan 404
intange 404
in-te-kommen 337
intercity 406
intercitytrein 406
interieurverzorgster 211
intree(j) 311
invelop(pe) 416
inzet 290
inzetten 290
ittelazie 281
- J**
jaagpad 411
jachopzener 187
jachopzichter 187
jachopzien(d)er 187
jachtkeurken 392
jachtopzeender 187
jachtopzener 187
jachtopzichter 187
jachtopzien(d)er 187
jach(t)wagen 389
jachwagen(tje) 390, 392
jaegerspad 411
jage(n) 321, 374, 385, 411
jager 411
jagerspad 411
jagterbokse 375
jakkere(n) 374, 386
jan 390
jan-kwast 195
janmaat 411
jantje contantje 309
jantje 411

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut “De mens en zien wark-B” vervolg

- jappelgrepe 245
jappelstekgrepe 245
jas 221
jekkere(n) 386
jenzen 374, 386
jesbiel 197
jick 392
job 363
jöd(de) 203, 274, 276, 293
jödde(n) 275, 294
jöddenbod 287
jöddenfooi 325
jödde(n)streek 275
jöddestreke 275
jodestreek 275
joet 329
joetje(n) 329
jök 364
jong 215
jood 276
jörre 276
jöttere 386
jouker(e) 305
journalis(t) 207
joutje 329
jud(de) 274, 276, 294, 275
juddestreek 275
juk 364
jumbo 405
jut(t)e 268
- K**
k.i. 204
k.i.-bolle 204
k.i.-keerl 204
k.i.-man 204
ka 413
kaai 413
kaal 300, 363, 369
kaant(e) 379
kaart(e) 417
kaa(r)tje(n) 409, 417
kabeljauw 334
kabelschup(pe) 233
- kabof 192
kade 413
kadepad 412
kaertjen 409
kaetelder 191
kaetellapper 191
kaeze 386
kajoekel 380
kallemenk 271
kalm (an) 307, 376
kampeerwagen 382
kan 317
kanes 260
kano 411
kant(e) 221, 272, 285, 379
kantbiele 228
kantoor 221, 322
kaolenschuppe 233
kaolenwagen 406
kääls 372
käältjes 352
kaones 260
kaoperslager 191
kääperslager 191
kaoperslageri-je 191
kaore 388
kaoren 374
kaorewagen 390
käärken 383
kaort(je) 409, 417
kap 333
kaphamer 232
kapkar(re) 389
kapkarreke 389
kapkarretje 389
kapot 318, 321, 351, 401
kapzaag 237
kapzage 237
kar 383, 388, 395
karbies 201, 259
karkratte 363
karmismarkt 280
karmiswagen 382
karmsemarkt 280
- karpin 403
karravaan 382
karre (znw.) 388
karre(n) (ww.) 385, 386
karreman 212
karretje(n) 389, 391
karrevan 382
karseman 327
kartelscheer 242
kartelschere 242
kas(t) 366, 380
kaslein 198
kasman 327
kasmenneken 327
kassabriefken 289
kastelein 198
kasteman 327
kastemenneken 327
kasterie 272
kastermenneke(n) 327
katoen 268, 366
kattesta(r)t 229
kedeau 344
kedeautje(n) 344
keer 287
keerl 204, 207, 209, 210, 346
keil 263
kelder 364
kelderwind 247
keper 272
kepon 320
kepot 351, 401
kepper 269
kere 416
kerl 209, 207, 210
kermisding 300
kermismarkt 280
kermiswage(n) 382
kerre 388
kes 323
ketoen 268
kette 250
kettellapper 191
- ketten(e) 250
ketting 250
kettingkaste 385
kettingzaag 237
kettingzage 237
kettink 250
keujesmarkt 280
keukehulp 199
keukeknech 199
keukenhulpe 199
keukenmeisje 210
keukepiet 199
keune(n)markt 280
keuneronseleer 204
keupers 287
keupken 306
keurken 389
kevak 416
kewwen 238
kiefte 224
kiekjeskeerl 206
kiekjesmaker 205
kiekkaste 282
kiekkeske(n) 206
kiel(e) 263
kielbolten 252
kiendsdeel 341
kienje 262
kiepe 201
kiepenkeerl 200
kiepkar 394
kiepkeerl 200, 202
kikker 408
kindsportie 341
kip(pe) 363
kippe(n)keerl 203
kippe(n)koopman 203
kippe(n)sekser 204
kippehandelaar 203
kippejödde 203
kippenboer 203
kippenkoper 203
kippenkraemer 203
kippenkremer 203
kis(t)(e) 201, 219,

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- 261
kis(t)je(n) 201
kis(t)jeskeerl 200
kisjen 404
kisjeskeerl 202
kisken 201
kistekeerl 200
kisteken 201
kistekeskeerl 200
klaaie-derks 194
klaank 249
klabanes 380
kladde 314
kladde-jaopik 194
kladder 195
kladderadats 194
kladder-bart 194
kladschilder 194
klaengeld 285
klammer 252
klamotten 322
klampe 252
klandizie 287
klanke 249
klante(n) 287
kläöskesmarkt 280
klapmande 258
klats 289
klatse 286
klauwhamer 231
klauwtange 235
klavier 225
kleedwagen 389, 390
kleerkamer 182
kleermaker 182
kleermakerieje 182
kleermakeri-j(e) 182
kleermakershol 182
kleermakerskamer 182
kleerpik 182
klein 307, 324
kleinegheid(jen) 344
kleingeld 324
kleperkd 281
klepmande 258
kleppe (znrw.) 211
kleppen 385
klepperd 281
kleraziekeerl 202
kleraziewinkel 267
klerepik 182
klets 289
kleufbeitel 238
kleufbiel(e) 227
kleufblok 228
kleufpaol 228
kleufstobbe 228
klezoer 193
klinkerbaos 194
klirmaker 182
klirmakeri-j 182
klodder-beernd 194
kloetenschuppe 234
kloetschuppe 234
klompehok 192
klompekamer 192
klompemaker 192
klompen 192
klompenboer 192
klompenhok 192
klompenhouwer 192
klompenkamer 192
klompenmaker 192
klompenmakerieje 192
klompe(n)makeri-j 192
klompenmakeri-j(e) 192
klomphok 192
klomphuusken 192
klompkamer 192
klompmaker 192
klompschure 192
kloofbeitel 238
kloofbiele 227
kloof 311, 323
kloppen 348
klore 310
klos 302
kloten 321
klotezooi 301
kluis(je) 331
klumpenmaker 192
klumper 192
klumpkesmarkt 279
klune 335
klungel 300
klungelding 300
klungelerieje 401
klungels 364
klungelschuld 314
klusjesman 217
klusse(n) 335
kluunmaker 211
kluunschuppe 233
kluus 331
knaaie 386
knaak 326
knaeden 386
knaeje(n) 374, 386
knaenn 387
knalpiepe 399
knappe(n) 374
knech(t) 177, 213, 215
kneesten 386
kneisteren 386
knetterbiele 237
knetteren 374, 386
kneupe 292
kneuren 386, 387
kniene 362
kniep(e) 198
kniepekul 350
kniepen op 303
kniepert 350
knieptang(e) 234
knikkers 306
knip(pe) 308, 309, 310, 323, 330, 334, 358, 364, 366, 370
knipbeurze 330
knipper 385
knipscheer 242
knipschere 242
knirps 330
knobbelen 362
knoere 375
knoffelstuver 324
knollenmarkt 280
knooie-peter 194
knoop 250, 362
knoopsgatenschere 242
knöppe 250
knoppen 321, 364
knots 380
knungel 300
knup(pe) (znrw.) 250
knuppen (ww.) 249, 250
koe 321
koedokter 207
koek 257
koelwagen 381
koem 183
koetele 287
koets(e) 389
koetsier 208
koetskaore 389
koetskarre 389
koetswagen 389
koffer 201, 372
koffiehoes 198
koffiehuus 198
kogel 333
kogelsgang 375
kok 199
kokken 365
kökkenhulp 199
kökkenmeister 199, 365
kökkenscheer 242
kökkenschere 242
koksgrewwel 199
kokshulpje 199
koksknech(t) 199
koksknewwel 199
koksmaatje 199
koksmaat 199

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- koksmäötjen 199
 koldbeitel 239
 kolde 280
 kollenbrander 211
 kollenschuppe 233
 kollenwanne 261
 komme(n) 221, 222,
 283, 287, 310,
 356, 359, 364,
 365
 kömmerlek 369
 kongel(e)n 275, 288,
 294
 kongeler 276
 kongelpeter 276
 konkele 359
 können (van op an)
 301
 können (zich) 360
 kont(e) 220, 288,
 318, 321, 333,
 358, 362-364
 koo 364, 365
 koodokter 207
 koolmarkt 280
 koonkelen 294
 koop (te) 283, 285
 koopgood 277
 koopgraag 356
 kooplusteg 356
 koopluu 285
 koopman 200, 274
 koopwaar 277
 koopwaor 277
 koopware 277
 koopzeek 356, 358
 koopziek 356
 koorrad 326
 kop 292, 306, 307,
 318, 321, 325
 kope(n) 283, 284,
 356
 kopen (zich) 283,
 356, 360
 kopenschop 277
 koper(s) 287, 292
 kopereg 356
 koperslaeger 191
 koperslager 191
 koperslageri-j 191
 kopperslaeger 191
 kopperslaegeri-je
 191
 kopperslager 191
 kopperslagerieje 191
 kopperslageri-j(e)
 191
 kore 388, 390, 394,
 395
 korf 201, 257
 körf 201, 257
 körfvlechter 188
 ko(r)teponde 298
 ko(r)tiezer 236
 körtiezer 236
 ko(r)ting 298
 kö(r)ting 298
 kortmaken 324
 kortzaag 236
 kortzage 236
 korve 257
 körvemaker 189
 körven 189
 körvenmaker 189
 korvenvlechter 188
 körve(n)vlechter 188
 kos(t) 175, 335
 koste(n) 292, 296,
 303, 304, 306-
 308, 318, 370
 kösten 296
 kostenopgave 295
 kostenplaatje 295
 kotdoon 324
 kotiezer 236
 köttelcommissaris
 212
 köttelerie 369
 köttelkes 175
 kötter 367
 köttereg 368
 koubeitel 239
 koudbeitel 239
 kouse(n)veute 401
 kousesök 401
 kousevute 309, 401
 kousevuut 401
 koustere 181
 kozakken 348
 kraant 207
 kraantebezurger 207
 kraanzaag 236
 kraanzage 236
 krabbe(n) 362, 377
 kraejene 309
 kraemer 200
 kraemereren 201
 krallenpo(r)temenee
 330
 krant(e)(n) 176, 207
 krantebezorger 207
 krantebezörger 207
 kranteboer 207
 krantejonge 208
 krantekeerl 207
 kranteman 208
 krantemeisje 208
 krantenbezorger
 176, 207
 krantenbezörger 207
 krantenboer 207
 krantendeerne 208
 krantenjong(e)(n)
 176, 208
 krantenkeerl 207
 krantenman 208
 krantenmeisje 208
 krantenschriever(t)
 207
 krantenvrouw 208
 krantenwiek 176
 krantewijk 176
 kraome(e) 280
 krat 261, 402
 krat 306
 krebber 244
 kremer 200
 kremereren 201
 kremerslatien 201
 krempel 364
 krente(n)kakker 178
 kresser 244
 kreudenier 179
 kreujen 398
 kreumen 362
 kreuwagen 397
 kriege(n) 220, 221,
 283, 309, 312,
 318, 333, 334,
 337, 340, 344
 kriet 313, 314
 krik(ke) 247
 krinte(n)kakker 178
 kroeg 198
 kroegbaas 198
 kroegbaos 198
 kroenn 398
 kroepen 288, 376,
 385
 kroewagen(e) 397
 kroewagenlichte 398
 kroewen 398
 krömmelerieje 324
 kruden 398
 krudenier 179
 kruidenier 179
 kruij(j)enier 179
 kruijband 398
 kruije(n) 397
 kruije(n) 398
 kruijkar 397
 kruijlicht 398
 kruijlies 398
 kruijwaasboom 398
 kruijwaasrad 398
 kruijwage(n) 397,
 398
 kruijwagesboom 398
 kruijwagesrad 398
 kruijzeel 398
 kruk(ke) 246
 krukar 397
 krulduffel 272
 krul-effer 240

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- kullejonge(n)* 189, 215
krullenjong(e) 189
krummelen 378
krupen 376, 377
kruujkaore 397
kruujwagen 397
kruujzeel 398
kruunn 398
kruus 325
kruuskop 234
kruuskopschroeven-draejer 234
kruuskopschroeven-drejer 234
kruwaas 398
kruwaasboom 398
kruwage(n) 397, 398
kruwagenlichte 398
kruwagensboom 398
kruwagenslichten 398
kruwagensrad 326
kruwagenzeel 398
kruwagesboom 398
kruwagesrad 398
kruzeel 398
kuierdeusken 419
kuiendraod 419
kuke(n)sekser 204
kukeselecteerder 204
kummerlek 368
kundege(n) (zich) 219
kuns(t)bolle 204
kuns(t)maon(e) 415
kupe(n) 264
kuup 264
kuve(n) 264
kwanselaar 276
kwa(r)tje(n) 327
kwartjesgrei 301
kwartjesvolk 180
kwertjen 327
kwestebedarver 195
kwetantie 315
kwietschelden 315
kwietskelden 315
kwistegoed 359
kwitantie 309, 314
L
laadkade 413
laadplaats(e) 413
laaks 269
laankwage(n) 403
laatste 339
labbezak 347
ladderwagen 392
ladekade 413
laeg 364
laeger 221, 222
laegloper 346
laepkes 266
laer 269
laerlooiër 183
laeve(n) 320, 369, 355, 360, 369
laeveren 298
laezebrief 416
lake(n) 268
lammetje(n) 328
lamp(e) 366
land 332
landauer 390
landheer 338
landleuper 346
landloper 346
langen (ww.) 360
lange(n) (bnw.) 352, 392, 393, 395
langejan 395
langskommen 377
langt (ww) 360
langzaam 376
lank 357
lankwagen 392
lankzaam 376
lanter 338
läög 364, 401
läöge 303
laoten 283, 312
lap(pe) 266, 328
lapkeskeerl 202
lape(n)keerl 202
lappekoopman 202
lappemarkt 280
lappen (znw.) 266
lappen (ww.) 308, 355, 359
lappenboer 202
lappenkeerl 202
lappenkoopman 202
lappenscheer 242
lappenwinkel 267
lappenzaak 267
lasten 356
latte(n) 289, 263, 312, 314, 358, 363, 364
lechkeerl 209
lech(t) 209, 398
lechten 398
ledder 247, 402
ledderwagen 392
leenbanke 322
leer 247
leerjong(e) 215
leerlapper 184
leerling 215
leerling-kok 199
leerlooiër 183
leerlooiërieje 183
leerlooiëri-j(e) 183
leerwagen 392
leger 221, 222
leggen 310
legkörf 259
legotie 276
legotiekeerl 200
leide(r)wagen 392, 397
leidewagentjen 396
leiter 403
leiterwagen 392
leken 270
lek(ke) 401
lene(n) 312
lepke 282
lepkes 266
lepkeskeerl 202, 267
lepkesmarkt 280
lepkeswinkel 267
leppelboor 240
lere 247, 402
lerenwagen 392
leu 287, 308
leupe 254
leuper 200, 217, 254
leurder 200
levere(n) 298
levveren 298
lich(t)(e) 209, 398
lichter 348
liede(n) 318
lief 302, 303
liejen 360
liek(e) 308, 310, 311
liekegheid 308
lieks 311
liene 272
lienpad 412
lientzaag 237
lier(e) 224, 247
ligge 374
ligger 408
ligplaats 413
lijnbane 205
linksumme 359
linne(n) 269
linnenwagen 390
lintzaag 237
lintzage 237
lisse 250
lochballon 415
löchtenhaok 385
loeriezer 206
loermachine 206
loes 362, 363
loezendreet 300
logement 198
lokkemotief 406

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- lokkemotieve 407
 lompejöd(de) 203
 lompejood 203
 lompejud 203
 lompeke(r)l 203
 lompekeerl 203
 lompénboer 203
 lompénjöd(de) 203
 lompénjood 203
 lompénkeerl 203
 lompénkoopman 203
 loodbraojer 192
 loodgeter 191, 192
 loodgieter 191, 192
 loofharke 243
 looier 183
 looierieje 183
 looieri-j(e) 183
 loon 336, 337
 loontuutjen 255
 loop 324, 326
 loopdag 222
 loopjong(e) 215
 lope(n) 176, 224, 337, 398
 lope(n)s 372
 loper 248
 los 216, 220, 323, 356, 357
 lös 216, 357
 los-ezegd 220
 losgeld 324
 lösgeld 324
 losgooie 284
 löshoesten 356
 löshoosten 356
 loskade 413
 löskade 413
 loskloppen 348
 loskriegen 348
 löskriegen 348
 loslaoten 197
 löslaoten 197
 losplaats 413
 lösplaats(e) 413
 losplaats 413
- lospraote(n) 348
 löspraoten 348
 lösse (bnw.) 314
 lössen (ww.) 413
 löstroggelen 348
 lösvasten 216
 loswal 413
 löswal 413
 loszage 220
 loszeggen (zich) 219
 löszeggen (zich) 219
 louche 275
 louw 296
 love(n) 286
 loze 322
 luk 345
 lul-iezer 419
 lulpiep 419
 lummel 380
 luns 404
 lunze 404
 lup (ww) 358
 lus(se) 250, 255
 luu 216
 luus 349, 363
 lux 380
 luzenknapper 369
- M**
- maagd 210
 maalderi-j(e) 177
 maand 201
 maandemaker 188
 machientje(n) 226
 machine 224, 226
 mae(r)t 278
 maeke 211
 maelbale 256
 maelbule 256
 maelmoes 176, 178
 maelmuus 176
 maelpoete 176
 maelwörm 176
 maene 257
 maenenmaker 188
 maenenvlechter 188
- maeteband 183
 mage 285
 maged 210
 magonieholt 189
 makinge 296
 makke 363, 364
 makke(n) 363, 364
 makkelek 357
 makkement 401
 malen 346
 maleri-j 177
 malheur 401
 mallejan 395
 malleur 401
 man 202, 207, 209, 210, 215, 216, 285
 manchester 269
 mand(e) 201, 257, 285
 mande(n)maker 188
 mandeleg 333
 mande(n)vlechter 188
 manegeld 313
 mangelengreep 245
 mangelengrepe 245
 mankement 401
 mannefacturen 266
 mannefacturenwinkel 267
 mannefacturenzaak 267
 mansleu 215
 manufacturen 266
 manufacturen 266
 manufacturenwinkel 267
 manufacturenzaak 267
 manufacturierwinkel 267
 manusje-van-alles 216
 maoteband 183
 marchandieren 293
- mark(e) 223, 277, 278, 329
 markkorf 261
 markkraom 280
 markt(e) 278, 280
 marsben 201
 marse 201
 ma(r)s(e)(n) 201, 257
 ma(r)skraemer 200
 ma(r)skramer 200, 202
 marskraomer 200
 marskremer 200
 ma(r)t 278
 masjen 224
 massekramer 200
 massiene 224
 mat(te) 255, 261
 matroze 411
 matse(n) 307, 364
 medeen 309
 meden (zich) 210
 meedoen 360
 meedpennink 345
 meegeld 345
 meepening 345
 meepennink 345
 meeps 301
 meertenkuur 279
 meertenmarkt 279
 meesterknech(t) 213
 meid 210
 meier 329
 meikaever 220
 meimarkt 279
 meister 213
 meisterknech(t) 213
 mekaar 311, 317
 mekaer 342
 mekaor 342
 mekare 295, 310, 311, 317, 342, 379
 me'leur 401
 melk 288

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- melkboer 179
 melkrieder 179
 melkkerre 391
 melkkeurken 396
 melkkore 396
 melkrit 179
 melkslieter 179
 melktankwagen 381
 melkventer 179
 melkwage(n) 396
 mende 201, 257
 mende(n)maker 188
 mendenvlechter 188
 meneten 322
 mensen 216, 287, 355
 merene 309
 merk 278
 merkkraom 280
 mesiene 224
 mesjien(e) 224
 mesjommel 322
 mesjommer 322
 mesler 192
 mesommes 322
 messel(e)n 193
 messel(d)er 192
 mestgreep 245
 mestgrepe 245
 mesthaok 245
 mestkore 365, 395
 mestvorke 245
 mestwagen 395
 meteen 309
 met-ene 309
 meter 209
 meterkeerl 209
 meteropnaemer 209
 meteropnemer 209
 meteropnemmer 209
 metnemmen 308
 metrienn 374
 metsel(e)n 193
 metselaar 192
 metselaer 192
 metselaor 192
 metselder 192
 metsese 193
 metseler 192
 metselaar 192
 metslen 193
 metsler 192
 metvaren 415
 metveurn 374
 metwarker 215
 metwerker 215
 metwos 334
 meule 177
 meulemaker 177
 meulenaar 176
 mie 304
 miengeld 292
 mieren 363
 mieter 224
 minder 221
 minne 275
 minnegheid 308
 minse 216, 355
 mis (znw) 319
 misgreep 245
 miskar 395
 mispel 362
 missen 360
 moddepanne 232
 modiste 185
 moeke 179, 257
 moer 252
 moes 365
 moethollen 284
 moezen 366
 moker 231
 möl 177
 mölder 176, 177
 mölderije 177
 molderi-j 177
 mölderin 177
 mölders(k)e 177
 möldersknech(t) 177
 möldersvrouw(e) 176
 mölderswief 177
 mölle 177, 188
 mölleknech 177
 möllenaer 176, 177
 möllenbouwer 177
 möllenkore 396
 mölle(n)maker 177
 möllenmors 365
 möller 176, 177
 möllersknecht 177
 molton 269
 moneten 322
 monster 282
 monsterlepke 282
 mooi(e)(n) 307, 324
 moond 364
 moonster 282
 mosseleri-je 324
 mosterd 319
 moterbolle 204
 motor 381
 motorbol(le) 204
 motorpont 413
 motten 221, 222
 mozes 351
 muite 302
 muite 276
 mul 177
 mulder 176, 177
 muldersknech(t) 177
 muldersvrouw(e) 177
 mulderswagen 392
 munt 310, 325
 muntrulleken 325
 muskennaestjer 186
 mussenmaakster 186
 mussennaestjer 186
 mussenneestjer 186
 mussenneister 186
 mussenopmaakster 186
 mutse 283, 334
 mutse(n)maakster 185, 186
 mutsennaestjer 186
 mutsennaestjer 186
 mutsenneister 186
 mutsenwaster 186
 muus 366
 muze(n) 366
N
 naaikamer 182, 183
 naaister 183
 naam 303
 nach(t) 217
 nachdiens 217
 nachslaoper 347
 nachwaeker 211
 nachwach 211
 naegel 251, 252, 361
 naegelen 252
 naejatelier 183
 naejdeuske 183
 naejebreur 182
 naejkamer 182, 183
 naejschere 242
 naejster 183
 naering 287
 naffelverbendjen 335
 nagosiekeerl 200
 nagotie 276
 nakende 333
 naksen 386
 naojoorsmarkt 280
 naolaote(n)schap 339
 naolaotingschap 339
 naoszak 370
 naregheid 364, 401
 nargens 303
 navel 404
 neester 183
 negge 272
 negosie 200, 276, 317
 negotieke(r)l 200
 negotiekeerl 200
 negotiekiste 201
 negotieman 202
 negotiemande 201

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- neien 275
 neieri-je 183
 neikamer 183
 neister 183
 nemme(n) 219, 222,
 305, 420
 neren 360
 nering 360
 nest 241
 netjes 307, 317
 neudeg 303
 neuge 362
 neuze 307
 nezie 272
 niejsgaarder 207
 niejskeerl 207
 nieptange 234
 ni-jsjager 207
 ni-jsschriever 207
 niks 299, 300-302,
 305-307, 362,
 364
 noffe 300
 nogal 357
 noppes 306, 307
 normaal 307
 noszak 358
 notaris 291
 novembermarkt 280
 nul 300, 302
 nuon 209
 nut 299, 302
 nuts 299
 nutse (zich) 303
 nuttelderi-je 303
- O**
 ober 287
 oerpik(ke) 244
 oetbrenge(n) 295
 oetgedaon 313
 oetgeven 342
 oetkommen 295,
 359
 oetscheiden 219
 oetstalkaste 281
- oetstalling 282
 oetstaon 313
 oetstel 315
 oettrekken 308
 oetvoerder 213
 oetwieken 379
 oetzetten 379
 ofbetaling 289
 ofbladderen 197
 ofbloren 197
 ofbrekken 420
 ofdeling 322
 ofdoon 313
 offerte 295
 ofhaaien 197
 ofhelpen 348
 ofknibbelen 293
 ofkommen 287
 oflösken 313
 oflossen 313
 oflössen 313
 ofmienen 290
 ofniefelen 348
 ofpingelen 293
 ofpriezen 297
 ofrekkenen 308
 ofreuper 291
 ofroper 291
 ofslag 290
 ofslager 291
 ofslaon 290, 291,
 306
 oftroggelen 348
 ofwark 220
 oge 226, 243
 ogendokter 206, 211
 ogenkieker 206
 olde 297, 380, 383,
 360
 oldiezerkeerl 203
 oldvader 176
 olliemölle 178
 onbedacht 376
 onbelangriek 302
 onbenulleg 302, 475
 onbesmet 320
- onbesoes(d) 375
 onbesuus 375
 onderdeur 318
 onderdeurgaon 318
 onderdoems 285
 onderen 221
 ondergronder 244
 onderhandelen 294
 onderhandeling 294
 onderhen 287
 onderköske 367
 onderkroeper 336
 ondernemen 274
 ondernemmer 274
 onderoet 288
 onderoetkommen
 287
 onderop 365
 onderste 317
 onderstekke 275
 onderuutkomme(n)
 287
 onding(en) 300, 302
 ongedaon(e) 287,
 315
 ongeld 292
 ongeliek 308
 ongemak 401
 onkele 288
 onmundeg 352
 onmundig 376
 onneuzel 302
 onnozel 302
 onraad 292
 onschaffe (zich) 283
 ontaerve 341
 ontarven 341
 ontberen 360
 onterve(n) 341
 ontslag 219, 220
 ontslagen 221
 ontvange(n) 333
 ontzeen 360
 ontzeggen (zich) 360
 onvernulleg 375
 onwies 375
- onzinneg 302
 onzuun 368
 oog 243
 oogstwage(n) 392
 onderuutkomme
 287
 oorlogsgrei 300, 301
 oorne 307
 oorpik 244
 op en af 286
 opbeenn 293
 opbelle(n) 419
 opbieje 291
 opblaoren 197
 opbod 290
 opbossen 250, 317
 opbrenge(n) 292,
 313, 317, 333
 opcente(n) 292
 opdoon 297
 opdreien 250
 openbare 289, 290
 op-ezegd 220
 opgaeld 292
 opgeld 292
 opgeven 317
 ophangen 419
 opheugen 291, 293
 ophoge(n) 291
 opholle(n) 219, 292,
 337, 420
 opjagen 293
 opkeuper 188
 opkrikke 247
 oplegger 381
 oplevere(n) 317
 oplichter 336
 oplopen 333
 oplossing 296
 opmake(n) 339
 opmakereg 358
 opnaeme 420
 opnemme(n) 292,
 420
 opoefietse 384
 oppakken 420

- oppa*n 193
oppasse(n) 317
oppasser 187
öpperdier 193
oppere(n) 193
öpperen 193
opperman 193
öpperman 193
oppern 193
oppren 193
opruming 297
opschilder(e)n 195
opschildren 195
opslag 292
opslaggeld 292
opslaon 286, 291, 298
opstappen 219
opstapper 385
opsturen 371
optellefoneren 420
opticaen 206
opticiën 206
optillefoneren 420
optrekken 288
opvarven 195
opverven 195
opzage 220, 339
opzegge(n) 219
opzetsel 402
opzetstuk 402
opzette(n) 297
opzichter 187
opziener 187
örbelek 368
ordenieren 294
ore(n) 307
örgele 377
örgeltjen 225
örmelek 368
örpelek 368
orven(e) 341
overeenstemming 295
overweg 409
ovverdaod 350
- ovverdäödeg* 357
ovvereenkumste 295
ovverhollen 321
ovverslag 413
ovverweg 409
ow-er 274
oze 252
- P**
- paar* 324, 345
pacht 338
pachtbaas 338
pachtboer 338
pachte(n) (zich) 338
pachter 338
pachttheer 338
paddel 414
paerdenronseler 274
pak 201
pakjesdrager 384
pakkage 372
pakke (znw.) 202
pakkedragr 384
pakke(n) 219, 420
pakkendrager 384
pakkenkeerl 202
pand 312
panne(n) 232, 283, 319, 352, 364, 401
paol 285
paose 308
paosmarkt 279
paoten 349
pap 335, 362
papeer 315
papier 296, 328
papieren 220, 319
papiergeld 323
papierke(n) 315, 328
parron 407
pars-iez 183
pas(se) 373
paspoort(e) 373
passagier 407
passen 317
- pataantie* 303
pecenten 292
pech 401
peddel 414
peddelen 385
peerd 406
peerdemarkt 280
peerdensmid 190
peerdesmid 190
pegge(n) 263
peizerik 238
pekkendraeger 384
pekske 344
pellen 269
pelle(n)waever 182, 269
penaise 252
penaisie 252
penarie 364
penning 326, 350
penningvriend 350
penninksvraend 350
pensioen 337
pension 337
pepieerke 315
peresmid 190
permitteren (zich) 360
pe'ron 407
perron 407
persmuskiet 207
persoonsbewies 373
pesjeneel 215
petantie 302
pet-eume 313
petretmaker 205
petrettenmaker 205
peut 383
pezerik 237
pezzerik 238
pfennig 329
pgem 209
piek 326
piel-ende 380
pieler 413
pienais 252
- piene* 364
pieneköttel 350
pienzelaar 195
piepeschof 218
pier 363
pieren 362, 363
pierrot 319
piet 274
pietbaas 225
pietjepatje 322
pik(ke) 184, 244
pik(ker) 182
pikdraod 184, 185
pikhak 244
pikhamer 244
pikhouweel 244
pikkebaas 183
pikkerieje 183
pilo 269
pilo-mollenvel 269, 272
pinais(e) 252
pindachinees 203
pindakeertjen 203
pindammeneke 203
pingele(n) 286, 293, 294, 345
pinnaise(e) 252
pinnebaas 184
pinselmeister 195
pinzuwwel 240
pissen 303, 309
plaatsbewies 409
plaatsen 221
plakhakke 244
plamuren 196
plamuur 196
planke 309
plat 401
plate 252
platen 310
platjesvolk 347
platschuupken 233
platte 395
platte 229, 392
platte(n) 393, 366,

- 401
 platzak 365
 pleeriezer 381, 384
 pleisteraar 194
 pleisterkeerl 194
 pleite 321
 pleiter 207
 plemuur 196
 pleuge 217
 plezier 390
 plichteg 314
 plodde 300
 ploddekeerl 203
 ploddeman 203
 ploddenkeerl 202, 203
 ploddenkorf 259
 plodderieje 324
 ploeg 226
 ploegbaas 213
 ploegbaos 213
 ploegediens(t) 217
 ploegen 217
 ploegendeenst 217
 ploegendiens(t)(e) 217
 plogen 217
 plogendienst 217
 ploggeld 292
 ploog 333
 ploogbaas 213
 ploograd 326
 plukbenneke 260
 plukcenten 292
 plukkaones 260
 plukmaendje 260
 plukmandje 260
 poelier 203
 poemeltje 257
 poeppe 272
 poer 228
 poetje 326
 poets 211
 poetshulp 211
 poetsvrouw(e) 210, 211
- poetzer 194
 pof(fe) 289
 poffen 285, 312
 poggenjöd 204
 pogge(n)markt 280
 poggenkore 396
 pokkel 364
 polder 186
 polderaar 186
 polderen 186
 polderjongen 187
 polderkeerl 186
 poldern 187
 polderwark 187
 pompenslaeger 191
 pompenslager 191
 pond 297
 ponniekerre 391
 pont(e) 412
 poot 308
 pop 326
 poppen 359
 port 417
 po(r)fuje 330
 po(r)t 417
 po(r)tefeu(l)je 330
 po(r)tefulje 330
 po(r)tefulie 330
 po(r)tefulje 330
 po(r)tefuljie 330
 po(r)tefullie 330
 po(r)temenee 330
 portemenee 330
 po(r)teminee 330
 portemonnee 310, 370, 310, 364
 portepetretter 206
 porti 417
 porto 417
 portretmaker 205
 portrettelök 206
 portrettenmaker 205
 pos(t) 418
 pos(t)bode 418
 pos(t)zegel 417
 posbaoj 418
- posbooi(e) 418
 posbore 418
 positie 221
 posse 263
 post 418
 postbode 418
 poste 418
 poszegel 417
 potkanne 254
 potlood 305
 pottegraaf 205
 pottekeerl 203
 praot 294
 praote(n) 294
 precenten 292
 prent 329
 prentbreefkaarte 417
 prentbriefkaart(e) 417
 present 305
 presentje(n) 344
 preufken 282
 preufstuksken 282
 preuvestuksken 282
 pries 293, 295, 297, 305, 307
 prieske 307
 priesopgave 295
 priesweerdeg 294
 prietje 294
 prieze znw 305
 priezeg 305
 priesen 286
 prijs(je) 293, 295, 297, 307
 prik 306
 prikbeurken 240
 probier 285
 procureur 207
 proeflepke 282
 proeflokaal 199
 proemenkar 383
 proemenkore 383
 profeten 351
 profielschaaf 241
 profielschave 241
- profiet 316
 profiteur 336
 pron 407
 pröttel 301
 prulding 300
 prull(e) 300
 prusen 327
 prut 301, 348
 prutding 300
 prutsding 300
 pruttel 301
 pruufken 282
 prusken 327
 prusementjen 282
 publieke 289, 290
 punais(e) 252
 punaisie 252
 pungel 256, 257
 puntbule 256
 puntbuul 256
 punte 412
 punttoet(e)(n) 256
 puntveer 412
 puntzak 256
 puntzekske 256
 pute 257
 puul 255
- Q**
 quits 311
 quitte 311
- R**
 ra 399
 raai(e)(n) 399
 raaienmaker 189
 raak 356, 357
 raam 282
 raann 382, 399
 raar 302
 rabat 380, 383
 rabo 321
 racen 374, 386
 rad 383, 386, 398
 rade 399
 rademaker 189

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- salonwagen 382
 sammet 268
 sampetietelek 376
 samt 268
 saoj(e) 272
 satien 270
 satijn 270
 scha 318
 schaaf 240
 schaaï 308
 schaaïlek 316
 schaapherder 186
 schabbelebonk 346
 schabberdebonk 335, 346
 schabbereg 368
 schach(t) 246
 schaddenspa 233
 schaddenstekker 211, 233
 schael 340
 schaemel 368, 403
 schaepelsmande 258
 schaeper 186
 schaeur 242
 schaf(t) 218
 schaffen 298
 schafte(n) 217
 schafftied 218
 schandegeld 306
 schaope(n)schere 243
 schaopeherder 186
 schaopehujer 186
 schaopescheer 243
 schaopkes 352
 schäöpkes 352, 356
 schaopsherder 186
 schäördewarkwinkel 280
 schappelek 307
 charmezeerder 347
 scharp 305
 scharrelaar 276
 scharrelen 275, 335
 schat-hemeltjes-riek 351
 schatriek(e) 351, 352
 schatte(n) 292
 schave 240
 schebberereg 368
 schee 248
 scheef 367
 scheepsjager 411
 scheer 242
 scheet 306
 scheetbeitel 238
 schelbieltjen 227
 schelling 328
 schellink 328
 schelschuppe 233
 schemmel 403
 schenden 368
 schenen 263
 schenke(n) 342
 schenne 404
 scheper 186
 scheppelsbenne 258
 schere 242
 scheren 374
 scherensliep 199
 scherenslieper 199
 scheresliep(er) 199
 scheresliepert 199
 scheten 332, 360
 scheure(n) 374
 scheuren (zich) 318
 schief 367
 schientje 328
 schietbeitel 238
 schiffiezer 383, 408
 schik 316
 schikken 415
 schilder 194, 195
 schilder(e)(n) 195, 196
 schilling 328
 schillink 328
 schinnerhannes 180
 schip 380, 410
 schipper 410
 schippers-emmer 254
 schippersknech(t) 411
 schippersvolk 411
 schobberd 355
 schoef 352, 364
 schoefel(e) 244
 schoefkaorbröd 398
 schoefkaore 397
 schoefkar 397
 schoefkore 398, 352, 397
 schoekamer 184
 schoelapper 184
 schoemaker 184
 schoenelapper 184
 schoenepik 184
 schoenflicker 184
 schoenlapper 184
 schoenlapperij 184
 schoenmaker 184
 schoenmakerieje 184
 schoenmakerij(e) 184
 schoenmakershamer 230
 schoenpik 184
 schoep(e) 232
 schoepik(ker) 184
 schoerpapier 196
 schoerpepier 197
 schoes 184
 schoeskas 185
 schoester 184
 schoestere 184
 schoesterij(e) 185
 schoesterswerk-plaats 185
 schoevekaore 397
 schoeven 386, 398
 schof(t) 218
 schofele 233, 245
 schoffel(e) 244
 schofte(n) 217
 schoftenstied 218
 schoftkeet 218
 schoftstied 218
 schofttied 218
 schold 314, 364
 scholdeg 314
 scholdeiser 313
 scholte 338, 355
 schomakershamer 230
 schonelapper 184
 schoof 245
 schooie(n) 345
 schooier 200, 203, 346
 schooierachteg 348
 schooieren 345
 schooierskeerl 200
 schooiersvrouwe 348
 schooierswagen 382
 schooierswief 348
 schookamer 184
 schoolapper 184
 schoold 314
 schoomaker 184
 schoomakerieje 184
 schoomakerije 184
 schoomakerskamer 184
 schoonenpik 184
 schoonlapper 184
 schoonlapperieje 184
 schoonmaker 184
 schoonmakerieje 184
 schoonmakershamer 230
 schoo(n)pik 184
 schoowarkplaatse 184
 schorem 365
 schorriemot 301,

- 324
 schotjen 379
 schoukele 379
 schraag 236
 schraander 368
 schraapiezer 230
 schraapstaol 230
 schraeg 236
 schrage(n) 236
 schranselen 335
 schrao 365
 schraolhans 365
 schraperd 350
 schredde 404
 schreiner 189
 schreken 403
 schriefts 416
 schrieve(n) 295,
 296, 312, 314,
 339, 416
 schriever 207, 211
 schrieves 416
 schrobben 332
 schrobbezage 237
 schrobviel 230
 schrobzaag 237
 schrobzage 237
 schroef 252
 schroeve 252
 schroeve(n)draejer
 234
 schroeve(n)dreier
 234
 schroevendraaier
 234
 schroevendrejer 234
 schroevenslöttel 234
 schrot 324
 schuddend 378
 schuit 410
 schuld 310, 314,
 364
 schulde(n) 313
 schuldeg 314
 schuldeiser 313
 schuldig 314
- schulpzaag 237
 schungelen 387
 schunneg 369
 schup(pe) 232
 schuppenboer 217
 schuppendaghuur-
 der 216
 schuppenkeerl 186
 schure 224
 schuren 196
 schute 410
 schuun(s) 367
 schuur 224
 schuurpapier 197
 schuurpepeer 197
 schuurpepier 197
 schuut 410
 sege 365
 seksboer 204
 sekser 204
 selecteur 204
 setien 270
 siepke 260
 sik 406
 sillecteur 204
 singel 398
 sinterklaosmarkt 280
 sint-michielsmarkt
 280
 sirene 225
 sitsewinkel 301
 sjachelaar 276
 sjachelder 276
 sjachelen 274
 sjacheler 276
 sjacheraar 200, 276
 sjachere(n) 274
 sjacherer 276
 sjaeze 374, 386
 sjaffeur 208
 sjaps 346
 sjees 392
 sjeeske(n) 391, 392
 sje'feur 208
 sjet 272
 sjeze(n) 374, 375,
- 386, 391, 392
 sjiechte 217
 sjiechedienst 217
 sjoemelaar 276
 sjoemelen 275
 sjofeur 208
 sjouwer 208
 ska 318
 skaffeur 208
 skaopenherder 186
 skaopkes 352
 skatrieke 351
 skatten 292
 skave 240
 skenken 342
 skere 242
 skerenslieper 199
 skeuren 374
 skilder 194, 195
 skilderen 195, 196
 skoffel 244
 skold 314
 skoldeg 314
 skooier 346
 skooieren 345
 skookamer 184
 skoomaker 184
 skoomakeri-je 184
 skrappe 326
 skriever 207
 skroeve 252
 skroevendraejer 234
 skudden 379
 skuppe 232
 skute 410
 skuurlinnen 197
 skuurpapier 197
 slaatje 316
 slach(t)huus 180
 slach(t)plaats(e) 180
 slachhok 180
 slachtblok 228
 slachte(n) 180
 slachter 180
 slachterieje 180
 slachteri-j(e) 180
- slachthoes 180
 slager 180
 slagerieje 180
 slageri-j(e) 180
 slagersmande 180
 slagschip 380
 slakke(n)gang 376
 slakkegangetje 376
 slakkengangetje(n)
 376
 slakkengengesken
 376
 slakkere(n) 387, 379
 slaon 284, 285, 303,
 316, 420
 slappe 352
 slech(t) 300
 slechter 180
 slee 380
 sleephut 383
 slek 376
 slekkegang 376
 slekkegengske 376
 slekkengangetjen
 376
 sleper 208
 slephoes 382
 slephutte 382
 slephuus 382
 slepkeet 383
 slepkökken 383
 slepkore 394
 sleppen 411
 slepper 187, 208,
 411
 slepperspad 412
 slepperswagen 393
 sleuper 208, 411
 sleupert 410
 sleurhut(te) 382
 sleurhuus 382
 sleurkar 382
 sleutelgatze 237
 sleutelviel(e) 230
 sleuteri-je 369
 slieper 199

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- slieteri-je* 199, 280
slikspaone 385
slimme 276
slingeren 387
sloeze 414
sloffen 376
slomp 351
sloof 190
sloom 376
slöpper 208
slöttelgatzage 237
slufkes 376
sluus 414
sluze 414
smak 351
smedderi-je 191
smederieje 191
smederi-j(e) 191
smeerlap(pe) 276
smeerlappen 276
smejeri-j 191
smerege 275
smeren 284
smid(se) 190, 191
smidderi-j 191
smiesterd 276
smiete(n) 283, 334, 357, 371
smikkelboede 199
smoelensmid 211
smoorrieke 351
snaaien 335
snabbelen 335
snallen 249
snäödenmaker 212
snäöjscheer 242
snep 234
sneujen 335, 374, 377
sneujschere 242
sneujskere 242
snieden 287
snieder 182
sniedereren 182
sniederi-je 182
sniederschere 183
sniedersgewieze 182
sniederskamer 182
sniejen 375
sniejer 182
sniejkamer 182
snienn 287
sniespa 233
sni-je 182
snip(pe) 329
snipperdag 222
snipsnorderieje 301
snoeischeer 242
snoeischeer 242
snoeischeere 242
snoeizaag 237
snoeizage 237
snoor 251
snörkiezer 381
snorre 388, 406
snorregrei 301
snorreri-je 301
snotjong 215
sns 321, 322
snuuschacht 237, 246
snuuscheer 242
snuuschere 242
snuuzage 237
sober 360
soes 375
soeze(n) 374, 377
sog 405
sok 360
sökke 351, 360, 401
sökkelachteg 376
sokken 401
somme 320
soppad 195
sou 327
spaaigreep 245
spaaik 400
spake 400
spandeern 359
spandieren 359
spanne(n) 250
spanzaag 235
spanzage 235
spaongrepe 245
spaoraoven 349
spaore(n) 349
späören 349
spaorgeld 350
spaor(s)pot 349
späörpot 349
spaorvarke 349
spatie 315
speculere(n) 333
speek 400
speende 366
speentvat 262
speer 224
spek 334, 365
speke 400
spekeleren 333
speker 400
spekjood 204
spekkeleren 333
spenderen 359
speurs 379
spie 246, 326
spiejen 352
spieker 251
spiele 248
spierinkske 334
spijs 383
spikkeleren 333
spikkeliere(n) 333
spikkeloeren 333
spil 223
spilzeek 358
spinaise 252
spinde 366
spinnewibben 365
spintvat 262
spiraalboor 240
spirit 383
spitgreep 245
spitse(n) 256
spitskop 233
spitsschuppe 233
spitstoet(e) 256
spitvorke 245
spoer 379
spoetnik 415
spolen 181
spöllegreiwinkel 280
spöllen 333
spoon 263
spongat 263
sponne 263
sponne 263
sponninggat 263
sponningschaaf 241
sponningschave 241
sponsgat 263
spont 263
spookschaaf 241
spookschave 241
spoor 379, 405, 407, 408
spoorbaan 407
spoorbane 407
spoorbanke 322
spoorbaon 407
spoorbiel(s) 408
spoorboom 409
spoorcent(e)(n) 350, 351
spoordiek 408
spoorgeld 350
spooriezer 408
spoorkaartjen 409
spoorkeerl 212
spoorlien(e) 408
spoorlijn 408
spoormandjen 259
spoorpot 349
spoorrail(s) 408
spoorreizeger 407
spoorreiziger 407
spoorrscheen 408
spoorspot 349
spoorstaaf 408
spoorstation 407
spoortrain 405
spoorweg 407
spoorwissel 408

- spore(n)* 349
spörrie 321
spo(r)del 248
spo(r)t 248
spo(r)te 248
spo(r)tel 248
spö(r)tel 248
spotkaarte 417
sprekkensweerd
 303
spriet 383
sprit(s) 383
sprunge 360
spuiter 204
spul 223, 226, 266,
 277, 369
spulleken 223
spullekes 317
spullen 277
staal 282
staaltje(n) 282
stae 175
staekbats(e) 233
staekbeitel 238
staeke(n) 370
staekguts 239
staekhek(ke) 402
*staeschroevendrae-
 jer* 234
staeschup(pe) 233
staekslöttel 234
stael(e) 246
stale(n) 267, 282
stalenkeerl 202
stalgreep 245
stalle(n) 380
stalperen 386
standlecht 399
stang 247
staocaravan 382
staofietse 384
staol 282
staole 282
staon 221, 283, 309,
 311, 313, 314,
 360, 363, 364
staond 388
staoit 357
stap(je) 222, 372
stapvoets 376
stapvoots 376
sta(r)t 325
startegeld 345
sta(r)tkaore 394
stassion 407
station 407
stave 408
steel 246
steen 193
steenaoven(d) 223
steenbeitel 239
steenboor 239
steenbore 239
steenrieke 351
steiger 413
stekbatse 233
stekbeitel 238
stekschup(pe) 233
stekslöttel 234
stel(le) 175, 230,
 245
stellen 246
stelwagen 395
stender 264
stenderkaste 178
stendermölle 178
stepken 221, 222
sterschroevendraejer
 234
ste'tion 407
steulenwinder 212
steumer 181
stiek(jen) 251
stiekske(n) 251
stie-op 379
stiep 395
stiever 249
stikkedoor 193
stilvallen 420
stinkend(e) 351,
 352
stinker(d)s 355
stoekband 384
stoeke(n) 349, 374,
 378, 380
stoekend 378
stoekmadeur 193
stoemphamer 231
stoete(n)bakker 178
stoetekore 179
stoetenkaf 179
stoetenmaeneke 179
stoetenmande 179
stoevedempe 380
stoeve(n) 374, 375,
 377
stof(fe) 266
stoffe(n)winkel 267
stoffe(n)zaak 267
stoffen 266
stoffenkeerl 202
stoffenschere 242
stok 364
stokvarve 196
stomphamer 231
stoom 177, 181
stoomfiets(e) 381
stoomfluit(e) 225
stoommölle 178
stopgat 263
stop(pe) 263
stoppe(n) 219
stoppen 263
stop-sjet 351
stopvaerf 196
stopvarf 196
stopvarve 196
stopverf 196
stopverve 196
stopzetten 219
stort(e)karre 397
stortekore 394
storterkore 394
störtkar 394
stortkore 393
stote(n) 378
stoten (zich) 318
stotend 378
stoter 328
stotereg 378
stötökore 394
stotte(n) 378
stouw(e) 414
stow 414
stöwwwe 414
straf(fer) 249, 250
strak(ker) 249, 250
stram 250
strank 248
straot(e) 221, 220
straotemaker 194
straotemakershamer
 230
straoten 194
straotenmaker 194
straoter 194
straothamer 230
straotmaker 194
straotventer 200
streep 315
strepe 222, 315
streupnaegel 252
strieke(n) 195
strieker 194
strijkgeld 292
stro 364
strontdinge 300
strontdink 300
strontkerre 395
strontvliege 415
strooi 364
stroommeter 209
stroomopnem(m)er
 209
strop 318
stuiteren 378
stuk 217, 334
stukadoor 193
stukedoor 193
stukker 193
stukwarker 193
stump-uumaker 188
sture(n) 415
stutkar 394

- stutskar* 394
stutte 395
stuukwerker 193
stuupken 257
stuur 399
stuurrad 399
stuurwiel 399
stuve 377
stuver 304, 324, 326
stuw(w)(e) 413, 414
subiet 309
sukerruve(n)greep 245
sukerwortelgrepe 245
sukkeldrafje 376
sursjans 315
swier de laine 272
- T**
- tael* 264
takel 247
takke(n)scheer 243
takkenschaar 243
takkenschere 243
tand 309
tang(e) 234
tank 262
tankauto 381
tankwagen 381
taofel(e) 310, 370
täöteldraad 419
tap 198, 263
tapgat 263
tapkaste 199
tapper 198
tapperieje 198
tapperi-je 198
tarts 252
tas 255
taske 255, 310, 370
tasse(n) 254, 255
tasveldbaos 214
taxere(n) 292
taxiere(n) 292
- teek* 199, 272
teerstuver 345
teil(e) 264
tekaoten 327
tekkeschere 243
tekort 360
tekortkommen 318
tele 264
telefoon 418
telegram 420
tellefoon 418
tellegram 420
temmer 254
tender 406
tengen 386
tent 198
tentewagen 382, 390
tentwage 389, 390
tentwage(n) 382
tentwagenvolk 347
terecht(e)kommen 301
teren 370
tering 360
terugbrengen 289
terugge 222, 409
teruggekaartje 409
teruggetrokken (zich) 288
terug(ge)zetten 221
tes(se) 255, 348, 357, 358, 370
testament 339
teugel 255
teun 281
teunbank(e) 280, 281
teune 281
teunebanke 281
teuntaofel 280
teunteleg 300
teuntjen 222
teurbökker 231
teurhamer 231
textiel 266
textielwinkel 267
- textielzaak* 267
thuishulp 211
thuiszorg 211
thuus 296, 338
thuuszorg 211
thuuszörg 211
tiebee 272
tiek(e) 272
tien 306
tiensuverstuksken 327
tienteins 270
tientje(n) 327, 328
tierelier 224
tierentein 270
tiet(je) 224
tijk 272
tikken 420
tilber 291
tilbry 389, 392
tilbury 390, 392
tillefonere(n) 420
tillefoon 418
tillefooncelle 419
tillefoonhökske 419
tillefoonhuusken 419
tillefoonpaol 419
tillegram 420
timmerhuus 189
timmeri-j(e) 189
timmerkamer 189
timmerkeerl 189
timmerloze 189
timmerman 189
timmermanshamer 230
timmerplaatse 189
timmerschure 189
timmerschuur 189
tin 300
tinnef 301
tip 345
titje(n) 224
tit(te) 224
tjukselen 286
tobbe 264
- toch(t)* 372
toddenkeerl 202
toe 307, 310
toe-e 310
toegang 311
toeheure(n) 333
toekneupen 249
toeknuppen 250
toekönnen 359
toeleggen 318
toe-loop-'s-effe 210
toemake(n) 250
toen 367
toenslaeger 231
toer 372
toerdiens 217
toeren 377, 385
toes 289, 310
toese(n) 288
toesken 288
toeslag 290
toeslagkosten 292
toestel 226
toestellen (zich) 284
toestellen 283
toet(e)(n) (zwn.) 225, 255, 256, 400
toete(n) (ww.) 399
toeteman 225
toeter 225
toetere(n) 399, 400
toewiezen 291
toeze(n) 288
toffelzaag 237
toffelzage 237
tölleken 224
tommelkorf 259
ton(ne) 262, 264, 413
too 307, 310
toobate 345
too-e(n) 309, 310
toog 281, 404
toogespen 249
tooknuppen 249
tookommen 332,

- 359
 tookönnen 359
 toomaken 250
 toonbank(e) 281
 toestellen (zich) 283
 toestellen 283, 342
 top-umme 289
 torfschuppe 233
 touw 248
 touwdraaier 205
 touwdraejer 205
 touwdrejer 205
 touwkamer 181
 touwkeerl 212
 touwslaeger 205
 touwslag 205
 touwslager 205
 touwslagerieje 205
 töw 181
 tow 248
 töwdraejer 205
 töwslaeger 205
 töwslager 205
 tractement 337
 trad 222, 372
 traee 248
 traeden 386
 traedje 221
 traej 248
 traee(n) 386
 traenn 385
 traenn 386
 trailer 381
 traktere(n) 343
 traktiere(n) 343
 tralies 362
 tram 407
 trambane 407
 trammelant 401
 transportdrager 384
 transporteren 371
 transporteur 209
 trapboom 241
 trapfietsje 384
 trapleer 248
 trappen 385, 387
 tree 248
 trein 224, 371, 405, 406
 treinkaartjen 409
 treinpassagier 407
 treinreiziger 407
 treinreiziger 407
 trekiezer 236
 trekke(n) 249, 250, 288, 307, 308, 310, 315, 337, 360, 361, 411
 trekker 411
 trekkerspad 412
 trekpad 412
 trekpont 412
 trekschuit 411, 412
 trekschute 411
 trekschuut 411
 trekteren 343
 trekvaer 412
 trekveer 412
 trekzaag 236
 trekzage 235
 trekzeil 411
 trepken 221, 222
 trico(t) 270
 troef 365
 tronseler 200
 troon 222
 tröttelswief 201
 truck 381
 trucker 381
 truggeler 200
 truggelersvolk 200
 truns(e)ler 200
 trunslersvolk 201
 trunslerswief 201
 tuf 380
 tuffen 377
 tugen 360
 tuinhark(e) 243
 tuitbusje 218
 tujen 361
 tuk 309, 310
 tule 270
 tunen 189
 tunneke 254
 tunnekeswagen 396
 tute (znw.) 255
 tutekraemer 203
 tuten 256
 tute(n) (ww.) 399, 400
 tutenboer 203
 tutenbreefken 256
 tutenhandelaar 203
 tute(n)keerl 203
 tute(n)koper 203
 tutere(n) 399
 tutere(n) 400
 tuul 270
 tuurhamer 231
 tuut 255, 363, 400
 tuutken 400
 tuutzekske 256
 twaalfcentjen 330
U
 uier 401
 umhoge 291
 umhoog 291
 umlaeg 293, 297
 ummebuten 288
 ummehebben 301
 ummerieden 374
 ummeruilen 288
 ummestaon 286
 ummesuns 306
 ummetaosken 288
 ummetoesen 288
 ummetoesken 288
 ummetoetsen 288
 ummetoezen 288
 ummezetten 286
 ummezetter 186
 umroper 291
 umruilen 288
 umslag 240, 416
 umslagboor 239
 umslagbore 240
 umsunst 306
 umtoese(n) 288
 umzonst 307
 uppan 193
 uppere 193
 upperer 193
 upperman 193
 uppern 193
 uro 325
 utrech(t)s(e) 389
 uutbesteden 295
 uutbesteje 295
 uutboken 308
 uutbrenge(n) 295
 uutdoon 301
 uutgaon 372
 uutgaonsdag 222
 uutgaonsmandjen 259
 uutgave 357
 uutgedaon 323
 uutgeschup 220
 uutgeve 334
 uutgeven 357, 360
 uutgooie 334
 uutkomme(n) 295, 359
 uutkönnen 359
 uutmekare 311
 uutraekenen 295
 uutschei(d)en 219
 uutspanning 198
 uutstalkast(e) 281
 uutstalling 282
 uutstallingskaste 281
 uutstaond 313
 uutstapjen 372
 uutstel 315
 uuttrekkaarte 417
 uutvallen 420
 uutverkoop 297
 uutvliegjen 221
 uutvoerder 213
 uutwarpe 334
 uutwassen 364, 366
 uutwieke(n) 379

V

- vaarboom 412
 vaartocht 415
 vaeling 289
 vaer(e) 412
 vaerf 196
 vaerve 195
 vak 175, 176
 vakantie 222
 vakantiehuusken 382
 vakgereedschap 226
 vakman 176
 valies 372
 vallen 222
 vanafkomme 315
 vange 334
 vange(n) 333, 335, 365
 vaore 409
 väärschaemel 403
 vare(n) 373
 vare(n) 379, 409, 415
 varf 196
 varfbaas 194
 varken 241
 varkensmarkt 280
 varkenswagen 396
 varkessliits 238
 varsel 221
 varve (znw.) 196
 varve(n) (ww.) 195, 196
 varver 194
 vaskneupe 249
 vasknuppe(n) 249
 vasselaovendmarkt 279
 vast(e) 336
 vastebinden 249
 vasteknuppen 249
 vastenaegelen 252
 vaster 249
 vastestrikken 249
 vastigheid 337
 vastknuppe 249
 vastknuppen 249
 vat 254, 262, 264
 veearts 207
 veedokter 207
 vee-erts 207
 veefonnes 319
 veemarkt 280
 veepiezer 294
 veer 412
 veerbaas 412
 veerboot 412
 veerbrille 206
 veerduite 326
 veerdumer 393
 veerkarre 390
 veerman 412
 veerploeg 241
 veerpont 412, 413
 veers 207
 veerts 207
 veewage(n) 396
 veiling 289, 290
 veilinggeld 292
 veilingkosten 292
 veilingmeester 291
 veilingmeister 291
 ve'kaantie 222
 ve'kantie 222
 vekken 189, 402
 vel 307
 veldwachter 187
 velour(s) 270
 vendu 289, 290
 vendukosten 292
 vendumeester 291
 venten 201
 venter 178, 200, 202
 ver 321
 verassureerd 319
 verband 319
 verbi-jsnorren 222
 verbraeke(n) 420
 verbrassen 357
 verbrekken 420
 verbuten 288
 verdeens 320
 verdeens 321
 verdeile(n) 341
 verdele(n) 341
 verdienen 320, 334, 335, 337
 verdens 321
 verdiane(n) 317, 320, 334, 335, 337
 verdiens 337
 verdienste(n) 337
 verdoen 357
 verdoenlek 357
 verdoezaam 357
 verdoezaom 357
 verdoon 357, 358
 verdoozaam 357
 verdoozaamheid 359
 verdrieteg 323
 verduulhuus 290
 vere 364
 verekieker 206
 verenkore 390
 verf 195, 196
 verfwerk 196
 vergeliek 296
 vergoed 296
 verhaaltjes 302
 verhandele(n) 286
 verhapstukken 364
 verheugen 291, 297
 verhoge(n) 291, 297
 verhuren (zich) 175
 verhuuswagen 381
 verkeersbord 405
 verknooien 357
 verknooieri-je 358
 verkoop 285, 289, 290
 ve(r)kope(n) 283, 285, 286, 297
 verkoping 289, 290
 verkrotte 362
 verkwanselen 275
 verkweistern 358
 verkwisteri-j 358
 verlaege(n) 297, 364
 verlaegenheid 364
 verlagen 297
 verlaot 414
 verlees 318
 verlegen 297
 verlezen 318
 verlies 318
 verlieze(n) 318
 verlofdag 222
 verlonen 337
 verlottingsmarkt 280
 vermaken 342
 vermakke 364
 vermassen 357
 vermetguts 239
 veroorloven (zich) 360
 verpachte(n) 338
 verpachter 338
 verpajjere 357
 verpatse 286
 verpoetser 194
 verrekkenen 310
 verruilen 288
 verscheet 340
 versicherung 283
 verschovelink 348
 verskimmelen 357
 verslaggever 207
 verslaggevver 207
 verslakkeren 357
 versleumeren 355
 versmakken 285
 versmaksen 285
 versoppen 357
 verspillen 357
 verspöllen 318, 357
 verstarf 339
 verstekzage 237
 verstökken 404
 vertoesen 288
 vertransporteren 371
 vertransportieren 371

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- vertrekken 406
 verve(n) 195, 196
 verver 194, 195
 vervoeren 371
 verzekerd 319
 verzetting(e) 319
 verzinkboor 240
 verzoepe(n) 333, 352
 ves(t)jen 309, 352
 vet 365
 vetjen 316
 vetpot 365
 vetweide 364
 veul 319, 304, 305
 veulenmarkt 280
 veur-anbestaedinge 295
 veuraover 367
 veurbeeld 282
 veurbeholde(n) 292
 veurbie 374
 veurbiegaon 377
 veurbiekomme(n) 377
 veurbiekommen 377
 veurbi-j 360
 veurbi-jkommen 377
 veurbi-jkrauwen 378
 veurbi-jkrouwen 377
 veurbi-jsjezen 375
 veurbi-jsnorren 377
 veurbi-jstoeven 375
 veurbi-jvlegen 377
 veurbred 402
 veurdeel 316
 veurdeleg 306
 veuren (bijw.) 282
 veuren (ww.) 373, 374, 385, 409, 414, 415
 veurhaevel 231
 veurhamer 231
 veurhanden 282
 veurjoorsmarkt 280
 veurloper 241
 veurman 208, 213
 veurnaam 303
 veurne 282
 veuroettrekken 411
 veurraad 282
 veurraodeg 282
 veurschemmel 403
 veurscheter 313
 veurschiete(n) 312
 veurschot 192
 veurstellen 301, 302
 veurstrieker 194
 veurtikke 308
 veurttrekken 411
 veuruutgaon 222
 veuruuttrekke(n) 411
 veurwarker 214
 veurwerker 214
 veute 370
 vief-en-twintegger 329
 vief-en-twintegje 329
 viefke(n) 327
 viefschach(s) 272
 viefschaft 272
 viege (znw.) 359
 viel(e) 229, 230
 vierduit(e) 326
 vierduitstuk 326
 vierkante 229
 vieschachs 272
 vieze 275, 276
 vijfje 327
 vijfke 327
 vizel 247
 vilder 184
 vilt 271
 vingere 366
 vis 309
 visboer 203
 viskeerl 203
 vismarkt 280
 vitens 210
 vlechte 386
 vlechter 188, 189
 vlechtang(e) 234
 vleegmachine 414,
 414
 vleehtuug 414
 vleegeveld 415
 vlegen 414
 vleismande 180
 vleisstender 264
 vlet 410
 vleug(e) 268, 271
 vlieg(e) 359, 374
 vliegen 358, 414
 vlieger 411
 vliegmachien 415
 vliegmaschine 415
 vliegmaskine 415
 vliegmechien 415
 vliegmechine 415
 vliegtuug 414
 vli-je 193
 vloch 375
 vloer 270
 vlooiemarkt 280
 vlottende 314
 vlotweg 384
 vlours 270
 vloziepaerd 384
 vlug (ww.) 358
 voddeboer 203
 voddejöd 203
 voddekeerl 203
 voddeman 203
 voddenjödde 203
 voddenkeerl 203
 voegbeitel 239
 voegenbeitel 239
 voel(e) 275, 350
 voeren 357
 voerman 208
 voerpad 412
 voerwarke 212
 voes(t) 309, 344, 366
 voetganger 372
 voetgenger 372
 voetveer 413
 vogel 336
 vol 352
 völ(le) 304-306, 319, 351, 363, 364
 voldoon 308
 volk 287, 355
 voll(e)(n) 297, 375
 volslagen 216
 voorman 208
 voorttrekke 411
 voetbeklejer 184
 voetganger 372
 voetgenger 372
 voetvolk 372
 vore 284
 vorke 245
 vorne 282
 vörreken 377
 votbrenge(n) 371
 votgaon 219
 votgeven 342
 votkommen 315, 318
 votpoesen 364
 votsmieten 357
 votwaezen 420
 vrach(t)auto 381
 vrach(t)boer 208
 vrach(t)rieder 208
 vrach(t)riejer 208
 vrach(t)rijder 208
 vrach(t)ri-je 208
 vrach(t)wage(n) 381
 vrach(t)wage(n)-chauffeur 208
 vrachbode 208
 vrachtvuurder 208
 vrachtwagen 381
 vrachtwagenchauffeur 208
 vrachveurder 208
 vraete 365
 vraoge(n) 283, 286, 287
 vreeviel 385
 vreewielen 385
 vrettebuul 256
 vretten 362, 366, 370

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- vrettente 199
 vreuter 217
 vriej(e) 222, 320,
 336
 vriendenprijsje 307
 vri-j 222
 vrouw(e) 177, 215
 vruch(t)gebruuk 342
 vruchtgebroek 342
 vuile 275
 vulgat 263
 vuren 373
 vurman 214
 vut 338
 vute 356
 vuurbiekrausen 377
 vuurhamer 231
 vuurhane 282
 vuurlesteg 403
 vuurraad 282
 vuurschetten 312
 vuurstellen 302
 vuurtoorn 329
 vuurwarker 214
 vuus 309
 vuusjen 323
 vuusken 231
 vuut(je) 370, 376
- W**
- waar 277
 waarborg 312
 waarde 299, 301
 waardeloos 299
 wach(t)hökske(n)
 405
 wach(t)huuske(n)
 405
 wachthokjen 405
 waefgetouw 181
 waefkamer 181
 wael(d)e 350
 waerd 299
 waerkplots 224
 waevkamer 181
 waever 181
- waeverieje 181
 waeveri-j(e) 181
 waeverkamer 181
 wage(n) (znw.) 226,
 333, 363, 380,
 388, 392, 393
 wage(n)maker 190
 wage(n)makeri-j(e)
 190
 wagenlere 402
 wagenmaker 190
 wagenmakerieje 190
 wagenschrien 403
 wagenspoor 379
 wagentje(n) 389
 wagenzolder 403
 waggelen 387
 wal(le) 413
 walkade 413
 wandelaar 372
 wannelapper 212
 waoge (znw.) 212
 waoge (ww.) 299,
 333
 waogmeister 212
 waar 277
 waarborg 312
 waoter 210
 ware(n) (znw.) 277
 wark 175, 176, 310,
 311, 337
 wark-af 220
 warkbaas 215
 warke(n) 217, 224
 warkfiets 383
 warkg(e)rei 226
 warkgereedschap
 226
 warkkamer 185
 warkleu 216
 warkloon 336
 warkluj 216
 warkman 216
 wark-of 220
 warkplaats(e) 183,
 185, 223
- warkster 211
 warkvloere 224
 warkvolk 216
 warkvrouwe 210
 warm 352
 warmen 352
 warmkes 352
 warmpjes 352
 warselek 323
 was (znw.) 352
 water 210, 352, 357,
 364
 waterkeertlje 210
 waterleiding 210
 wateropnemmer 210
 wederwoes 310
 weefkamer 181
 weelde 350
 weens 320
 weer 221
 weerd 299, 301-303
 weerde 299, 300-
 303
 weerdeloos 299,
 300
 weerdshoes 198
 weerkaartje 409
 weerld 307
 weerskanten 310
 weerumkaartjen 409
 weerumme 409
 weg (znw.) 310, 374
 weg (bnw.) 420
 wegbrenge(n) 371
 wegdoen 285, 297
 wegdoon 297, 342
 weggaon 291
 weggeve(n) 342
 weggevven 342
 weggooideri-j 358
 weggooie(n) 357
 weggooieri-j 358
 wegkomme(n) 315
 wegsmieten 357
 wegsmieteri-j 358
 wegvallen 420
- wegwaeze(n) 420
 wegwiezer 405
 wei(d)(e) 337
 weineg 306
 welde 350
 weldereg 350
 werd 299, 300
 were 333
 werke(n) 224, 335,
 337
 werkg(e)rei 226
 werkplaats(e) 185,
 224
 werkplaots 183, 185,
 224
 werkspullen 226
 werkster 210, 211
 wessel 408
 wesselwachter 408
 wesselwachters-
 huuske 408
 wette 350
 wever 181
 weverieje 181
 weveri-j 181
 wiebelen 378
 wied 364
 wieke 379
 wiel(en) 382, 398
 wielrijder 385
 wielri-er 385
 wies 298
 wild 376
 wildschutter 187
 wilsbeschikking 339
 wim 365
 win 247
 wind 401
 winde 247
 winder 247
 windhapper 362
 windwagen 393
 winkel(e) 179, 280
 winkelaarder 179
 winkelauto 381
 winkelbeuksken 179

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- winkele 280
 winkeleerder 179
 winkelhaok 252
 winkelier 179
 winkelkar 396
 winkelkore 179, 381
 winkelroet(e) 282
 winkelwaar 277, 281
 winkelwagen 381, 396
 winkelware 277
 winne(n) 320
 winnebrood 335
 wins(t) 320
 wipkar 394
 wissel 408
 wisselloper 309
 wit 321
 withemp 194
 woese 310
 woese(t) 375
 wog 186, 210
 wog-man 210
 wol(le) 271
 wönner 338
 wonwagen 382
 woonwage(n) 382
 woonwagenleu 347
 woonwagenvolk 347
 wörstelen 362
 wos(t)(e) 334
 wostelen 362
 wreed 350
 wul 270
 wuust 375
- Z**
- zaag 235
 zaagbank 236
 zaagbok 236
 zaagbukke 236
 zaagmölle 188
 zaagstelling 236
 zaagstrampen 236
 zaagviel(e) 229
 zaak 223, 310
 zaakjes 275, 317
 zaal 384, 385
 zaalholder 198
 zach(t)jes 376
 zaegbok 236
 zaegenen 317
 zael 398
 zage 235
 zagebok 236
 zagemölle 188
 zagenviel 229
 zagepeerd 236
 zagerieje 188
 zageri-j(e) 188
 zak 220, 255, 300, 358, 359, 369, 370
 zake(n) 275, 316, 317
 zakken 297
 zalt 303, 335
 zamme(r)t 268
 zaod 363
 zaodkoek 261
 zaodpanne 233
 zaodschoep 233
 zaodschuppe 233
 zaol 385
 zat 351, 352
 zeel 248, 398, 411
 zeen 219
 zeggen 301
 zeikkar 395
 zeilboot 410
 zeilenwagen 390
 zeilkaore 389
 zeilkore 389
 zeilwagen 389, 390
 zeksken 416
 zelfegge 272
 zelfkant(e) 272
 zelfwegge 273
 zelhem 386
 zettangetje 238
 zette(n) 195, 220, 221, 238, 283, 285, 289, 296, 315, 360, 380
 zetten (zich) 223
 zetten 296
 zeulen 386
 zeutviele 229
 zichzelf 317
 zie(j)(e) 334
 zied 379
 ziedbröd 393, 402
 ziede 271
 zieden 334
 ziedlere 403
 ziedwaege 403
 ziegebok 236
 zieje 271
 zieleg 368
 ziens 416
 zigeunerswagen 382
 zigzaggen 387
 zij 271
 zijde 271
 zi-jde 271
 zi-j(e) 271, 334
 zilverbon 329
 zilveren 319
 zilversmaak 305
 zin 302
 zingen 222
 zinneg 376
 zitte(n) 274, 318, 319, 363, 364
 zoeg 405
 zoepcent 345
 zoepe-tente 198
 zoeptent 198
 zoetviel(e) 229
 zogge 326
 zolle 363
 zollenlapper 185
 zombe 410
 zomp 410
 zonnetje 224
 zoof 326
 zörge(n) 317
 zorgen 317
 zukke 355
 zundegeld 358
 zuneg an 360
 zuutjes-aan 376
 zuuwel 240
 zwabbelen 410
 zwabbere(n) 387
 zwaevelen 387
 zwalken 387
 zwart(e)(n) 274, 335, 363
 zwa(r)trieder 407
 zwa(r)triejer 407
 zwa(r)tri-jeer 407
 zwa(r)twarker 336
 zwa(r)twerker 336
 zwarver 347
 zwel 408
 zwemmen 352
 zwendelen 275
 zwertriejer 407
 zwertwerker 336
 zwerwer 347
 zweulen 386
 zwezerik 238
 zwik 263
 zwilk 272
 zwokken 379
 zwoor 319, 364, 386
 zwoorlek 387
 zwortwarker 336

**ALFABETISCH REGISTER VAN STANDAARDNEDERLANDSE WOORDEN UIT
"DE MENS EN ZIEN WARK-B"**

A

aaltkar 395
 aanbesteden 295
 aanbesteding 295
 aanbieden
 een huis te koop
 -- 283
 aanhangwagen 381
 aannemen (de tele-
 foon) 420
 aansmeren
 iem. iets -- 285
 aansprakelijk 312
 aanstrijken 195
 aardappelgreep 245
 abatoir 180
 abri 405
 achterkant (v. e.
 munt) 325
 achterstallig 310
 achterstel (v.e. wa-
 gen) 403
 achterruitboeren 364
 advocaat 206
 afbetaling
 op -- kopen 289
 afbladderen 197
 afdingen 293
 affietsen
 stad en land -- 386
 afkortzaag 236
 aflakken 195
 aflossen 313
 afmijnen 290
 afslaan (een bod)
 291
 afslag
 verkoop bij -- 290
 afslager 291
 afsluiting (v.e. brief)
 416
 aftellen
 bankbiljetten -- 308
 aftroggelen (v. geld)
 348

aks 227
 alpaca 272
 andermans
 op -- kosten leven
 369
 annuleren 288
 ansichtkaart 417
 apparaat 226
 appelplukker 261
 arbeiders 216
 arm 361
 -- worden 362
 -- zijn 362
 doen of je -- bent
 363
 zo -- als 363
 armoe (lijden) 362
 armoede 367
 in -- opgroeien 368
 armoedig 368
 -- bestaan 369
 -- gedoe 369
 armoedzaaier 369
 as (v.e. voertuig) 400
 auto 380
 grote -- 380
 oude -- 380
 autobus 383
 automobilist 380
 autorijden 374
 avegaar 240

B

baai 267
 baak 413
 baantje 176
 baanwachtershuisje
 409
 baas
 -- in een fabriek zijn
 215
 baat 316
 bagage 372
 bagagedrager 384
 bak

 metalen -- 265
 baken 413
 bakermat 261
 bakker 178
 bakkerij 178
 bakkersmand 179
 band
 lekke -- 401
 bank 321
 bankbiljet 328
 -- van f 10 328
 -- van f 25 329
 -- van f 100 329
 -- van f 250 329
 -- van f 1000 329
 bankhamer 231
 bastaardvijl 230
 bats 232
 bedelaar 346
 bedelares 348
 bedelarij 346
 bedelbrief 346
 bedelen 345
 bedelzak 346
 bediende
 jongste -- 216
 bedriegen 275
 bedrijf 222
 beëindigen
 een contract -- 219
 beeldenaar (op een
 munt) 325
 behandelen
 (iem.) schappelijk
 -- 307
 behoren 332
 behouwen 228
 beitel 238
 beknibbelen 293
 belang
 van -- 303
 bemiddeld 356
 benzine 383
 beraad
 in -- houden 292

berkelzomp 410
 beroep 175
 beschikbaar
 -- zijn 220
 -- stellen 299
 besteden
 niets te -- hebben
 363
 bestellen 287
 bestelwagen 381
 betaald
 nog niet -- zijn 309
 betaaldag 309
 betalen 308
 contant -- 309
 met gesloten beurs
 -- 310
 moeten -- 308
 niet kunnen -- 361
 nog wel kunnen
 -- 360
 teveel laten -- 308
 betaling
 uitstel van -- 315
 betekenen 301
 beugel 247
 beugelschoffel 244
 beugelzaag 235
 beunhaas 336
 beunhazen 335
 beurs 330
 met gesloten --
 betalen 310
 bezit
 tot zijn -- maken
 332
 zijn -- verkwanse-
 len 355
 zonder -- 333
 bezitten 332
 een fortuin -- 351
 gemeenschappelijk
 -- 333
 bezitter (zijn) 332
 bezorgen (v. post)

- 418
 bezwaard
 met een hoge
 hypotheek -- 319
 bieden 293
 loven en -- 286
 biels 408
 bietengreep 245
 biggenkoopman 204
 bijenhouder 205
 bijl 227
 bijverdienste 325
 bijverven 195
 bikhamer 232
 bilhamer 232
 billijk 306
 binden
 strakker -- 249
 bindgaren 248
 bindtouw 248
 binnenschip 410
 bladderen 197
 bladhark 243
 blauwverver 212
 blauwververij 212
 blikschaar 243
 blikslager 191
 bloemist 197
 blokschaaf 240
 blut 365
 bod
 een -- afslaan 291
 een -- verhogen
 291
 te laag -- 287
 bodem
 -- v.e. emmer 254
 -- v.e. wagen 403
 boeldag 291
 boelhuis 290
 boerenbond 322
 boerenwagen 392
 bokkenwagen 397
 bokpaal 237
 bolhamer 231
 bolkophamer 231
- bombazijn 272
 boodschappen 280
 -- doen 281
 boomstronk
 --en uitgraven 188
 boor 239
 boorschaaf 241
 boot 410
 een -- voorttrekken
 411
 grote, platte -- 410
 borg 312
 -- staan (voor) 311
 borgen 312
 borstel
 man die --s ver-
 koopt 203
 bosarbeider 187
 boswachter 187
 boterhamtrommeltje
 219
 boterkorf 259
 botermaker 223
 boterstamper 263
 bout 252
 bovenfrees 241
 brandkast 331
 brandverzekering
 319
 bravoure
 met -- fietsen 387
 breedte
 uit de lengte of de
 -- 359
 brief 416
 briefkaart 417
 briefport 417
 brik 390
 bril 206
 bromfiets 384
 broodkar 179
 broodventer 178
 bruto 298
 buidel 257
 buigtang 235
 bukskin 272
- bullepees 237
 bus 383
 busschauffeur 209
- C**
 cadeau 344
 café 198
 caféhouder 198
 camper 382
 caravan 382
 cent 326
 halve -- 326
 centerboor 240
 chauffeur 208
 chef 213
 cirkelzaag 237
 claxon 400
 claxonneren 399
 concurrent 276
 concurreren
 oneerlijk -- 275
 conductrice 209
 confrater 276
 contant
 -- betalen 309
 -- geld 323
 continudienst
 in -- werken 217
 contract 296
 een -- opzeggen
 219
 coöperatie 322
 coupon 320
- D**
 daghuur
 in -- werken 217
 damast 267
 damesfiets 383
 degraderen 221
 delen
 het verschil -- 287
 dichtknopen 249
 dienstbetrekking 175
 in -- gaan 175
 dienstbode 211
- v.e. grote boer
 210
 dienstmeisje 210
 dienstpersoneel 216
 dienstverband 175
 dik
 -- touw 248
 directeur 213
 directeur (v.e. ijzer-
 gieterij) 205
 dissel 228,404
 disselen 228
 dommekracht 247
 doodarm 363
 doorfietsen 386
 doorrijden 386
 doorslaan (v.e.
 trapper) 385
 doorslippen 387
 doos 262
 dopsleutel 234
 draadtang 235
 draagbaar 404
 draagriem
 -- voor een kruitwa-
 gen 398
 draagzak 257
 draaibank 242
 draaibeitel 239
 dresseerkar 391
 driekantig
 --e vijl 229
 drietander 245
 drinkbus 218
 dubbeltje 327
 duigen 263
 duitendief 350
 dul 247
 duur 304
 -- zijn 304
 dure zaak 305
 te -- 305
- E**
 eendenkorf 260
 eierkist 261

Register van Standaardnederlandse woorden uit "De mens en zien wark-B" vervolg

- eierkorf 259
 eiermand 259
 eigenaar
 -- v.e. ijzergieterij 205
 -- v. e. zaak 213
 -- zijn 332
 elastiek 251
 elastiekje 251
 elektriciteit
 meteropnemer v.
 -- 209
 els 240
 emmer 254
 emolument 345
 entree 311
 enveloppe 416
 erfenis 339
 een -- verdelen 341
 een ongelijke -- 340
 erfgenaam 340
 erfhuis 290
 erven 340
 etalage 281
 etenspannetje 218
 euro 325
- F**
- fabriek 223
 failliet
 -- gaan 321
 -- zijn 321
 fiets 383
 hard rijden op de -- 386
 oude -- 383,388
 fietsen 385
 met bravoure -- 387
 met moeite -- 386
 slingerend -- 387
 fietsenmaker 209
 fietser 385
 fietskarretje 396
 fietslamp 384
 fietsstuur 384
 fietster 385
- fietszadel 384
 fijn
 --e vijf 229
 filiaal 322
 financieel
 -- geruïneerd 367
 -- succesvol zijn 317
 -- voordeel behalen 316
 er -- op vooruitgaan 356
 er -- op achteruitgaan 364
 er -- slecht voorstaan 363
 om financiële redenen 323
 flanel 268
 fluiten (v.e. (stoom-)trein) 400
 fluweel 268
 fonds 319
 fooi 344
 fortuin
 een -- bezitten 351
 fotograaf 205
 fraudeur 336
 freewheel 385
 freewheelen 385
 functioneren 224
 goed -- 224
- G**
- garage 380
 gas
 meteropnemer v.
 -- 209
 gebogen
 -- spijker 252
 gedegradeerd (worden) 221
 gedwongen
 -- verkopen 285
 geef
 te -- 306
- geërfd 341
 geïnd 333
 gekeperd 270
 gelagkamer 199
 geld 322
 -- aftroggelen 348
 -- genoeg hebben 359
 -- in reserve hebben 360
 -- uitgeven 358
 -- verkwistend 357
 -- verspillen 356
 -- verspillend 357
 -- verspilling 359
 contant -- 323
 daar hebben we -- voor 360
 er is geen -- 366
 er is weinig -- 365
 geen -- hebben voor 361
 geen -- meer hebben 367
 gereed -- 323
 met -- gooien 356
 met -- smijten 356
 veel -- uitgeven 353
 weinig -- kosten 306
 geldgebrek (hebben) 363
 geldkist(je) 331
 geldschietter 313
 geldwolf 350
 geldzak 257
 gemeenschappelijk 333
 gereed
 -- geld 323
 gereedschap 226
 geruïneerd
 financieel -- 367
 geschenk
 ten --e geven 342
 geven 342,344
- geweven
 uit drie draden -- 181
 gierpont 412
 gierton
 -- op een kruiwagen 396
 glansverf 196
 goed
 roerend -- 291
 goedkoop 306
 --er worden 306
 -- zijn 306
 gooien
 met geld -- 356
 goud
 --en tientje 327
 --en vijfje 327
 graafwerk
 -- verrichten 187
 grashark 243
 grasschaar 243
 gratis 307
 greep 245
 grijpstuiver 324
 grindhark 243
 groefschaaft 241
 groenteboer 197
 grof
 grove vijf 229
 grondboor 239
 grondschaaf 241
 grondverf 195
 grondverven 195
 grondwerk 187
 grondwerker 186
 groot
 grote spijker 252
 gros 329
 gulden 325
 gunnen 291
 niet -- 292
 guts 239
- H**
- haak 252

Register van Standaardnederlandse woorden uut “De mens en zien wark-B” vervolg

- v.e. telefoon 419
 haamknuppel 404
 haarhamer 232
 hak 244
 hakbeitel 238
 hakbijl 227
 hakblok 228
 hakmes 228
 halfgrond
 --e vijl 229
 hamer 230-232
 hamsteren 284
 handbijl 227
 handboor 239
 handel 274
 handelaar 274
 -- in paarden 274
 handelen 274
 -- door ruil 275
 handelsvolk
 rondreizend -- 200
 handkarretje 396
 handschaaf 241
 handvat
 -- v.e. gereedschap 246
 -- v.e. vijl 230
 handzaag 235
 hard
 --e spijker 252
 hark 243
 haveloos 369
 heggenschaar 242
 hengsel (v. e. tas) 255
 hengselkorf 258
 herstellen
 schoenen -- 184
 hoedenmaker 185
 hoedenmakerij 185
 hoefsmid 190
 hoefstal 191
 hoendermars 202
 hoepel 190
 hoepelmaker 190
 hometrainer 384
- hondenkar 396
 hondenmand 259
 hooihark 243
 hooimand 261
 hooivork 245
 hoorn (v.e. telefoon) 419
 hortend
 -- en stotend rijden 378
 hout
 --en hamer 231
 --en hark 243
 --en emmer 254
 houtbeitel 239
 houtboor 239
 houthakker 212
 houthandelaar 188
 houtskoolmand 261
 houtvijl 230
 houtzaag 235
 houtzagerij 188
 huid 390
 huis
 een -- te koop aanbieden 283
 huishoudschaar 242
 huishoudster 211
 huisjesmelker 339
 huisschilder 194
 huisslachten 181
 huisslachter 180
 hulpkok 199
 huren 339
 hypotheek 319
 vrij van -- 320
- I**
 iemker 205
 ijzer
 --en hark 244
 ijzerboor 239
 ijzergieterij 204
 directeur v.e. -- 205
 eigenaar v.e. -- 205
 werknemer v.e.
- 204
 ijzervijl 230
 ijzerzaag 235
 inhalen 377
 met moeite -- 378
 inhouden 301
 inkomen 337
 inkopen doen 284
 innen 333
 inrijden 374
 inseminator 204
 inspan 404
 intercity 406
 investeren 333
- J**
 jaagpad 411
 jachttopziener 187
 jagen 411
 jager 411
 jan
 -- plezier 390
 jodenstreek 275
 journalist 207
 jute 268
 jutezak 256
- K**
 kaartje 409
 kabeljauw 334
 kabelschop 233
 kade 413
 kalmink 271
 kampeerwagen 382
 kano 411
 kant 272
 aan de -- gaan 379
 kantbijl 228
 kantoorklerk 211
 kaphamer 232
 kapitein 410
 kapmes 228
 kapzaag 237
 kar 388
 --retje 396
 oude -- 388
- karrenman 212
 kartelschaar 242
 kassabon 289
 kastelijn 198
 kastje
 -- op een wagen als zitplaats 403
 katoen 268
 keilbout 252
 keper 272
 ketellapper 191
 ketting 250
 kettingkast 385
 kettingzaag 237
 keukenschaar 242
 kiel 264
 kindsdeel 341
 kipkar 393
 kippenkoopman 203
 kist 261
 klandizie 287
 klanten 287
 klapmand 258
 klauwhamer 231
 klauwtang 235
 kleedwagen 390
 -- op twee wielen 391
 kleermaker 182
 op de wijze v.e. -- 182
 kleermakerij 182
 kleermakersschaar 183
 kleermakersstrijkijzer 183
 klein
 --e vijl 230
 kleingeld 324
 kleingoed 301
 kleinigheid 294
 klepmand 258
 kleren
 -- maken 182
 -- herstellen 182
 klomp

Register van Standaardnederlandse woorden uit "De mens en zien wark-B" vervolg

- en maken 192
klompenmaker 192
klompenmakerij 192
kloofbeitel 238
kloofbijl 227
kluis 331
knecht 215
knipschaar 242
knoop 250
 een -- maken 250
knoopsgatenschaar 242
knopen 250
koetouw
 maker van --en 212
koets 388
koetsier 208
koffer 372
kok 199
kolenbrander 211
kolenschop 233
kolenwagen 406
koop
 een -- ongedaan maken 287
 een huis te -- aanbieden 283
 niet te -- zijn 283
kooplui 285
kooplustig (zijn) 356
koopman
 -- in kousen 202
 als -- de boer op gaan 201
koopwaar 276
kopen 283
 veel kunnen -- 284
 op afbetaling -- 289
 op grond van schatting -- 293
 zonder te betalen -- 289
koperslager 191
koperslagerij 191
korf 201,257
 korven vlechten 189
- 189
korting 298
korvenvlechter 188
kosten 303
 -- in rekening brengen 296
 geringe -- 308
 op andermans -- leven 369
 veel geld -- 304
kostwinner 335
koudbeitel 239
kraam 280
kraanzaag 235
krabber 244
kracht 383
kram 252
krantenbezorger 207
krediet
 op -- verkopen 285
krijgen 333, 344
kroeg 198
kronkel
 -- in touw 249
kruidenier 179
kruien 397
kruiskopschroeven-draaier 234
kruiwagen 397
kruiwagenboom 398
kruiwagenwiel 398
krulduffel 272
kuikensekser 204
kuip 264
kwanselen 294
kwantiteit 301
kwartje 327
kwijschelden 315
kwitantie 309, 314
- L**
ladder 247
 -- v.e. wagen/kar 402
laken 268
lancaster 272
- landauer 390
landlopers 347
lang
 -- touw 248
 --e kar 395
 --e wagen 392
langwagen 403
langzaam
 -- rijden 376
lappenschaar 242
lawaaï
 zich met -- voortbewegen 378
leerjongen 215
 -- v.e. timmerman 189
leerlooiër 183
leerlooiërij 183
legkorf 259
lek
 --ke band 401
 -- (v.e. (fiets)band) 401
lenen 312
lengte
 uit de -- of de breedte 359
lepelboor 240
leven
 op andermans kosten -- 369
leveren 298
lijden
 armoe -- 362
 verlies -- 318
lijnbaan 205
linnen 269
lintzaag 237
listig
 op --e wijze verkopen 285
locomotief 406
kleine -- (met wagens) 406
lompmand 259
loodgieter 192
- loon 336
 aan -- betalen 337
loonzakje 255
lopen
 -- met een kruiwagen 397
 onregelmatig -- 377
lossen 413
loswal 413
loven
 -- en bieden 286
luchtballon 415
luchtbanden
 wagen op -- 393
luns 404
lus 250
luxe 360
luxueus 350
- M**
machine 224
mahoniehout 189
mallejan 395
man
 -- die borstels verkoopt 203
 -- die met stalen klanten bezoekt 202
 -- die met textiel klanten bezoekt 202
 -- die oudijzer koopt 203
 -- die potten verkoopt 203
mand 257
 --jes voor het plukken van vruchten 260
mandenmaker 188
manufacturen 266
manufacturenwinkel 267
manufacturier 267
mark

- duitse -- 329
 markt 277
 marktkraam 280
 marktwagen 390
 mars (v.e. marskra-
 mer) 201
 marskramer 200
 massa 301
 matroos 411
 meelzak 256
 meepenning 345
 meesterknecht 213
 melkboer 179
 melkkarretje 396
 melkrijder 179
 melkriet 179
 merk 223
 mestgreep 245
 mestkar 395
 mestvork 245
 mestwagen 395
 meteropnemer
 -- v. elektriciteit 209
 -- v. gas 209
 -- v. water 210
 metselaar 192
 metselen 193
 missen
 luxe -- 360
 mobieltje 419
 moeite
 met -- fietsen 386
 met -- rijden 377
 met -- rond komen
 362
 moker 231
 molen 177
 molenaar 176
 molenaarsknecht
 177
 molenaarsvrouw 176
 molenmaker 177
 molton 269
 monster 282
 motor 381
 motorfiets 381
- motorpont 413
 munt
 -- van f 1,80 327
 -- van f 1,50 327
 -- van f 0,15 327
 achterkant v.e. --
 325
 beeldenaar op een
 -- 325
 mutsenmaakster 185
 mutsenopmaakster
 186
 mutsenwaster 186
- N**
- naaf (v.e. wagen)
 404
 naaikamer 183
 naaischaar 242
 naaister 183
 nachtwacht 211
 nijptang 234
 offerte
 een -- uitbrengen
 295
- O**
- oliemolen 177
 omkopen (iem.) 276
 omslagboor 240
 onbelangrijk 302
 --e dingen 302
 -- zijn 302
 ondergronder 244
 onderhandelen 287
 -- over 294
 onderhandeling
 in -- zijn over 294
 onderhands
 -- verkopen 285
 onderhoud
 in zijn -- (kunnen)
 voorzien 360
 onderhouden
 door anderen --
 worden 370
- ondernemen 274
 ondernemer 274
 onderpand 312
 oneerlijk
 --e ruilhandel be-
 drijven 294
 ongedaan
 (een koop) --
 maken 287
 onkosten 296
 onregelmatig (lopen)
 377
 ontberen
 luxe -- 360
 onterven 341
 ontslag
 -- krijgen 220
 -- nemen 219
 ontslagen
 -- worden 220
 -- zijn 221
 ontvangen 333
 onvoordelig 316
 onvoordeligheid 359
 oog
 -- v.e. schaar 243
 op het -- kopen 284
 oogarts 211
 op
 -- zijn 282
 opbellen 419
 opbod
 verkoop bij -- 290
 opbrengen 333
 -- v. geld 317
 opgeld 292
 opleveren (v. geld)
 317
 opnemen (de
 telefoon) 420
 opoefiets 384
 opperen 193
 opperman 193
 oppotten (v. geld)
 349
 opstapper 385
- opticiën 206
 opzeggen
 een contract -- 219
 opzegging
 -- v.e. contract/
 betrekking 220
 -- v. huur 339
 oudijzer
 man die -- koopt
 203
 overdadig 350
 overeenkomen
 met elkaar -- 296
 overeenkomst 296
 overeenstemming
 tot -- komen 295
 overgrondverf 194
 overvaren 410
 overvloed
 er is geen -- 365
 overwachtershuisje
 409
 overweg 408
 overzetten 410
 ow-er 274
- P**
- paard
 met -- en wagen
 rijden 374
 met -- en wagen
 uitwijken 379
 paardenhandelaar
 274
 paardenkoopman
 276
 paardenkoper 204
 pachten 338
 pachter 338
 pand 312
 papier
 zak van -- 255
 parkeerlicht 399
 paspoort 373
 passeren 377
 met grote snelheid

- 377
 pech (met auto/fiets) 401
 peddel 414
 pellen 269
 pellenwever 182, 269
 pensioen 337
 met -- zijn 337
 perron 407
 personeel 215
 pezerik 237
 pfennig 329
 pikhouweel 244
 pilo 269
 pin (aan een fiets) 385
 pindaman 203
 pingelen 293
 plaatsbewijs 409
 plaggenmaaier 211
 plaggenzicht 244
 plamuren 195
 plamuur 199
 plank
 -- (v.e. wagen/kar) 402
 achterste -- 402
 voorste -- 402
 plat
 --te vijf 229
 platzak 365
 niet meer -- zijn 366
 plezier
 jan -- 390
 ploegbaas 213
 plukmandje 260
 pont 412
 popeline 272
 port 417
 portefeuille 330
 portemonnaie 330
 postbode 418
 posten (v.e. brief) 418
- postzegel 417
 pot
 man die --ten
 verkoopt 203
 prentbriefkaart 417
 priem 240
 prijs
 de volle -- 297
 in -- doen stijgen 298
 in -- verhogen 297
 in -- verlagen 297
 prijswaardig 294
 profielschaaf 241
 profijt 316
 prul(len) 300
 punaise 252
 puntzak 256
- Q**
 quitte 310
- R**
 rad 398
 radmaker 189
 radmakerij 189
 rail 408
 raspen 238
 ratel 211
 ratelschroevendraai-
 er 234
 rattenstaart 229
 reis 371
 een moeilijke -- 371
 op -- gaan 372
 reizen 371
 met de trein -- 371
 rekening 297,308
 een -- schrappen 308
 een -- voldoen 308
 voor gezamenlijke -- 285
 rekenmunt 328
 rente 320
 rentenier 320
- rentenieren 320
 rentestand 320
 rentevoet 320
 reticule 331
 retourkaartje 409
 richting
 de goede -- houden 379
 richtingbord 404
 riek 245
 rijbewijs 374
 rijden 373,386
 hard -- 374
 hard -- (op de fiets) 386
 hortend en stotend -- 378
 langzaam -- 375
 met een auto -- 374
 met moeite -- 377
 met paard en wagen -- 374
 rustig met de auto (rond)-- 377
 slingerend -- 379
 wild/woest -- 375
 rijk 350
 -- worden 353
 (heel) -- zijn 351
 rijkaards 355
 rijksdaalder 326
 rijkschaaf 240
 rijtuig 388
 -- en paard 388
 -- op twee wielen 389
 -- op vier wielen 389
 ring 252
 ringsleutel 234
 rit 372
 roeiboot 410,411
 roeiriem 414
 roerend
 -- goed 291
 rolletje (munten) 325
- rolschoffel 244
 rond
 --e vijf 229
 rondreizend
 -- handelsvolk 200
 rondrijden 377
 rong 403
 ronselen (v. paarden) 286
 rubber
 -- hamer 231
 ruil 289
 handelen door -- 275
 ruilen 288
 rustig
 -- met de auto (rond)rijden 377
- S**
 saai 272
 sajete 272
 salaris 336
 satelliet 415
 satijn 270
 schaaf 240
 schaapherder 186
 schaar 242
 schaddenschop 233
 schaften 217
 schaftkeet 218
 schafttijd 218
 schamel 403
 schapenschaar 243
 schappelijk
 (iem.) -- behandelen 307
 scharenslijper 199
 schatrijk 351
 schatten 292
 schatting
 een -- maken 293
 schelling 328
 schenken 342
 schepelsmand 258
 scheper 186

Register van Standaardnederlandse woorden uut "De mens en zien wark-B" vervolg

- schietbeitel 238
 schikking 296
 schilder 194
 schilderen 195
 schip 410
 schipper 410
 schippersvolk 411
 schoenen
 -- herstellen 184
 schoenmaker 184
 het vak van --
 uitoefenen 184
 schoenmakerij 184
 schoenmakershamer
 230
 schoffel 244
 schoffelen 244
 schooiersvolk 348
 schop 232
 -- v.e. schaapherder
 234
 schorriemorrie 348
 schort
 -- v. ambachtslieden
 190, 192
 schraag 236
 schraapstaal 230
 schrappen
 een rekening -- 308
 schrobzaag 237
 schroef 252
 schroefdraad 252
 schroevendraaier
 234
 schudden
 door elkaar -- 379
 schuld
 losse -- 314
 schuldeiser 313
 schulden 313
 schuldig 314
 -- blijven 314
 geld -- zijn (aan
 iem.) 314
 schulpzaag 237
 schuren 195
 schutsluis 414
 schuurpapier 196
 sirene 225
 sjacheraar 276
 sjacheren 274
 sjees 392
 slachten 180
 slachthuis 180
 slager 180
 slaggersmand 180
 slee
 -- (van een auto)
 380
 sleepboot 410
 sleutelgatzaag 237
 sleutelvijl 230
 slijterij 199,280
 slim
 --me handelaar 274
 slingerend
 -- fietsen 387
 -- rijden 379
 slotenschoonmaker
 212
 smerig
 --e zaakjes/zaken
 275
 smid 190
 smidse 191
 smijten
 met geld -- 356
 snackbar 199
 snel
 --ler varen 409
 sneltrein 406
 snipperdag 222
 snoeischaar 242
 som
 de volle -- 297
 spaak 400
 spaarbank 322
 spaargeld 350
 spaarpot 349
 spannen 250
 spanzaag 235
 sparen 349
 spatbord (v.e. fiets)
 385
 speculeren 333
 speelgoedwinkel 280
 spierinkje 334
 spijker 251
 spijkeren 252
 spilziek 358
 spintvat 263
 spiraalboor 240
 spitvork 245
 spoelen 181
 spongat 263
 sponningschaaf 241
 sponstop 263
 spookschaaf 241
 spoorboom 409
 spoormandje 259
 spoorweg 407
 spoorwegaarbeider
 212
 spoorwegen 405
 sport
 -- v.e. ladder 248
 spotprijs 306
 staal 282
 man die met stalen
 klanten bezoekt
 202
 stacaravan 382
 stallen (een
 voertuig) 380
 standermolen 177
 stappen
 op de fiets -- 386
 station 407
 steekbats 233
 steekbeitel 238
 steekguts 239
 steekschop 233
 steekschroeven-
 draaier 234
 steeksleutel 234
 steel (v.e. gereed-
 schap) 245
 steenboor 239
 steenfabriek 223
 stoelenmatter 212
 stof 266
 stoffen 266
 stoffenwinkel 267
 stok
 -- om botermand
 aan te dragen 259
 stoomfluit 225
 stoptrein 406
 stopverf 196
 stortkar 393
 -- met derde wielkje
 394
 stotend
 hortend en -- rijden
 378
 straat
 straten maken 194
 straatveger 212
 strak 250
 --ker binden 249
 --ker trekken 251
 stratenmaker 194
 stratenmakershamer
 230
 strik 250
 stuiver 326
 halve -- 326
 stukadoor 193
 stukgoed 266
 sturen 415
 stuur (v.e. auto) 399
 stuw 413
 succesvol
 financieel -- zijn
 317
T
 takkenschaar 243
 takkenzaag 237
 tandarts 211
 tang 234
 tapkast 199
 tas 254
 tasveldbaas 214

Register van Standaardnederlandse woorden uit "De mens en zien wark-B" vervolg

- taxeren 292
 teergeld 345
 teil 264
 telefoneren 419
 telefoon 418
 telefooncel 419
 telefoonverbinding
 de -- verbreken 420
 telegram 420
 tender 406
 terugkomen
 -- v.e. reis 371
 testament 339
 een -- laten maken
 339
 textiel 266
 man die met --
 klanten bezoekt
 202
 textielwinkel 267
 thuiszorg 211
 tibet 272
 tienstuverstuk 327
 tientje
 gouden -- 327
 tieretein 270
 tijd 272
 tilbury 390
 timmerman 189
 leerjongen v.e. --
 189
 timmermanshamer
 230
 timmerplaats 189
 tocht 372
 toebehoren 332
 toeëigenen (zich)
 332
 toekomen (met geld)
 359
 toeter 400
 toeteren 399
 snel, kort -- 400
 ton 262
 toonbank 281
 touw 248
- kronkel in -- 249
 touwslager 205
 trakteren 343
 tram 407
 trambaan 407
 trein 405
 treinreiziger 407
 trekken
 strakker -- 251
 trekpunt 412
 trekschuit 411
 trekzaag 235
 tricot 270
 tuierhamer 231
 tuinhark 243
 tuinzaad 197
 tule 270
 turfschop 233
 turfsteker 211
- U**
- uitgeven (v. geld)
 353
 uitgraven
 boomstronken --
 188
 uitkomen (met geld)
 359
 uitlaat 399
 uitstaand
 -- geld 313
 uitstel
 -- van betaling 315
 uitwijken 379
 met paard en
 wagen -- 379
- V**
- vaart
 in volle -- 375
 vakantie 222
 vakman 176
 varen
 -- (met boot/schip)
 409
 sneller -- 409
- varken 241
 varkenskoopman
 joodse -- 204
 vastknopen 249
 vastspijkere 252
 vat 262
 veearts 207
 veefonds 319
 veerbaas 412
 veerploeg 241
 veiling 289
 veilingmeester 291
 vélocipède 384
 velours 270
 verbreken
 de telefoonverbin-
 ding -- 420
 verdelen
 een erfenis -- 341
 verdienen 334
 veel -- 335
 weinig -- 335
 verdienste 321
 verf 196
 verwerk 196
 verhandelen 286
 verhogen
 -- een bod 291
 -- in prijs 297
 verhuren
 zich -- 210
 verkeren
 in goeden doen
 -- 355
 verkocht
 -- moeten worden
 364
 verkoop
 -- bij afslag 290
 -- bij opbod 290
 verkopen 285
 gedwongen -- 285
 onderhands -- 285
 op krediet -- 285
 op listige wijze --
 285
- verkoper
 -- v. (koe)touwen
 212
 verkwanselen
 zijn bezit -- 355
 verkwistend
 --e vrouw 359
 geld -- 357
 verkwister 359
 verlaat 414
 verlagen (in prijs)
 297
 verlies
 -- lijden 318
 verlofdag 222
 vermetguts 239
 verpachten 338
 verpachter 338
 verrekijker 206
 verschoppeling 348
 verschuldigd
 geld -- zijn 309
 verslaggever 207
 verspillen (v. geld)
 356
 verspillend
 geld -- 357
 verspilling (v. geld)
 358,359
 vertrekken 406
 verven 195
 vervoeren 371
 verzekerd (zijn) 319
 verzinkbaar 240
 vestigen (zich) 223
 vierkant
 --e vijl 229
 vijfje
 gouden -- 327
 vijfgeschicht 272
 vijl 229-230
 vilder 184
 vildersknecht 180
 vilt 271
 vlechten
 korven -- 189

- vlechttang 234
 vleesmand 180
 vlet 410
 vleug (in stof) 268, 271
 vliegen 414
 vliegtuig 414
 vliegveld 415
 voddenkoopman 203
 voegbeitel 239
 voerman 208
 voetganger 372
 voetveer 413
 vol
 in --le vaart 375
 voldoen
 een rekening -- 308
 volleerd 216
 voorbijrijden 374
 met grote snelheid -- 377
 voordeel 316
 een --tje hebben 316
 met -- afkomen van (iets) 315
 voorhamer 231
 voorloper 241
 voorman 213
 voorraad 283
 in -- nemen 283
 voorraadvaatje (voor eten) 218
 voorradig
 -- zijn 282
 voorstellen 301
 voortbewegen
 zich met lawaai -- 378
 voorttrekken
 een boot -- 411
 vooruitgaan
 er financieel op -- 210
 -- 356
 vouwwagen 382
 vrachtwagen 381
 vrachtwagenchauffeur 208
 vrachtwagentje 393
 vrijlooppkoppeling 385
 vruchtgebruik 342
- W**
 waagmeester 212
 waar
 slechte -- 277
 waarborg 312
 waard (zijn) 299
 waarde 299
 -- hebben 299
 geen -- hechten aan 301
 waardeloos (zijn) 299
 -- voorwerp 300
 volstrekt -- 300
 wachthuisje 405
 wagen 388
 -- en paard 388
 -- op luchtbanden 393
 lange -- 392
 met paard en -- rijden 374
 met paard en -- uitwijken 379
 wagenmaker 190
 wagenmakerij 190
 wagenstok 403
 wannenlapper 212
 wasdoek 272
 water
 meteropnemer v.
- 210
 weefgetouw 181
 weefschuur 181
 weefsel 266
 weelde 350
 weelderig 350
 weger
 beëdigd -- 212
 weggeven 343
 wegrijden 406
 wegwijzer 404
 welgesteld 356
 werkbaas 215
 werken
 -- met een bats 232
 werkman
 los -- 216
 werknemer (v.e. ijzergieterij) 204
 werkplaats 223
 wever 181
 weverij 181
 wiel 398
 wielmaker 189
 wielmakerij 189
 wig 264
 wild
 -- rijden 375
 winkel 280
 winkelboekje 179
 winkelhaak 252
 winkelkar 179
 winst 320
 wipkar 393
 wissel 408
 wisselen (v. geld) 324
 wisselloper 309
 wisselwachter 408
 wisselwachtershuisje 408
 woest (rijden) 375
- wol 271
 woonwagen 382
 woonwagenvolk 347
- Z**
 zaadkorf 261
 zaadschop 233
 zaag 235
 zaagbok 236
 zaagstelling 236
 zaagvijl 229
 zaakjes
 smerige -- 275
 zak (v. papier) 255
 zaken 317
 goede -- doen 316
 zeilboot 410
 zekerheid
 financiële -- 337
 zelfkant 272
 zenden 415
 zettangetje 238
 zicht
 maker van stelen van de -- 212
 op -- 285
 zijde 271
 zijplank 402
 zijschot
 -- v.e. kruiwagen 398
 zijstuk (v.e. wagen/kar) 402
 zilverbon 329
 zoetvijl 229
 zondegeld 323
 zuivelfabriek 223
 zwalken 410
 zwartrijder 407
 zwartwerken 335
 zwartwerker 336
 zwerver 347

BIELAOGGE 1

ANVULLENDE LIESTE VAN DIALECTLITERATUUR, IN 'T WALD OP-ENOMMEN

Disse lieste is 'n aanvulling op de "Lieste van dialectliteratuur" uut De mens en de weerd-B blz. 407-413. Kiek veur andere aanvullingen in de delen De mens en de weerd-C blz. 664, De mens-A blz. 249, De mens-B blz. 534, De mens-C blz. 680, De mens-D blz. 1112, De mens en zien näästen-A blz. 261, De mens en zien näästen-B blz. 535, De mens en zien wark-A blz. 170.

Heldring 1 Zev/Dui 1882

Heldring, O.G. 'Hoe baos Vink van meister Maorten Baordman fluiten leerde', in: Joh. A. Leopold en L. Leopold Van de Schelde tot de Weichsel deel 1 (Groningen 1882).

Heldring 2 Zev/Dui 1882

Heldring, O.G. "n Snaorig stuksken van meister Maorten Baordman', in: Joh. A. Leopold en L. Leopold Van de Schelde tot de Weichsel deel 1 (Groningen 1882).

Heldring 3 Zev/Dui 1882

Heldring, O.G. "De kwakzalveri-j is nog niet uut de weld", in: Joh. A. Leopold en L. Leopold Van de Schelde tot de Weichsel deel 1 (Groningen 1882).

Heldring 4 Zev/Dui 1882

Heldring, O.G. "'n Vertellingske van meister Maorten Baordman", in: Joh. A. Leopold en L. Leopold Van de Schelde tot de Weichsel deel 1 (Groningen 1882).

Maaldrink 1 Gees 1887

Maaldrink, D.M. Uit de Graafschap. Schetsen uit het Geldersche dorpsleven (Deventer 1887).

Postel 2 Lar 1882

Postel, F.D.H., 'Neister Martjen', in: Joh. A. Leopold en A. Leopold Van de Schelde tot de Weichsel deel 1 (Groningen 1882).

Van Gorkum 1 Zev 2019

Gorkum, Frans van Dubbeldoyer (z.p. 2019).

Van Gorkum 2 Zev 2021

Gorkum, Frans A.M. van Alles op een kluit, de geschiedenis van de familie Klu(i)tman (z.p. 2021).

Van Gorkum 3 Liem veur 2021

Gorkum, Frans A.M. van Tempels Plat, (betreft een verzameling spreekwijzen, woorden, verhalen, feestliederen en rijmen uit 1998 als hommage aan Theo Tempel; met latere aanvullingen (z.p. 2021).

Van der Lugt 5 Gels 1950

Lugt, G.A. van der De mölle en andere vetelsels; tweede beuksken (Lochem 1950).

INHOLD

inleiding	V	stukadoor	193	snäödemaker	211
namen metwarkers	VI	straotemaker	194	touwkeerl	211
HOOFDSTUK 7		(huus)schilder	194	köttelcommissaris	211
BEROEPEN EN AMBACH-		schilderen	195	spoorkeerl	211
TEN		varve	196	baas	213
beroop	175	stopvarve	196	directeur	213
wark	175	schoerpapier	196	chef	213
baantje	176	afbladderer	197	meisterknech	213
vakman	176	gruunteboer	197	knecht	215
mölder	176	caféholder	198	leerjonge	215
möldersvrouw	176	café	198	man	216
möldersknech	177	kok	199	lossen arbeider	216
möller	177	scherenlieper	199	dag en nach (warken)	217
mölle	177	venter	200	schoften	217
bakker	178	marse	201	drinkensbusken	218
bakkerieje	178	lappenkeerl	202	hinkeman	218
bakkersmande	179	lappenkoopman	202	opzeggen	219
melkboer	179	lompkeerl	203	ontslag nemmen	219
kruidenier	179	hoenderkraemer	203	gedaon kriegen	220
slachter	180	kukensekser	204	ontslagen waezen	221
huusslachter	180	inseminator	204	teruggezetten	221
slachthuus	180	huttekeerl	204	vakantie	222
slachten	180	iezergieteri-j	204	snipperdag	222
waever	181	iemker	205	bedrief	222
kleermaker	182	touwslager	205	fabriek	223
naejster	183	fotograaf	205	warkplaatse	223
leerlooiër	183	brillenkeerl	206	mesjiene	224
schoester	184	brille	206	doen	224
schoenmakeri-j	184	advocaot	206	toete	225
hoejenmaker	185	veearts	207		
mutsenmaakster	185	keerl van de krante	207	HOOFDSTUK 8	
schaopherder	186	krantenkeerl	207	GEREEDSCHAPPEN	
grondwarker	186	voerman	208	gereedschap	226
boswachter	187	chauffeur	208	ding	226
jachttopziener	187	vrachtwagenchauffeur	208	biele	227
bosarbeider	187	fietsemaker	209	handbiel	227
holthandelaar	188	meteropnemmer	209	akse	227
holtzageri-je	188	meid	210	hakbiel	227
mandenmaker	188	dienstmeisje	210	kleufbiel	227
körvenvlechter	188	hulp in de huusholding	211	iepe	228
timmerman	189	ogendokter	210	kantbiele	228
radmaker	189	smoelensmid	210	dissel	228
hoepelmaker	190	schriever	210	hakblok	228
wagenmaker	190	nachwach	210	viele	229
smid	190	kluunmaker	210	platte viel	229
kopperslager	191	schaddenstekker	210	vierkante viel	229
loodgieter	192	kollenbrander	210	zaagviel	229
klompenmaker	192	karreman	211	halfronde viel	229
metselder	192	holthouwer	211	rottensta(r)t	229
metselen	193	göttenschräöder	211	grovve viel	229
opperman	193	wannelapper	211	zoetviel	229
opperen	193	steulenwinder	211	basterdviele	230
		waogmeister	211	sleutelviel	230
		blauwvarver	211		

inhold vervolg

iezerviel	230	beitel	238	tuinhark(e)	243
holtviel	230	stekbeitel	238	gröshark(e)	243
schraapstaal	230	kleufbeitel	238	grindhark(e)	243
hamer	230	hakbeitel	238	holten hark(e)	243
schonmakershamer	230	scheetbeitel	238	iezeren hark(e)	243
straotemakershamer	230	draejbeitel	238	schoffel	244
timmermanshamer	230	holtbeitel	239	rolschoffel	244
holten hamer	231	koubeitel	239	beugelschoffel	244
rubber hamer	231	voegbeitel	239	hakke	244
bolhamer	231	gutsbeitel	239	pikhouweel	244
klauwhamer	231	staeguts	239	grepe	244
bankhamer	231	boor	239	mestgrepe	245
moker	231	iezerboor	239	eerpelgrepe	245
veurhamer	231	holtboor	239	bietengrepe	245
stomphamer	231	steenboor	239	heujvorke	245
bikhamer	232	grondboor	239	spitvorke	245
haarhamer	232	handboor	239	stelle	245
bilhamer	232	umslagboor	239	krukke	246
schuppe	232	leppelboor	240	beugel	247
stekschup	233	centerboor	240	dommekrach(t)	247
zaodschuppe	233	spiraalboor	240	lere	247
kollenschuppe	233	verzinkboor	240	sportel	248
schaddenstekker	233	avegaar	240	touw	248
kabelschop	233	zuwwel	240	vaste-knuppen	249
schroevendraejer	234	schave	240	strakker binden	249
kruuskopschroeven- draejer	234	blokschave	240	dichte-maken	249
steakschroevendraejer	234	ri-jschave	240	knup	250
rätelschroevendraejer	234	profielschave	241	ketting	250
tange	234	sponningschaaf	241	spannen	250
knieptange	234	boorschave	241	ellestieksken	251
vlechtange	234	varken	241	spieker	251
draodtang	235	veurloper	241	schroeve	252
buugtang	235	handschave	241	punaise	252
klauwtange	235	veerploeg	241		
zage	235	grondschaaf	241		
iezerzage	235	spookschave	241		
holtzage	235	draejbanke	242		
handzage	235	schere	242		
spanzage	235	huusholdscheer	242		
beugelzage	235	kökkenschere	242	emmer	254
trekzage	235	knipschere	242	baomm	254
zaagstelling	236	kartelschere	242	tasse	254
ko(r)tiezer	236	naeischere	242	hengsel	255
zagebok	236	lappenscheer	242	toete	255
schulpzaag	237	knoopsgatenschere	242	benne	257
schrobzage	237	sneuschere	242	schaepelsmande	258
kapzage	237	heggenschere	242	hengselkorf	258
lintzage	237	takkenschaar	243	dekkelkorf	258
kettingzage	237	grösschere	243	eiermand(e)	259
cirkelzage	237	blikschere	243	botterkorf	259
slötelgatzage	237	schaope(n)schere	243	ploddenkorf	259
boomzage	237	harke	243	hondemand(e)	259
pezerik	237	heujhark(e)	243	legkörf	259
		bladhark(e)	243	endenkorf	260
				bakersmatte	261

**HOOFDSTUK 9
VEURWARPEN WOORIN
BEWAARD WORDT**

emmer	254
baomm	254
tasse	254
hengsel	255
toete	255
benne	257
schaepelsmande	258
hengselkorf	258
dekkelkorf	258
eiermand(e)	259
botterkorf	259
ploddenkorf	259
hondemand(e)	259
legkörf	259
endenkorf	260
bakersmatte	261

inhold vervolg

kiste	261	boodschappen	280	met-ene (betalen)	309
eierkiste	261	teunbanke	281	met 'n dichte knippe	
deuze	262	etalage	281	betalen	310
vat, tonne	262	staal	282	lieke	310
dugen	263	monster	282	entree	311
spongat	263	in veurraad hebben	282	borg staon veur	311
tapgat	263	te koop anbieten	283	lenen	312
stop	263	kopen	283	schuldeiser	313
kuup	264	verkopen	285	aflossen	313
teil	264	verhandelen	286	schulden	313
		loven en biejen	286	schuldeg	314
HOOFDSTUK 10		bestellen	287	kwitantie	314
STOFFEN EN WAEFSELS		klanten	287	uutstel van betaling	315
		ongedaon maken	287	kwietschelden	315
grei	266	ruilen	288	goed wegkommen met	315
lappen I	266	op afbetaling	289	goeie zaken doen	316
lappen II	266	veiling	289	goed boeren	317
lappenwinkel	267	opbod	290	(geld) opbrengen	317
damast	267	afslag	290	'n strop hebben	318
baai	267	afmienen	290	verzekerd waezen	319
flanel	268	arhuus	290	hypotheek	319
fluweel	268	afslager	291	rente	320
jute	268	verhogen	291	rentenier	320
katoen	268	afslaon	291	winst	320
laken	268	gunnen	291	failliet gaon	321
linnen	269	opgeld	292	banke	321
molton	269	schatten	292	bi-jkantoor	322
pellon	269	biejen	293	bond	322
pilo	269	iets van de pries		geld	322
satijn	270	afkriegen	293	contant (geld)	323
tricot	270	onderhandelen aover	294	kleingeld	324
tierentein	270	anbesteden	295	mooien cent	324
tule	270	inschrieven	295	kop	325
velours	270	tôt aovereenstemming		munt	325
vilt	271	kommen	295	rulleke	325
wol	271	in raekening brengen	296	euro	325
ziede	271	in pries verlaegen	297	gulden	325
tiek	272	in pries verhogen	297	riksdaalder	326
kant	272	korting	298	cent	326
zelfkant	272	leveren	298	halve stuver	326
		weerde	299	stuver	326
HOOFDSTUK 11		weerd waezen	299	dubbeltjen	327
HANDEL EN GELD		ding van niks	300	kwartje	327
handelen	274	gin weerde hechten an	301	breefken	328
handelaar	274	beduden	301	tientje	328
sjacheren	274	onbelangriek	302	geeltje	329
jöddenstreek	275	van gin belang waezen	302	meier	329
smerege zaakjes	275	kosten	303	vuurtoren	329
sjacheraar	276	völle geld kosten	304	greunen	329
negotie	276	duur	304	portefullie	330
markt	277	goedkoop	306	portemenee	330
kraom	280	biliek	306	geldkisjen	331
winkel	280	veur niks	307	brandkaste	331
		betalen	308		

**HOOFDSTUK 12
EIGENDOM**

hebben	332
speculeren	333
kriegen	333
verdienen	334
beunhazen	335
zwartwarker	336
loon	336
inkommen	337
pensioen	337
pachten	338
verpachter	338
huren	339
testament	339
arfenis	339
arfgenaam	340
arven	340
ontarven	341
verdelen	341
vruchtgebruuk	342
schenken	342
trakteren	343
cadeau	344
geven	344
kriegen	344
fooi	344
baedelen	345
baedeler	346
aftroggelen	348
sporen	349
spoorpot	349
spoorgeld	350
geldwolf	350
waelde	350
riek	350
schatriek	351
'n fortuin hebben	351
riek stinkers	355
der good van können	
laeven	355
kooplusteg waezen	356
geld weggoaien	356
genog hebben an	359
zich ontzeggen	360
arm	361
blut	365
armood	367
armeudeg	368
armeudeg bestaon	369
laeven op den zak van	369

**HOOFDSTUK 13
VERVOER**

wegbrengen	371
gaon	371
reize	371
tocht	372
voetganger	372
koffer	372
pas	373
13.1 vervoer aover de weg	
ri-jen	373
jagen	374
onbenulleg (ri-jen)	375
kroepen	376
inhalen	377
veurbie kommen	
raozen	377
hobbelen	378
an de kante gaon	379
zetten	380
auto	380
bak van 'n wagen	380
automoblist	380
vrachtwagen	381
motor	381
woonwagen	382
caravan	382
bus	383
benzine	383
fietse	383
bagagedrager	384
fietsenstuur	384
fietser	385
fietsen	385
jakkeren	386
knaejen	386
slakkeren	387
kore	388
wagen	388
rietuig	388
kleedwagen	390
dresseekar	391
sjees	392
lange wagen	392
carpion	393
storkore	393
mallejan	395
lange kar	395
hondenkar	396
bokkewagen	397
kruwagen	397

krujen	397
zeel	398
rad	398
stuur	399
toeten	399
speke	400
lek	401
pech	401

**13.1.1 onderdelen van 'n
boerenwagen of -kar**

bred	402
hekken	402
wagenzolder	403
laankwagen	403
ronge	403
schemmel	403
schreken	403
hampslaegel	404
dissel	404
handwiezer	404
bushöksken	405

**13.2 vervoer aover de
spoorbane/ 't spoor**

trein	405
tram	407
treinreizeger	407
zwartrieder	407
station	407
perron	407
spoorbane	407
rail	408
biels	408
wissel	408
aoverweg	408
kaartje	409
retourkaartjen	409

13.3 vervoer aover water

varen	409
boot	410
schipper	410
roeiboot	411
kano	411
trekschuit	411
trekken	411
jager	411
jaagpad	411
pont	412
veerbaas	412

inhold vervolg

trekpont	412	13.5 post, telefonie, tele-	bellen	418	
gierpont	412	grafie	opnemen	419	
motorpont	413		verbrekken	419	
voetveer	413	sturen	415	telegram	419
kade	413	brief	416		
baken	413	envelop	416	REGISTERS	
stuw	413	poszegel	417	Alfabetisch register van	
roeispaon	414	briefkaarte	417	Achterhoekse en Liemerse	
peddel	414	ansichtkaarte	417	woorden uut "De mens en	
13.4 vervoer deur de loch		port	417	zien wark-B" 421	
vliegen	414	op de post doen	417	Register van Standaard-	
vliegtuug	414	de post brengen	417	nederlandse woorden	
		postbode	417	uut "De mens en zien wark-	
		telefoon	417	B" 451	
		hoorn	418	Bielaoge 1 461	
		haok	418		

A'j 'n bepaold woord neet vinden könt,
A'j fouten vindt of a'j bepaolde wensen aoever 't WALD hebt,

- schrief dan an:
Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
Ijsselkade 13
DOETINCHEM

- bel op: 0314 787078

- e-mail: info@ecal.nu

Veur dee metwarking bu'w heel arg dankboor.